UNIVERSAL
LIBRARY
OU_228335
UNIVERSAL
LIBRARY

بعون خدا این مثنوی تاریخ مؤلف مسمی بمآثر و قاری خلاصه نگاری بیان کمتر نوشته

در بیان فصل از قسمون کتب معتمد تواریخ هندوستان بخشان خصوص سلاطین دهلی تاریخ صداقت آئین مسمی

مآثر بیتا خبرن

تصنیف شریف و تسمیه لطیف بمدوحان فصیح بیان صبح میان بتقریب صدور عطارد تحریر مستند بیان منشی غلام حسین خان طباطبا

جناب منشی نول کشور به طبع آراسته و پیراسته گردانیده بزیور انواع حسن کامل گشته

فہرست جلد اول کتاب سیر المتاخرین

ذکر تعریف کشور ہندوستان ۳
ذکر سیواے مخصوص ہندوستان بلکہ بنگالہ ۴
ذکر بعض نباتات و گلہاے مخصوصۂ ہند ..... ״
ذکر بعض جانوران مخصوص ہند ..... ״
ذکر بعض مقالات و علوم مردم ہند ۵
ذکر احوال سکنہ ہندوستان و انواع اینہا ۹
ذکر احوال ممالک محروسہ ہند باجمال مطابق تحریر و تقریر شیخ ابوالفضل اکبر شاہی از دفتر سوم اکبر نامہ کہ مسمی بآئین اکبریست .. ۱۱
صوبہ بنگالہ ..... ״
صوبہ اوڈیسہ ۱۳
جدول فرمان روایان از قوم کہتری ۱۵
جدول فرمان روایان از قوم کایتہہ ..... ״
جدول فرمان روایان از قوم کایتہہ دیگر ۱۶
جدول فرمان روایان از قوم کایتہہ دیگر ..... ״
جدول فرمان روایان از قوم کایتہہ دیگر ..... ״
جدول فرمان روایان اہل اسلام ۱۷
صوبۂ بہار ۱۹
صوبہ الہ آباد ۲۰
سرکار آلہ آباد و پانزدہ محال سرکار غازی پور شرقی نوزدہ محال سرکار بنارس شرقی ہشت محال سرکار جونپور شمالی چہل و یک محال سرکار مانکپور چاردہ محال سرکار چنارہ جنوبی سیزدہ محال سرکار ٹھٹہہ کور جنوبی سرکار کالنجر جنوبی سرکار کوڑہ غربی سرکار کڑہ غربی ..... ״
صوبۂ اودہ ۲۱
صوبۂ اکبر آباد ۲۲
صوبۂ مالوہ ۲۳
جدول فرمان روایان ۲۴
جدول فرمان روایان از قوم پتوار ..... ״
جدول فرمان روایان از اوس تونور ۲۵
جدول فرمان روایان از اوس چوہان ۲۶
جدول فرمان روایان از قوم مسلم و ہندو ..... ״
جدول فرمان روایان ۲۷
صوبۂ خاندیس ۲۹
صوبۂ برار ۳۰
سرکار کاویل سرکار نیار سرکار کا لہسکار پرنالہ سرکار کلم سرکار ہاسم سرکار ماہور سرکار نانک دیہ سرکار ماتھیری سرکار تلنگانہ سرکار رام گر سرکار میگیٹی کار پٹیالہ ۳۱
صوبۂ گجرات ۳۲
جدول فرمان روایان از قوم سلنکی ۳۴
جدول دیگر ..... ״
جدول دیگر ..... ״
جدول دیگر ..... ״
صوبۂ جمیر ۳۸
مارواڑ ۳۹
صوبۂ دہلی ..... ״
جدول ۴۳
جدول دیگر ۴۴
جدول دیگر ..... ״
جدول دیگر ۴۵
جدول دیگر ..... ״
صوبۂ لاہور ۴۹
صوبۂ ملتان ۵۰

جدول ۵۱
سرکار شملہ ۵۲
جدول فرمان روایان ..... ״
سرکار کابل ۵۵
سرکار نگر ۵۶
مرداودن ۵۷
متین ..... ״
کھادر مارہ ۵۸
قصبہ دھن بارہ ..... ״
دبرہ ..... ״
موضع قیصر ۵۹
سرکار پکلی ۶۴
سرکار قندہار ۶۵
شہر کابل ۶۶
غزنین ۶۷
اوہان ضحاک و بامیان ..... ״
تذکرہ ۶۸
ذکر احوال فرمان روایان ہندوستان از ابتدائے راجۂ
جدسٹر پانڈوان ..... ״
ذکر [illegible] پانڈوان ۷۳
ذکر سلطنت پرکھیت بن اجمن بن ارجن و ترک تعلقات پانڈوان ۷۸
ذکر سلطنت راجہ جنمی جے پسر راجہ پرکھیت ۸۰
ذکر سلطنت راجہ ہمند وغیرہ اولاد پانڈوان الی زمان حال ... ۸۲
ذکر انقطاع سلسلۂ پانڈوان و رجوع سلطنت براجہ بسرداد اولادش ۸۳
ذکر انتقال سلطنت از نسل راجہ بسرو او و زیر راجۂ پرہاد وزیر راجۂ
بدھ مل ۸۴
ذکر انتقال سلطنت از اولاد راجہ پرہاد بدن دھرم وزیر و اولادش ... ״
ذکر رجوع سلطنت از سلسلۂ راجہ دندھر براجہ سکونت و از راجہ
سکونت براجہ بکرماجیت ۸۵
ذکر برجہان ولادت راجہ بکرماجیت ۸۵
ذکر احوال انتقال راجہ بکرماجیت و اختلاف اقوال درین مقال
درجوع سلطنت بسندر پال جوگی و اخلاف او ۹۱
ذکر رجوع سلطنت از راجہ بکرم پال آخرین خلف جوگی براجہ
تلوک چند والی ملک بھراپچ و اخلاف او ۹۲
ذکر راجہ سرسیم کہ از درویشی پادشاہی رسید ۹۳
ذکر راجہ دیبی سین کہ از بنگالہ آمدہ سرسیا را گرفت ..... ״
ذکر راجہ ویپ سنگھ کوہی ۹۴
ذکر راجہ پرتھی راج المشہور برائے پتھورا ..... ״
داستان سرائی بلبل قلم در گزارش ذکر سلاطین اسلام صاحب حشم ۹۶
ذکر سلطنت سلطان محمود بن ناصر الدین سبکتگین ۹۷
ذکر امیر مسعود بن سلطان محمود و اخلاف اولادش ۱۰۲
ذکر سلطان شہاب الدین غوری عرف معز الدین سام و لشکر کشی
او بہند ۱۰۳
ذکر ظفر یافتن سلطان شہاب الدین معروف بمعز الدین سام
بر رائے پتھورا ۱۰۴
ذکر نائب گذاشتن معز الدین سام ملک قطب الدین ایبک را در ہند
و فتوحات نائب مذکور ..... ״
ذکر رحلت معز الدین سام از ین جہان ۱۰۵
ذکر جلوس نمودن سلطان قطب الدین ایبک اصالۃ بر سریر جہانبانی
و مجمل احوال او ..... ״
ذکر رحلت سلطان قطب الدین ایبک و سلطنت یافتن آرام شاہ
پسر خواندہ اش ..... ״
ذکر رجوع سلطنت بسلطان شمس الدین التمش داماد و زر خریدۂ
قطب الدین ایبک و بقیۂ احوال او ۱۰۶
ذکر سلطنت سلطان رکن الدین فیروز بن سلطان شمس الدین .. ״
ذکر سلطنت رضیہ دختر مرضیہ سلطان شمس الدین التمش ... ۱۰۷
ذکر مقتول شدن سلطان رضیہ و رجوع سلطنت بہ
معز الدین بہرام شاہ ..... ״

ذکر لیلی در زنی نظام الملک مقتول شدن بهرام شاه و
مکافات یافتن نظام الملک و رجوع سلطنت لبسلطان
علاء الدین ۱۰۸

ذکر رجوع سلطنت لبسلطان ناصر الدین بن سلطان
شمس الدین التمش ..... ״

ذکر سلطان ناصر الدین ..... ״

ذکر رجوع سلطنت لبسلطان غیاث الدین بلبن ۱۰۹

ذکر رحلت سلطان غیاث الدین بلبن و رجوع سلطنت
بسعد الدین کیقباد نمیرهٔ او ۱۱۲

ذکر رجوع سلطنت لبسلطان جلال الدین فیروز خلجی و انتقال
پادشاهی از اتباع غوریان ۱۱۴

ذکر مقتول شدن سلطان جلال الدین خلجی بردست سلطان
علاء الدین بکر حیلهٔ آن کافر نعمت ناحق شناس بی سپاس ۱۱۶

ذکر رجوع سلطنت لبسلطان علاء الدین خلجی برادر زادهٔ و داماد
سلطان جلال الدین ..... ״

ذکر رحلت سلطان علاء الدین و رجوع سلطنت لشهاب الدین
پسر اصغر او ۱۱۹

ذکر رجوع سلطنت لبسلطان قطب الدین مبارک شاه برادر کهتر
شهاب الدین ۱۲۰

ذکر رجوع سلطنت بخرد خان حرام نمک الملقب لسلطان ناصر الدین ۱۲۲

ذکر سلطان غیاث الدین غازی الملک ..... ״

ذکر سلطان محمود شاه الغ خان عرف فخر الدین جونا ۱۲۳

ذکر سلطان فیروز شاه پسر عم سلطان محمد تغلق ۱۲۶

ذکر سلطان غیاث الدین تغلق ۱۲۹

ذکر ابوبکر سلطان برادر سلطان غیاث الدین ..... ״

ذکر سلطان محمد شاه بن فیروز شاه ۱۳۰

ذکر سلطان علاء الدین سکندر شاه عرف همایون خان ״

ذکر سلطان ناصر الدین محمود شاه برادر سلطان علاء الدین سکندر ״

ذکر سلطنت رایات اعلی خضر خان بن ملک سلیمان ۱۳۳

ذکر سلطان علاء الدین بن سلطان محمد شاه بن سلطان مبارک
بن رایات اعلی خضر خان ۱۳۵

ذکر سلطان بهلول افغان لودی ۱۳۶

ذکر سلطان سکندر لودی پسر سلطان بهلول ۱۳۹

ذکر سلاطین شرقیه ..... ״

ذکر سلطان مبارک تبنای سلطان الشرق خواجه سرور ملک
بخواجه جهان ..... ״

ذکر سلطان ابراهیم شرقی بن مبارک شاه شرقی و غیر ایشان ۱۴۰

ذکر سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر لودی ..... ״

ذکر سلطنت ظهیر الدین محمد بابر پادشاه سه چشمه سلاطین
چغتائی سند دستان و مجملی از آبای او ۱۴۲

ذکر سلاطین ملتان و شیخ یوسف که بحسب قسمت لسلطنت رسید ۱۴۶

ذکر سلطان قطب الدین لنگاه ۱۴۷

ذکر سلطان حسین بن سلطان قطب الدین لنگاه ..... ״

ذکر سلطان محمود ..... ״

ذکر سلطان حسین بن سلطان محمود ۱۴۸

ذکر احوال نصیر الدین محمد همایون پادشاه بن ظهیر الدین محمد
بابر پادشاه باجمال ۱۴۹

ذکر شیر شاه نامش فرید خان سور از اولاد افاغنه .. ۱۵۷

ذکر اسلام شاه پسر شیر شاه که معروف بسلیم شاه است ... ۱۶۲

ذکر فیروز شاه بن اسلام شاه بن شیر شاه ۱۶۳

ذکر سلطان محمد عادل شاه معروف بمبارز خان برادر زن
اسلام شاه ..... ״

ذکر آمدن همایون پادشاه بتسخیر هندوستان و ظفر یافتن
برافاغنه و رحلت نمودن ازین جهان ۱۶۴

ذکر رحلت همایون پادشاه ۱۶۵

ذکر ابوالفتح جلال الدین محمد اکبر پادشاه بن همایون پادشاه
در بیان آمدن همیون بقال بقصد محاربه اکبر و دستگیر گردیدن
او و بقتل رسیدن ۱۶۶

دربیان فتح مالکوٹ و اخراج سلطان سکندر و انقطاع رشتهٔ افغانان ۱۶۵

دربیان بے اعتدالیهای میرزا خان و انجام کار و اقبال او ۱۶۷

دربیان تسخیر ولایت مالوه ۱۷۰

ذکر احوال سلاطین مالوه ۱۷۱

دربیان تسخیر ولایت گکهران ۱۷۲

دربیان رسیدن زخم تیر بأکبر پادشاه ۱۷۳

دربیان کشته شدن شاه ابوالمعانی ۱۷۴

دربیان تسخیر ولایت کره آنرا کوندواله گویند ۱۷۴

دربیان تعمیر قلعهٔ اکبرآباد ۱۷۵

دربیان قتل علی قلی خان و بهادر خان ۱۷۵

ذکر دربیان شورش میرزایان و تادیب و تخریب آنها و تسخیر ولایت گجرات ۱۷۶

ذکر سلاطین گجرات ۱۷۹

دربیان روانه شدن خان اعظم بگجرات ۱۸۰

ذکر دربیان تسخیر قلعهٔ چیتور ۱۸۱

ذکر دربیان معاف کردن جزیه و طریقهٔ صلح کل و رزیدن در ممالک هندوستان و اختراع دین الٰهی ۱۸۵

ذکر دربیان دختر گرفتن اکبر از راجهای هندوستان ۱۸۵

ذکر ولادت شاهزاده سلیم یعنی جهانگیر پادشاه و رفتن اکبر در اجمیر بایفای نذر ۱۸۶

ذکر از دواج شاهزاده سلیم با صبیهٔ موته راجه مدولات سلطان خرم یعنی شاه جهان پادشاه ۱۸۷

دربیان عجائب سوانح که در زمان اکبر بوقوع آمده ۱۸۷

دربیان تسخیر ولایت پتنه و بنگاله ۱۹۱

دربیان یعنی مرحمت کردن میرزا ابراهیم زاده اکبر پادشاه ۱۹۱

ذکر دربیان کشته شدن راجه بیربل ۱۹۲

ذکر دربیان رسیدن میرزا سلیمان والی بدخشان درحضور پرنور و تعرفهٔ بدخشان ۱۹۳

دربیان تسخیر ولایت کشمیر ۱۹۵

ذکر سلاطین کشمیر ۱۹۹

ذکر نهضت اکبر پادشاه بسیر کشمیر ۱۹۹

ذکر دربیان حال راجه توودمل در رحلت او ۲۰۰

نهضت موکب مقدس مرتبهٔ دوم بسیر کشمیر ۲۰۱

نهضت موکب والا بسیر کشمیر مرتبهٔ سوم ۲۰۱

ذکر دربیان تسخیر ولایت اوڑیسه ۲۰۲

ذکر دربیان تسخیر قندهار ۲۰۲

دربیان تسخیر ولایت تهٹهه و آمدن میرزا جانی بیگ ۲۰۳

ذکر تسخیر بهکر ۲۰۳

دربیان جشن نوروز و شروع ضابطهٔ آراستن جهروکهٔ ایام باهتمام امرا ۲۰۴

دربیان رحلت میان تان سین و مولانا عرفی شیرازی و شیخ ابوالفیض فیضی ۲۰۴

ذکر دربیان رسیدن برهان الملک بدرگاه والا و مرحمت شدن کمک باو برای مهم دکن ۲۰۵

ذکر نهضت موکب مقدس از لاهور بجانب دکن ۲۰۵

ذکر دربیان تسخیر آسیر و ولایت احمدنگر ۲۰۶

ذکر سلاطین بیابق دکن ۲۰۷

ذکر دربیان کشته شدن شیخ ابوالفضل و آشفتگی خاطر اکبر ازین ممر ۲۰۸

ذکر دربیان یعنی شاهزاده سلیم پسر بزرگ اکبر ۲۰۹

ذکر دربیان رحلت شاهزاده دانیال در دکن ۲۱۰

ذکر دربیان رحلت اکبر پادشاه ۲۱۰

ذکر احوال مرتضی الدوله شیخ ابوالفضل بعبارت او که خود در پایان کتاب آئین اکبری نوشته ۲۱۱

ذکر بیست ۲۱۳

ذکر قائل ۲۲۳

اولیای هند ۲۲۶

در ہندوستان چہاردہ سلسلہ بزرگ اند و آنرا چہاردہ خانوادہ نامند و ازان دوازدہ برطریقہ یان و صنیدیان مذکور نی — ۲۲۷
قادری ۲۲۹
لیسوے ..... ״
نقشبندے ..... ״
باباورتن ۲۳۰
خواجہ معین الدین حسن ..... ״
شیخ علی عرفوے ہجویرے ..... ״
شیخ حسن زنجانے ..... ״
شیخ بہاء الدین زکریا ..... ״
خواجہ قطب الدین بختیار کاکے ..... ״
شیخ فرید الدین گنج شکر ۲۳۱
شیخ صدر الدین عارف ..... ״
شیخ نظام الدین اولیا ..... ״
شیخ رکن الدین ..... ״
شیخ جلال الدین تبریزے ..... ״
شیخ صوفی بدہنی ۲۳۲
خواجہ گرگ ..... ״
شیخ نظام الدین ابو المؤید ..... ״
شیخ نجیب الدین محمد ..... ״
قاضی حمید الدین ناگورے ..... ״
شیخ حمید الدین سوالی ناگورے ..... ״
شیخ نجیب الدین متوکل ..... ״
شیخ بدر الدین ..... ״
سولانا بدر الدین اسحق ۲۳۳
شیخ نصر الدین چراغ دہلی ..... ״
شیخ شرف الدین پانی پتی ..... ״
شیخ احمد سہروالے ..... ״
سید جلال ..... ״
شیخ شرف منیرے ۲۳۳
شیخ جمال ہانسوے ..... ״
شاہ مدار ۲۳۴
شیخ نور قطب عالم ..... ״
باباسحق مغربے ..... ״
شیخ احمد کھتو ..... ״
شیخ صدر الدین ..... ״
شیخ علاء الدین محمد ..... ״
سید محمد گیسو دراز ..... ״
قطب عالم ۲۳۵
شاہ عالم ..... ״
شیخ قطب الدین ..... ״
شیخ علی پیرو ..... ״
سید محمد جون پوری ..... ״
قاضی خان ..... ״
امیر سید علی قوام ..... ״
قاضی محمود ..... ״
شیخ محمد مودود لارے ۲۳۶
شیخ حاجے عبد الوہاب بخارے ..... ״
شیخ عبد الرزاق ..... ״
شیخ عبد القدوس ..... ״
سید ابراہیم ..... ״
شیخ امان ..... ״
شیخ اجمال ..... ״
خضر ..... ״
الیاس ۲۳۷
ذکر ابو المظفر نور الدین محمد جہانگیر پادشاہ ..... ״
ذکر دربیان بنی شاہزادۂ سلطان خرد خلف بزرگ وار جہانگیر
بعد از خبگ ..... ״

توجه موکب والا بسیر کابل و سوانح آنجا ... ۲۳۹
ذکر دربیان درآمدن نورجهان بیگم زوجه شیرافگن خان بحرم سرای خاص ... ۲۴۱
ذکر دربیان بازآمدن خان عالم ازالچی گری ایران ... ۲۴۱
ذکر نهضت موکب جهان گیر بسیر و شکار احمدآباد گجرات ... ۲۴۲
ذکر ولادت شاهزاده محمد اورنگ زیب له شاهزاده عرم مشهور بشاهجهان ... ۲۴۲
ذکر دربیان مقرر شدن منازه رجاه و در نهتان در شاهراه و عمارات
جهان گیرآباد در لاهور ... ۲۴۲
ذکر دربیان احوال تنبا کو و منع و دود کشیدن آن ... ۲۴۲
ذکر دربیان بعضی از بدایع سوانح ... ۲۴۲
ذکر دربیان رسیدن بازیگران بنگاله بحضور و تماشاے انواع
بازیهاے حیرت افزا ... ۲۴۳
ذکر دربیان تسخیر کانگره که مقدمه فتح کوهستان پنجاب است ... ۲۴۶
ذکر دربیان نهضت موکب والا بعزیمت سیر کانگره بکشمیر دل پذیر ... ۲۴۷
ذکر دربیان بعضی از سوانح شاهجهان ... ۲۴۷
ذکر رسیدن مهابت خان درحضور و مصدر گستاخی گردیدن
و آصف خان را مقید کردن ... ۲۵۰
دربیان رحلت جهانگیر پادشاه بعالم بقا ... ۲۵۳
ذکر سلطنت ابوالمظفر شهاب الدین محمد شاه جهان بادشاه
صاحبقران ثانی ... ۲۵۴
احوال سال دوم مطابق سنه هزار و سی و هشت هجری ... ۲۵۶
احوال سال سوم مطابق سنه هزار و چهل هجری ... ۲۵۷
احوال سال چهارم مطابق سنه هزار و چهل و یک هجری ... ۲۵۸
احوال سال پنجم مطابق سنه هزار و چهل و دو هجری ... ۲۶۰
احوال سال ششم مطابق سنه هزار و چهل و سه هجری ... ۲۶۱
احوال سال هفتم مطابق سنه هزار و چهل و سه هجری ... ۲۶۲
احوال سال هشتم ... ۲۶۳
احوال سال نهم مطابق سنه هزار و چهل و پنج هجری ... ۲۶۴
نقل عنوان فرمان نظام قطب الملک ... ۲۶۵
نقل عنوان عدنامه که لجادل خان ارسال یافت ... ۲۶۶
احوال سال دهم مطابق سنه هزار و چهل و شش هجری ... ۲۶۵
احوال سال یازدهم مطابق سنه هزار و چهل و هفت هجری ... ۲۶۶
احوال سال دوازدهم مطابق سنه هزار و چهل و هشت هجری ... ۲۶۸
احوال سال سیزدهم مطابق سنه هزار و چهل و نهم هجری ... ۲۶۹
احوال سال چاردهم مطابق سنه هزار و پنجاه هجری ... ۲۶۹
احوال سال پانزدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و یک هجری ... ۲۷۰
احوال سال شانزدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و دو هجری ... ۲۷۱
احوال سال هفتدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و سوم هجری ... ۲۷۲
احوال سال هیجدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و چهارم هجری ... ۲۷۲
احوال سال نوزدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و پنج هجری ... ۲۷۳
احوال سال بیستم مطابق سنه هزار و پنجاه و شش هجری ... ۲۷۵
احوال سال بیست و یکم مطابق سنه هزار و پنجاه و هفت هجری ... ۲۷۶
احوال سال بیست و دوم مطابق سنه هزار و پنجاه و هشت هجری ... ۲۷۷
احوال سال بیست و سوم مطابق سنه هزار و پنجاه و نهم هجری ... ۲۷۸
احوال سال بیست و چهارم مطابق سنه هزار و شصت هجری ... ۲۸۰
احوال سال بیست و پنجم مطابق سنه هزار و شصت و یک هجری ... ۲۸۱
احوال سال بیست و ششم مطابق سنه هزار و شصت و دو هجری ... ۲۸۲
احوال سال بیست و هفتم مطابق سنه هزار و شصت و سه هجری ... ۲۸۳
احوال سال بیست و هشتم مطابق سنه هزار و شصت و چهار هجری ... ۲۸۴
احوال سال بیست و نهم مطابق سنه هزار و شصت و پنج هجری ... ۲۸۴
احوال سال سی ام مطابق سنه هزار و شصت و شش هجری ... ۲۸۵
احوال سال سی و یکم مطابق سنه هزار و شصت و هفت هجری ... ۲۸۵
تفصیل اولاد شاه جهان بادشاه ... ۲۸۸
ذکر برخے از عجایب زمان شاه جهان و عالمگیر ... ۲۸۹
ذکر نهضت عالمگیر از دکن بسیب ... ۲۹۱
ذکر محاربه اورنگ زیب با راجه جسونت ظفر یافتن تا بید
ایضا و قدیر ... ۲۹۳
ذکر احوال دارا شکوه در شاه جهان ... ۲۹۶
ذکر محاربه دارا شکوه با اورنگ زیب و هزیمت یافتن او تا قصبه تسیب ... ۲۹۸

ذکر شمه از حال دارا شکوه حسرانی مآل ۳۰۳
ذکر نهضت عالم گیر بطرف شاهجهان آباد و سوانحی که در بین سفر روے داد ۳۰۴
ذکر اسیر شدن مراد بخش بحسن تدبیر و تزویر عالمگیر ۳۰۴
جلوس عالمگیر بار اول بر تخت سلطنت بنا بر رعایت ساعت .. ۳۰۶
ذکر معاودت عالم گیر از ملتان بشاه جهان آباد و فتنه شجاع و برخے از سوانح آن زمان ۳۰۹
ذکر تهیه نهضت عالمگیر بارایات ظفر شعاع بقصد فرو نشاندن غبار آشوب شجاع ۳۱۰
ذکر اخوا جیکه لسر کردگی شیخ میر و صف شکن خان در کتاب دارا شکوه متعین بود ۳۱۶
ذکر معاودت عالمگیر از ساحل گنگ بمستقر الخلافه اکبر آباد... ״
ذکر رسیدن عالمگیر بادارا شکوه مرتبه ثانی و ظفر یافتن بتقدیر آسمانی ۳۱۸
ذکر تهیه جلوس ثانی ۳۲۲
ذکر دستگیر شدن دارا شکوه و کشته گشتن آن عاجز چاره سر اسر اندوه ۳۲۴
ذکر رفتن شاهزاده محمد سلطان نزد شجاع ۳۲۶
ذکر برگشتن سلطان محمد شاهزاده بلشکرگاه معظم خانخانان... ۳۲۷
ذکر برگشتن سلطان محمد شاه به لشکرگاه معظم خان خانان.... ۳۳۰
در ذکر اجرا لنگر در ممالک محروسه ۳۳۴
ذکر ورود بوداق بیگ سفیر شاه عباس ثانی ۳۳۵
ذکر اسیر آمدن دارا شکوه و مذبوح شدن آن سراسر اندوه چنانچه قبل ازین هم مذکور شد ۳۳۸
صورة خط ۳۴۸
ذکر مجملی از حیل عالم گیر که در تسخیر حیدر آباد و بیجاپور نمود ..... ״
صورة خط ۳۴۹
ذکر مجملے از وقایع جنگ حیدر آباد و لشکر کشیدن عالمگیر بر سلطان ابوالحسن پادشاه آنجا بمحض عناد ۳۵۳
ذکر نهضت عالمگیر بتسخیر حیدر آباد و نام نهادن دار الجهاد... ۳۵۸
ذکر مفتوح شدن قلعه گلکنده و بیان احوال سلطان ابوالحسن خدا بیده ۳۶۶

بعون خدائی سلیس آموز است و قارئ خلا میکائی لئ سلکش نوشته

درین نامه فیض قرآن از کتب معتمد تواریخ هندوستان بخشان خصوص سلاطین دهلی تاریخ صداقت آئین مسمی

تصنیف کیف ترصیف لطیف امدوخان فصیح بیان بتنظیر حقیر عطارد تحریر مستعد بهادر منشی علاحسین خان طباطبائی

جناب منشی نول کشور به طبع آراستن داد و بزیور آگاهی نوادر هنر جلوس کامل بر نشسته

۱۲۱۹۵۷

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین و صلی علی نبیه الکریم و آله المعصومین اما بعد بر ارباب دانش مستور نماند که فیض الهی این عالم گشته
گوی ملاهی را ذهنی سلیم و طبعی مستقیم که بنیرلهٔ بارقهٔ عنایت و شمع هدایت تواند بود و در بوته فطرت عطا فرموده و خلاصهٔ اوقات که سرمایهٔ کسب فضایل است
اگرچه غالب اکثر در اختلاط اسحاب عطلت میگذرانند اما بر بنهوی همان فیض برخی ازان جهان ادراک شعر جهور زیرکان صاحبدل را خبر
بوده و اندکی نمود و بتقریب تکرار آنها اقتباس انوار کرده بقدر استعداد سعادتی می اندوخت تا آنکه بجوار شعر سعدی شیرازی بیت تتبع زهر گوشه
زهی خجسته یافتم فی الجمله بر تو خورشید فیوضات بزرگان در خزانهٔ دل این همچندان تابید و کثرت زبانی اندک بروشن بیانی گرائید هوسناک
تتبع خویش یافتم از مضمون خبار احوال انبار روزگار و حوادث لیل و نهار زمانی از اعصار نمود که شاید نقوش چنان از قلم این ناپایدار بر صفحهٔ روزگار بیادگار ماند اما
ناقدردانی عظمای زمان بلکه خوف همان حق ناشناسان سد راه این اندیشه مانع این پیشه بود که مبادا شیعهٔ خود را فراهم دیده برسم بطلان آنرا زهم
بگسلند خواهی برخیزند ناگاه بفران تقدیر انقلاب عظیمی پدید آمد و بیم آن میرفت که با سیه سبدل گردد صعب پیشینیان که تنگ اسلاف بود و دند زمانه بر چیده و
اهل زمان صحاب فضل یعنی سروران انگلیشی بر سیدیار و درین بلاد اقتدار و اختیار یافته چند روز بنا بر استقلاع بر ضوابط و قواعد دولت پیشین ابراجانب و اباعد
بالبقیه و دنان مدارا و مجاملات نموده زمام ملکداری بدست کافرنعمتان همین دیار سپرد و باندک ایام مرتبه و مقام آنها نیز منکشف گشته پرده از روی
کار برخاست و نوبت دولت صاحبان الاشان انگلیشی بانفراد و اقتدار رسید و ریاست آنجا عدهٔ خرد پرور عدالت مایه بجناب همایون علی جناب
آسمان پایه عالم مدار فلک مقدار جهانگیر کوه وقار منبع عیون محامد و مفاخر مجمع فنون فضائل باطن و ظاهر سرآمد زیرین خرد مندان ستاینده ستایش سپار
دست نگارش را تشریح خورشید فلک صفای دوست افتار شگفتگی تقریر دلپذیرش غازهٔ تازه روی محافل بزم آیش نفیهای تهنیت بسیرش سرمایهٔ استفاضهٔ طالبان
زرم خیایای اسرار نهانی تار اکفلک پیمای راه مصطبهٔ فضائل فلاطونی وار سطا طالیسی از صیت اصابت فکرتش کاسد فروغ فراستش گوهر افروز
وجود انسانی پرتو گیا ستش آئینهٔ نقوش مرتسمهٔ صمد رو پیشانی صدها کوس دولتش بار تفاع صیت سکین نوازی بلند آوازهٔ ریاحین بستان
شوکتش نسیم انفاس عاکوئی عجزه و زیردستان تازه فرازندهٔ رایات کشور کشائی عقدهٔ کشای دقائق خرد آزمائی رافع لوای مملکت

موسس محکمۂ عدالت انوشیروانی جمشید آثار فریدون فرسحے مراسم سطوت و اسکندر خورشید علام عطارد عمل بہرامے تمام کیوان محل مجموعۂ مکارم شیم اولوالسیف والقلم عمدۂ امرائے عالیقدر ذیشان مرجع اماجد و اعاظم اہل ہندوستان توئین صاحب تکین بارای و فرہنگ امیر الممالک عماد الدولہ گورنر جنرل ہشتشکس بہادر جلادت خنگ اطال اللہ تعالی ایام ملکہ وحیاتہ وزادہ فی درجاتہ و توفیقات حسناتہ مفوض گردید روزگار پیرائہ بہار دربر کرد و قدردانی را روز بازار رشد جہان جوانی از سر گرفت و جہانیان را شاہد مراد در بر آمد ملوم و کمال بالیدن آغاز نہاد و جہل و نقص کاہیدن نا بالیدن بنابر توجہی تمام کہ آنجناب مستغنی عن الالقاب را در تحص اخبار و تربیت احبار است و دیگر صاحبان عالیشان ہم کہ مرجع امور بزرگ و مصدر کارہا بستگ اند ہمہ بحلیۂ جہان کمال آراستہ و بجامعیت فضائل و فضال پیراستہ جویای آثار پاکان و خواہان اخبار سلاف ہند و ستانند ہمہ بر این مقدمہ ستہاد و ہوس تکمیل خود در افتادہ ابواب قال و قیل گشاد و گشت و بہیاس من توجہ و تربیت این گروہ خورشید شکوہ حقیر کثیر التقصیر نیز ارادۂ سابقہ را مصمم دادہ بتنظیم احوال ماضیین و لاحقین پرداخت و ہر چہ را بدستیاری قلم شکستہ رقم فراہم ساخت بنام نامی و اسم سامی آن امیر کبیر کامل شجاع دلیر باذل مشیع و مزین گردانیدہ تا صاحب کمالان حقوق ترتیبش شناختہ لبشکر گزاری و دعا پایداری دولت این خرد پرور دانا دل تقلب و لسان موقف و تر بان باشند بر الواح ضمائر اولوالالباب واضح و لائح باد کہ یکی از منتسبان پیشۂ انشا بر سر خے از اوقات بمطالعۂ کتب تواریخ فارسی ہندی کہ از زبان سنسکرت بزبان اہل فارس زبان بعض سلاطین اسلام ترجمہ شدہ گذرانیدہ و مستفاد از اخبار پیشینیان نمودہ احوال مزبور زبانان قدیم و جدید ہندوستان از احقاب گروہ ان پندداران تا ابتدای سلطنت محمد اورنگ زیب عالمگیر و حروب او با اخوان مظفر یافتن بر آنہا با جمال و در چند جزو ضبط نمودہ این اقل العبید بعد التوفیق علام الحقیقۃ علام الحق بن ہدایت علی خان بن السید علیم اللہ بن السید فیض اللہ الطباطبائی الحسنی عفا اللہ عنہم بفضلہ السنی حالات مسطورہ اجزای مذکورہ را لعد استقاط فضول عبارات و اصلاح اغلاط منشات در وقتی عدید لسلک تحریر کشید **مقدمۂ کتاب** نگاشتہ فاتحۂ مکسور اللسان خود کہ مسمی بہ **سیر المتاخرین** ہست گردانید حسن اتفاق آنکہ این کتاب متضمن ہست بر احوال عظمای ہند از ابتدای کورانہ پانڈوان کہ در اوائل خرد و رۂ دوا پر نزعم ہنود بودہ اند لغایت انتہای سلطنت محمد اورنگ زیب عالمگیر و کتاب سیر المتاخرین کہ فقیر بسلک تحریر کشید از ابتدای جلوس عالمگیر مغفور ست تا سنہ نود و پنجم از زمانۂ دوازدہم بس بانضمام وقائعی کہ درین کتاب بود کتاب فقیر حامل احوال قریب پنجہزار سالست مسلسل و منتظم و بایجاز کہ استکتاب آن آسان و حصول فوائدش ارزان باشد فسال منہ التوفیق انہ خیر صاحب و فیق فہرس کتابہا کہ جامع تاریخ مرقوم مطالعہ آن نمودہ خلاصۂ بعض از آنہا باحدود مملکت ہند و تواریخ عیش مع چگونگی ہر صوبہ و طول و عرض صدود و اربعۂ آنہا نگاشتہ اول رزم نامۂ ترجمہ مہابہارت کہ در عہد اکبر بادشاہ شیخ عبدالقادر بدایونی و شیخ مہیش تہانیسری بفارسی حسب الامر بادشاہ نگاشت و دیباچۂ او شیخ ابوالفضل بکمال ایجاز و اتقان نوشتہ دوم گلستان ترجمۂ کتھاسرت ساگر یعنی احوال بکرماجیت سوم بدامادت احوال رای ارتن سین ہر زبان چیتور چہارم راجاولی کہ مصنف بدہر اسامی راجہای سند نوشتہ و بہاورام ترجمۂ آن بفارسی نمودہ پنجم راجترنگنی کہ احوال چہارہزار سال و کسرے از سند نشینان بازمی گوید و سبک الامر اگبر بادشاہ ترجمہ شدہ و غیر آن کتب سیر متضمن احوال محمود غزنوی و ناصر الدین سبکتگین و شہاب الدین غوری کہ حکومت راجہای ہند از ابتدای سلطنت او انقطاع یافت و احوال سلطان علاء الدین خلجی و سلاطین افاغنہ و امیر تیمور گورگانی و احوال سلاطین بابر شاہی تا عالمگیر بن شاہجہان از اولاد امیر تیمور صاحبقران سیر ملوک گجرات و سندھ و ملتان و مالوہ و دولت آباد و کہن پور و بہار و بنگالہ و اوڈیسہ تا الانقضای چہارہزار و ہفتصد و نود و ہفت سال از ابتدای کلجگ مطابق سال چہلم عالمگیر اورنگ زیب موافق یکہزار و یکصد و ہفتم ہجری و ہزار و ہفت صد و پنجاہ و سہ بکرماجیتی ہزار و شش صد و پنجاہ و پنج سالباہن **و تعریف کشور ہندوستان** بیاید بلکہ سیر و سیاحت بلاد وسیع و عرصہ بسیط فراخ و باوجود وسعت ہمہ جا آباد و در ہر جناب امصار و بلاد و قصبات و قریات و رباطات و قلاع متصل بر مساجد و معابد خوانق و صوامع و دیگر عمارات دلکشا و باغات فرح افزا و شجار دلکش و زراعات سبز و خوش جویبارہا کہ روان در ممالک دیگر این نوع آبادی و معمور کمتر نشان میدہند رسالک و شوارع متعارفہ بر رو کمتر نہر و دریا چہ نظرہ استوار و بر دریاہا کہ ذخار کشتیہا تا ایران و ممان سرا پا

برای نزول مسافر و آرام مترددین در اکثر شوارع و دو بر جا اغذیه و اشربهٔ مطلوبه بصرف موجود و مهیا اکثر را مهما آراسته و در بعض جا دوکانها گشته میوه دار و میوه و چاههای قلیل آبهای خوشگوار و این مملکت از جانب شرق جنوب و طرف مغرب بدریا متصل و از دو طرف شمال کوهی کلان که ابتدا و انتهای آن پیدا نیست سه فصل دارد زمستان و تابستان و برشکال جهات که آثار نیش از انجام جوزا و انتهایش از ابتدای میزان میشود و سرما در فصول این ولایت هست و کثرت بارش موجب پیدایش زراعت و افراط خیل صلات و ارزانی غلات است اگرچه در بعضی از اقطار رزاقا بر جا بهما هم میشود و در برخی از اطراف سیلابه هم هست اما اکثر اراضی محتاج بباران آسمانی از نجهت مدار اکثر زراعت بر بارانست و بیشتری زمین صالح که در سالی دو سه مرتبه مزروع شود اگر چه کان الماس طلا و نقره و مس سرب و آهن و نمک وغیره درین کشور است که حاصل آن بضبط سلطانی درمی آید لیکن بیشتر مدار حاصلات بر زراعات ست اقسام غله که شمار آن خالی از طولی نیست پیدا میگردد و غلات غربی این ملک نسبت بجنوب شرقی یعنی بنگاله و اوده لذیذ و خوش طعم است برنج سوکهدس سرامد جمیع اجناس غوب الکه بادشاه و سائر الناس **ذکر میوه های مخصوص هندوستان بلکه بنگاله** اما میوه مخصوص هندوستان بلکه بنگاله که کمثل و انناس کید یعنی موز و شریفه و کولات کولا نوعی از انار بیخ دار و ان کوهستان شمالی بنگاله خود و صحرا سحرا در کمال لذت و حلاوت و بعضی جاشنی دار در نهایت خوش طعمی پیدا میشود و موز یعنی کیلا اگرچه در ولایات دیگر هم هست اما بنجابی طعم و لطافت و نزاکت و رنگ و بو نوعی که در جهانگیر نگر دیده که بهم میرسد در جای دیگر دیده و شنیده نشده و انناس هم علی ندا القیاس کنار شیرین خوش طعم نوعی که در شاهجهان آباد و لاهور بهم میرسد شاید در هیچ ولایتی بآن خوبی نباشد و انبه سرامد میوه های این ولایت است در دکن و از بنگاله تا صوبهٔ علیهٔ آباد بهایت تخفه در نواح شاه جهان آباد مخصوص قصبهٔ کیرانه و جهنجهان ست تخم او از دکن آورده اند بکمال خوبی و خوش مزگی بهترین میوه های عالم است در دقت و رائحه انواع و اقسام که شمردن آن از متعذر است دارای خوبی لذتش منحصر بخوردن امیر خسرو دهلوی در وصفش میسراید **نظم**

نغز ک خوش نغز کن بوستان ✤ نغز ترین نعمت هندوستان ✤ نادره صنع حق آمد پدید ✤ نعمتی از عالم بالا رسید ✤ پیر و جوان هر دو خریدار او ✤ طفل بسان عاشق دیدار او ✤ میوه بباغ اربیکی ده بود ✤ پخته شود خورد شش آنگه بود ✤ میوهٔ نغز ک همه زاغ زبر ✤ قاعده انجام سزاوار خور ✤ هر شجر او بفلک برشده ✤ گنبد افلاک مدور شده ✤ باغ وی آراگه دورستان ✤ زیب ده کشور هندوستان ✤ دیگر نیشکر است چشمهٔ قند و نباتات شیره آن دم مساوات با آب حیات میزند نتیجه اش بولایات دور دست ارمغانی میبرند **ذکر بعض نباتات** ازغره گرآمده در دیگ نبات ✤ خام خضر نخته بر آب حیات **ذکر بعض نباتات و گلهای مخصوصهٔ هند** اگرچه نباتات و سبزه ها که بزبان هندی ساگ گویند در بنولایات آنها را با مصالح در روغن پخته نان خورش سازند و خالی از کیفیتی نیست بسیار است و بیرون از شمار و از همه بتر و بی نظیر برگ تنبول ست اما گلهای مخصوص هندوستان چنبیه و چلنه و موسری و باسنگار و جوهی و آفتابی و کنول ست و کیوڑه و کیتکی چنانکه از یک گل تمام مجلس نکهت پذیرد و مشام مجلسیان بهره وافر ازان یابد بلکه تمام خانه و حوالی آن معطر شود و بوی آن بمرور ذایل نگردد و چه عجب که این گلها در ولایات دیگر بوجود نیامده باشند **ذکر بعض جانوران مخصوص هند** از جانوران این ملک فیل از عجایب مصنوعات است در صورت و بعضی از خصائل و کمالی شبیه بعدیل و عدیم التمثیل بعد بعضی سال جوان و مانند انسان یکصد و بست سال عمر طبیعی دارد و مادهٔ او در اول سیزده ماه وضع حمل شود و در مقارنت با ماده در صحرا کند در مدینه هیلا نکند کم زندرت و از انوحش شهر مند گرانه تر و آبستن از صحرا آبدیچه میرایند و نیز گرگدن جانور است قوی هیکل بدیع شکل و دم و سر چهار پا و تنه عقب او بشکل فیل و گردنش مانند گردن شیر و شکم و گوشش دهان بسان گاو زرهی نقش طرازی قدرت کرچنین صور در یک پیکر جلوه گر گردانیده جسد او سخت تر از اجساد دیگر جانوران که تیر و نیزه و تفنگ و شمشیر کمتر بر و کارگر میشود و یک شاخ در وسط پیشانی بر بینی دارد که سلاح او همانست نهایت عداوت با فیل دارد و اغلب اوقات بر و غالب و بهمان شاخ شکم فیل دریده او را میکشد و بقوت و توانائی بر دیگر جانوران صحرائی نیز غالب ست توالد و تناسل و نیز در صحرا میشود و گرفتار کردنش تحالی از اشکال نیست در سرکار سلاطین و امرا بندرت می آرند و مگر گاهی میش صحرائی که نهایت جرأت دارد و اگر شیر را میکند خصوص گاه که چند با هم مجتمع باشند و گاهی امرا و سلاطین هم تماشا کنانه اینها میخانند خواه با هم کرگدن خواه با شیر یکه

اورا در دامی بزرگ محکم که بطلاح هندیان دگر گفته راه برآمدش مسدود کرده شبند جگانیده نشاط می اندوزند موجب حیرت نظارگیان میشود و این شکار خاصهٔ هندوستانست همچنین گاو گجراتی نهایت جلد رو و تیز رفتار است میگویند در ولایت گجرات احمد آباد بعضی عیاران پیشه برای رایه آنها سوار شده را تیز نند و مال دم بغارت میبرند و اسپ سواران بآنها نمیتوانند رسید و ارابه که آنرا بهل و رته گویند سواری آن خاصهٔ هندوستانی سایه دار و اگر زین راه سوار باشد خالی از آرامی نیست دو سه کس باهم توانند نشست و بمصاحبت همدگر راه تواند پیمود و ارابه چهار پایهٔ یعنی رتهه گردانواع آرایشگی میسازند قابل سواری امرا و ملوک اینجاست امیر خسرو در مدح آن گفته **بیت** ساخته از حکمت کارآگهان ۰ خانه گزنده بگرد جهان ۰ نادره حکم خدای حکیم ۰ خانه روان خانگیانش مقیم **ذکر بعض مقالات و علوم مردم هند** احوال ابتدای خلقت و غیره تحقیقات علماء و حکمای اینجا بسطے تمام دارد اجمالش هم خالی از اطناب کلام صورت نه بندد و چنان فائده در ضمن آن نلقیح ابو الفضل محرر اکبرنامه در دفتر سوم آن کتاب که مسمی آئین اکبریست خلاصهٔ رسوم و علوم مردم اینولایت بکمال تنقیح نگاشته هر که اطلاعی بر آن خواهد بکتاب مذکور رجوع نماید مجملی ازان بنابر رفع انتظار مستعران مینگارد و چگونگی آفرینش هیجده گونه و فراوان برگزارده اند و شگرف دهستانها آورده هما نا هر بار بخطی هستی گرفته ازانجمله یک نوع کراعالم بنهود بآن قائلند پنهیکند و آن اینکه اول تعینی که حضرت وجود مطلق گرفت و جلوهٔ خاص فرمود مسمی ببرهما است و هما نا عقل اول ازان خواسته اند وازو بهار کس ازنفس او بهم رسید اول سنک و سنندن و سناتن سنکمار بهر کدام فرمائش رفت که بهمت در پیدائی خلقت بر بندد از فراوانی توجه بذات قدسی بدین کار نپردخته تندسگالش دیگر گرفت و از پیشانی خود دیگر برابر آورد مهادیو نام یافت از جلال فراوان که در وی دیدشگفتگی آفرین ذو اوفت ده کس دیگر پدید آورد هما نا از عقول عشره تعبیر کرده شبند بعد ازان از پیکر خود مردی و زنی برآورد من و ست رو کا نام اول من نام مرد دوم ست رو کا نام زن هما نا آدم و حوا را باین نام خواسته و ازین دو سر آغاز زادن شد و بعضی قائلند کراول تعین صورت زنی بود و آنرا مها لچهمی گویند بظاهرا قدرت و مشیت را ازین تعبیر خواسته اند و چون تانیث لفظی درین اسماء بهت بیدانشان متاخر تانیث حقیقی خیال کرده و او وسیط ایجاد عالم گشت و برخی آفتاب را وسیلهٔ ایجاد عالم دانسته اند سبب ش همانا آنکه چون این عظیم را قوی التاثیر در موالید ثلثه یافته اند بی بضاعتان گمان برده اند که در عالم علوی هم موثر بوده باشد و جمیع عالم آنرا و خواهد بود و حکمای هند در عناصر پنج عنصر قائلند بر چهار معروف اکاس نام عنصری را فرا پنداشته اند محیط هر جا و هر کس انند گویا دعای عالم او را مقرر کرده و آسمان قائل نیستند شماره بر دو اثر نهند و منطقه را بطور معروف دوازده بخش کرده هر بخشی را نامی مطابق نامهای عربی کذشته بخش را راس کویند و کواکب را جرام سیقل پستر از زیر عظم دانند و بهر هفت سیاره را نامی نهاده روز هائے هفته را بآنها منسوب کرده اند و نیز عظم را نور بهت مستفیض از حضرت نور النور دانند و پیوند نفس قدسی با هر یکی و گروهی اخیران را منحوس انکارند و گویند که بکرارش تن و جان عنصری و ستردن ابهوای نفسانی و تربیت روح مجرد بدان مقامهای عالی جای یافته اند و زمین را کروی الشکل دانند اما گویند که تمام کرهٔ زمین هفت جزیرهٔ معظم دارد و هر یکی را نامی برگزارده اند و هر یکی را محیط او دانند و یکی ازان جزائر سبعهٔ این جزیره ایست که هند و چین و عرب و عجم و فرنگ و ترکستان بر روی آن اما اینقول نقل پرستان اینها بهت و دانش گرایان اینها در اکثر مقالات یونانی آسا و چه عجب که اقالیم سبعه را بیدانشان متاخر از بتفکری و دنبال روی برهمنان متحمل چنین تغییر کرده شبند و عالم را سه بخش کرده بالائی را سرک لوک نام نهند و محل یاداش نیکوکاران دانند میانی را بهولوک مسکن بنی آدم و دیگر حیوانات و پائینی را پاتال محل جزا و سزای بدکاران پندارند و بالائی را دیو لوک هفت گانه گویند و پائینی را کذلک و رکات سبعه شمارند و هر یکی را نامی برگزارده اند و چون پیدائی عالم را کبرات و مرات قائلند در صورت تسلیم ممکن هست که مبدع حقیقی حل هجده هزار بار بر بطنی دیگر ایراد چگونگی خلقت اقوال مختلفه ایراد نموده انداما در هر صورت سلسلهٔ ادوار بعد ایجاد یکدوره یک زن نا قلند و بعد پیدائش آدمی زاد چون اندک کثرتی در اینها پدید آمد بر بهما آنرا چهار صنف گردانیده برای هر صنفی نامی مقرر کرد سران آنجماعه را که صاحب علم و فضل و زهد و عبادت بودند برهمن نام نهاد و صاحبان جسارت و شجاعت و عقل و فطانت را چهتری و صاحبان تجارت

وزنده اعت وصناعات شریفه را بنیس وتحدمته اینها اهل هرفن رذیل را شعور قرار داده هرفقرا باین اسامی گردانیدند جهت تحصیل علم وعبادت واقاده واستفاده علوم وریاضات وحق پرستی ورهنمائی دیگران براه حق وکار کرد بهتری خراج ستانی وسروری ورعیت پروری وملکداری وحمایت برهمنان وخدامت ایشان ومشغول بیس کشاورزی وتجارت نمودن وصناعات شریفه اختیار فرمودن وپیشه شودر صناعات خسیسه وخدمت این هرسه صنف نمودن **واوتار** که درفرق هنود شهورست وچنان شهرت یافته که اینها هراوتاری رانجاتی هستند وفی الواقع عقیده جمیع هنود الحال همین است اگر بندرت کسی ازین گرداب برآمده بساحل حقیقت رسیده باشد اما درحقیقت ظاهرا بی اصل وبنیاد اشتباهی هست که متاخرین را درفهم مرام کلام متقدمای قوم روی داده ومراد قائل نفهمیده انداحوالش بسبیل اجمال آنکه درهردوری ازدورهای چهارگانه که بآن قائلند وآن ست جگ ست ترتا دوپر وکلجگ ده پازده تن بصور مختلفه برای کاری خاص بقصرت دادایه همال پیدائی گرفته آن امرعظیم تقدیم رسانیده اندوهرکی بنامی مناسب صورت موسوم گشته درعهد اقامت خود درین جزایا پدیدار فرمانروا وديگر مخلوقات فرمان پذیروآنها رابستدار بوده اندوقوال محققین اینجا حدرین خصوص اینست که ایزد بیچون بتبارامری که سودآن بآفریده بازگردد بعنصری پیکری رابقاعدهٔ وجود خود برگزیند وتوجهی تام مبذول حال اودشته مظهر غرائب امور بنیروی خود گرداند وغباری بدامن تقدس اش نشیند واکثر دانش اندوزان هندیدین کردند وآنرا پورن اوتار گویند وآنکه دربرخی ازموجودات بقوی ازفروغ قدرت خود اندازد وشگرفنیروئی بخشد آنرا انش وتبانامند وپیچ موجودی راخالی ازفروغ خداندانش اوتار بشمار درنیاید وپورن اوتار درچگی چهارجگ ده بار بدانسان جلوه فرماید وتجلی اوبصاحب نظران بنماید ودرین دوره تا امروز نه تن پدید آمده **اول چهارم اوتار** یعنی پیکرماهی مظهرانوار وعجائب آیات وآثارالهی گردید گویند بملک دراورپایان دکن شهربهدراوتی درست جگ ماه پهاکن سکل پچه تته اکابتی راجه من که دوملک سال مست ازهمه افشانده ریاضت گری میکرد برکنار دریای کرت مالاتن شوئی دشت ناگاه ماهی بدست اودرآمد و برگفت مرانگهدار یک شبانروز بزرد ست بود چون نالید بسبوئی درآورد وازفروئی بالش بخم درانداخت چون ازنجاتی اودرگذشت درچاه کرد وبسیس درگولابی بزرگ درانگند وازانجا بدریای کنگ رسانید چون آنرا فروگرفت بدریای شور جاداد چون اورا برامور راجه دانست کنیزنگ کیست پنیانش گری درآمده جویای آگهی شد پاسخ شنید که دادار سبحانه واین جانور را مظهر بعض آثار خود گردانیده برای رستگاری تو وچندی گزیدگان پس ازهفت روزپرتو خواهد شد وجهان راآب فروگیرد بفلان کشتی بارخی شائستگان وگرانی نامهای ازدی وگزین داروها بنشین وآنرا بدین شاخ که ازمن نمودار سپ پیوند بخش هفده لک وبست وهشت هزار سال آب طوفانی بود بسیس روی درنقاب نهاد **گورم اوتار** درست جگ ماه کالک سکل پچه ته وادشی جهان آفرین پیکرسنگ پشت رابجلوه خود مظهراثری غریب گردانید گویند دیوتا بارآن شدند که ازدریای شیرزوفن آسا بچیزی برگشند بجای چوبی که بدان مسکه برآورند مندکه بزرگ ترین کوهها ست بکار داشتند کوه ازگرانی بدریا فروشدی وفراوان رنج رسیدی ایزد بیچون آن صورت را جلوه گاه خود فرمود وآن جانور کوه رابدوش برگرفت دیوتا باکام دل برگشتند وبدین شگرف کاری چهارده چیز گرامی برآمد المهمن دنیا بصورت عروسی نمودار شد وسرمایهٔ عشرت همگنان سرانجام یافت گویند من شگرف گوهری فراوان فروغ واز اندازهٔ ارزش برون + پاتالک برچهم بوالعجب دختی گلهای اوپژمردگی نبیند وبوی خوش اوروزگار را در گرفته برخی گویند هرچه خواهند ازو برگیرند وآنرا کلپ برکه نیز خوانند سراپا ده اهنتر پزشکی که بیمار راتندرست ومرده رازنده ساختی بدست راست زلو بود چپ بایله (چندربان) ماه عالم افروز کام دهین ماده گاوی هرچه خواهش فحی ازیستان بیرون فرستادی اثر آیت سفید فیل چهار دندان بسنگهم سفید چهرهٔ غریب وباهر که بودی فیروزمند شدی تا یکم زهرجان گداز امرت آب زندگانی ازنهادن خوش نحوی نیکوروی (آس) سپ هفت سلهار نگ دهنگ کافی تیزاوهموری رسیدی وخطا نرفتی پس ازپیدائش این گران مایه جواهر گوهرم زیرزمین درشده ونبود زنده پندارند **باراه اوتار** درست جگ ماه کالک تته پورن ماشی در شهر جهادرت نزدیک نیم کهار واوده این جلوه خاص شد یکی ازگروه دیوت هرتاکس نام روزگاری دراز درگذارش تن ترسیدش ایزد مهمان سرد

روزی اذات مقدس ایطوری برای او جلوه فرموده ازخواهشش پرسید ازین حال آویزگشتار چالید و بسیاری جانوران جانگذار ابر شمرده ازگزند انها رستگاری طلبید و فرمانروائی عالم درخواست و در اندک زمانی کامروا آمد و حکومت عالم علوی ازان درگرفت یکی ازخویشان وندان سپرده و بوتهالباسها تردبشن شناخته پاره برجستند چون دران خواهش گردیداره فراموش کرده بود پاسخ یافت که من بدان صورت پدید آمده نقش هستی او را خواهم تردد و در اندک زمانی بدان شمال جلوه فرموده به پاتال رشده به تنگاه اوشناخت و بجز انبستی روانه گردانید و آنرا تردیک سورون نشان دهند جهان برآئین پیش یکسان برآمود و اندکا میاب فرمان روای عالم بالا شد مدت ظهور او نهزار سال بود و نرسنگهه اوتار پیکری بود از سر تا کمر شیر آسا و پایان آدمی وش و سر چگ ماه بیسا کر شکل پنجه تیز چنگی در شهر هرن پور که بهندون زبان زرد روز کار تردد ارا السلطنة اگره پیدائی گرفت چنان برگزار ندهرن کشب از گرده دیت سالهای دراز در گدازش نفس و تن بسر برد تا انکه ایزد بیهمال تجلی جلوه فرموده آرزوی او را پرسید تخستین عرض داشت که خواهش آنست که مرگ من نه در روز و نه در شب و پناه از یگان یگان جان شکر طلبید و پس فرمان روائی شیب بالا را خواستگار شد خوشنود پذیرائی یافت دیوتا ها روی در پرستاری نهادند و عالم از نکوهیدگان برآمود و بزرگان ایمان بیمانجی بریما از بشن چاره کار جستند و خواهش این گروه پذیرفته شد گویند او را فرزندی بود پرلاده نام مابین دیوتا ها ایزدی پرستش نمودی و برخلاف پدر راه حق سپردی هر چند گوناگون آزار کرد او را ازان روش باز نیارست آورد نشانی ازجای پرورد گار پرسید او در همه جانشان داد و برای فهماندن اشارت بستونی نمود که در و نام خود او ست او را بدید انشی شمشیری بآن حواله کرد از نیز نگ کاری الهی ازان ستون پیکر مذکور پدید آمد و او را بدرید در ان هنگام که برزنیست میان روز و شب پیدائی پیکر ابدعای کار او سپری شد گویند آن الهی بمثال نرپرلاده استدعای خواهش کرد انغانی نطرت را هیچ چیز فرو نیامد جیون مکت در خواست و آن بیاورند هست کرد امن آلای رستگی نیابد و پانچم عهم شادی مشهور پیدائی این صورت صد سال بود یامن اوتار آدم کوتاه بالا در جگ تریتا ماه بیهاد و ن شکل بچهته ده وادی در شهر یون بهدر ابر ساحل نربدا در خانه کشیب بن برچ بن برهمای مشهور از شکم آدت آن نوباوه ابداع نزاد و هزار سال کام روائی کرد از گروه دیت بل نام یکی برای سلطنت سه لوک ریاضتها کشید و داد ارکام بخش خواهش او پذیرفت دستگ فرمانذهی یافت و او رنگ نشینان دیوتا را ایل ساخته پیمان بفرمان روائی باز گذاشت و گوناگون جگن بجا آورد لیکن انچه درین روشها بدیوتا ها ایثار کنند بکار نبرد و دیوتا ها بکسیدر انگذند او را ازبشن التماس نمودند و او از انجام کار آگهی داده آرام گزید و دران سال مرپهره صورت برافروخت چون آن مولود لختی باگهی درآمد بمقتضای رسم و عادت بدبستان حکیم برد و اج برنشاندند بهمراهی آموزگار در جگن کنز دکر هیت آغاز نهاده بود حاضر شد بآئین راجگی خواهش پرسید او گفت بر ابر بقدم خویش زمین پیمایم او برآشفت که ازچون من مرد الاشکوهی بزرگ و لمتی چرا چنین کمتر چیزی پژوهش و دپس از درازی سخن چون راجه پذیرفت انحضرت قدم چنان پهناور گردانید که طبقه زمین طبقه پاتال فرو گرفت و دیگر قدم را چنان فراخ ساخت که طبقه بالا را پر کرد راجه در عوض قدم سوم خویش را راست بسپرد و از انجا کتیکوئی در نهاد بود او را زان خیرگی باز داشته پاتال نام زد گردانید پرسرام اوتار آدمی پیکر در خانه جمدگن برهمن اشکم زن او رنیکا در جگ تریتا ماه بیسا کهر شکل پنجه تردوسی در موضع رنگتا زدوار السلطنة اگره پیدائی گرفت کارت ویرخ نام بیست و پائی در قوم دیت بفرمان روائی نشست و از بیدستی خویش مستوه بودی تا انکه دست از همه باز نهشته در کوه کیلاش بریاضت گری درآمد هادیو او را برنواخته نزار دست برداد و بخواهش او ضد یوی هر سه لوک باو باز گردانید در آزار دیوتا ها دراز دستی نمود و بدان سان انجام کار او در خواستند پذیرش یافت گویند جمدگن از نظاهر هادیو ست در نیکا از آدت ما در دیوتها از پنج پسر شد و ششمین پورا و پرسرام پیش هادیو در کوه کیلاش ادیا موزی کردی و پدر او جمدگن در محراب ستش نمودی کارت و برج روزی عشرت شکار بدشت گذاره برزاویه آن شد و بهارگ رستگی و آشتگی برجست او انچه از شاها بان خورد شد از خورد نی و پوشیدنی و گوناگون جواهر و نفائس در پیشگاه حضور آورد در اچه بشگفت افتاد و گفت دست برین نیالائیم از حقیقت کار آگهی بخشی او گفت اندر فرمان فرمای علوی عالم گاو کام دهین بن سیروه انچه تو هم سر انجام میباید راچه را آزر در گرفت و خواهش آن گاو نمود او پاسخ داد که دی فرمان

اندر خواهش توان پذیرفت و بشکوه دینوی توان بدست آورد و بخشم و بند و بپیکار درآمد چندانکه لشکر فراهم آورد و آویزش نمود کاری از پیش نبرد آخر شبی پنهانی آمده جمدکن را از هم گذرانید و از گاو و نشانی نیافت زنیکا پسر خود پرسرام را طلبیده گفت رسوم مسافران ملک تقدس بجا آورده خود را بآتش خویش بسوخت و آن فرزند را کمین توزی بر گماشت پرسرام بنیروی قدرت ابدای بپیکار راجه رفت بست و بیکبار عصد نبرد آراسته گشت آخر بار راجه قالب تهی کرد و سلطنت بدیوتا باز گردید زرهای عالم فراهم آورده در جمدکن خیرات نمود پس از همه دست باز داشته پیغوله تنهائی برگزید چنین میدانند که هنوز زندگانی دارد و در کوه مهندر از زمین کوکن نشان میدهند **رام اوتار** رجان سرانیدکه راون نام از گروه راکس بدو دشمنی بر سر بما میرسد خدیوده سر و بست دست بود بکوه کیلاش ده هزار سال ریاضت گزی نشست و سرباکی پس از دیگری درین راه برافشاند و آرزو آنکه فرمانروائی هر سه لوک یابد ذات قدسی خواهش نپذیرفت دیوتا باز فرمان پذیری بستوه آمدند بپیشین و شن اگفتند او را در خواهند پذیرفته آمد و انجام کار برام نام زد شد تا آنکه در جگ تریتا ماچیت شکل پیکر تنه نوین در شهر اوده از شکم کوشلیا زن راجه جیرت نژاد و سر آغاز آگهی فنون شناسائی اندوخت و دست از همه باز داشته دشت نوردی پیش گرفت و نبرد تگری و پرتشن جاباز ندگی را پیرایه دیگر بست فرمانروای جهان گشت و راون اگو نیستی فرستاد یازده هزار سال در رنگ نشین بود و شائسته آئین ها بر نهاد **کشن اوتار** پیشتر از ین چکتر ال کسری او کرسین جادون مرزبانی داشت و متر اگاه کنیش لورا و چیره دستی یافت و پدر را از کار باز داشته دست سنگری برگشود و تیر جو اسند و سیس پال و دیگر فرمانروایان دیوبست ستم از اندازه بردند و زمین بزیر درشت پیکر گاو گرفته بار بما زد نشین شتافت و براندختن بنیان خواهش نمود پذیرفته آمد و کنش جو الشد گویند اختر شناسان کنیش آگهی دادند که درین نزدیکی یکی بزاید و کار او سپری گرداند و چالشکری نوزادگان فراپیش نهاد و هر سال خون چنین هنگامه ریخته آمد تا آنکه دیوکی خواهر او را به بسدیو جادون گحتدائی کردند درین هنگام آوازی شنیدکه کشتین فرزند او از الجان بشکر و هر و رانیدان در نشاند و هر پسری که زائیدی بیستی سر افرستادی غفلت بپاسبانان چیره شد و بخیره باکشاد در ها و اگردید تو باوه بسنجن آمد که آن رودی آب جون در خانه ندا بهمین زمان مختر شده مردم را خواب برده بر و مرا انجا گذار فرمخت را برگیر بسدیو چون روی بدان کار نهاد در یا پایاب گشت و فرمود بیجا آمد سخت در نه سالگی کنیش از هم گزرانید و او کرسین را از بند رائی داد هر سند فرمانروائی نشاند و بدیگر ستمگران آویزش شمارکرده بیداد خت وصد و پنج سال زندگانی کرد شانزده هزار و صد و هشت زن داشت و از هر یک دو پسر و یک دختر پدید آمد هر کرا همچنین میدانست که هنگی شبها او بوده **بودها اوتار** در کلجگ ماه بیساکه شکل پیکر تنه بستین در شهر گیا بخانه راجه سدهودهن از شکما یا بزلو گویند چون جنگها بسیار شد و فراوان بکشش مخت بش خو هست کرد با نسی پیکر در شد آئین بید یا و جنگها را نکوهش نمایدازین رو دران سال مهر فراز پیدا کی برآمد و صد سال زندگانی کرد **کلکی اوتار** در آخر کلجگ ماه ماگه شکل پیکر تنه دسمین در شهر سنبهل از خانه بشن جن برهمن از شکم زن ارجسو دتی برآمد و صد سال زید گوید روز گاری آید که شبها او بوده کاری فرو فی گیرد و خلگرانی پذیرد و عرباکوته گردد بشیل از بسی سال زیند مرگ فراوان شوله زند بیمان ای چاره گزینی بدان انسی پیکر برآید و جهان را بداد آباد گرداند و برخی پهاره اوتار ابست و چهار برگزارند و در احوال بکی ناها پرد خته اند شگرف دستانها نگزارده و گوناگون پیکرایشان از زر و سیم و جز آن بساخته محراب پرتشن گردانند لیکن همین بوده و پوران اوتار نگارانید نهایت تلخیص کلام در عقبها در مردم این مملکت انکه وسیله ایجاد خلقت بر بهاست و بالهام و القای الهی کتابی که آزا بید نامند از زبان برهما موجود شده بعد ازان پی آمدگان برهما در تفسیر آن کوشیده شش کتاب آراستند و آنها را کهٹ درسن یعنی شش قسم علم گویند و هر یکی را شاستر نامند و کتاب بیرا بعضی گویند یکی حکم پایه چهار جزو کرده هر یک را نامی جدا گذاشته و آن رک بید و یجر بید و ساما بید و اتهربن بید است و بر خی چنین گویند که برهما چهار رو و دهن داد ازهر دهن او هر چهار کتاب مذکور برآمد و بجمع هم بید است و آن هر شش نسخ شاستر را بایکدیگر بعضی از امور اختلاف و اقتضده مناقشات بسیار دارد و انشوران متاخر هر کسی تصدیر داد انی و فهمید خود کوشیده در تفصیل آن کتابها نوشته نخستین شاستر یامی است پدید آرنده آن کوتم رگهبیر و دوم بیشک همک شاستر این کتاب تصنیف کنادای دانشمند است سوئین ساتکه شاستر موجد آن کپل نامی دانشمند است چهارمین پاتنجل شاستر مدون این علم پتنجل نامی از علماء است پنجمین بیدانت شاستر که بیکیه یاس آنرا

مدون کرده تقسیمین بهاشاستر کرده اند بر آنرا ایجاد کرده خیر ازین شش شاستر هائی میگویم هست از انجمله هر هم شاستر که منسوب است باعمال انسان و عبادات و ریاضات و انواع صیام و تصدقات و خیرات و چاره گری عصیان و زلات و افضال دعاوی و معاملات هر چهار برین که عبارت از برهمن و چتری و بیس و شودر هست بران منوط و مربوط و کرم هایک نیز شاستر یست بزعم هندو که متضمن علمی که دانائی آن عوارض آلام بدنی انسانی ما تند مرض و غلم و مرض مویسر و انواسیر و حیات و اسهالات و فالج و لقوه و امثال ذلک هر دارد بداند و شناسد که از غیر ض این کس را التجه فلان عمل هست که در فلان فند گے باعتقاد تناسخی که دارند کرده و چاره اش این عمل هست اگر یکند شفا یابد و بیچاره پران یعنی تواریخ متضمن بیان حال نفوس قدسیه و عالم ملکوت و شرح پیدائی جهانها جهانیان و وقوع قیامت صغیر و کبیر و گوناگون کردار نیک و سعادت و عدالت و دستانهای عابدان و فرمانروایان و الانشکوه و بیداکرن علمیت شاستر خود و صرف و تحقیق کلمه و کلام و ترکیب حروف با همدیگر و هجا در بیان حسن ترکیب الفاظ و نظم حروف و ترا کیب معنی و اوزان بحور اشعار و بیدک یعنی علم طلسمات مشتمل احوال ابدان و صحت و مرض آن و معالجات بیماری قدیم از انواع امراض و موتک بدیا یعنی علم نجوم هندیان استخراج این علم با آفتاب نسبت میدهند ساندرک بدیا یعنی علم قیافه و ریافت احوال نیک و بد آدمی فراز خطوط دست و جبین جبین یا وخط و خال دیگر عضا ئیلا و فی الکتاب هست در علم حساب و دقائق آن و آنرا بیاکرن جوتک گویند شکن بدیا از گویائی و آواز و جوش و طیور شگون گرفته از سوانح آینده اطلاع و هندو دانایان این دانش در ممالک میوات و اطراف پانی پت و غیره بسیار میدیا دانندگان اینعلم از روائی انفاس که هر روز از سوراخ چپ و راست بینی در زمانی معین میبابند احوال نیک و بد سائل گزارش نمایند اکم بدیا در گزارش گوناگون فهمون مجاد و جلوه حصول منافع و دفع مضار و حل مشکلات و بیری زدگان و غالب آمدن بر جن و معالجه قسام جا بیها اندر جال علمی هست در انواع تیر نجات و طلسمات و سیمیا و ادخال سوح در پیکر دیگر و خلع از بدن خود نیز عم منهود و دیگر عجائب و غرائب رسن بدیا یعنی کشتن سیماب و زر و سیم و ماننده آن و ساختن طلا و نقره که کیمیا و اکسیر عبارت از انست کام و بدیا دانشی هست از فسون ها رو کردم و دیگر گزندگان و رهائی دادن از گزند آنها و مانند اینها ناخن بدیا از فسون و گذارش نسبها رها و ستائش آنها سرپدیا و انائی انواع تیر اندازی و ازیدبلط کرده اند در تن پر بچیها شناخت لعل و مروارید و زمرد و دیگر جواهر گوناگون سنگ ریزه و پیدائش و ماهیت و اریج هریک مانک بدیا شناختن جانها و انواع عمارت و هر گونه خاصیت و برآوردن نهرها و خیز ذلک گج شناستر شناختن فیل و دریافتن علم طبیعی او و علاج بیماری و حفظ صحت و تندرستی آن و همسکان موسر شناخت احوال اسپ و عیوب و بیماریهای آن و گوناگون معالجات کاتدیهر بدیا که از بید سوم بعد صد ظهور آمده یعنی موسیقی از گفتن و خواندن و نواختن ساز ها و صول و فروع گوناگون نغم و ساز ها و روش قص که از آسمکیت گویند نرت بدیا یعنی باز گیری که بیتر و رستی شگفت کار ها از رسن بازی و غیره ظاهر کنند و شگرف مطلق از نرند و زنان ایشان نیز بنیروی اینعلم انواع اعمال نمایند که مردم بحیرت در شوند رستک بدیا علمی هست در دانستن احوال و ان و شناخت گوناگون زنان گام شاستر که از اکوک نیز گویند در طرز مقارنت مرد و زن این شاستر چهار گونه دسو و زنان هر کدام و فنون ختن زنان بلدت

مجاصفت ذکر احوال رویشان هندو انواع اینها

نخستین صنف سنا سیان ازان خاک نشینان جمعی هم خوشی بر لب نهاده حرف زدن ندارند فریقی هم دست راسائل بآسمان گزارند بعضی خود را مسکوسن درخت آویخته کمیدتن خویشتن باتش میتپانند و چندی رو بسوی آسمان برده شته نظر بر آفتاب دوخته دارند و برخی بپا ایستاده شب و روز میگذرانند و درین صنف انواع دیگر هم هستند و بذاته نام معروف و ریاضات شاقه بسیار میکنند اگر تفصیل عادات و اوضاع آنها کرده آید دستان دراز میشود و همین جوگیان و معتقدان هندو آنکه بعضی ازین طائفه قوت ریاضت و روز نازروی عبادت در پیوسته و بسطح دریا میچ افتند و از حبس نفس عمر دراز یابند و خلع بدن نموده روح خود را در بدن خیری می اندازند و علم کیمیا و سیمیا نیز دارند و تیغ قلوب مردم هم توانند نمود و اشراف بر قلب و قسطاط را چنانچه بهم میرسانند و بیماران را بانیوسا طه معالجه کنند و سحر و جادو را نیز دانند و گویند که در علم سیمیا اگرچه از طائفه سنا سیان نیز بعضی دستی دانند اما قوم جوگیان بیشتر ازین علم اهل مهارت و مشهور اند سوین جوگیان بر گیان دیگر بین صنف نیز اقسام اند و هر یکی بنام مقتدای خود معروف اگر شی از نیها سرود و نغمه بزبان هندو در مدح و ستائش آفریدگار و مقتدایان خود و جاداع عظمی لیشمر ند بعضی بصوت و بعضی

و بعضی بچله نشینی و مراقبه و گروهی بمطالعه کتب اشتغال می ورزند چهارمین ایشان مذهبی از معتقدان نانک بطریقه و آئین او به نیائش و ستائش آفریدگار می پردازند خلاصه عبادات این گروه مطالعه اشعار مرشد خویش است که بسرود و نغمه میگویند و ترنمه دلفریب میسرایند بعضی هنف جتی و سرپوره صیامت سخت می کشند یعنی که چهل روز صائم بوده از اکل و شرب ضروری که قوام بدن بدوست احتراز دارند و چهار ماه برسات یکجا مقام کرده حرکت نمیکنند که مبادا در رفتار باعث آزار حشرات گردند خلاصه عبادات آنها نگاه بانی جاندار است یا اقرار ازین جهت می پوشند که بجاندار آزاری نرسد احداث چاه و باغ ندموم میدانند که مبادا بوسیله آن بجانداران ریزه آزاری رسد و همین اندیشه شبانگاه چراغ روشن نمیسازند و آتش نمی افروزند و طعام برای خود نمی پزند و آب از چاه برنمی آرند آب و طعام از خانه مریدان بدریوزه اورده میخورند شبانگاه هیچ چیزی نخورند و از خوردن سبزیها احتراز دارند چه عقاد انها عامه آنکه این چیزها دیر هضم است و غیر از پاچه لاید چیزی با خود ندارند اما اهل کیش بالسویه و اتباع انها این طائفه را دوست میدارند و ملحد نمیشمارند و میگویند که منکر صانع اند ظاهرا بی اصل است اگر منکر باشند ریاضات شاقه برای که و چه می کنند چون قائل معتقدات برامنه هستند از روی تعصب چنین میگویند و بجدی تمام فرو نمانند که میگویند اگر از طرفی فیل مست آدم کش بخیگس می آمد باشد و از طرف دیگر سرپوره باید بر روی آن فیل باید رفت و بطرف سرپوره رو نباید کرد و نیز برامنه هر فرقه میگیرد که از خود مذهبی اختراع کرده قبول نمی کنند بر همان کیش قدیم که موافق بید از آغاز آفرینش رواج یافته معتقدانه گر شخصی از مخالف کیش خود اهل کند و بر امنه باید آرام نمی پذیرند و اگر شخصی از مشرب ایشان گشته بمذهب دیگر گیرد و باز خواهد که بمذهب اول رجوع کند آنرا نیز قبول نمیکنند و درین کیش چهار آسرم است یعنی چهار آئین اول برهم چرج یعنی که خدا نشود و پنجمین تکمیل علوم صوری و معنوی پردازد دوم کرست یعنی که خدا شده باموریتعلقات شتی خال و زد سوم بان پرست یعنی چون سن کهولت رسد و پسری و فرزندی نشود ترک تعلقات نموده مع زوجه خود در محراب رفته بعبادت الهی بگذراند و چهارم سنیاس غذا مند چهار سنیاس یعنی خود را از همه امور باز داشته بعبادت الهی پردازد و نیز مردم زاد در بن آباد بوم چهار برن اند یعنی چهار فرقه اول برهمن اعمال او بید خواندن و علوم آموختن دوم چتری کارهای بفرمانروائی و انتظام ممالک و داب شجاعت و سپاهی گری سر بر دن سوم بیش کرداریها و لبسو واگری و دیگر پیشهای شریفه پردختن چهارم شودر شیوه او پیشهای خسیسه و رزیدن و خدمت هر سه فرقه مذکور نمودن القصه اهل هندوستان در سپاهی گری اصل سیار دارند و ندانند که جانبازی کجا باید و بر اعدا چگونه غالب توان آمد اما قوم جتری که الحال بعضی ازان براجپوت شهرت دارند و برخی بکهتری مشهور اند نهایت بیباک و متهور بلکه بعضی زنان جمیع هندوان ازانها بیباک تر جرأت کیش مفاد اندیش بعد فرو شدن شوهران خویش همت بر پاس ناموس و حفظ محبت گماشته به تسلیم مراسم مهر و وفا و تهیه اسباب عقبی و ترتیب مواد مهری پرداخته رخت عروسی بر خود آراسته جامه رتن بنارسی پرداخته وار و مردانه کردار بها پاکیزگی جان شوی فرخنده خوی بایکی از پارچهای پوشش او خود را در آتش خاکستر ساخته دم دوام اتحاد بنام خود در دفتر روزگار ثبت می کنند **بیت** سوزند بهم زعشق سیراب همچون دو فتیله خورد یک تاب ✦ و اکثر زنانی که پس از شوهر زنده میمانند بتقتضای وفا و زهد و ریاضت کیش بجایه نفس برداخته در ایامی و ایام بطاعت و صیام و عبادت خالق انام زندگی باتمام میرسانند و بر چند جوان باشند و در همان شب عروسی بیوه شود شوهر دیگر گرفتن مره دیگر بوسادگی نشستن موافق آئین خود جایز نمیدانند و از کتاب آذر وسیاهی عجمی و رسوائی دنیائی شمارد تمام هندوستان مع صوبه تلنگانه دکن که تفصیل آن درین نسخه اندراج نیافته مشتمل بسی صوبه و یکصد و نود و دو سرکار و چهار هزار و یکصد و پنجاه و دو محال و هشت لک و شصت و هشت کرور و بیست و شش لک و هشتاد هزار و پانصد و هفتاد و سه دام انقسام هندبا پانزده صوبه بحسب تقسیم اکبر است و احوال آنها از روی آئین اکبری نگاشته چون بعد اکبر برخی از محالات بعض صوبه علحده گردیده سه صوبه جداگانه قرار یافت ٹھٹه و کشمیر و اوڈیسه بجمله شدند و از عهد اورنگ زیب عالمگیر که اکثر دکن مسخر گشت چهار صوبه حیدرآباد بیجاپور و اورنگ آباد و بیدار کاٹ افزوده بست و دو صوبه گردید ازین همه صوبها احوال سه صوبه حیدرآباد بیجاپور و برار کاٹ معلوم

لهذا بنگارش حالات آنها مبادرت نرفت و احوال احمد نگر و آئین اکبری نبود بنابرین احوال این چهار صوبه درین دیباچه مفصل نگشت اما مشتاقان هر کس آگاه باشند حالات چهار صوبهٔ مذکوره درین اوراق ثبت فرموده برین فقیر منت گذارد چون اندکی از احوال هندوستان بتحریر درآمد شمهٔ ازین صوبه نیز برای سیر ابی سخن تعلل در آوردن ضرور است **ذکر احوال ممالک محروسهٔ هند باجمال مطابق تحریر و تقریر شیخ ابوالفضل اکبر شاهی از دفتر سوم اکبر نامه که مسمی بآئین اکبریست** تا بسال چهلم جلوس جلال الدین محمد اکبر بادشاه که دوام دین و سال الهی هست و سالهای سلطنت او را از ابتدای جلوس او سال الهی مینویشتند دو هزار و هفصد و سی و هفت قصبه از صد و پنج سرکار در قلمرو او بود اکبر بادشاه آنرا دوازده بخش برساخته هر بخشی را صوبه نام نهاده و بنام معمورهٔ عمده که درآن بخش واقع بود یا خود بادشاه جائی را آباد نموده بنام خود موسوم گردانیده بود برشناس گردانید و چون برار و خاندیس و احمد نگر کشائش یافت پانزده قرار گرفت لختی از هر کدام بر می نگارد و دستان فرمان دهان و سال و مه آنها بگزین قول میگزارد بنگاله بهار اوده الهآباد مالوه احمد آباد برار خاندیس احمد نگر اکبر آباد شاهجهان آباد دهلی اجمیر لاهور ملتان کابل **صوبهٔ بنگاله** از اقلیم دوم هست و از انبندر چاٹگانون تا ملیا گڈهی چار صد کروه پهنا از شمالی کوه تا پایان سرکار مدارن دولیست کروه خاور دریای شور شمال و جنوب کوه باختر صوبهٔ بهار بهاٹی نام ولایتی هست شماره این ملک از نیولایت کنند گویند در انجا درخت انبه بقدر آدمی و کمتر شود و نیک بار آورد پیوست آن فراخ ملکی هست اولوس تپره در انجا بسر برده هر کرا جگی آنجا بادبرای پاک خطاب اوست نام امرا و اسکان آن مملکت باضافه نزاین شهرت گیرد صاحب دولک پیاده و هزار فیل هست اسپ کمیاب شمالی این صوبه و لاٹی هست از آگوچ گویند بزرگ آنسر زمین صد و نود هزار سوار و یک لک پیاده کام روپ که آزا کان رو خوانند و کامنا بست اوست جادو و خوبروئی آنجا مشهور هست در سحر کاری آنجا حکایات غریبه برگزارند اما بعد تحقیق از حکام آنجا که اکثر آشنایان بوده اند معلوم شد که مطلقا اصلی ندارد در زمان پیشین شاید چیزی بوده باشد و پهلوی اینولایت ملک آشام هست از راجهٔ آنجا فراران شکوه برگزارند چون پیری شود خواص آو از مرد و زن لابد هست که با او زنده گور شوند پیوست آن پایانبت و چپ آن ختا از وبهما چین گزارش رود و عوام چین گویند از خان بالغ که دار الملک است تا بدریائی شور چهل منزل رودی بریده هر رود کنارش لنگ و چونه برآورده اند سکندر روی ازین حدود آن دیار شتافت و نیز شهرت دارد که راهی هست بچهار شبانه روز توان رفت میان شرق و جنوب بنگاله فراخ ملکی هست از خنگ نام بندر چاٹگانون معروف باسلام آباد بر سر حد او بلکه از و دست فیل بسیار شود و اسپ کم خرو شتر نیز کمیاب و گران ارزگاو و گاومیش بسیار دارد جانور یست الملق که چهره ازین هر دو دارد بگوناگون رنگ برآید شیر او را بجوشند و کیش ایمان بر خلاف هندو و مسلمان بلکه جمیع ادیان گویند که نواهر خصوص توام را بگیرند و تنها از او در حقیقی پرهیزند دانش اندوزی ریاضت کیش را ولی گویند و از صوابدید او بیرون نشوند رسم آنست که در دیوان زنان سیاه حاضر شوند و مردان بکوشش نیایند بتیر سیه فام و کومه نزدیک بدین گروه پگو و آنرا چین خوانند در برخی بستانی نامها دار الملک چین نویسند فیل و پیاده بسیار فیل سپید نیز پدید آید کمیسوی آنولایت از خنگ هست کان یاقوت و الماس و طلا و نقره و مس و لعل و گوگرد دران و او را با قوم گهه برنر کان آویزش رود و با اولوس تپره نیز کارزار بود نام اصلی بنگاله بنگ فرمان دهان پستانی بپهنائی بست و بلندی ده گز در نگی الکا خیابانی بسته و آن را آل گویند بهمزه و الف و لام از پیوستگی آن بنگال نبان زد آفاق گشت بعد در آغوش حرف ها افزایش یافته بنگاله شهرت گرفت گرما باعتدال نزدیک و سرما کم میانه نور آغاز بارش شود و تا آخر میزان ببارد و زمینها اکثر جا بلکه همه آب فرو شود و مدار تردد بر کشتی باشد قبل ازین از زمان پایان باران هوا تباه شدی و گزندی بخلق آنجا رسیدی و بیگانه از ورود دران ولایت کمال احتراز داشت از پنجاه شصت سال آن شورش فرو نشست رود های آن مملکت بسیار بلکه بزعم مردم این دیار فزون از حد شمار بوده درینولاکه اصحاب انگلیشیه تسلط یافته ایام حکومت هندیا دیافت و نقشهٔ بلاد هند و دکن تا دهلی بتنفح کشیدند رود و دریاهای خرد و بزرگ شمر دند صد در دریاهای این جا چهار صد و پنجاه و دو در یا کلان و کوچک بحیطهٔ ضبط آورده

آورده اند و قدیم ترین دریای این صوبه گنگا است و سرچشمه اش تا پیدا نیست و ان گویند که از موی سر مهادیو فرو ریزد و از شمالی کوهسلی پدید آید و بصوبه دهلی و اگره و الله آباد و بهار گذشته بدین صوبه در آید گویند بهاگیرت نام شخصی مهادیو را ریاضت گرمی خوشنود گردانیده برای رستگاری نیاکان خود گنگا را درخواست و از کیلاش که محل اقامت مهادیو است آن دریا را گرفته همراه خود آورد و از بعضی در سیدن آب گنگا تا بستخوان بزرگانش موجود بزمانی معین است تعداد آن کسری از سد سال افزون گویند و شگرف دستانها در خصوص این حکایت برگزارند که عقل از قبول آن بجهه تحاشی می نماید این قسم حکایتهای عجیبه و بالاتر ازین از پران بای افسان که عبارت از کتب سیو تواریخ است منقول هر چند کتب مذکور منتسب با فاضل افسانان باشد اما در دانش ناصحای اینها این قسم مقالات را اعتباری نه و محض افسانه پرستی هست پایان قصیده سوتی که مزار شاه مرتضی انندی در انجاست دو بخش گشته یکی جنوب رو یه رود ان گردد و بهاگیرتی نام یابد و شعبه کلان که شرق رو یه رود بعد فاصله سی چهل کروه باز شعبه ازان بطرف جنوب رود و کلکی نام یابد غاور رو یه نزدیک بندر پیپلی گانو رسیده دو شعبه گردد و بدریای شور در شود و آن هر دو شعبه جنوب رو یه نزدیک موضع ندیا باهم پیوندد و یک جا شده از نزدیک بندر هوگلی و کلکته گذشته بدریای شور آمیزد در ستانش این دریا دانشوران هند کتابها نگاشته اند و از آغاز تا انجام معبد بر شمرند و در بزرگ داشت آن ایزدی پرستش و انند دیگر بر هم تر بیای سوهده و رای همله هر دو مفتوح و بای نخی و میم و نمبر بای فارسی و تای فوقانی و رای مهمله از ختام کوچ آید از انجا بسه کار بارو هار سیده اراضی و مزارع آنجا را سیراب گردانیده بشور دریا در شود بیشتر کشت کار شالیست و چنین گویند شود از نهر قشه دانه برگیرند سبلوئی برآید و سالی سه بار یکا رند و در وند بزراعت آنجا گر زیدی رسد چنانکه آب افزاید تنه بالا دو خوشه بالا در زنه شود چنانچه تجربه کاران ارتفاع یک تنه را شصت و دست اندازه برگرفته در عیش فران پذیرو مالگذار بیشتر خورش مردم آنجا برنج و ماهی و سبزیها و گندم و جو و جز آن گوارا نیاید و مردو زن آنجا برهنه پشند و غیر از لنگ نپوشند خانهائی بست و لختی چنان سازند که در یکی پنجهزار روپیه و افزون خرج شود و دیر بپاید و آمد و شد بکشتی خاصه هنگام بارش و کشتیها برای جنگ و بار بردشاهنشاهی و سواری و تیر روی گوناگون برسازند و سنگهاسن که الحال معروف بپالکی هست برای تختگی بسازند و در ره نوردی نشستن و در آرمیدن و خوابیدن بران بنسایستگی روی دهد برفراز آن جهت تابش و بارش گزین پناهی برسازند و گاه بردارند و برخی بر فیل سوار شوند و اج اپ نبود و در عهد همایون جنگ مغفور بجد افراط رسیده و حصیر آنجا در خوبی بی نظیر نوعی از سیتل پاٹی بابریشمی بافته ها مانند تنک از نجا درست شود دریا غذا و انی حاصل شود و شیای و لایات دیگر بر نادر این صوبه بکثرت تمام انواع و اقسام مهیا بود گل و میوه فراوان و نوفل بسیار و معروف آن بابان تا لاهور تجارت بندسر کار جینت آباد شهری بود پاستانی و دار الملک سلاطین این صوبه معروف به لکهنوتی و کوڑه همایون پادشاه چون برین مملکت تسلط یافت بدین نام روشناس گردانید گرین قلعه بس طویل و عریض چنانچه از خشتهای نیلو یک دیوار آنجا شهر مرشد آباد و مالده و عمارات پور نیه انصرام یافته و منبور عمارات و مساجد و مقابر پاستانی دران محوطه پاست و انسته آثار رفتگان بخود عبرت افزاست سر کار محمود آباد مرزبان اینجا بار دزبان چیره دستی شیر شاه برادر برخی خیلان خود را بجنگل این بوم سر داد ازان باز او ان فیل در دو در سر کار خیف آباد هم بس جنگل و فیل صحرائی سر کار بهوگلا بوگا گیاهی هست عرضش بقدر دو سه انگشت و طول زیاده از دو گز قطعی سر سایه ازان بسازند در برسات شدید در پناه آن باسائش گذارند صحرا صحرا در انجا رویده و این سر کار بنام او معروف بر ساحل دریای بهاگیرتی هست گرد شهر درخت زار دران و دریا چنر رود هر روز و شب دو بار شود در وز اجتماع و استقبال ماه یا دو روز اطراف که عبارت از سه روز باشد مد بشدتی آید که موج از دو مرئی و شور آنموج نادیده چند دقیقه قبل از مشاهده مسموع شود و یک موج متصل بهم مثل سلسله در تمام پهنائی دریا قد یک گز بلکه از دو مرتفع و محسوس باشد آن هنگام کشتیها را از کناره دریا در سطبش بند

تا از عهده آن برزمین ساحل رسیده خورد دست شکند از عهد اکبر بادشاه تا زمان همو به داری جاه الدوله معزول او اسط سلطنت محمد شاه بابری بوده و هر سیلابی عظیم آمد اکثر اراضی اطراف آبادی سونگی و بهلی که نمکسار است و ضلاع آن را فرو گرفت ابوالفضل محرر اکبرنامه مینگارد که در سال بست و ششم جلوس اکبری شگرف سیلابی آمد و نگی سرکار را فرو گرفت مزربان آنجا خود را بر فراز آشتی رسانیدند و پرانتدرای پور را میگفتند بجنجانه برآمد و باز رگانی برتالاری شتافت تا یک و نیم پهر جوش دریا و شورش ابر و باد بود و خانها کشتیها فرو شد و تجانه و تالار مذکور را گرفت نرسید دو لک جاندار دران طوفانی جوشش فرو شدند و یکبار از سر دو سیلاب مسطور در عهد محمد شاه بابری مذکور بنوعی طغیان دریا و شدت ابر و باران روی داد که جهازے را بر خشکی برای مرمت کشیده داشتند سیلاب طغیان آنرا ربوده بفراسخ برد هنگام تتراع عود جهاز مذکور سه کروه و در از ساحل بسر درخت غلطی اپیل رسیده بند گردید و همانجا بماند باید دید که آب با این ارتفاع تا کجا بار سیده و چقدر مواضع و مسکنه انجا با تلف و تالو و گردیده باشند سرکار گهور اگهاٹ ابریشم و پارچه شائسته و اسپ و آلگین در انجا فراوان بود هندی میوه بسیار خصوص لنگو میوه ایست بزرگ بر بزرگ بزه انار شیرین با اندک چاشنی و سه دانه تخم در و سرکار باریک آیا دپارچه گنگا جل در انجا گزین با فند میوه کولاهم بسیار سرکار باروپا طرف درخت زار بس چوبهای سطبر دراز پدید آید و ازان تیر کشتی و جهازات برسازند کان آهن دران جاسر کار سنار گانو پارچه نامه و بستار گزین فراوان شود سرکار سلهٹ میوه کولا کشنبیه بسنگ دهلی نارنگی رنگ اما برانب از و بالیده تر و در کمال حلاوت و خوش مزگی کرباانگور ولایتی دم مساوات میزند بلکه دعوای برتری می نماید در انجا با فراط بهم رسد و دور دستها بهمه برند اصل آنکه در داس کوهستان شمالی از سلهٹ تا تربهت که منجمله هشت سرکار ده بهار آنطرف گنگا است اشجار این میوه صحرا خود رو بهم رسیده فیض بخش صحرا نیان کوهستان است و اغنیا را لسعی مردم و خرچ زر بابیسری آید اما آدمی جوئی فی نظره و مهر میوه باسی ولایتی است و در نهتای عود نیز در انجا فراوان و در انجام بارش بریده بزمین اندازند بعد اندک بسیری شدن از منه معینه و اندازه خامی و پختگی نامهار گیرد چاٹ گانو بزرگ شهر پست بر ساحل دریای شود دران درخت را راز گزین بنا در هست بنگالیان آنجا اکثر بیچ روند و با دراک طوف بیت الله سعادت اندوزند شرپف آباد نیز سرکاری هست گویند گزیده گاوی در انجا بهم رسد سفید فام شتر آسا نشانده بار کنند یا زده من بکشد سرکار ساٹ گانو اینهم از جمله بنا در هست در انجا انار خوب بهم میرسد سرکار مداران در انجا موضعی هست بر یه نام ظاهر اکان الماسی و هست و بیشتر ریزه ریزه بهم میرسد اما الحال درین موضع بیچ جا کان الماس تشنیده نمیشود سوئیه اوڈ میسه جالگانه ملکی بود آب و هوای او سازگار صاحب پنج سرکار سرکار جاليسر سرکار سهرنگ سرکار کنگ سرکار کلنگ و مدات سرکار اج مهدا بعد ازان تابع سوئیه بنگاله گردیدا ما نظم انجا هم از حضور معین می شد ظاهرا صد و بست و قلعه پخته دران مرزبان او رکیچتی می گفتند موسم برسات زیاده از ایام زمستان و تابستان کمتر از زمستان بیشتر زراعت آنجا شالی و خوراک اهالی اندیا رنج و ماهی و باد نجان و بقول دیگر برنج پخته در آب سرد نگاه دارند و دو سه روز نخورند بر سازند مردان زن آسا تن بصندل الایند و زیور بر بندند و زنان جز عورت پوشند و بسیاری پوشش از برگ درخت سازند دیوار و محوطه اکثر فی بست و بعضی خانها سنگین و بس بلند زبان این مرز بنگالیان هم نفهمند و یک زن در کمتر زمان شوهری چند بگیرد بر برگ درخت تاڑ بقولادی قلم نویسند و خامه پشت برگ نیذ کاغذ بسیاهی کمتر بکار رود داد و ستد بجز بهره یعنی کوڑی شود و از دریای شور گوها کنده حمل کنند چهار حد دان را کنڈه گویند پنج کنڈه بوڈی بضم باهی سوحده و سکون واو کسر دال هندی و سکون یای تحتانی و چهار بوڈی را بین نامند بفتح بای فارسی و سکون نون و شانزده بین را کهاون بفتح کاف و ها و الف و واو مفتوح و نون ساکن ده کهاون یک روپیه کتک قلعه است سنگین میان دو رود جهانداکه هندوان مدونیائش کنند و کٹهه جوری معروف بقلعه بارهاٹی مرزبان نشین و دران قلعه والا کاخانها گام

بارش سوی اوج کشش کرده آب فرو گیرد و راجه مکنده دیو عمارتی نه آشیانه بساخته و نیستین میل خانه و استبل دوم توپخانه و برجی کشک
داران و شاگرد پیشه سوم تا قداران و دربانان چهارم برجی کارخانه پنجم مطبخ ششم دولت خانه بزرگ هفتم خلوتخانه هشتم حرم سرا نهم آسائش
گاه مرزبان در جنوب آن تجانه ایست از ساستان مشرق رو در شهر بر سیوم بر ساحل شور دریا معبد جگن ناتهه نزد او پیکر کرشن و برادر
و خواهر او از سندل برساخته اند اما فاضل علمای هندو گویند کهیشتر ازین پنجاه هزار و دو صد سال مگسری راجه اندرومن مرزبان نیلگر بربت
والشور برهمنی را گزیدن سرزمینی برای شهر آبادی فرستاد او به نگاه دو پژوهش در آمد کنار شور دریا گزین جائی یافت او را بدیگر جاها
سنجیدنا گاه زاغی را دید که بدریا در شد و تن شوئی کرده نیائش گری نمود از کار کرد او شگفت ماند چون زبان جانوران میدانست
از حال پرسید پاسخ یافت من از گروه دیوتا ام فغرین ریاضت گری مرا بدین پیکر آورد یکی از برهمنان آگاه چنین دلالت نمود که
اینده جهان آفرین بدین جا نظری خاص دارد هر که چندی درین سرزمین بسر برد و در الهی پرستش روی دل آورد زود بمراد گراید
و چندین سال هست که بدین روش در یوزه رهائی میکنم و گاه باشد که خواهش بانجام رسد چون گوهر شایستگی داری نظارگی می باش
و شگرفی این بوم پرشناس برهمن را در کمتر زمانی شنوده بچشم در آمد راجه را ازین آگهی داد و بزرگ شهری آباد شد و جای خاص را
عبادت گاه برساخت راجه شبی داد گری نموده بستر نیائش گری آسود چنان نمودند که در فلان روز بر ساحل دریا چشم انتظار کیتا
چوبلی بدرانی پنجاه و دو انگشت عرض یک ونیم دست خواهد آمد آن را برگیر و پنجانه در سته هفت روز نگاهدار و بهر صورتیکه برآید در معبد
بهشته محراب پرستش برسازد همچنان در بیداری یافت و آنرا بیاوری الهام جگن ناتهه نام نهاد و بزرو جواهر در گرفت نیائش گاه کرد و
گشت فراوان خرق حادث از و برگزارند کالا پهار نام نوکر سلیمان گروانی چون برین دیار چیره دستی یافت آن چوب را در آتش
انداخت نسوخت سپس در دریای شور افگندو سیلهٔ معاش طلبان در عهد اکبر بادشاه شهرت دادند که آن چوب زایاز برآورده اند
و دلو افشانهای هنگامه آرا فراوان برگزارند و آن سه پیکر را هر روز شش بار بر شوینده و تازه رخت پوشانند پنجاه بشمست زنار دار
استاده خدمتگزاری کنند و هر بار شولان بزرگ برگزیده پیش آن صورت ها آورند تا بست هزار کس ازا و لوش بهره برگیرد و ارایه
شانزده پایه برسازند عنبدی رتهه گزینند و سوار گردانند و پندارند هر که آمزا بکشد از نکوهیدگی پاک گردد و سختی رونگار نه بلند و نیز نزدیک
جگناتهه تجانه ایست منسوب بآفتاب حراج و دوازده ساز این ملک بمصارفش در رشته در بنیان دشوار پسندا زدید آن بحیرت فرورند
بلندی دیوار صد و پنجاه دست پهنا نوزده سه دروازه دارد شرقی رو به پیکر دو فیل خوش سنجی ترشیده اند هر یکی آدی را در خرطوم در آورده
و بغربی صورت دو سوار پرداخته اند با ساز و پیرایه و جلودار بشمالی تمثال دو شیر هر یکی فیل را شکار کرده بروزا نها نشسته و در پیش ستونی
از سنگ سیاه هشت پهلو بدرازی پنجاه گز چون از نهنه زمینه برگذرند صحنی دلکشا و سنگ طاقی از سنگ پدید آید دران خورشید را با دیگر ستارگان
برکنده و بر گرد آن گوناگون پرستار هر گروهی بنظمی سر بزمین ایستاده نشسته افتاده خندان گریان حیران آگاه بیس رنگار نگ خنیاگر
و شگرف جادوان که هستی شان جز در خیال نباشد گویند پیشتر ازین یک هزار و یکصد و چند سال راجه بیر سنگه دیو این بنا بانجام رسانید
سنگ یادگاری گذاشت و بست و هشت تجانه دیگر دران نزدیکی پیش در دروازه شش و در اطراف بست و دو از هر یکی دستان با
برگزار زند برخی بران که کبیر موحد آنجا آسوده لبسا حقائق از زبان گفت و گرد او امروز در میانست از فراخی شرب و بلندی نظر مسلمان
و هندو دوست و آشتی جو چون آشخانی خانه و اپرداخت بر همن بسوختن رو آورد و مسلمان بگورستان بردن صوبهٔ بنگاله مع اودیسه بست
و چهار سرکار دارد هفصد و شصت و نه محال جمع پنجاه و نه کرور و هشتاد و چهار لک و پنجاه و نه هزار و نوزده دام همه نقدی زمینداران شیر
کابنده در عهد سلاطین پاپری تا نام سلطنت باصفی آن توامان بود در هر صوبهٔ فوجی لائق آنجا تعین و مقرر میبود و عملهٔ سلطانی برای

خبرگیری و انتظام آنجا از حضور امور و بکار خود مشغول و در کمال اقتدار و نفاذ امر می ماندند بهمین ضابطه بست و سه هزار و سه صد و بیست سوار هشت لک و یک هزار و صد و پنجاه پیاده هزار و صد و هفتاد فیل چهار هزار و دویست و شصت توپ چهار هزار و چهار صد شتر چون حال ملک نگاشته آمد برخی فرماندهان آنرا باسال و مه میگذارد و بر آنکه هر فرقه جدولی جداگانه مینگارد و بر آنکه در ترتیب شهنشاهی نرود بنا مهانشان مینگارد

جدول فرمان روایان از قوم کهتری

نام	سال	نام	سال
راجه سکدت کهتری	دویست و بیجده	۱۳ شدهرکهه	نود و یک
۲ اینک بهیم	صد و هفتاد و پنج	۱۴ اجیدهرکهه	دو صد و ده
۳ رن بهیم	صد و هشت	۱۵ اودی سنگهه	هشتاد و پنج
۴ کج بهیم	هشتاد و دو	۱۶ بشو سنگهه	هشتاد و هشت
۵ دیودت	نود و پنج	۱۷ نیه مانهه	هفتاد و یک
۶ جگ سنگهه	صد و شش	۱۸ رکهدیو	هشتاد و سه
۷ برده سنگهه	نود و هفت	۱۹ رگهولیه	هفتاد و نه
۸ موهن پت	صد و دو	۲۰ جگ جیون	صد و هشت
۹ بنود سنگهه	نود و هفت	۲۱ کالودید	هشتاد و پنج
۱۰ اشنکرسین	نود و شش	۲۲ کانودیو	نود
۱۱ امرجیت	صد و یک	۲۳ بجی کرن	هفتاد و یک
۱۲ ابهوپت	نود	۲۴ اشب سنگهه	هشتاد و نه

بست و چهار تن کهتری پور بر پور دو هزار و چهار صد و نه سال شمع فرمانروائی افروختند

جدول فرمان روایان از قوم کایتهه

نام	سال	نام	سال
۱ راجه بهوج کورپا	هفتاد و یک	۶ راجه پربهو	چهل و شش
۲ لال سین	هفتاد	۷ راجه کرر	چهل و نهه
۳ راجه مادهو	شصت و هفت	۸ راجه لکمن	چهل و سه
۴ سمند بهوج	چهل و هشت	۹ رابهوج	چهل و نه
۵ راجه جی پت	پنجاه و چهار		

نهه تن کایته چهار صد و شصت و سال پور بر پور کام روائی کردند سپس دولت بقوم دیگر کایته رو آورد

جدول فرمان روایان از قوم کایتهه دیگر

نام	سال	نام	سال
۱ راجه آدسور	هشت و نه	۷ راجه گردهر	هفتاد و یک
۲ جامنی بهان	شصت و شش	۸ راجه پرتهی دهر	شصت سال
۳ راجه لنروده	هفتاد و یک	۹ راجه ششط دهر	پنجاه و یک
۴ پرتاب رودر	پنجاه و هشت	۱۰ راجه بربهاکر	پنجاه و هشت
۵ راجه بهودت	شصت و یک	۱۱ راجه جید هر	بست سال .
۶ راجه رکهدیو	پنجاه و دو		

یازده تن ششصد و سی و هفت سال پوربر پور برسر پر فرمان دهے برنشستند پس ازان مرزبانی سنجانوادهٔ کانابوس بازگشت

جدول فرمان روایان از قوم کایتهه دیگر

نام	سال	نام	سال
۱ راجه بهوپال	پنجاه و پنج	۶ راجه لمن پال	هفتاد و پنج
۲ راجه وتر پال	نود و پنج	۷ راجه جے پال	نود و هشت
۳ راجه دیو پال	هشتاد و سه	۸ راجه راجپال	نود و هشت
۴ راجه بهونپال	هفتاد سال	۹ راجه بهوک پال برادر راجپال	پنج سال
۵ راجه دهنپت پال .	چل و پنج	۱۰ راجه جگ پال پسر او	هفتاد و چار

ده تن شش صد و نود و هشت سال فرمان روائی کردند پس ازان دولت بقوم کایتهه دیگر قرار یافت

جدول فرمان روایان از قوم کایتهه دیگر

نام	سال	نام	سال
۱ راجه سکهه سین	سه سال	۵ راجه کیشو سین	پانزده سال
۲ راجه بلاول سین	پنجاه سال	۶ راجه سداسین	بیجده سال
۳ راجه لکهن	هفت سال	۷ راجه توچه	سه سال
۴ راجه مادهو سین	ده سال		

این هفت تن یکصد و شش سال پشت بر پشت کار کیانی کردند

شصت و یک نفر از ابتدا ے جلوس سکهدت کهتری راجه تخمینی جلد اول بر سریر فرمانده تا شروع زمان شیوع اسلام در بنگاله و تسلط سلاطین دهلی بر آنجا در مدت چهار هزار و سه صد و سے سال فرمان روا گذشتند و این تسلط مسلمانان بر بنگاله در رواج اسلام درین چار هزار از زمان سلطان قطب الدین ایبک است و در سالی پانصد و نود و هشت هجری ازان زمانی تا سلطان محمد خلجی شاه بنگاله

گیصد و پنجاه و شش سال بتعیت سلاطین دهلی حکم رانی کردند بعد ازان از ابتدای هفتصد و هفتاد و یک هجری ملک مخر الدین سلح خود سر شده نموده تسلط یافت ازان زمان تا داؤد خان دویصد و بست و چار سال حکام بنگاله خود سر و با دشاه بوده اند باز از ابتدای نهصد و نود و پنج امرای اکبری بنگاله را مسخر نموده داؤد خان را ملک نیستی فرستادند و از ابتدای نهصد و نود و پنج گیصد و هفتاد و نه سال باز تابع سلاطین دهلی ماند + باز از ابتدای گیمزار و گیصد و هفتاد و چار الی یومنا هذا که گیمزار و گیصد و نود و هفت هجری است بست و سه سال گذشته که در قبضه تصرف کمپنی انگلیش است +

جدول فرمان روایان اهل اسلام

نام	سال و ماه	نام	سال و ماه
۱ ملک فخر الدین سلاح دار	دو سال و چند ماه	۱۸ فیروز شاه	سه سال
۲ سلطان علاؤ الدین	یک سال و چند ماه	۱۹ محمود شاه پسر فیروز شاه	یک سال
۳ شمس الدین تکبره	شانزده سال و چند ماه	۲۰ مظفر حبشی	سه سال و پنج ماه
۴ سکندر پور شمس الدین	نه سال و چند ماه	۲۱ سلطان علاؤ الدین	بست و هفت سال و چند ماه
۵ غیاث الدین بن سکندر	هفت سال و چند ماه	۲۲ نصیب شاه پسر علاؤ الدین	یازده سال
۶ سلطان اسلاطین پور غیاث الدین	ده سال	۲۳ شیر شاه	مدت غیر معلوم
۷ شمس الدین پور سلطان اسلاطین	سه سال و چند ماه	۲۴ همایون با دشاه	مدت غیر معلوم
۸ کانسے لوسے	هفت سال	۲۵ شیر شاه نوبت دوم	مدت غیر معلوم
۹ سلطان جلال الدین	هفتده سال	۲۶ محمد خان	مدت غیر معلوم
۱۰ سلطان احمد پور جلال الدین	شانزده سال	۲۷ بهادر شاه پسر محمد خان	مدت غیر معلوم .
۱۱ ناصر غلام او	هفت روز دلقوی نیمروز	۲۸ جلال الدین خان پسر دوم	
۱۲ ناصر از اخفا شمس الدین تکبره	دو سال	محمد خان +	مدت غیر معلوم
۱۳ بار بک شاه	هفتده سال	۲۹ غیاث الدین	مدت غیر معلوم
۱۴ سلطان یوسف	هفت سال و شش ماه	۳۰ تاج شاه	مدت غیر معلوم
۱۵ سکندر شاه	نیمروز	۳۱ سلیمان	مدت غیر معلوم
۱۶ فتح شاه	هفت سال و پنج ماه	۳۲ بایزید	مدت غیر معلوم
۱۷ ا بار بک شاه	دو و نیمروز	۳۳ داؤد	مدت غیر معلوم

از زمان سلطان قطب الدین ایبک تا داؤد شاه پنجاه نفر سه صد و هشتاد سال فرمان روائی بنگاله نموده اند از انجمله از زمان سلطان قطب الدین ایبک تا سلطان محمد طغلق شاه هفتده نفر یکصد و پنجاه و شش سال بتعیت سلاطین دهلی و سے و سه نفر از ابتدای ملک مخر الدین سلاح را تا زمان داؤد افغان بخود سرے و دعوی سلطنت دو صد و بست و چار سال گذرانیدند بعد از داؤد افغان کد امرای جلال الدین محمد اکبر پادشاه داؤد را گرفتار نیستی فرستاده بنگاله مسخر نموده اند تا گلمه ثانی ما برسے گیصد و هفتاد و نه سال باز بحکام بنگاله بتعیت سلاطین دهلی سر برده

و امروز که سال نهزار و یکصد و نود و هفت هجری است از ابتدای سلطنت شاه عالم بابر ثانی پسر عالمگیر ثانی بست و چهار سال گذشته که از تصرف سلاطین دهلی بدر رفته و در قبضهٔ تصرف و اقتدار کمپنی انگلیش است راجه غنیمت بدستی راجه جراجو دهن بدهلی یار آمد و پیشتر ازین بهمچنین روزه صد و سی و چهار سال در آویزهٔ مهابهارت سروانگی فروشند راجه توجه را که آخرین راجه در جدول مسطور است چون بیانه زندگی لبریز گشت سلطنت به یکی از اقربای او که پسر رائے لکمن بود قرار گرفت دران هنگام دار الملک بنگاله شهر ندیا بود و گوناگون دانش را بنگاه الحال هم اندکی آباد و نشان دانائی دران خرابه پیدا اختر شناسان او را از برگشتن دولت و دگرگونگے گیتی خبر داده و از کسی که این دو کار از و آید در تعجب خلجے یافتند راجه گفتار آنها دیوانه وار نپنداشته گوش نکرد تا آن اندیشان ابدور دستها پناه بردند و دران هنگام قطب الدین ایبک از جانب سلطان شهاب الدین غوری در سنبهل بود آن خلنج زاده نیروے سروانگی ملک بهار برگرفت و چون زوبه بنگاله آورد راجه بکشتی راه گریز سپرد و آن ملک درآمده فراوان غنیمت اندوخت و آن شهر را ویران ساخته لکهنوتی آباد کرد اینکه اکنون معروف بقلعهٔ کوڑه است و ازان باز این ملک بفرمان روایان دهلی باز گردید انتقال راجه تو چه را از دار غور امروز که آخر ماه شوال یکهزار و یکصد و نود و هفت هجری است چهار صد و هفتاد و هفت سال سپرے شود و در زمان مرزبانی سلطان طغلق قدرخان از جانب او در بنگاله بود ملک فخر الدین سلاح دار او از آنجا سندهی و بے حیائی بجان گزائی خداوند نعمت خود همت بست و لیکن گرفته ازیم گذرانیدند و بدستان سرائی دهلی فرستاده نام برنگے برخود نهاد و از فرمان دهان دهلی سر باز کشید ملک علی مبارک که از برگزیدگان قدرخان بود باتفاق سلطان علاؤ الدین تا و نیزه فخر الدین برخاست و در کار زار آن کافر نعمت را زنده برگرفته بگونیستی فرستاد حاجی الیاس علائی از امرای بنگاله بود چند کس را همداستان گردانیده علاؤ الدین را جان بشکر دو خود شمس الدین لقب نهاد و او را بهنکره نیز گویند سلطان فیروز از دهلی بعالش او فرستاد چون سوم آویزش نهد چون سوم باش نزدیک بود قاشتی گونه کرده بازگشت چون روزگار شمس الدین بسر آمد سران لشکر بزرگ پور او را اسکندر شاه خطاب داده بسریر برداشتند سلطان فیروز بنا بر سه گانه شاه را بصلح باز گردید و چون او درگذشت پسر او را برگرفتند و سلطان غیاث الدین زبان زد آفاق گشت خواجه حافظ شیرازی نثرے برای او فرستاده که این بیت از وست **بیت** شکر شکن شوند همه طوطیان هند ✦ زین قند پارسے که بنگاله میرود ✦ در زمان شمس الدین بیرهٔ او کافنی نام بوسے از حیله اندوزے چیره دستی یافت و دولت و سلطنت باو منتقل شد چون عمر او سپری شد پور او ابن احمد سے در آمد و سلطان جلال الدین نام یافت رسم این دیار آن بود که چند هزار پیاده پایک پیرامن دولتخانه کشک دادے شبی خواجه سرائی بآن پیادگان همزبان شده فتح شاه را از هم گذرانیده و خود را بارکبشاه خطاب نهاد فیروز شاه را نیز پایکان از هم گذرانیدند و پور او محمود شاه را بسرے برداشتند بعد یکسال حبشی غلامی مظفر نام بهستیاری پایکان او را جانشینی نمود و خود بسریر آراسته علاؤ الدین یکے از نوکران مظفر بود جوانان پیادگان همراز گشته او را بنیستی سپرده و خود بفرمان دهی برنشست از شگرفکاری روزگار چندی درین ملک سرهنگان را روز بازار او داد و دگرے را پایه برتر نهاد و پایکان فتنه انگیز را پراگنده گردانید نصیب شاه پور او نیز لبسان پدر بداد و دهش گذرانید برادران را نوازش نمودے چون در آویزه با برادر شاه سلطان ابراهیم دوبار روزگار بسر آمد بار دیگر سران لشکر او نصیب شاه را بر دند و بر آسودند همایون بادشاه بعد انتزاع ملک بنگاله از دست شیر شاه جهانگیر قلی بیگ را بمرزبانی برگذاشت چون شیر شاه همایون را شکست داده بادشاه شد او را به پیمان آورده به نیستی سپرده و در زمان سلیم شاه محمد خان حوتیشا و تداو پرستاری ابادا دگری همدوش دهشت چون در آویزهٔ همزیر خان در کار زار تمام شد خضر خان پور او کارکیائی یافت و خود را بهادر شاه خطاب برنهاد و همزیر خان و خرگ او بچنگ اجل گرفتار آمد بعد بهادر شاه برادرش که جلال الدین نام داشت بر بساط برنشست تاج خان که از امرای سلیم شاه بود جلال الدین را جان بشکر سے نمود و بعد سلیم شاه خویشتن آراسته سپس برادر خرد او سلیمان کرزانی اگرچه اندیشهٔ سلطنت داشت بمصلحت برسے خطبه بنام اکبر بادشاه

خواند و سپس فرزندان او بایزید و داؤد دی پرده گردیده سکه و خطبه بنام خود خواندند امرای اکبر شاهی داؤد را مغلوب و مقتول گردانیده بنگاله را مسخر و ازافاغنه مصفا ساختند و این وقایع بر سر خ در اکبر نامه و کتب مبسوطهٔ سیر بالتفصیل مندرج است ٭

صوبه بهار

از دوم اقلیم در ازا زتلیا گدهی تا دریاچهٔ کرمناسه طول سرکار رهتاس صد و بست کروه پهنا از تر هیت تا شمالی کهار صد و ده کاور رویه بنگاله باختر سوا راه آباد و او ده شمال جنوب کوه بزرگ دریاهاے عمدهٔ این صوبه گنگا و سون و گنڈک گویند چشمهٔ سون در ضلع ا وچلا هر سه از یک بوته نزدگدهٔ جوش برند آب گنگ و سون بس نیک فره و گوارا گنگا از کوهستان شمال و سون از جبال جنوب آمده نزد سنیر گنگا پیوندد و گنڈک از شمال آید نزدیک حاجی پور بگنگ آمیزد آب او دهوای حاجی پور را گویا خاصیتی هست که مردم آنجا را اکثر آماس گلو زیاده از حد ے شود و بعضی را کشته و صورت انسان این علت دگرگون گردانیده تا جمع صورتے آرد و برخی محفوظ می مانند سالگرام سنگے هست سیاه که نهاری سنگ محک گویند هندوان آن را ازیزدی مظاهر شمارد و فراوان نیالش گری نماید و رو خرد و رو غنی بوجود گزیده پندارند و بدگرگونی پیکر نمایان برنهند و خاصیتها بر گذارند چون درو طلا تکوین مے یابد آنرا بطمع برے آرند بیشتری یک سوراخ دارد و برخی افزون و سنگے را که خالی از طلا باشد سوراخ نبود پیش برهمن نست هرات که شکند دیگر بکار پرستش نیاید و این سنگ چنین نبود یعنی اگر شکسته باز هم توان پرستیدن میان شمالی و جنوبی این دو دیار تا چهل کروهی پیدائی یابد ٭ کرم ناسا از کوهستان جنوب رسیده در گنڈ چوسا سنگ میپوند و آب آن بس نکو میدهد برشمرند ٭ بن بن هم از جنوب در دامن کوهستان پلانون بر جوشد و نزدیک عظیم آباد پتنه از عین آبادی فتوحه گذشته بگنگا در شود و هما نجا پلی هست از عهد اکبر اساس یافته الحق پوستا ندا که هزار و صد و نود و هفت بحر بست بکمال استحکام بر باست و فتورے دران راه نیافته و خرد و رد ها نمیفهمد و اکثر صوبه سیر الاحصاست تعلق در نگنجد تابستان گرم شود و زمستان باعتدال اعتدالے فات دوماه حاجت بجامهٔ پنبه دارست و ریزش برا غلب چهار ماه اکنون از دو سه سال بهمسایگ باران بیشتر هست و زیاده از یک و نیم ماه نے بارد آثار قحط و ویرانی و بلاے مردم مهیدا تا بعد ازین چه شود در لوح علی عباد ک لمحفوظ بهترین کشت کارگزیده می شد خاصه شالی در چونے و چندے که همتا اکنون کسی پذیرفته ٭ کساری نام غلهٔ از نهارس تا مرشد آباد پیدائی گیرد ٭ برگ تنبول خاصه کهی بس نازک و خوشرنگ کم جرم و خوشبو و نیک مزه از نواد رتحائف هست تا دهلی و لاهور و جهانگیر نگر و مرشد آباد بار مخافی برند و بخوبی برسد اکثر سالم ماند و کمتر ضایع شود ٭ طوطی امرت بهیلا و حلا نام بس گزین و بقراوانی بهم رسد اگر پرورند و سعی نمایند زود آموزد و خوش گویا گردد ٭ و ظروف و حقه باے شیشه که از فرنگ مے آید بسیار خوب بسازند کورتام هندوستان مثل آن پیدائی ندارد و در سرکار بهار نزدیک موضع راج گرکان سنگی هست بلور آسا پارچهاے کوچک آن قدر که دانهاے تسبیح تامرے حقه زان توان ساخت تکوین یابد و سر دختم تصیل آن نموده چیزهاے مذکور بر سازند ٭ و کاغذ در موضع ارول و بهار خوب بهم میرسید اکنون هم میسازند و اگر کارفرمائی بهم رسد و زری خرج کند شاید بهتر از آنکه مے سازند ساخته آید ٭ و معهذا بست گیا نام منسوب بپرهما و آنرا برهم گیا گویند و بس معلم شده و تنگاهای گذشتگان خود را منحصر بپرستش حاصل آنجا شمرند و برهمنان مجاور آن مکان را زرها میسر آید و بکار مرانی زندگانی نمایند میوه لهیت معروف بکهٹل درین صوبه و صوبه بنگاله اکثری درنهایت خوبی و کلانی بهم رسد برخے چنانکه یک کس بدشواری بردارد ٭ ترهت از و یر از بنگاه هندی دانش الحال هم باصد جان خرابی اثری ازان علوم پیدا ٭ رهتاس در بست برفراز کوه بسیار بلند و شوار گذار و در آن ده دوازده کروه بعضے جا بران کوه کشت کار شود و پیشتر باغے دشت انگور و انار سرو و شرینه و پشکر آنجا بسیار تخم نیشند الحال خراب افتاده چشمهاے بسیار جاے جاے دارد و هر جا سه چهار گز بر کنند آب پیدا آید گویند بسیار مقامات همین سرکار جمع این صوبه اینچه در عهد اکبر قرار یافته دالحال هم در دفاتر جمع طومارے هم ازانست نگارند بست و دو کرور و نود و نه لک نوزده هزار و چهار صد و چهار دام و نیم دام ازان میان شصت و هشت یکه زمین پیموده بست و چهار لک و چهل چهار هزار و صد و بست بیگهه زراعتی هفتصد و بفتاد و چهار دام نقدی و یک کرور و نود و دو لک و سے و هفت هزار و شش صد و سے و نیم دام ازان میان بست و شش لک و هشتاد و یک هزار و هفتصد و بفتاد و چهار دام نقدی و یک کرور و نود و دو لک و سے و هفت هزار و شش صد و سے و نیم دام ازان

بست و دو لک دهنا دو صد و دو هزار و صد و چهل و هفت دام سپور عمال بود سے یازده هزار و چهار صد و پانزده سوار چهار لک و چهل و نه هزار و سه صد و پنجاه پیاده و صد کشتی دیدن کلام که تصحیح جمیع سوبها نموده شک علیم است عجب خبطی در عبارت دیر بر سر که تحقیق شود تصحیح فرماید +

صوبه الہ آباد

از دوم اقلیم در از سیصد سے جنوبی تا جنوبی کوه صد و شصت کروه پهنا از گذر چولسا تا کهاگم پور صد و بست و دو کروه پهنا شمالی او ده جنوبی باندهو عرض اگره میان دریاے این صوبه گنگا و جمنا و دیگر رودها مثل ندوگین و سرجو و برنه و جز آن آب و هوا ساز گار گوناگون میوه و گلهاے بے شمار دروازه عهد اکبر پادشاه خزینه و انگور افراوانش گرفت کشت کار گزیده بود نام سابقش پیاگ بیاگ فارسے و بهاگ تحتانی و الف و کاف فارسے اکبر آله اباس نام نهاد آخر معروف به الہ آباد گردید و قلعه سنگین آنجا با کاخ و ایوانهاے دیگر بسعے اکبر پادشاه افراخته آمد آنجا را پادشاه معاند انکار ندنهاے قلعه رجانی گذاشته گنگا و جمنا باهم پیوسته و باعتقاد هندو اتصال سه دریا یکجا گردانیده شده + مومی را سرستی نامند لیکن پیدائی ندارد نهایس بزرگ شهر است بیمانج ورود برنه و آنسی در کهن نامها سهند کاشی نویسند گونیه پیشین زمانها تیجانه بود و آلمین کعبه طواف کردندی و بسا اعمال منسا به حاج بجا آورده ندی از دیرباز دار العلم هندوستان است گروها گروه مردم از دور و بستها رسیده دانش اندوزند گلبانرش جان و تن برنشینند + سال چهار صد و دهم هجری سلطان محمود غزنوی آمد لختے در کلیش و گرد گنبد نکے رفت و چهار صد و سیزده هم بار دیگر دیدن دیار سیر نشست قلعه گوالیار را گرد گرفت و بآشتی برخاست پس گرد قلعه کالنجر پاے همت افشرد + نندا نام خدیو دوسه صد فیل فرستاده نیایش نمود و شعری هم در ستایش گفته فرستاد چون ممنون آنرا ترجمه کردند سلطان خوشنود گشته پذیرفت و مرزبانی آن قلعه با چهارده جاے دیگر بدو بسپرد + جونپور بزرگ شهر است سلطان فیروز مرزبان دهلی بنام غمزاده خود فخر الدین جونه اساس نهاده طول صد و نه درجه و شش دقیقه عرض بست و شش درجه یازده دقیقه چنار و سنگین ژرفست بر فراز کوه دلبندے استواری کم همتا و در یا گنگ از پایان آن گذرد و کالنجر گین قلعه ایست بر کوهی بس رفیع سر آغاز اسکے باز نگویند فراوان تیجانه زده در آنجا بتی هست کالی بهیرون نام بدرازی هیجده دست شکرف و استوار نهاد و بر سر اندرین ژرفچشمها بر جوشند و فراوان که بلاب پیوست آن درخت را زالست لبل نهوده چوب آبنوس و میوه ها خورد و بسیار و کان آهن نیز دران مرزها ریزش دارد و سے اوکان الماس را جوکنب سنگ مرزبان در چنار قطعه ازان جواهر بے بها داشت و دانا بر همنے گزین کرد از خوش رو سترده خو و طوطے خیال که انچه از و پرسیدے پاسخ یافتی و بر سے گویند که انچه شنیدے یاد گرفتی صنایا گرسے نخشونام در علم عمل کم همتا و دو پرستار جان افروز نغمه آراسلطان بهادر گجراتی پیوندد و ستی ستوار کرده یکی ازین خواهندگان را خواهش نمود راجه ازمودی فاگهی بحضور فرستاد و شیر شاه آن جاده فرش را پرورش نمود چون فرستاده ناکام برگردید قلعه را گرد گرفت و سابا طبر ساخت کار بر درونیان تنگ شده از ناامیدے بر سم ناموس پرستان هندوستان پردگیان را خاکستر کردانیدند از خرد و بزرگ بر زندگی ناپایدار دل نهاده تن بخاکساری داده بکام دشمن غبار آلود بستی شده شیر شاه راجون سگالش چنان بود که قلعه زود تر مفتوح و مسخر گردد بهنگام آتش افروزی در رفت شراری بدار و خانه افتاد و خرمن هستی شیر شاه بسوخت در قبضه سودا گرنیامد اکثر که و سه را فراوان حسن چهره برافروزد سه کار صد و هفتاد و هفت پرگنه بست و یک کروه و بست و چار لک و بست هزار و هشتصد و نوزده دام و دوازده لک پان مازان بیان یکصد و سی و یک ضبطی زمین پیموده سے و نه لک و شصت و هشت هزار و هیجده بیگهه و سه بسوه زراعان بست و دو لک و نه لک و هفتاد و یک هزار و دو بست بست و چار دام چهل و شش پرگنه نقدی خواسته آن نود و چار لک و بیلغ شش هزار و چار صد و هیجده دام

سپوه اعمال بوسے یازده هزار و سه صد و هفتاد و پنج سوار و دو لک و سی و هفت هزار و هشتصد و هفتاد پیاده و سه صد و بست و سه فیل + +

سرکار الہ آباد پانزده محال سرکار غازے پور شش توزده محال سرکار بنارس شش قرق بیست محال سرکار جونپور شامل چهل و یک محال سرکار مانکپور چارده محال سرکار چنار ده محال سرکار بے سیزده محال سرکار رهتاس کوه جنوبے سرکار کالنجر جنوبے نه سرکار کهوڑه غربے سرکار کڑه غربے + + + + + + + + +

اورنگ نشینان جونپور که بسلاطین الشرق مشهورند بتفصیل اسامی وسال دمه آنها ازین جدول ظاهر میشود + + + +

۱	اسلطان الشرق	شانزده سال
	۲ مبارک شاه	چهل سال وکسرے
	۳ سلطان ابراهیم	پنج ماه
	۴ سلطان محمود	پنجسال وکسرے
	۵ محمود شاه	بست ویک سال چند ماه
	۶ حسین شاه	نوزده سال

شش تن نود وهفت سال وچند ماه فرمانروائی نمودند پیشتر این دیار بداد گرے فرمانروایان دهلی آباد بود چون فرماندهی بسلطان محمود بن سلطان محمد بن فیروز شاه رسید ملک سرور خواجه سرای را که نیاک او خطاب خانجهانی داده بود بخطاب سلطان الشرق بلند پایگی بخشید و بجونپور فرستاد دلشناسانی وبردبارے وانصاف پژوهے وپردلی روزگار را فرخندگی داد وزاد سفر دلپسین آماده ساخت چون بپایهٔ بستے اورسید پسر خواندهٔ داشت مبارک نام بیاورے بزرگان زمانه سر بسر ورے برد درخشت وخطبه وسکه بنام خود کرد چون ملوخان که از امرائے کبار سلطان محمد بن فیروز شاه بود آگهی رسید لشکر فراهم آورده از دهلی بپیکار آوا آمد وبرساحل گنگا بهردو لشکر بهسگالش آویزه نشسته آخر کار سے نکرده هر دو ناکام برگشتند چون سلطان مبارک شاه درگذشت ابراهیم کهین برادر مبارک شاه را جانشین بها ستند واو بقدردانی وبکارآگهی داد ودهش فراپیش گرفت ودانش هرکسان زمانه را سرمایه ملک آبادی گردانید آتش راجوا بها آمد وتنا سنگان هر پیشه را روائی شد دانائے هندقاضی شهاب الدین المعروف بملک العلما درین روزگار نامور گردید زاد گاه او دولت آباد دهلی است دران موضع جامع عقلی ونقلی علوم را گرد آوری کرده هنگام رسیدن بها جبقران امیر تیمور گورکان ببهراهی استاد خود مولانا خواجگی که خلیفه نصیر الدین چراغ دهلی است بجونپور آمده در انجا نشو ونما یافته محمود زمانیان گشت شاه مدار که از اولیائے هند بست وهشتمین سلسلهٔ معاصر او بود چنانچه رسم است که دانش منشان ظاهر را با دیده وران باطن سرگرانی باشد قاضی را نیز مشرب خیر اندیشی تیرگی داشت چون روزگار را بر ابراهیم بسر آمد پهلیکن خان بزرگ پور او را سلطان محمود نام نهاده بکلانی برآورد وچون کردار شایسته نداشت رقم غزل بر دریده پسین حسین شاه برادر او را بچیرزبانی برداشتند بهتکارے فرا پیش نهاد ودیوبندها را غزیز تر شمرد زمانه بر مراد او خرامش نمود وروزگار بشناگری در آمد از فروتنی بادهٔ هوش ربای دنیا کالیوه شد با سلطان بهلول لودی کارزار آکرد وشکست یافت سلطان بهلول بارک پسر خود را در جونپور گذاشت وحکومت آن ملک باز گردید وچون بهلول را گردش سپهر بسر آمد در تنگ نشینی دهلی بسلطان سکندر لودی قرار گرفت سلطان حسین بالتفاق باریکاشکار با فراهم آورده چند بار بدهلی آمد وحکومت شرقیان بدو سپری شد

صوبهٔ اوده

از دوم اقلیم دراز از سمرکار گورکهپور تا قنوج صد وسی وپنج کروه پهنا از شمالی کوه تا سد پسور صوبه الهآباد صد وپانزده خاور رویه بهار شمالے جنوبی انگ پور غربی قنوج آب وهوا گزین زمستان وتابستان نزدیک باعتدال بزرگ دریاهاے این صوبه سرجو گهاگهرا وگومتی ودرد سابق گنگا گون آبی جانور پدید آیند وکشت کار خوب شود خاصه بپنج سوکهداس وغیره کم بمتا + گویند سه ماه پیشتر ازینهمه جاهای هندوستان بکار ندا ودوده نام قدیم او وجود بها از بزرگ شهرهاے سند بود بلول صد ویجیده درجه دشش دقیقه عرض بست وهفت درجه بست ودو دقیقه گویند پیشین زمان به درازی صد وچهل وهشت کروه پهناسی وشش آباد بود واز گزین معابد پاستانی پرشمارند درسواد شهر خاک بیزے کنند وطلا برگیرند راجه رام چندپسر راجه دسرت بود که حوام هنود در ابتدائی مے پرستند وشگرف داستان ها مثل افسانه حمزه بلکه عجیب تر ازان برگویند درد وتر بتیا که هنود مجسم خود پس ازست عجب

سید آمد و ایام دوره مذکوره دوازده لک خود دوشش هزار سالست راجه ندکور چه عجب که ریاست ظاهره و باطن داشته باشد احوال او آنچه از کتب معتمده هنود معلوم شده خالی از کیفیتی نیست خداجوئی و حق طلبی و اخلاق شایسته شیوه راسخه او بمرتبه طبیعی بود دیک کروهی شهر دریای گهاگهرا بسر جو پیوسته پایان قلعه شهر سیگذرد و نزدیک این شهر دو قبر بزرگ ساخته اند شش هفت گزی عوام خوانگاه شیث و ایوب پیغمبر دانند بر سر آنکه در رین پور تربت کبیر موحد در زبان سکنه بود دلختی در معنی بر او کشایش یافت و از فرسوده رسیدهای روزگار بر کنار زلیست فراوان حقائق بشعر هندی زبان از دیار بکار + بهرایچ شهریست بر ساحل دریای سرجو و سواد بس دلکشا با غها فراوان سالار مسعود غازی و چپ سالار در آنجا آسوده از مخدم الدیه خیر آبادی و عبد اکبر بادشاه محمد حسین خان که یکی از رشنا سان سلطانی بود پرسید که سالار مسعود غازی چه طور کسی بود گفت افغانی بود که شهید شده و عامهٔ مسلمانان هند فراوان اعتقاد با نها دارند از دور دستها بزیارت آیند علتهای ملون بر سازند و انجمنها آرایند قول معتمد آنکه نخستین از اقوام محمود غزنوی نقد زندگی بمرد و انگی سپرد و جاوید نام بر گذاشت و مدین پدر سلطان فیروزه زبان دهلی از آراستگی ظاهر یکتا می اندوخت نزد این شهر موضعیست دیگرین نام از دیر باز دار الفلوس از شمالی کسار فراوان چیز مثل اسب کونت و طلا اوس و سرب و مشک و قطاس و عسل و موم که ترشی هست از آب لیمو با میازند بر لشت آدمی و نیز و اسپهای مذکور بار کرده آرند بحبایل خشک و ملفل دراز و زنگ مجیشه و تنکا بهندی مها گانا مذر بنا و هندی کچور گویند و موم و نرو شش پشمی دباز و چرم و غیره طیور شکاری نیز بسیار آرند + بهکهار معرک نامور جائیست بزرگ پرستش جارو دگوئی نزد او گذرند و فراوان تجانه در گرد او موضعیست برهما ورت گنند نام آب ازد رونه چنان بر جوشد و گردش نماید که آدمی فرو شدن نتواند و هر چه در و اندازند بیرون افتد گویند دران نزدیکی گوئیست سر تپشه تنگ آبی که بگوئی نپیوند و دیگ گز نپهنا و چهار انگشت ژرف بر همنان افسونها برخوانند پرستش گری نمایند بر خند بر نج و غیر آن اندازند تری از افگند با نماند + لکهنو بزرگ شهریست بر کنار دریای گومتی سواد خوشی دارد شیخ مینا که مردم راگمان ولایت بدو در آنجا آسوده + ملگرام قصبه ایست خوش هوا بیشتر مردم آنجا خوش فهم و راغب بسیر و دبر سر خی نیکو منظر نیچ سرکار صدو بیی و هفت پرگنه بدین صوبه گراید زمین پهوده یک کرور و یک لک و هفتاد و یکهزار و صد و هشتاد و یکگه جمع بست کرور و هفتاد لک و پنجاه و هشت هزار و صد و هفتاد و دو دام ازان میان هشتاد و پنج لک و بست و یکهزار و شش صد و پنجاه و هشت دام سیور غال بومی هفت هزار و شش صد و چهل سوار و یک لک و شصت و هشت هزار و دو بست و پنجاه پیاده و پنجاه و نه فیل +

صوبهٔ اکبر آباد

از دوم اقلیم و دراز از گهاتم پور را آباد تا بلول دهلی صد و هفتاد و پنج کروه و پنهنا از قنوج تا چندیری مالوا شرقی و دریا گنگ جنوبی چندیری سر حد بلول فراوان رود بار و دروگزین ترین دریاها جمنا و چنبل نخستین از شمالی کوه آید و پسین از حاصل پور مالوا ابر جوشد و نزه کاسلیے بجمنا در شود کوه جنوبی جا بجا درختی آب و هوا کم تمناکشت کار گزیده گوناگون میوه و گل در و روغن خوشبو و برگ قبول بس شایسته بهم رسد خربزه و انگور نسبت بجاهاے دیگر خوبتر + اگره بزرگ شهریست خوش هوا دریا جمنا تا پنج کروه میانه شهر گذرد و سه دلکشا گهاد و عمارات روح افزا و جستان گوناگون اصناف مردم در و آباد اکبر پادشاه قلعه از سنگ سرخ بر ساخت و عمارات عالیه بیاراست نقاشان نادره کار و پیکر نگاران نظر فریب در ایوان عمارات کارنامها ساخته و بر دروازه باختری دو فیل سنگین با قیلبانان نیکو تراشیده اند پاستان دهی بود لذ بیانه سکندر لودی پای تخت گردانید اکبر آنرا بر آراست زادگاه ابو الفضل نگارنده اکبرنامه هست و مرا قدیم بزرگان او و سین برادرش که فیضی و قیاضی تخلص دارد و ابو النفیض نام دارند او نیز بزرگان دیگر مثل شیخ علاء الدین مجذوب و میر رفیع الدین صفوی و سید اجل علامه قاضی نور الله الحرشی الشوشتری رحمه الله بسیاری آرامگاه دلان در آنجا غنوده آسوده اند نزدیک شهر بیاعل جمنا دهی هست رنگتا نام بزرگ نیایش جاے هنود فتح پور دهی بود از بیانه سیکری نام دوازده کروهی دار الخلافه نهمیاگ اکبر بادشاه شهری شده سنگین قلعه اساس یافت اگرچه دولتخانه شاهی و نگاه بسیاری از امرا او بر فراز کوه سیکری دشت و صحرا فراوان منازل و ساتین فروگرفته

ونفرمایش پادشاه مسجد و مدرسه و خانقاهی بر فراز آن کوه انجام یافته پیوست آبادی یک کوه لا بسبت دوازده کروه دور کنار آن اکبر پادشاه و للاصه و منازی و میدان چوگان بازی ساخته تماشای آویزه فیلان باهم نیز در انجا میکردند ران نزدیکی سنگ سرخ اکا نیست بهر اندازه که خواهند ستونها و تختها جدا کنند برآرند بیانه در پاستانی زمان بزرگ مصری بوده و قلعه کلانی داشت لیسا آثار کاخ و تنه خانه در و پیدا هنوز مردم از انجا آلات حرب و آوندهای سیمین و زرین و منارهٔ بیست لیس بلند انجا گزین پیدائی دارد بخی در وزن از یک آثار فزون بهم رسد و شکر در انجا لیس سفید سار بفیل خالیسه بهم رسد آسودگاه اکثر نیکان بوده هم در سه کروهی او غار یست آب آمود ژرفای آن کس نداند کان سن فیروزه در انجا نشان دهند ظاهرا خرج بر دخل افزون کند لهذا متروک است مشهور است شهر یست بزرگ بر ساحل جنبار آرامگاه گرشتکا و اورا هم هنود چون راجه اجمند او نار یعنی علم اتم داکمل الهی دانند بلکه از ارام هم کامل تر شناسند و بر ارش بلمجد ر را بجای رام او تار گویند بتخانه های عالی و پیش گدا های ۱۱۱۱ و دوازده عدد عده شمارند کالپی شهر یست بر ساحل جمنا نبات انجا لیس گزیده شود در زبان شرقیان بدهلی باج گزار دسی چون قادرخان را دماغ آشفت خود سری فرا پیش گرفت سلطان هوشنگ ازما لوا آمده پاش داده بدو باز گذاشت و سلطان محمود شرقی از نصیر خان پور قادرخان برگرفت قنوج در پاستان دار الملک هندوستان بود گوالیار از امور دنیا دسنگین فیل بر دروازهٔ آن و اندرون عمارت عالیه فرمانروایان پیشین آب هوای انجا ساز گار رضنیا گران جادو نفس که بلغت منهی آنها را کلانت گویند از انجا پدید آمده اند تا لیس مشهور هم از انجا له است و کان آهن در دو در سر اشه کان مس فراوان سود دهد چنانچه از یک من خاک سی پنج سیر حاصل شود و معدن نقره نیز نشان دهند لیکن فائده و تحصیل آن نیست و نزد کوه مارنول جا هیت مردم بدا نجا نیایش گرفتی نامند چون الهاس که عبارت از تحت الشعاع است بروز آدینه افتد هنگام برآمد آفتاب لب بر زگرد و بی رسن آب بر گیرند و سنگها نه واد پیور رکوٹ یوتالی کا تا من در قصبه کانورے چشمهای سرد و گرم فراوان سیر ده سرکار دولیست و سه پرگنه بدو گرایند زمین پهوده دو کرور و هفتاد و هشت لک و شصت و دو هزار و صد و هشتاد و نه بیگه و بیجده بسوه جمع پنجاه و چهار کرور و شصت و دو لک و پنجاه هزار و سه صد و چهار دام از ان میان یک کرور و بست لک و پنجاه و هشت هزار و سه و نیم دام سیورغال بومی پنج هزار و شش صد و هشتاد و یک سوار و پنج لک و هفتاد و هفت هزار و یک صد و هفتاد و چهار و دویست و یک فیل ❊

صوبهٔ مالوه

از دوم اقلیم در از آز پایان کرده تا بانسواره دولیست و چهل و پنج کروه پهنا از چندیری تا مندسور دولیست و سی شرقی تا مندسور شمالی تر و در جنوبی بکلانه غربی گجرات و اجمیر کوه جنوبی در و گزین دریا تا نربدا و سپرا کانی مسند تیمه گودی و در سر دوسه کروه سرد کی لیس صاف و سبک بر کنار آن عود رسته بسیار و گلهای رنگین و خوشبو و پرسایه و شان و سایه دار درخت و کلا بها و سبزه زار با فراوان لساوا الاکاخ و لوشین شیمنها داستان عبرت بر خواند آب و هوا باعتدال نزدیک رستان بجائه پنبه دارو در نالستان باب سنوره احتیاج کم شود دو چار ماه بارش تخمی لبسر سے گراید دشمها به بالا کوش آرد فتد و زمین انبصوبه بهر دیگر مزه ها لختی بلند و همه کشت پذیر سرد و فصل شالیسه بیشتر و خاصه گندم و خشخاش و پنبه و نیشکر و انبه و خربزه و انگور در حاصل پور تاک سالی دو بار برد دهد و برگ تنبول لیس گزیده باشد و پارچه خوش بافند کشاورزان و تعالان هم بے آلات خنک نباشند او جین دار الملک آن شهر یست بزرگ بر ساحل سپرا گزین پرستشگاه برشمر ند شگفت آنکه گونیگاه گاه موجهٔ شیر بر زند مردم آمدند ها بر امانیده و بکار برند چون چنین شود با رزگ شین نیکو نمیار سد خنانچه ابو الفضل نگارنده اکبر نامه در آئین اکبری که در سوم کتاب اکبر نامه ستائی نویسد که سال چهل و سوم الهی نگارنده حقیقت نامه بفرمان والا سفر دکن گزیده بود چون بدانجا رسید پیشتر ازان بهفته شانزدهم فروردین ماه چهار گهڑی از شب گذشته این چوش بر زد خرد و بزرگ مسلمان و هندو از ان بر گرفت و دران نزدیکی سه صد و شصت نیایشگاه برهمن کیش و غیر آنها و نزد آن شهر جائیست کالنا ده نام سراش دلکشا حوضی برآمده دگلبند و گرین نشیمنها و در گرد آن باد گاه پاستان کده ملکی جدا گانه بوده و بر درخت فیل صحرائی فراوان و بزرگ مزه جا بنائی مهر و پل بر گذارده و از گشت کاران دکن و گجرات برآسایه و چندپری از بزرگ شهرهای پاستانی قلعه سنگین در و چهارده هزار سنگین خانهٔ نبرگ و صد و هشتاد و چهار بانبار خنده شصت فراخ سرا

دوازده هزار مسجد و نومین قصبه ایست بر ساحل دریا چیتیه گویند آدم ابی ازان نمود و ارگرد و بتخانه ایست بزرگ اگر در و قفاره نواز ندآواز بیرون نشود و در سر کار بجا گذه و شصتی فیل فراوان و سند و شهریست بزرگ دوازده کروه و دور قلعه او مناره هشت منظری در میان چندگاه حاکم نشین بود عمارات عالی یادگار پشینیان ترتیب سلاطین خلج آنجا و شگفت آنکه از سقف گنبد سلطان محمود پور ه شنگ و در تالستان آب تراوش نمایند و ماهی بدو گروند ز ژرف نگاه دانند که حال چیست و شهر هندی لبسان ماکل شود و مغز او بس سفید و هندی نژادان کار آگاه گویند که درین دیار سنگی پدید آید که مرفلزی مچلش پذیرچون بدور سد زرگرد و آنرا پاس نامند و چنان بر گذارند که پیش از زمان بکر باجیت جگدیو راجه بود داد گر زندگانی بنیکوئی آباد داشتی دران زمان پیدائی گرفت و سرمایه فراوان خرج گشت داس گاه بپری در کار کردش طلا شد و او بدان نرسیده عبث شمرد و نزد ماندن نام آهنگرے بچاره گری رفت او شناسا آمد و بدست آورده فراوان زر آماده گردانید و سعادتها اندوخت از نیک کرداری بخاطر آورد و چنین گوهر بے بهانزاوار فرمان روائے وقت است بدرگاه رفته برگذرانید راجه آنرا دست مایه نیکوکاریها پرساخت و قلعه رابدان زد و دو از ده سال بانجام رسانید و بخواهش آهنگر بیشتر سنگهای دیوار قلعه را به پیکر سندان برتراشیدند روزی بر ساحل نر بدا جنبے زاراسته قرار داد که بهمین خوردار فراوان خواسته بخشش نماید لختی خاطر ازدنیا برگرفته بود همان سنگ بدود اداز ناشناسائی مخرو مایگی بخشم در شد و آن گوهر بے بهارا در آب انداخت و بجا و بدحسرت در افتاد و از ژرفائی آنجا دست بدو نرسید و امروز هم اندازه آن کس نیارد گرفت و قصبه دهار تختگاه راجه بهوج و لبسیار از پیشین او رنگ پشینیان تاک در سالی دو بار برد و هر سر آغاز جوت و اسد نخجیتین شیرین تر در سر کار هندیه صحرائی فیل فراوان و در ندر بار خیزد و انگور لبس نیکو شود دوازده سر کار و سه صد و یک پرگنه بدو گراید زمین چهوده چهل و دو لک و شصت و شش هزار و دو بست و بست و یک بیگه و شش بسوه جمع بست و چهار کرور و شش لک و نود و پنجهزار و پنجاه و دو دام ازان میان یازده لک و پنجاه هزار و چار صد و سه دام سیور غال بوے بست و نه هزار و ششصد و شصت و هفت سوار چار لک و هفتاد هزار و سه صد و شصت و یک پیاده نود فیل

جدول فرمانروایان

نام	سال و ماه
۱ - دهارن بی	صد سال
۲ - چندر جیت	هشت سال هفت ماه و سه روز
۳ - سالباهن	هفتاد و نه سال
۴ - نرباهن	صد سال
۵ - بست راج	صد سال

این پنج کس تا سه صد و هشتاد و هفت سال و هفت ماه و سه روز بوای فرمانده‌ی برآفراشتند

جدول فرمان روایان از قوم پنوار

نام	سال و مه
۱ - اوت پنوار	هشتاد و شش سال
۲ - بر هراج	سی سال و هفت ماه
۳ - ات بر بهه	نود سال

۴- دشنگ سیدهر	هشتاد سال	
۵- مے چند	ده سال	
۶- ہمیرتہ	صد سال	
۷- کندہرپ	سی و پنج سال	
۸- بکراجیت	صد سال و دو سال	
۹- چندرسین	هشتاد و شش سال	
۱۰- کھرگسین	هشتاد و پنج سال	
۱۱- چترکوٹ	یک سال	
۱۲- کرم چند	یک سال	
۱۳- کنک سین	هشتاد و سه سال	
۱۴- جندرپال	صد سال	
۱۵- مہندرپال	هفت سال	
۱۶- بجی نند	شصت سال	
۱۷- بھوج	سال	

هفده کس از قوم پوار یکهزار و پنجاه و هفت سال فرمان روائی کردند

جدول فرمان روایان از الوس تونور

نام	سال و مہ	
۱- جیت پال	پنج سال	
۲- رانا راجو	پنج سال	
۳- رانا باجو	یک سال و سه روز	
۴- رانا جاجو	بست سال	
۵- رانا حیدر	سے سال	
۶- رانا بہادر	پنج سال	
۷- رای کنول	پنج سال	
۸- رای سکن پال	پنج سال	
۹- رای کرت پال	پنج سال	
۱۰- رای نیک پال	شصت سال	
۱۱- کنور پال	یکسال	

یازده تن از الوس تونور یکصد و چهل و دو سال و سه روز فرمانروائی کردند

جدول فرمان روایان از الوس چوهان

نام	سال و مه
۱- راجه جگدیو	ده سال
۲- جگناتهه برادر او	ده سال
۳- بیرو دیو	پانزده سال
۴- باسدیو	شانزده سال
۵- سرے دیو	پانزده سال
۶- دهرم دیو	چهارده سال
۷- پهل دیو	ده سال
۸- مانک دیو	نه سال
۹- اکیرت دیو	یازده سال
۱۰- پهتورا	بست و یکسال
۱۱- مالدیو	نه سال

یازده تن از الوس چوهان صد و چهل سال شمع فرمان روائی افروختند

جدول فرمان روایان از قوم مسلم و غود

نام	سال و مه
۱- شیخ منشاه	هفتاد سال
۲- دهرم راج	بست سال
۳- علاء الدین پوشیخ منشاه	بست سال
۴- کمال الدین	سه سال
۵- جیت پال	بست سال
۶- پتم چند	بست سال
۷- بیر چند	بست سال
۸- کیرت چند	بست سال
۹- اوگرسین	سیزده سال
۱۰- سورج نند	دوازده سال
۱۱- بیرسین	یک سال

یازده تن دو صد و نوزده سال فرمان روائی کردند

جدول فرمان روایان

نام	سال ومه
۱- جلال الدین	بست ودو سال
۲- عالم شاه	بست وچهار سال
۳- سکٹ سنگه	شش سال
۴- بهادر شاه	چند ماه
۵- دلاور خان غوری	بست سال
۶- هوشنگ شاه	سے سال
۷- محمد شاه	یک سال
۸- سلطان محمود	سے وچهار سال
۹- قادر شاه	شش سال
۱۰- شجاع دل خان	دوازده سال
۱۱- بازبهادر	غیر معلوم سال ومه

این ده تن از جلال الدین تا شجاع دل خان یکصد وپنجاه وشش سال سلطنت نمودند

گویند قبل ازینکه اواسط ذی قعده سال هزار ویکصد ونود وهفتم هجرت مقدسه ست بدو هزار وپانصد وپنجاه وچهار سال وپنج ماه ودیست وهفت روز مهابا نام رهنما گری آتش کده افروخته ایزدی پرستش آئین خودگردی ودر معارضه بانفس پاسی همت افسرده دوستی قرینهگان سعادت طلب بگرد او فراهم ودرگداختن بدن خویش گرم دوادو درین میان گروه بوده راکه لسپیڑه معروف اند دل بدرد آمد بمرزبان روزگار فریاد برد ندکه درین آتشکده فراوان جاندار آتشین سیلاب درشود وهمان بهتر کرسم برهمن برافتد وبجانداری جهان بانی نمایه گفته پذیرائی یافت ومردم راکام وناکام ازان بازداشت سوختگان آتشین نفس بچاره گری برنشستند وبه نیازمندی زبردستی راطلبگار شدند تابوهیان راازپا درانداز دوگیتی انیان رواج یابد داد ایهال ازان آتشکده درین افسرده آدم پیکرے پدید آورد فرایزدی بررود شمشیر آبدار در دست درکمتر فرصتے برفراز فرمان روائی جایافت وآئین برهمن راازنورولی نجنبید وهندے نام گرفت وازدکهن آمده مالوه رانخستگاه ساخت عمر طولانے یافت چون ستراج بچمبین پورادرافرزندی نبود بزرگان ادت نام پنواری راجانشین گردانیدند وسرآغاز مرزبانی درین اودوس شد چون هیمرته درآویزه جان سپرد کند هرپ نام گزیده رالسپه وری برداشتند چنان پنداشتند همان هیمرته ست که اورا ایزد بهیمال درپیکر کند هرپ دیوتاها درآوردپس ازان النسی قالب دیوشنا یندو بدین نام شهره آفاق شد وبداد وهمش عالم راآباد ساخت اوراپسر شد بکرماجیت نام نیاکان خود برافروخت وبسیارے ازممالک هندبرگرفت هندی نژادهلوس اوراتا امروز سرآغاز تاریخ دانند وفگرفت داستانها برگزارد وهمانا از طلسم ونیرنج چیزی داشت وساده دلان رابدام آورده بود چندیرپال پایه والاے سلطنت یافت وهمگی هندبدست آورد ببجے نند عشرت شکار داشت ناگاه نزدیونه سیج نوزادی یافت بفرزندی برگرفت ونبدان نام برخواند چون اوراهنگام ناگزیر رسید بهوج چتقی پورا وخورد سال بود سیج راجانشین گردانیدند درآویزه دکهن زنده گے بسپرد وبهوج درسال پانصد وچهل ویک ازتاریخ بکرماجیت انگوزگرا شد وبسیارے ازعالم برگرفت بداد وهمش روزگار آباد ساخت ودانش راپرفراز امتیاز پرگزیده گوهران آراسته ورباسرشد وخرد شیوه ایشان

چیره دستی یا قتدار نه دهیده مرد حکمت شناس در نبرد او هنگامه آلهی آراسی و مرتبه شناسی و انصاف بنده ی را عیار بر گرفت سرا پردلیان بزم رزم بقبضه بانی معهده دسکون و هندرای مهله و سکون جم دیگر دهن پال دلاور سخنان نگاشته اند و حقیقت احوالیان نگارنده گاه را از مخافی گذاشته چون در شکوی بهوج پسری نبرادر اختر شناسان را لغزشی ستر گ رفت یا گ یارند گان ساعت را فراموشی شد ستاره دانان فراهم آمده از نخوست مولود بر گفتند غمخواران او را گر مند جانی بیم افزودند از جان دوستی آن نوباوه اقبال را بخاکستان همسیی اند اختند و بزمین ناشناسائی افگندند و بے میانجی دست امکان پرورش یافت حکیم بزبج که دران هنگام او را از دانش نشان نشمر دندی زایچه طالع نوشته ژرف نگهی نموده ببزرگ فرمان روائی مولود دعمر دراز نوید ساعید نگاشته بر رهگذر راه انداخت ازو بدان مهر بدرخ بجوش آمد از شناسندگان انجمن بر ساخت وق پیدائی گرفت و هو یا شکه غلط کجا رفته بود و خود رفته او را برد اشت و از شگرفی تقدیر چشم آگهی بر کشود و برخ گوئید در هشت سالگی بهوج را نا توان بنی کالبوه ساخت و جان شکری آن بگیتا مبراند یشید بر سخے رازداران را بسپرد تا نهانی او را گرامی نیستی سراگردانند جانگزایان بر و بخندند و او را پوشیده طرز دیگر وا نمودند هنگام حضرت نامه نوشته مدانها سپرد که چون راجه از سن آگهی جوید مرو برخوانید + خلاصهٔ مضمون آنکه چگونه آدمی زاد را طبیعت تیرگی از نور ستان خود دور انداز د و بگاه گاش نامزا نجون ریزی بگیتا یان دست برآلاید هیچ فرمان روائی دانش پژوه ملک و مال باخود نیارست برد همانا از کشتن من جنان اندیشیده که دولت تو جاوید خواهد بود دگر ندی نخواهد رسید + راجه بشنودن نامه از خواب غفلت برآمد از کرده بجان کاهی برشست فرمان بران چون آثار رستی دیدند سر گذشت را بازنمودند جوینیالش بجا آورد و او را بزرگ داشته بجانشینی خود نام زد کرد چون پور او سے چندی را فرمان روائی بسر آمد در قوم شالیسه تا جداری کسے بنود جیت پال تو نور را کز از زمینداران نامور بود بمرزبانی برگزیدند و از بیزنگی تقدیر فرمان روائی بدین خانواده بازگردیده و چون نوبت بکنور پال بسر آمد افسر سلطنت گذاری برسر گرده چوهان نهادند در فرمانهی مالدیو چوهان شیخ شاه از غزنین آمده مالوه برگرفت و زمانی دراز برشست چون روزگار او بسر آمد پور او علاء الدین خرد سال بود دستور او دهرم راج سود جانشین شد چون علاء الدین بسال آگهی رسید بایزه برخاست دآن ناسپاس را از هم گذرانید و جبت پال از نژاد مالک دیو چوهان نوکر کمال الدین از بد گوهری و زرستی بجان گزائی خداوند خود رو آورد و بخیال سود مندی زبان جاوید اندوخت در نوبت بیرسین افغانی تباه سرشت چندی بد گوهر را بخود بار گردانید و گمین کرده در تنگنا گاه گزند جانی رسانید خود را جلال الدین لقب برنهاد راجه سرسین پور خود کهرگ سین را در خانه گمرزبان کامر و کد خدا کرده بود راجه ازینگونه خدمتی فرزند خوانده را ولی عهد خویش گردانید چون در گذشت و کهرگ سین بسند آراشد بگمین توزی لشکر بمالوه آورد عالم شاه را در نبرد گاه روزگار سپری شد در زمان سکت سنگه بهادر شاه نام فرمان دهی از دکهن آمد و طومار زندگی او در پیچید و بدهلی لشکر برد و آویزه سلطان شهاب الدین گرفتار آمد و از هنگام سلطان غیاث الدین بلبن تا سلطان محمد پور فیروز شاه فتوری دران نرفت چون او در گذشت سلطنت دهلی رو در پسر اگندگی نهاد و لاور خان غوری کز اجانب او ایالت مالوه داشت آئین سروری فراپیش گرفت سلطان از انکه در زناکاسے وفادارے نموده بود چهار کس را چهار ملک داد ظفر خان را گجرات خضر خان را ملتان خواجه سرور را جونپور دلاور خان را مالوه پس ازوی هر چهار کس سگالش سروری نمودند و زمانه یاور افتاد سپس الپ خان پور او را هوشنگ خطاب داده جانشین گردانیدند گویند بفرموده او بدیهوم رفت و پسر جاوید نفرین اندوخت سلطان مظفر گجراتی باو نیزه اش آمد و دستگیر ساخت دلاور خان برادر خود را بسر دار گذاشت چون راه ستمگری پسر دو قدر عیت پرور نگذاشت موسی ابن عم هوشنگ را بردباری برگرفتند سلطان هوشنگ را از زندان برآورده بدان ملک فرستاد و احمد خان پسر خود را همراه ساخت در اندک فرصتی چیره دستی یافت چون مظفر زشت هستی بر لیت از نامسیاسی بگجرات رفت و کارنا کرده برگشت و چند بار با سلطان احمد گجراتی بپیکار بر خاست و شرمسار بزمیت آمد از دستان سرائے باین اندازگان بساج نگرستاف مرزبان آن دیار با چندی بآن قافله رسیده او را دستگیر کرده باده پیمائی نمود در اثنای راه بر گرفت پسیج فیلبان مرا بدین کار واداشت اگر بمرد مرا آویزه در آیند نخست کار تو بانجام مے رسد شالیسته فیلبان را طلبیده شته بسپرد و رهائی یافت با سپارگشاه پس خضر خان

حاکم دهلی و سلطان ابراهیم شرقی و سلطان احمد دکنی اورا کنار ریارفت و چون رخت هستی بربست امرا نابرد وصیت نصیرخان پور اورا محمد شاه لقب نهاده جانشین گردانیدند محمد خان لشکر عزم سلطان هوشنگ ارسلے سعادتی ساقی را بغلبه و آن مرزبانه بدسرشت سلطان را شرابه سر کرده داد سران لشکر پنهان داشته پنهان آن نشستند که مسعود خان پور اورا برگزینند کس بطلب محمود خان فرستاد و جواب داد دنیا بر دلم سرد شده اگر در کفکاش ناگزیر باشم همین جا بیایند از غم طبعی بخانه او رفته زود برنجیده او افتاده و بیاورده ازدوستان بے آزرم سبزرگی مالوه قرار گرفت و سلطان محمود شهره آفاق گشت باچنین بدگهرے از نیزنگی روزگار زمانه شکنجه خدنگی نمود و شکوه صورت او را بلغبودگی برد با سلطان محمد بن مبارک شاه فرمان روائے دهلے و سلطان احمد مرزبان گجرات و سلطان حسین شرقی ورانا کوتنها کارزار ها نمود و خواجه جمال الدین استرآبادی از جانب سلطان ابوسعید میرزا باگزین ارمغانی پیش او آمد و سرمایهٔ فزائش آبروے او شد سلطان محمود دوم بار از دست ستمگری برگردیدگان خویش بناکامی افتاد و بدستگیرے سلطان مظفر گجراتی بار دیگر کامیاب آمد و از بے پروائی و طبیعت پرستی در آویزه را ناگر فتار شد داد مردمے بجا آورده باز ملک مالوه فرستاد و در پیکار سلطان بهادر گجراتی دستگیر کرده بسجا نپائیرے بردند درمیان راه لقمهٔ زندانی سپرد و مالوه گجرات گرائید تا آنکه ها یون بادشاه بران دیار چیره دستی یافت و چون باگره برگشت ملونام ازخویشان سلطان محمود خورا قادر شاه خطاب کرده مالوه برگرفت و در زمان شیرشاه آمده پادشاه را دید و پاسبانی آن ملک بشجاعت خان مقرر شد و در سلطنت اسلیم شاه شجاعت خان سرکشی نموده در زمان مبارز خان استقلال یافت چون درگذشت بایزید پسر بزرگ او باز بهادر نام نهاده جانشین شد تا آنکه نوبت سلطنت باکبر پادشاه رسید و ملک مالوه بر قلمرو او افزود

صوبهٔ خاندیس

خاندیس نام او از دیرین مدت است چون قلعه آسیر در عهد اکبر پادشاه بسعی شیخ ابوالفضل محرر اکبرنامه گشایش یافت و پادشاه این ملک را بفرزند دانیال بخشید بنام دان دیس روشناس آمد از دوم اقلیم دراز پور گانو که بهندیه پیوسته است تا ملیک که متصل بولایت احمدنگر است هفتاد و پنج کروه پهنا از جاده که پیوست برار است تا آن که بالوه پیوندد پنجاه کروه و بر سرخے جانب پنج خاندیس و سوپرا شمالی مالوه جنوبی جانبا نا خر سوالوه که جنوبی و رودبار فراوان گزین تالی از میان برار و کندوانه برجه شده در سپتی از هان سوبرخیزد راور پور نے نیز گوئیده گرفته نزد چوپره هوالیش دلکشا و نوستان معتدل بیشتر گشت کار و ارے بعضی جاها شالی سه بار بردهد و بهرج گزیده شود گل هیره سنهدی فراوان برگ تنبول بسیار ارج مرزبان نشین فرخی است هرکوه آسمان ساسه قلعهٔ دیگر دگر دان باستواری و بلندی کم همتا یان آن نیز گشهری آباد برهان پور سرگز مصری است سه کروهی آن بر ساحل تپتی مصر بست دیگر بسه و پهل دقیقه فراوان باغ دارد و صندل نیز شود گونا گون مرده در و آباد پنیه دران را روز بازار تا لبستان گرد لبسیار و در بارش کال شود عادل آباد از گزین قصبات نزد آن نیز رگ کولاست گزین پرستش حاجی هنود دگو ینده لغزش زاجه جسرت پدر راجه رام چندر معروف براهم دربن جا چاره پذیرفت همه سال لبالب باشنده فراوان کشت کار از دو سیراب جائے که دریائے تپتی پورنا باهم پیوندد نیز گ پرستش جادا نند جگل تیرتهه ناصندران نزدیکی پیکر مهادیو جهان بر سر انیکه نامبنای صورت مهادیو با خود آشتی و هر روز باو نیایش کردے بدین منزل آن پیکر از دست لشد زمانی سراسیمه گشت و از ریگ بدان سان صورتی آراسته و جائے برفراز داشته بدان تمثیل نیازمندی بجای آورد از نیرنگی تقدیر سرنگ شد تا ام روز موجود است نزد آن چشمه برجوشند و آبزا گنگا دانند و دستانها نیز گزارند که ریاضت گری از قدمای هنود با پیروی نیرو ازین سو منزل بهر رو تا گنگای معروف فرخی و باز آمدے شبی آن دریا بجوش آمده بشارت داد که ازین همه رنج نباید کشید در زاویه توے جوشم بیا داد ان تراوش نمود الحال روانی دارد + جامود گزین برگنه ایست پلپل ڈول دران نزدیکی قلعه کبره بسیار بلند + و امرنی قصبه ایست آباد و نزد آن عوضیه است ازو همواره آب گرم برجوشد و بدو نیازستگاه بجا آورند + چوپره بزرگ قصبه ایست دران نزدیکی معبدے است راسیمر نام دریا گرانی و تپتی همان جا باهم پیوندد از دور دستها به نیایش گری آیند و قلعه ملکا نزد آن تهانیسر نام لختی نگاه فاروقیان بود قلعه او اگرچه بزمین است آنا بس استواری و دو پرگنه دارد از کشت کار کم خالی و بسا دهاے او

بشهر مانکشا در زمان پدیره کار گزار بوم کولی بهیل و گوند جمع او یک کرور لست و شش لک و چهل و هفت هزار و هشصت و دو تنکه برای چون آسیر کرنایش یافت بران ده پانزده افزود قند و تهر تنکه او لست و چهار دام اعتبار کردند چهل و پنج کرور و پنجاه و دو لک فلوس و چهار هزار و دو دام آجری شد و در پاستان این سرزمین بشیر خراب بود بهر نے از سکنه آنجا بفرتاسیر بسر کسے و این راجا استهامان بر گذاروی دنیا پش گرنی نمود گوسید ملک راجی نهمین نیاک بهادر بگردش ناکامی از بندر بدین حدود آمد و در ده کردیدای تهامنیسر نگاه ساخت واز بومیان آزرده بدهلی رفت و بخدمت فیروز شاه سعادت اندوخت و رصید افغنی جاهگیر دست بود فرمان روا سپندید چون بخشیش سر خواهش او بازگذاشتند آن ده را بگرفت و تبدیر درست دیگر جاها بدست آورد و بسیار خرابه آباد کرد انید سال هفتصد و هشتاد و چهار و رتهامنیسر سر بکلانی برد و شصت عادل شاه خطاب بر نهاد و هفتصد سال به بزرگے زندگانی بسر برد سپس غزنے خان پورا و جانشین شد و نصیر شاه لقب بر نهاد و ازان ما زاین سوزمین بخاندیس زبان زد شد چهل سال و شش ماه و لست و شش روز فرمانهی کرد چون زندگی او سپه آمد پورا و میران شاه کار ملک پر داخت بهر خے نام او عادل شاه گویند سه سال و هشت ماه و لست و سه روز کام روا بود سپس پورا و مبارک شاه چکمندی سلطان هفتده سال و شش ماه و لست و نه روز گذرانید پورا و عادل شاه عیسی نام حسن خان چهل و شش سال و هشت ماه و دو روز بنیکوئی کسر برد و بر ما نپور آمد و آسیر برگرفت سلطان احمد گجراتی که احمد آباد اساس نهاده اوست او را دام ساخت و چون خت هستی بر لست داؤد شاه برادر او هفت سال و یک ماه و هفتده روز کام روائی نمود عادل شاه بن حسن خان گجرات پناه بر د سلطان محمود مبشکره راجی رتیه دختر سلطان مظفر را بدو داد و بیاوری ملک آمد و بد و سپرده بازگردید سیزده سال دادگری نمود میران محمد شاه از و د و سپر بود داد و مبارک شاه سلطان بهادر را بخست پیوند دوستی شد. ولی عهد خود گردانید محمود برادر زاده خود و مبارک را بد و سپرد او را در مرتبه دانی و دو راندیشی گزندی نیرسانید و مربانی خاندیس خورسندی گزید محمود اکسیل کرد تا بسلطنت گجرات رسیده شانزده سال و دو ماه و سه روز سر براهی نمود و چون پیمانه زندگی او پر شد میران ملک راجی احمد پورا و ابکلانی برگزفتند میران شاه از و بستد و خود جانشین برادر شد سی و یک سال و شش ماه و پنج روز بکار ملک پرداخت سپس پسر او میران محمد سری یافت نه سال و نه ماه و پانزده روز بسر برد چون کار او بپسر کشید برادر زاده او راجی علی خان را بپرزگی بر گزفتند و عادل شاه خطاب بر نهادند بعقل معاش کار پیش برد در آویزه دکهن از جانب سپاه اکبر پادشاه کشته شد و در برهان پور بدفن گردید بست و یک سال و سه ماه و لست روز کام دل بر گرفت سپس خضر خان پورا و جانشین شد و بهادر شاه نام بر نهاد گو بهر بخت او تیر رگے پذیرفت در سال چهل و پنجم اکبری ملک ازو بر گرفتند چنانچه در اکبر نامه مسطور است +

صوبهٔ برار

اصلی نام او در واژ ست در اودهست وشت کنار را گویند از دوم اقلیم دراز از سماله تا بیر اگده و دو لست کروه پهنا از بدر تا هندیه صد و هشتاد کروه در رویه بیر اگده پیوست بستر شمالی هندیه جنوبی تلنگانه باخترت مهکر آباد ملکیت میان دوکوه جنوبی یکی رانبده گویند دکا ویل و نرناله ویل گده دوم گیر سیها ماهور و رام گده بر فراز آن آب و هوا و کشت کار گزین و فراوان رود گزیده آن گنگ کوتمی گودا وری نیز خوانند گنگ هندوستان مهادیو نسبت دهند و شنگ افسانها بر گزارند و بس بنایش کنند از کوه سیها نزد تر بر جو شد و از ولاست احمد انگر به برار در آید و به تلنگانه رود و چون شتری به اسد آید مردم از دور دستها به نیایش گری آیند دیگر آبی و هشتی بهر دو نیز نیایش کنند دیگر پور نما نزد دیول گانو تراود یک رود و رده کروهی بالا تر از دشیمه تابی بر آید دیگر بینا نزد یک دیول گانو جوش بر زند درین ملک چو دهری را دیس مکه گویند و قانون گوی را دیس بانده و مقدم را پتیل و جوار ی را کل کرنے + الج پور بزرگ شهر یست پای تخت بنفش گلیست دران جا بس خوشبو نام آن بهومین چنپه و در بنگاله هم مے روید اول از زمین مختا بستان نهند که شروع فصل بهار ایران ست گل برمد و از یک جا چند بار بر آید چون گل با تمام انجامد بر گها بر آید شیشه به برگهای دنجیل نامو سم برسات در نمو و سرسبز باشند و در سرما خشک گشته از روے زمین مفقود و الا قرمفود باز در شروع بهار که در سنهدی میسا گذرند

همان اسم از زمین ۱۳ ارد مدد میگیرد وی او کاویل نزدیک قلعه ایست کرهتا در و چشمه ایست که اسلحه را بدو آب دهند بنا رستین قلعه ایست بر شصته سه طرف اورا دره و گرمه کبیر له سنگین حصار ایست بر زمین دو میان آن کوچه ایست بدو نیایش کنند در چهار کروهی آن جا سومیست استوان هر جان دار که در آن افتد سنگ شود و آن خرمهره آسا است و نوع از ان مترقی از ینهد دار ایست خدیو دو هزار سوار و پنجاه هزار پیاده و افزون از صد فیل و در گوشه ایشان او زبیندار ایست صاحب دویست سوار و پنجهزار پیاده با او در شمالی نیز بومیست صاحب دویست سوار و پنج هزار پیاده و بیشتر هم قوم کوند فیل صحرائی در زمین ایشان بسیار همواره بحاکم مالوه نیایش کنند نزاله بزرگ قلعه ایست فراز کوه فراوان عمارت در و زمیندار ایست دران نزدیکی صاحب دو صد سوار پنج هزار پیاده دیگرے صاحب پنجاه سمار دسه هزار پیاده هر دو از اولوس گوند نزدیک بالانور در دور و حواشے آن گوناگون سنگها ے خوشرنگ پدید آید درخشش گروهے او سلطان مراد پسر اکبر پادشاه بنگاه ساخت گزین شهرے رخ نمود شاه پور نام نزدیک میل گذه چشمه ایست چوب دجزآن هرچه در و افتد سنگ شود کام از گزین شهرهای باسانیست و نزد آن زمینداریست ازاولوس گوند هزار سوار چهل هزار پیاده بدو گراید و بیرا گذه کان الماس دارد و گزین بارچه مصور و غیر آن در انجا بافند در تصرف اوست میل صحرائی فراوان در و دیگر زمیندار ایست او را بنجاره گویند صد سوار و نه هزار پیاده با دامهور گزین قلعه ایست فراز کوه و ران نزدیکی تجانه ایست بدرگا منسوب و دران دیار به پچلند هیار و شناس گاومیش خوب درانجا شود و بر مرغے یک من شیر دارد فزون و بهد زمینداریست صاحب صد سوار و نهزار پیاده او را رانا گویند مانک درک گزین قلعه ایست بر کوه فراوان جنگل گرداو نزدیک تلنگانه بشتر او در دست قطب الملک بود از دیرباز لختے ازان متصرف مرزبان برادر آمد دران دور کان فولاد و نیز کان سنگی خوشرنگ آوندهاے مطبوع ازان برسازند رام کرستوار قلعه بر کوه و بس جنگل دور آن فیل صحرائی در و لبیار لنا راتپه ایست از نمکه بزرگ پرستش جابر همن گیا گویند سه جاست که هندو خیر کردن دران سزا یه رستگاری نیاکان خود داند گیائی بهار به برهما نسبت و سندو گیائی به برو در منسوب سازند نزد ولایت بیجاپور داین عوضیست چشمه وار بس ژرف بدار و پهنا نیک کرده گرداو بلند کوه آب شور دارند گویند اگر از در و نه و کناره آن برگیرند آب شیرین همانا نه آبگینه و صابون و شوره از و پدید آید فراوان محصول بر دهد و بر فراز کوه چشمه ایست دهنهٔ او بیکر گاه و ساخته انداز ان سرگز آب بدین سر سد چون اماوس روز دوشنبه افتد آب بدین حوض بزرگ در آید همون فراوان دران نزدیکی زمینیست آن را دائمه خوانند گروه راجپوت صد سوار و نهزار پیاده با او دیگر سرکشته بوے او صاحب صد سوار و نهزار پیاده پنیالا استوار دژ ایست بر فراز کوه پنال نگری از مضافات اداست و چهار تنجانه در کمر کوه مترشحه و شگرف بلبتها دیگر زمیندار ان بسیار نیزه سرکار صد و چهل مود بر گنه بدو گرایند چون تنگه این و یا هشت تنگه دهلی بود در اصل جمع سه و نیم کرور تنگه بود که پنجاه و شش کرور دام باشد برخے دکهنیان افزوده سه کرور و هفتاد و پنج لکهه ایست و پنجهزار و سه صد و پنجاه تنگه ساختند در زمان سلطان مراد بست و شش لک سی و هفت هزار و چهار صد و پنجاه تنگه برابری شد بهگی شصت و چهار کرور و بست و شش لک سه هزار و دویست و هفتاد و دو دام

سرکار کاویل سرکار نیاز سرکار کهوله سرکار پرنالہ سرکار کلم سرکار باسیم
سرکار ماهور سرکار رمانک درک سرکار ماتهیرے سرکار تلنگانہ سرکار رام گر
سرکار محکر سرکار پنیالہ

این ولایت از مرزبان دکهن بود در زمان سلطان محمود که پنج سردار ناسپاسی نموده او را زندانی گردانیدند بفتح امد که خطاب عادل ملکی داشت قرار گرفت چهار سال زمانه مهلت داد و چون در گذشت پور او علاء الدین آن نام برگرفت و چهل سال بداد گری گذرانید سپس پسر او دریاخان جانشین شد و پانزده سال کام دل برگرفت بعد از و پور او برهان را که خرد سال بود کلانی بر داشتند و به تهه سکانی کا ملک

از پیش خود قرار نهاد تا آنکه مرتضی نظام الملک چیره دست آمده و بر ملک احمد نگر افزوده شد ٭

صوبه گجرات

از اقلیم دوم دراز آن بربان پور تا جگت سه صد و دو کروه و پهنا از جالور تا بندر دمن دویست و شست دیگر از ایدر تا بندر کنبهایت هفتاد و خا ور رویه خاندیس شمالی جالور و ایدر جنوب بندر دمن و کهنایت باختر سوجگت که بر ساحل دریای سورت کوه جنوبی گزین رود بار شور دریا بر متی پاترک مهندری نربدا تبتی سرستی و دو چشمه که آن را همینا گنگا گویند بدانزدیک باعتدال اربک بوده هنگام باش نگل مقصود بیشتر کشت کار جوارسے و باجرا و مدار خرش بران و بربع کمتر شود گندم و برنج و جوار مالوا و جمیر آید و بر بنج از دکهن گرد و کشت کار و بسیار امون باغ نقوم برنشانند و گزین حصار گرد و ازین روایین ملک سیر دشوار گذار از فرزونے درخت انبه و غیر آن یک بستان توان برشمرد از پتن تا برودره صد کروه انبه زیبا لیده و شیرین بر دهد و بر سر خے در جاے شیر نے آورد و انجیر گزیده پدید آید و خربزه بزمستان و تابستان اندک بخش از واق باشد درین هر دو موسم دو ماه فراوان انگور و گل میوه بسیار روز افزون است اشجار شکار جانوران و شوار روز صحرائی بسل افزون سقف خانها اغلب کهپریل و دیوارها از خشت پخته و چونه و بر سر خے از پیش بنی سنگین بنیاد هاے نادر و دیوارها میان کاوک بر سازند و نهانی راهی آماده دارند واکثر سوارے بر بهل باشد نقاشان و خانم بندان و دیگر هنر پیشگان افزون از حد حصر صدق خیان کار بندند که خط خوش نمودار گردد و قلمدان و صندوقچه و جزآن بر سازند زرتاری پارچه از چیره و فوطه و جامه زار و مخمل زربفت و خارا گزیده بافند گونا گون تماشا روم و فرنگ و ایران تقلید نمایند عموم اسلحه و تیر و کمان شایسته بر سازند خرید و فروخت جواهر بسیار شود نقره از ولایت روم و عراق و فرنگ آورند بخت پاے تخت پتن بود و چندے جانپانیر امروز احمد آباد دبندر بزرگ شهر لیست بگزین طرح آباد بر کنار سابرمتی عرض است و سه درجه در خوش هوائی و یافت کالاے اکثر اقالیم کم همتا و قلعه دار دیرون آن سه صد و شصت معموره بر نمطی خاص هر یک را پوره نامند و نگر بیشتر هار هر یکے پیدا امروز نهاشتاد و چار آباد و دوران هزار سنگ مسجد و هر کدام مناره و سنگرف کتابهار پوره رسول آباد پوره شاه حاکم بخاری و بتوه قصبه لیست سه گروهے احمد آباد خواگاه قطب عالم پدر شاه عالم و دیگر بزرگان و گزین باغها دران نزدیکی پارچه بانداز ه دست بدرگاه قطب عالم افتاده هست برخے چوب لیکے سنگ و پاره آهن گویند و سنگرف دستانی از و بر گزارند و نیز سه گروهے موضع سرکیج در و شیخ احمد کتهو آسوده و سلطان احمد که احمد آباد بنام اوست و بسیارے سلاطین غنوده اند نهل گزیده بهر سند و باکنه لوبهاے دور دست برند و دوازده کروهے آن محمود آباد شهر لیست بنا کرده سلطان محمود دلشین کاخها دو چهار کرده در چهار کرده پیرامون آن دیواری کشیده اند در هر نیم کروه باغے و سرنزل آبگاهو گونا گون تنجیر در و سرداده مرزبان اندرین دهنام در عداکبر پادشاه بلوه دیس ریاضت گر غله نخست بکاه و میداد و دانها از سر گزین هر چیدو عدائے خود می ساخت بهمن این عمل الیس گزیده شهر و او را در الوس راٹهور کالان ترمے دانستند یا نصد سوار و ده هزار پیاده بدو می گردیدند و نیندیکهو که و کنبهایت بدین سر کار گرایدے بس بزرگ و گونا گون بازرگان در و فراوان عمارت و کالاے جهاز از کهوکه راهی شود و در انجا فرود آید کالا بخورد و کشتیها که آنرا ناوری نامند در کنبهایت آورند و در گرمے گاو گزیده شود و هفتی سه صد روپیه و افزون از زدخوش سنجے و قتو مندے و نکو رفتارے بر چند بیش گران ارزتر خانواده در قدیم ملکی جاگا نه بود هزار و دویست قریه بدو باز گردد در اربفتاد کروه پهنا چهل صد سوار سه هزار و سه هزار پیاده امروز دو هزار سوار و سه هزار پیاده مرزبان او بجاگه کهرات نیالش گرے کردی بیشتر اولوس جاله راشست جام و مرزبان از سر کار احمد آباد یک پرگنه بر شمارند ٭ میان دو قلعه دار سنگین و شصت طول صد و هفتاد و دو درجه و ده دقیقه عرض لیست و سه درجه و سی دقیقه گزیده گاو برآید گویند میه روز نجا. کرده و نور و ر رفطنی نیکو باقی مانده و دور دستها بار بهانی برند سده پور قصبه لیست بر کنار رستی و بزرگ پرستش جا یه مکر بزرگ شهر لیست باستانی سه صد تجانه در و نزد و هر یک گرلاے و فراوان بر همن آباد و جانپانیر گزین در لیست بر کوهی

بس بلند دو بیم کرده ازان دشوار گذار چند جا دروازها برنشانده دیگجا قریب شصت گز بریده تخته سبز گردانیده اند و بهنگام کار بر دارند سوه خوشخ د سورت از نامور بنا در دریاست تپتی نزد او بگذرد و هفت گروهی بدریاسے شور پیوندد راسیر آن طرف آب بندر لیست از تواریخ او در قدیم شهری بزرگ بود و بندر کهدیوی و پسیار نیز از مضافات او میوه خاص انناس فراوان شود و روغن خوشبو برگونه گزین پدید آید و زرشکش از فارس آمده بنگاه ساخته اندرین بندر پارچه خوانند و دهمها ببرسازند + پهروچ گزین قلعه دارد آب نربدا از کنار او شده بشور دریا در شود و امین جا شمرند و بندر گاوی و گنڈ ہار و ربها بهوت و بهکور از تواریخ او نزدیک قصبه بانموت خفار گاهیست بدرازی بست کروه و پهنا چارده فراوان آهو و دیگر جانور در و آن چکلا لیست سبز و شاداب بر ساحل دریا که نربدا لشیف را زندار د بر گار سو رتهه ملکی جداگانه بود و پنجاه هزار سوار و یک لک پیاده و بزرگ آنجا قوم کهلوت داشت دراز از بندر کهوکه تا بندر آرامرائی صد و بست و پنج کروه پهنا از سر دهار تا بندر دیو هفتاد و دو و شقی احمد آباد شمالی و ولایت کچه جنوبی و غربی شور دریائی هوا سازگار میوه و گل فراوان انگور و خربزه نیز شود و این سرزمین زلخت و بهرجا لوسے نخستین کسپور تخمه جدید نامور از فرزندی دخت زار و در بهم پیچیدگے گویستان بود کسی پے نبرد سے ناگاه تجر دگرینی را گذاره افتاده و ازین آگهی یافتند سنگین و زلیست بچوکنڈه زبان زد روزگار سلطان محمود پیشین بزور بر گرفت و در پایان آن قلعه از سنگ برساخت او هم قلعه ایست در هشت کروهے بالای کوه امرور خراست و سزاوار آبادے و بهم دران نزدیکی برفراز کوه کرنال قلعه ایست فراوان چشمه در و بزرگ معبد جین و بندر کوندی گولیات دران نزدیکی دو مرتبه بدورسے یک کروه بندر بدان منسوب و نیز دهقب چونه گڈه جزیره ایست سیال کوکه نام دراز و پهنا چار کروه پیوست آن جنگلی است ی کروه درسے خودرو میوها و رو دبرسے گولیان را بنگاه و آن سرزمین را راگر گویند نزدیک موضع توتگا کوشا در دریا کنار شور پیوندد ماهے چنان نازک شود که اگر زمانی با فتاب گذارند گذاز د شتر گزین دا سپ بالیده تر از کوت بسمر سد و در دومین همین قسم + پٹن شهریست بر کنار شور دریا سنگین قلعه دارد و آنرا پٹن هومنات خوانند بندریست بزرگ و قصبه اورا نه قلعه از سنگ برزمین درسه کروهے دریای شور شمشیر گزین شود و دران نزدیکی چاهیست از آبیاسے او در بخش افزاید + بندر سنکلو رود یو بندر و گوری نار د احمد پور د مظفر آباد درین سرزمین چشمه سرستی از نزد دسو منات برآمده و پرستش کده برهمن فراوان ازان میان سومنات و براسجے و گوری نار را لبس سنرگ بشمارند و درین نزدیکی میان دریا کهرن و سرستی پیش ازین به چار فرسنگ سه سے پنجاه و شش کروه جادوان بالیکه بگ خندان خندان بآیینه افتاده و بند هدایان آشوبگاه روزگار سپرے شده و شگرف داستانها برگذارند و اقعه ناگزیر کرشن درینجا گروهے پٹن سومنات بهاگا تیرتهه در انجا سری کرشن رسید در کنار دریا سرستی زیر درخت پیپل فرو شد و این هر دو جا را بزرگ معبد اند لیشند درین سرزمین جوار سالی سه بار شود و نزد او دو حوض است یکی را جهنا گویند و دیگری را گنگ آب بیرون بر جوشد و دوباره شود و یکی ما هیان این دو چشمه سه چشم سوی دریشانی و میان منکلور و جوار او از زمینی است که موج دریا شور فرو گیرد گویند در سالی روز معین آب شیرین آید و چنان سر گذارند در بستانی زبان یکی را آب گنگ احتیاج افتاد سرتامی اشارت بآن سرزمین کرد و شیرین آب تراوش نمود ازان باز در هما نروز این شگرف نمود ار حیرت افزاید در هر دو الوس را چوت انقوم کهلوت لسیر بر دکلانی این جا بدینان گراید و جمعی ابیر باشند ایشان را بابر به خوانند و در سومین در پایان کوه سر و بچه قلعه ایست بزرگ و فراز آن کوه قلعه نانے اگرچه آبادی ندارد لیکن سزاوار آن و بزرگ معبد جین و بندر که بدین زمین گراید و جزیره بیرم پتنه جا کم نشین بود و دازے و پهنا نه کروه کوچک ایست درمیان دریا سپید ار قوم کول را در انجا بنگاه در چار مین بندر سهوه و طلاجا طاقه والی لسر برند و در چمین جگت آن را دوارکا نیز گویند کرشن از ستهرا آمده آنجا بنگاه ساخت و دران رخت هستی بر لست بزرگ گاو برهمن + جزیره سنکو دها طول عرض چار کروه داخل این بوم بشمارند و نزدیک آرام رائی جزیره ایست بدرازے دو پنها هفتاد گز و مقدار یکم کروه زمینی است بیشتر سنگین ماگرا در ا بگذند

در سر چار طرف او دریاے مقور بگرد ملک ایاز خاصه خیل نشستن محمود گجراتی چهارم بخش لدان بر کنند بندر آرام ای بر سیاسے بنا در سر کرب
قوم بادهل و دریا نجا سیر برند و در شیهن بر زه کسار ریست بزرگ و درخت نارا نبوه و فراخ دره با در هفتم باکهل باشند در دین ولایت کاهی فراوان
ذات ایشان امیر تیمار اپ کنند و بسرخ آنها را تازی نژاد هندی عیار و مهمان دوست باشند بچه هر کیش خود حسن فراوان دین کی وه چون جاگیر دار روز نخست چنین
پیمان بر گیرند که از ما پارسای دین مهر دران نه پرسند و نزد کاشنا رآب دوند هفتم گروهی با شهم از امیر آنها را پوچه گویند و هشتم چهانچیر هندیست کنار ریا شور قوم و بچے لبسر برند و نهم
قوم چاران بهاشا صورت موجودتن چارن باشند و آنکه مهادیو او را غرق جهین جوچ و چارن نام آدم پیرسے آفریده و تیاگا و سوا کرده و سیر گونیه تعبیر گفتی و شاپک سرمیدی و از
گذشته آینده آگهی دادے و نژاد او را بدان نام خوانند و سالش بر گویند و نسب مهابرخوانند و هنگام کارزار راه ستهای دلاوری گذارش نمایند و دلی
بر د هند و لختی را از منجب کوئی نیز بهره باشد در سند و ستان کم نر سے باشد که چیزی از نیما با او نبود و بجاط نیز در آفرین خوانی و دیرسے و معرکه آرائی
و تاریخ گوئی بدیشان همتا اگرچه بجاط در اعتبار ازین زیاده باشد لیکن در شمشیر چارن و بر سرخے چنان سر انیدکه چارن بهجرو خواهش ایزدی طرب مستی
بر گرفت و بجاط از عرق جبین مهادیو و از زور دست نا گذارش نمایند و میان جا زیاره از سر کار احمد آباد و پتن و سورتهه نشست گاه حیدرآباد
نو در کرده و پهنا از هفت تا سے آن را ران نامند بیشتر از دو هم باران شور در دریا بجوشد و این سرزمین را فرو گیرد و دریا پس یا در افتد و چون پیش ابر فرو
نشیند آب روے در کمین نهد سیاسے از جا نخنک گردد و نمک فراوان شود و در پرگنه جهالاواره و حدود این فراهم گردد احمد آباد مشرق رویه این و مغرب رویه
آن ولایتی هست بزرگ جاگانه آن را کچه گویند دراز نه دلست و پنجاه کروه پهنا صد کروه و مغرب رویه او سند بیشتر دشت و ریگستان است بسے آبخاگرید و
تازی نژاد دانند و شتر بسیار و خوب شود و بزرگ آن سرزمین از سر گروه جادو انست سپاه این اولوس وه هزار سوار و پنجاه هزار پیاده و مردم
نکو رو و بلند بالا و دلاور لشین حاکم لشین شهر بهج و قلعه استوار دارد جانب جنوب زمیندار ریست بزرگ امرا جام گویند بوے ند کذر خوش و بند هشت
از زمان اکبر اول جام رالبس ارآویزه دهاه از ولایت برآورد و او در سورتهه میان ولایت جمیتوه و باد هل و باران و تر نیل جنگاه ساخت
و دیگر نیک زمینها بر گرفت و شهر نو انگاراساس نهاد و این زمین را کچه خرد نامند قصبات و زمین کشتکار بسیار دارد حاکم لشین توانگر هفت هزار
سوار و هشت هزار پیاده بدرسے گرایند بیشتر و بنرد شود و میگر بنج ولایت هست آنرا پاک گویند دریاے مهندرسے میانه نگذرد حاکمی جداگانه
دارد و نه گاه و نگر لپور و مالوه سوا بانسوال و آن را نیز مرزبانی جلا و متصل سرکار پتن و الاتیست حاکم لشین قصبه سروهی قلعه ایست الوگده نام
دوازده ده در و آباد هست و آب و علف فراوان و نیز ولایتی هست شهر قے در یا شمالی مندو جنوبی تا دوت غربی چانپانیر دراز شصت کروه پهنا
چهل بوی چوهان حاکم لشین قصبه وهان فیل صحرای فراوان میان سرکار سورت و ندربار کوهستانے هست آباد آن را بگلانه گویند
بوے راتهور شقاقلو و سیب انگور و اناس و انار و ترنج بس خوب شود هفت قلعه نامور دارد ازان سرایر و سالیر بس گزین میان سرکار
نادوت و ندربار کوهستانیست دراز شصت کروه پهنا چهل اولوس کوهل از قوم راجپوت لسبر بر بندآب این سرزمین بس زبون بر نج و عسل کما
گزین شود و نه سرکار صد و نود و هشت پرگنه بدین صوبه گرایند این سیزده بندر جمیع چهل و سه کرور شصت و هشت لک دو هزار سے صد و یکدرام
و یک لک شصت و دو هزار شصد و بست پوشت محمودے و سه ربع حاصل بنا در زمین پیموده غیر سورت که قدبست تیک کرور شصت و نه
لک و سی شش هزار و سیصد و هفتاد و یک بسبوه ازان میان چار لک و بست هزار دو بست و هفتاد و چهار دام سیور خال بوے
شصت و هفت هزار و سه صد و هفتاد و پنج سوار هشتاد و هشت هزار و دو صد پیاده +

جدول فرمان روایان از قوم سلنکهے

نام	سال و ماه
۱ سبرج	شصت سال

۲ — جوگراج	سی و پنج سال	
۳ — بھیم راج	بست و پنج سال	
۴ — بھوردیو	بست و نہ سال	
۵ — بچ سنگھ	بست و پنج سال	
۶ — رنبادت	پانزدہ سال	
۷ — سامنت	چہار سال	

ہفت نفر یک صد و نود و سہ سال فرمان روائی کردند

جدول دیگر

نام	سال و مہ	
۱ — سولراج	پنجاہ و شش سال	
۲ — جاہند	سیزدہ سال	
۳ — دیگمہ	یازدہ سال و شش ماہ	
۴ — بھیم	چہل و دو سال	
۵ — سدھراج	پنجاہ سال	
۶ — کمارپال	بست و نہ سال	
۷ — للول	بست سال	

ہفت تن دو صد و بست و یک سال پور بر پور فرمان روائے کردند

جدول دیگر

نام	سال	
۱ — بیسا	شش سال	
۲ — کرن	سے و یک سال	
۳ — جے پال	سے سال	
۴ — سہ دیول	سے و دو سال	
۵ — ارجن دیو	دہ سال	
۶ — کمند دیو	نوزدہ سال	

شش نفر یک صد و بست و ہشت سال از قوم بھلیکہ کامیابی داشتند

جدول دیگر

نام	سال و مه
۱ — سارنگدیو	بست و یک سال
۲ — بلدیو	سے و چهار سال
۳ — سلطان مظفر نایک	چهار سال
۴ — سلطان احمد	سے و دو سال
۵ — محمد شاه	بست سال
۶ — قطب الدین	هفت سال و شش ماه
۷ — داؤد شاه	شش ماه
۸ — محمد	پنجاه و پنج سال
۹ — سلطان مظفر	پانزده سال
۱۰ — محمد شاه	یک سال و شش ماه
۱۱ — سلطان محمود	هیجده سال
۱۲ — نصیر خان	چهار ماه
۱۳ — سلطان بهادر	یازده سال
۱۴ — سلطان احمد	هیجده سال
۱۵ — سلطان مظفر	دوازده سال

پانزده نفر و صد و بست و هفت سال و یازده ماه سلطنت راندند

هندی نامهاچان برگزار دسال هشتصد و دوازدهم تاریخ بکرماجیت صد و پنجاه و چهار بچرے تخمیس شبستان چراغ شمع دولت افروخت و گجرات جداگانه سلطنت شد راجه سے تهور دیو مرزبان قنوج سامت سنگه پرستارے را از بدگوهرے و فتنه اندوزے او بگوشیستی فرستاد و خان جهان یغمائی ساخت زنش آلبستن بود خارنا کاے در پالگجرات آمد و در صحرای سیکپی نزاد سیل دیو نام را که راز استگان جهان بود بروگذر افتاد و دلش بدرد آمد و به یکی از گرویدگان خود سپرد او برادهن پور برده بتیماردارے همت گماشت چون کلان سال شد بهم نشینی فرومایگان تباه اندیش دل آزاری و رهزنی پیش گرفت و هنگامه بدکاران فراهم آمد خزینه گجرات که به قنوج میرفت بدست آورد و از انجا که سعادت سرشت بود جا پا بقبال بده پیوست شمشیر را خرد در نهون آمد و از بدکرداری بخوب کرداری گرائید و در پنجاه سالگی فرماندهی یافت بتن آبا دکرده اوست گویند برای تحنگاه ژرف نگهی بکار برد و سخت نکاو و نمود اهل نام گاه چرائی گفت شگفت زمین دیده ام اگر بنام من آن شهر آباد گردد در نهمونی کم پذیرفتند او بدرخت زارے نشان داد که خرگوشے با گوزه سگ درشده بود و به نیروے بازو رهائی یافته راجه آن سرزمین آباد کردانید و اهل پورنام بر نهاد اختر شناسان برگذراندند چون دو هزار و پانصد سال و هفت ماه نه روز پے خود خراب گردد از زبان فرسودگے و زبان کرے خبر والا گفتندے چون بزبان آن دیار گزیده را بتن گویند بدین نام زبانی روزگار راجه سوانگی دختر خویش را بپسر دندک از نثراد راجه دهلی اتحاد کرده بود نزدیک بزادن بود در گذشت حکم دریده فرزند برآورد ماه در شناز دهم سنبل بود اهل هند آن را سول گویند بدین جهت سولراج نام نهادند سامت سنگه به فرزندے برگرفت و به تیمارداری همت بست

چون بزرگ شتاز دو مساری خراب بسیجان بر تباه اندیشی افتاد و راجه در مستی سلطنت بدو نا فرد میگرد و در هشیاری بازمی گردید آن شوریده مغز
را گاه بیوه نرمی ساخت تا آنکه آن تلغرجام جان شکری ولی نعمت موده نام بزرگی بر خود نهاد و در زبان جا مند چار صد و شانزده هجری و هزار شصت
و چار بکر باجیت سلطان محمود غزنوی بر بن دیار چیره دستی یافت لیکن در گذاشتن مرزبانی از پیش خود به دیدند است بیکی از نژاد راجها
سپرد و هر ساله پیشکش قرار داده ارزه سند باز گشت مشکفت آنکه سلطان نخواهش راجه دست نشان خود یکی را از جان نزاد پای بند همراه آورد
چون چند گاه بر گذشت راجه آن مقید را با قتضای هیئتای دو دو اندیشی از سلطان طلب نمود و چون نزد یک سید راجه خود پیشتر روانه نمود تا بدگوهران بدو نه پیوندند
همانا در نکوهی خواهند شد راجه زیر بختی زبانی نمیدو شکاری جانورے چشم او در ربود و دوران عمد کورنا بینا را فرمانده نامختندی سپاه پاس جان بندے را
بجای او برگزیدند او را تیکر سیاه تمام لشکر ایم جا از آرے را بتجرد گرفت چنانکه جینگه را پیمانه زندگی پر گشت درین هنگام از صحرا ناکامی در سید جهانیان خندیای ملک بر گرفت
راجه بے پال از بد سرشتی ولی نعمت خود را نسپرد او بر سر دنیای ناپایدار جاوید نفرین اندوخت المعمول اسپے بند و شالیسته از گروه با کمال گزیده
و در فرمان روائی گران سپاه سلطان علاء الدین گجرات بر کشود او نهر بمیت یافته بدکهن پناه برد اگر چه بیشتر این معز الدین سام و قطب الدین ایبک
نیز بدین دیار آمده بودند لیکن از زمان سلطان علاء الدین به سلطنت دهلی ما نگر دیدند در زمان محمد بن فیروز شاه نظام مستوفی که او را راستی
خوان گفتندی به نیابت حکومت کر دے چون بیداد او و نیشین کی مدغرولی ساخته ظفر خان پور وجیه الملک نایک را ایالت داد و نخستین
در آویزه رخت هستی بر لبست اندازهٔ این مدت ارجال فرماندهان دهلی گرفته آید پور ظفر خان تاتار خان نام بدکوسهر و تباه سرشت بود در ان
هنگام که سلطان محمد در گذشت و او رنگ نشینی دهلی سلطان محمود رسید روزگار لختی بر آشفت و ظفر خان گیوته نشست تاتار خان اسباب بزرگی فراهم
آورده بدهلی روان شد و هما نا به فرموده پدر سوم در گذشت ظفر خان از پیغوله برآمده خطبه و سکه بنام خود ساخت و سلطان مظفر شهریار آفاق شد یار تاج
سلطنت جداگانه نگاشت و حکومت آن دیار به بوس نایک قرار گرفت پدر وجیه الملک را از کشیش بدین برآورده بودند پور تاتار خان احمد ناچه خان گزاری
بزرگ خود همت است و بجا جد نشست و زبان زدگی جاوید اندوخت احمد آباد آساس نهاده اوست با بله فیروی دوستان طرازی از دیار بر کنار ده
میز است روز جشن که هنگامه ساز خوب غفلت بود و دوازده غم خود را از هم گذرانیدند سپس بجد پرداخت و بجاوید پشیمانی در شد و تا نفس واپسین بداد گری
و کارسازی پای همت افشرد چون دا و د را زنا شایستگی کنج خمول بر دند فتح خان را نکلانی بر داشتند سلطان محمود لقب نهادند بپایه شناسی مردم گری
نام برآور د و بخشایش را حصار خود گردانید ملک شعبان خطاب عماد الملکی در شت شکرف یا و بها نمود دو غنوان دولت زرستان غنیمت تر
در جان شکری خداوند خویش حیله اندیشیدند و نخستین بر انداختن این فرو هیده مرد اخلاص مند نجا طر آور دند با ین نخته کاران سخنها ساخته بسلطان
رسانیدند از انجا که دنیا دار ان بزر نخستین بلرزند ان یکتای جهان عقیدت را بزبان نهند و در پیچ جهان شکرے شد نزدیک بود کار انجام
رسد عبد الله دارو ند فیلخانه که سلطان را ه سخن و شت پاکدامنی آن سعادت سگال و تباه اندیشی بدگوهران گذارش نمود سلطان لقب اکیل
او را رهائی داد و مرا بگار پرده آزرم دریده شد با ویزه برخاستند خیلیان و غلامان با دارو غگان فیل پای همت افشردند و فیلان
نیز در دلش بدگوهران یاور آمدند و آبروی ناسپاسان ریخته شد و هر یکی بر نگی با دافراه یافت چون روزگار بر آمد بدستیاری امرا مظفر خان
پورا و جانشین گردید و سلطان مظفر خطاب یافت و به نیکوئی بسر برد با دشاه سلیمان جاه شاه اسمعیل صفوی گزیده گاه آماج عراق با به نعانی فرستاد
او نیز نیایش و مردی بجا آورد و چون در گذشت پسر او سلطان سکندر لقب نهاد و مسند آراستند عماد الملک نام فرجام او را در کمتر فرصتے
از هم گذرانیدند و نصیر خان برادر او را بسر بر نشاندند امرا در کمین بنشستند او از بادشاه مدد گاری خواست و عرضداشت اگر فیروزی سپاه
بیاوری آید بندرونپ با قطاع و چند کرور تنکه پیشکش شود چون ناسپاس بود پذیرائی نیافت و درین هنگام بهادر پور سلطان مظفر بخواهش با بران
از دهلی بآن دیار رفت امرا بد و گرویدند در زمان پدر از رشک برادر بنا رست تو پیش سلطان ابراهیم لودے بدهلی آمد صحبت در نگرفت امرا چونپور

لبسری طلبیده شتسنه کاش آن طرف و هشت دهن هنگام سواحلیان از گجرات عرائض فرستاده نیایش گری کردند او بجواهش طبیعت رهگرای بنگاه مند
وکامیاب آمد بادو بخش چاچین دولت راشاد اب کرد انیدو باهایون بادشاه بنا بر بعضی جهات باو نیزه برخاست شکست یافته بنا کامی بر گشت
وچون استی او بنیستی انجامید میران محمد مرزبان خاندیس که خواهرزاده سلطان و در زندگی او را جانشین کرده بود دام اغا بیانه نام او خطبه برخواندند
اتا در کمتر زمانی بگجرات نارسیده روزگار او بسر آمد محمود نبیره سلطان مظفر که در بناول بنا بود بجای جد نشست بربان نام بدگوهری باچندی نزدیکان او را
ازهم گذرانیدو بهانه طلب سلطانی دوازده امیر را نامه زندگی دریچید اعتماد خان از پیش بینی نرفت با مداد ان یکجهتان را فراهم آورده بپیکار بر آمد
وآن شایان نیستی ما از هم گذرانیدو رضی الملک نام از نژاد سلطان احمد نخستین را سلطان احمد خطاب داده کار فرمانده ی از پیش خود برگرفت
چون سلطان کلان سال شد اعتماد خان را اندیشه دیگر در سر آمد بخانه یکی از مسازان خود برده رهگرای نیستی ساخت دو دگر خردسال ناشناسا را دست گرفت و
سوگند باو خورد که پسر سلطان احمد پسین هست بتبان سرا بر نام بزرگ برنهاد و سلطان مظفر خطاب داد و دستمایه حکمرانی گردانیدتا آنکه بعرض اکبر پادشاه در آمده بسلطنت باز گشت

صوبه اجمیر

آزره دم اقلیم و مازاز موضع بهکر و مضافات اجمیر تا بیکانیر جیسلمیر صدو شصت و هشت کروه پیمانا از نهایت سرکار اجمیر تا با نسواره صدو
پنجاه خاور رویه اکبر آباد شمالی قصبات دهلی جنوبی گجرات باختر سو دیاپور سلطان بوم ریگستان آب دور بر آمده سرمایه کشت کار بر ریزش ابر
زمستان نزدیک باعتدال تابستان بسیار گرم ربیع کم شود و جواری لهدره و موٹھ فراوان هفته یا هشم بخش غله بدیوان گذارند و نقد کم عاید در
نسبت خرگاه آسالبر بندو کوه جنوبی و بیابانیست و شوراگذار و رودهکی سرکار چیتور را نام دراز چیل کروه دسی پیمانه قلعه بسیس نامور چیتور حاکم
نشین کوهچله مانند در موضع چاورا زمضافات کوکنده کان حسیده و مس چتین پور و خرآن از توابع مانند معدن مس فراوان سود دهنده دار
بومی را از عشیر راول گفتندی و از دیرباز را نگه نشین از قوم کهلوت خویشتن را از نژاد نوشیروان عادل بر شمارند بزرگ نیاک ایشان از نیرنگ
روزگار به ولایت برار افتاده بمرزبانی پرمالده رسیده شانس گشت پیش ازین شصت سال پرمالده را غنیم گرفته و بسیاری فروشدند بانا نام خردسالے
را مادرش ازان آشوبگاه گرفته و براجه مندلیک بحیل پناه برد چون کان سال شنگا و چراپی رنجور فلکی پیشه برساخت چند انکه بجوا نمردی نام برآورد
واز نزدیکان راجه و اعتماد دولت گشت چون راجه سفر واپسین نهاد چهار برادر زاده او در جانشینی با یکدیگر گفتگو کردند آخر همه برا رای برین شد که بانا کان
باشند و از فرموده او نگذرند و سر باز نپیچند در روزگار یکی از چهارتن راخون از انگشت بر آمد بر پنانی بانا نان قشقه برکشید و دیگران نیز او را به کانی برگرفتند
وخود رایت استقلال برافراشت و تا امروز روانی دارد و هر کرا بانا سازند قشقه از خون آومے برکشند و آن ناسپاس هر چهار را به فراموش خانه نیستی
فرستاد و صبح اور دے بر سنج نام ریاضت ورزیده تیر در کمانخانه نهاد و او را از صفای ضمیر دریافته آگاه ساخت بانایه شرمساری روی نجدمت
آورده گاه و بیگاه پرستاری نمودے روزی او را نوید اجگی داد و شگرف دستان برگزاردند چون بموضع سیسود انبگاه ساختند بدان وعده سیسودا
گفتند چون در آمدند بکلی بر بمنی پیمانا نیان بسر دخت بعضے ازان گروه در آمدند چون رتن سین را روزگار سپر کشد از سین خون او ند او را بر اسجلے
برنشاندند و را خطاب دادند و او دیم نیست رانا می است که معاصر اکبر پادشاه بود دستان سرایان باستانی چنان برگزارند که سلطان علاء الدین
خلجے فرمان روائے دهلی شنید که راول رتن سین مرزبال سیوا پرستی دارد بجوا هش او در آمد او را بزندو سلطان بالش او لنگ کشید رتن سین
و چتور در نشین آمد سلطان زمانی او را زنج برد و سو مندنیا بد بحیله اندوزے و راستی و درستی برزد راجه پذیرفته بفکر مهمانی افتاد سلطان
با معصومان فوراز قلعه برآمد و انجمن بگرمی گرم شد قابو دیده راجه را بر گرفته روانه شد گونید صد کس نامور همراه برده بود و سه صد ناموریان
خدمتگار تا راهم شدن هر دو راجه را باره و آور دو غریو ا زجانیان برخاست سپس راجه را در تنگنای نبید داشته و طلب مقصود کوشش نمود
کاردیدگان حقیقت فش راجه برگزاردند که سلطان راجه را نیازارد انچه خواهش رفته باد گر شایستگان شبستان سے آوریم و عهد اشتی از جانب

آن سمت شتابه نیز برساخته گذرانیدند و افسانه غنودگی برخواندند سلطان دلخوش شد دست از آزار او باز داشت و به نیلوی پیش آمد کوتیه مقصد گیدا و در پائین زنان بڈوے نشستند و بیسج درگاه سلطانی پیش گرفتند و چنان وانمود نمودند که رانی با بسیار پرستاران بدرگاه می آید چون به نزدیک دربار رسیدند بعرض رسانیدند خواهش آنست که رانی راجه را دیده مستکبوی دولت رود و از انشاد جواب بی پروائی راجه را بدیدن فرستاده دران اثنا قابو دیده ازان لباس برآمدند و راجه را برده گشته روانه شدند راجپوتان مرتبه بمرتبه ایستاده آویزنهای شکر فی می نمودند تا فوشدن چندی راه لختی راه می سپرد و آخرین بارگاه را دل چوبان ایستاده جان فشانی نمودند و راول اسلامت بچیتور برآمد و عالمی ازین شگفت زار او فتاد و سلطان چون فراوان محنت دیده بود کارنا ساخته بدهلی باز گردید پس از چندگاه باز همان اندیشه در سر گرفت و ناکام برگشت راول ازین محاصره باد تنگ شده بود و چنان بخاطر آورد که اگر درین هنگام سلطان را به بیند شاید دوستی روی دهد و از کشاکش روزگار رهائی یابد بنابرین یکی از فرومایگان را بصفت کرده رفته سلطان را دیدار او از نامردی راجه را از هم گذرانیدند و آشوبگاه راول ارسین خویش و نداوران جانشین گردانیدند و سلطان بارگشته بحاصره دوم قلعه را برگرفت او در آویزه فرو شدند و زنان همه سوختند چیتور بدو راول کوهستان سپرد سلطان مالدیو چوهان حاکم جالور را با لقب عیشور داد و چون با بادی ملک در مانده چیتور را طلبداشته دادما ساخت و بوسیله او ولایت معمور شد چون درگذشت فرزندان او را نامبو و ساخته علم استقلال برافراشت و جمعیت این بوم شانزده هزار سوار و چهل هزار پیاده لیکن بسیاری دیگر زمینها گرفتند چنانچه در وقتی سانگا را یکبار هفتاد و نه هزار سوار ملازم بود و پیاده فراوان +

ماروار و راز مسدکرده بهنا شهرت کرده سرکار رجیپور و جودهپور و سروهی ناگور بیکانیر داخل این از دیرباز اولوس راتهور را منگاه چوهان الدیان سام از کنار راجپور اوده آمده بیکاجی چندراجه تمغوج در سر گرفت راجه درگریز پا بهینگ ور رشد و بسیلاب بیستی رفت نرزاد او نباکامی نهاد و سنبها پسر زاده او در سن آبادی بود او نیز بالسیاری نهدم آباد شتافت و سه پایه سوتیک و اسوتها ما واج بیسج گجرات فراپیش نهادند دریا نزدیک سوجت مم آسایش برگشیدند درین شهر گروه برهمن بسیج برده از سنت وم مینه آزار مندند درین هنگام تاراج آمدند این نوبت گرنمان بیرون شده دامن دانگی دادند و شکست بر غنیم افتاد و برهمنان ایشان را گرامی داشته بگونا گون نیایش لشکری گاه داشتند و گرد ناگاه خلق آستمرو چون سیاب دنیا و راهم آمد تیز دستی نموده و الایت کهیر از قوم کوهل برگرفتند و کارشان لبندی گرای شد سوتیک جدا شده ایدر را ز مینه ما برآورد و آخ به بکلانه شتافت آن ملک را ز کولی بستد و ازان پس تا امروز نژاد اینها درین ملک و اسوتها ما که در مارواز اند رفته رفته کار فرمندان او بلندی گرفت چنانچه مالدیو که شانزدهم پور او ست بسیار بزرگ شد شیرخان را نزدیک بود که در آویزه او کار بسر شود این ولایت فراوان قلاع دارد یکی اجمیر و جودهپور و بیکانیر و جیلم و امکوت و ابوگذه و جالورنس گزیده ها ڈوی سرکار ناگور را گویند قوم ها ڈه باشند هفت سرکار صدو نود و هفت پرگنه بدین صوبه گرایند زمین دو کرور و چارده لک و سی و پنج هزار و نصد و چهل و یک بیگه و هفت بسوه جمع بست و هشت لک و هشتاد و چهار لک و کچهری روپا لصد و پنجاه و هفت دام ازان میان بست و سه لک و بست و شش هزار و سه صد و سی و شش دام پیشکش بوے هشتاد و شش هزار و پانصد سوار سه لک و چهل و هفت هزار پیاده راجپوت +

صوبه دهلی

از سوم اقلیم دراز از پلول تا لودیانه که بر ساحل دریای ستلج است صد و شصت و پنج کروه پهنا از سرکار ریواری تا کوه کماون صد و چهل و یکروه حصار تا خضرآباد صد و ست و هفت روبه دارالخلافه اگره میان خشرق و شمال پیوسته بیخرآباد صوبه اوده شمالی کوهستان جنوبی صوبه اگره و اجمیر غربی از گزین دریا مے این صوبه گنگ و جون آغاز پیدائی این هر دو رود بالا گسے نشان ندهد و دیگر رود بار با فراوان همه از کوه شمالی آب و هوا به اعتدال نزدیک زمین بسیار سیلابی و برخے جا کشت کار سه فصلی شود میوه و گلها گوناگون و عمارات عالی و

وحشت فروغ افزاے حشمت و عبرت افروز دل و دیدہ ای گزیدہ کہ الاے ہفت اقلیم کہ ہمتا دہلی از زمین و دیرین شہر ہا نخست اندریت نام
داشت طول صد و چارده درجه و سی و هشت دقیقه عرض بست و هشت درجه و پانزده دقیقه اگرچه برخے از اقلیم دوم انکارند ہا الغرض شش فرسنگ
و عرض از حال الکی بخشند و سر آغاز کوه جنوبی ازان شناسند سلطان قطب الدین و سلطان شمس الدین و قلعه تهور اگر بسر بردند سلطان غیاث الدین
بلبن قلعه دیگر اساس نهاد و آنرا مزعین اندیشید و عمارتے دلکشا ئی برساخت معز الدین کیقباد بر ساحل دریاے جمن شهری دیگر آباد کرد و ندید
و آنرا کیلوگهیری گویند امیر خسرو دهلوی این شهر و قصر را بسے ستاید و الحال مقبرهٔ ہمایون در انجا سلطان علاء الدین شهر دیگر بنیاد
نهاد و قلعهٔ نو برساخت آنرا سیری گویند و تغلق آباد از آثار تغلق شاه و سلطان محمد پور او مصری فراہم آورد و بلند ایوانی برافراخت و ہزار
ستون از سنگ رخام بکار رفت و دیگر منازل و لکشاے بسر دگار آورد و سلطان فیروز بنام خود شهری بزرگ آباد گردانید و در دریاے
جون بزنده بنزدیک روانه ساخت و سه کروہی فیروز آباد کوشکی دیگر برافراشت جهان نامانام سه فراخ نقب زده بود یابر دگیان سواره
برگذشتی بطرف دریاے جریب و جهان نما دو کروه و بدہلی قدیم نزدیک بود ہمایون قلعه اندریت را تعمیر فرمود و دین پناه نام نهاد و شیر خان
دہلی علائی را ویران کرده جدا شهرے بر آراست و سلیم شاه پسر ش در سنه نهصد و پنجاه و سه سلیم گذه بنا گذاشت و آن تا حال در میان
دریاے جمنا ماذی قلعه شاہجهان آباد قائم است اگرچه بسے از فرمانده ان و زمان دولت خود بنائی گذاشته دار السلطنه گردانیدند و کهنه
شهرے احداث نموده اما در ممالک دور دست تختگاه فرمانروایان هندوستان دہلی مشهور بود تا آنکه در سنه یکهزار و چهل و هفت هجری
مطابق سنه دوازدهم جلوس خود صاحب قران ثانی شهاب الدین محمد شاه جهان بادشاه نزدیک آبادی شیر شاه شهرے آباد کرده به
شاہجهان آباد موسوم گردانید و از آباد شدن این مصر عظم جمیع شهر ہاے سلاطین پیشین که اسم آنها مرقوم شده از نام افتاد و شاہجهان
معروف گردید قلعه آن از سنگ سرخ تعمیر یافته مشتمل بر اقسام عمارات عالیشان زیبا و انواع قصور روح افزا در بهای جمنا خوب روبه پایان
قلعه میرود و شاه نهر که علیمردان خان ازین دریا از کوه سرمور برده آورده در کوچه چاوبازار ہا رونق افزاے شهر و فیض بخش شهریان است
و دعوی دولتخانه شاہی رسیده تا لاہا دو صفها را لب و با غها را سیراب مے سازد ✤ بیت هر سو نهری دران گلستان ✤
خیزان افتان و خیزان ✤ حصار شهر پناه از سنگ و ساروج اساس یافته مردم هر جا از روم و زنگ و شام و فرنگ و پارس و عراق
عرب و عجم و سائر ولایات هند و غیر آن دران مصر جامع تو طن گزیده بکار و پیشه خود ہا اشتغال دارند اسباب تجملات امارت ازان مصر
جامع در یکروز سر انجام مے تواند شد اگرچه در هر کوچه و بازار مساجد و معابد و خوانق و مدارس بسیار بود اما در وسط شهر مسجد جامع پادشاهی
در سنه هزار و شصت هجری مطابق سال بست و چهارم شاہجهانی از سنگ سرخ و کنبد ہاے آن از سنگ سفید و سیاه باستحکام تمام اساس
یافته در کمال رفعت و وسعت و کمال زیبائی و ندرت است شاید به ازین مسجد کم تر توان یافت **نظم** ز صحنش فیض یکدیگر تو ان یافت ✤
ز حوضش آب کوثر میتوان یافت ✤ ز رفعت آسمان گیرد پایه او ✤ مه و خورشید سر سایه او ✤ رواقش قبلهٔ اہل یقین است ✤ نظیر
مسجد اقصی همین است ✤ القصه شهر یست در کمال وسعت و فسحت و معمور یست مرکز سلطنت اطراف آن مقابر و مزارات سلاطین
پیشین و درویشان حقیقت آئین بسیار است اما مشهور تر مقبرهٔ نصیر الدین محمد ہمایون بادشاه است که در گیلوگهیری کیقباد بر ساحل دریاے
جمنا واقعه شده و مقابر امرا و وزرا و علما و فضلا که هریک در زمان خویش شهرت داشت آنقدر است که بشمار و نیاید از جمله مزارات مشهوران
که مشهور بولایت و معروف بتقرب الهی اند خسرو دہلوی شاہجهان آباد خواجگاه خواجه قطب الدین بختیار کاکی بن خواجه کمال الدین احمد
ادشے است اگرچه این شهر ہا حال بانیان باز نماند و همین اندرزہا بر خواند لیکن امروز پیشین دہلی بیشتر خراب و گورستان فراوان آباد
خواجه قطب الدین اوشے و شیخ نظام الدین معروف باولیا و شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی و ملک بارب ران و شیخ صلاح و ملک کبیر اولیا

وسولانای محمد وحاجی عبدالوهاب شیخ عبدالله قریشی وشیخ شمس ترک بیابانی وشیخ شمس اوباد وامیر خسرو وبسیاری ازبزرگان حق پرست
درین سرزمین خواب وآرمیدن دارند سلطان شهاب الدین غوری وسلطان شمس الدین ایلتمش وسلطان غیاث الدین محمد عادل وسلطان محمد فیروز سلطان
بهلول سلطان سکندر لودی راخوابگاه وبسی زندگان هم برای خواب واپسین دلگزین جا یابند بنا بر آنست که طبیعت خجسته بران راسرمایه شادخواب عشرت
وخرو نیدگان راداور بیداری درگوه اسلام آباد چشمه ایست بس شریف همواره آب گرم برجوشد آنرا برعباس کنند گویند درگزین پرستش جاداشتند
بسوامتر کهیسر سه بکهه کوه رابزرگ کنده وعبادتگاه ساخته بود در امروز برهمان منوال گنگی این رباط گوید بدآون از ترک شهرهای باستانی است
وفراوان اولیا درو آسوده اند نخستی ازشمالی کوه اینصوبه رآمادون نامندکان طلا ونقره ومس وآهن ومس وزنیج وتنکار وروآهوی مشکین
وگاو وقطاس کرم پیله وباز وشاهین ودیگر شکاری جانور وعسل واسپ کوت بس انبوه درسرکار سنبهل فراوان شکار وگرکدن نیز یافت شد جانور است
خرد خیل بے خرطوم شاخ بر پیشانی بدان جانور شکردواز پوست او سپر وازشاخ اورنه گیرد دسته خنجر وپیش قبض وجزآن برسازند در شهر سنبهل
سرمندل نام برهمن راپرستش جاگویند نزد او هم اوتار رهنود کرا ورا کلنکی گویند پدید آید باسے باستانی شهریست شیخ جمال خلیفه شیخ فرید شکر گنج
راخوابگاه نزدیک قصبه نهنه کوالیست فراز کوه همواره آب گرم برجوشد همانا نیز نگی کان کوگرد باشد حصار سلطان فیروز آباد ساخته وآب جون بریده بدو
نزدیک گردانیده آبی بسیاری نوید فرمانبری داده بنجا بخش اوایین رود آورد شگفت آنکه نزدیک قصبه سرسا بگولایی درشده ناپدید گردد وآن
حوض رانبیره را گویند شگرف دستانی برگذارند درین بوم رود بارکم بود وآب چاه بس دور برآید سهرنداز نامور شهرها وباغ حافظ رحمته الله طاعرا
نظارگیان تماشا سر رابزرگ معبد برشمارند در آبسترستی نژاد او برگذرد وسنبهلی نژاد فراوان گرایش بدو نزدیک آن گوله بیست که هست
نام از دوردستها به بنیاش آیند وزن شوی کنند وچیزات برد سنبهل وآوینره وما بهارت درین جا نشند درین همه پیش دوار پرد قصبه هستناپور راجه بهرت
سهریار اسے بود بداد گرسے ورعیت پرورسے سعادت می اندوخت واز خیر شگالی فرمانروائی درخاندانش دیر بماند وپور پور پورو دولت یاد
کرد در هشتمین پشت راجه کریه آمد کرکهیت نام او روشناس وپس از شش واسطه اورا فرزندی نزاد بسجنر پرسنج نام ازو دو پسر شد
یکی دهرتراشتر صدو یک پسر ازو پیدائی گرفت نهرگ انیان راجه جرجودهن گوروان این گروه را بر خوانند دیگر پنڈ اگرچه کنتین نهرگ
بود لیکن از نابینائی راجگی به برادر خرد قرار گرفت وپایه داداگے سلطنت یافت فرزندان او را پنڈوان گویند پنج تن بودند جاشتهر بھیم سین ارجن
نکل سهدیو چون راجه پنڈ درخت هستی پرست حکومت به دهرتراشتر رسید اگرچه نام فرمانروائی داشت امادر معنی جرجودهن مسند آرائی بود
ازانجا که دشمن گدازی رسم نهرگان ودنیاست جرجودهن همواره از پنڈوان بیناک بود وچاره جانگزائی درسر گرفتے چون دهرتراشتر آویزه
گه دیگر درافراشیں دیدبنگاه برادرزادگان شهر بناده اندیشید وکارآگهان فرستاده منازل اساس فرمود وکارپردازان بدستان سرائی
جرجودهن ازالکهه وقیر خلوتکده پنهانی برساختند هنگام درفرصت شعله آتش سراپا کاینان خاکستر گردانند جائی که حمایت ایزدی پاسبانی نماید
اندیشه نا توان بنیان چگزندرساند چون درجدائی بدان سرمنزل آرامش گرفتند ازان حیله آرائی آگهی شد قضا رازنی بانچ پسر همسایه بود
پنڈوان خانه رآتش زده باما درخویش راه صحرا برگرفتند وخت هستی همسایگان خاکسته پنڈ جرجودهن سوختن پنڈوان انگاشته انجمن شادی
برآراست پس ازسر گذشت بسیار ازخزابه بعبور آمدند در شهر کمیلا برنشستند وبرآمدک زمانی آوازه مردانگی وبخشش وبخشایش وکارآگهی
انیان عالم رافروگرفت وکسی نام ونژاد انها نمیدانست تا آنکه جرجودهن ازخواب غفلت بیدار شد وسوختن پنڈوان جیف برشمرد وچون نزدیش
سزاوار نمود اندیشیده پیدائی گرفت بلابه گرے برنشست وبا بین دوستی پیش خود آورد ولبوکه بدین روش کام دل برآید دهلی را بانصف
ولایت بدنیان داد وهستناپور را بانیمه دیگر خود گرفت ازنیک سگالی ورزش اختر سے جدشهر را ایزدے تا مسند نیاوری برخاست
وو دولت بخدمتگری آمد گوروان به پرستاری گرامیدند ودر کمتر فرصتے هفت کشور فرمان پذیر شد ودیگر برادران وفرمانروایان روزگار را

سخن بدست اورند جرجودهن از دیدن شکوه فرمانروائی از خود رفت و بیماری حسد کالبوه ترساخت از حیله اندوزی بنوعے آراست پنڈوان را مهمان طلبید و چوپڑ بازی فرانپیش گرفت قرعه ناراست دمیان آورد بدین دستمایه هرچه بود بدر گرفت بآخر گرو بدین بسته آمد که اگر این بار پانڈوان بر بدانچه جرجودهن داده اند بازنستانند دگرنه دوازده سال جهان آباد را گذاشته بلباس فقر و صحرا عزلت گزینند و سپس بعموره در آیند یکسال چنان بسر برند که کس نشناسد اگر بجا بیابد بازنخیزند کورو بیابان بسر برند بدخل بازی آگهی نیافتند و از راستکاری بنا کامے افتاد ندانچه مراد دکنایه از عدل غرور آورد جرجودهن نگران خواب بغنود و پنڈوان بهزمهوئی داد ارسے بهمال همان بانجام رسانیدند جرجودهن فراوان بے آزرمی پیش گرفت و فراوان گفتگو شد چندانکه پنڈوان به پنج موضع خرسندی شدند که بے آویزه بدست او فتد جرجودهن از راه نخوت نه پذیرفته کار را ربراستی و نزدیکیت ناورد گاه قرار گرفت از انجا که انجام فریب گزینان ناکامی است جرجودهن با یاوران خویش آوارهٔ بیستی سرای گردید و جدشتر هیزده روز نجنگ کرده فیروزے یافت و در آخر دو آپر از کلنگ صد و سی و پنج سال مانده بود که این همنگامه حیرت افزود و عبرت نامه بیاد گار گذاشته درین سال یکهزار و یکصد و نود و هشتم هجرت مقدسه پنجهزار و بست و نه سال میشود گویند درین کارزار ستر یازده کوهنی لشکر از کوروان بود و هفت از پنڈوان و هر کوهنی عبارت هست از بست و یکهزار و هشت صد و هفتاد فیل سوار و همین شمار گردون سوار و شصت هزار و صد و وده اسپ سوار یک لک و نه هزار و سه صد و پنجاه پیاده درین کارزار شگرف از هر دو سو یازده کس زنده ماندند چهار از لشکر جرجودهن جان بسلامت برده در پناه جدشتر آمدند کرپا چارج برهمن که اوستاد هر دو سو بود و هردش و مرد انگی نامور اسوتهامان او نیز آن صفات داشت کیرت پربان جاودا زاد مردان نامور سنجی با وجود دانش بهلبانی دهر تراشتر عزت می اندوخت و از جانب پنڈوان هشت کس هنج برادر سانک جادو بمردانگی و فرزانگی روشناس و جنجیش برادر غیر مادری جرجودهن کشن سپس سی و شش سال جدشتر فرمان روائی باستقلال نمود و از نیک اختری و سعادت سرشتی بیوفائی دنیا دریافته کناره گرفت و آن عجوزهٔ شوهر کش را مرد وار بگذاشت و با برادران راه تجرد پیسپرد و هوشمندانه نقد زندگی در باختند و این سترگ پیکار با رنجها ران داستان درمهابهارت گزارش یافته بفرمودهٔ اکبر پادشاه فارسی بر ساخته و بر رزم نامه روشناس شده در خرده پیرایه گذارش پذیرفته پر به بمنزله باب و فصل +

اول در احوال گوروان و پنڈوان +

دوم فرستادن جدشتر برادران را بجهان گشائی و پس جگ را جسگردن و آراستن گوروان و پس و جزآن +

سوم در رفتن پنڈوان بصحرای ناکامی و دیگر حوادث +

چهارم در آمدن پنڈوان از صحرا در شهر بیراته و نهانه شدن +

پنجم در آشکارا شدن پنڈوان و میانجی ساختن کشن را و نه پذیرفتن و فراهم شدن در کهیت و آرایش فوجها +

ششم در آغاز آویزه هر دو سو و زخمی شدن بهیشم و کشته شدن بسیار از پسران دهرتراشتر و حال ده روزه جنگ +

هفتم در کشتن کردن و سردار ساختن درونه چارج و فرو شدن او و دیگر احوال دو روزه +

هشتم در احوال دو روز دیگر از پیکار و سردار ساختن جرجودهن کرن را کند آوری او و گریختن جدشتر از پیش او و کشته شدن از دست ارجن روز دوم +

نهم در بیان سردار شدن سیل پهلتوانی و فرو شدن او و نهان شدن جرجودهن در حوض و پیرے شدن روزگار او و بسیارے بیلان +

دهم در خانه کارزار و آمدن کرت پرما و اسوتهاما و کرپا چارج در رزمگاه نزد جرجودهن که لختے هوش و هشت و سگالش شب خون کردن و جزآن +

یازدہم درگریستن زنان ہر دو سوے و تفرین کاندہاری مادر جُودہن کشن را +

دوازدہم درحال جدشٹر پس از غیروزے و خواہش ترک اسباب نمودن و باندرز گوئی بھیکم و بیاس و کشن و تسلی شدن پنجن ہاے دلیر بھیکم در بیچا بساشمع آگہی افروزد و آداب سلطنت صوری و معنوی برگذارد +

سیزدہم درقصہ کردن بھیکم بخاطر میرسد کہ دوازدہم و سیزدہم را یک پرب بایستی کرد چہ ہر دو متضمن نصایح بھیکم است و پرب نہم ہادو یکے درحال سیل و دیگر دربیان فرو شدن جُودہن +

چہاردہم درجگ اسومید +

پانزدہم درواردستگی دہرتراشٹر و کندہاے دو کنتا مادر جدشٹر و رفتن پانڈوان بدیدن آنہا پرب +

شانزدہم سل پرست دربیان پریشانی احوال جادوان و کشن و مردن آنہا بحال بد +

ہفتدہم راجان پرست در شرح احوال رامہ جدشٹر با برادران و سپردن ملک بپرکشت و رفتن اینہا بکوہہا +

ہیجدہم پرکار دہن پرست در ذکر گذاشتن ارواح پانڈوان درکوہ ہمانچل و رفتن جدشٹر بہبدن در عالم بالا +

خاتمہ مسمے بھرنیس درگزارش حال جادوان +

درین نامہ اگرچہ فراوان دیو افسانہ انگاشتہ اند و لباغالی داستان لیکن بسیارے سخنان دل آویز اگہی و فراوان آرمون راگزین فہرست است +

ہشت سرکار و دولیست و سی و دو پرگنہ بدو گراید زمین پہمود دو کرور و ہشتاد و پنج لک و چہل و شش ہزار و ہشتصد و شانزدہ بیگہہ و شانزدہ بسوہ جمع شصت کرور و شانزدہ لک و پانزدہ ہزار و پانصد و پنجاہ و پنج دام ازان میان سہ کرور و سی لک و ہفتاد و پنجہزار و ہفتصد و سی و نہ دام سیورغال بوست سی و یک ہزار و چہارصد و نود سوار دو لک و چہل و دو ہزار و سہ صد و دہ پیادہ +

جدول

	نام	سال و ماہ	
	۱- انگپال	ہیجدہ سال	
	۲- باسدیو	نوزدہ سال و یک ماہ	
	۳- کھن سنگہ	بست و یک سال و سہ ماہ	
	۴- پرتھی مل	نوزدہ سال و شش ماہ	
	۵ جے دیو	ہیجدہ سال و یک ماہ	
	۶- نرپال سنگہ	چہاردہ سال و چہار ماہ	
	۷- اودہ	بست و شش سال و ہفت ماہ	
	۸ بچھراج	بست و یک سال و دو ماہ	
	۹- اُنگ پال	بست و دو سال و سہ ماہ	
	۱۰- رکھہ پال	بست و یک سال و شش ماہ	
	۱۱- نیک پال	بست و چہار سال	

۱۲- کوپال	ہیجدہ سال و سہ ماہ	
۱۳- سنگھن	بست و پنج سال و دو ماہ	
۱۴- رجے پال	شانزدہ سال و چہار ماہ	
۱۵- گھوس پال	بست و نہ سال	
۱۶- اننگ پال	بست و نہ سال و شش ماہ	
۱۷- تیج پال	بست و چہار سال و یک ماہ	
۱۸- مہیس پال	بست و پنج سال و دو ماہ	
۱۹- اکرس پال	بست و یک سال و دو ماہ	
۲۰- پرتھی راج	بست و دو سال و سہ ماہ	

بست نفر چہار صد و سے و شش سال و ہشت ماہ و کسرے کامروا سے نمودند

جدول دیگر

نام	سال و ماہ	
۱- بل دیو چہان	شش سال و یک ماہ	
۲- امرکہ	پنج سال و دو ماہ	
۳- کھرک پال	بست سال و یک ماہ	
۴- سومیسر	ہفت سال و چہار ماہ	
۵- جے ہر	چہار سال و چہار ماہ	
۶- ناگدیو	سہ سال و یک ماہ	
۷- پتھورا	چل و نہ سال و پنج ماہ	

ہفت تن نود و پنج سال و شش ماہ شہریار سے کردند۔

جدول دیگر

نام	سال و ماہ	
۱- معز الدین سام	چہار دہ سال	
۲- قطب الدین ایبک	چہار سال	
۳- آرام شاہ	یک سال	
۴- شمس الدین	بست و شش سال	
۵- رکن الدین فیروز شاہ	بست سال و شش ماہ	

۶ — رضیه	سه سال و شش ماه	
۷ — معزالدین بهرام شاه	دو سال و یک ماه	
۸ — سلطان الدین مسعود شاه	چهار سال و یک ماه	
۹ — ناصرالدین	نوزده سال	
۱۰ — غیاث الدین بلبن	بست سال و چند ماه	
۱۱ — معزالدین کیقباد	سه سال و چند ماه	
بازده تن غوریان یکصد و هفتده سال و چند ماه سلطنت نمودند		

جدول دیگر

نام	سال و ماه	
۱ — جلال الدین خلجی	هفت سال و چند ماه	
۲ — غیاث الدین تغلق شاه	چهار سال و چند ماه	
۳ — شهاب الدین	سه ماه و چند روز	
۴ — سلطان قطب الدین	چهارده سال و چهار ماه	
۵ — ناصرالدین	شش ماه	
۶ — محمد تغلق شاه	بست و هشت سال	
۷ — فیروز شاه	سی و هشت سال و چند ماه	
۸ — تغلق شاه	پنج ماه و سه روز	
۹ — ابوبکر شاه	یک سال و شش ماه	
۱۰ — محمود شاه	شش سال و هفت ماه	
۱۱ — نصرت شاه	یک ماه و پانزده روز	
۱۲ — سلطان محمود بار دوم	شش سال و دو ماه	
۱۳ — سلطان محمود بار سوم	نهیجده سال و هفت ماه	
یازده نفر خلجی یکصد و بست و شش سال و چند ماه سلطنت کردند		

جدول دیگر

نام	سال و ماه	
۱ — رایات اعلی خضر خان	هفت سال و سه ماه	
۲ — مبارک شاه پور او	سیزده سال و سه ماه و شانزده روز	
۳ — محمد شاه	ده سال	
۴ — علاءالدین	هفت سال	

	۵- بھلول لودے	سے وہشت سال	
	۶- سکندر لودے	بست وہشت سال	
	۷- ابراہیم لودے	ہفت سال	
	۸- بابر	پنج سال	
	۹- ہمایون	سہ سال وہشت ماہ	
	۱۰- شیر شاہ	پنج سال	
	۱۱- اسلام شاہ	ہشت سال	
	۱۲- فیروز شاہ پسر اسلام شاہ	سہ روز	
	۱۳- عدلے	شش ماہ	
	۱۴- ابراہیم	پنج ماہ	
	۱۵- سکندر	چہار ماہ	
	ہمایون بار دیگر	یک سال وسہ ماہ	

چہار صد وبست ونہم بکرباجیت انگ پال از قوم تونور لوائے دادگری برافراخت ودہلی را آباد گردانید وہشت صد وچہل وہشت ازان سال نزد آن ہزرگ شہر میان پرتھی راج تونور ولد بدیو چوہان ہنگامہ آویزہ گری پذیرفت فرمانروائی بدین گروہ بازگردید ودر فرماندہی راجہ پتھورا معز الدین سام از غزنین چند بار بہند آمد وکاری نکرد وہندی نامہا بر گوید ہفت بار سلطان بیکار آراست وشکست دا دپانصد وہشتاد وہشت ہجری نزدیک تھانیسر ہشتم مار در نبرد گرفتار شد راجہ را چند نامور ملازم بود وہر یکی را سامنت گفتی تنگرت کاری انیان در کالبد گفت ونگنجد وعادتی خرد نہ پذیرد گویند دین بیکار ازان نامور ان کسی بنود وراجہ از طبیعت دوستی درستی ودولت بسر بردے وگرامی انفاس را بنا بایست گذرانیدی وبکار ملک نہ پردختی واز حال سپاہ خبر نگرفتی چنان برگزارند راجہ چے چند را تھور فرمان روائے ہند وستان در قنوج داد گرے کردے ودیگر راجہا لختی نیالیش بدو نمودے واز فراخی مشرب سپاہے تورانی وایرانی پرستار بودے سگالش جگ آسود فراپیش گرفت ودر سرانجام آن شد ناگزیر او آنست کہ راجہا بخدمت گری قیام نمایند تا دلگ شوئی وآتش افروزی بدینہا بازگردد ونیز در آن انجمن گزین دختر خود را بہ بہین راجہ ہیوند بخشند راجہ پتھورا نیز سگالش رفتن درشت ناگاہ یکی را بزبان رفت با وجود سلطنت چوہان اندیشہ راجسوا وراسزاوار نبود راجہ را حمیت برافروخت بازماند راجہ چے چند بلشکر کشے روآورد کاردیگان داری کاردنیز دمی ساعت گذارده بازآورد ند وبچارۂ انجام این جشن پیکر راجہ پتھورا از طلا ساختہ بدربانی نشاندند راجہ ازین آگہی برآشفت وبا پانصد گزیدہ مرد بطرز ناشناسائی زہ نورد یدہ ناگہانی میان ہنگامہ در پیوست آن تمثال را بردہشت فراوان مردم راجان شکردہ بباد پیمائی بازگردید دختر راجہ چے چند کہ آمادہ دیگرے بود از شنیدن داستان مردانگی شیفتہ پتھورا شد وتن بیان نداد پدر رنجیدہ از شبستان بیرون آورد ورا ے او منزلے جدا گانہ بر ساخت پتھورا ازین آگہی برشورید ورنجہا بخش پیوندا وبر نشست وبدین قرار گرفت چاند آباد فروش کہ از مسازان بابر بست بعنوان نیالیش گرمی پیش ہے چند رود راجہ با برخے گزیدہ مردم آئین ملازمان ہمراہ باشد شوق اندیشہ بکرد ار آورد بدین طلسم ہوشمندی وجادوئے مردانگی جویای آرزو سند را برگرفت ولشکر وگارے وتیز دستی ملک خود بازگردید وآن صد سامنت را بگونا گون لباس ہمراہ داشت یکے پس از دیگرے استادہ فوجہا بشکست نخستین گویند رای کہلوت بجنگ ایستادہ کارنامہا بجا آورده فرو شد ہفت ہزار

درآویزه او بسیلاب عیستی درشد پس بر سنگله دیو و چاندو و سید پرو سار و هول سولنکی و بالمن دیو کهواهه با دو برادر او لین روز بکی پس از دیگرے شکر فکار یها کرده نقد زندگی بمردانگی سپردند و آن جوانمردان کار زار همه در راه فرو شدند راجه چندابا دفروش و دو برادر عروس را بدبلی آورد و جهان بشگفت زار او فتاد از بخت تیرگے راجه بدان مهین بانو شیفته شد و از همه و ابرداخت چون سالی برین گذشت سلطان شهاب الدین ما را جه جی چند طرز دوستی پیش نهاد پس لشکر ها فراهم آورده به پیکار آمد و بسیارے جا بر گرفت کس یارا آگذارش چه که دسترس بنمود چندرا از هفت دیو دهی درگذرانیدند و او بحرم سرا در شده لختے راجه را بشورش در آورد و اغرور فیروزی بسان سر بار بقدرے لشکر فراهم آورده کار زارش گرفت چون دلاوران والا بسیج درین مرتبه نبودند کار سلطنت از رونق افتاده بود و جی چنیکه همواره کمک میکرد بر خلاف پیشین مدد گار دشمن شده درین نا وردگاه راجه گرفتار آمد سلطان دستگیر کرده لبغزنین برد چندا از حقیقت منشی و وفادار لبغزنین نشانست سلطان را ملازمت نمود و نوازش یافت به نخته کاری راجه را دریافت دمسازی نموده گفت چنان نخاطر میرسد که من نزد سلطان تیر اندازے تر ابر گویم او میل تماشا خواهد کرد و دران زمان کار او باز قرار داد بجا آید سلطان را تیر دو زگردانیدند هواخواهان راجه و چندا را از هم گذرانیدند وفارسی نامه ها بر خلاف این برگذار دو فرو شدن راجه در آویزگاه نشان دهد جهان نیرنگ ساز خزانه دار عجائب است ازین گونه فراوان یاد دارد کوتجنبدے که عبرت برگیرد روزگار بند چون سلطنت چوهان بسر شد خلاصه هندوستان بدست سلطان معز الدین غوری در آمد و ملک قطب الدین را که از غلامان او بود در موضع کهرام نگذاشت خود شتابی کوه تاراج کنان لبغزنین باز گردید و او در بهمین سال دهلی و بسیارے محال برگرفت و شکر کاری ها نمود و چون سلطان درگذشت غیاث الدین محمود پور سلطان غیاث الدین محمد از فیروزه کوه بحمیت ملک قطب الدین چتر و امارات پادشاهی فرستاد و او در لاهور اورنگ آرا شده بداد دهی و بخشایش و مردانگی نام برآورد و در چوگان بازی نقد زندگانی در باخت امرا آرام شاه پور او را بر سند و نامه هی نشاندند برخے جسر و بستان ملک اتمش را که او را داماد پسر خواندهٔ ملک قطب الدین بود بر گزیدند

آرام شاه شکست یافته بلاهور آمد و سلطان شمس الدین نام برآورد گویند بدا و برخے قبائل ترکستان ابزرگ بود برادر و برادر زادگان را توانائی کالبد و خت و آن نوباوهٔ آگهی را دست از بغرفته نداد و از نیرنگی زمانه بازیگران شعبده باز و اغزنین آورد و سلطان معز الدین سام در خریداری هندوستان دلگرم بازار گرمے بیش گرفت گران سنج بنرخ داد و سلطان بخشم رفته فرمود که این را کس نخرد و قطب الدین چون پس از فتح گجرات لغزنین رفت دستوری گرفته بگران مبلغ برخرید و بفرزندے برگرفت خواجه قطب الدین در زمان او فیض رسان صورت و معنی بود چون درگذشت پور او جانشین شده و بتمندی را طبیعت پرستی بر شمرد پیوند دلها را آسان دانست و انتظام ملک با دراو که شاه ترکان گفتندی باز گردید دنیا داران رو بر تافته رضیه دختر سلطان شمس الدین را بفرمانده ے برگزیدند سلطان نیز او را ولی عهد ساخته بود هما نا برخے نزدیکان پرسیده باشند که با وجود فرزندان این سگالش چگونه باشد چنان پاسخ گزارد سپران به بد و بهبائی گرفتار شایان این پایه ندارند و در زمان معز الدین بهرام شاه سپاه شکیبخانی لاهور را خراب گردانیدند تباه اندیشان بدگوی معز الدین ندر را زندانی ساخته از هم گذرانیدند و در عهد سلطان علاء الدین مسعود شاه لشکر مغول به بنگاله آمد هما نا از خانها یتیت رسیده باشد و او سپاه فرستاده بر شکست و نیز از ترکستان با وجه لشکر آمد سلطان بدان صوب نهضت فرمود بر ساحل بیاه خبر برگشتن بنخالف آمد بدهلی باز گردید

دبهم شینی فرو مایگان خوش آمد گونا هنجاری پیش گرفت و نبرنداں سر از درگذشت ناصر الدین محمود راه آگهی می سپرد و بدا دو دهش می بود و نیز مان او نیز مغل به پنجاب آمد و از آوازه کوچ او برگشت طبقات ناصری بنام او ست فراوان شائستگی داشت و غیاث الدین بلبن را که غلام و داماد پدر بود وزارت داد و بخطاب الف خانی سمر بلند گردانید او منصب را گزینه گی رواج داد و به پاسبانی علائی حق پژوهی نمود چون ناصر الدین نقد زندگی بسپرد فرزندی نداشت آن وزیر خیر سگال را بکلانے بر گرفتند بر دبارے و سنگینی را سرمائه فزایش شکوه گردانید گرامی وقت را نبا بایست نفروخت بکار آگهی و قدر دانی و آدم شناسی و پر دلی چار چین گیتی را شاد و با ساخت بدگوهران نافرجام بکنج خمول نشستند

ونیکوان سعادت مش را روز بازار شد بچاب را به پسر بزرگ خود محمد دادار و بجان شهید بجیر رو دار مردانی و هوشیاری او بچاب
ایمنی یافت امیر خسرو و امیر حسن با او بودند بے ساز بیگار از لاز است بدری رفت لشکر مغول در رسید و میان دیبالپور و لاهور و نزدیک
نقد زندگی بسپرد امیر خسرو به ندافتاد و در بلطالف الحیل رهائی یافت و بغرائی خان پسر خرد خود را بنگاله داده بود چون گردش سپهر نیرنگ ساز
بسر آمد امرا کیخسرو بن خان شهید را که ولی عهد ساخته بودند به ملتان فرستادند پسر بغرای خان را معز الدین کیقباد خطاب دادند و سلطنت دهلی
بدو قرار گرفت پدر او از بنگاله ناصر الدین لقب کرده بدهلی روانه شد و ازین عرف کیقباد لشکر کشید و هر دو گروه بر ساحل سرجو نزدیک قصبه اودھ
فراهم آمدند و از کوشش بدذاتان تباه سرشت ملاقات کرده به بنگاله رفت و سلطنت دهلی به پسر قرار گرفت عجب که امیر خسرو در ستایش این ملاقات
قصه ان السعدین را به شتة نظم در کشیده کار آن ناسپاس پدر آزار را زباده کشی بجان کاهی افتاد بهرخے پور او اسمس الدین خطاب داده بچاره
گریبی نشستند آن ناوجام را آب چون سر و اندو شمس الدین را کمنج ناکامے مرنشاندند و با تفاق کار دیدگان سلطنت بگروه خلج رسید جلال الدین
که عارض ممالک بود او رنگ نشین آمد از ساده لوحے نیرنگی بدگوهران نشناخت و ملک علاء الدین برادرزاده و پسر وش گروه او از کره بدهن
رفت و در آن مال اندوخت و در ان بدمستی سر کشے پیش گرفت سلطان بدستان سزائی نفاق پیشگان بکره رسانیده آن ناخلف را
ازهم گذرانید و خود را سلطان علاء الدین لقب برنهاد و از لشکر کشے تقدیر با چنین تباه کاری سلطنت بزرگ یافت و آئین هاے تنگ
برنهاد و چند یار با مغل آویزهاے بزرگ کرده فیروزمند آمد امیر خسرو چند سے و در انجام او ساخته دیول رانی را بانجام پور او خضر خان و از ماسعدے
سخت آخر کار را گاهی بگذاشت شیفته خواجه سرائی شد و در معاملات بر و نهاد بخن سازے آن بدگوهر خضر خان و شادی خان و مبارک خان پسران
او رندانی شدند و چون دو گذشت بسعی او خضر دلپسر او را سلطان شهاب الدین نام نهاد بمسندنشین گردانیدند او میل و چشم برادران کشید
و بایزدے حمایت مبارک خان رهائی یافت روزے چند نگذشته بود که آن تباه نهاد را نهان خانه نیستی فرستادند و مبارک خان کرد
بود و بوزارت برنشست سپس برادر خرد خود را نیز عزل کشیده زندانی ساخت و خود سلطان قطب الدین نام نهاد و بگجرات و رکهن برگرفت از
ناشناسائی و سبعیت دوستی حسن نام کهین دائی را حسن صوت برگزیده خطاب خردخانی داد و هر چند خیر اندیشان بدگوهرے و تباه سگالی او را
بعرض رسانیدند دقق گزاری را از دستان نا توان مبنی باز نشناخت تا آنکه کهین یافته بجان تنگ ری و لی نعمت خود چیره دستی نمود و ناصر الدین
لقب نهاده بر جای او نشست نژاد سلطان علاء الدین برانداخت دلی آزمے از اندازه گذرانید غازی ملک که از بزرگ امرای علائی
بود نقش هستی او را بستر دو بیماری بزرگان وقت سر بر آراشد و سلطان غیاث الدین تغلق شاه لقب نهاد مهمات بنگاله انتظام داده بدلے
سے آمد محمد خان پور او در سه کروهے دهلی در سه روز کوشکی برساخت و بخواهش سلطان را بان هر منزل بر دو سقف خانه فرود آمد کار آن
پسرے شد اگر چه ضیا نیز لے دیگیناهی او سے کوشد لیکن منزلے بدان شتابی ساختن و بچان خواهش عزیزی مهمان بردن با ذندگوهرے
دهد و چون سلطان محمد در گذشت فیروز بن رجب عمزاده او بحکم وصیت او رنگ نشین شده شانستگی و کار آگهی پیش گرفت و نیکو نهاد یادگار
گذاشت از درگذشتن او کار بسند لختے بر آشفت حیدے تغلق شاه پنیره او را جانشین ساختند و در کمتر فرصتے از دست ناسپاسان خواب
واپسین نمود ابوبکر پنیره دیگر او را بر گرفتند در نوبت سلطان محمد دمدار معامله بر لودخان بود خطاب اقبال خان داشت و از خواهیدگے
خرد و خودسرے بخت شایسته نظامے نتوانست داد شورش دورنگی برخاست برخے پنیره سلطان فیروز را خطاب نصرت شاهے
داده فتنه انگیزه دند همو ازه نزد دهلی آویزه و پیکار بود تا آنکه سال هشت صد و یکم امیر تیمور صاحب قران نزول فرمود سلطان محمود
بگجرات رفت و سپهر کدام کمنجے در شد چون صاحب قران بازگردید خضر خان را که ز دین آمدن امیر تیمور دیده بود در ملتان و دیپال پور
گذاشت تا ماه دے ویرانی داشت نصرت شاه که میان دو آب خزیده بود دهلی آراشد سپس اقبال خان آمده دهلی را برگرفت

واو گریخته بمیوات شتافت وپس ازین سلطان محمود از گجرات آمد و اقبال خان بخدمت گذاری شتافته رد آورد سلطان سعی بسزا نموده آمد پیشباز سلطان ابراهیم شرقی شتافت اورا توفیق مردمی و یاوری نشد ناچار ازان جا برآمد و اقبال خان به پیکار او برخاست و کار سے برنساخت و در جنگ خضر خان گرفتار آمد و بیاسا رسید سلطان محمود آمده دهلی برگرفت و چندگاه در آویزه مردم بسے بر دتا آنکه از بیمارے درگذشت و سلطنت خلجیان بدو انجام پذیرفت روزے چند مردم بدولتخان خاصه خیل گردیدند آخر خضر خان از ملتان آمده دهلی برگرفت این خضر خان پسر ملک سلیمان است و ملک سلیمان از ملک مردان دولت که از امرائے سلطان فیروز است به پسرے گرفته بود و ازان باز دودمان شان امارت یافت و از سپاس گذاری سلطنت رسیده و خود را رایات اعلی نامیدے خطبه را بنام صاحبقرانی فرزین سیدشت و ازان پس بنام میرزا شاه رخ و آخر باسم او نیز میکرد و سه حکم و صیت مبارک شاه پور او جانشین شد هنگامیکه سلطان ابراهیم شرقی و هوشنگ با هم آویزه داشتند غریمت کالپی و آن حدود و نمود و نزدیک دهلی چندی ناسپاسان کمین جوے از هم گذرانیدند محمد شاه را که بقولے پور فرید بن خضر خان ست و به روایتی پسر مبارک شاه بکلانی برگرفته سلطان علاء الدین از رشد نصیبه داشت نباشالیستگے در سلطان بهلول لودے علم برگرفت برافراشت او برادر زاده سلطانشه لودی بهت از گروه شاهو خیل بهرام پدر او با پنج پسر در زمان سلطان محمود از جلدو دیلوت بملتان آمد و تجارت روزگار نیک میگذرانید سلطانشه ملازم خضر خان شد خطاب اسلام خان یافت و سهزنده و مواجب او داوند بهلول پور برادر زاده او و سهزنده بنا کامی رسیدند اعتبار یافت و بفرزندی برگرفت مولد او ملتان بست و در ماهی که امیدزادون بود تیر خانه بزشکست مادرش را روزگار بسر آمد شکم دریده برآوردند و زمانه بر پرورش برخاست اگرچه ولی النعمت را که آئین گوشه نشینی و اشت بحال گذاشت لیکن منے آزرده جاهی بزرگان گرفت و روزگار را لختے بتنباليستگے گذرانید داگهی و قدردانی بکار ایست و در هنداوسالگی به تیمارے درگذشت انیز دپرستی خداشناس دانبرو نظر افتاد حقیر خواسته با او بود آن روشن ضمیر نیز بان آورد که سلطنت دهلی را باین مبلغ خرد بهراهان طنز بسر زدنم و افسوس بر گرفته داد و بگشاده پیشانی همگی مبلغ را بدو داده بنیابت گری نمود و کامیاب آمد و بر اهانتر قیان آویزها رفت و ماجراها گذشت چند انکه جونپور بدست آمد و سلطنت شرقیان سپری شد چون دوباره بکر را بجونپور گذاشته بدهلی باز گردید و دران هنگام که از پذیرش گویایان دهلی میرفت نزدیک قصبهٔ سکیت به بیماری درگذشت پور او نظام خان بیاورے امرا فرمانروایی یافت و سلطان سکندر خطاب روانے و کار آگهی پیش گرفت شهر گره را دارالخلافه گردانید و در نصد و یازده هم در شهر گره نزلزل عظیم افتاد بناهاے عالی فرو نشست بحسن صنعت بازسیرت آراسته بود به داد و دهش خرسندے داشت چون پیمانه زندگی پر شد پور او سلطان ابراهیم بتخت دهلی برآمد تا حد جونپور بندو گردید و پسر دیگر جلال خان را سلطنت جونپور دادند و لختے با یکدیگر در افتادند چنانچه ان که جلال خان آواره شد و میرزا بان گوالیار پناه برد و از ناسازگاری هما لوه شتافت در آنجا هم نیک بر نیامد بجانب گونڈوانه می رفت هواخواهان درگاه گرفته بدرگاه آوردند و کارش سپرے شد و در زمان او دسیارے از امرا برگشتند چنانچه دریا خان لوحانی حاکم بهار و بورا و بهادرخان خطبه و سکه بنام خود ساخت و دولت خان لودے بکابل رفته پناه به بابر بادشاه برد و همنوائے هندوستان نمود و کار با دلخواه شد ٭

صوبه لاهور

از سوم اقلیم دراز از آب ستلج تا دریاے سنده صد و هشتاد کروه پهنا از بهتیر تا چوکهنڈے از مضافات سنگیره هشتاد و شش فاصله رویه سهرند شمال کشمیر جنوب بیکانیر اجمیر باختر سو ملتان شمش دریا بس گزین همه از شمالی کوه برآمده ستلج سرچشمهٔ آن کوه کهلورو و بهرو باجهواره و لودهیانه برکناره این و درین محل شناور اه و چند گروه پیشتر ازین جا رفته به بیاه پیوندد و پیشین نام بیاه سامر آغاز آن از بیاسه کنڈ تا مانند نزدیک کوه کلو سلطان پونز نزدیک این دریا بازمرا و نام آن ایرادے آخر عهد را ل برجوشد دارالملک لاهور بر ساحل او چناب نام

چند بجا گاه فراز کوه کشوارد و چشمه کوار جوش برزند کلی را چندی دور نزد کهشوار باهم آمیخته بدان نام زبان زد گردد و پهول پور سودره دیهرا رہ گذار کند بهت مرآغاز آن حوضی است از پرگنه دیر کشمیر از میان سری نگر داد الملک کشمیر گذشته هندوستان در آید دیهره برکناره او سنده سر اغاز او میان کشمیر و کاشغر تن و هندویه رسخ از حدود سواد اٹک بنارس و چپاره و بلوچستان گذره داکبر بادشاه میان تلج و بیاه را بست جالندیر نامیده میان بیاه و راوی را باری و میان راوی و چناب را چنا و میان چناب و بهت را چهت و میان بهت و سنده را سنده ساگر از سنگ تا بیاه پنجاه و از بیاه تا راوی هفته و از راوی تا چناب سے و از و تا بهت بست و از تا سنده شصت و هشت آباد ملکی است آب و هوای آن بس سازگار دو گشت کار کم نمانا و بیشتر آن بآبیاری چاه سرسبز سرما اگرچه بسان ایران و توران نیست لیکن از دیگر جاے هندوستان افزون و گزیده کالای توران و ایران و هندوستان فراهم داشت و خربزه تمام سال باشد نخست در دور و حوزا و بحی سرطان نشاط افزاید و جون رودکی انجام آورد از کشمیر آید پس از کابل و بدخشان و توران زمین و از شمال کوه همه سال برف آورده عشرت آندیزند اسب عراقی مانا شود و بس گزیده برآید گونون از تسلط سگمان ازین خصائص کمتر بجال مانده و در بعضی جای ریگ شوئی نماید طلا و نقره و مس در سه جا بحسب و بیخ و شیشه برآید گونا گون هنرمندان نادره کار باشند لاهور ستر گ شهری بود میان دوابه راوی و بیاه در بزرگے و انبوهے مردم کم همال و باستانی ریحات به لهاور تعبیر رود طول صدینه درجه و بست و دو دقیقه عرض سے و یک درجه و پنجاه و دقیقه در دولت سلاطین بابر بقلعه و اراک او از خشت پخته ساخته اند و چون چند گاه پای تخت بود والا گاه ها بر افراخته و دلکشا باغها و ابی دیگر بخشیده و گونا گون مردم شهر را نگاه بود و انبوهے و بزرگے از اندازه گذشته بر کوه قلعه است آسمانکوٹ کانگڑه گویند فراز بلند کوه نزدیک شهر زیارت گاه بهوانی از دور دست بزیارت آیند شگفت آنکه گویند که نخجا هش روائی زبان برندرسخے را در چند ساعت و طائفه را در یک دور و زباز درست شود اگرچه حکمت پیشگان زبان را رو نیاه ندانند لیکن بدین رود سے بس شگرف او را در افسانها همچو آبه مهادیو برگذارند و بان این گروه قدرت او تعالی را بدین نام بر خوانند گذارش رو و کوا و از دیدنا ملایم خود را از هم گذرانیده بیکبار بجا رجا افتاد سر و بعضی اعضا در شمالی که کشمیر و طرف کامراج آسار و هانا سنده و برسخے نزد بجا پور دهن آنرا بلجا بهوانی گویند و انچه نخجا در رود در رفت نزدیک کانو روبه کا مچانام زود انچه خود ماند آنرا جالندهر سے گویند و این سرزمین بنداران در نزدیک چنبے جای شعل کا ساشعله برزند و برسخے بسان پیه سوز مردم زیارت روند گونا گون اجناس شعله در هندوازان حجتے کے چشم دارند بر فراز آن والا گنبدی آساس نهاده اند و هنگامه شگرف فراهم آید هانا معدن لوگرد است و عامه خارق پندارد و میانه نسند سا گرز و یک شمس آباد دریا منت گذره بالناتهه جوگی است آنرا بالناتهه خوانند ریا منت دران هندوستان آن را بزرگ دارند و بزیارت آیند خاصه جوگیان نمک سنگ نیز دران نواحی پدید آید بدرازی بست کروه کوهی است از نمک بریده جداسازند بر برداشته به کنار آورد و انچه حاصل شود سه حصه از کشندگان باشد و یک حصه دست مزد برآرندگان و بازرگان ازینهم دام تاوه دام منی خریده بدور دستها برده زمینداری سر مرده دام برگیرد و بازرگان در هفته من یکروپیه بدیوان بدهد و سیارے شهر بیشگان ازان طبق و سرپوش و رکابی و چراغ دان برتراشند نیج دوآبه دو بست و سے و چهار پرگنه بدین صوبه گراید زمین پیمود ه یکصد و شصت و یک لک و پنجاه و پنجهزار و سه صد و چهل و سه بیگه سه بسوه جمع پنجاه و پنج کرو رو نود و چهار لک پنجاه و پنجهزار دام صد و سه دام ازان میان نود و هشت لک پنجهزار و پانصد نود و چهار دام سیورغال بوسے پنجاه و چهار هزار و چهار صد و هشتاد سوار و چهار لک و بست و شش هزار و شش پیاده ٭

صوبه ملتان

از اول دوم اقلیم فراهم و بیشتر از اینکه شمشیرین صوبه افزاید دارالزر فیروزپور تا سیوستان چهار مدد و سه کروه پنهان چیطور

تا جلیسر صد و هشت و دیگر سو طول تا لهور کران ششصد و شصت کروه خاور رو پیوسته بسر کار سهرند شمالی بستور دریا جنوبی بصوبه اجمیر و اختر سوکیج و کران لیکن نبا برکار آسانی هر دو را جدا گانه می نویسند گزین آنها همان ششصد دریای پیشین بهت نزدیر گنه شور بخاب پیوندد و لست و هفت کروه گذشته نزد ظفر پور بارلوی رسیده و سه کیک رود با رشود و شصت کروهی نزد واچ رسیده و در شوند و دروه از در کروهی نزد یک فیروز پور بیاه و ستلج در آمیزند از آن پس نا مهار بگیرد سر بار سے و مدپور بے نزدیک ملتان بران جهار آمیخته آمیزش یابند هر دو یا و گسسته رسیده و آید سنده نام گیرد و در شصت مهران کوه شمالی و هوا سیان صوبه لاهور و بیشتر چیز بدان ماند لیکن در زمان بارش کم شود و گرما بسیار اوا دگر شهرهای هندوستان است طول صد و هفت درجه و سے و پنج دقیقه عرض بست و نه درجه و پنجاه و دو دقیقه خشتین قلعه بلند بنا ے حسن انفزوده شیخ بهاء الدین ذکریا ولسیار سی از اولیا را خواگاه + بهکر گزین و زیست و آنرا در کهن نامها منصوره نویسند و بهشش دریا یکتائی گزیده از نه او گذرد و دو حصه از جانب جنوب قلعه دیگ بخش از شمالی روان شود و میوه گزین میان سیوی و بهکر بزرگ دشتی است سه ماه تا بستان سموم وزد و بر پاک سنده در هر چند سال از جنوب بشمال گراید و آبادی دران نیز از پے شتابند ازین رو خانه او از چوب وخس سازند سر کار رو هشتاد و هشت پرگنه بود گراید همه ضبطی زمین پیموده سے و دو لک و هفتاد و دو سه هزار نهصد و سے و دو بیگه و چهار بیسوه جمع پانزده کرور و چار ده لک و سه هزار شش صد و نود و دو دام ازان میان سے لک پنجاه و نه هزار نهصد چهل و هشت دام عمال بوسے هیزده هزار و هفت صد و هشتاد و پنج سوار یک لک شصت و پنجهزار و شش صد و پنجاه پیاده +

جدول

نام	سال
۱ شیخ یوسف	دو سال
۲ - سلطان محمود	هفت ده سال
۳ - سلطان قطب الدین پور سلطان محمود	شانزده سال
۴ - سلطان حسین پور سلطان قطب الدین	سے سال
۵ - سلطان فیروز	یک سال
۶ سلطان محمود پور سلطان فیروز	بست و هفت سال
۷ - سلطان حسین پور سلطان محمود	یک سال
۸ - شاه حق	غیر معلوم
۹ - کامران مرزا	غیر معلوم
۱۰ - شیر شاه	غیر معلوم
۱۱ - سلیم شاه	غیر معلوم
۱۲ - سکندر	غیر معلوم

بیشے و تصرف فرمان روایان دهلی بود و سخنے بزرگان سنده دست چیره گشته و ندوچندے غزنویان داشتند ازان باز کران

صوبہ بتصرف سلطان معز الدین سام در آمد پیوستہ بدستہ باج گزارے در سال ہشت صد و چہل و ہفت کہ سلطنت بسلطان علاء الدین رسید و کار زبان روائی از رونق افتاد و ہر یکے از نرستی آرزوے سری در سر گرفت لختی بدگوہران شورا فزا شیخ یوسف قریشی را کہ مجاور شیخ بہاء الدین ذکریا بود بسپرد ے گرفتند سپس رقم عزل بر ناصیہ حال او کشیدہ آمد و بیخ تکاپوخود را بہ دہلی پیش سلطان بھلول رسانید و مرزبانی بیکی از لنگاہان بانگرد دید سلطان محمود شاہ ملقب نہاد گویند این بوسے نخست دختر بدو داد و بدین پیوند گاہ تنہا ندیدن آمد تا آنکہ شبے بہ بچہ کاری چنین شعبدہ بازی نمود و در ہنگام سلطان قطب الدین سلطان محمود خلجی از مالوہ بہ تسخیر ملتان آمد و کارہا ساختہ بازگردید و برسے گونید نخستین لنگاہ کہ سروری یافت قطب الدین بود و در زمان سلطان حسین سلطان بھلول باریک شاہ را با جمعی بیاورد شیخ یوسف فرستاد و بے بہرہ بازگردید چون دست فرسود کہن سالگی گشت پور بزرگ خود را کہ فیروز خان نام داشت سلطان فیروز شاہ لقب نہادہ جانشین گردانید و خود بکنارہ نشست و زیر او اعتماد الملک بکین سپر او را زہر داد و سلطان حسین بار دیگر بر مسند فرمان دہی نشست و محمود خان بن سلطان فیروز خان را ولی عہد گردانید و چون سلطان حسین سے و چہار سال حکومت کردہ درگذشت سلطان کالپی یافت و در زمان او چند بار لشکر متعاقب کرد و شورش برانگیخت و ناکام بازگردید و گوہران نافرجام از تاوان بینی میان جام بازیدہ کہ از دیرباز پایہ وزارت داشت و سلطان غبار دوئی انگیختند و از راہ ہیبت دور دست باین پختہ کاران سخنہای غلط انداز زبر ساختند و کار با ویزہ کشید و ستوہ جہانی گزید و از ملتان لشکر دریا رفت و خطبہ سلطان سکندر لودے بر خواند و چون درگذشت پور خرد سال او را سلطان حسین خطاب دادہ بر تخت نشاندند و میرزا شاہ حسین از ٹھٹھہ آمدہ ملتان بر گرفت و بلشکر خان سپہ دو میرزا کامران از دو تصرف خویش آورد و پس شیر خان و سلیم خان و سکندر پایہ پایہ چیرہ دستی یافتند و چون بفروغ داد گری ہمایون پادشاہ ہندوستان نور آگین شد ایمنی افزود ازان زمان باج گزارے آن بسلاطین بابریہ مرجوع بود تا آنگہ نادر شاہ از ہندوستان برآورد و ضمیمہ ملک ایران گردانید بعد ازان ابدالی دست تطاول برو دراز داشت اکنون گاہے در دست سکھان و گاہی لکد کوب افواج تیمور شاہ پسر احمد شاہ ابدالی ست و ذالک ملک بکاباد

سرکار ٹھٹھہ

از دیبا زمصوبہ علیحدہ ست دراز بھکر تا کچ و مکران در دست و پنجاہ و ہفت کروہ و ہفت از قصبہ مدین تا بندر لاہری صد و دیگر از قصبہ چاندہ تا نواح بھکر تا بیکانیر شصت خاور سو گجرات شمال بھکر دلبسوے جنوب شور دریا باختر و کمران از اقلیم دوم طول صد و دو درجہ و سے و دقیقہ عرض بست و چہار درجہ و دہ دقیقہ نخست برہمن آباد بای تخت و بزرگ شہری بود قلعہ او ہزار و چہار صد برج داشت بدوری میان ہر دو یک طناب و امروز از برج دبارہ او فراوان نشان پیس دیوار امروز ٹھٹھہ و دہل آنرا گویند شمالی کوہ چند شاخ شدہ یکی تا تندلہ کشیدہ ہست و دیگرے از دریای شور تا قصبہ کوہیار و این ارام گرفتہ ماندہ بسبوستان انجا مدآنجا را لکھی خوانند الوس بزرگ آنجا بلوچ اند و این نزاکلمانی گویند بست ہزار خانہ از انجملہ ہزار سوار گزیدہ و شتر از انجا بر خیزد و دو دیگر از سموان تا سنوی کھٹڑ نام دو کردہ نہ مردے را نگاہ سہ صد سوار و ہفت ہزار پیادہ و در پایان این گروہے دیگر از بلوچ اند بظہرے زبان زد و روزگار ہزار کس گزین ہست سوار از نجا بر آید و دیگر گوہی ہست یک سر او پیوستہ بکچ و مکران مردم کلماتے آنرا گاہ گویند چار ہزار بلوچ را نگاہ زمستانش پوستینی است تا بستانیش لطور سیستان معتدل گوناگون میوہ دہد خاصہ انبہ کہ بس خوب باشد و در صحرائے او خرد خرپزہ خود رو بہم رسد گل زادان خود شتر بسیار و خوب آید مدار بر کشتی و بسیار گونہ شود و از خرد و بزرگ چہل ہزار فکار گور خر جگرگوش گوتہ پاچہ و خوک ماہی فراوان و این ولایت عقارب ہست سوم حصہ از کفاف و بر گیرند و کان نمک و آہن حدود شال بسیار گزین پدید آید و در دشش گروہی ٹھٹھہ کلان سنگ زرد حدود زکوتاہ بیزند و در عمارتہا کار برند عدد انگور بر پنج و ماہی است فاق سازند و کشتیہا بر آموده بہ بنادر و دیگر شہرہا بود ہ سود بر گیرند و از روغن برفشند و بکار کشتی آید ماہی کہ لوہ گویند بہ نیکوئی

وخوش مزگے کم ہمتا از دریاے شور رسیدہ آید جغرات گزیدہ شود تا چہار ماہ بپاید نزدیک آن شہر بزرگ کالبست دوارد راہ آنرا منجور گویند برفراز آب رفیہا ساختہ برخے ماہیے گیران زندگی بسر برند از شکرت سوانح حال چکر خوار است او آدمیست بنظر وافسون رہگیر رباید برخے چنین گویند گاہ گاہ او را حالتی رود دہد بہر کس کہ نظر انداز دبخیز دشود دران ہنگام مانند انار دانہ چیزے از آدمی بر باید ولختی درون ساق پاے نگاہدارد درین ایام جگر لیوہ مدہوش باشد وچون از چارہ نومید شوند بر بالاے آتش اندازد طبق وارے پھیلنے دارد تاہم پیشگان بخش کردہ بخورند وہمانہ زندگے آن بخود لبسر گردد ہر کرا خواہد کہ از خود سازد پارہ ازین بخورش دہد وافسونے برآموزد چون گرفتار آید ساق پاے او نشگافتہ آن انار دانہ آسا برآورند وبخورد آفت رسیدہ دہند ہی پذیرد مبیشتر زنان باشند در کمتر زمانے از دور دستہا خبر آورند واگر سنکہا بستہ بدریا اندازند فرونشود وچون خواہند کہ ازین روشہا برآرند بر سر دو شقیقہ وبندہاے او داغ نہند وچشم نمک اپاشتہ در خانہ زیر زمین چہل روز آویختہ دارند وطعام بے نمک بخورش دہند وبرخے افسون برخوانند درین ہنگام اورا ڈھچہ نامند بدال سندی وہاے حطی وجیم فارسے وفتح راوہاے مکتوب اگرچہ آن نیز ونامذ لیکن شنیدہ ام جگر خوا باشد وبدیدہ وری او آن جان گزا گرفتار آید وبخواندن افسون وبا خوراندن چیزے تندرستی بخشد از وشگفت داستانہا گزارش کنند وشگفت آورد و بیشتر این ملک چہارم سرکار از صوبہ ملتان بود از حدود ملتان واوچ تا ٹھٹھہ بشمال رویہ کوہہاے بلند غارا واندر آن الوس بلوچ گروہا گروہ جانب جنوب از اوچ تا گجرات کوہہاے ریگ از احشام بھتی وجز آن گوناگون از بکر تا نصیر پور وامرکوٹ مردم سودہ وجار نجہ ودیگران را بنگاہ پنج سرکار ویکصد وسہ پرگنہ بدہ گراید جمع شش کرور وشصت ویک لک ونہصد وہفتاد ہزار سہ صد وہفت دام

جدول فرمان روایان

نام	سال
۱ — سی وشش نفر سومکان یعنے	یا نصد سال
اکوش سومرہ	
۲ — جام آزار	سہ سال وشش ماہ
۳ — جام حرما	چار سال
۴ — جام ماہنہ	پانزدہ سال
۵ — جام سماے	سیزدہ سال وچند ماہ
۶ — جام صلاح الدین	پانزدہ سال وچند ماہ
۷ — جام نظام الدین	دو سال وکسرے
پور صلاح الدین	
۸ — جام ملی شیر سماے	شش سال وچند ماہ
۹ — جام کران بن کاجے	یک روز ودو پاس
۱۰ — فتح خان اسکندر	یانزدہ سال وچند ماہ
۱۱ — تغلق برادر فتح خان	ہیجدہ سال
۱۲ — مبارک پردہ دار	سہ روز

۱۳- سکندر فتح خان	یک سال و شش ماه
۱۴- سنجر عرف رادهن	هشت سال و چند ماه
۱۵- جام نظام الدین	شست سال و چند ماه
۱۶- جام فیروز	دوازده سال
پور نظام الدین	
۱۷- جام صلاح الدین	غیر معلوم
۱۸- باز جام فیروز	غیر معلوم

در پاستان راجه بود سهیرس نام پای تخت او دیور خاور رویه تا کشمیر داشت و باختر سو تا مکران و جنوب تا بدریای شور و شمال تا کوه ازفارس لشکرے بیورنا و لے آمد او را در ان آویزه روزگار سپرے شد و آن گروه تخت آن ولایت را بغمائی ساخته باز گردیدند دیور راجه لنباهی جانشین شد و بروشنی خرد و یاوری وزیر آگاه دل رامه نام دادگرے روائی یافت و روزگار آرامش گرفت برهمنی چچ نام از جیرستان بدان وزیر پیوست و بچرب زبانی و حرف سرائی خود را بگران ارزش فزوخت بکتر زمانی والا پائگی یافت و چون وزیر راپیانه هستی پر شد بجای او برگزیدند و از بد گوهرے و تباه سرشتی با زن راجه پیوند دوستی بست هر چند او لیاسے دولت رسانیدند دیور لشکر در هنگام بهارے راجه آن بلے آزرم تباه سرشت با تفاق آن نا پارسا زن مهران لشکر را بعنوان رنگمش یک یک طلبه اشته بگوشه برنشاندند و شمنان هر یک را بدلاویز و عده ها بجان گزائی برگماشت چون همان خانه نیستی فرو شدند و راجه نیز رخت هستی بر بست لیسے بر خاست زینهگان بدو گرویدند و رانی را بزنے بر گرفت و زبان زدگی جاویدا ندوخت لیکن در آبادے ملک و افزونی آن کوشش نمود و بر کیچ و مگران و کرمان چیره دستی یافت در زمان عمر خطاب مغیره ابو العاص از راه بحرین بدهلی آمد و سپاه آنجا بجنگ آشیا دند مغیره دران ناورد گاه فرو شد و در خلافت عثمان آگاه خرد سے را به پیروهش احوال منها فرستا دند و در سرانجام لشکر شد فرستاده چنان آگهی رسانید اگر لشکر لسیار رود آن وقته که رسد کاری نسازد و فراوان عذر ها برگزارد حضرت امیر المومنین علی علیه الصلوة و السلام لشکری فرستاد و سختی سر حد هیل را برگرفتند بعد از آگهی یافتن بر شهادت آن حضرت لشکر باز گردیده بگران شتافت و معاویه دوبار لشکر لسنده فرستاد و هر دو بار بیشتر سے در آویزش فرو شدند و چچ چهل سال کامرانی نمود و خواب واپسین کرد و پس از هر چچ بر سند بزرگے نشست و در زمان ولید بن عبد الملک چون عجاج امارت عراق یافت از جانب خود محمد قاسم را که هم ابن عم و هم داماد او بود بسنده فرستاد و چند بار بدا هر آویزها سے سترگ نمود آخر روز چهارشنبه ماه رمضان نود و نه هجرے در نا ورد گاه نقد زندگی بسپرد و ملک شحه و تصرف آن گروه در آمد و دختر اسے و اهر را که در نبا فته بود با دیگر نفائس نزد خلیفه فرستاد و آن حیله اندوزان بلکین تو زے پیش خلیفه و نمود محمد تمام دست تصرف بر گشاده هست خلیفه از نزدیکی پرهیز نمود و بچشم رفت فرمان فرستاد که پوست خام کرده بدرگاه فرستند بهنگامی که پوست بر سر اسے هر چند والی قنوج دست بردے نمایه منشور خلیفه رسید از فرمان پذیری تن در داد و چون بدان آئین بدار الخلافته بردند خلیفه بدان دختران نمود و گفتند کام یافتیم کشنده پدر خویش را بدین حال بدیم و بر اسے خلیفه تنگ گفت آید که چگونه بے ترف نگهی چنین فرماید آئین بزرگان داد گرا نست که بگفته از جاسے نرود و در شورش و دور بینی بکار برند راستی بس کمیاب و نادرستی فراوان خاصه در باب برگزیدگان خود که عالمیان بے دشمنی بر ایشان جوش نتوانند بینی نمایند و از آباد شیره بان خراب و رون بسیار اند لیشند که لسیار کو هران شورانگیز بچرب زبانی خود را نگران از بے فرو شندو بدستان سرائی نیکو کاران سرکشند بس از محمد قاسم چند گاه بزرگی این ناحیت و را و لادبنی تمیم قضارے

بود بعد ازان الوس سومره فرمان روائی گرفت سپس بتصرف سمه بار گردید خود را از اولاد جمشید شمرند و هر یکے خود را جام نامد و در عهد جام نامی سلطان فیروز شاه سه بار لشکر از دهلی برسر او برده شایسته پیکار با نمود و بار سوم او را اسیر گرفت و بدهلی آورد و سندر اسمعیل ازمان خود بسپر دچون نیک ذاتی و کاردانی از پیشانی او بوضوح اند یافت آن دیار فرستاد و چون جام تغلق درگذشت پرده از کار مبارک نام برداشته لایان شور افزا بجای او نشست و پس سکندر بن فتح خان مسند آراسته و در زمان نداشاه بیگ ارغون از قندهار آمده سیوی بر گرفت سلطان برادر خود را آنجا گذاشته بقندهار بازگردید جام مذکور بر سر او لشکر فرستاد و او دران آویزه فرو شد شاه بیگ بار دیگر بدین ولایت آمد سهسوان بسیاری سند بدست آورد و بهمرد م خود سپرده برگشت و در عهد جام فیروز صلاح الدین نام از خویش ان با و یزه برخاست و چون کار سے از پیش نرفت پناه بسلطان محمود گجراتی برد سلطان مقدم او را گرامی داشته کمک همراه ساخت دریاخان و زیر جام فیروز از بی حقیقتی بدو بیم دستان شد و ملک سنده بے جنگ بدست جام صلاح الدین افتاد پس از چند گاه دریا خان مذکور بدستگیری جام فیروز کمر همت گذاشت و باز حکومت بدو رسید صلاح الدین بار دیگر از گجرات رفته از سلطان لشکر آورده ملک برگرفت و فیروز لقندهار رفت و شاه بیگ کمک همراه گرفته بنیز دسهسوان جنگ پیوست و صلاح الدین را با پسر همانه زندگی پرگشت و بزرگی بجام فیروز قرار گرفت در سال نهصد و بست و نه شاه بیگ آمده همگی سند را بدست آورد و جام فیروز بگجرات رفت و دختر خود را بسلطان بهادر داد و در سلک امرای او در آمد حکومت سند بشاه بیگ باز گردید او پسر امیر ذوالنون بیگ سپه سالار سلطان حسین میرزا است قندهار در اقطاع او بود چون شجیگ خان او بک پسران سلطان حسین میرزا جنگ کرد او دران نا ورد گاه مرد از فرو شد حکومت قندهار بپسر رشید او رسید در سر دانگی لگیائی و با علم سمے آشنائی داشت و چون در گذشت پور او سلطان شاه حسن بجای او نشست و ملتان را از سلطان محمد گرفت پس از و مرزا عیسی پسر عبد العلی ترخان پانیده محمد چون ربودگی داشت بکار ملک نه پرداخت مرزا جانی بیگ بسپر او انتظام ده آن دیار بود تا آنکه عساکر اکبر شاهی بآن دیار رفته معدلت آراستند مرزا جانی بیگ در سلک بندگان اکبرے در آمده +

صوبهٔ کابل

از سوم و چهارم اقلیم فراهم کشمیر کابلی نیمسیر سوا بحور قندهار زابلستان که پایه تخت غزنین بود و دارالمرز کابل ازین صوبه کشمیر از سوم و چهارم اقلیم دارالقرار زینت تاکش گنگ صعوبت کروه پهنا ازده تا بست و پنج شرقے بسیرستان و دریاچناب شرقے جنوبی بالمال و کوه شرقے شمالی تبت کلان مغربے پکلی و دریاچ کشن گنگ مغربی و جنوبی ولایت کهکهر مغربی شمالی تبت خرد و هر چهار سمتے شمالی کوه از هندوستان تبت و دشش راه رود لیکن راه بغیر و بکلی گزیده بیشتر سواره توان رفت نخستین نزدیک تر و چند شعبه دارد سه کرین پیستی و بغیر بیشتر در آمد لشکرها ازراه پنجپال اکبر سه با کلشن سرای کشمیر ازین راه درامد اگر بران کسار گاوے یا اسپی بگذشته در ساعت ابر و باد بر جوشد و برف و باران ریزد تنگ تله دلکشا ملکی است اگر یک باغ همیشه بهار یا یک قلعه آسمان پایه بر خواندے سزاوار و اگر عشرتگاه سک و حان و خلوتکده گوشه نشینان بر گویند در خور آبهاے خوشگوار و اثر هاے سامعه افروز و هواے سازگار برف و باران لسان قوران ایران و هنگام بارش لشهر و دستان نیز زنیش ابر شود زمین آبی و للمی جنگلهاے روح افزا نفشه گل سرخ نرگس خودرو صحراصحرا شاره و گلها اندازه برنتابد بهار و خزانش بس تفرج خانها همه چو بن چها آشیانه و افزون سازند دیوار بندرسم نباشد برفراز سقف لاله کاشته و در بهار شگفت نمایش دهد در آشیانه بایین چار واد و برخے اسباب دوم آسایش جا و سومین و چهارمین برخے رخت خانه زیبا کے چوب و فراوانی جنبش زمین کاخ سنگین و خشتی نسازند لیکن بستانی خانهاے سنگین شگفت آور امروز بسیاے خراب گردانگون بنیمه بنا بستگے انجام گیرد خاصه شال که بهیئت کشور ارمغانی گیرند و زبون ترین این مرز آدمی و شگفت آنکه با وجود بسیاری

مردم وگی برابر زندگی دزدی و دریوزه گری کم بغیر شاه آلو و شاه توت فراوان میوه شود و خربزه و سیب و شفتالو و زردآلو
بس نیک انگور اگرچه بسیار است لیکن گزیده کم بیشتر برد رخت توت بر دهد توت را گم خورند برگ او برای گرم سیله بکار آید و تخم از کلک
و تبت خود آورند از تخمین افزون و گرین برآید بیشتر خورش برنج و شراب دهای گوناگون سبزی پسین خشک کرده نگاهدارند برنج
پخته را شب گذارده بنجرند با انبوهی شانی گزیده بهم نرسد گندم ریزه و سیاوفام و کم لوبه و مونگ کم خورند نخود و جو بس ناپدید نرگوهی آسا
گوسفندی بود آنرا منبده گویند بس نازک و خوش مزه و گوارا بیشتر پوشش پشمین یک جامه را چند سال بکار برند ریزه اسپان زور آور
گریوه گذار بسیار نیل و شتر نباشد گاو سیاه رنگ بدشمی لیکن شیر و روغن بس شایسته گوناگون هنر پیشه که شهرهای بزرگ را سزاوار پیدا
رسم بازار کمتر در پنگاه و خویش هنگامه خرید و فروخت گرم دارند مار و کژدم و دیگر جان آزار در شهر نبود کوهی است مهادیو نام هر جا که قلهٔ او
دیده شود مار پیدائی نگیرد لیک بسیش و لیشه و نگس فراوان از غزو نے گروهه یعنی غلیل کمان کشک ناپدید و آنرا یک زه بر سازند
بر زور قما سوار شده بگولا جا چالش نمایند شکاری جانوران مرغابی را از هوا برداشته برگشتیها آورند و گاه زیر پای خود در میان آب
داشته برفراز آن نشینند و بس شگفت نماید شکار کبک گوزن نیز شود و پلنگ را هم لشکر مدار یار کشی برگشتی و آدم گران بار را بهار
گرفته کروه سے کرایه ملاح و درود و گر راه کان بس گرم برهمن فراوان اگرچه آن ملک را زیانی است خاص لیکن دانشمهانیان بس شگرف
و نیز خط صدا گانه دارند بدان کتابها نویسند بیشتر بر توز که پوست درختے است باندک کارکرد ورق برسازند نیکا رندسالها بماند هیکی
کهن نامهایران نوشته و سیاهی چنان سرانجام باید که بشست و شوے نرود و اگرچه در باستانی زمان نهندی دانش روائی داشت
لیکن امروز گوناگون دانش روزگار روا انجا پنشکے و اختر شناسی نهند آسا جا ماندگان چار دیوار تقلید بیشتر سنے در برخے امامی و نور بخشے
آویزه دشمنی میان ایمان بیشتر از تورانی و ایرانی خنیاگر فراوان لیکن هیچ آهنگ سرایند و با هر یک نالهٔ ایست که ناخن برجگر زند و شناسا
گردار این بوم کرده ریشے اگرچه از تقلید پیشگی گزینی و عادت پرستی رهائی نیافتند لیکن بے ساختگی با نیروے نیایش پردازند و بر
مخالف کیش زبان بنکوهش نیندیشند و زبان خامش و پای تنگ نپویند ازدحام میوه دار برنشانند و سرمایه روزے مردم شود گوشت
نخورند و زن نکنند نزدیک دو هزار کس ازین گروه باشند و تولچه را درین ملک شانزده ماشه اعتبار کنند سرماشه شش سرخ مهر طلا
بوزن شانزده دانق هر دانق شش سرخ از مهرهای متعارف دهلی چهار سرخ افزون رب ساسنو سیمین نقدیست نه ماشگی و پنجه ساز
چهار بخش دام و آنرا کسیره گویند باره کانی نیمه این سکرے چهار بخش او چهار کسیره را ساسنو و یک نیم ساسنر را تنکه و صد ساسنو را
یک لک بشمارند شاهنشاهی یعنی اکبر بادشاه یکمزار دام شود و هکی ولایت را نهندے حکیم پرستش جا اندیشند ازان چل پرنج را خاص مهادیو گذارد
و شصت و چهار را بسون و لبست و نه بر برهما و دو لبست بدر کا هفتصد جا پیکر ها باز گشیده اند و بدان نیایش کنند و شگرف پرستا نهاگزارند

سری نگر

دارالملک در از چهار فرسنگ دریای بهت و از دو بچه کل از میان گذرند پسین خشک شود و مین چندی کم شود و کشتی نگردد از دور باز
این شهر آباد و گوناگون صنعت گر بانگاه و شال گزین بافتند و سقلابی از پشم برسازند بس ملائم و رمه و پشو و دیگر پشمینه آماده گردد لیکن
گزیده از بابت آورند میر سید علی همدانی روزے چند دران شهر بود و نفاقهایی از ایشان یادگار شرع بلند کو هیچ الیست بکوه سلیمان
مشهور و پیدست شش هزار و گولاب بزرگ همه ساله پر آب شگفت آنکه با مطافت و گورائی آب او بروزگاران کنده نشود و نزد قصبه برنگ
و در ازده الیست و دران عوضی هست بطول و عرض هفت گز ژرف هفت آدم بزرگ بر ستگاه انگارند هنگرف آنکه یازده ماه خشک
باشد و در ازده بهشت ماه آنکی از دو جا آب بر جوشد نخست در یک گنج آن بطرز ها دن کوهے است سنده برارے گویند

چون برگردد اعجاز تراوش ار کنج دیگر شود دو این را سمعفر لبستی کو بیدان حوض بارین دو چشمه لبریز گردد کاه یک پهر بر جوشد و گاه نیم پهر روی در کمی نهد خانکه قطرهٔ نماند و در روز از سه بار بفزاید صبح تیم روز شام رنگارنگ گل نام هر دو چشمه جداجدا اندازند پس از فرو شدن آبگاهای پهر کدام بداتجا خار شود مهمانان جام عدل ساخته پاستا بانست و دام نیایش گری ساده لوحان و نیز دران دیگی چشمه ایست شش ماه خشک باشد روز معین کشاورزان بدان سرزمین بهنیایش روند گوسفند و بُز را پاس گزاری بکار برند آب بر جوشد و کشت کار پنج ده سیراب گردد و چون بزیادتی گراید با ین بیش نیازمندی نماند آب خویشتن را بکشد و دیگر دراتجا چشمه ایست گوگرناک نامند آب بس سرد و سبک و گوارا اگر گرسنه بنوشد سیر گردد و در سیرے اشتها آرد و نیز هفت چشمه باندک دوری عشرت افزاید و در میانه شگرف تجانهٔ سنگین ریاضت کشان جان گداز در تالش گرباگرد خود فراوان آتش افروزند و مردانه خاکستر شوند و آنرا سرمایه آبروے تقرب انگارند و نیز چشمه ایست کو آنجا سنگ برآید بر شمال او کوهیست بس بلند کان آهن در و موضع پنج براره از مضافات این سترگ پرستش جا انگارند در همین زمان بزرگ شهرے بود تجانها داشت همواره آن سرزمین باز گوید با خوبے بهره و ریا مین او سرا یدیا آب و هوا ے او برگذارد یا فیض بخشی آنرا لختی نوآید در موضع بن پور از مضافات دهی ده دوازده هزار بیگه زمین زعفران زار و نظر فریب و شوالیستان آخر ماه فروردی و یکی اردے بهشت هنگام کشتکاران زمین را قلبه رانده نرم کردانند و به کلند قطعه قطعه زمین آماده کشت گردانند و بیازمای زعفران بجاک در نشانند بیک ماه سبز گردد و در اواخر مهر ماه آبی بکمال رسد و از یک وجب زیاده نبالد تنه سفید فام بلند و چون یک انگشت بالش نماید آغاز گل کند و یکی پس از دیگرے تا هشت گل عشرت آورد و شش برگ موسنی دارد و بیشترے را در میان شش تار سه زرد گون و سه لعل فام و زعفران عبارت از سه پسین و چون گل سپرے گردد سبز برتنه پدید آید و از یکبار کشن شش سال گل بر دهد در سال اول کم شود و دوم ده سی آید و در سوم بکمال رسد تا شش سال و پیاز بچها بکنند اگر بجا نگاهدارند پایه پایه کمی پذیرد لیکن سیاوه بدیگر جای بکارند و در موضع ریون چشمه وحوضے هست آنرا معبد شمرند چنان نداردند که تخم زعفران ازان چشمه پدید آید در اغاز کشتکاران چشمه نیالیش نمایند و شیر گاو در و ریزند اگر این ریخته با آب فرو نشیند فال نیکو برگیرند و زعفران درخواهشود اگر بر روے آب ماند نچنان در موضع کهیر پور سه صد و شصت چشمه عشرت افزاید و هر یک را دستمایه ایزدے پرستش دانند و گان آهن نزدان ✣

مرداون

به تبت کلان پیوسته و در آنجا هند و گزیده بالیده پدید آید و بسیار بار کشد نزد او کوهے هست چتر کوٹ خوانند فراوان مار بر فراز او و بس بداتجا نتوانند شد و نیز کوهیست بلند و شوار بر آنرا و حوضے هست بزرگ هر کس بدو راه نیابد و بب هنگام از چشم ناپدید شود و در هر چند گاه بلور آسا پیکرہاے مهادیو در راه و دامنه این کوه بیابند و سرمایه شگفت آید و در نزدیکی اچه دل از مضافات گهٹا چشمه ایست تا یکپهر بالا برجوشد بسرے و سبکی و گوارائی کم همتا بیاران چون ازان آب خورند لختی مداومت نمایند تندرستی بازآورد و در موضع گوهر چشمهٔ ایست بس ژرف گرداو سنگین تجانها و چون آب کمی پذیرد صورت مهادیو ظاهر گردد و در و کے نرود و در نزدیکی او نیز کوهیست بس بلند گوزن فراوان باشد و نمکین چشمه در و ✣

متین

بر تلے آباد تجانه بزرگ داشت بر فراز آن خود حوضے آب او کمی نه پذیرد بر سخے در آنجا چاه بابل پندارند و امروز بنجر کوهے ازان نشانی نے دهند گاه آن چشمه ایست و حوض بر سر آن ساخته اند فراوان ماهی در و از بزرگ داشت کس گزندی نرساند و پهلوا و غار ایست پایان او نا پدید ✣

لهاور مارهٔ

دران چشمه ایست آب سرد شیب آید و غریو تگرگ دهد و در موضع اش خلوتکدهٔ بابا زین الدین ریشی است درگرگره واقع گویند در باستانی زمان این کوه آب نداشت چون نشیمن ایشان شد آن چشمه تراوش نمود و دوازده سال درین خلوتکده بودند آخر گران سنگی بر در غاره نهاده بیرون نیامدند هیچکس نشان نیافت +

قصبهٔ جهن مارهٔ

پیوسته به بتیت کلان در دامنه کوه واقع و همان چشمه بیشین آب دهد درمیان بتیت کلان و پرگنه مذکور غار ایست و دران انبچ پیکر است امرناتهه نام بزرگ پرستش جا انگارند و چون ماه از تحت الشعاع برآید دران غار حباب وار پدیدار گردد و هر روز قدرے افزاید تا پانزده روز زیاده بدین گزا لگی رسد و چون ماه کمی گراید آن صورت نیز کاستن گیرد چنانچه انجام ماه اثرے نماند پیکر مهادیو انگارند و برآمد کار یار استایه گردانند نزد آن غار جوی آمبیت امراوتی نام گل و بیل سفید و بیل خسته و انبوه بن اند انبوه برف آن کوهستان هیچگاه کمی نه پذیرد و از فروغ سرما تنگی راه و دشواری گریوه مردم رنج زده براید +

و در موضع الکهسا مون چشمه ایست هرگاه آب بجوشد و تیره شود و خس و خاشاک برآورد دران ملک گرد خلاف به خیزد دکان سنگ سلیمان و نیز دیگی او واز و آوندها برسازند +

پرگنه جوال گونا گوان رستنی دارد پیوست آن کوه ایست بزرگ یکطرف آن بشهر پیوسته و دران کول زمینها ساخته فراوان کشتکار نمایند و برخے بدگوسران لختے ازان بریده بگوشه دیگر برند سلطان زین العابدین میان این نال زشهر تا بدان پرگنه از گل و سنگ سدے بر بسته لبطول یک کروه +

و نیز دران نزدیک چشمه ایست رنجران ازو بنوشند تندرستی یابند در موضع تهنڈ هفت چشمه یکجا برآمیزد بسی دلکشا اطراف آن نشیمنهای سنگین یادگار پاستانیان +

و نیز چشمهٔ ایست در زمستان گرم و در تابستان فراوان سرد و در قریه بازداں پورا نباری از کوتل شاه کوت لنگرگ شور سنے فرود آید آنرا شالمار گویند شکارگاهی فراوان بود و در جوے آب از دو طرف بخیرها نهند چون آب نامانده ماهی بدست او فتد و رشته بلازے چشمه ایست پرستش جای اهل هندنام آن سوز لیسر اطراف آن سنگین تنگنها سگرتال چشمه ایست همه سال خشک باشد ماهی که تا پنج نهم آذر روز جمعه او فتد دران روز بجوشد و از صباح تا شام روان باشد و برای تیمن فراوان مردم فراهم آیند و در موضع دتیل چشمه وضعی ست حاجتمندان خوز را دران اندازند اگر بروے آب ماند فال کامروائی برگیرند و اگر فرو نشیند نکوهیده شمرند تجانه ایست درگانام هر کسے که از حال خود و دشمن خود آگهی طلبد از بیخ تخته دو آوند بسازد یکی بنام خود و دیگرے بنام مخالف و درون آن نخود و آنرا بر بندد در روز دیگر بنایش کنان نیروهش حال نماید از هر که گل و زعفران آموده بود کار او بلب ایستگی گراید آنکه خس و خاشاک باشد حال او تباه گردد تنگفت آنکه و خصومتے که شناسائی حق دشوار باشد هر دو کس دو مرغ یا دو پر دار بدین معبد فرستند و هر دو جاندار را مسموم گردانند هر کدام دست بران بر مالد هر که حق با اوست زهر آلود نزید و دیگرے بمیرد +

دیره

دران زمین سر چشمه دریاے بهت حوضی ست یکجریب لنگرگ آواز برجوشد و زر فانا پدید آنرا دیرناک گویند اطراف به سنگ گرفته اند خاصه دو به آن سنگین تنگنها +

موضع قیصر

و ان چشمه الیست نون سنده نام در فصل بهار و ماه برجوشد زمان زمان پر شود و کمی پذیرد و در بالو حوضے است بهلو نام بست گز درلیست آب از درونه او برجوشد گرداو سبزه زار ہاے چشم افروز و درختان سایه دار ہر کس از آبادی سال و از نیک و بد حال خویش آگهی جوید و یک سفالین پر از بیرنج کرده نام خود بکنار آن نویسد و سر بسته درون چشمه اندازد پس از چند گاه آن دیگ خود بے خود سر بروے آب آید آنرا بکنا نید اگر بیرنج گرم و خوشبو بر آید آن سال شایسته و حال خجسته باشد و اگر گل و لاے و خس و خاشاک انباشته بود حال دگرگون شود ✤

و بکرو متی نام جوئیست که از دهنه کوه برمے آید و نشاط بخشد و نیز آنجا فراز گاهیست از دو لیست گز بلندی آب بشنکرف شورشے فرو ریزد در یاضت وران نهند خود را از بالاے آن به پایان اندازند و نقد زندگانی رامردانه وار بسپرند و آنرا دستمایه بر آمد خواهش اندیشند ✤

در کوتهار چشمه الیست یازده سال خشک باشد بهر گاه شترے باسد آید روز پنجشنبه بجوشد و هفت روز خشک گردد و دو پنجشنبه دیگر باز پر آب ماند تا مکسال چنین باشد ✤

و در موضع مهلهامه درخت زار لیست عقار بران نشینند و پر کلاے از بنجا برگیرند و همواره خورش میدان جانوران مقرر ✤

و نزد شکر ده کوهیست بر فراز آن چشمه سار آب بر جوشد و زیارتگاه خدا پرستان و رنیوش برف بران کمسار نشود ✤

و در ناکا موچشمه الیست نیلاب نام حوض او چهل بگهه آب بغایت صاف کبود می نماید و آنرا نیا لیشگاه انگارند و در گرد ان درخت هستی لسیاری با تلش در دهند و شگفت آنکه از و فال برگیرند جوزرا چار بخش کرده دران اندازند اگر طاق بر فراز ماند نیکو شمرند ورنه تباه شمارند و همچنین بشیر اگر فروشود و نرخے بار آورد و گرنه نکوهیده پندارند و پیشین زمان کتابی ازان پدید آمد آنرا نیل متة خوانند چگونگی گشیر و احوال و خواص معاید بتفصیل در وچنین گویند زیر آن آب شهر لیست آباد عمارات عالی دارد و در زمان بدوشاه بهمنی در مشد لعد از در سه روز بدرسے آمد و تحفهاے آورد و چیز یا میداد ✤

و در موضع بارد اچشمه الیست که مبروصان روز یکشنبه سحر گاه بآب او تن شویند و تندرستی یابند ✤

و دران نزدیکی النکیست چراگاه شتوران دکاه آنجا فرسنجے بجنوب موضع هل تعل درخت لرزان هر ضعیف شاخے از و که بجنبانند همه بر زده در آید لار یکسار تربت کلان بیوسته شمال او کوهیست بس بلند بر یکی ملک مشرف فراز آن آسان نتوان شد و در دامنه آن دو چشمه دو گز از یکدیگر دو رویکی فراوان سرد دیگرے بس گرم آنرا پرستش جاشمرند و استخوانی کالبد را در انجا خاک گردانند میان کوه کولا بست بزرگ استخوان و خاکستر مرده آنجا اندازند و آنرا وسیله تقرب الهی پندارند اگر در گوشت جانورے افتد برف و باران سخت درگیرد و نیز دو بار لیست بس گوار آنرا سنده برخوانند از بیت جوش برزند و از صفائی آب ماهی نمودار باشد با هنی سیمها لشکر نده دیگر و شعا نیز بکار رود ✤

شهاب الدین پور کنار آب بهت نزد آن سترگ چنار ہا و بس جاے تنزه آن رود بدریا بهت در نجا پیوندد و در پتله موله قطعه زمینی است نزدیک صد بگهه بهنگام بارش سیلابی دران فرو نشیند و چون بخشکی گراید نخستی ۲ سے و رو ما زمردم چوب یک گزی کم و بیشی در و بزه جنبش دهند و پس و دست بآن سوراخ برده ماهی ده سیرے و افزون برآورند و بهشته خود برآید و در شیب پور حوضے است کس ژرفائی او را نیارد گرفت او را بس گرامی دارند و نیایش نمایند دیگر پهوسیر نام معبدیست منسوب بمهادیو سپر که زیارت گرای

رود آواز آلات پرستش بگوش رسد و بس نداند که از کجاست و در کمویه یا لوکه پیوست بهبت خرد است کو لامیت بزرگ او یسنام
دوره بست و هشت کروه و دریاچه بهت در و بر پنیر دو لختی ناپدید گردد و در میان جا سلطان زین العابدین والا نشیمنی برافراخته و آنرا زین المنازل
گویند کشتیها پر از سنگ و شاخهای درخت بزیر آب فرو برند چون سه چهار ماه بگذرد در لیسمان کشیده برآورند فراوان ماهی که خانه ساخته باشد
از و برآید شکار رغابی بس شایان شود و در موضع احسن سیاری گوزن بسیار کول برآیند و لشکر بندو نزدیک ما جا موخر بزه بر درخت و هر گاه دزدان
از با بجنبش در آیند خربزه نیز بلرزد در پرس پورنیز زعفران شود و بلند تجانه داشت سکندر پدر سلطان زین العابدین ویران ساخته
مسین لوحه پدید آمد بهندی نگارش یافته که پس از سپهر سے شدن هزار و صد سال سکندر نامی برانداز د فراوان و بال اندوزد در پرگنه
کمراج موضع راه کانو بنگاه چکانست چشمهٔ ایست جرناک نام بس گوارا و در میان سنگین خانه و هر سال ماهی بزرگ پیدا شود و هر که
لشکر دیگر بندے بیدار کرد و نزدیک کرکانو دره ایست سوم نام در انجا دو جریب زمینی راست چون مشتے بر اسد آید تا میکاه چنان
گرم باشد که درخت بسوزد و دیک بر کرده بر زمین گذارند بپزد و در قصبچهٔ ایست آباد از کمراج در هٔ او یکسو بجا شغر پوند و باختر و
بکلی در انجا طلا یابند در گذرهاے آب پوست برنبلند بوگیرند و بر اطراف آن سنگ نهند تا آب نبرد پس از دو سه روز بر داشته
بآفتاب گذارند چون خشک شود بر فشانند از زمین ریزهاے طلا تا سه تولچی برآید و دره دیگر بدو پیوسته گلمت نام این نیز بکا شغر
پیوندد و در آنجا طلا نجاک شوئی بدست آورند و روزه راه از راه هامون که از ولایت وارد آید بدین شوئی آن هم بقدر طلائی برنتابند
ربر کنار آن سنگین تجانه ایست آنرا سارو گویند بادکا منسوب وبس بزرگ دانند و در تبتنه اشتمین سکل پچیه بجنبش در آید و بس
تگفت آورد در همگی بوم منسق غله بخش ضبط زمین و داد و ستد زر و سیم رسم نباشد و جز وے از سائر جهات نقدینه از جزو رسته قاضی علی
که چندین ساله نرخ آنجا را بدست آورده و فراهم ساخته قسمت نمود و جمع دامی اکبر شاهی مطابق آن درست کرد بدین صورت جمع
مبلغ هفت کرور و چهل و شش لک و هفتاد هزار و صد و یازده دام از ابتداے او و کهدتا اهمن پانزده شانزده نفر یکهزار و بیست
و شصت و شش سال کامرانی کردند بعد اینها از راجه کهند تا جد شیر پور بر پور بست و دو تن یکهزار و پانصد سال و بست و نه رو نفر انروا
نمودند از پیاوت تا او دیراج شش کس یکصد و نود و دو سال حکومت کرده در گذشتند باز از یکه تا بالاوت ده نفر پانصد و نود و دو سال
و ده ماه سلطنت کردند باز از پرتاوت تا انبلا نمند دوازده نفر دو بست و پنجاه و هفت سال و پنج ماه و بست روز باز از اونت تا ادنت
دیگر هفتده نفر هشتاد و نه سال و یک ماه و هفتده روز فرمانروائی نمودند باز از جس کردیوتا دیورانی ما در راجه آخرین نه نفر شصت و چهار
سال و سه ماه و چارده روز حکومت کردند باز از سنکرام تارانی کو تا بست و هفت نفر نه صد و پنجاه و یکسال و شش ماه و هفتده روز حکومت کردند از زانی ندکور
حکومت نمود انگشمیر منقطع و سلطانان مرجع گشتند نام سلطان اعلم آنجا بقیه سلطان شمس الدین سلطان جمشید سلطان علاء الدین سلطان شهاب الدین سلطان قطب الدین سلطان سکندر
علیشاه پور او سلطان زین العابدین سلطان حیدر شاه سلطان حسن خان سلطان محمد شاه فتح شاه پور او سلطان محمد شاه بار دیگر
سلطان فتح شاه بار دیگر سلطان ابراهیم سلطان بارک شاه اسمعیل شاه میرزا حیدر غازیخان حسن چک علی چک یوسف شاه سید مبارک
لومه چک بازید یوسف شاه بست و پنج نفر و بست و هشتاد و دو سال و پنج ماه و یکروز کامروائی نموده در گذشتند چون رایات اقبال
بار اول دران سرا لبستان همیشه بهار برافراخته آمد کتابے بهندی زبان راج ترنگی نام در پیشگاه حضور ش آوردند که احوال چهار هزار
سال و کسرے از سند نشینان باز گوید در آن دیار رسم بود که پاسبانان ملک چندی او فرد هیده مردم را تاریخ نویسے بر گماشتند
شهریار آگهی جوی زبان دان هشیار مغز به ترجمهٔ آن بر گماشت و بگذشت زمانی حسن انجام گرفت در دوجهان بر گذارند که این کهسار را آب
فرو گرفته بود و آب را راستی سر گرفتند ستی بفتح سین و کسر تاے فوقانی و سکون یاے تحتانی نام زن مهادیو و سرنج بفتح سین مهملہ و ون را

حوض گوسیدر سر روز بر بهاچهارده هنوتر سر اید در سال چهلم اکبر سے از هنوتر سفتم کر زبان آغاز آبادی کشمیر است بست وهفت بار چهار دور نگو
گذشته از بست وهشتم سه دور از چهارم چهار هزار و هفتصد و یکسال منتهی شده بداستانی که بر گزارده تا زمان تحریر این کتاب از دوره چهارم چهار هزار
دهشت صد و شصت و پنج سال سپر گشته چون لختی از آب بر آمد سخت کشپ بفتح کاف و کسر شین منقوط و فتح باي فارسی که از زمامور یاضت
گران برشمرند بر همان را آورده درین نوزمین آباد میساخت چون مردم فراوان شدند بر فرمانروائی داد گر آرزومند گشتند کار آگهان خیرگال
انجمن برساختند و یکی را که در اگهی و فراخی حوصله و مهربانی عام و شجاعت ذاتی یکتا بود بسیرے بر گزیدند و ازان پس آئین فرمانروهی پدید آمد
چندانکه نوبت فرمانروائی باو کهدر سید واو در آویزه گر جراسند راجه بهادر دو متصرا باکشن نموده بدست بلبصد بزرگ سرا در کشن به نیستی سرا
در شد بر سخ خویشاوندان آن کشن به بزم عروسے بقصد هلاک میشتافتند و امو در سیر او کهد یکبن توزے لشکریان صوب کشید و بر ساحل
سند کار زار نموده فرو شد و چون زن او آبستن بود آخر شناسان از پیش آگهی دادند کشن مرزبانی را نامزد او گردانید و پس سے چگونه
مسند آرای دولت کشتند از ستمگارے نام و نشانی از ایشان نماند گویند در کام راج بزرگ شهرے بود آباد کرده یکی از راجهائے
سلف وامر وز نشان از و پیدا چنین برگزارند هشتاد و چهار کرور خانه داشت نظم بام بر بام گر شدی خوابان + گربازری شدنے
با سپابان + گر یقین از مهنت گفتن نیست + تهدهه بر اوی است برمن نیست + وچون فرمانده بے باسوک سپر عم راجه جنک بار گرد
کیش برهمن برانداخته آئین چین پیش گرفت وشالسته کرد اربے پیرایه حال او بود یو او راجه جلوک بعدالت گستری نام برآورد دنا کناره دریاے
شور بر گرفت و دو باز گشت از قنوج دار الملک هندوستان دانش شناسان آگاه دل آورده و کے و پایه شناسی هفت کس را برگزید
نخستین را بداد گری بر گماشت دوم را دیوان برساخت بسیوم خزانه بسپرد و چهارم را به تیمار سپاه نامزد فرمود پنجم را بدبیرے قرار داد ششم را
میسامان گردانید هفتم را بر ازگزاری اختر بر نشاند از کیمیا آگهی داشت گونیه بزرگ ماری فرمان پذیر ساخته بود بر و سوار شدی و در آب
زمانی در از فرو رفتی و گه پیرو گاه و بزنا بدیدآمدے شگرف کارها ازو بر گویند و آئین بوده در ان زمان روائی یافت و امو در ا گروهی از نزدا و سو
برشمارند و برخے بیگانه عبادت گزین نیا لشگر بود نفرین ریاضت گری به پیکر مار برآمد در زمان راجه نیز پیرهمان هم قوم بوده چیره دست
آمد و بپرستش جای آنان خاک توده گشت راجه مهرکل ستمگاره و بے آزرم بود از نیرنگی سرنوشت بسیار کے جهان هم گرفت چون بگذرید هستی
دفتر باز گردید فیلی لغزش یافت او را آواز و هر فیل افتادن خوش آمد صد فیل را کوهنیستی فرستاد ازان باز آن پنج زار بدان نام مختص
یافته چه هستی فیل را گویند و ستر زنان را در زمان او سنگی ستر گ گذگاه رو دبارے بر گرفت هر قدر که مے بریدند شب باز بدستور
پیش دست شدے چاره سگالان درماندند آواز آمد اگر زنی بارسا گوهر دست رساند سنگ پر خیزد مرتبه مرتبه زنان همی آمدند چون امتحان
ازان ظاهر نمے شد زنان را به تهمت بدکاری و پسران را بحرامزادگی و شوهران را بروادار گزندجانی میرسانیدند گویند سه کرور آدم بکوهستے
فرستاد تا آنکه از دست یارسائی گوزه گر آن کار شگرف بر آمد و سرمایه شگفت افزائی شد و کار او بگونا گون رنجورے کشید و خود را باتش انداخت
راجه کو پادت فراوان آگهی داشت بدست آویز داد گرے بسیاری جهان بر گرفت در قلمرو او تسلیح نمے شد که ومه از گوشت پرهیز کردے
تجانه ۳ امروز بر کوه سلیمانست اساس نهاده دستور او راجه جشنر لختی در عفوان فرمانروائی بداد گری نشست در کمتر زمانی از طبیعت
پرستاری همزبانی بدگوهران مردم ازدو رشدند و فرمانده هندوستان و بتت آهنگ ملک او نمودند سران کشمیر او را بزندان انداختند
در زمان راجه نیجر و زاشدید برف بارید و کشتکار زابود شد و قحطے شگرف شورش آورد و راجه چند روز پرسی داشت دانش و در درست اخلاص
بارسا گوهر لابه گرے ندانستی همسران چونش ناتوان مینی هر زوند و خراب در دمان ظاهر آباد بکین آوردے آورده و از دو دست
سخنان برساختند از انجاکه بزرگان راو دین هنگام لغزش رود راجه ژرف نگهی کار نبرد و عمدنامهای پیشین بیاد دنیا و رد آن فرو نهیده

را از پای در انداخت و او را در دشت ناکامی شد چون از نیرنگی تقدیر بخبر آگهی داشت عزم پیرامون خاطر او نمی گشت و بشتاب تمام بی
چهره زندگانی می افروخت بدسگالان نافرجام چنان نمود که او در سر اندیشه سری دارد راجه از نا شناسائی او را بردار کشید پس از روزگار
بر سر او گذاره افتاد و از استخوان پیشانی چنان برخواندند ناکامی گرامید نبندان رود و بر فرزند راجه جان سپرد و سپس زنده شود و بسلطنت
رسد از این آگاهی در شگفت افتاد و او را برگرفته بگوشه نگاهداشت و با نیروی پنالیش پرداخت شبی رو جانیان نزد او فراهم شده با فسون
سرائی جان برمیدند و در کمتر فرصتی بر سریر فرمانده ی برنشست و از کار آگهی خود را بر کناره کشیده میداشت سنگر و دهن بلندنائی
گرفت و سنهد و ستان را نا کنار شور دریا آسایش جا ساخت راجه بران چون پایهٔ زندگی لبریز شد از و فرزندی نماند سران کشمیر بلاجه
بگرباجیت مرزبان سنهد و ستان گردیدند + راجه با ترکپت کشمیرے برهمنی بود دانشور بگرباجیت والا دانش او را برخرید او بکار دنیائی
او نیز پرداخت هنگام رخصت اندک خرجے داده کسیل نمود و نوشته بود و ندکه نامه بر سیاری خدمت درگاه کرده هست و ناکامی بسیار دیده بجرد آگاهی بزرگے آن دیار رسید و نامه را برگشود و ندکه نوشته بود و ندکه نامه بر سیاری خدمت درگاه کرده هست و ناکامی بسیار دیده بجرد آگاهی بزرگے آن دیار رسید و
سپارنده از مهر پادشاهی اندیشیده فرمان پذیر گردند کار آگهان انجمن برساختند و فرمان پذیر شدند راجه پیروسین عزت گزیده سنهد و ستان
پنهولہ گزین بود مے از ایزدے بندگان آگاه دل بد و مژدهٔ فرمانروائی داد از این رو بجارو و نگر کوٹ آمد و آنرا برگرفت چون بگرباجیت
مرده بود با ترکپت از این آگاهی جا ترک سلطنت نموده بنارس شتافت و گنج خمول برگزیده بعدل و داد جهان را بگرفت سری نگر که امروز
دار الملک آن دیار هست اساس نهادهٔ اوست دران هنگام سه وشش لک خانه در وا با دبود راجه پیروسین از والاهمتی یازده سال
محصول کشمیر را با ترکپت فرستاد و او بر آرزومندان بخش کرد راجه رامادت داد گرے نموده عالم بگرفت و در نواحے کشتوار نزد آب
چناب بازه وزا دو بسیاے خواسته خود بغاری در شد و ناپدیگشت از و داستانهای شگفت افزا گویند راجه بالادت بر سنهد و ستان
چیره دستی نمود و تا سور دریا حکم خود گردانید + در زمان راجه چندر انند برهمن زنی دادخواه آمد که شوی مرا گشته اند و جان ما پیدا
پاسخ داد هیچ کس گمان دارے گفت شوے من خوی گزیده داشت کسی را بد و دشمنی نبود لیکن در پرورش حکمت با سیکے گفت کوشا
او را چون حاضر کردند خویشتن را لب و رکشید و تا تشنه آب سوگند دادن را مدعی نه پذیرفت که مبادا از نیروے افسون کار پیش برد
راجه خویشتن را از خواب و خور باز گرفت یکی از دانش منشان آگاه دل در شمالی نمایش افسونے بیاموخت که به آرد بر گنج خوانده بهمین سازد
و با هر که گمان باشد او را بر او برگذراند اگر در هنگام گذشتن نفسش دو پاسے کس پدید آمد دست از دامن او باز ندارد و بدین آگاهی شناسائی
حال آمد و با دا فراه سرانجام شد و چون برهمن را جان تشکر ندانستی پیکرے بے سر از آهن ساخته پیشانی قاتل را بآن نشان منگر داینده
راجه للتادت بملک آبادی برنشست و بنیروے ایزدے تا بید ایران و توران و فارس و سنهد و ستان و حفظا هنگی معموره برگرفت
و داد گرے فراپیش نهاد و در شمالے که در گذشت گوئید نبفرمان مرتاضے سنگ شد و بر خے طرز دیگر سرایند راجه جیا پیدا بزرگے
ستر گ یافت و بسیارے عالم برگرفت در بنارس نود و نه هزار و نهصد و نود و نه اسپ خیرات کرد و همچنین فراوان خواستها به آرزومند
بخشید و از کهن سالان برسید که لشکر للتادت چند بیشتر بود پاسخ از من پاسخ دادند در لشکر تو هشتاد و نه هزار سلحپال هست و در این عمر که
یک لک و بست و چهار هزار بود دیگر حشم را از این اندازه برگیرید چون راجه در تیرر فت جهج خسپوره او در کشمیر آهنج سرے پیش گرفت
امرای راجه بجهت بیوفائی سپردند و عرض صوری بر بے نامے تحقیق گزیدند راجه با آئین بجرد به بنگاله شتافت
و به سپاه آنجا بنگاه خود را برگرفت و جمع درآویزه فرو شد راجه للتادت فرمانگان را نخواهت و هنرل سران را بان اعتبار گرفتند و کاردانان
دانش منش گنج خمول برگزیدند و دستور چون از اندرز کوئی کاری برنساخت ترک دنیا نمود راجه سنگر و تا گجرات و سند برگرفت و

برد لکهن چیره دستی یافت و بمرزبان آنجا باز گذاشت اگرچه از عنفوان دولت راه نیکوئی بسپرد لیکن نتوانست بسر برد بدستی دنیا و رابه تباه
شیفته گردانید در زبان راجه جس گردیو یعنی همیان صد اشرفی گم شد از خشمناکی بجان شکرسے خود برنشست و زدو ازین آگهی گفت اگر پیدا
سازم چندین گیرے گفت هر چه تو خواهی او ده اشرفی پیش آورد بر همن دل آزرده بداد خواهی پیش راجه آمد و حقیقت حال گذارش نمود راجه
او را طلبیده اشته بداد ن نو داشرفی اشاره فرمود مقصود ازین سخن آنست که هر چه ترا بهرے خود خواهش رو بخش او باشد + در زبان
سمدیو شاه میر نامے احمدی کیش که نسب خود را پاجن پانڈو میرساند ملازم شد همدرین زمان بخشی مرزبان قندهار دو دختر نام دست بردے نمود
ملک را بغاتی ساخت راجه بتنگنای کوهستان پناه برد و از رعایا زر بزور گرفت و آن را بدو فرستاده لابه گرے نمود از بیمناکی سرما
بازگردید و بسیاری باشوگاه برف درشدند همدران ایام نرجن دیو نام پسر مرزبان تبت تاخت آورد و ملک ویرانی یافت چون راجه
درگذشت سلطنت آن دیار به نرجن دیو قرار گرفت بداد و دهش نام برآورد شاه میر مذکور را وزیر خود گردانید بهم نشینی و دسازی
کیش او برگرفت چون راجه اول دیورا روزگار سر آمد شاه میر مذکور بدستان سرائی و حیله سازی زن راجه را بزنی برگرفت در هفتصد و
چهل و دوم هجری خطبه و سکه بنام خود گردانید و شمس الدین لقب نهاد و خراج شش و یک بر سندیش از آنکه کشمیر در آید در عالم مثال
نموده بودند که سلطنت کشمیر بدو خواهد رسید و چون ازین عالم ارتحال نمود سلطان علاء الدین حکم فرمود که زن نابا سامیراث شوهر نیابد
سلطان شهاب الدین چراغ آگهی افروخت و لوای معدلت افراشته بر تبت و نگرکوٹ و دیگر بلاد چیره دستی نمود و بروزگار سلطان
قطب الدین میر سید علی همدانی بکشمیر آمد سلطان بس گرامی داشت سلطان سکندر تقلید دوست و تعصب پیشه بود بزرگ تجا نهاد ازما
و مخالف کیشان را ناکامی بر نشاند و در زمان صاحبقرانی که کشایش هندوستان فرموده و فیل بدو فرستاد او داعیهٔ ملازمت
در سر گرفت میانه راه آگهی آمد در همالون محفل مذکور ے شود که مرزبان کشمیر سے هزار اسپ پیشکش خواهد آورد ازین ناشناسائی بازگردید
و یوزش خواست و علی شاه زین العابدین را جانشین خود ساخته سفر راه حجاز گزید از همه بابی هرزه لایان نافرجام و نا استواری غریمت
بسگالش کشمیر بازگردید و به یاور سے مرزبان جمو بدان ملک چیره دستی یافت زین العابدین بپنجاب آمد و بحیرت که هر سوست
علی شاه فراوان لشکر فراهم آورده به پنجاب نشتافت و آویزه سترگ روے داد آخر کرد الو د هزیمت شده بمغوله نشین آمده خلوت
کشمیر بزین العابدین باز گردید و حیرت از کشمیر حضت کرفته آهنگ دهلی فرا پیش نهاد و از سلطان بهلول لودی شکست خورده بکشمیر رفت
و بیاور سے لشکر سلطان زین العابدین ولایت پنجاب را برگرفت و سلطان بر تبت و ست چیره دست آمد دانش منش فرخ پی زده لودا زصلح
کل فراوان نصیبه داشت هر که و مه او را از ایزدی بندگان خاص بشمارند و بولایت یاد کنند و نیروے خلع بدن بد و نسبت دهند میگفت
در زمان چکان مرزبانی کشمیر ازین گروه برآید و بدست فرمانروائی هندوستان در اید پس از چندین سال گزارده پیدائی گرفت از مهر
افزونی در عیت پروری جزیه و گاوکشی را برانداخت رسم جریانه و پیشکش و مانند آن بر داشت جریب را حتی برافزود و خرج خانه کان
مس بود و داوے بیشتر خود کرد سے و دشوار سوں نج را باسانی گشادی و ذرداران را در پنجیر داشته بعمارت فرستادی و از مهربان دے
مردم را از نیکا ریاز داشت و گوشت نخوردے و فراوان نامه را از عربے و فارسے و کشمیرے و هندی ترجمه کرد و در زمان او
سانه نداے ایران و توران بکشمیر آمدند ازان میان ملا موجودی شاگرد خواجه عبد الغفار مشهور از خراسان آمد و ملا جمیل را که در خواندگی
و نقش بستن یکتای روزگار بود سلطان ابو سعید میرزا مع اسپان تازی و شتران بختی از خراسان به ارمغانی فرستاد و سلطان بهلول لودے
حاکم دهلی و سلطان محمود گجراتی بدو پیوند دوستی کردند و سلطان حسین لشکر فراهم آورده به پنجاب آمد تاتارخان او نیز شتابان نمود و تاخت و تاراج
آن ملک را خراب ساخت + و در عهد ختم سنا بسر شمس الدین از میان شاه قاسم انوار از عراق آمد و آئین نوربخشی روائی داد و ازان پس

شورش سنی و شیعه درین دیار هنگامه افروخت ✣ و در ایام محمد شاه بادشاه سوم بکمک سلطان سکندر فیروز سے یافت با بر بادشاه ممالک هندوستان شود و در نوبت سلطان ابراهیم ابدال اکبری بعوض بابر بادشاه رسانید که یکبار کوشش کشمیر دست می آید شیخ محمد علی بیگ و محمد خان و محمود خان رابدان دیار فرستاده و جیره دستی یافتند لیکن بجایه سازی آن بوسے نتوانستند بود ملک یش گرفته برآمدند و سلطنت به تبارک شاه قرار گرفت و در نوبت چهارم محمد شاه جنت آشیانی سر برآلی بود و هنگامیکه میرزا کامران در لاهور بود پیشین رفتگان و نشین کرد مرکه کشمیر کمتر توجه گرفته خواهد شد میرزا محرم کوکه را با آن گروه بدان دیار بسبیل نمود و کشمیر برگرفتند و فراوان کشتها شد و از ستم ناهنجار رعایا برجوشید چنانیان امان گرفته بازآمدند و در سال نهصد و سی بفرموده سلطان سعید خان کاشغری سکندر خان پور او و میرزا حیدر باده هزار سر از راه تبت و لار بکشمیر آمدند و فراوان غنیمت گرفته باشتی در کمتر زمانی باز گردیدند ✣ و در سال نهصد و چهل و هشت هجری میرزا حیدر بار دوم بفرموده جنت آشیانی همایون بادشاه بتهنیتی برخے بکشمیر در آمد چنانچه در پیشین داستان گزارده شد و لختی تبت بزرگ را برگرفت کاچے چک هندوستان آمد و از شیرخان کمک برد و با میرزا حیدر آویزش نمود شکست یافت میرزا کشمیریان را باشتی و دوستی از خود ساخت چنانچه کشمیریان خطبه تبارک شاه مهران روز میخواندند میرزا حیدر بنام همایون بادشاه منبر و سکه را برآراست و ازان باز در دست سلاطین بابریه بود تا آنکه احمد شاه ابدالی برگرفت و الحال از دست اتباع او بدر رفته کشمیریان بطور خود میگذرانند و احوال آنها مفصل معلوم نیست ✣

سرکار پنجله

دراز سے و پنج کروه پهنا بست و پنج کروه خاور رو به کشمیر شمالے اکنور جنوبے بنبکا و لوس کهکر باختر سوا تک نبارس امیر تیموریان جنوبی چندی راه از آنجا بپاسبانی گذاشته بود نژاد آنها امروز فراوان بر کوهستان او همواره برف بارد گاه سرما از گرما افزون و زمین بیشتر هندآسا از سه دریا فیض برگیرند کشن گنگ بهت سنده زمین و دریا نه بکشمیر ماند نه بهندوستان و نه بزابلستان نخود و جو بیشتر شود زرد آلو و چهارمغز خود رو باشد و میوه کشمش و پشم بود جانور شکارے و اشتر و گاو و گاومیش میانه نیز و خروس فراوان بیشتر مرزبانان اینجا بکشمیر نیایش گری کردندی در و سه ولایت بنبر سواد بجز نخجیستان دراز شانزده کروه شرقے چکلی شمالی کنور و کاشغر جنوبے انگ نبارس غربے سوا چند هندوستان دوراه رود کرپه سرخابے کوتل هند و اگرچه هر دو شوار گذار لیکن اولین سخت تر و دوم دراز چل کروه پهنا از پنج تا پانزده برآمد آفتاب بنبر شمال کنور و کاشغر جنوب بکرام فروشدن بجور فراوان در راه دارد نزدیک دره منهاکه به کاشغر پیوندد قصبه نگلور حاکم نشین از هند دوراه رود کرپه ملکند پنج بیشتر جا کمتر گرما سرما بسیار شود و برف بارد لیکن در دشت زیاده از سه چهار روز نبود و در کوهسار همه سال زمستان و بهار و هنگام بارش هندوستان ریزش ابر شود و بهار و خزان اولیش شگفت آور گلهای ایران و توران و هندوستان در و بفشه نرگس خود رد صحرا صحرا کوه کوه میوه خودرسته شفتالو خاشخاش خوب شود باز و چره و شاهین گزیده بهم رسد و کان آهن در و در از بست پنج کروه پهنا پنج تا ده خاور سوا دهمال کنور و کاشغر جنوبے بکرام باختر کزونور گل از کابل فراوان زرد آلو ناشپاتی خوب قلعه ستوار دارد و حاکم نشین گویند امیر سید علی هروی در بخارخت هستی بربست و او را حکم وصیت بخطلان بردند هوای او سوا دآ سالیکن سردے و گرمے لختے افزون بیش از سه راه مذارو یکے از هندوستان رود آنزاد الیش کول نامند و دو از کابل یکے راه بسمیج و دیگر گزونور کل آسان ترین دالیش کول پیوست این دشتی است میان کوه و دریای کابل و سنده دراز سے کروه پهنا از بست تا بست پنج کوهی این سرکار در کریوه و دشت میان کوه یوسف کلی رانبگاه و زمان میرزا الغ بیگ کابلے از کابل بدین سرزمین رسیده از داد و سلطان کوه دراز اهل سلطان کی هند

ذوالقرنین میگیرند بر گرفتند گویند سلطان برسر انبای خود را با تختی توج و خویشان دیرین بلا دگذاشته بود و هنوز چندی ازین گروه در کوهستان سبز بر بندو نسب نامه سکندر سے در دست دارند و زبان دولت اکبر بدگوهران این مرز بر سر نے به نیستی گاه سرنگون افتادند وجوقے با سیرے رفتند و گروهے بملازمت او سعادت اندوختند +

سرکار قندهار

از سوم اقلیم دراز از فلات بخارا آغور و غرجستان سه صد کروه پنها از سند تا قره دویست و شصت برآمد آفتاب سند و شمال غور و غرجستان و جنوب سوے دشیب گاه آفتاب بقره کابل و غزنین میان شرق و شمال اگرچه در شهر برف کمتر بارد لیکن در کهسار پیوسته بود هزده دینار را تومان گویند سر تومان هشتصد دام و تومان خراسان سے روپیه تومان عراق چهل هیشتر جنوب را بحر وار برگذارند و آن چهل من قندهار و ده من هندوستان به قندهار و دارالملک ملول صد و شصت درجه و چهل دقیقه و عرض سے و سه درجه و قلعه دار درخت گرما شود و سرما کم لیکن در دے و بهمن یخ دارنا برآمانید پس از سه چهار سال ریزش برف نشاط آورد گل و میوه فراوان گندم و جو سفید بدور دستها ارمغانی برند و هیچ کروهے کو هیست آن را از در کوه گویند و شگرف غاری در و مشهور نهار جمشید چراغها افروخته در شوند از گرشکی هوا اندازه نیارند گرفت دو هشت کروهے ولایت بزرگ کو هیست در کو آن شگرف غاری ان را غار ساه میگویند دران میان دو ستون خدا آفرین یکپیوسته سقف غار بلندے سی گز آب از بالای او بپایان آید و عرضیکه نزدیک اوست بریز دو دیگرے یازده گزے پیشین زمان کار نیاورده داشت خزینه فراوان دوخته شود و شاداب هیشه و از پیوسته برجوشد کان آهن آنجا در دامنه آن آهنین تنورے بر سر آهنین تخت آهن ساخته پیشینیان +

غزنین قندهار کرم سیر ملکیست طولانی آب هیر هیندار میانه بگذرد یکطرف پیوسته بزمین داور و دیگر به سیستان هر دو جانب آب فراوان گوناگون کشتکار دران نزدیکی بزرگ شهرے بود سلاطین غور را بنگاه و از عمارات فرمان دهان پیشین پس نشان پیدا میان هیرمند و قندهار میمند را بلا دمشهوره بوزگار کهن ریجات حال او باز گویدگندم و جو را سفید برے گویند زمین داور از سوم و چارم اقلیم فراهم دراز از آنک بنارس که بر ساحل سنده هست تا هندوکوه صد و پنجاه کروه پنها از قرابا غ قندهار تا چنان سرا صد خاور رویه بهند و ستان غربے و شمالی هندوکوه و غور در میان شمالی اندر آب بدخشان و سنده کوه در میانه جنوبی فرملی نغرستا پلش آب و هوا نیرو سے قلم برنتابد آنکه زمستان بیرون از اعتدال گزندے نرساند گرم سیر و سرد سیر بدانسان که در یک روز از عالمی بعالمی گذاره افتد بدین نزدیکی ایلاق و قشلاق در همورده کوشان دنهند و در دشت و کوه ریزش برف شود و نخستین از قوس و واپسین از میزان و زراعت نیز نکو بالا در همه کوه بلند رود و آمدن غنیم پس شوار میان کابل و بدخشان و بلخ و سنده کوه واسطه و هفت راه هست که تورانیان آمد و شد نمانید اما همه دشوار گذار این هر دو جاکه عبارت از قندهار و زمین داور است اغلب در دست سلاطین صفویه اما رفت و آمد بر اهمنهم الجلیه بود گاه گاهے بنا بر بعض حوادث بدست بابریه افتاده و سلاطین ایران به غلبه و قهر باز گرفتند و راهیکه از خراسان سے آید قندهار میرسد این راه دوست کوتل هزاره دو هندوستان پنج راه گرویه پیش از نور دیدن دو کوتل گذار بجهال آباد افتد بابر بادشاه این راه را برنه گاشته همانا در ایام روانی نداشت راه خیبر بیشتر و شواری داشت به فیالیش جلال الدین اکبر بادشاه چنان شد که از اراپه بر آسانی رود امروز آمد و شد تورانی و هندی بدین راه بفرموده نادرشاه افشار بعد ضبط کابل و غیره افاغنه آنجا راه خیبر را چنان وسیع و مصفا گردانیدند که چهل سوار پهلوی همراه روند و در عهد او راه مذکور را همیشه سحاب چنان میرفتند که سنگریزه و خاربیاے گبرے ترسائی لغاے غربے یا قی بزرگ واگویه این دیار و هر طائفه زبان خویش سر ایند ترکے مغلی فارسے هندی افغانی هیر اجے گبرے ترسائی لغاے غربے یا قی بزرگ

او لوس اینجا ها هزاره و افغان و خلف آنها این دیار بدست این دو گروه چه هزاران لشکر چیتائیست منکوقاآن بیاوری ملاکو خان
فرستاده بود و این جماعه را همراه پسر خود نکوکرد از اوغلان بدخشد و نامزد کرد از غزنین تا قندهار و از هرات ان تا نواحی بلخ بنگاه
انیان زیاده از صد هزار خانه و سوم بخش او سوار اسپ دگو سفند و بزدارند و هر چرسنے دیپدا نامزد گردد شده اند و باهم تردد و دوکی
و ترک آشتی نمایند افغان خود رانی اسرائیل شمرده افغان نام بزرگ نیاک دانند گویند اورا سه پسر بود یکے سرین الوس سرتی منسوب
بدو دوم غرغشت طائفه غرغشتی نسبت باو درست سازند سوم پنی گروه پنی سلسله خود اباو رسانند و این سه شاخ که پدید آمد قبیله ها
هر یکے بنام یکے از نیاکان خود رشناس الوس ترین هر پیچ میانه خرشین شیرانی اوترکا سے محمد تریشکی کلانی خلیل مهمند زئے
واوو دزئے یوسف زئے کلمانے ترکلانے ہوتی ہوند سورانی چلیدرگ زئی آفریدی حکمانی بنگی گرانی او سر منسوب کاگر
ناغر سوانی بهی باران بغرغشت گراید غلزے لودے نیازی لوحانی سور سروانی کلیوه پنی نسبت دهند بر گذارند دست علی غوری
گوا از افغانان متی ست گفتی یکی از فرزندان پنی دامن آلای عصیان شد چون راز سیه نزدیک آمد که کشوده گردد او را بدو پیوند
بیوگانی داده پرده ناموس برانداشتند واز دسته سپرش. خلزی لوهانی سروانی و برچی افغانان را قبطی پندارند و ران زبان که
بنی اسرائیل از بیت المقدس باز گردیده مصر آمدند این طائفه را گذارده هندوستان افتاد این داستان در از تر از انکه در تنگنای گذارش
گنجد لیکن نکتی برای شادابی سخن گزارده آمده خواجه خضری قاقشال میدانی او نیک کلکے السیر ایجی بل بودے نگدری سپودے
سبکے بامی تفک انداز عرب گله بان فوق های و دیگر صحرا نشینان فتاوان لیکن نه بدان انبوهے و در عهد اکبر پادشاه مشیری و رجاکری داشته

شهر کابل

اقلیم چهارم طول عهد و چهار درجه چهل دقیقه عرض سے و چهار درجه و سے دقیقه اگر زمین مصر بالا سامست گویند و زمان شنگ آسیاس
یافته و بکلمین قلعه سه هزار ذرع غرب رویه آن قلعه کوهیست فیض بخش همانا کے از نامزدان پیش عمارتے آسیاس نهاده بود
بدان نسبت ازان کوه را شاه کابل گویند ارک این معموره برقرار است و تپی گاهی از عهد اشده از اعتقاهین نامند برخی از زمین شرف
بر قلعه بوده بکسر دی فرا پیش در آورده و در دامنه آن کشتهای دلفریب و چمن زارهائے روح افزا و باغهای دل آور خاصه شهر ارا
و دوچی شاه آب و زین شهر عشرت افزاید یکے از نامدار ید و انبه آب شده از شهر گذرد و آن راهوی خطیبان خوانند و دیگر از تنگی دره بیرون
از پیش دروازه دهلی بدو عهود بشتاد بازارهوی پل سنان گویند گوارا و صاف تر از اولین و نیز دران نزدیکی ها بسم الکاهوی برآورده
پس سودمند پیوست آن محله ایست گلگشته نام دیده و دل از ان فیض برگیر و دروازه کوه سرچشمه بود و در بسر یکی خواجه حسن نام دارد است
و در دیگر قدمگاه خواجه خضر به پندار عامه و دیگر را مرد سے خواجه عبد الصمد خواجه روشنائی نامند خود پژوهان یاسائی کابل وقف دارند را
وود از هندوستان بچشمانداز یکی توان روند و از دیگری باران و از گاهبانی این و فرا خانی هندوستان از یکانه ایمنی یابد و
تیز جهان نورد سے بدین دو راه سفر دارد و دین دیار بسان سمرقند و بخارا پرگنه متضمن پنجاب و قریات راهوان گویند و بغیر آن را
پرساور خوانند بهارش بس نشاط انگیز و در بنجا معبد یست بزرگ کو راکهرے نام مردم خاصه جوگیان از دور دست به نیایش آیند و این
نهال از نعمات دار و خفته نشین در زمان پیشین او نیه پور بود و امروز جلال آباد برف نه بارد و سه بارد ان شدت نبود کشتکار را سر نبرد از
و انارے دانه شود نزد جلال آباد باغ صفا یا رگار بابر شاه نزدیک او نیه پور باغ وفا میز از یادگاران خدیو گاه محبوب کوه سفید
حیرت افزاید و برف هیچگاه کم نشود و از سخت میان نام روشناس در خیمه و کوهیست هرگاه رکابل برف بارد بران تیز پیش
شود لمان مندرا زبیرون فراوان رود علی سنگ و رود الشکار یک جا شده باب باران پیوندد و آب چنان سرا سیمان شرف

و شمال گذشته بکتور در آید و گردکوه های نزدیک برف آلود و در دشته رود جلی سنگ بوسیان آنرا گاو گویند و انجا قبریست مردم میگفتند ارواح پدر نوح است و لک نیز گویند بیشتر مردم انجا کان راعین بزخوانند و لمغان از بی جهت گزارش باید دکوهستان نیز بر آنکاوا است مردم بجای چراغ چلغوزه سوزند و روشنی افزاید جانوریست اورا بر بران گویند از شب گاه یک گز اندازه بر آید و نیز موشی باشد که بوی مشک از و آید چرخ موضعیست از لوهان لوگر مولانا یعقوب چرخی بان منسوب و سجاوندی از قریات شهر او در کوهستان بنگاه کافر و صحرا نشین هزاره و افغان لوهان ایشا واسطه ایست میان لرم سیر و سرد سیر اول هزار گذر جانوران و انجا شود و مردم عشرت شکار کنند لوهان بنگش هفت هزار سوار و هفتاد و هفت هزار پیاده همت هزار کس ازان پانصد سوار خلیل پانصد سوار و شش هزار و پانصد پیاده داؤد زئی سه هزار سوار و سی هفت هزار پیاده کلیانی پانصد سوار و چار هزار و پانصد پیاده محمد زئی چهار صد سوار چهار هزار پیاده و هفتصد سی سوار و نصد و پنجاه پیاده صافی صد سوار و یکهزار و چهار صد پیاده جیل پنجاه سوار و هشتصد پنجاه پیاده غلزئی صد سوار دو هزار و نصد پیاده خنجر خیل سی سوار نهصد و پنجاه پیاده شیرازدست سوار و هزار و چهار صد پیاده خرسینی دو سوار و دو دست پیاده خلجی و بست سوار و چهار هزار پیاده عبد الرحمانی صد سوار دو هزار و پانصد پیاده آفریدی پانصد سوار دو هزار و پانصد پیاده درک زئی پانصد سوار و پنجاه و پانصد پیاده لوهان گردیز تا مله استوار او و میشیری عمارات سه طبقه و چهار طبقه +

غزنین

از سوم اقلیم پایی تخت سلطان محمود و سلطان شهاب الدین برخی این ولایت را از بلستان گفتندی و برخی قندهار و اصل این لفظ غزنین تکثیر ثانی سیاری اولیا را خوانگاه و رستان اورا بر سمرقند و تبرستان و هند و دوسی از شمال بجنوب میرود کشتکار بدان سرسبز و شاداب و کشادان رنج بسیار برند هر سال خاک نوآورند تا کشت پذیر شود هیشه از اصلی کابل بر دهند و غزنین ذراعان شود زمستان هند و رستان برند و زمان برابر قبری بود که چون در و دیوار و خواندی و جنبش آمدی از پرتو آتش و دود و دران آگاه روشن شد کدبر ستان سرانی کاربزاران اشکوان فروش ست و نیز خشه است که اگر فاز و رات دران افتد شود رش ابرو هرف و باران گی بر آید نوآن گاه باد و زان سلح جنا صافی و رنگ آنچنی ریاحین از گفتار بیرون سی و سه گونه لاله رو دیه و نرگست بوی گل بهمن آید آن اللاله گلیه خواسند و کان نقره و لاجورد و مروزه یک کوه رنگ زاریست آنرا خواجه تریک دران گویند و تا بستان آواز مقاره و دهل ازین مکیه زار شنوند +

لوهان ضحاک و بامیان

قلعه ضحاک از آثار پیشینان آباد حصار بامیان خراب و دوازده هزار سیج و رانجا دو بامیان کوهستان چاها کنده اند و هر رو کج و انتاشی کرده بران نام خوانند و در باستانی زمانه موسم زمستان مردم آنجا بسر بردی و سه بت تنگرف و انجا یکی بصورت مرد بست بقدر شانزده گز دیگر بمثال زنی بدلبندی پنجاه گز و یکی خرد سالی ست بقامت پانزده گز شگفت انکه در سمی قبریست و بسیان آن تابوتی نهاده اند دران یکی از خود گان خراب و پوسین کهن سالان آگاه دل سر آنجا زدانند لیکن بزرگ بر شمرند و زمان باستانی برخی دارد ماسای و بدن رابدان اندوده و بزمین های سخت بخاک سپرده و ماده لوحان ازین فریفته شده و اراوت آورده بست لوهان بدین ولایت گراید جمع این را بابر بادشاه در واقعات خود باد جود نخا هشت لک شهرخی نگاشته که سه لک و بست هزار روپیه اکبر شاهی شود روپیه بنرخ چهل دام یک گرو بست و هشت لک دام در عهد اکبر بادشاه جمع شش کرور و هفتاد و سه لک و هزار و نصد و شصت و سه دام قرار گرفته بهانا دگر گونی [illegible] بادی بدان پایه نبود و نیز برشلور و برخی دیگر نزادران شمرده اند

وکاردانان عمل پرداز ہم بدینسان طرز شالستگی ندانستہ باشند ✤

تذکرہ

عبدالملک بن مروان سال ہفتاد و ہفت ہجری امیہ بن عبداللہ را از حکومت خراسان باز داشتہ بحجاج بن یوسف ثقفی داد و عبداللہ بن ابی بکرہ السیستان فرستاد را بجنگ لشکر باسر انجام داده با ویزہ رن بھیل مرزبان کابل شد چون توانائی پیکار نداشت گریوہ ہا سنگ چین ساختہ راہ بر گرفتند کار بر لشکر عرب دشوار شد و از نایابی خورش بجز گرسنہ ماندن ناگزیر از تنگنا ہا ہفتصد سوار دام کہ سلک روپیہ چال باشد داده عبداللہ برآمد و شریح بن ہانی برآشفتہ با آنکہ کہن سال بود شتافت و مردانہ فرو شد حجاج ازین آگہی سرزنش نمود و امارت باز گرفت و در سال ہشتاد م عبدالرحمن بن محمد اشعث را با ویزہ رن بھیل نامزد فرمود و سیستان و آن نواحے بدو داد عبدالرحمن چون بسجدو کابل آمد طرز پیشین بر گزید و از کارشناسی بر تنگنای بر خے از مبازران را بر گذاشت و چیرہ دستی ہای شگرف نمود و فراوان غنیمت بدست آورد و دشوار کارے آن ملک را نتوانست نگاہداشت باز گشتن را حجاج نہ پسندیدہ عتاب نامہ نکوہش نمود و چنان بر نوشت ہر چند درین سال تردد فراوان شد لیکن سزای این برگشتن ناہنجار آنکہ بمجرد رسیدن نامہ بار گرد و آن ملک را تصرف در آورد و اگر از خود رائی و خویشتن دوستی مدین نگراید و کار را بسامان دیگر اندازد او را معزول فرمودیم عموم لشکرے اشعث بن محمد بن اسمار خود ولشته بفرمودۂ او گرایند عبدالرحمن از زر مستی و بدگوہرے با یران لشکر کینہ دل شدہ از حجاج روے برتافت و بحاکم کابل آشتی کرد و بجنگ حجاج شد چنان قرار یافت اگر فیروزمندے یابد بہیچ وجہ پیرامون کابل نگردد و بہیچ وجہ تکلیف نکند و اگر درین کار زبانکام بازگردد بناہ و مددستگیرے نماید حجاج ازین ستورش برآشفت و در ظاہر تستر ناورد گاہ آراستہ گشت عبدالرحمن فیروزے یافت حجاج بصرہ باز گردید و بار دیگر ہنگامہ کارزار برآراست و آن ناسپاس را آبرو ریختہ شد و بقلعہ بست کہ گماشتہ او داشت پناہ برد و آن خسران زدہ دین و دنیا باندیشہ نصرت حجاج عبدالرحمن را دستگیر گردانید و خواست کہ او را بپیش حجاج فرستد مرزبان کابل این آگہی تیز دستی نمود عبدالرحمن را خلاص ساختہ ملک خود آورد و چند بار دیگر پیاورے او آویزش نمود و کاری برنساخت و در شتاد و چہار سال رن بھیل سخن شیرین و وعدہ ہاے دل آویز فریفتہ شدہ او را بستہ پیش او فرستاد او از غیرتے کہ داشت و رائتنای راہ خود را از فراز گاہے انداختہ سفر ہستی اقلیم گزید و در سال صد و ہفت ہجری در حکومت ہشام بن عبدالملک امیہ عبداللہ قشمے حاکم خراسان و غرجستان و ملک نیم روز کابل را بست آورد و حاکم نشین خود ساخت و از آن پس ہموارہ در زمان بنی امیہ و بنی عباس حاکم خراسان و غرجستان تا آنکہ در زمان سامانیان البتکین غلام آن خاندان جدا شدہ بغزنین و کابل را متصرف شد و دم استقلال بزد چون در گذشت سبکتگین بدر سلطان محمود بکلانی این دیار قرار گرفت و ہم چنین در تحت تصرف غزنویان بود سپس غوریان پس ازان تغلقان آنہا کہ یکی ازان تاج الدین بلدوز بود و پس ازان نخجوانیان میان و سپس لشکر قاآن بزرگ چنگیز خان ستیلا یافت و ازانجا بامیر تیمور صاحبقران باز رسید و فرزندان او سریر آراشدند زمانی چند در تصرف نادر شاہ و اکنون دارالملک تیمور شاہ بن احمد شاہ ابدالیست ✤

چون اندکے از ذکر و کیف ہندوستان و صوبجات آن نگاشتہ آمد اکنون شمہ از
احوال فرمانروایان این دیار را از ابتداے پانڈوان بقلم سوانح نگار در آوردن
و با خبار جویان ارمغانے گزاردن ضرور است ✤

ذکر احوال فرمان روایان ہندوستان از ابتداے راجہ جدشٹر پانڈوان ✤ ✤

از کتب تواریخ ہند خصوص مہابہارت کہ تاریخیست بزرگ و از کتب دیگر معتبر تر چنان ظاہر میشود کہ سلطنت ہندوستان

از پایان زمان دوا پر در خاندان پاندوان مذکور روان بوده سلسلهٔ اسلاف ایشان علی التعاقب طلقاء عن سلف فرمانروائی و مملکت گشائی نموده اند چون نوبت سلطنت براجه بچتر برج جد پاندوان رسید بدستور نیاکان خویش بعدالت گستری و رعیت پروری جهانبانی نموده جهان گذران را پدرود نمود و از ایشان کسی نماند که زمام جانداری بدست تواند آورد اعیان دولت باهم مشورت نموده رجوع بیاس که نزد همه خلقت و نشو و نما و طول بقای او از عجائب قدرت الهی است نموده بوسیلهٔ او از عورات راجه سه پسر بهم رسانیدند گویند که چون زن اولین راجه تاب دیدن پیکر محب او نیاورد چشم خود پوشیده داشت ازین جهت از پسر نمایندا بوجود آمد نام دهرتراشت نهادند و زن دومین را از مشاهدهٔ طلعت او رنگ زرد گشت از و پسرے که رنگ تمام بدنش زرد بود پیدا شد نامش پاندگذ اشتند و سیمین زن سوم بدنامے از پرستاری ولادت یافت چون دهرتراشت پسر کلان نابینا بود از جهت امر سلطنت برادر میانی که پاندو بود قرار گرفته چراغ مردهٔ خاندان بچتر برج بامنصورت بازروشن گردید و راجه پاندو بقوت سرپنجه شجاعت بر خانان عالب آمده اطراف ممالک بتسخیر درآورد چون شکار دوست و عشرت طلب بود اکثر اوقات در صحرا رفته بشکار اشتغال داشت روزے بعادت معهود بقصد صید افگنی در بیابان بود ناگهان دو آهو نر و ماده باهم جمع میشدند راجه چنان تیرے زد که آهو ماده جدا شده بر زمین افتاد و اما فی الحقیقه آهو نبود عابدے مرتاض باین پیکر درآمده بازن خویش همباشرت میکرد در حالت نزع بزبان آورد که از اینرو تعالی میخواهم که چنانچه مرا از استکمال این لذت بیجا باز کرده تو هم درهمین وقت بخواب مرگ درشوے راجه از وقوع این واقعهٔ عمناک گردید و دود تحیر بدماغ او پیچید اما چندے که تیر از شست جسته و کار از دست رفته بود از دعاے بد آن عابد مرتاض خود در هراس افتاده زن را بیقین دانسته ترک جهانبانی نموده در صحرا رفته بعبادت و ریاضت اشتغال ورزید روزی بزنوجه سابقه خود که کنتی نام داشت گفت که هرکس بے اولاد میرد در دوزخ میرود و در دین ما درست و جائز نیست که اگر شخصے اولاد نداشته باشد باید در پیدا کردن اولاد نسل دار همین فرزند حاصل نماید چنانچه پدر من بے اولاد رحلت نمود بصلاح بزرگان تولد من و برادران من از بیاس دیو گردیدآن عزیز پاسخ داد که اگر بر سر من تیغ آبدار بیارد ممکن نیست که باصر دیگانه محبت دارم اما چون افسوسے از عابدے مرتاض مرا متاسف ساخته ام که از عالم ملکوت هرکس را خواهم طلبیده فرزند حاصل نمایم اگر رضای تو باشد باین صورت تحصیل اولاد نوا نم نمود در جواب زنین من خوشنودیت شده و درین باب اجازت داده آن عورت را در خلوت فرستاد و خود بدروازه بپاسداری قیام داشته آنچنان احتیاط برد که مگسے نتواند آدم در آنجا نباشد بقدرت الهی آن زن از درون خانه بستن گشته بیرون آمد و راجه را مژده داد و بعد از نه ماه پسرے زائیده نام او وچتر گذاشتند نوبت دوم همین ایمن آبستن شده پسرے بغایت نیرومند و قوی هیکل زائید نام او بهیم سین گذاشتند و در ولادت او نوعے از غرابت ظاهر شد که چون آبستن شدن مادر را از غیب علم التواریخ واقعه نویس معقول نگریم مشغول است که گویند آن صحرا شیری بصید آمده دوم از خوف او فریاد در گرفتند گنتی ترسناک شده و بی اختیار گریختن بخواست بهیم سین از بطن او افتاده بر سنگ کلانی افتاد از ضرب بطن سنگ لخت لخت گردید و آهنی باعث تعجب تماشائیان گشت راجه پاندو نشان یافت که این طفل نهایت زور مند خواهد شد نوبت سوم همین نمط آرجن ولادت یافت در آن وقت آوازے از آسمان برآمد که چنانچه در عالم علوی فرمانروا است در جهان سفلی این پسر حکمران خواهد گردید و در محاربات هیچکس حریف او نخواهد شد و از زوجه دوم راجه پاندو همین عنوان نکل و سهدیو بطریق توامان بوجود آمدند و این هر پنج برادر در حسن صورت و خوبی معنوی قوت و دلاورے نظیر نداشتند و راجه بالاین پسران در صحت امید وار سلطنت دهرتراشت برادر کلان راجه که نابینا بود در بهتناپور سرانجام میداد چون زوجه دهرتراشت آبستن شد بعد از دو ماه حضرت گوشت از شکم او بدر آمد که از آهن هم سخت بود و زن دهرتراشت خبران شده میخواست که آن مضغه را دور بیاندازد در آنحال بیاس دیو حاضر شده فرمود که ازان پسران نامدار خواهند برآمد زینهار آن گوشت را ضائع نسازی بعد ازان بموجب امر بیاس دیو آب سرد بران پاشیدند گفت

هر بخت را در کوزه روغن جدا جدا انداخته باحتیاط نگاه داشتند بعد دو سال دیگر ان کوزها را واکردند از هر کوزه پسر برآمد و از همه کلانتر در وجود بهن بود گویند وقتیکه در وجود بهن از کوزه بیرون آمد زمین راکافته لیان خربانگ بر داشت ازان آواز خرو شغالان گرگسان وزاغان بر زمین دود ریهوا فریاد برآوردند و در هوا غبار پیدا شد ظهور این حالت موجب حیرت نظارگیان گشت سوای صد پسر مذکور حیچهه ای از رزوجه دیگر ولادت یافت که همگی یکصد و یک پسر بوده باشند و خلف بزرگ او در وجود بهن روئین تن بود که تیر و سنان و شمشیر بر وکارگر نمیشد در شجاعت و قوت دعوی انفراد داشت چون راجه پانڈو ران صحرا بموجب دعای عابد در عین صحبت داشتن بازن خود رخت هستی بر بست زن خردش همراه او سوخت عابدان و زاهدان که در بیابان همسایه بودند هر پنج پسر و زن کلان راجه پانڈو را در هستناپور رسانیدند اکثر مردم آن پسران را قبول کردند و بعضے قبول نکردند مخصوص در وجود بهن پسر کلان دهرتراشت میگفت که چون راجه پانڈو بسبب نفرین عابد ترک صحبت زنان کرده بود ایشان را چگونه پسران راجه تصور توان کرد در آنوقت سروش غیب آواز داد که اینها پانڈو و آن هستند یعنی پسران راجه پانڈو که بمبط بدیع و بذریعهٔ ملائکه بعالم وجود آمده اند و با این آواز کل از هوا بر سر ایشان بارید و صدای نقاره و بوق و غوغای عظیم از جانب آسمان بر خاست تمامی مردم هستناپور از استماع این آواز حیران شده پانڈوانرا قبول کردند بحکیم تمامی کرعم پدر ایشان بود سایهٔ حرمت و تربیت بر سر آنها انداخته معلمان دانشور و اساتذهٔ فرخ سیر برای تربیت مقرر نمود پانڈوان بمقتضای استعداد خداداد و خرد مادرزاد در اندک فرصتے اکثر صحف بیدو دانشها برخواندند و تمامی علوم تیراندازی و کماندازی و قواعد نیزه بازی و تیغ گزاری آموخته بحد کمال رسانیدند بعد شش سال که از همه کلانتر بود در محامد اوصاف و محاسن اخلاق مشهور گردید **ابیات** نکو روی و نیک اختر و نیکخو * بدل راست بازو بنیت نکو * نه رایش بتدبیر محتاج غیر * نه امضای رایش بتخصیص خیر * به گیتی نه دیده کسی پنج تو * بشادی دل دوستان گنج تو * بآن دانش فرای تمکین و فر * بنا بد گمان کو بود از بشر * و هم سین از حد بشر خوبتر و تر و قوت و زور مند بود که دشمنان قوی را از جا برمے کند و فیلان کوه پیکر را بر داشته بر زمین مے افگند در علم گرز بازی و رزم سازی و با دشمن آویختن و کشتی گرفتن نظیر نداشت **ابیات** بران زور هر گز نباشد بشر * دو بازیش بخاک اندرو سر به بر * چو او خشم گیرد بر و زبر برد * بشمشیر و نیزه چه شیر و چه مرد * چو آورد ے آهنگ بر کارزار * نکرد ے بر و تیغ فولاد کار * نبود آدمے بود شیر نر عرین * که با دا بران شیر مرد آفرین * و ارجن که ابهیم سین خرد بود در کمان داری و تیر اندازی از اوستادان روزگار و تیر اندازان فرسوده کار در گذشت و این علم را بچندین نوع باکمال رسانید باین حد که میگویند اگر یک تیر انداز صد هزار تیر انداز و بهیم سیه جانگزائی اعدا نمودی و اگر خواستی تیرها ی بسیار خرج در هوا بهم پیوسته و سر سایه گشته سد راه باد و باران شدی همچنین طوفان باد و خاک و آب آتش از تیر برانگیخته اعدا را بآن هلاک سازد و به تیر خود سهام اعدا را اگر چه هزاران بیاید در عین هوا بر بدے و نیز در رزمگاه بقوت افسون و زور باطنی گاهی بلندی نمود و گاهی پست همچنین زمانے فرو زمانی لاغر و وقتی مجروب و ساعتی مهیب نظر در مے آمد اگر خواستی از نظر ناغائب شدی و همچنین نکل و سهدیو برادران غیر مادری ایشان در سوار کار سپ و فیل و ارابه و در رقوا عد نیزه بازے و تیغ زنے و سائر لوازم سپه داری بے همتا بودند و بکمال اتفاق باهم بسر مے بردند و چنان بودند که گویا یک روح از پنج قالب سر بر آورده و هر شش برادر کلان خود را همچو برادر خرد مخدوم و والی نعمت و خداوند مجازی تصور نموده سر مو از امتثال امرش تجاوز روا نے داشتند **ابیات** چو نیک اختر کسے کز بخت فیروز * شنود پیش بزرگان سخن تند * کسے کش بخت و دولت پای گیرد * بچنین بختیاران جای گیرد * در وجود بهن پسر کلان دهرتراشت از مشاهده محامد پانڈوان بر آنها حسد مے برد و از زور و قوت بهیم سین اندیشه ناک بوده آتش عناد در کانون سینهٔ او مشتعل میگشت و بمقتضای آئین سلطنت بداغه پانڈوان و انقطاع رشته زندگانی آنها قصد گشته بارها بقصد هلاک بهیم سین که آنرا از همه زبردست و زور آور میدانست در سیر

وشکار که باتفاق کلید کرده صحرا امیر فتندز سپرد او چند مرتبه او را از خواب یافته دست و پا محکم بسته در دریای نیلاب انداخت آنگاه حضرت الهی شاهد حال او بوده اراده اش پیش نرفت و در هر مرتبه بهیم سین سلامت ماند چون دهر تراشت حدیشتر را بهمه صورت قابل دانسته ولی عهد نمود و مدار کار جهانبانی و قبضه اقتدار او گذاشت و رجودهن زیاده ترحسد برده به پدر پیغام کرد که مرا از سلطنت محروم کرده اید و من تاب اطاعت حدیشتر ندارم همین زمان خود را هلاک میکنم دهر تراشت خاطر داشت پسر منظور داشته مقرر کرد که نصف ولایت بعهدهٔ دهودهن باشد و حدیشتر مع برادران خویش و شهر بناوه برود و پیش از آنکه حدیشتر دران بلده برسد رجودهن کسان خود را تلقین کرده بود که عمارات از صمغ و قیر و کاه و امثال ذلک تعمیر کنند و بعد از آنکه پانڈوان در انجا رسیده طرح اقامت انداز ند قابو یافته آتش در و هند تا پانڈوان سوخته خاکستر شوند فرمان بران حسب الامر للعمل آورده عمارات صمغ و قیر مخلے تعمیر نمودند پانڈوان بعد رسیدن در مکان اردو غایر نے وحیله پردازی معاندان واقف گشته نقبی در آنجا درست کرده شبی بدست خود آن عمارات را آتش داده از راه نقب بدر رفتند و بهیل نی باپنج پسر خود که اتفاقاً در انجا آمده بود سوخته خاکستر گردیدکسان در هلاک رجودهن سوختن بهیل زنی مع پسرانش هلاکت پانڈوان مع مادر شان تصور نموده مژده آنها بدرجودهن رسانیدند او بے شادمان شد و پانڈوان بعد برآمدن ازان مهلکه در صحرا رسیده بلباس زاهدان در معابد واماکن متبرکه سنبد و سیر هر دیار و ره سپر بودند دیوان و غارت را سے گشتند و شیر و گرگ دران را شکار میکردند تا آنکه در شهر کنپله پسند راجه دروپد پسر زبان آنجا دختر ے صاحب جمال و دختر حسن و خوبی همتال داشت و دران ایام آن دختر بحد بلوغ رسیده بود راجه دروپد باآئین نیاکان خویش فرمان روایان روی زمین را طلبیده جشن عالی ترتیب داده بود تا هر کس از آن دختر پسند کند و عقد دختر او در آورد و آنرا در زبان سنسکرت سوئمبر گویند و راجه مسطور چوبے کلان بسان قبق در میدان استاده کرده ماهی طلا بران بسته و دیگ کلان از روغن پر کرده زیر چوب بر دیگدان گذاشته و کمانی در غایت بزرگ و سخت نهاده شرط نموده که هر کس این کمان را زه کرده ماهی را از بالاے چوب بتیر زده دران دیگ اندازد آن دختر در نکاح او در آید روز دیگر تمامی راجهاد ران عرصه در آمده بتقدیم شرط معهود بقدر قصور سعیها نمودند احدے از عهده آن بر آمدن نتوانست پانڈوان بصورت گدایان در گوشه تماشائی بودند دران وقت ارجن برآمده کمان را که در غایت سختی بود زه کرد و آنچنان تیز زد که ماهی طلا از بالاے قبق جدا شده در دیگ روغن افتاد آنگاه دختر راجه دروپد را که دروپدے نام داشت از میان حضار راجه ها و لاشکوه بزرد رباز دی قوت گرفت انظار گیان از وقوع این قوت و حیرت آن گداوش حیران ماندند واحدے را یارا ے آن نشد که با او مقاومت تواند کرد تقدیر ازلی بران رفته بود که آن دختر زاینج شوهر شود لهذا پانڈوان هر پنج برادر بموجب [illegible] در خلوتش آنرا در زوجیت خود ها در آورند هر یک هفته روز نوبت مقرر کرد و چون در هستنا پور خبر رسید که پانڈوان زنده هستند و دختر راجه دروپد را بزور گرفته اند دهر تراشت کسان او خود فرستاده التماس نمود و طلبیده شفقت پدرانه بجا آورد و بازو لایت را منقسم نموده نصف بر درجودهن پسر خود بحال داشت و نصف به پانڈوان و با ایشان عهود و مواثیق رد و بدل خلاص درمیان آورده پانڈوان را رخصت داد که در شهر اندرپت بر ساحل دریا جمنا که فی الحال آن شهر دهلی مشهور گردیده رفته اقامت ورزید راجه حدیشتر دران شهر رسیده باحکام حکومت مقید شدند و در شمشیر و قوت مردانگی اکثر ممالک به تسخیر در آورده فرمانروایان گیتی را فرمان پذیر گردانیدند چون دولت و مکنت بسیار بهم رسید یگ راج سویه جهن که اجداد او را میسر نشده بود باتمام رسانید جگرج سوبها طلاق سنبد عبارت از عبادت عظمی است که انواع اطعمه بسیجدین هزار بر همن میدهند و ظروف طلا و نقره با نجمله خیرات میکنند و افسونها خوانده اقسام اغذیه و عطریات و اجناس نفیسه و دراهم الغاصر انداخته خاکستر میسازند و عمده ترین مترالط این جگ آنست که راجها ے روی زمین جمع آمده تمامی امور و خدمات شتے که آبکشی و طعام پزی و آوغه شوئی و دیگر جزویات نبات خود بجامی آورده این عبادت آنرا میشود

گردیدن بر جمیع بلاد و جاری باشد چون راجه جدبشتر را فرمانروایان هند و برعم هند و حکام تمام عالم مطیع و منقاد بود و ند این جنگ حسب المدعا
بانجام رسید و جود هن نیز درین جنگ آمده شریک کار بود از دیدن شوکت و دولت راجه جدبشتر عداوت کهن و حسد مزمن تبازگی دل
او را فراشید چون رخصت شده در هستنا پور رسید این درد دل را با رفیقان خویش ظاهر کرده در پرانداختن بنیاد دولت راجه جدبشتر
مشورت کرد و صلاح همگنان بران افتاد که مجلس قمار آراسته دوران عل و عل باز نگاریده ملک مال از دو قمار باید گرفت چون این
بناگذاشته آمد راجه جدبشتر را از اندرپت در هستنا پور طلبیده بعد دراز ے سخن مجلس قمار ترتیب یافت پاسه های راست ساخته
بکار داشتند چون تقدیر بران رفته بود که راجه جدبشتر بار اوران سرگشته بادیه ادبار و آبله بیمای بیابان افتقار گردد با وجود عقل و دانش
فریب دغل بازان خورده جمیع خزائن و دفائن و مال و ملک و اسباب تجمل سلطنت در باخت و از جمیع ما یطلق علیه الملک و المال
دست خود را خالی ساخت **ابیات** شد هر دو زدست فتنه پامال ✤ نے ملک با و ماند نے مال ✤ بد باخت با و سپهر بدساز ✤
کج باخت با و حریف کجباز ✤ بنشست بلا بخانه روبے ✤ برخاست عدو بپاے کوبے ✤ چون از ملک و مال چیزے نماند انخیان مسلوب العقل
گردید که سر چهار برادر و بعد برادران خود را پس ازان در و پدے را که زوجه سر پنج برادر بود و نوبت نوبت در باخت و قرع این امر مهیب
حیرانی نظارگیان و باعث بدناے او گردید و سا سن برادر در وجود هن بے آزرمے نموده در و پدی را مخاطب ن و سرزنه گویان در ان
انجمن آورد و سب اللام در وجود هن خواست که بر هنه سازد دوران وقت آن ضعیفهٔ حائض لبود بجناب ایزد تعالی که ستار العیوب است
مناجات کرده استدعای حفظ ستر خویش نمود تضرع او بدرگاه مجیب الدعوات مستجاب گشت چون دوسا سن بے آزرم ما رچه
از بدن او برگرفت بقدرت الهی پارچه دیگر بر وطاهر شد بهین آئین دوسا سن لباس او برے آورد و از غیب کسوت دیگر پا و برگرفت
بقدرت الهی پارچه دیگر بر وطاهر شد بهین آئین دوسا سن لباس او برے آورد و از غیب کسوت دیگر پا و مرحمت مینمود چندانکه دوسا سن
از برآوردن پارچه یا مانده شد و آنقدر پارچه از بدنش برآمد که از حد قیاس افزون بود با لصرورت دوسا سن دست از دیار کشیده در انخیال
حاضران انجمن از دیدن انخیال چشم برستند و بر در وجود هن و دوسا سن در فیقان آنها زبان تهنت برکشادند در وجود هن ازین
سخنان هیچ بخاطر نیاورده با وجود دگرگونی ملک و مال جنان قرار داده که یک بازی دیگر باید باخت اگر جدبشتر بر د هر چه از ملک و مال باخته است
باز از آن او باشد و اگر دین مرتبه هم باخت دوازده سال مع برادران در صحرا انگذیرانند سال سیزدهم در معموره انخفا بطریق انخفا بسر برد
و اگر دوران سال نما هر شود باز دوازده سال در بیابان بوده باشد جدبشتر که عقل او رفته و بخت او خفته بود بدین شرط بازی را
در باخت و بالفعل عهد و شرط مع برادران و در و پدی راه صحرا در پیش گرفت در انخیال کرین که عمده بخواهان بود از روے
استهزا گفت که ای در و پدے همراه پانڈوان چرا سیر وے بلازمت راجه درجود هن باش او در زوجیت تو مردے مقرر خواهد
که آنمرد ترا بقرار نیاز و نیز دوسا سن بر زبان آورد که پانڈوان جلم خواجه سرایان دارند همراه آنها چه خواهی کرد بے از ما نشیوه هست
خود قبول کن تا باسودگے بگذرانی همچنان دیگر سخنان رکیکه بطعن و کنایه میگفتند و خنده میکردند پانڈوان شنیده
و سر افگنده بودند بهیم سین همخواست که بزور بازوے خود انتقام ازان سرزنه گویان بگیرد اما راجه جدبشتر درین باب اجازت
نداد و بموجب شرط از هستنا پور برآمده مع برادران رو بصحرا نهاد گویند که چون پانڈوان ازان شهر برآمدند ناگهان زمین
بلرزه درآمد و برق و صاعقه بدون ابر طاهر شده بغرید و با آنکه روز گرفتن آفتاب بود تمام منکشف گشت و در روز ستاره از بالا
بکمال مهابت افتاد و بر کنار هستنا پور بگردیدند و جانوران صحرائی بجانب آبادی آمدند و شغالان در روز بیاران بشهر رسیده فریاد
کردند و گرگ از بالاے دروازه نشسته آواز نمودند و گل نیلوفرے بر درختان و بیابان بشگفت و آب دریا سر بالا گشته

و در همان سیوم بے موسم بارد آمد و ماده گاو خرکره و دیگر حیوانات غیر جنس زائیدند و دیگر امور و آیات که باعث مهابت دلها و اندوه شد پانڈوان گردیده رایان گفتند که وقوع این قسم خوارق عادت دلالت میکند بر آنکه در اندک زمانی بشامت اعمال سپران دهر تراشت آفات و بلیات عظیمه پدید خواهد گشت و خودشان همه نیچه بد کار یا منیست و نابود خواهند گردید بالجمله پانڈوان دو صحرا رفته طرح اقامت انداختند پس از چند سال ارجن بقوت ریاضت خویش در اندر لوک که عبارت از عالم ملکوت باشد بهین پیکر عنصری رفته تماشائی آنجا گشت و راجه جدشتر با برادران دیگر تمامی المکنه شریف و دیانتی متبرکه که عبارت از تیرتها باشد طواف کرده سیر ممالک هند نمود ارجن پنج سال در اندر لوک بوده اقسام فنون تیر اندازی از ملائک آموخته با اسباب و تجملات بسیار آمده به برادران ملحق گردید پانڈوان دوازده سال در بیابان تحمل شاق بے پایان بوده گذرانیدند و وقائع غریب و سوانح عجیب با نهار و نمود سال سیزدهم در شهر بیراٹھ رسیده به تبدیل نامهای خود و لوکر راجه بیراٹھ شدند کسان (رجوعهن) هر چند جست و جو نمودند ایشان را هرگز نیافتند چون سیزده سال بانقضا رسید ظاهر گشته پیغام بدربار جودهن فرستادند که حصه ولایت ما را مرحمت فرمایند او از عونت قبول نکرد و با پیغام نمودند که اگر حصه نباشد هر پنج ما محتاج ضروری و قوت لایموت ما هر پنج برادر را پنج موضع کنتهل و کرنال و اندری و برناوه و اندرپت عنایت نمایند تا بران قناعت کنیم و کار بانجنگ و جدال نکشد در جودهن نبایر جهالتے که داشت و اعلبش هم نزدیک رسیده بود با آنکه پانڈوان بر پنج موضع قناعت میکردند مصلح نکرده اراده جنگ را تصمیم داد و از اطراف راجها و رایان والاشان را با او محبت و اتحاد و با اطاعت و انقیاد داشتند با عانت و امداد طلبید است راجه جدشتر نیز از خویشان و منتسبان و اخلاص مندان خود که فرمانروا و ایعض ممالک بودند استمداد و اعانت نمود در اندک زمانی اعوان و انصار طرفین جمع آمده کار طلب شدند بمرتبه که اجتماع اینقدر عساکر در هیچ معرکه کران نمیدیده چون ساعت گو رکهیت موافق عقائد یهود که اکنون بنام تهانیسر شهرت دارد و شریفترین اماکن و بزرگترین معابد واقع شده و بقول دانشمندان هند بر هما که در لجه آفرینش اول دست درهان مکان باراده الهی موجود گشته حسب الامر باسے جل مجده همانجا بجا آفرینش پرداخت اعتقاد اجتماعه آنکه هر کس از اهل نفوس دران محل قالب تهی کند از آمدن دوباره در دنیا که عبارت از تناسخ بود وه باشد نجات یابد و در عقبی بهشت مقربان نصیب او شود لهذا آن مکان عرصهٔ کارزار قرار یافته معرکه بیکار چهل و هشت کروه معین گردید طرفین چون امواج دریا که موج از پے هم میرسد ندوار کثرت گرد و غبار سواکب روے زمین و آسمان ناپیدا و از بسیارے جوش و خروش نمونه شور یوم النشور هویدا بود صدا نقاره و نای و دولهٔ در زمین و زمان انداخت و هاے و هوے لشکریان گوش فلک کر ساخت ابیات برآمد ز هر دو سپه بوق و کوس ✤ زمین آهنی شد سپهر آبنوس ✤ بلرزید کوه و بخنبید دشت ✤ غریوا زنهم آسمان در گذشت ✤ درائی جگر تاب در نیاورد ✤ ز دنگ ز سر مغزے بر دوازروے رنگ ✤ ز فریاد خرمهره و گاودم ✤ هزیران بصحرا زه کرده گم ✤ ز غرّیدن کوس خار اشکاف ✤ پرافگند سیمرغ در کوه قاف ✤ بتیره بلغزید چون تند تیر ✤ در آمد برقص از دهائی دلیر ✤ ز غرّیدن کوس خالی دماغ ✤ بزمین رزه افتاد در کوه و راغ ✤ خروشیدن کوس روئینه کاس ✤ نیوشنده را داد در جان هراس ✤ ز شوریدن ناکه کرنائے ✤ در افتاد قه قه بزه بروست و پائے ✤ بگوئی که با دو قیامت وزید ✤ زمین پاره شد آسمان بر درید ✤

ذکر شروع جنگ پانڈوان

پانڈوان لشکر خود را هفت بخش کرده روبه پیکار آوردند نخستین بهیم سین در میدان در آمده از نعرهٔ مهیب رزم غریب در میدان افگندن و ازان آواز هولناک فیلان و اسپان خود را بر هم گریختند و دیگر مخالفان ترسان و لرزان گریختند و گزگران در دست گرفته بیک ضرب چندین ارابه را با سواران خاک میدان هموار ساخت و فیل و اسب را بر داشته بر زمین انداخت و آدمی را بر آورده

زده گشت و لشکر را از شست و شو انها بر شکست و شیر ارجن همبطی که شیر بیان بگله گوسفندان در آید در افواج مخالف در آمده سلک جمعیت
اعدا از هم گسیخته و از تیر خارا شگاف خون هزاران هزار کس سبز زمین ریخت و گروه گروه مخالفان بر خاک هلاک انداخت و از شجاعت خود
آثار قیامت نمودار ساخت همچنین در وجود هن افواج خود را ترتیب و تسویه نموده حلقه بای فیلان با کجیم و برگستوان آراسته عقب هر فیل
پنجاه سوار و پس هر سوار هفت پیاده برگماشت تا سر گاه فیلان را بر معاندان نگذرانند سواران و پیاده ها از دنبال آنها بر آمده کار پردازی
نمایند و عساکر خود را سالاری و اسپهدی بصیکم تپامه و درونه اچارج و کرن و دوساسن و شکن پنج بخش گردانیدند بهادران مذکور در میدان
وغا و عرصهٔ هیجا در آمده همبطی که شیران رمه آهو یا بازان صفوف کلنگ را پر لیشان سازند صفوف پانڈوان را متفرق گردانیدند اگر کسی
را به تیر خارا گزار و ستمگیر آبدار بر خاک انداخته جویای خون روان ساختند بصیکم تپامه کارپردازی نموده نوعی خنگ کرد که احدی
را تاب مقاومت باد نماند گونیکه هر روز ده هزار کس را لقوت سر پنجه شهامت و زور بازوی شجاعت بر خاک هلاک می انداخت
و ده روز علی التواتر آنچنان مرد آزما نبرد مے نمود که زیاده از یک لک صاحب ارا به و فیل شیر و اسپ سوار از دست او کشته شدند
بهمین آئین بهادران رزم آزماد دلاوران عرصهٔ وغا مبارز خود خواسته و امتیاز بیگانه و آشنا بر داشته با همدگر آویختند و خون هم
میریختند و بنوعے گرم کارزار و آماده پیکار بودند که گویا مستانند یا رستم دستان و افلاک با عیون کواکب نظارگے بود و زبان
سیف و سنان مدح سرائی مبارزان مے نمود **بیت** پدر رانه بد بر پسر جای مهر ✻ همه منتظر تا چه آرد سپهر ✻ القصه هیجده
روز علی الاتصال محاربه صعب از هر دو طرف جنان روے داد که شرح آن از کتاب مهابهارت باید جست بیان جانفشانی
مردان آن میدان در دفتر ها گنجایش ندارد از انجا که در لوحه تقدیر فتح و نصرت بنام راجه جدشتر ثبت گشته بود فیروزی بازوے
اقبال و قوت سر پنجه طالع بے زوال بر در جودهن و دیگر مخالفان ظفر یافته غالب آمده روز بیست و هم در جودهن از ضرب گرز گوه شکن
بهیم سین با قبحال قالب تهی کرده بمکافات اعمال شنیعهٔ خود رسید و نیز براران و خویشان و منتسبان او که با او در زمانهها
رفیق بودند بجزاے افعال رسیده رخت هستی بر بستند و درین جنگ بیست و چهونی که باصطلاح اهل هند عبارتست از بیست و یکے
دو صد و هفتاد و نیل سوار و بهمین عدد مبارزان ارابه سوار و یک لک و نود و شش هزار و سه صد و سے اسپ سوار و سه لک و
هشت هزار و پنجاه پیاده و عدد یک چهونی بجمع پنج لک و چهل و هفت هزار و یکصد و بست نفر باشد و باین حساب از لشکریان
طرفین نود و یک لک و بست و هشت هزار و یکصد و شصت نفر آدمے سوائے فیل و اسپ و غیره حیوانات که ابعد حصر بیکار جمع و آورده
بودند در جیده روز همه ها تلف گشته راه بپاے مراحل عدم شدند غیر از یازده کس که زنده ماندند از انجمله بود کشن و سر پنج سر اداران پانڈو
و سانگ جاد و هفت کس از طرف پانڈوان و کرپا چارج برهمن که استاد طرفین و سلاح سیف و قلم بود و سوتهامان پسر در رونه چارج
که نیز استاد طرفین بود و کثرت بر هما جاد و که از جمله ابطال رجال و سنخ و دلیشنه بود و جیش برادر غیر مادرے دجودهن چار کس
از طرف کوروان بمحض آنکه کارزارے بروے کار آمد که بعد ازان تا حال که بهمار سنوار ده هشت صد و شصت و پنج سال منقضی میشود دنیکونه
پیکارے نشان نمیدهند بالجمله راجه جدشتر اگرچه فتح و نصرت یافت اما از فرو شدن عالم عالم ذیحیات علی الخصوص کشته شدن
برادران خویشان و دوستان و منتسبان و ازانهم زیاده تر استیصال هر بیان و مرشدان و استادان مثل بصیکم تپامه چارج
و غیره همه نهایت متاسف گشته نظر بے بقائی دنیا و مشوبی کنشے این بیوفا نوعروس نما اندیشه دل از تعلقات بر گرفت و خواست
که ترک علائق نموده تلافی و تدارک پیرو بهای نفس اماره بعبادات شاق و ریاضات بالایطاق نماید لیکن بصیکم تپامه که در رزمگاه
افتاده رمقے از حیات داشت بنصائح دلپذیر و مواعظ بے نظیر او را ازان و اوسے باز داشته ترغیب باموز سلطنت و

وجہاداری و دلالت لعدالت و سوم وزارت سے رعیت دانوع اقصد قات و خیرات کہ تفصیل آن در کتب مطولہ ہنود مجموعی مہابھارت ہست زمو و کلمات
زمہمون گردیدہ راجہ جدشٹر موجب حکم مودل نہاد امر سلطنت گشتہ آنہستنا پور کہ دارالسلطنت بود بلازمت دہرتراشت عم خود رسیدہ و گشتہ شدن
درجود ہن و دیگر پسرانش غدرہا خواست و بعد اجازت یافتن بتمشیت امور جہانبانی پرداخت و باتفاق ہر چہار برادر خود کہ کارنامہ آنہا در کتب
ہنود مسطور و اوصاف ہر یک مشہور ہست آنہا زمالک را در حوزۂ تصرف خود درآوردہ و دیگر فرمانروایان را فرمان پذیر خویش گردانیدچون
بیاس دیو براہ جدشٹر گفتہ بود کہ اگر جگ اسومیدہ تقدیم رساند تشویشات خاطر او کہ از کشتہ شدن برادران و خویشان دارد رفع خواہد شد
و نیز کفارہ جرائم متحققہ و موہومہ اوست و باصطلاح ہندوان این جگ عبارت ہست از عمل مخصوص و آن بریں نمط است کہ اسپی موصوف
بعضی اوصاف کہ آنہمہ چون غفا غیر از نام نشانی ندارد بہم رسانیدہ معلق الہنان گردانند و فوج عظیم از بہادران صف شکن مجلاوران
تیغ زن و نبال آن متعین میکنند و آن اسپ بارادہ خویش در تمام عالم سیر کند ہر جا رسد حکام آنجا خبر یافتہ باستقبال شتابند و خدمتگاریہا
نمایند ہر کہ انخراف ورزد یا آن اسپ را بربندد و عساکر متعینہ دنبالہ اسپ باتصال و گوشمال او پرداختہ او را بسزا رسانند و آن ملک را مسخر
گردانند و بہمین آئین فرمانروایان عالم را مطیع و منقاد و نمودہ بجای خود برگردد و این جگ کسی را میسر تواند شد کہ حکم او بر تمام عالم جاری باشد
ہنود را در حق راجہ جدشٹر ہمین عقیدہ ہست کہ بر حکام اقالیم سبعہ غالب آمدہ حسب الامر بیاس دیو تقدیم جگ اسومیدہ مقید شدہ معاملہ بخطہ
فراہم آوردو اسپ موصوف باین صفت کہ نقرۂ خنگ باشد و گوش راست آن سیاہ بود بہم رسانیدہ بقاعدہ معین سر داد و ارجن برادر خود را با فوج
قاہرہ و نبال او متعین گردانید اسپ مذکور در ہر ولایت کہ میرسید حاکم آنجا باستقبال برآمدہ اطاعت می نمود احدی را یارا نبود کہ تخلف و انخراف
تواند ورزید تا آنکہ ارجن و نبالہ اسپ سیر اکناف عالم نمودہ فرمانروایان ہفت کشور را مطیع و منقاد کرد و نقود و اجناس بیرون از حد قیاس
از ہر دیار بر سم پیشکش بدست آورد و بعد باز نکیال بلازمت راجہ جدشٹر رسیدہ مورد تحسین و آفرین گردید راجہ این جگ را چنانچہ گذشت
تقدیم رسانیدہ انفاق خیرات داد کہ ہر ہمیان اطراف ممالک و فقرا و مساکین از آن بے نیاز شدند بعد انفراغ ازین جگ بامور جہانبانی پرداختہ
عرصہ عالم را باشعہ عدالت خود پر نور معمور ساخت در عہد او بارہا بروقت و بر وفق خواہش مردم می بارید آفت قحط و وبا رو نمیداد زمین
ہمہ کشت پذیرو خزانہ تمام و کمال فروغے شد زراعات و دانہ ہائے زراعت بالیدہ ترمیشدند باغ و راغ سرسبز و شاداب بود و خوشہ
و طیور در کمال فرحی و خوشدلی سیر و تیکیر میکردند اہل حرفہ و صنائع از مکاسب خود بہاسود و مند و اہل نباتات و عمارات مشغول می بودند خبر
دزدے و راہزنی کسی نمی شنیدند عالمیان در حصار امن و امان کامران بودند **بیت** زعدل او شدہ باز سفید جفت کلنگ ✻ ز امن او شدہ
شیر سیہ رفیق شغال ✻ نہ این دراز کند دز زمین بدندانچہ ✻ نہ آن فراز برد در ہوا بہ وحشگال ✻ گویند ہر روز ہشتاد ہزار برہمن از مائدۂ افضال
او بہرہ می یافت دیگر محتاجان نیز بقدر قسمت کامیاب بودند راستی و راست گوئی ضیان داشت کہ در تمام عمر زبانش بدروغ آلودہ نگشت و غیر از
راستی ہرگز بر زبان نمی آورد و تقدیم خدمت ہر تراشت عم خود نصب العین خود گردانیدہ بحصول رضامندی او را بر جمیع امور مقدم
میداشت و امور جہانبانی بموجب حکم او سرانجام میداد و کلید جمیع خزائن و کارخانجات بدست او داده مختار گردانیدہ بود ہر تراشت
نوعے زندگے میکرد کہ در زمان سلطنت پسران خود این قسم حکومت و فراغت میسرش نبود چون شانزدہ سال بدینمنوال گذشت روزے
بھیم برادر خرد او کہ ہر تراشت را اصلا نمیخواست بزور تمام آنچنان بربازوے خود دست زد کہ آواز آن دور رفت و ہر زبان آورد کہ این
بازوی من ہمانست کہ یک صد پسر ہر تراشت را بالشکر آنہا بگشت ہر تراشت از استماع این سخن غمناک گشت و زیادہ بران تاب نیاوردن
خانہا نہاد و از خویشت ترک تعلقات نموده مع زوجۂ خود کندہاری و کنتی مادر پانڈوان و پدر برادر خویش در محراء رفتہ بعبادت و ریاضت
اشتغال ورزید بعد سہ سال بر کنار تالاب تہانیسر بلقوئے در ہر دوار گنگ جہان گذران پدرود و نمود چنانچہ بیاس دیو اینہمہ حقیقت

احوال پانڈوان وکوروان و دیگر حکایات بدلیعه مفصل بتحریر درآورده کتاب مهابهارت متضمن بیست و یک لک اشلوک و دست
کرده از انجمله هشتاد و شش هزار اشلوک در شرح حقیقت و طریقت و آئین هذا جلی و خفا طلبی ضوابط ایزد پرستی و عدالت و نصائح و
سخاوت و کیفیت کهنگی عالم و وجود عالمیان و بست و چار هزار اشلوک مشتمل بر محاربات و وجه تسمیه این کتاب بمهابهارت آنکه معنی مهابزرگ و معنی
بهارت جنگ است چون مذکور شنگهای عظیمه دران کتاب اندراج یافته ازین جهت بمهابهارت موسوم گردید بیاس دیو درین کتاب ولادت
والده خویش و زادن خود بطرز غریب نیز آورده تفصیل این بطریق اجمال آنکه راجه عظیم الشان در چندیری بود در روزے وسط الحرارت شکار
اشتغال داشت در اثنای آن در اثنای جولان زوجه خویش که با او اخلاص بسیار داشت شهوت غالب آمده انزال شد و راجه آن آب منی را در
برگ درختی گذاشته حواله شاهین کرد بمیکرد نمود و فرمود که در حرم سرا رفته بزوجه او برساند شاهین که بشور آمد میان راه داشت
حسب الامر راجه آن برگ را بمنقار گرفته به پرواز درآمد در اثنای راه شاهین دیگر او را دیده دانست که طعمه در منقار اوست از جهت
باد رسیده در آویخت اتفاقا در آویزه سر دو شاهین بالای دریاے جمنا بود شور شاهین دیگر آن جانوران آب منی از ان برگ ریخته در
میان ماهی افتاد بارادت ایزدے ماهی حامله گشت و بعد از دو ماه ماهی بدام صیاد آمد چون صیاد شکم ماهی بشگافت پسرے و دخترے
بطریق توامان بدر آمدند ماهی گیر حیران مانده آن پسر و دختر را بملازمت راجه برده حقیقت بعرض رسانید راجه پسر را بفرزندی خود گرفته
مین کرد درسنس کیت ماهی را گوئیند نام نهاد چون کلان شد ولایت کنار دریاے تلج بجاگیر ش مرحمت ساخت و آن ولایت بنام ماهی موافق
بمناسبت اسمی پسر مذکور شهرت گرفت و راجه آن دختر را بقبول نکرده ماهی گیر آنرا بفرزندی خود پرورش نمود چون بوی ماهی از بدنش
مے آمد از جهت او را مچهودے گفتندے و وجه جن گندا نیز گفته اند او کشتی خودے گرفته صادر و وارد را از دریا گذرانیدے و از
همچکس چیزے نگرفتی چون مدتی گذشت و آن دختر سجد بلوغ رسید روزی پاراسر بن میکیبت بن لشسٹ بن برهما که از ممتاز ین و
بزرگان اهل هند منجمله یاریافتگان درگاه ایزدے بو دبر دریا عبور نمود و دختر را دیده قاصد مباشرت با او شد و دختر از صلابت و مهابت
عابد ترسیده التماس نمود که مرا از تقدیم امر شریف انحراف نیست اما از مرد میکه استاده اند شرم دارم پاراسر بقوت باطنی خود عملی بکار برد
که ابر سیاه پیدا گشته عالم را چنان تیره و تار ساخت که همچکس را پشت دستش نظر نمی آمد دران حال با آن زن صحبت داشت چون فارغ شد
همان زمان پسرے ولادت یافت و همان وقت آن پسر لبسان جوانان چار ده ساله گردید و پدر و مادر را تعظیم کرده رخصت حاصل نمود و
در جنگل رفته بعبادات معبود حقیقے مشغول گشت پدر نام او بیاس دیو گذاشت و از تصرفات باطنی پاراسر همچکس از صحبت این مرتاض
با آن دختر و ولادت او آگهی نیافت و بخوبی کارت همچنان ناشگفته ماند روزے ماهی که از بدنش مے آمد بوی خوش مبدل گشت و این همه
مقدمات را که تحریر درآمده زیاده از یکپاس نگذشته و ثانی الحال آن دخت در عقد زوجیت راجه شنتن درآمد و زعم علماے هنداکه بیاس وقوع
بعد ولادت در سحرا رفته بعبادات مشتغال و رزیده از واصلان درگاه و باریافتگان آگاه گردیده از موهبت الهی باطن او نوعے انجلا
پذیرفت که جمیع علوم ظاهرے و باطنی مثل آلهیات و طبیعی و ریاضے و منطق و مناظره و سائر علوم متعارفه براو منکشف بود اگرچه در
بدایت ظهور عالم و عالمیان بموجب الهام الهی بیدار برهما که ذریعه آفرینش مخلوقات او را مسلما نند ظاهر گردانید اما بیاس ویواسزا
چار لخت سانحته هریک را باسمی موسوم گردانید یعنی رگ بید و سیام بید و ججر بید و اتهربن بید و هر چهار بید را در عالمیان شائع ساخت
و کتب دیگر که پسران و پسرزادهاے برهما از بید استنباط کرده مرتب نموده بودند و از انقلاب ادوار و از زمان مندرس و منعدم
گردیده بود مجدد آنها را بپیرایه ظهور و روزداده و کتاب مهابهارت که حقیقت آفرینش اهل افلاک و اهل خاک و ظهور عالم و عالمیان و احوال
پانڈوان و کوروان و حکایات بدلیعه دیگر در و مندرج ست از تصانیف او و نیز بیدانت شاستر که در علم الهی و طبیعی و مناظره و منطق و ریاضی

نظیر ندارد ایطور آورده و وحدت وجود را بر برهین و تمثیلات بسیار اثبات نموده و اعتقاد دانشمندان این دیار آنست که از صحف نقه که از آسمان گویند و نسخ تواریخ که پوران نامند و صحائف حکمت و نجوم و دیگر دانشنامها انچه بیاسید بروایت داده منظومه معتبر و معمول بران عبادت و نتیجه اجر در آخرت است و سوای آن انچه بزم آرایان سخن و نکته طرازان سر من کتب و رسائل و اقوال و مسائل اختراع کرده اند لائق اعتبار و معتمد دار قرار نیست و نیز اتفاق دانجماعه آنکه بیاسید پوملعت هستی جاوید بدوش گرفته تا حال در عالم علوی و سفلی سیاحت دیر خفایای امور ماضی و استقبال و اسرار حال و مآل آگهی دارد انچه میخواست بعرصه ظهور آورد خیانچه غرائب حکایات و عجائب خوارق عادات از و در کتب معتبره هندو مندرج است و همچنین از سرے کرشن و بهیم و ارجن و کرن و دیوجودهن و دیگر بهادران فیل انگن کارهای بزرگ و امور سترگ منقول است که هر گز عقل در قبول آن ابتدا نمیکند و مستمعان از شنیدن آن در گرداب تعجب و ورطه تحیر فرو میروند و شرفگاری آنها در کتاب مهابهارت بتفصیل مذکور علمای هند قائل اند که مدار گردش روزگار بر چهار دور است ✤

اول ست جگ هفتده لک بیست و هشت هزار سال و اهل آن دور از غنی و فقیر و صغیر و کبیر بصفات راستی و درست کرداری و صبر و بیچ هیز کاری و بکمال زور و قوت سے باشند و عمر طبیعی آن مردم یک لک سال ست ✤

دوم تریتا دوازده لک و نود و شش هزار سال و درین دور عمر و قوت و قامت و صفات حسنه نسبت بدور اول و هم حصه باقی میماند و عمر طبیعی مردم ده هزار سال ✤

سوم دوا پر هشت لک و شصت و چار هزار سال و درین دور نسز از عمر و قوت و نیکو کارے بانسبت بدوم نه حصه زائل میگردد و عمر طبیعی هزار سال مے شود

چارم کلجگ چار لک و سی و دو هزار سال و درین دور هم از عمر و قوت و اوصاف نیک بدستوری که نوشته شد دهم حصه باقی میماند و عمر طبیعی صد سالست و این دور از جمیع ادوار زبون و فاسد قرار داده اند و اهل این زمانه از صفات حسنه دور و بملکات ذمیمه نزدیک مے باشند ✤ از نجهت است که اهل ادوار سابقه بقدرت بسیار داشتند موافق آن از منه مصدر امور عظیمه مے شدند و اهل این زمانه که قادر بران کردار و اعمال نمے توانند شد آنرا از طاقت البشرے زیاده تصور نموده در لجه حیرت فرو میروند و این ادوار تا انقطاع رشته عالم کما مضی ادوار بهمین نهج از حیطه شمار و افزون از حد قیاس انسان سپید مینماند گردش چرخ علی التوالی میرسد و در وقت رسیدن دور دیگر بسان تبدل بهار و خزان وضع و اطوار مردم از محاسن صفات بقبایح ملکات به روشے که بقلم آمده تبدیل میابد و اوضاع مردم مطابق دور یکدیگر میگردد و چون پانڈوان در آخر دور دوا پر بودند در اندک مدت آن دور بانقضا رسید و شروع دور کلجگ گردید و اوضاع و اطوار زمانیان برگشت و علامات فساد نمودار گشت چنانچه قصه نقل میکنند که پیش از شروع دور کلجگ شخصے در هستناپور که مصر عظیم بود خانه سنگینی از شخصے خریده و شروع عمارت نمود قضارا لبسیارے نقود از زیر زمین در ان خانه برآمد چون هنوز زمان حق شناسی بود آن شخص بفروشنده خانه اظهار نمود که من خانه که از تو خریده ام خزینه مدفونه داخل بیع نبود نقودے که ازان برآمده تعلق تو دارد فروشنده جواب داد که من خانه را با انچه در وست بدست تو فروخته ام نقود و باهر چیز که از خانه برآید ما را در ان حقے نیست اگر این زر نصیب من بودے در ان روز ظاهر شدے که در دست تصرف من بود امروز که آن خانه ملک تست این نقود نیز از آن تو باشد آن هر دو شخص درین گفتگو باهم پیچیده و احدی دست تصرف در ان نیالوده این سانحه را در دارالعدالته راجه حدیشٹر آوردند راجه که دانای احوال بود بخاطر آورد که عنقریب دور کلجگ سر میرسد نیت مردم باین طور نخواهد ماند بآن هر دو شخص فرمود که بالفعل این نقود بطریق امانت بوده باشد بعد چند روز قضیه را شنیده فیصله کرده خواهد شد چون دور کلجگ در رسید طرز و ضع مردم دگرگون گردید بایع و مشتری بر نقود مسطور بر خلاف گفتگوی سابق باهم گرمناقشه نموده بایع

بخواہیکرد کہ من خانہ را فروختہ ام نہ نقود و دفینہ مشتری میگفت کہ من خانہ را باعملہ آن خریدہ قیمت دادہ ام این نقود تعلق بمن دارد چون این مقدمہ باز در محکمہ عدالت راجہ رجوع گشت و دعوی طرفین بر کمال وضع سنجیدن بظہور پیوست دانست کہ بر کشتگی اوضاع مردم بنابر اثر دور گلگ ہست ازین جہت دل از تعلقات برداشت و ایضا دران ایام خبر ہلاکت تمامے جادوان و رفقن سر کریشن و بلبھدر ازین جہان بشنید چیکہ در مہابہارت مرقوم ہست بسمع راجہ جدشٹر رسید قبای حیات در برش تنگ آمد و عالم در نظرش تاریک گردید و باخود قرار داد کہ ترک سلطنت نمودہ توشۂ آخرت سازد ٭

ذکر سلطنت پرچیت بن ارجن بن ارجن و ترک تعلقات پانڈوان

لہذا پرچیت بن ابھمن بن ارجن را کہ از اولاد ہر پنج برادر تغیر از و وارث بنود و قشقۂ فرمانروائی بر پیشانی عشیرہ و چچھہ بن و ہر تراشت راؤ پیر مدار علیہ گردانیدہ ترک جہانبانی نمود و گوشوارہ از گوش و حمائل جواہر از گردن و بازو و لباس شاہی از تن برآوردہ پوست درخت پوشید و برادرش نیز متابعت او کرد و ندہبہ باتفاق یکدیگر از شہر برآمدہ رو بصحرا نہادند مردان و زنان عقب ایشان سیر فتند و بی اختیار گریہ میکردند راجہ ہمہ را دلاسا نمودہ وداع کرد و ہر پنج برادر و دروپدے زوجہ ایشان بجانب مشرق روان شدہ سیر ولایت بنگالہ و آسام نمودہ در دکن آمدند و تمام آن ممالک را گشتہ بگجرات رسیدند و از انجا بدوارکا آمدہ بیاد ہر کریشن و بلبھدر گریہ ہا کردند و از انجا سیر ولایت ملتھہ و ملتان و پنجاب نمودہ در کوہ بدری رفتہ ریاضات شاقہ کشیدند و بکفارت عصیان و اسراف کسانیکہ برادران خویش را کشتہ بودند خود را در کوہ برف کہ آنرا ہمالچل گویند فرو ہشتند و ابدان خود را کمابیش دہ پیشانی مانند برف گداختہ در دنیا نیکنامے و در آخرت رتبۂ بلند یافتند مگر راجہ جدشٹر در برف گداختہ نتوانست بابدن عنصری بہ بہشت رفت **ابیات** ہمر دند و بردند نیکی بسے ٭ چنین نیکنامے نبرد کسے ٭ زہی نیکنامی کہ تا این زمان ٭ چو خورشید روشن بود نام شان ٭ ایام سلطنت گورو ان و پانڈوان تفاق ہمہ گیر بیفتاد و شش سال و در جود ہن پسر دہر تراشت بہ تنہائی سیزدہ سال و راجہ جدشٹر بعد جنگ مہابہارت وکشتہ شدن در جود ہن سے و شش سال ہست مجموع یکصد و بیست و پنج سال مے شود در زمانیکہ پانڈوان را با گوروان محاربہ بود اد لیران ہر پنج برادر در تمامے در رزمگاہ کشتہ شدند پانڈوان بسبب اولاد گسستہ خاطر و شکستہ دل گردیدہ تخم سزاران غم در مزرعۂ دل کاشتہ تعض از غایات ایزدی آسیمہ کی داشتہ چون تقدیر ہران رفتہ بود کہ مدت تمامی فرمانروائی در نسل پانڈوان باشد لہذا بعضے از زنہای ابھمن بن ارجن دران وقت کہ ابھمن در خنک چکا بود کشتہ شد حاملہ بود بعد انقضای مدت معہود از بطن او پسر سعادت اثر ولادت یافت نام آن را پرچیت نہادند پانڈوان کہ از نسل نا امید بودند بوجود این مولود زندگی از سر گرفتند و امیدوار بقاے نام و نشان گردیدند و انواع دعا مے کردند **بیت** بعد نومیدے بسی امید ہاست ٭ در پس ظلمت بسے خورشید ہاست ٭ القصہ پرچیت در صورت و سیرت زیبا و در زور و قوت بے ہمتا بود بعد ازان کہ پانڈوان رخت ہستی بر بستند مہر آراے جہانبانی گشتہ باحیای مراسم معدلت و جہانداری کوشیدہ بفیض دادگستری و رعیت پروری نام خود و آبای خویشتن را روشن کرد **بیت** آسود جہان بدولت او ٭ افروخت نظر بطلعت او ٭ راجہ پرچیت ہم مانند نیاکان خود شکار دوست بود اکثر اوقات در صحرا رفتہ بدان کار اشتغال داشتی و از احوال رعایا خبر گرفتی و فیکہ عابدان کہ در ریاضان بعبادت مشغول بودند نمودے چون مدتے بدین نمط گذشت روزے بعادت معہود بقصد شکار سیر ون راند و آہوئی تیر از دست راجہ خوردہ بر صید و صحرا نورد گردید راجہ تعاقب او کردہ آنقدر راہ برید کہ از لشکر خویش جدا افتاد و از پیاسے نکی و خستہ گشتہ گشت برای آب بہر طرف میدوید قضا را گرزش بر دروپیشے ریاضت کیش افتاد ٭ و سادہ طاعت متکلف را بہ ریاضت بود و اوقات عزیز را در ریاضت رب العباد بسر مے برد فرخندہ آگہی از جبین او واضح و شکوہ عرفان پناہی از پیشانی نورانی او لائح بود

محاسن سپید بر گرد چہرہ نورانیش مانند خط شعاعی از نور خورشید ظاہر و فروغ حقیقت از ناصیہ جالستر الودش لسان آتش باہر ✤

ابیات در خاک شگفتہ بوستانی ✤ و گرد نہفتہ آسمانی ✤ از خلق نشستہ بر کنارے ✤ وز دلق گسستہ پیچ تارے ✤ راجہ آن عبادت کیش را دیدہ از اسپ فرود آمد و طلب آب نمود و روئیش از بسکہ مستغرق عبادت بود ندانست کیست و چہ میگوید راجہ کہ از آتش تشنگی برشتہ بود نادیدہ غضبش شعلہ در کشیدہ مردہ مارے را کہ دران حوالی افتادہ بود بگوشہ کمان برداشتہ در گلوے آن زاہد انداخت و ازان مکان بسکن خویش راہی گردید و درویش ہمچنان بکار خود مشغول و مار در گلویش آویزان بود پسر آن عابد کہ از مدتے در گوشہ بعبادت مشغول بود آن راستر نگی گفتند ز اتفاقاً دران روز از عبادتے کہ داشت انفراغ یافتہ بنشاندان وضو خان بقصد ملاقات پدر مے آمد کسے با او گفت کہ راجہ بر بچہ مار مردہ در گردن پدرت انداختہ رفت سرنگی شنیدہ خشمناک گشت و بر کنار آب رفتہ بعد غسل بجناب احدیت مناجات نمود کہ ہر کس مار در گردن پدر من انداختہ بعد ہفت روز تچھک مار او را گزیدہ بر خاک ہلاک اندازد دعای او مستجاب گشت چون از مناجات فارغ گشتہ بخدمت پدر رسید دید کہ بہمان نمط در ریاضت مستغرق است و مار مردہ در گردنش آویختہ از دیدن ایں حال با واز بلند آنقدر گریست کہ پدرش از استغال باز آمد سرنگی گفت ای پدر ہر کس کہ در گردن تو مار انداختہ من او را دعای بد کردم پدر آزردہ گشت و گفت بسیار بد کردے کہ بر ہیچ راجہ عادل رعیت پرور کہ بندگان خدا در سایہ دولت او آسودہ اند دعائے بد نمودی یکی از خدمتگاران خویش نزد راجہ فرستاد و او را بر نفرین پسر خود آگاہی داد راجہ باستماع ایں خبر مبتلاے دو غم گردید یکی آنکہ در حضرت عابد سوء ادبے از او بعمل آمد دوم آنکہ بنفرین مستجاب الدعواتی بعد ہفت روز جہان گذران را پدرود باید نمود و فرستادہ درویش را رخصت کردہ بمشورت ارکان دولت و اعیان مملکت ستونی درمیان دریاے گنگ ایستادہ کردہ پارہ عمارت کہ رسیدن مار در آنجا متصور نباشد بران احداث نمود و با مصاحبان دانش پیشہ و خردمندان درست اندیشہ دران مکان تحصن جست و خواست کہ بقضاء و قدر عنانہا دہد و در حواشے آن جمعی کثیر از فسون خوانان و مارگیران و دیگر مستحفظان مقرر کردہ قدغن نمود کہ بدون امر کسے را نگذارند کہ دران مکان تواند رسید و دار و بائیکہ مدرفع سم مار مجرب بود نزد خود موجود داشت و دران ایام غیر از باد صبا ہیچ کار بر او واصلا چیزے نخورد تا شش روز بدین آئین گذشت چون روز ہفتم در رسید تچھک مار بحکم آفریدگار بصورت آدم گشتہ بقصد ہلاک راجہ از مکان خویش راہی گشت در اثنائے راہ دہنشتنام حکیم کہ باعتقاد ہنود گویا معجزہ مسیحائی داشت باتچھک ملاقی گردید او را از پرسید کہ کیستی و کجا میروے حکیم گفت شنیدہ ام کہ راجہ را مارے بنفرین ریاضت کیشی خواہد گزید میروم تا آن راجہ را کہ از فیض عدالتش زبردستان در مہد امن و امان ہستند بعد از ان کہ مار بگزد بدو او را فسون چارہ گری نمایم اعنی گفت آن مار کہ راجہ را خواہد گزید منم اگر تو این قدر قدرت داری کہ گزیدہ مار را زندہ گردانی بالفعل این درخت را بزہر خویش خاکستر میسازم تو افسون خود را باتمحان درآر این بگفت و درختی را کہ مانند چتر سلاطین مدور و بر خلائق سایہ گستر بود و از نہایت بلندی شاخش تا ثریا بوے رسیدہ و بیخ او تا شاخ گاؤ زمین دویدہ **ابیات** گذشتہ شاخ زین فیروزہ کاخش ✤ ملائک گشتہ کنجشکان شاخش ✤ چو سکان صوامع سبز پوشے ✤ خنبش تیر و جدے پر خروشے ✤ ستادہ در مقام استقامت ✤ فگندہ بر زمین ظل کرامت ✤ پئی تسبیح ہر برگش زبانی ✤ بنام ایزد عجب تسبیح خوانی ✤ فی الفور باتش زہر خویش خاکستر ساخت حکیم دہنشتنام لا ابالی بسیامن افسونی کہ مید انست باز آن درخت را الطزی کہ استادہ بود درست نمود حتے آدمی چند کہ بر شاخہاے او بہیزم مے بریدند و انواع طیور کہ بران آشیان داشتند و اقسام حشرات مثل مور و مگس و عنکبوت و غیرہم کہ بالاے او مے دویدند ہمہ خاکستر شدہ بود ندفعتہ ہستی تباہ نے پوشانید تچھک از دہا از مشاہدہ این کار در گرداب حیرت فرو رفتہ با خود گفت کہ راجہ را باقتضاے اجابت دعاے بد عابد بہ نہان خانۂ عدم

باید فرستاد اگر این حکیم پیش راجه برسد هلاک او دشوار است فکرے باید کرد که حکیم نزد راجه نرسد آنگاه دهنتر استوده گفت که تو نزد راجه
بغرض سیرود که چاره زهر من نموده زرے بگیرے هر چه خواهی همین جا زمین بگیر و بجاے خود برگرد دهنتر باخود گفت که اگر اجل راجه
رسیده است افسون من سودے نخواهد داد اگر منفعت هم رسد چه دانم که چه خواهد داد لقمه ے را که تچک خاطر خواه من میدهد گذاشتن
و برنسیه محنت کشیدن ابلهی است و مغلوب حرص و طمع گردیده با تچک گفت چه میدهے بده تا بجاے خود برگردم تچک خوشوقت شده
جوهرے بها باو داد و گفت خاصیت این جوهر آنست که هر چه ازو خواهی بتو حاصل شود دیگر با تو شرط میکنم که هرگاه مرا طلب
کنی نزد تو حاضر شوم و خدمتی که بفرمائی تقدیم آن منت کشم دهنتر آن جوهر را گرفته برگشت تچک بحضرت خاطر دهنتر پا پور رسیده دید که
راجه در جاے محفوظ اقامت ورزیده مارگیران و افسونگران و اطبا و حکما بر دور آن نشسته اند و نوع اعتیاط کارے بر ندکه احدے
گرد آن نمی تواند گردید برهمنان بید خوان را دید که نزد راجه آمد و رفت داشتند تچک فرزندان خود را طلبیده شش شش یک را بصورت
برهمن آراسته بدست یک یک میوه داد چون برهمنان ممنوع نبود و نداند دربانان نگاهبانان اجازت گرفته اندرون فرستند خود بصورت یک یک خود یکے برآمده در میان
یکی از میوه ها که بدست فرزندان خود داده بود نشسته پنهان گشت فرزندانش که بصورت برهمنان متشکل شده بودند نزد راجه رسیده دعا کردند و میوه ها بطریق
تحفه گذرانیدند راجه میوه ها را بامراو وزرا بخشید منجمله آن یک میوه آخرین که دران تچک پنهان بود بسر اخود برداشت تچک بصورت یک یک خرد برآمد راجه آن کرمک
را دیده بجا ضرالوقت گفت که هفت روز که درویش زاده گفته بود گذشت اکنون آفتاب فرو میرود غلط گفته آن برهمن باید دروغ نشود و عجب که همین
کرمک تچک باشد و مرا بگزد و کرمک برداشته برگردن خود نهاد و دران وقت تچک خود را در غایت سلامت و صحابت ظاهر کرده بر راجه پیچید و گردن خود را بلند برداشت
و سر خود را بگردن راجه نهاده بگزید و متوجه هوا گشت و از ناشیر زهر آن مار دران مکان آتش گرفت و برهمنان که در صحبت راجه بودند بتعجیل
ازان جا بگریختند و تمام آن خانه را مع راجه بسوخت و دستوانی که بران جائی برای بودن راجه عمارت کرده بودند بصدمه افتاد که آوازی چون
صدے صاعقه از و برامد دران شب ساکنان هستنا پور از کمال دهشت خواب نکردند روز دیگر چثه سوخته راجه را برآورده در آب گنگ
انداختند چند روز که راجه در انجا مستر صد مرگ بود با استماع ماجراے احوال اسلاف خویش و بیدانت شاستر که بزعم هندو استماع آن هم
نجات از تعلقات است و نتیج رستگاری از عذاب عقبی و کتاب بهاگوت که مشتمل بر جلائل علوم و متضمن احوال هر یکے شش نوشته دار باب
سند معتبر و بزرگترست اشتغال نمود شب و جامع آن سکهدیو بن بیلسدیو در همان ایام ست که دران مکان انیس صحبت و
رفیق انجمن بود و از ان زمان در هندوستان و هندوان مشهور گشته مدت سلطنت راجه پرکهیت شصت سال ✤

ذکر سلطنت راجه جنمی جی پسر راجه پرکهیت

بعد از انکه راجه پرکهیت بنوعے که نوشته شد رخت هستی بربست امرا و وزرا باتفاق راجه جنمی جی را که خلف بزرگ او بود جانشین
پدر گردانیده کمر خدمت بر میان بستند و اطاعت او را سعادت شمردند این راجه با وجود خردسالے آنچنان ضبط و ربط احکام
سلطنت و بندوبست اطراف مملکت کرد که احدی را یارا ے تخلف و انحراف نماند رعایا و برآیا در مهد امن و امان آسودند گویند
بعد چند گاه راجه در ولایت شمال لشکر کشیده فرمان روایان آن دیار را بعد محاربه مطیع و منقاد خود گردانید و ممالک مقبوضه آنها
در قبضه خویش آورده مراجعت مدار السلطنه هستنا پور نمود و درین ایام جیرنکار نام نمایندے که در زمان خویش بفضل و کمال
مشهور بود بمجلس راجه در امد راجه ورود آن عابد از سعادت خود شمرده کمال احترام بجا آورد و عابد گفت که ای راجه راجهائی
را که با تو هیچ یکے نکرده اند سنجانیدن و ولایت آنها گرفتن و محاربات کرده بنده هاے خدا را کشتن و ممالک را پایمال حوادث
نموده منظور تو دنیا و آخرت اندوختن چه خوبے دارد که بر خود و بے پسندی امر مکروه بر ذمه همت تو لازم و تقدیم آن وسیله بکنامی دنیا

واز جمله سعادات عقبی است بنحاطرت نمیرسد راجه پرسید آن کار ضروری کدام است که مرا باید کرد عابد فرمود پدر ترا که بغایت نیکو کار و معدلت شعار بود تچک مدکشته و تو با وجود قدرت و قوت انتقام خون پدر بخاطر نمے آرے اگر عوض خون پدر تچک را بقصاص رسانی نام نیک تو تا انقراض زمان پایدار خواهد ماند راجه را گفتار عابد اثر کرد و آب از دیده هاے او فرو ریخت و خون غیرت در دلش جوشید انتقام پدر بخاطر آورد که تچک راسع ماران خاکستر گردانده بلکه تمم مار و از زمره هستی برانداز دو نبا برین اندیشه دانایان زمان و برهمنان بیدخواهان که در افسون دانی و بیدخوانی نظیر و عدیل نداشتند و بزعم هنود بقوت افسون ساکنان عالم علوے را بزمین آوردن می توانستند بلکه آفتاب و ماهتاب را مسخر کردن سید استند بدرگاه خویش حاضر آورده مصالح و اسباب کشتن ماران انچه مطلوب بود همه را موجود کرده باتفاق وزرا و برهمنان افسون دان آتشی عظیم ترتیب یافته افسون خوانی آغاز گردید از تاثیرات افسون و طلسمات مار و اژدها بے اختیار از سوراخهاے زمین و مغارهاے کوه بلکه از عالم بالا در تحت الثرے برآمده پروانه وار خود را بران آتش بے نهایت زده هلاک میشدند اول بست هزار مار آمده سوخت بعد یک لک پس ازان یازده لک پس ازین یک کرور بعد ازان نوبت بنوبت ده کرور بعد ازان مارهاے بے شمار رسیده خاکستر میشدند ازانجمله جمعے کثیر و اسپ بودند فریقے پیلان فیل خرطوم داشتند و گروهے را مانند آدمیان گوش بینی و دهن بود اکثرے دو سر و سه سر و چار سر بودند بعضے بمقدار یک گروه و دو گروه و سه گروه در ازا بودند و بعضی بهر صورت و شکل که میخواستند بر سے آمدند و بهر جا که اراده میکردند میرفتند ازین قبیل طوائف مار ان آنقدر سوختند که از زور تن بدن ایشان جویاران شد و تواتر آتش بغایت بلند گردیده دود آن بگردون گردان پیچید و از تصرف افسون برهمنان ارکان جمعیت سیکهه ناگ که بقول براهمه هنود کره زمین بر یک سر از هزار سر خود گرفته است اختلال افتاد و آن حامل خبر آنست که دوش خود را از بار زمین سبک ساخته بحلقه تهی گردانده فرو در با اصناف خود دران آتش سوزان انداز د لیکن چون ارادهٔ ایزد جهان آرا بران رفته بود که ارض خبر اکبیارے گے متزلزل و تخم ماران بالمره ستاصل نگردد سیکهه ناگ بمکان خویش ممکن ماند و در الوقت استیک نام درویشی برهمن که صاحب فضل و کمال بود در انجمن براجه وارد گشته بعد از ادائے دعا و ثنا شفاعت ماران نمود و بستدعاے تقصیرات بزرگ آنها نمود و باستدعاے آن درویش شعلهٔ آتش غضب راجه فرو نشست و بقیه ماران ازان آتشستان جهان سلامت ماندند بیرخے برانند که تچک مار زیرک را بهمه آتش انتقام برای او افروخته شده بود و اصناف ماران بطفیل او خاکستر گردیده بالبداهت عابد نجات یافت و اکثر برانکه تچک با ماران دیگر هلاک شد راجه بعد انصرام انهکار مجلسی عالی ترتیب داده خیرین هزار برهمن را بطعام و فلوع و نقود و ظروف طلا و نقره مرحمت ساخت و حکام اطراف را که درین جشن حاضر نشده بودند داروغ ضیافت دخو هال سرکدام بجا آورده خوشنود مرخص فرمود القصه بعد الفراغ این امر راجه بانتظام مهام جهانبانی اشتغال ورزیده بآبیارے عدالت بوستان عالم را رونق و طراوت بخشید پس از انقضاے مدتے متهادی بیاسدیو وارد انجمن او گشت راجه ازان دانای اسرار سوال کرد که اجداد من یعنی پانڈوان با وجود دانش خدا داد و بقائے عمر و دولت دانسته چرا عزم محاربه مهابهارت جزم نمود و باعث خون ریزے برادران و اقارب و قاصد هلاک اکثرے حیات گشتند بیاسدیو لب بپاسخ برگشاد که بارادت ایزدی انچه شدنی بود همنصهٔ ظهور رسید راجه گفت که آنها با وجود آن همه کمال و قدرت این شدنی را چرا چاره نکردند بیاسدیو جواب داد که از آفریدهٔ چیست که تقدیر آفریدگار را تدارک تواند نمود هرگاه ازام خداوند مجازے محال نیست از اراده خداوند حقیقی کرا یارا راست که عدول تواند کرد بالفعل امرے از پردهٔ غیب بر دست تو ظاهر شد نیست تو طاهر شد نیست و تو بآن گناه ماخوذ خواهی گشت من علاج آن بتو میگویم اگر میتوانی آن امر را که در بارهٔ تو تقدیر بران رفته است چاره گرے کن راجه درگرداب حیرت فرو رفته پرسید که آن چیست خدارا بر حال من رحم کن

وعلاج ان بفرما در تدارک آن بدل جهد خود تمام بیت علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد ✤ دریغ سود ندارد چو رفت کار از دست
بیاسدیو بمقتضای آگهی گفت که در فلان تاریخ سودا گرے اسپ زیبا منظر خوشخرام بر درگاه تو خواهد آورد بایدکه توان اسپ را نظر
خویش در بیارے و برتقدیر دیدن آنرا خریدنکنی و درصورت خریدن بران سوار نشوے اگر سوار خواهی شد آن اسپ ترا بلا توقف
در بیابانی خواهد برد و دران بیابان عورتے صاحب جمال بنظر تو خواهد آمد باید که مبتلاے حسن او نشوے و او را در ازدواج خود نیارے
و برتقدیر تزویج و آوردنش بخانه محکوم حکم او نشوے و درصورتیکه آن عورت را درخانه آورده ماموراز امرش خواهی گردید گناهی عظیم از تو بمنصه
ظهور خواهد رسید بیاسدیو بعد اظهار این معنی از نظر غائب شد قضارا در روز معهود تاجرے اسپ موصوف بر درگاه راجه حاضر ساخت

ابیات چو وحشی گور در صحرا نگاور ✤ جوابی مرغ در دریا شناور ✤ بوقت حمله برق آسا جهنده ✤ بگاه پویه چون صرصر دونده ✤ اگر تیغ
فگندے تازیانه ✤ بروں جستی ز میدان زمانه ✤ طوائف انام از خاص و عام بواسطهٔ دیدنش از دحام آورد ند و این خبر براجه رسید
چون امرے از پردهٔ غیب ظاهر شدنے بود تقاضا نقاب بر دیدهٔ عقل و دانش راجه انداخته بران داشت که بی اختیار براے دیدن اسپ
از حرم سرا خود بیرون آمد اسپی دید در غایت خوبے و زیبائی و بدون تامل بران سوار گردید بمجرد آنکه راجه بر اسپ برآمد آن اسپ برق رفتار
راجه را در بیابانی بے پایان رسانید راجه دران بیابان هولناک رسیده متعجب شده و برخود لرزیده چپ و راست دویدنا گهان نازنینی جهانده
ساله که رشک ماه چارده توان گفت بنظرش در آمد راجه بمجرد دیدن بخود گردیده بشنیده اداهاے نازنین و گفتار شیرین او زیاده تر مبتلا
گشته همانجا آئین خودباو عقد وصلت بسته آن خرمن گل را حمائل وار گشیده بچست بر گرفت و بعد تقدیم مراسم زفاف بدار السلطنت آمده
از جمیع نسوان حرم سرا رتبه او عالی تر ساخت و رانی ساخته بکامرانی پرداخت و فخیان محکوم او گردید که سر موخلاف امرش بعمل نمی آورد
اتفاقاً روزے جماعه برهمنان بر بالیدهٔ راجه انواع مطعومات شیرین و خوش و نمکین و ترشرش بقصد حصول ثواب پیش آنجماعه حاضر آورد

بیت خورشهاے الوان زاندازه بیش ✤ نجوا هم آنها ز برین نماند نه پیش ✤ آنجماعه از هر جنس لقمه بکام خویش میرسانیدند در اثنای
این حال همان رانی که باعث صد گونه بلا و سرمایهٔ آفتها بود با هزاران کرشمه و ناز از پرده بیرون آمده بر برهمنان جلوه گری نمود جماعهٔ
برهمنان بمجرد نظاره آن ماه پاره فریفته جمال او گشته دست از طعام باز کشیدند و مانند صورت بی جان در تماشای حسن او حیران ماندند راجه
از مشاهده آن حال خشمناک و قاصد هلاک آنها گردیده تمامے برهمنان را در طرفة العین با خاک برابر و مفقود العین والاثر گردانیده بآن
خون ناحق وبال و نکال دنیا و عقبی اندوخت سعدی بیت چو خشم آیدت بر گناهے و کسے ✤ تامل کنش در عقوبت بسے ✤ به تندی
سبک دست بردن به تیغ ✤ بدندان گزیدن دست دریغ ✤ بعد از وقوع این امر راجه متنبه گشته افسوس بسیار و گریه و زارے آغاز
کرد و تخم ندامت در مزرعه دل میکاشت و پشیمانی او سودے نداشت در آنحال بیاس دیو حاضر گشته گفت ای راجه با آنکه من ترا از این امر
آگهی داده بودم چرا مرتکب این امر شدے راجه زبان بعذر خواهی کشود و بخضوع و خشوع التماس نمود که الحال توجه فرموده راه تدارک
باید نمود که بوسیلهٔ آن در آخرت به عقوبتے ما خوذ نشوم بیاسدیو گفت چاره این است که تصدق لبسیار نموده کتاب مهابهارت را که
مشتمل بر اسرار حقائق و رازدرستی و شمه از احوال پانڈوان و حکایات بدائه دیگر است بسمع اصغا کنی راجه حسب الامر بیاسدیو خزائن و دفائن و اسباب و اموال الفقرا و مساکین
خیرات کرده کتاب مذکور از زبان ناطق بیاسدیو بگوش هوش استماع نموده از معاصی برارت جست از آن ماه کتاب مهابهارت در عالمیان مشهور و مشائع گردید
بعد انفراغ از مهمات بیاسدیو بانتظام مهام نهاندار قیام ورزیده بعد انقضاے اجل موعود از حال فرموده مدت سلطنت او هشت و دو چهار سال ✤

ذکر سلطنت راجه اسمند وغیره اولاد پانڈوان بطریق اجمال

راجه اسمند بن راجه جنمی جی چون از ابتداے راجه اسمند احوال نسل پانڈوان از کتب هنود مفصل معلوم نمی شود اسامی سریکے

از اسلاف با قیدہ مان سلطنت کہ از بعضی نسخ بنظر در آمدہ ضمیمہ این مجموعہ نمودن و بتطہر ان اخبار سلاطین ماضی الٰہی دادن مناسب دانست
القصہ بعد رحلت راجہ جنمی یجے خلف بزرگ او راجہ اسمند جانشین گشتہ جہان آرا گردید و بسان نیا کان خویش طریقہ رعیت پرور ے
و دادگستر ے در پیش نمود مدت سلطنت او ہشتاد و دو سال و دو ماہ راجہ آدہن بن راجہ اسمند مدت ہشتاد و ہشت سال و دو ماہ
او رنگ جہانبانی و زینت سریر کشور ستانی بود راجہ مہاجے بن راجہ آدہن مدت ہشتاد و یک سال و یازدہ ماہ بر تخت فرمانروائی تکیہ زد راجہ
جیرتھہ بن راجہ مہاجے مدت ہفتاد و پنج سال و دو ماہ او رنگ نشینی کرد راجہ دشت وان بن راجہ جیرتھہ مدت ہفتاد و شش سال و سہ ماہ
کوس سلطنت نواخت راجہ اوگرسین بن راجہ دشت وان مدت ہفتاد و ہشت سال و ہشت ماہ شور جہانگیر ے در سر داشت راجہ سوسین
بن راجہ اوگرسین مدت ہشتاد و سال رایت فرمانروائی برافراشت راجہ سدشت سین بن راجہ سوسین مدت شصت
و پنج سال و دو ماہ اعلام جہانبانی برافراشت راجہ رسمی بن راجہ سودشت سین مدت شصت و نہ سال و پنج ماہ تاجور بود راجہ پرچھل بن راجہ
رسمی مدت شصت و چہار سال و ہفت ماہ جہانبانی کرد راجہ سونچہ پال بن راجہ پرچھل شصت و دو سال یک ماہ سر لشکر ے برآورد و
راجہ نرسہ دیو بن راجہ سونچہ پال مدت پنجاہ و یک سال و یازدہ ماہ در ہمام سلطنت کرشید راجہ سوجرتھہ بن راجہ نرسہ دیو مدت چہل و دو سال
و یازدہ ماہ راہ سرور ے نوردید راجہ بھوپ بن راجہ سوجرتھہ مدت پنجاہ و ہشت سال و سہ ماہ تاج جہانداری بر سر گذاشت راجہ سون
بن راجہ بھوپ مدت پنجاہ و پنج سال و ہفت ماہ زمام فرمانروائی در کف داشت راجہ میدہا دے بن راجہ سون مدت پنجاہ و دو سال اضافہ
چتر و علم بود راجہ سرون چر بن راجہ میدہا دے مدت پنجاہ سال و ہشت ماہ راجہ بھیکم بن راجہ سرون چر مدت چہل و ہفت سال و نہ ماہ راجہ
پدارتھہ بن راجہ بھیکم مدت چہل و پنج سال و یازدہ ماہ راجہ دسوان بن راجہ پدارتھہ مدت چہل و چہار سال نہ ماہ راجہ اوتی بن راجہ دسوان مدت
چہل و چہار سال و دو ماہ راجہ امنی بر بن راجہ اوتی مدت پنجاہ و یک سال و راجہ دندپال بن راجہ امنی بر مدت سے و ہشت سال و نہ ماہ راجہ
در سال بن راجہ دندپال مدت چہل سال و سہ ماہ راجہ شیاک بن راجہ در سال مدت سے و شش سال راجہ کھیم بن شیاک مدت پنجاہ و ہشت
سال و پنج ماہ سرور ے نمودہ چون نوبت بہ پسر او راجہ کھیمن بن راجہ کھیم رسید او در سر انجام مہام سلطنت سستی و رزیدہ بتقدیم امور
مملکت نمی پرداخت و لا ابالی میزیست چون سلطنت را غفلت و بے پروائی دشمنی قویست پادشاہی کہ غفلت و زر دو بے پروا زیبد بہتر آنست
سلطنتش دیر نپاید بلکہ زندگانیش زود بسر آید بیت چیشہ بانہا نماند زیر وائی ملک ✽ بود دہر سرے را تمنائی ملک ✽ امرا و وزرا سر از
اطاعت او تافتہ بوزیرش کہ دست تصدے در امور جہانبانی و خزائن و دفائن و دیگر کارخانجات قوے داشت در ساختند وزیر مطیع
سلطنت وجب دنیا سالک مسالک بے حقیقتے و بیوفائی گشتہ راجہ کھیمن را کشتہ سریر آرا ے فرمانروائی گردید مدت سلطنت راجہ کھیمن
چہل و ہشت سال و یازدہ ماہ بود از اینجا نسل پانڈوان کہ از ابتدا ے راجہ جدشٹر نہایت راجہ کھیمن مدت یکہزار و ہشت صد و شصت و چہار سال
سے تن بلطفنا لعد بطن فرمان روا ے کردہ بود ند منقطع گردید و امور جہانبانے بر قوم دیگر منتقل گردید ✽

ذکر انقطاع سلسلہ پانڈوان و رجوع سلطنت بر اجہ لبرو او اولادش

راجہ لبرو اکہ از پایۂ وزارت بدرجہ سلطنت رسید بعد اتمام کار راجہ کھیمن بر تخت جہانداری جلوس نمودہ بسر انجام مہام سلطنت
اشتغال داشت چون احوال نسب این راجہ او اولادش نیز مفصل ظاہر میشود اسم ہر یک از اولاد او دوزمان سلطنت آنہا یکجا نوشتہ آید
راجہ لبرو اسہندہ سال و چہار ماہ راجہ سوربسین بن راجہ لبرو العہد بدہ چہل و دو سال و ہشت ماہ راجہ بیرساہ بن راجہ سوربسین پنجاہ و دو
سال و دو ماہ راجہ نہک ساہ بن بیرساہ چہل و ہفت سال و نہ ماہ راجہ برجیت بن راجہ انک ساہ سی و پنج سال و یازدہ ماہ راجہ دیہہ
بن راجہ برجیت چہل و چہار سال و سہ ماہ راجہ سودہ پال بن راجہ دیہہ سے سال و نہ ماہ راجہ پورمت بن راجہ سودہ پال چہل و دو سال

و دو ماه راجه سنجی بن راجه پورمت سی و دو سال و سه ماه راجه امرجوده بن راجه سنجی بست و هفت سال و چهار ماه راجه بین پال بن راجه امرجوده بست و دو سال یازده ماه راجه سروپ بن راجه بین پال چهل و هفت سال و هفت ماه راجه پدارتهه بن راجه سروپ سی و بست و پنج سال و پنج ماه راجه بدهل بن راجه پدارتهه بعد جلوس بر اورنگ جهانبانی بعیش و کامرانی پرداخته از امور ملکی غافل گردید بنگ خوردن و بدخوئی و بدگوئی شعار خود نمود و از کثرت بنگ بیهوش بود و با امرا و وزرا سلوک نامنجا پیش گرفت بالجمله راجه مذکور را از افراط بنگ به ارکان دولت طریقه که نباید مسلوک داشته از مهام جهانبانی نهایت غفلت ورزیده پرباه وزیرش قابوے وقت یافته کارش بانجام رسانیده مالک مملکت گردید مدت سلطنت راجه بدهل سی و یک سال و هشت ماه از ابتدائے راجه بسیرو اکه بعد نسل پانڈوان بسلطنت رسید لغایت راجه بدهل چهارده تن مدت پانصد و یک سال فرمانروائی نمود جهان گذران را بدرود گرفته از نیجا نسل راجه بسیرو انقطع گشته امر سلطنت بقوم دیگر انتقال یافت **بیت** نیک و بد روزگار دیدیم و گذشت ✽ افسانه این و آن شنیدیم و گذشت ✽

ذکر انتقال سلطنت از نسل راجه بسیرو از وزیر راجه پرباه وزیر راجه بدهل

راجه پرباه که از پایه وزارت بسلطنت رسید زمان دولت او سی و پنج سال راجه جنجاب سنگه بن راجه پرباه مدت سلطنت او بست و هفت سال و هفت ماه راجه شرکهن بن راجه جنجاب سنگه مدت سلطنت او بست و یک سال راجه مهیپت بن راجه شرکهن مدت سلطنت او بست و پنج سال و چهار ماه راجه بهابل بن راجه مهیپت مدت سلطنت او سی و چهار سال و هشت ماه راجه سروپ دت بن راجه بهابل مدت سلطنت او بست و هشت سال و سه ماه راجه متر سین بن سروپ دت مدت سلطنت او سی و چهار سال و سه ماه راجه سکهدان بن راجه متر سین مدت سلطنت او بست و هفت سال و دو ماه راجه جیل بن راجه سکهدان مدت سلطنت او بست و هشت سال و دو ماه راجه کلانگ بن راجه جیل مدت سلطنت او سی و نه سال و چهار ماه راجه کلهن بن راجه کلانگ مدت سلطنت او چهل و شش سال راجه شرکرون بن راجه کلهن مدت سلطنت او هشت سال و یازده ماه راجه جیون جات مدت سلطنت او بست و شش سال و نه ماه راجه مری چک بن راجه جیون مدت سلطنت او سیزده سال و دو ماه راجه بیر سین بن راجه مری چک مدت سلطنت او بست و شش سال و دو ماه راجه اهبت بن راجه بیر سین چون بر تخت جهانبانی نشست باقتضاے مستی بزمانی و خرد زمانروائی غفلت را کار فرما گشته بعد بیست و عشرت پرداخت و دائم در حرم سرا بودن شعار خود ساخت چون بے پروائی راجه خاقان عالمیان گردید و تسلط وزرا بحدے رسید که سف و عروج آنها بمعارج سلطنت نیز مشهور گشته از معمولات بود و وزیر پرتزویر اشوکت استیلائی که داشت راجه آدهبت را چکرا ملک بستی گردانیده بر مسند سلطنت تکیه گزید مدت سلطنت راجه ادهبت بست و نه سال و یازده ماه از ابتدائے راجه پرباه لغایت راجه ادهبت شانزده تن مدت چهار صد و چهل و شش سال با مور سلطنت پرداختند و از نیجا نسل راجه پرباه منقطع گردید **بیت** سرانجام گیتی همین است و بس ✽ وفائی نکرد است با هیچکس ✽

ذکر انتقال سلطنت از اولاد راجه پرباه به دندهر و زیر و اولادش

راجه دندهر از پایه وزارت بر تخت سلطنت رسیده مدت چهل و یک سال و شش ماه جهانبانی نمود بعد ازان کوس رحلت نواخت راجه سین دهوج بن راجه دندهر مدت چهل و پنج سال و سه ماه بسلطنت پرداخته ازین جهان رفت راجه میگنگ بن راجه سین دهوج مدت چهل و یک سال و دو ماه کامروای جهانبانی بوده دنیا را بدرود نمود راجه مهاجود هن بن راجه مهاگنگ مدت سے و سه سال همانداز نموده رخت هستی بر بست راجه ناتهه بن راجه مهاجوده مدت بست و هشت سال بامر سلطنت اشتغال ورزیده بهانهٔ زندگی لبریز کرد راجه جیون بن راجه ناتهه مدت چهل و پنج سال و هفت ماه بجاے پدر نشسته ودیعت حیات بجان آفرین سپرد راجه اودیسین

بن راجه جیپال مزاج مدت سی و هفت سال و پنجماه دارائی نموده رحلت کرد راجه انندپال بن راجه اودے سین مدت پنجاه و یک سال فرمانروائی نموده راه آن جهان گرفت راجه راجپال بن راجه انندپال لعبه جلوس برادونگ جهانبانی کمر همت به مملکت ستانی برلست و بسرحهٔ شجاعت اکثر ولایات مسخر کرده فرمانروایان را فرمان پذیر خویش گردانیده از انجا که زنیا باده لیست پرزور و شورونشه او سر بسر سخوت و غرور راجه مذکور بفور لشکر و تسلط برا جاے اطراف زندگی بیدستی کردن آغاز نهاد و کسی را بخاطر خود نیاورده باهمه کس بنخوت پیش می آمد رفقا و اعیان دولت از دست او بجان آمده بآه و فغان مے گذرانیدند و باهر صاحب ثروتے توسل جسته او را دلالت به مزدوا نحراف می نمودند تا آنکه سکونت نامے که قلیلی از ملک دامنه کوه کماؤن در دست داشت و از خراج گذاران راجه بود باغواے امراے دولت و وزراے مملکت بر سر راجه لشکر کشیده و باقتضاے ایزدی سکونت غالب آمد و راجه راجپال در زمگاه کشته شد ابیات چو نیرو فرستد خداوند پاک ✤ ببوزد زماری برادر هلاک ✤ که در خنگ فیروزی از اختر ست ✤ نه آنچ و دبیاے لشکر ست مدت سلطنت راجه راجپال بیست و شش سال از ابتداے راجه دندهر لغایت راجه راجپال نه تن سه صد و چهل سال فرمانروائے کردند و از انجا سلسلهٔ راجه دندهر منقطع گردید و امر سلطنت براجه سکونت انتقال یافت سعدی بیت پس نامور زیر بسیار بن ✤ دفن کرده اند ✤ که نیستش بروی زمین یک نشان نماند ✤

ذکر رجوع سلطنت از سلسلهٔ راجه دندهر براجه سکونت و از راجه سکونت براجه بکرماجیت

راجه سکونت چون والی سلطنت و مالک ممالک گردید مغرور گشته با امرا و وزرا سلوک ناهنجار پیش گرفت و باد کاسلطنت او را گوارا نیفتاده برو زور آورد و از خودش برد از انجا که جهانبانی دلبسته باخلاق حمیده و صفات پسندیده و حوصلهٔ فراخ و همت عالے و نیت درست و شجاعت فطرے و سخاوت جبلی و عدالت راسخه و عواطف لائقه همت و راجه مذکور ازین صفات خالی و نهایت پست فطرت کم همت و تنگ حوصله که ظرف بود کار پائیکه شایان فرمانروایان و سزاے سلاطین نباشد لعبل مے آورد باین حال بالجمله معنا دیلوده اکثر شرش مے نمود و در نشه آن سر از پا نشناخته غافل و عاطل مے گذرانید و از روے بیخودے بار عایا و برایا را که امانت نسپرده طریقهٔ جور و جفا پیش گرفت ✤ بیت ملکدارے که لعدل و داد بود ✤ ظلم و شاهے چراغ باد بود ✤ ارکان دولت و اعیان مملکت که از سلوک ناهنجارش خوش نبودند در اندک فرصتے از و منحرف شدند حکام نواحے بدین احوال پے برده راجه بکرماجیت والی اوجین بالشکر ظفر اثر و عساکر نصرت فر متوجه اندر پت گردید راجه سکونت از استماع این خبر مغبون پیکار آراسته آماده مدافعه گشت هر دو لشکر باهم پیوسته آتش کارزار برافروختند راجه سکونت در زمگاه کشته شده راجه بکرماجیت مظفر و منصور گشت بیت غرالیکه جوید نبرد و پلنگ ✤ نشود دمان از خون اولاله رنگ ✤ تدروے که بروی سر اید جهان ✤ نه پیکار شاهینش آید گمان ✤ مدت سلطنت راجه سکونت چهارده سال ✤

در بیان ولادت راجه بکرماجیت

در شرح احوال او اختلافات بسیار مسموع شده در اکبرنامه و بعض تواریخ دیگر مرقوم است که ابا عن جد فرمانروای اوجین بود پدرش گندهرپسین نام داشت اما بعضے صاحب ترجمه سنگهاسن بتیسی که مشتمل بر احوال آن راجه قوی اقبال است بقلم آورده اند که وقتی اندر فرمانروائے عالم ملکوت در مکان خویش نزهه طرب و نشاط آراسته داد عیش و نشاط میداد دران محفل گندهرپسین پسر او یکے از جوگیان که نیرنگان سنهوان آنرا ایچرا گویند و دران انجمن رقص مے کرد متبلا گشته نگاه عاشقانه نمود اندازین جهت که آن جوگی منظور نظرش بود از معائنهٔ این حال برآشفته بفرمان قهرمان جلال دربارهٔ پسر خود دعاے بد کرد که از عالم علومے فرو افتاده

بجهان سفلی درآید روزانه بصورت سرو مشابهانه آدمی پیکر بوده باشد هرگاه راجه از راجهای سفلی جثه خرسے او را دید آتش بسوزاند بصورت اصلی خود درآمده از عالم ناسوت ببالم ملکوت که مسکن مالوف اوست درآید همان زمان گندهرپسین از جای خود افتاده بصورت خرسے درتالاب متصل هارا نگرسے دکهن که راجه دیهار امرزبان آنجا بود افتاده و درآب آن اقامت ورزیده و بخاطر آورد که دختر راجه ایمن شهر را باید خواست تا بوسیله او جثه مذکور رسوخته گردد و ازین عالم انتقال مملک خود کرده آید و درین فکر بود که برهمنی بقصد غسل بر کنار تالاب رسیده گندهرپسین آواز کرد کهای برهمن من گندهرپسین پسر اندرام و درین آب اقامت دارم برای راجه این ولایت پیغام کهن که دختر خود را بمن دهد و هر مقصد یکه خواسته باشد بانجام رسانم و اگر ازین امر انحراف نماید این شهر را زیر و زبر گردانم برهمن چون آن برین آواز اعتماد نکرد چون دو سه روز علی الاتصال همین آواز از تالاب شنیدند ناگزیر راجه را برین امر غریب اطلاع داد راجه متعجب گشته خود بر کنار تالاب آمده این آواز را بیواسطه بگوش خود شنیدند و گفت اگر فی الواقع تو گندهرپسین پسر اندری و قدرت برسر انجام مرام من داری فی الفور حصار آهنی در دور این شهر درست ساز تا بر قول تو اعتماد کرده دختر خود را باتو تزویج کنم گندهرپسین قبول کرده بدون وساطت معمار حدار و حصار روئین باستحکام تمام در دور شهر پدید آورد سنوح این سانحه غریبه باعث تعجب طلائق گردید و راجه حیران مانده بموجب قرارداد دختر خود را در زوجیت گندهرپسین داد و ایفای وعده نمودن ناچار دانست و بکنار تالاب آمده آواز داد که ای گندهرپسین از ظهور این خرق عادت گفتار ترا تصدیق کردم از آب بیرون بیا تا بر طبق وعده دختر را در عقد تو درآورم گندهرپسین باستماع این آواز بصورت خرسے از آب بیرون آمده خود را بصورت راجه از دیدن او در گرداب حیرت افتاد و غرق غرقاب خجالت گشته باخود گفت اگر دختر را باین خر پوند کنم از شماتت و بدگوئی امثال و اقران اندیشه دارم و اگر انحراف ورزم این مادر بسر قدرتے دارد که مرا و اهل شهر را بر خاک هلاک خواهد افگند گندهرپسین برهمنی را بصفیر راجه مشرف گشته گفت مارا درین خرسے دیده غم مخور حکمت آفریگار بران رفته که روزانه بدین هیئت باشم و شبانه بصورت آدمے برسے آیم بالضرور راجه زارمرش یارا بے عدول نیافته دختر خود را بعقد زوجیت او درآورد و گندهرپسین روزانه باپیکر خرد رطویله گاه میخزد و شب بجسم انسانی درآمده بحجره سرا بے راجه رفته بازوجه خود عیش عشرت میکرد و اثار راجه دیهار ازشماتت طاعنان بجان آمده خجل و منفعل مے بود و همیشه دریچاره آن میکوشید نوبتی گندهرپسین بطریق معمول وقت شب جثه خرسے گذاشته درون حرم سرا رفته بود راجه قالو یافته در طویله آمد و جثه خرسے او را بدست آورده در آتش سوخته خاکستر گردانید گندهرپسین همان وقت از حرم سرا بیرون آمده گفت که ای راجه وقت تو خوش باد که برمن احسان کردے و ازین بلیه نجات بخشیدی از برهمن دعا بد وقتیکه کرده بود چنین گفته که هرگاه این کسوت خرسے مرا راجه بسوزاند من ازین عالم رستگارے یافته بجاے اصلی خود برگردم پیش ازین پسر من بهرترسے نام از پرستاری ولادت یافته اکنون دختر تو حامله است یکبار جیت نام پسرے از بطن تو خواهد آمد که قوت هزار فیل داشته باشد و نام این هر دو پسر بر صفحه روزگار تا انقراض زمانه خواهند چون نفرین پدر که درحق من کرده بود آخر شد مرا در عالم علوے بجاے خویش باید رفت از شمار عرض مے شود مرا این راگفت و بجانب آسمان روان گشته از نظر غائب گردید راجه از وقوع این ماجرا حیران گشته خوفی هم بخاطر او راه یافت که اگر چنین پسرے ازین دختر بیاید شود و درین ملک تسلط یابد سلطنت مرا خللی عظیم خواهد بود و مقامست با او مشکل پس نگاهبانان تعیین فرمود که هرگاه دختر بزاید پسر را حاضر گردانند تا کارش باتمام رساند دختر که در فراق شوهر سے سوخت باستماع این خبر غش و بالا گردید و تا بآخران واندوه بے درپے نیاورده مشکم خود را از کارد بریده تا بود هستی از هم گسیخت چون ایام وضع حمل نزدیک رسید اراده الهی بران بود که مکرماجیت بعرصه وجود آمده کارهاے شایسته بظهور رساند ازشکم آن عورت پسر زده برآمد و لبان نوزادان گریه آغاز نهاد

نگاهبان بهانوقت آن پسر را نزد راجه آورده حقیقت مردن مادرش و برآمدن آن پسر زنده از شکم او ظاهر نمودند راجه بر احوال آن طفل ماند
مرده رحم آورده نظر تربیت بر و انداخته به ایهای مرضعهٔ مهربان دل سپرد آنرا بکرماجیت نام نهاده و در پرورش و تربیت بهتر ازی
برادر غمخوارے بکرماجیت هم توجه ے گماشت چون سه سرد کلان شدند بدین جهت که علامات رشد و کاردانی از ناصیه حال سعادت
اشتمال بکرماجیت پیدا و امارات سلطنت از سیمای او هویدا او دختر زاده او هم بود راجه درحق او زیاده شفقت ے نمود بعد از انکه
بحد بلوغ رسید ولایت مالوه باقطاع او مقرر گردانید بکرماجیت التماس کرد که برادر کلان من بهتر است با وجود او امر حکومت بنام من
سزاوار نیست مسئول آنکه ایالت آنجا بنام برادر کلان من مقرر شود من بوزارت او خواهم پرداخت راجه التماس او پسندیده حکومت
مالوه به بهتر ے داد و هر دو را بدان ولایت رخصت نمود بهتر ے در ان ولایت رسیده شهر اوجین را دارالایالة مقرر نموده
حکومت میکرد و بکرماجیت با مر وزارت قیام داشته انتظام مهمات آنجا مینمود و آخر هر دو برادر بزور پنجه مردانگی
وقوت و فزانگی اکثر ولایات قرب جوار در حیطهٔ تصرف خود در آوردند و حکم آنها بر اکثر ممالک جاری گشت و شهر اوجین بقدر
وسعت یافت که در طول سیزده کروه و پهنانه کروه بود راجه بهتر ے با الهیه خویش که انگنه پستیا نام داشت و آنرا بنیکلانیز گفتند
الفت بسیار بهم رسانیده اکثر اوقات درون حرم سرا ماندے و باران بعیش و کامرانی گذرانیده با هو رانی هر ملکی کمر پرداختے
و بار کار باے فرمانروائی تمام بر دوش همت بکرماجیت انداخته التفاتے بآن نداشت بکرماجیت به برادر بزرگ خود از راه
مهربانی نصیحت کردی که علی الدوام درحرم سرا بسر بردن و از مهمات جهاندارے غفلت ورزیدن مناسبت ندارد راجه بار بکرماجیت
بهر رسانیده راجه را بدین صرافت آورد که بکرماجیت را از پیش خود اخراج نماید راجه مسلوب العقل مغلوب فرمان زن خانه برانداز گردیده حقوق
خدمتگذارے چنان برادر مهربان را بر طاق نسیان نهاده بسرضای رانی بکرماجیت را اخراج نمود **بیت** غریبان را کند کیدزنان
خوار ✦ بکیدزن شود دانا گرفتار ✦ زکیدزن دل مردان دونیم است ✦ زنان را کید هائی بس عظیم است ✦ زن ار پهلوی چپ شد آفریده
کس از چپ راستی هرگز ندیده ✦ چون مدتی باخراج بکرماجیت گذشت زنارداری بقوت ریاضت پسرے از جائی بدست آورد که بخوردن
آن زندگانی جاودانی حاصل گردد و پسر مذکور را مشورت زن خود یافته بتحصیل وجه معیشت راجه بهتر ے را بطریق هدیه رسانیده و برادر
خویش فائز گردیدن راجه را بهتر ے که بازوجه خود بود آن میوهٔ جان بخش را برانی ارزانی داشت چون رانی در دام محبت پسر آخر سر کار
گرفتار بود با و رسانیده پسر آخر بتجربه لاکها میوها که پابند بنجر عشق او بود گذرانیده او بخاطر آورد که حیات ابدی او را باید که نیکو گردار و پرهیزگار
بوده باشد مرا همین قدر زندگانی که در رتبه کارے و بدکرداری گذشته دے گذرد وبال است این قسم هدایا سزاوار راجه است که بالفعل
آنها را بمایا و برایا در کنف امن و امان زندگانی می کنند همان بهتر که این ثمر را براجه بهتر ی برسانم چون بنظر راجه گذرانید راجه آنرا شناخته
در لجهٔ حیرت فرو رفت چون بتحقیق میوه درخت راز نهانی رانی بر او افتاد و رانی مغلوب یاس و هراس گشته خود را از بام بلند فرو انداخت و
بدرکات سقر شتافت و راجه برابتلاے محبت آن فاجره ندامت کشیده بر عمر گذشته و اخراج برادر بسے تاسف نمود و در بعضی نسخ مقدمه
رانی غیر این صورت مرقوم است و زن مذکور را از جمله صاحب عصمتان شمرده مردن آنرا بدین روش نوشته اند که روزے راجه بهتر ی
بقصد شکار سوار شده بود در نزدیکی موضعی دید که عورتے با پیکر بیجان شوهر خود همراهی نموده خود را در آتش هولناک انداخته خاکستر
گردید راجه از مشاهده این حال بر همت مردانه آن زن آفرین کرد و مسکن خویش رسیده ماجرای آن پیش رانی گذارش نمود و رانی بر زبان
آورد که ثبات محبت و فرط عصمت زنان پارسا گو بهر اقتضای آن دارد که بعد مردن شوهر بلا تعلل قالب تهی نمایند راجه این سخن در خاطر
داشته برای امتحان دعوای رانی تدبیرے برانگیخت روزے کسان راجه بموجب آنها آواز شکار گاه نالان و گریان تمنده تیز شهر آمده

نخ نمبر ۱۰

بر لب اطمار آورد مندکر راجہ را با دیو توے دستی بجا بر سر و داد دیو نالب آمدہ راجہ را بر خاک ہلاک انداخت و بنا بر تصدیق قول خود موسوم
خاصہ راجہ را کہ بخون آلودہ بود بنظر رانی گذرانیدند رانی کہ در محبت راجہ ثابت قدم و راسخ دم بود امتیاز صدق و کذب خبر نکردہ بمجرد
استماع قالب تہی کردو دعوے خود را کہ در محبت او داشت بانبات رسانیدہ نیکنامے جاوید یافت **بیت** خوش آنکہ براہ عشق جان داد
✤ عشق ہست کہ جان باو توان داد ✤ و روایتے نسخ چنان نوشتہ اند کہ راجہ بھرتری دو زوجہ داشت و در دام عشق ہر دو گرفتار بود و چنیکہ
از تقریب محبت میرآخور ازبام افتادہ قالب تہی کرد آنگ سینتا نام داشت وفاجرہ بدکردار بود و اینکہ او خبر مردن راجہ بے توقف جانجان
آفرین دادنام او بنگلا بود و در عشق راجہ ثابت قدم **القصہ** راجہ بھرتری از مردن آن زن ناجرہ بپاس ناموس و غیرت ستیا از وفات
این زن صالحہ نبا بر غیرت ترک سلطنت گفتہ با دیہ پیمائے تجرد گردید و بعبادت رب العباد اشتغال ورزیدہ ریاضت شاقہ کشید و
بدستیاری نور توفیق شمع حقیقت در شبستان اطلس دلش گشت و از نتیجہ ثمر یکہ ذکر آن گذشت یا از کثرت ریاضت زندگانی جاوید
کہ بقول اہل منہ ممکن بہت یافتہ تا حال او را خلعت ہستی در بر و طریق انتقا در ین عالم سیاست بالجملہ چون راجہ بھرتری بدرجہ
وولایت از فرمانروائی کہ حراست خلائق از شر ظلمہ و جنیان زبردست کہ گویند در آن زمان غالب بودند تواند نمود خالی گردید و طرا
ممالک جنیان و عمارت دست آطاول بر خلق خدا دراز کردند و در شہر اوجین سہ تپال نام دیو کہ سرجملہ دیوان مردم خور و سرآمد غدر
آدمی خور بود رسیدہ بدل آزارے و جان شکرے خلائق پرداخت بر خے از باشندگان آن شہر از آزار او بلاک شدند و بعضے
رو بفرار نہادہ جان خود بسلامت بردند و شہر اوجین کہ در آبادے و معمورے نظیر نداشت بی رونق گردید آری ولایت بے والی
حکم تن بسیر دارد **بیت** جہان بے جانبان تن بیمر است ✤ تن بیسر از خاک رہ کمتر است ✤ چون بسیاری از اہل اوجین طعمہ
آن دیو گردیدند اعیان و ارکان بمشورت کمیدگیر یا والتماس نمودند کہ یک کس را بنوبت برای خود دہن خود بگیرد و آن شخص معین در روز
وسیلہ آسایش دیگران گردد عفریت مذکور قبول نمودہ فرمود کہ ہر روز یکے از شہریان بنوبت خود بمکان حاکم نشین رسیدہ بدست
سلطنت جلوس نماید و تجلیات جہانبانی با و رجوع یافتہ تمام آنروز در اجرائے احکام لب بر بر و امرا و وزرا و طوائف انام در اطاعت
او باشند چون روز بآخر رسد و وقت شب آن فرمانروای یکروزہ خوراک من بودہ باشد بمکنان بحسب ضرورت قبول این امر نمودہ
نوبت بر بحد گردارد اند ہر روز یک کس نوبت بنوبت پادشاہ یک روزہ شدہ طعمہ دیو میشدند و جمیع شہر یا نزا لسان حیوانات مصرف
مطبخ معبوس حصار بود و ہر کدام آمادہ مرگ بنوبت بود اتفاقا اگر بنظر امعان رحال جہانیان دیدہ آید بہین آئین تا مدتی حیات
کہ در عرصہ شہود جمیع آمدہ اند ہر یکے را بنوبت خویش در پنجہ عفریت اجل گرفتار باید شد ہیچکس را مجال اقامت ابدی در دائرہ امکان
ندادہ اند خرم آن دل آنرا نظرے کہ دل بر ین عمارت سرا و حیات سست بنیاد نہتہ خود را آمادہ مرگ دارد و اوقات عزیز را کہ متاع
بے بدلے است صرف یاد و عبادت رب العباد کرداند **سعدی بیت** جہان ای برادر نماند بکس ✤ دل اندر جہان آفرین بند و بس ✤ مکن تکیہ بر ملک دنیا و پشت ✤ کہ بسیار کس چون تو پرورد و کشت ✤ القصہ چون مدتی بہین آئین منقضی گردید
روزے جماعتے از غلہ فروشان کہ بر زبان عروف بنجارہ گویند از جانب گجرات و نزدیکی اوجین رسیدہ بر لب دریا منزل ساختند
و بکر ماجیت برادر راجہ بھرتری را بخواہ رانی اخراج یافتہ بطرف گجرات رفتہ درین سفر رفیق این جماعہ بود و چون شب در آمد
شغالان بعبادت خویش فریاد نمودند از انجملہ شغالی بزبان خود گفت کہ بعد دو ساعت آدم مردہ درین دریا مے آید چہار لعل گران بہا
و یک نیروفہ قیمتی در انگشت اوست ہر کس کہ آن مردہ را برآورد بخوردن من بابد سلطنت روے زمین نصیب او شود بکرماجیت
زبان جانوران را مے فہمید آواز شغال شنیدہ بر لب دریا آمدہ منتظر بود بعد دو ساعت دید کہ مردہ در آب مے آید شناکردہ لعل و

فیروزه را مطابق قول شگال نزدان مرده یافته بصدق مقال آنچنان وصول سلطنت را مترشح گشت و سر به مذکور را برگشاده دریافته جمعه شگال مذکور گردانید روز دیگر برای تماشای شهر او جین که وطن مالوف او بود و بهر کوچه و بازار گشته تا آنکه سیر کنان بسر دروازه کلالے در رسید دید که تجملات پادشاهی بر درگاه او حاضر و ارکان دولت مع طبقات خلائق بر در او ازدحام دارند و منتظر اند که پسر کلان را بموجب وعدهٔ که بآن عفریت نموده اند امروز نوبت اوست بر فیل سوار کرده بر سم معهود بدار السلطنته ببرند پدر و مادر پس گریان و نوحه کنان خاک بر سر بر خود ایستاده اند بکرماجیت از مشاهده این حال حیران گشت که آیا رجوع تجملات سلطانی برای کیست و در عین شادی گریه و زاری برای چیست لهذا استفسار و اطلاع احوال بر سوز دل پدر و مادر پسر و عجز و بیچارگی آن جوان حیران تر محروم نموده گفت که ای پیر مرد رنهار غم مخور که بجای پسر تو من پیش دیو دژم میروم و تا بید الهی او را می رهانم کلال مذکور و دیگران گفتند که ما را چه لایق هست که مسافری مهمان را بناحق طعمهٔ دیو سنگین دل گردانیم و بر تقدیر یکه راضی باین کار حیاتی گردیم و عوض کلال زاده تر آفتیم فرد ابدل دیگرے کرا خواهیم فرستاد بکرماجیت درین باب مبالغه از حد گذرانیده این نوبت بر خود گرفت و بآئین مقرر کسوت پادشاهانه بر خود کرد و عطریات استعمال نموده سلاح و یراق بر خود بیاراست و بر فیل کوه شکوه سوار شده بتزک و تجمل تمام شادیانه دولتخانه و دربار السلطنته رفت و بر سریر جهانبانی جلوس نمود اعیان دولت و ارکان سلطنت کمر اطاعت بسته هر کدام بقدر مراتب بجای خود ایستادند و در تقدیم اوامر کوشیده حسب الحکم انواع خورد نیها از حلویات و غیره با بر دروازه ها سے قلعه که راه آمدن عفریت بود آماده و مهیا گردانیدند انوار پادشاهی از ناصیه احوال او معائنه کرده تمام روز بلوطائف خیر طلبی و سلامتی ذات فرخنده صفات او موظف بود عفریت بعادت معهود وقت شب و قلعه آمده اقسام خورد نیها را بمیل تمام خورد و از لذت آن خوشوقت گردید بعد از ان رفته دید که جوانی زیبا منظر بر تخت نشسته است بکرماجیت بمجرد دیدن عفریت از تخت برخاسته بپیکار او مستعد گردید و بدلاوری تمام با او در آویخت چون در کشتی دیو را مغلوب دید خواست که بشمشیر آبدار کار آن ناکار را تمام رساند عفریت او را دلاور قوی دست دانسته عذر خواهی آغاز نهاد و از در جا پلیسے در آمده گفت که ای جوان همان بهتر که صلح کرده شود و از نجات جسته آید در ینصورت دست از محاربه و مجادله باز باید داشت و نیز زبان آور دگر نسبت بدیگران تو ضیافت من خوب بجا آوردے بجلدوی آن جان بخشی تو کرده سپاس خاطر تو دست از تمام سکنه این شهر برداشته جان گزائی مردم بمن گذارم و با تو عقد محبت بسته بجای دیگر میروم سلطنت این ولایت تنها ترا زیبا دگر غیر از تو دیگرے را لائق اینکار نمے دانم وعدهٔ کنم که هر گاه مهمی پیش رو دهد و مرا یاد کنی بلا توقف حاضر شده مراسم رفاقت بتقدیم رسانم بکرماجیت گفت که عوض خون مردم قصد هلاک تو نداشتم اکنون که سلسله محبت ضبا بندے و عذرا آوردے ترا بجل کردم از نجا بیرون شو هر گاه ضرورت داعی شود ترا طلبیده خواهد شد عفریت از انجا بدر رفت سحر گاه که مردم درون قلعه آمدند بکرماجیت را دیده حیران ماندند و بر زندگانی آن مسافر شادمانی کرده شهریان را باطلاع داد تا مراد و نذر انیز رسیده بر سلامت او شکرانه بجا آورده باخود اندیشیدند که این همه شوکت و قوت از اندازه حال مردم این زمان زیاد دست همانا این جوان از نژاد بکرماجیت برادر راجه بهرتری خواهد بود چون استفسار کردند ظاهر گشت که خود بکرماجیت است بسبب تا دیر ایام شناخته نشده ازین باب زیاده تر خوشوقت گشته حمد و سپاس الهی بجا آورده شادیانها نمودند که هم از استیلاے عفریت جان گزا رهائی یافتند و هم دولت قدیم و اقبال ملک و دولت براورنگ جهانبانی متمکن گردید ارکان دولت و اعیان مملکت و جمهور سکنه اوجین کمر اطاعت و عبودیت بر میان جان بسته در تقدیم اوامر و امتثال فرامین مطاعه قیام و رزیدند و دران خطهٔ دلکشا و معموره فرح افزا شهر خانه و هر جا بزم عیش آراسته صدای تهنیت و مبارک باد از هر سرائی بلند آوازه گردید ✽ مظم ✽ زمانه بزم عشرت سازکرده ✽ فلک رهای بهجت بازکرده ✽ نواسازان

نواها ساز کردند ✤ سرود و تنبی آغاز کردند ✤ رسم عیش و نشاط و شادمانی ✤ جهان را تازه شد عهد جوانی ✤ خروش کوس بانگ نای برخاست ✤ زمین چون آسمان از جای برخاست ✤ جهان گردید کیسر خرمے دوست ✤ فلک بر خود دریدا از خرمے پوست ✤ چون ایام هولی بود کز اعیاد مشهوره هنود ست جشن آن عید مثل کلال افشانی و رنگ پاشی به بهین آئین انجام یافته تمشام جان تاظم طلبان معطر ساخت و روے زمانه رنگی شالسته یافت ✤ **بیت** زلیس نکهت بزم میرفت دور ✤ فلک نافهٔ مشک بود از بخور ✤ **القصه** بعد از انکه سریر فرمانروائی بفر وجود دلجلوس بکر ماجیت رفعت پذیرفت کابروا عیان و ضعفا و تهی دستان بکام دل رسیده آرمیدند گوهر شناسی را روز بازار گردیده معدلت را معیار بهم رسید بنا بر حسن نیت او در زمانش باران بروقت بارید سے و کسی در هیچگاه روے قحط و وبا ندید سے راه تعدے مسدود و طریق عاجز پرورے مسلوک گشت **بیت** امان در زمانش بحدی رسید ✤ که منسوخ شد رسم قفل و کلید ✤ و آن پاکیزه گوهر بمقتضاے فراست و فرزانگی بر دقائق جمیع صناعات و اکثر علوم وقوف و آگاهی داشت و بلغات مختلفه آشنا بود گویند که منطق الطیر هم سے فهمید و از صفاے باطن هم بهره مند بود **مصرع** مو بمویش هنر و حرف بحرفش خردے ✤ چون دانشمند کامل و شجاع بے بدل بود بهادرے مردانگی و پهلوے فرزانگی و زورمندے خطرے تمامی ممالک وسیعهٔ دکن و اوڈیسه و بنگ و بهار و گجرات و سومنات را مسخر کرده فرمانروایان آن ممالک را فرمان پذیر خویش گردانیدند و در آخر ولایت اندریت که اکنون بدهلی شهرت دارد تسخیر در آورده راجه سکونت را در عین معرکه کشت و تا کابل در حیطهٔ تسخیر خویش در آورد و چون تائید یزدانی و عنایات سبحانی قرین حال او بود نیت تسخیر و همت عالی داشت حاجات ارباب احتیاج و مقاصد ارباب طلب بشفقت روی و خوشخوئی انجام داده کسی را از بارگاه خود محروم و مایوس نے گردانید و در انصرام مرام مردم هر چند از مشکلات امور بود و در ظاهر متعذر مے نمود سعی بلیغ نموده بنوعے سر انجام میداد که موجب حیرت و تعجب تماشائیان میشد و عوام آنرا از کرامتش شمرده خرق عادت میدانستند چنانچه بسیارے از حکایات غریبه و مقدمات عجیبه در حاجت روائی محتاجین و کامبخشی مساکین بر زبان اهل روزگار رفته مذکور و در بعض صحف هم مسطور ست خصوص نسخهٔ سنگهاسن بتیسی که مشهور و معروف ست متعهد بیان همه آنها ست و سبب تالیف این نسخه شنیده و آن چنین نگاشته اند که چون راجه بکرماجیت ازین دنیا در گذشت بعد تمام سے ایام در سنه پانصد و چهل و دو بکرماجیتی راجه بهوج که او را هم بجاسن صفات و مکارم آیات مے ستایند بر حکومت و ولایت مالوه اقامت داشت و وزیر او بسریچ پنڈت نام از فرط دانش کلید عقل راجه و مدار علیه ملک او بود و حکایات بذر لایهٔ کرماجیت دران زمان شهرت تمام داشت اتفاقاً راجه بهوج بقصد شکار بصحرا رفته بود بسیرون شهر دید که جمعے از طفلان خرد سال کودکی را پادشاه و یکی را وزیر و دیگرے را کوتوال و سائر عمله و قلعه سلطنت قرار داده بازی طفلانه میکردند آن سر سرا آرای بزم بازی باجرای احکام عدالت مے پرداخت و چند روز قبل ازین ماجرا از ان طفل در همان مکان در امرے که متنازع فیه بعض اکابر بود در راجه بهوج از انفصال آن عاجز گشته جواب داده بود بنوعے فیصله یافت که موجب حیرت همگنان خصوص راجه بهوج گردید و راجه بهوج آنرا شنیده لب حیرت بدندان گزیده بود و در افوقت هم ما دامیکه بران پشته اقامت داشت اصلا رعب و هراس راجه بهوج پیرامون خاطرش نمے گشت راجه متعجب گشته او را پیش خود خواند چون ازان پشته فرود آورد ند شکوه راجه بروے غالب آمد و طفلانه در گریه و زارے افتاد حسب الامر راجه باز او را بران پشته بردند بستور اول آثار حکومت در وے هویدا و هراس راجه از دلش ناپیدا گردید راجه دانست که همانا وقوع این امر از تاثیرات این پشته است بر طبق حکم او چون آن پشته را کندند تخته مرصع در نهایت زیبائی برآمد راجه را یقین شد که از تاثیر آن اورنگ جهانبانی طفلی بدین خرد سالی و فاداری عدالت و حکمرانی مے کرد و تخت را باخود در دار السلطنته آورده خواست که بران جلوس نماید گویند که سے و دو صورت زیبا از طلسم دران تخت ساخته بودند یعنی

از جملهٔ آن اعتبها شگفتگی گفته گفت که ای راجه بهوج این سریر سلطنت از راجه بکرماجیت است ترا بر این کرسی نشستن و فتی نزاوار است که مانند او مصدر امر سترگ توانی شد راجه بهوج بمشاهدهٔ این احوال حیران گشته استفسار نمود که کدام کار غریب از راجه بکرماجیت بظهور رسیده که مرا لیاقت آن نیست لعبت مذکور قصهٔ از معاملات راجه بکرماجیت که در حاجت روائی مردے مظهر امر شگرف شده بود بیان کرد و بهین عنوان هر یک ازان اعتباے بیجان سے دو دو حکایت نادر گذارش نموده حیرت افزای راجه بهوج شد و بهر پنج پتلت وزیر راجه بهوج که در فضائل و دانشمندے مشهور وقت خویش بود آن حکایات غریبه را بزبان سنس کیرت بتحریر در آورده مسمی به سنگهاسن بتیسے گردانیدو ازان زمانه آن حکایات غریبه در اطراف ممالک مشهور گشته اما بمرتبهٔ غرابت دارد که عقل سلیم در قبول آن متنز جر است چون بنا بتجدید تاریخ براے عظیم رائج شده و راجه بکرماجیت هم در ملک هند صاحب خروج مملکت ستان گشته مصدر ظهور سوانح علمیه شد ولعبارتے در فرقهٔ هند مثل اوالی الان کسی بهم نرسیده لهذا در تقاویم خود که تبره عبارت ازوست و در مصنفات خود سال تاریخ جلوس اورا اعتبار کرده مے انگارند و تاریخ سلطنت پانڈوان هم بنا بر اشتراک شروع دوواکلجگ که هندوبآن قائلند نیز اندک اعتباری دارد و گاه گاهے مذکور مے شود تاریخ بکرماجیتی بقول بعضی از شروع زمان جلوس او براورنگ فرمانروائی و بقولے از روز تسخیر دهلی و کشتن راجه سکونت که در سنه سه هزار و چهل و چهار جلوس راجه جدیشٹر در دفاتر اهل هند و تقاویم انها مرقوم است تا تسوید این نسخه یک هزار و هشتصد و چهل سال منقضی میگردد و نام بهر ترے و بکرماجیت تا حال بر زبان مردم این دیار مذکور است سعدی

بیت دولت جاوید یافت هر که نکو نام زیست ✦ کز عقبش ذکر خیر زنده کند نام را ✦

ذکر احوال انتقال راجه بکرماجیت و اختلاف اقوال درین مقال و رجوع سلطنت بسندرپال جوگی و اختلاف او

احوال انتقال او در اکبرنامه چنین مے نویسد که راجه بکرماجیت را وقتیکه عمر قریب بانقضا رسیده بود در ملک دکن باسالباهن نام صاحب خروجے محاربه رو بداده اسیر او گردید سالباهن پرسید که درین پایان زندگانی اگر آرزوی مانده باشد از من بازخواه که مضائقه نخواهم کرد التماس نمود الکنون که مرا قبل میرسانی اینقدر مرحمتے کن که تاریخ سن دردفاتر روزگار یادگار بشت باشد او قبول کرده بکرماجیت را قبل رسانید و تاریخ او را بدستور مروج و مسلم داشت و تا حال در دفاتر هند رائج است و سال تاریخ جلوس سالباهن هم از پهلوے بکرماجیت است که چنین سلطان مقتدرے اسیر چنین او گردیده زهر نوش بیدادی عدم گشت و در نسخ راجاولی و راج ترنگی مردن راجه بکرماجیت از دست سمندرپال جوگی نوشته بدین صورت که چون مدت سلطنت راجه بکرماجیت کامیاب دولت و کامران جوانی ماند آخر بمقتضاے طبیعت و بنا آثار سرد مهرے نمایان و تیر قاضی چون کمان کردید و از زندگے غیر از نامے نماند **بیت** چه خوش باشد بلوغ زندگانی ✦ گر ایمن بود ازباد خزانی ✦ درخیال سمندرپال جوگی که در سحر و جادو و طلسم و تسخیر نجات دستی تمام و قدرت بر خلع و تصرف در بدن دیگران داشت و بفنون ندیمے و مصاحبت راجه را مفتون خود کرده بود و دلهاے امرا و وزرا نیز مسخر او نوعیکه تجاوز از فرمان او جائز نمیدانستند روزی از روزها تزویر راجه را گفت که بدن عنصرے تو از پیرے مندرس و نهایت نحیف گردیده خلع بدن از من بیاموز و این کهن پیکر را گذاشته در پیکر تازه جوانے بے روح متصرف شود از سر نو تمتعات جوانی و لذات جسمانی برخوردار باش راجه باآن همه دانش قریب جوگی خورده خلع بدن از و آموخت بعد مهارت روح خود را در پیکر جوانی که تازه مرده بود داخل کرد جوگی بلا توقف روح خود در قالب راجه داخل کرده آن جوان را که روح راجه دران رفته بود بقتل رسانید و خود سر براه غیر مان روانی گشت

هر چند از کتب هنود این قسم اخبار بیگانه نیست که بنای اقوال اینها در هر باب همین نوع خرافات است و ندرت دوسه کلمه معقول از صحف اینها گاه گاهی بنظر مے آید باز هم این نقل لیاقت اعتماد ندارد بهر صورت چون سمندرپال جوگی بنا بر کمال قرب و اقتدارے که

در حضور راجه داشت بر امراء وزراء سلط بود و در دولتش پرستی در کیش انها لازم افتاده بعد ازانکه راجه ببرگ بسیبی در گذشت یا او را سالها من
گشت باتفاق ارکان دولت سریر آرا گشت مدت عمر راجه یکهزار و یکصد سال نوشته اند از انجمله سلطان هلی نود و سه سال بود راجه بمندر پال
که از حصه گدائی بپادشاهی رسید و در ابتدا حال بحسب صورت بعبادت شاق و ریاضات مالا یطاق قیام مینمود و زیدا تا در عالم معنی بهره از خدا
شناسی و ایزد پرستی نداشت و غیر از اسم و رسمی با او چیز دیگر نبود در بهنگی و عریانی نه برای عبادت تیز رانی بلکه از روی ریا و غرض نفسانی بود چنانچه ظاهر بکیش بنجا گستر
آلوده شده اباحتش هم غبار اندوده هیچ انسانی نوعیکه در صورت خراب حال بود در معنی نیز خراب تر ابیات در بیان ظاهری شیخ بزرگ ✤ در طریق باطنی مدبر بزرگ ✤
بر زبان صد گره دل صد دغا ✤ ماند در دعوی بعبد ارد عا ✤ سمندر پال چوگے اگرچه بصورت با بر سریر سلطنت گذاشته بپادشاهی
رسید آخر الامر مرده نورد ملک عدم نا کامی گردید نظم مبادا دل آن فرومایه شاد ✤ کز او بهره دنیا دهد دین بباد ✤ کجا عقل باشرع فتوا دهد ✤
که اهل خرد دین بدنیا دهد ✤ خداوند دانش غم دین خورد ✤ که دنیا بهر حال سے بگذرد ✤ مدت سلطنت او بست و چهار سال و دو ماه راجه چندر پال
بن راجه سمندر پال مدت چهل سال و پنجاه سلطنت پرداخت راجه بنین پال بن راجه چندر پال مدت پنجاه و یک سال و پنجاه کوس جهانبانی نواخت
راجه دیس پال بن راجه بنین پال مدت چهل و هفت سال و دو ماه بفرمان روائی قیام و رزید راجه نرسنگه پال بن راجه دیس پال مدت چهل و هشت
سال و سه ماه کامیاب جهانبانی گردید راجه سوبه پال بن راجه نرسنگه پال مدت سے و هفت سال و یازده ماه طریق ملک داری سپرد راجه
نکهه پال بن راجه سوبه پال مدت سے و هشت سال و سه ماه فرماندهی نمود راجه ابنرت پال بن راجه نکهه پال مدت است و هشت سال خوش شاه
سلطنت راند راجه مهی پال بن راجه ابنرت پال مدت پنجاه و پنج سال و پنج ماه کمر بجهان گشائی بست راجه بهیم پال بن راجه مهی پال مدت چهل و
هشت سال بهشتاد هوس راند راجه گوبند پال بن راجه بهیم پال مدت سے و هفت سال و نه ماه دارائی کرد راجه بنی پال بن راجه گوبند پال
مدت سی و نه سال و دو ماه کشور آرا گشت راجه سرپال بن راجه بنی پال مدت بست و چهار سال و نه ماه بر سریر جهانبانی نشست راجه مدن پال
بن راجه سرپال مدت سے و یکسال و دو ماه پادشاه بود راجه کرم پال بن راجه مدن پال مدت چهل و پنج سال پنجاه کامیاب ماند راجه بکرم پال بن راجه
کرم پال بجای پدر نشسته مملکت ستانی شعار خود داشت و حکام اطراف را محکوم کرده خراج و باج سے گرفت مدتی همین آئین گذرانید چون
ایام زندگانیش بآخر رسید بدار البوار رحلت اقامت افگند بران شد که سلطنت به قوم دیگر منتقل گردد راجه مذکور بمقتضای تسلط یکه داشت در عوض نکه در وضیر
بود بر سریر راجه تلوک چند نیز لشکر کشیده بمقابله بر آمد و بعد از کشش و کوشش بسیار راجه بکرم پال در معرکه کشته گشت مدت سلطنت او چهل و چهار
سال و سه ماه و از ابتدای راجه سمندر پال الی نهایت راجه بکرم پال شانزده تن مدت سه صد و چهل و سه سال فرمانروائی کرده اند ✤

ذکر شروع سلطنت از راجه بکرم پال آخرین خلف جوگے براجه تلوک چند والی ملکه بهرانج و خلاف او

و از نجا سلسلهٔ جوگے منقطع و سلطنت بدیگران منتقل گردید راجه تلوک چند از بهدرسا آمده فرمانروا گشت و او به قلیلے از ولایت بهرانج حکومت
سے نمود و گاه گاهے به فرمان روایان اندرپت خراج میداد در بینولا که کوکب بختش از افق اقبال طلوع نمود بر مثل بکرم پال فرمانروائی
صاحب اقتدار لشکر کشی ظفر یافته و به اندرپت رسیده بجای او سریر آرا گشت و در ایت حکمرانی بر افراشته کوس داراثی در عرصهٔ روزگار
نواخت لیکن اجلش امان نداد و در اندک مدتی بعالم آخرت شتافت مدت سلطنت او دو سال راجه کرم چند بن راجه تلوک چند مدت
بست و دو سال و هفت ماه راجه کان چند بن راجه کرم چند مدت چهار سال و سه ماه راجه رام چند بن راجه کان چند مدت چهارده سال
و یازده ماه راجه اوهر چند بن راجه رام چند مدت بیست و سال و سه ماه راجه کلیان چند بن راجه اوهر چند مدت پانزده سال و هفت ماه
راجه بهیم چند بن راجه کلیان چند مدت بیست و سال و سه ماه راجه گوبند چند بن راجه بهیم چند مدت بست و دو سال نود و ماه بعد او دلش
سمانه رانی نیم دیوی سلطنت کرد بسبب آنکه پسری که قائم مقامش تواند بود نداشت وزرائے نیک نهاد و امرائے خوش اعتقاد

بمقتضای وفاداری بر حق نمک شناسی منحذوه خود را بر سریر سلطنت اجلاس فرموده در اقصاء و اعتلای او امر او کمر جدیت بر بسته تا آنکه در اندک مدتی زمن مذکوره هم در انقاب عدم شد مدت سلطنت او یکسال از ابتدای راجه ملوک چیتا بهیم دیوسے ده تن مدت یکصد و چهل و پنج سال سلطنت کردند *

ذکر راجه بهرپیم که از درویشے بشاهے رسید

چون مملکت از فرمانروا خالی گردید و احدے از ورثان راجه گوبند چندورانی هیم دیوسے نماندار کان دولت و اعیان مملکت باهم گر مشورت نمودند که برای نظام مهام مملکت و فراهم آوردن برا گنده گیهاے ولایت از وجود فرمانروائی ناگزیر است بهرپیم درویش حق اندیش را که در ردای آزادگے بردوش و کلاه وارستگی بر تارک دارد و بریاضت و عبادت مشهور و اکثر خلائق مرید و معتقد او نیند و بسیارے از ارکان دولت باو اعتقاد دارند برای اینکار لائق دانسته چون رایها بر سلطنت او قرار یافت او را از لباس پارسائی برآورده بخلعت پادشاهی مخلع گردند و بجای کلاه درویشی تاج شاهی بر سر نهاده عوض پوست تخت درویشی برای او سریر سلطنت حاضر آوردند او از گدائی بجهان آرائی رسیده سلطان مطاع گردید و بمرگ طبیعی درگذشت مدت فرمانروائی او هفت سال و پنج ماه راجه گوبند پریم بن راجه بهرپیم بعد پدر سریر آرا گشته مسافر ملک عدم گردید مدت سلطنت او بست سال و سه ماه بعد او راجه گوپال بهرپیم بن راجه گوبند پریم او رنگ نشین گردید و وداعیت حیات بجی جیتی سپرد مدت سلطنت او پانزده سال و سه ماه راجه مهابهرپیم بن راجه گوپال بهرپیم بعد پدر بر تخت جهانداری اگرچه بحسب ظاهر نشست و با مور سلطنت و کار بار مملکت پرداخت لیکن در باطن متوجه حقیقت بوده از تعلقات دنیوے اجتناب داشت و او همیشه با درویشان ریاضت کیش که پیشه آنها وارستگی بود صحبت داشته ذیل خاطر حقائق مطاهر خود را بلوث دنیا آلوده نمی ساخت و سلسله وارستگی مسطور و بآزادگے مجبول بود و بحاسن و بنایا در نظرش هیچے نمود در کشمه هاے البله غریب این عاریت سرا دام راه او نبود آخر الامر بدعوت توفیقات خداداد و داد وارستگی مادرزاد کسوت سلطنت از برا فگندو ردای آزادگے بردوش گرفته رو بصحراها و مدت سلطنت راجه مهابهرپیم شش سال هشتماه و از ابتدای راجه بهرپیم لغایت راجه مهابهرپیم چهارتن پنجاه و سه سال سلطنت نمودند *

ذکر راجه دیی سین که از بنگاله آمده سریر آرا گردید

چون در اکناف عالم شهرت گرفت که فرمانروائی اندریت ترک تعلقات نموده گوشه انزوا گرفت و او رنگ جهان بانی خالی افتاده هر کدام از حکام بقصد تسخیر آن ولایت کمر ستے بر بست و در صدد فراهم آوردن عساکر گردید راجه دیی سین والی ولایت بنگاله بر همه تقدم جسته با لشکر گران و سپاه بیکران بحاج استیجال طے منازل نموده در اندریت رسید و بے فراهمت دیدن منازعت عیرے بر تخت جهانبانی جلوس نمود و امرا و وزرا با و رجوع آورده کمر اطاعت بر بستند بیت جهانرا نداند رندے که خدا نیست یکے میرود دیگر آید بجا * راجه بلاول سین بن راجه دیی سین مدت دوازده سال و چهار ماه جهانداری نموده رحلت کرد راجه کیشو سین بن راجه بلاول سین مدت پانزده سال و هشت ماه راجه مادهوسین بن راجه کیشو سین مدت یازده سال و چهار ماه راجه سورسین بن راجه مادهوسین مدت بست سال و دو ماه راجه بهیم سین بن راجه سورسین مدت پنج سال و دو ماه راجه کانگ سین بن راجه بهیم سین مدت چهار سال و نه ماه راجه هرسین بن راجه کانگ سین مدت دوازده سال و دو ماه راجه لکهمن سین بن راجه هرسین مدت بست سال و یازده ماه راجه نرائن سین بن راجه لکهمن سین مدت دو سال و سه ماه راجه لکهمن سین بن نرائن سین مدت بست و شش سال و یازده ماه راجه مادهو سورسین بن راجه لکهمن سین چون بر تخت سلطنت جلوس نموده استقلال یافت بمقتضاے بدمستی جوانی و نشه نادانی از آئین عقلای اسلاف انحراف ورزیده از جاده قویم عدل و انصاف برگشت و طریقه ظلم و اعتساف در پیش گرفت و در مجالس او

اشرار بدکردار وارد زوال ناخوش اطوار را رهنمای گردانیده اعمال ناسنجیده شنیده راجه مذکور از بدی ذاتی و دلالت بدذاتان دیگر افعال قبیحه پیش نهاد همت زشت خود گردانیده ملازمان دولت خواه و منتسبان درگاه را حسب مبنی بر سوء ظنون استخفاف و هتک حرمت انهاسته کرد و باین صورت سپاه را از خود آزرده گردانیده زیردستان و خراج گزاران را به بیداد دستمکاری رنجانیده ارباب فساد و اهالی بیداد نظر بر اوضاع و اطوار رئیس خود نموده راه سپر طریق جفاکاری و مردم آزاری گردیدند و دست تطاول به مال ضعفا و غربا و ارباب حرفه دراز کردند سعدی ابیات اگر زباغ رعیت ملک خورد سیبی * برآورند غلامان او درخت از بیخ * بترسیم بصفحه که سلطان ستم روادارد * زنند لشکریانش بزار مرغ بسیخ * بجهات مذکوره ممورهٔ مملکت او خراب بی رونق گشت و حاصل ولایات نقصان کلی پذیرفت مظلومان آوارهٔ دیار رغبت گشته حکام اطراف را دلالت و همنهونی با نتزاع سلطنت از دست او نمودند آخر الامر سزای اعمال او کوکب بختش باحتراق و زوال افتاد و راجه کوهستان سوالک سراپا تاخته کارش تمام ساخت مدت سلطنت او یازده سال و سه ماه از ابتدای راجه دیپی سین لغایت راجه دهرسین دوازده تن مدت یکصد و پنجاه سال جهانبانی نمودند *

ذکر راجه دیپ سنگه کوهی

دران ایام والی ولایت کوهستان سوالک بود سپاه بسیار و بعدالت اشتهار داشت ارکان دولت و اعیان ولایت دیپ سنگ را از بدسلوکی و مردم آزاری والی خویش تنگ آمده بودند در کوهستان رفته حقیقت احوال او و ستمگیری رعایا و برایا و سرکشی و بی اتفاقی اعیان دولت گزارش نموده راجه دیپ سنگه را ترغیب و تحریص فرمانروائی اندرپت نمودند او بمجرد ادراک این نوید طبل شادی نواخته مانند شاهباز بلند پرواز بطمع لقمهٔ سلطنت با لشکر انبوه از فراز کوه بران سرزمین رسیده آن کبوتر آشیان غفلت و عطلت را صید چنگال اقبال نموده در قفس حبس داشت و دولت سعید بر سریر جهانداری جلوس نموده گلزار روزگار را که از خزان بیداد او بی آب بود بجویبار عدالت خویش طراوت و نضارت بخشید مدت سلطنت بیست و هفت سال و دو ماه راجه رن سنگه بعد پدر جهاندار گشته رخت هستی بربست مدت سلطنت بیست و دو سال و دو ماه راجه راج سنگه بن راجه رن سنگه بجای پدر جلوس نموده سپاه و رعیت را از خود خوشنود داشت مدت سلطنت نه سال و هشت ماه راجه هرسنگه بن راجه راج سنگه در جهانداری نیکنامی گذرانید مدت سلطنت چهل و شش سال و یک ماه راجه نرسنگه بن راجه هرسنگه در شهر پارسی خود رعایا را مسرور و ملک را معمور داشت مدت سلطنت بیست و پنج سال و سه ماه راجه جیون سنگه بن راجه نرسنگه بر اورنگ سلطنت نشسته بدست باده جوانی و سلطانی گشت و لاابالی زیستن اختیار نموده چون سلطنت با غفلت نمی آمیزد و در اندک مدتی زمام جهانبانی از دست او بدر رفت و آواره دشت ادبار گشته درگذشت مدت سلطنت او هشت سال و پنج ماه * بیت شاهی و جوانی آن دوستی است * کاکنش زن دو دمان هستی است * خوش آنکه ازین فرانه وپستی * هشیار بود درین دوستی * از ابتدای راجه دیپ سنگه تا راجه جیون سنگ شش کس مدت یکصد و سی و نه سال جهانبانی نمودند *

ذکر راجه پرتهے راج المشهور برای پتهورا

چون ارادت فرمانروائی حقیقی برین شد که رائے پتهورا مرزبان ولایت بیراٹھ که برادر جیون سنگه بزرگ بود سلطنت عظمے کامیاب گردد راجه جیون سنگه از روے بیخبردے یا بضرورتے او را روانه داد تمامے ارکان دولت را با لشکر فراوان در کوهستان که مسکن اجداد او بود فرستاده خود با چند ے از خواشے در دار السلطنته ماند بغفلت مشغول شد پتهورا با متاع تنهائی راجه با لشکر جرار ناگهانی رسیده رایت کارزار برافراشت راجه جیون سنگه که لشکر و سامان بیکار نداشت تاب نیاورده

رد نفر از نهاد و خود را در کوهستان دستوار گذار پوشیده اخر الامر بها نظر نهایانه ی ازدی [illegible] پتهورا کوس نصرت نواخته
سر بر آرای فرمانروائی گردید **بیت** چو بیند که از اثر دهانیست رنج ✽ خردمند نگذارد از دست گنج ✽ چون پانزده سال از فرمانروائی
او در گذشت سلطان شهاب الدین غوری از غزین آمده بدفعات محاربه نمود و آخر کار در موضع ترائن معرف تلاوری او را مسافر
ملک آخرت نموده اورنگ آرای خلافت هندوستان گشت احوال این راجه که پیرایه ارقام و ارقام یافت مطابق همت با کتاب
راجاولی و راج ترنگی که در هنود مشهور و معروف است اما از دفتر سوم اکبر نامه که مسمی بآئین اکبریست از بعضی نسخ هندی غیر راجاولی
و راج ترنگی چنین مے نگارد که در سنه چهار صد و بست و نهم بکرماجیتی راجه انگ پال از قوم تونور رایت فرمانروائی برافراخت و در
نزدیکی اندپت شهر دهلی آباد ساخت او و اولادش بست تن مدت چهار صد و نوزده سال بکامه ولست و هفت روز کامرانی کردند
بالآخره راجه پرتهے رام ولد بشیتم او را بلدیو چوبان محاربه روے داد و دران کارزار کشته شد و در سنه هشتصد و چهل و هشت بکرماجیتی
فرمانروائی از قوم تونور بقوم چوبان منتقل شد و راجه بلدیو و اولادش هفت تن مدت سه صد و هشتاد و پنج سال و هفت ماه سلطنت کردند
چون نوبت حکومت براے پتهورا نهم رای پتهورا بنهم رای بلدیو چوبان رسید سلطان شهاب الدین غوری هفت مرتبه یورش کرده پیهم پیکار
آراست و هر مرتبه شکست خورده بدر رفت اما دائما در تسخیر این ملک در پیش داشت گویند راجه چیچند را تهور مزبان فوج بر کشیر جها
غالب آمده سنگالش جگ راجسو که ذکر آن قبل ازین کرده آمد پیش گرفته در فکر سامان آن گردیده ارادہ کرد که دران انجمن دختر خود
را به یکی از اجها بپیوند دهد بدین تقریب راجهای اطراف ممالک را طلبیده اشت براے پتهورا نیز حسب الطلب او داعیه آن همت نمود و
ناگهان بر زبان یکی از نوکرانش گذشت که با وجود براے پتهورا این جگ از جے چند بدیع است و چه گنجایش که رای خود دران جگ
تشریف فرما بیند از استماع این سخن رای پتهورا را آتش غیرت در دل افروخته شد و فسخ عزیمت آن همت نمود راجه جے چند ازین
خبر بر آشفته اراده محاربه نمود اما بنا بر نزدیکی ساعت جگ توقف کرده بصلاح دانشوران بنا بر سرانجام این جشن پیکر رای پتهورا را
از طلا درست ساخته بدربانی بر نشاندرای پتهورا ازین آگهی مانند مار بر خود پیچیده و با بانصد مرد گزیده ایلغار کرده ناگهانی بدان محفل
رسیده و تمثال خود را از دروازه برده بدست دوکار زار کرده بسیارے را کشت و برگشت راجه جے چند بهر صورت جگ بانصرام رسانید
اما دخترش احدے از راجها که دران انجمن از اطراف ممالک آمده بودند قبول نکرد و باستماع و مشاهده مردانگی و جوانمردے رای پتهورا
آرزومند زنے او گردید بدرش از بیخبری رخنیدو از خانه خود بدر کرده براے او منزلے جدا ساخت پتهورا این خبر شنیده مشتاقانه
او گردید و مشورتے اندیشیده چاندا بادفروش را به نیابش گرے پیش راجه جے چند معین ساخت و خود با برخے گزیده مردم
بآئین ملازمان همراه چاندا شده و بعد رسیدن در قفوج بچستی و مردانگی دختر راجه بدست آورده با یلغار خود را بدهلی رسانیدند و راجه جے چند
آگاه گشته بقصد پیکار فوجها آراسته در پیش دوید ملازمان رای پتهورا همت در میدان محکم گذاشته محاربه عظیم کردند هفت هزار کس
دران کارزار از طرفین کشته شدند **القصه** رای پتهورا چون آن دختر را بدست آورد و گردش فلک بر مراد خویش انگاشت
و با او چنان بصحبت درزید که اکثر اوقات در حرم سرا بسر بردے و گرامی نفاس زندگی را بتعیت او در نیابایست گذرانیدے
بکار ملک و سپاه کمتر پرداختے چون سالی بدین حال بگذشت سلطان شهاب الدین غوری برین حال وقوف یافته بارادهٔ جنگ
طرح دوستی انداخت و بمرتبه هشتم در سنه هزار و دو صد و سی و سه بکرماجیتی مطابق بانصد و هشتاد و هشت هجری که چهل و
نه سال از فرمانروائی پتهورا منقضی شده بود لشکر فراهم آورده بقصد ملک ستانی بر آمد و بسیاری از بلاد سنیه بر گرفت قهرمان
از انهماک راجه در عیش و مصاحبت یارانی یاراے آن نبود که خبر آمدن سلطان براے پتهورا برگذارند آخر الامر ارکان دولت مشورت

گید گیر چاندا ماه دوش را در رون حرم سرا فرشاده آن غفلت منش را از حقیقت کار آگهی داد و ندرای از غرور آنکه بارها سلطان را شکست داده بر و نصرت یافته بود از رسیدن سلطان پروائی نکرده و قدرے لشکر فراهم آورده به پیکار بر آمد سلطان صفوف آراسته رو برگردانده راجه چی چند که هر بار کمک پتهورا میکرد بقصد انتقامیکه در خاطر داشت این مرتبه با لشکر خود مدد گار سلطان گشت و آتش محاربه اشتعال گرفت و دران نزدیکی رای پتهورا بدست کسان سلطان گرفتار شد و سلطان اورا دستگیر کرده بغزنین برد چاندا باد فروش از حقیقت منشی و وفا دارے بغزنین شتافت و بملازمت سلطان رسیده نوازش یافت و بارے پتهورا ملاقات کرده در زندان همرازی نمود و بمشورت او صاف تیر اندازی پتهورا نزد سلطان ظاهر نمود و سلطان را میل تماشاے آن راسخ گشته رای پتهورا را از قید و حبس بر آورد و بر اسپ سوار کرده تیر و کمان بدستش داد پتهورا بموجب مصلحتی که با چاندا در میان آورده بود کار سلطان از تیر باتمام رسانید تا ملازمان سلطان رای پتهورا و چاندا را نیز از هم گذرانیدند لیکن تواریخ فارسے کشته شدن رای پتهورا در رزمگاه تلاوری مے سراید و مطابق قسمت پارا جاولی و راج ترنگی و بقول رسیدن سلطان شهاب الدین بعد مدت از دست فدائی کهوکهونوشته اند چنانچه در صفحات سابقه و ذیل احوال صوبه دهلی اشعارے باجمال نموده آمده و اللہ اعلم بحقیقة الحال بالجمله بعد کشته شدن رای پتهورا حکومت هندوستان منقطع گشته اسلاطین اسلام انتقال یافت از ابتدای راجه جدشتر پانڈو لغایت رای پتهورا بموجب نسخه راج ترنگی یکصد و بست تن از اقوام هندو مدت چهار هزار و چهار صد و هشت سال فرمان روائی نموده مرحله پیمای طریق عدم شدند

نظم

آنکه اوج فلک شد نمین ساخت * عاقبت زیر خاکش مکن ساخت * آنکه بر فرق تاج از زر کرد * در لحد رفت و خاک بر سر کرد *
آنکه گهواره ساخت مسکن خویش * رفت و تابوت کرد دامن خویش * هیچکس در جهان قدم نزنند * که قدم جانب عدم نزنند * تا توانے دل از جهان بگسل * رشته از مهر این و آن بگسل * جاودان نیست عالم فانے * تو درین جاودان کجا مانی * روی در ملک جاودانی کن * ترک این کنج ویرانی کن * پاے در دام هیچ هیچ منه * همه هیچند دل بهیچ منه *

دستان سرائی بلبل قلم در گلزار ذکر سلاطین اسلام صاحبقران ششم

چون مشیت حضرت الٰهی جل جلاله اقتضاے آن کرد که سلسله فرمانروائی هندوستان از فرقه هنود که دیرگاه درین بلاد فرمان فرما و حکمران بوده اند منقطع گردد و هندوستان هم پیروی از اسلام بمشام جانیان رسد اول سلاطین غور و غزنین رایت جهانگیرے افتوده بقدم جرأت مسالک این ممالک پیمودند نقش تسلط هنود را که اباعن جد سزاوار آرای حکومت و سلطنت بودند بآب شمشیر آبدار از صفحه روزگار پاک شستند

نظم

سر رشته قدرت خدائی * هر کس نکند گره کشائی * بی جنبش امر او بدستان * برگے نجنبد درین گلستان * همان بهتر که زبان ببیان ازین گفتگو باز داشته عنان خامه مدعا نگار در عرصه اظهار مطلبی که پیش دارد منعطف گردانده مجملی از احوال سلاطین اسلام که کتب معتبره سیر بآن ناطقست آنکه اگرچه سلطان شهاب الدین را پتهورا را کشته و بتحقیقت هندوستان باو رجوع گشته اما چون در ابتدا ظهور اسلام از سلطان ناصر الدین است شروع بذکر او کرده مے آید سلطان ناصر الدین سبکتگین از غلامان نصیر دقیقی فرمانروائے خراسان بود بعد نصیر بخدمت منصور بن نوح سامانی باقتضاے آثار رشد و کاردانی که از ناصیه حال او لائح بود بمرتبه امیر الامرائی و سپه سالاری رسیده مصدر امور سترگ و کارهاے بزرگ گردید و در آخر حال از جانب ابو اسحق والی بخارا بحکومت غزنین منصوب گشت بعد از آنکه ستاره زندگانی ابو اسحق بهبوط ارتحال در آمد آفتاب بخت ناصر الدین از بیت الشرف اقبال طلوع نموده اوج گراے جهانبانی گردید بتفصیل این اجمال آنکه ابو اسحق غیر از دو دختر که قائم مقامش تواند بود نداشت و از امراے او صاحب شوکتے که نظم امور مملکت تواند نمود جزاده دیگرے نبود سباه و رعیت

بضرورت چار و ناچار رجوع باو نموده که اطاعت بر بندد او در سنه سه صد و شصت و هفت هجری بر سریر سلطنت جلوس نموده باصابت فکر و سلامت رای مهام جهانداری را کما ینبغی انتظام داده باحیای رسم عدل و داد و دفع مانر فتن و فساد پرداخت و رایت جهانگشائی در معارک دلاوری برافراخته اکثر ممالک بزور بازوی خود مسخر ساخت اما چون این نسخه مشتمل بر حقیقت فرمانروایان هند است بنابر علی هذا از ارقام ماجرای ولایت ایران و توران که سلطان در فتوحات این ممالک کارنامها مظهور رسانیده عنان خامه بیان برتافته تحریر حالات هندوستان مے پردازد سلطان مکرر از غزنین بسمت هند تاخت آورد و در سنه سیصد و هفتاد و یک اکثر بلاد مسخر گردانید اول کسیکه در هندوستان رواج اسلام داده بنیاد مساجد نهاد او بود چون از نژاد ترک بود هندوان بهین سبب مسلمانان را ترک گفتندے القصه سلطان همواره در بلاد هند ترک تازے میکرد و سکنه این دیار را تاختهاے متواتر بتی عاجز بود ند مال و متاع و زن و بچه آنها بغارت میرفت گویند که دران زمان راجه جے پال بر ممالک هند حکومت داشت اگرچه مورخان هنود راجه جے پال را در زمره فرمانروایان دهلی ذکر نکرده اند اما ازین جهت که دارالایالته او در کتب فارسے قلعه بلده گانشته اند چه عجب که در ملک سامانه و پنجاب و اطراف آن غیر دهلی در تصرف او خواهد بود ظاهر اوران ایام هندوستان محل ملوک طوائف نشده بود سلطان فاهر مستقلی بانفراد نداشت القصه راجه جے پال بقصد مدافعه بالبسیارے از لشکر بر سر غزنین رفت سلطان باستماع این خبر بالشکر و استعداد بر جاده و ولایت خویش رسیده آماده پیکار گشت و قتال صعب روی داد و دلاوران جنگ جو و متهوران پرخاش خوگار زار مردانه نمودند نظم

خنان گشت رزمے که بالا و پست ✤ فتاده یلان همچو ازیاد و مست ✤ تن پردلان چاک چاک از پیش ✤ پس ✤ در و دل نامایان چو مرغ از قفس ✤

اکثرے از طرفین جنگ مردانه کرده بر خاک هلاک افتادند گویند که سلطان چون آثار غلبه از طرف دشمن دید بعضی از چشمه ها دران نواحے بود که اگر اتفاقاً از قناورات چیزے دران استادے برف عظیم بارید سے سلطان فرمود تا دران چشمه اندکے افتاد و بنیاد از مذهون حسب الامر بعمل آمد با دو برف سخت پیدا گردید از وزیدن باد تند و غریدن رعد و بارید ن برف بسیار لشکریان راجه جے پال را دل از دست رفت و بسبب قلت طاقت احتمال این صدمات نیا برعدم اعتیاد مضطرب و اکثرے از انجماعه نابود و هلاک و باقی ماندگان خود را مشرف برتلف دیده مغلوب و از نتیج و ظفر مایوس گردیدند ✤ نظم دست کشیده همه در آستین ✤ پای کسان شده همه در پوستین ✤ گرم شده از مد همه جامه مرد ✤ مردم بے جامه جا نماند سرد ✤ گوگرد سر همه کش رباند صدائے ✤ لرزه گرفته همه در دست و پائے ✤ دگدگ دندان برهنه شان ✤ چون شغف چوبک چوبک زنان ✤ القصه سلطان بدین تدبیر غالب و راجه جے پال مغلوب گشت و احوال لشکریان خود بدینمنوال دیده از روے اضطرار ناچار در مصالحت زد قرار آنکه پنجاه زنجیر فیل بالنقد فراوان بطریق پیشکش سنخ بست بفرستد و چند کس از معتبران خود را بر سم یرغمال پیش سلطان گذاشته معتمدان سلطان را برای تسلیم جزیه معین همراه گرفته بجاداے خود رسیده و بعد رسیدن بمسکن خویش قول و قرار را بر طاق نسیان گذاشته بنکلاه نخوت کج نهاد کسان سلطان را که برای سپردن مال و فیل همراه آورده بود بعوض مردم خود که نزد سلطان گذشته بود مقید داشت سلطان باستماع این خبر بعزم انتقام و پاداش بد عهدے راجه بر هندوستان لشکر کشید جے پال با لک سوار و پیاده بیشمار و فیلان بسیار بمقابله شتافت و سرد و لشکر باهم پیوسته خنگ عظیم کردند آخر کار سلطان رایت فتح برافراخته غنیمت بسیار از مال و فیل و اسر ابدست آورده بغزنین مراجعت کرد و جے پال هزیمت خورده بهندوستان آمد و تا مغانات متصرف سلطان در آمده سکه و خطبه او رواج یافت بعد چندے سلطان بجنگ اجل گرفتار آمده راه آخرت سپرد مدت سلطنت او بست سال بود ✤

ذکر سلطنت سلطان محمود بن ناصر الدین سبکتگین

بعد ازان که سلطان ناصر الدین ودیعت حیات سپرد و امیر اسمعیل بر پرند زرنگار بر تخت جهانبانی جلوس نموده سلطان محمود را
از میراث پدر محروم گردانید سلطان تاب جنگی برادر کلان نیاورده بزودی بخت بیدار آماده پیکار گشته برامیر اسمعیل غالب آمد در
سنه سه صد و هشتاد و هفت هجری در خطه غزنین بر تخت افروز اورنگ جهانبانی گشت سلطان تایید دل قوی
و نیروی بخت مسعود تیغ عالم گیری برمیان بسته رایت جهان ستانی برکشاد و بر بلخ و بخارا و اوزگنج و خوارزم و ترکستان و عراق
و خراسان لشکر کشیده مظفر و منصور گشت و عرصه روزگار را از خس و خاشاک مخالفان پاک گردانید چون طنطنه جهانگیری او در اطراف گیتی مشهور گشت جانقه بغداد
باستماع حالات او جلعت فاخره باخطاب امین الملة و یمین الدولة برای سلطان فرستاد و سلطان برای تهنیت خلیفه وزارت پناه شوکت و نام و دبدبه اوزا ظهار
اعتلای اسلام شهر جهاد کرد همت تسخیر هندوستان بربست * مرتبه اول در سنه سه صد و نود و هم هجری بارادهٔ یورش بر سر راجه جی پال لشکر کشیده و نیز بغرم مقابله هرگز
گشته در پشاور کرد اسلامیان هنود بخبر شده روی بمقابله نهادند رسیده معرکه کارزار بیاراستند هر دو لشکر با هم گردر آویختند و داد مردانگی دادند **بیت**
دلیران ستاد نیا کرده سخت * ستادن در آموخت زیشان درخت * از درخشیدن برق شمشیر آتش بار و باریدن تیر شعله کردار
اکثری از طرفین با تش غیرت سوخته غرقی بحر فنا گشتند بالآخر سلطان مظفر و منصور گشته پنجهزار هندو را دران کارزار علف تیغ خونخوار
نمود راجه حی پال با پانزده نفر از پسر و برادر خویش اسیر گشته بقبال رسید گویند در گردن راجه حمائلی بود که بزبان هندی مالا مانند مرصع
بجواهر نرواهر گران بها و مکلل بدر رغر یکتا مبصران جوهر شناس و متهمان خرد اساس قیمت آنرا یکصد و هشتاد و هزار دینار کرده بودند و
همچنین در گردن پسران و برادرانش حمائلها مرصع قیمتی بود چه آن دُر رحمل غنائم نجرانه سلطان رسید از انجا العبد فتح رود بهند وستان
کرده اکثر بلاد و تسخیر در آورده به بلده کرد الحکومه راجه حی پال بود رسیده مسخر گردد و اکثر اماکن تعمیر مساجد نموده تیر و بیخ اسم اسلام
پرداخت چند گاه دران نواحی بعیش و عشرت پرداخته چون موسم بهار در رسید سلطان از قلعه بهنڈ برآمده بغزنین مراجعت نمود
و تمام ایام بهار بعیش و کامرانی و مسرت و شادمانی دران تخت گاه گذرانید چون موسم بهار منقضی گردید و زمان خزان در رسید سلطان
بمرتبه دوم قصد هندوستان نموده از راه ملتان بجوالی بھٹنیر رسید راجه بیجے رای با وجود کثرت لشکر و فیلان صف در و مناست
قلعه و صعوبت جا از بے همتی و بے تدبیری لشکر خود را بمقابله سلطان گذاشته بجانب سند روان شد لشکریان سلطان باستماع این خبر
تعاقب کرده او را دستگیر نموده بخنجر آبدار بر خاک هلاک انداختند **سعدی** سخت است پس انجا تحکم بردن * خو کرده نباز خورد مردم
بردن * و ستاد را از تن جدا کرده پیش سلطان آورده ند سلطان ازین معنی خوشحالیها نموده تیغ بیدریغ بر قوایم و لواحق او رانده خلق کثیر
را بقتل رسانیده غنیمت فراوان از نقائس و نوادر هندوستان بدست آورده از انجا بسمت غزنین معاودت نمود از جمله غنائم دو بست
و هشتاد زنجیر فیل بود چون در ملتان داؤد بن نصیر ارئیس ملاحده حکومت داشت سلطان را حمیت دین بران داشت که براه ملتان
متوجه شده آن ملک را از و انتزاع نماید درینصورت لغزیت ملتان از بھٹنیر راه راست از دست داده براه مخالف بنا برآنکه حاکم
آنجا خبردار نشود ناگهان بر سر او بر سد سوار کرد راجه انند پال بن راجه حی پال که بر سر راه بود در مقام ممانعت شده از طرفین صفوف
آراسته گشت و نبرد آزمائی روی داد از انجا که سلطان را اقبال قوے بود بهر طرف که روے عزیمت مے آورد فتح و نصرت استقبال
مے نمود راجه انند پال تاب صدمات لشکر سلطان نیاورده منهزم شد و خود را در کوهستان کشمیر کشید چون بسبب جبال مرتفعه و مجال
مشکله و تراکم اشجار و تراحم گریوه دشوار گذار در رسیدن لشکر در انجا متعذر بود سلطان دست از تعاقبش کشیده در ملتان رسید و حاکم
آنجا را اهل و نقاد و بست هزار درم هر سال بر و مقرر کرده احکام شرعیه را رواج داد چون موسم تابستان در رسید شدت حرارت و حدت
آفتاب باشتداد نهاد لشکریان سلطان تاب هوای گرم ملتان نیاورده التماس مراجعت نمودند بضرورت سلطان از انجا متوجه

تعیین شده تمام ایام بهار بییش و عشرت دران مکان بهشت نشان گذرانید چون ایام زمستان در رسید در سنه سی صد و نود و نه مرتبه سوم بانبهند بستان آمده باراجه انندپال کارزار نموده او را شکست داد سه رنجیر فیل غنیمت بدست آورده از انجا بقلعه بهیم نگر رسیده انتزاع نموده خزینه تحف طلا و نقره و خزانه و اوان و الماس گران بها و دیگر نوادر و نفایس که ازان قلعه بدست آمده بود بمیدان آورده بفرموده سلطان چیدند و سپاه و رعیت از تصرف آن انبساط اندوختند در زمان بودن دران قلعه بزم جشن آراسته برای چراغ افروزی حکم عالی صدور پیوست و حسب الامر انجام یافت و نیز اوستادان نادره کار صنعت شعار انواع آتشبازی حاضر آورده هنگامه تماشا گرم کردند سلطان بعد فتح قلعه مسطور و حصول هزاران طرب و سرور بفرمین مراجعت نمود در مرتبه چهارم در سنه چهار صد هجری قصد ملتان نموده تا سمع آن ولایت را بتصرف در آورد و قرامطه ملاحده که دران ولایت بودند دستگیر شدند و بعضے را دست در گردن بسته در پای فیلان کوه پیکر انداختند و جمعے را که دست رد بر احکام شرعیه مے نهادند بدیست و پا ساختند و برخے را که سر از حکم شرع مے پیچیدند بسر از تن جدا کردند و فریضے را که از خود بینی گوش بر اوامر سلطان نداشتند گوش و بینی بریدند داؤد بن نصیر حاکم آنجا را اسیر کرده در قلعه غورک محبوس نمودند او همانجا بمرگ طبیعی درگذشت و سلطان بعد فتح آن ولایت بفرمین رجعت نموده مرتبه پنجم در سنه چهار صد و دو هجری سلطان شنیدند که در هندوستان تهانیسر نام شهریست قدیم و در نزدیکی آن کولابیست بس عظیم که باعتقاد اهل هند آغاز آفرینش در انجا شده و آثار اماکن شریفه دانسته گویند عنصرے دران مکان بتجرید ریاضت کار بحد اعلی رسانیده و تجانه کالان و چکر سوم نام بت در انجا بنا کرده اند بکمال اهتمام مے پرستند و بنصورت بقصد جهاد لشکر فراهم آورده متوجه تهانیسر گردید راجه نروجن پال حاکم آنجا از خیال واقف گشته ایلچی فرستاد و پیغام نمود که اگر سلطان ازین عزیمت باز گردد پنجاه رنجیر فیل پیشکش بدهد سلطان بران التفات نکرده در تهانیسر رسید راجه مذکور تاب مقاومت نیاورده بے جنگ و پیکار نهاده شهر را خالی ساخت لشکریان سلطان در شهر خالی رسیده انچه یافتند غارت کردند و بتهانه شکستند و تجانه را برانداختند و بت چکر سوم بفرمین پرده بفرمود سلطان بر درگاه نهادند تا پے سپر خلائق گردد **سعدی** بیتے چون برآرد مهمات کس * که نتواند از خود برانداخت کس * نه نیروی دستش نه رفتار پاے * و گر بفگنی بر نخیزد ز جاے * مرتبه ششم بر قلعه تندنه که بر کوه بالنا تهه است لشکر کشید راجه نروجن پال مردان کارے بجا حفظت قلعه گذاشته خود در کمسار دشوار گذار کشمیر در آمد سلطان قلعه تندنه را محاصره کرده در نقب و سابا طو سایر اسباب قلعه گیرے شروع نمود اهل قلعه عاجز و امان خواسته قلعه را تسلیم نمودند بعد تسخیر قلعه و بدست آوردن اسباب و اموال رو بدره کشمیر بتعاقب راجه نروجن پال نهاد بسبب مضائق طرق و دشوارے عبور دست سلطان براجه مذکور نرسید اما غنیمت فراوان بدست آورده و بسیارے از رهنمائی دین اسلام نموده رواج احکام شرعیه دران دیار داده مراجعت فرمود مرتبه هفتم در سنه چهار صد و نه بفرم تسخیر قنوج هفت دریاے هولناک درگذشت چون بسرحد قنوج رسید کورہ نام حاکم آنجا اطاعت قبول نموده پیشکش داد از انجا در برن رسیده بهردت والی آنجا قلعه را بقوم خویش سپرده بگوشه غزید اهل قلعه تاب مقاومت نیاورده هزار درم که یک لک و پنجاه هزار روپیه بوده باشد و چند فیل پیشکش داده امان یافتند سلطان از انجا به قلعه مهابن بر کنار دریاے جمنا رسید گلچند نام حاکم آنجا فیل سواره پیخواست که از آب بگذرد دشمن کریان سلطان رسیده او را دستگیر کردند او خود را بخنجر آبدار هلاک گردانید **بیت** ز دریا چون بکام خصم بود * مرین از زیستن بایست بهتر * بعد تسخیر قلعه مهابن بشهر متهرا که شهریست بزرگ مشتمل بر چندین بتخانهاے عظیم و مولد کرشن بن لبدیو که باعتقاد ایشان زاده تعالی است و آن مکان را از اماکن دیگر شریفتر میدانند رسیده یکجا بے جنگ پیش نیامد تمام آن شهر را غارت کرده بتخانه ها را سوختند و اموال فراوان به غارت بردند و یک بت زرین را که پنج گز و نیم

سعدی بیت تتی

و دران اثنا

نمود و هشت هزار و سه صد مثقال زر سخته بود و یکپاره یاقوت یافتند که چهار صد و پنجاه مثقال وزن داشت گویند که چندین سر حاکم آن نواحی فیلی داشت نهایت قوی هیکل عظیم الجثه بزرگ و چنانچه صفدر غضنفر پیکر اگر در بالا بلندی یکرو نسبت کرده شود لائق و اگر بتندی تیزروی با باد تشبیه داده آید بفضل الاموافق در پرده لی وصف شکنی و دلاوری و جنگ آوری انگشت نما روزگار بود نظم تیزرو و تیزرو و تیزگام ✤ خوش روش و خوش منش و خوشخرام ✤ هم حرکاتش مناسب هم ✤ هم خطوانش متقارب هم ✤ سلطان آنرا بقیمت گران خریداری میکرد میسر نمیشد بحسب اتفاق آن فیل شبی از فیلبانان رای گرفته بسر پرده سلطان قریب شد از بدست آورد و خوشحالی با نموده خدا داد انام نهاد چون بغزنین رسید و غنائم سفر فتوح بشمار آورد بست هزار درم و پنجاه و سه هزار برده و شصت و پنجاه فیل تعلم در آمد مرتبه هشتم چون سلطان شنید که راجه نندا حاکم کالنجر که حاکم فتوح را نبار اکما و سلطان را عاقبت اندیشی نموده بود بقتل رسانید سلطان را این سخن ناپسند آمده قصد استیصال نندا مصمم شد و در سنه چهل و صد و هزار هجری متوجه هندوستان گردید چون باگ جمنا رسید راجه نرچند پال که خویشتن را صدمه لشکر سلطان گرفته بود با مداوا نمانت راجه نندا سد راه گشته مقابله سلطان برآمد چون بین دو عسکر دریای عمیق در میان بود و بحکم سلطان توانست کسی از آب گذشت اتفاقا بست نفر غلام بیکبار آب بانداخته گرده از دریا گذشتند و لشکر راجه نرچند پال را از پس و پیش گرفته بسیاری دیگر عبور کرده خبک نمودند راجه نرچند پال هزیمت خورده با چند کس بدر رفت و نلامان سلطان بشهر یکه دران نواحی بود در آمده دست بغارت دراز کردند و تجناهنا را مسمار نمودند سلطان الفتح از انجا روبولایت نندا آورد و گویند سی و شش هزار سوار صد و چهل و پنجهزار پیاده و سه صد و چهل فیل پیش نندا بود و سلطان با تزک و تجمل بسیار بر او نزول نموده پیغام اطاعت و اسلام کردن راجه نندا گردن از فرمان بر تافته بجنگ قرار داد و سلطان بر بلندی ایستاده کثرت غنیم نظر در آورد و دور خود تا سه مقام دست ندیده از آمدن پشیمان گردید و چهل روز همین شروع نهاده از حضرت ایزد بی نیاز یاری داد اربی انباز فتح و نصرت نمود اتفاق بدرگاه مجیب الدعوات عجز و خشوع سلطان باجابت مقرون گشت و بمشیت ایزدی همان شب خونی عظیم بخاطر راجه نندا راه یافت تمام اسباب و آلات ایجاگذاشته بی جنگ بالخصوص فیلان خویش راه فرار پیش گرفت روز دیگر سلطان حقیقت کار اطلاع یافته سوار شد و بی شکر او را ملاحظه کرده از کثرت و خدامت او خاطر جمع نموده بشهر رفت و دست بغارت و تاراج کشاده عالم غنیمت بدست آورد و بی بهشیه پانصد و چهل زنجیر فیل از فیلان لشکر راجه نندا یافت صنمهٔ غنائم نموده بغزنین رفت مرتبه نهم در سنه چهار صد و دوازده هجری سلطان قصد کشمیر نموده قلعه لوه کوٹ را محاصره کرد چون بسبب استحکام و ارتفاع دست بتسخیر آن نرسید بخانب لاهور دیا گردان شد غنیمت فراوان بدست آورده بافتح و ظفر معاودت نمود مرتبه دهم باز قصد ولایت راجه نندا کرد بعد رسیدن بقلعه گوالیار برای تسخیر آن محاصره نمود از انجا که قلعه گوالیار در استواری و محکمی کارنامه است از فرمانهان پیشین و یادگار لسیت از کارگاهان چندین طغارا ولی انچه قیاس هر گرد و شرقات آن نتواند پرید و سمند تیز رو خیال در فضای ارتفاع آن نسزد و دید **ابیات** یکی قلعه ربیع آن کوهسار ✤ برآورده سر تا بچرخ چهار ✤ بره مرغ اندیشه را راه نیست ✤ کس از کنگره کردش آگاه نیست ✤ بالضرور سجاکم انجا مصالحه کرده سی و پنج فیل پیشکش گرفته متوجه قلعه کالنجر بمسکن راجه نندا گردید امیر رسیدن در انجا قلعه کالنجر را از لشکر محیط گردانیده قلعه مسطور بنهایت درجه استحکام در سند و ستان نظیر ندارد تسخیر آن غیر از زیر دست بازوی اقبال صورت نه بندد **ابیات** حصاری چو گردون گردان بلند ✤ که رفعت زیر جیش بود دهره مند ✤ دهد قلعه دارش بگردون جواب ✤ کند دیده بانی از افتاب ✤ چون محاصره یا مقتدا گشید راجه نندا باوجود محکمی غاجز شده سی صد زنجیر فیل پیشکش قبول کرده هزار سوار خواست و فیلبان پیشکش را فیلبانان از اندرون سر دادند لغزنمودهٔ سلطان ترکان شهامت نشان چستی و چالاکی بران فیلان سوار شده ایل گردنداده نظارهٔ این جرات و صبارت ترکان اهل قلعه تعجب نموده و عبرت پذیر فتند راجه نندا شعر هندی اجبارت متین و استعارات رنگین گزیسنده شعرخان خردگزین بوده باشد در مدح سلطان نوشته ارسال داشت زبان دان هند مضمون آنرا العرض رسانید

بنگاله را ملاحظه

سلطان مسرت اندوز گشته تحسین نمود و در جلد وان مستور حکومت پانزده قلعه صمیمه کالنجر نموده با لحف و دیگر مرحمت فرموده راهی نمود انیز مال بسیار و جواهر بیشمار در عوض آن بخدمت سلطان ارسال نمود و سلطان بعد صلح بغزنین معاودت کرد مرتبه یازدهم بازلشکر بهند و ستان کشید بقصد تسخیر سومنات لوای توجه برافراخت این سومنات شهریست بزرگ بر ساحل دریای محیط و بتخانه مشهور معبد براهمه بتان زرین دران بتخانه بسیار و بزرگترین بت راسومنات نامند و در کتب سلف اهل هند مرقوم است که آن بت از چهار هزار سال گذشته معبود و مقبول براهمه است بالجمله از غزنین روانه شده قطع منازل و مراحل در پیش نمود و در اثنای راه حکم بر عرض لشکر صدور پیوست تقدیم این امر بیا و لان جد کار متعین شدند و بآئین پسندیده عرض لشکر منظر عالے در آوردند از ان منزل سلطان کج چهار راهی گردیده بعد از طے مسافت دشهر نهروالہ که از ر ظنهٔ منوکب سلطان سکنهٔ انجا فرار کرده بودند رسید شهر را خالی یافته غلها از انجا برداشته راه سومنات پیش گرفت چون دران سرزمین نزول لشکر ظفر اثر اتفاق افتاد اهل آن شهر دروازهٔ سومنات بر روی سلطان بسته آماده جنگ شدند بهادران لشکر ویلان صفدر بقدم همت و علو جرأت بر معارج قلعه کشائی طریقهٔ عروج پیش گرفته داخل قلعه شدند بجنگ و ترد د بسیار ابواب قلعه کشا دیافت و لوازم غارت و تاراج بحد آمد خلق کثیر مقتول و اسیر گشت بتخانه ها از بنیاد بر کندند و سنگ سومنات را بخنبه بسیار انجا بسته و بدست اسرای هندکشان کشان بغزنین برده در زینهای سترا ح مدرسه و مسجد جامع بکار بردند هنگام معاودت سلطان از سومنات بر ج دیو راجه عظیم الشان بر سر راه و از آمدن سلطان آگاه بوده سد راه گشت و انواع دست برد نمود اکثرے را کشته و خسته مان همه فراوان از لشکر سلطان بر باد رفت بعید آمده بنا بر استدا ایام سفر و بسیار جنگ که در سومنات و دیگر جا رو داده خسته بود سلطان بمصلحت وقت صلاح درجنگ ندیده طرح داد و براه گرسیر بخیه ملتان گردید و در راه صحرائے پر تاب و بی آب پیش آمد سبکتگین و ابو علی لشکر سلطان تعب بسیار کشیده اکثرے از تشنگی و گرسنگی رهگرائی صحرائے عدم گردیدند و بقراوان محنت و رنج سلطان بغزنین رسید مرتبه دوازدهم و او اخر سنه چهار صد و هفتاد هجری بعزیمت مالش جمعی که در وقت مراجعت از سومنات بر کنار دریائے سند بلشکریان سلطان بے ادبے کرده از اوافراد رسانیده بودند لشکر عظیم بجانب ملتان و سند کشیده فرمان داد تا هزار کشتی ساختند و بر هر کشتی سه شاخ آهن در کمال قوت و حایت مضبوط کرده یکے بر پشتانی دو دیگر دو پهلو نصب کردند چنانچه هر چه مقابل این شاخها آمدے خود بشکستی آن کشتیها را در آب سرداده سپاهیان زره با تیر و کمان و دیگر سامان حرب دران کشتیها نشسته روبا تصال معاندان آورد آن مردم خبردار شده اهل و عیال خود را بجزیره فرستاده جریده بمقابل نشستند و جنگ عظیم در پیوست اکثرے از انجماعه که بمقابله کشتیها آمدند کشته شدند یا غرق بحر فنا گشتند سلطان بعد اتصال و گوشمال آنجماعه بدار الملک بغزنین معاودت کرد القصه سلطان با اخلاق حمیده موصوف و بشجاعت فطرے و کرمے معروف بود و ممالک ستانی و جهانگیرے نموده بیاورے بخت و اقبال و سلیقه سپهداری و تیغ گزاری مخالفان را منکوب و معقور میکرد بعزت و دولت و داد گسترے عالم را رونق میبخشید و بعدالت و رزی و انصاف پروری ستمگاران را لرزه بر اندام میرسانید تعصب دین نبوے و طمع دنیوے هرد و در ضمیرش قوے بود و نبا بر ین بقصد حصول ثواب و هم با میداندوز مال و اسباب دفعات بے نهایت بر هندوستان یورش نموده لواے فتح و نصرت برافراخت و جد و جهد فراوان بظهور رسانید بدین جهت خلفاے عباسی بغداد او را امین الملة و یمین الدوله نامزد لقب بخشیده مورد الطاف و عنایت میداشتند چون بخت بلند و طالع ارجمند داشت بهر طرف که رو آور د ظفر و فیروزے بطریق استقبال پیش آمد **بیت** هر جا که نیتش رسیده ٭ اقبال برهنه پا دویده ٭

طیران جهان شکار کرده ٭ و زسوز جگر کباب کرده ٭ و بنجمے آنکه فهمی بلطیفه کوئی و مدحتناسی بهره تمام داشت فضلا شعرا را عزیز و محترم میکرد و با انجماعه عاطفت و احسان مے نمود سر آمد شعرای نامدار مولانا حسن بود که در شعر فردوسی تخلص مے نمود و بدین تخلص آنکه در شهر طوس حاکم آنجا باغے

ترتیب داده فردوس نام نهاده پدر مولانا باعطای آن بلاغ داشت بدین تقریب مولانا در شعر خود فردوسی می نوشت چون دفتر عین رسید
در حقیقت کمال اوسلطان ظاهر گردید او را در صحبت خود جاے داده پایۂ قدر ش از شعراے آن عصر بلند ساخت و مولانا حسب الامر سلطان
نگارش شاهنامه مشتمل بر احوال سلاطین کیان و فرمانروایان ممالک ایران و لشکر کشی و اسفندیار رویا فراسیاب و سهراب
و دیگر پهلوانان نامدار مامور گشته شصت هزار بیت در مدت سے سال درست کرد اگرچه عهد سلطان کتب بسیار از نظم و نثر تصنیف شده
یاد کار شعراے نامدار است اما شاهنامه بهترین آن کتب و در کمال متانت مرغوب طبایع سلاطین عظام و محبوب قلوب طوائف انام است
سلطان اگرچه چندین هزار غلام داشت اما سرآمد ایشان ملک ایاز بود در کمند عشق او گرفتارے داشت گویند که این ایاز خلف والی
کشمیر بود در خردی همراه پدر عزیمت دشکارگاه رسید جمعی از عیاران آدم دزد به قابوئی که یافتند ایاز را بدست آورده ازان ولایت
بدر رفتند و در بدخشان رسیده آن لعل درج شاهی را بدست سوداگرے بقیمت خاطر خواه فروختند از تقدیرات الٰهی شاهزاده بغلامے
نام نهاده گشت و آن سوداگر اگرچه اقسام اجناس نفیسه و انواع اشیاے غریبه با خود داشت اما نظر بر حسن و جمال ایاز او را از جمیع اجناس
و اشیاے گران بها شمرده از جان خود عزیز تر میداشت و در تربیت و پرورش او توجه مے گماشت بقصد تجارت از بدخشان در
غزنین رسیده رحل اقامت انداخت تا آنکه صیت حسن و خوبے آن سرو بوستان محبوبے در گوش سلطان رسید سوداگر را طلبیده
و بچشم مشاهده مبتلاے عشق او گشته عنان اختیار از دست داد و بقیمت گران خریده انیس انجمن خاص و جلیس مجلس اختصاص
گردانید شیفتهٔ حسن صورت خود بود و فریفتهٔ خوے نیکوے او نیز گشت **بیت** این عشق که هست بے خود از خویش ✤ فی شاه
شناسد نه درویش ✤ **القصه** سلطان او را بر تماے خدم و حشم برگزیده مامور امر و محکوم حکمش گشت چنانچه قصه نیاز سلطان و
حسن و ناز ایاز مشهور است و در اکثر کتب مسطور خصوص ملازمان این داستان را به همین آئین و مضامین رنگین تحریر در آورده
بعضے نوشته اند که ایاز اگرچه حسن صورت و جمال ظاهرے چندان نداشت لیکن در اخلاق پسندیده یکتا و در صفات حمیده بی همتا
نظم هر که در و سیرت نیکو بود ✤ آدمی از آدمیان او بود ✤ نیکی هر دم نه نکو روئی است ✤ خوی نکو مایهٔ نیکوئی است ✤ **القصه**
بعد ازان که سلطان را ایام شباب در گذشت و زمان شیب پدیدار گردید در سنه چهار صد و بست و یک هجرے بعلت دق و حمیت
ضیق النفس او رنگ خلافت خالی کرده سمند تیز گام عمر در جولانگاه آخرت تاخت و از شهرستان وجود لصحراے ناپیدا کنار عدم نقاره رحلت
نواخت گویند در زمان سکرات موت از لب کوثر درنیند سلاسل دنیا بود جلیش و شوارے مگو د خردمندان حقیقت شناس
اندوخته هاے او را که انبارهاے نقود و جواهر و اسباب بود در بر و حیدند سلطان نظر بران انداخته حسرت خورد و جان بجان آفرین
سپرد **سعدی نظم** ز رو نعمت اکنون بدکان تست ✤ که بعد از تو زیبرون فرمان تست ✤ پریشان کن امروز گنجینه
چست ✤ که فردا کلید ش نه در دست تست ✤ کسی گوے دولت ز دنیا برد ✤ که با خود نصیبی بعقبی برد ✤ تو با خود ببر توشه خویشتن
که شفقت نیاید ز فرزند و زن ✤ غم خویش در زندگی خور که خویش ✤ بمرده نپردازد از حرص خویش ✤ بنخوارگے چون سر انگشت من ✤
نخارد کسے در جهان پشت من ✤ مدت سلطنت او سے و پنج سال ✤

ذکر امیر مسعود بن سلطان محمود و اخلاف و اولادش

امیر مسعود بن سلطان محمود بعد رحلت پدر والا قدر زینت افزاے اورنگ خلافت گردید ابتدا تا بر هندوستان یورش نمود بهانسی که
امیر ابو سعید بن امیر مسعود از شش برادر کلان تر بود بعد پدر سریر آراے فرمانروائی گشته عدالت و نصفت را رواج داده متوجه
بر هندوستان یورش آورد لیکن چندان دست نیافت بعد اندام تجانه بعضے امکنه معاودت کرد بهرام برادر امیر ابو سعید

پس از برادر کلان او رنگ بستین جهانبانی گشته بر سند و ستان یورش آورد و بعضے بلاد و امصار که پدر و برادر کلانش مسخر نکرده بود بزور شمشیر بتسخیر درآورده امرای خویش را دران اماکن گذاشته مروج قوانین اسلام گردید اما سلطنت او در سند و ستان بثبات و ضبط ممالک ایران و توران و محاربه بسلاطین آنها بسیار بود کتاب مخزن اسرار تصنیف مولانا نظام الدین گنجوی وکلیله دمنه تالیف ملا نصیرای مستوفی در عهد او ست در سنه پانصد و هفت هجری از ین جهان فانی درگذشت * خسرو شاه بن بهرام شاه چون از رنگ آرای فرمانروائی گشت سلطان علاء الدین حسین غوری بر او غالب آمد و غزنین را از و متخلص نموده در تصرف خویش آورد خسرو شاه بعد هزیمت از ملک سدروئی خویش برآمده رو بسند و ستان آورد و لاهور را بتسخیر درآورده تا آخر عمر بحکومت پنجاب قیام و رزید و در سنه پانصد و پنج هجری درخطهٔ لاهور چراغ زندگانی او از تندباد اجل خاموش شد مدت سلطنت پنجاه و هشت سال * سلطان ملک بن خسرو شاه بعد رحلت پدر بر مسند حکومت پنجاب متمکن گشت چون سلطان شهاب الدین برادر غیاث الدین بن سلطان علاء الدین حسین غوری از جانب برادر کلان خویش نیابة در غزنین مے بود بمقتضاے کار طلبی بر اطراف ممالک لشکر کشیده کمر همت بتسخیر سند و ستان بست و علی التواتر بر لاهور یورش کرده خسرو ملک را بمحاربه و مجادله ماخوذ گردانید آخر الامر خسرو ملک تاب نیاورده در سنه پانصد و هشتاد و دو هجری نزد سلطان شهاب الدین در غزنین رفته همان طرف ودیعت حیات سپرد مدت حکومت او در لاهور بست و هشت سال از ابتدای سلطان ناصر الدین سبکتگین تا خسرو ملک هفت تن مدت دو صد و هفتده سال سلطنت غزنین و بلاد سند و ستان کردند *

ذکر سلطان شهاب الدین غوری عرف معز الدین محمد سام و لشکر کشی او بهند

سلطان شهاب الدین عرف معز الدین محمد سام برادر کلانش سلطان شمس الدین مشهور بغیاث الدین ولد سلطان علاء الدین حسین سلطنت غور داشت سلطان شهاب الدین از طرف برادر کلان خود بر سر غزنین لشکر کشیده در سنه پانصد و شصت و نه هجری فتح نمود و نیابة بحکومت آن ولایت قیام و رزید چون شجاع کارطلب و دلاور صاحب اقبال بود کمر تردد بر بسته قصد جهان گیری و ممالک ستانی نمود * مرتبه اول ولایت ملتان از تصرف قرامطه داوچهه را از قوم بهاتیه بتسخیر درآورد و نائب خود گذاشته بغزنین مراجعت کرد * مرتبه دوم در سنه پانصد و هفتاد و چهار هجری بازد ر ملتان و اوچهه آمده براه ریگستان عزیمت گجرات نمود رای بهیم دیو مرزبان آن ولایت لشکر فراهم آورده صفوف مصاف آراست و جنگ عظیم رو داد چون لشکر سلطان بنابر قطع مسافت بعیده خستگی داشت و بسبب عبور مسالک ریگستان رنج بی آبی و تعب بی علفی هم کشیده و لشکر رای بهیم دیو فراوان و تازه وارد بود جنود سلطان را خسته و مغلوب گردانیدند و رای بهیم دیو غالب آمده فتح یافت بسیارے از لشکریان سلطان علف تیغ بیدریغ گردیدند و سلطان بهزیمت خورده بهزاران رنج و تعب بغزنین رسید * مرتبه سوم در سنه پانصد و هفتاد و پنج هجری لوای توجه بسمت لاهور برافراشت سلطان خسرو ملک را بنابر سلطان محمود غزنوے که شمهٔ از احوال او بتحریر درآوده حکومت لاهور داشت بعد محاصره و محاربه خسرو ملک عاجز شده پسر خود را با یکهزار زنجیر فیل بطریق پیشکش فرستاده صلح نمود و سلطان پیشکش هر ساله مقرر کرده بغزنین معاودت نمود * مرتبه چهارم در سنه پانصد و هفتاد و هفت بر سر دیول که بهٔ ٹهٹه مشهور است رفته تمام ولایت کنار دریاے سند تا بضبط درآورده و نفائس و نوادر آن دیار بامال بسیار گرفته برگشت * مرتبه پنجم در سنه پانصد و هشتاد و نه بر ولایت لاهور آمده محاصره و مجادله نمود خسرو ملک تاب نیاورده متحصن گردید سلطان آن نواحے را غارت کرده در میان دریاے راوی و چناب قلعه سیالکوٹ را که بنای آن از قدیم و شکست و ریخت دراركان آن راه یافته بود تجدید و تعمیر نمود و نائب خود گذاشته برگشت

خسرو ملک بالطاف کهو کهران مدتی محاصره قلعه سیالکوٹ نموده بے نیل مقصود دیلا هور عود کرد ❊ مرتبه ششم درسنه پانصد و شصت و سه باز از غزنین بلا هور آمد خسرو ملک بعد تحصن چون عاجز شد بغیر از آمدن بخدمت چاره ندید ناچار آمد خود و زنان را با خود درغزنین برده و را لا هور نائب خود نصب کرد خسرو ملک در همان طرف مرحله زندگی بسپرد ❊ مرتبه هفتم درسنه پانصد و هشتاد و سه هفت سلطان باز بهندوستان آمده قلعه سنهرنه را که در آن زمان دار الایاله راجهاے عظیم الشان بود بدست آورد و بگهزارود و ولیست سوار در آنجا گذاشته و موضع نراین که الحال آن را تلاوری گویند رسیده آنجا را فرمانروای هندوستان با لشکر گران بران سرزمین آمده موقف آمد بر دو لشکر بهم مقابل گشته داد مردانگی و دلاوری دادند اگرچه درین محاربه سلطان جلادتها کرده مراتب تهور بجا آورد اما نه مثبت ایزدی فتح و نصرت بروقت دیگر موقوف بود درین مرتبه بر لشکر سلطان شکست افتاد و گهانڈے رای برادر رای پتهورا که حاکم دهلی بود غالب آمد و فیل سوار حمله آورده با سلطان در آویخت و بازوے سلطان را بضرب نیزه مجروح ساخت نزدیک بود که سلطان از شدت درد زخم بیهوش شده از اسپ فرو افتد درینوقت غلامے خلج بجد رسیده عقب سلطان را پشت بسته از زمگاه بیرون برده سلطان را سلامت بمنزل رسانید سلطان زیاده ازان صلاح درجنگ ندیده از انجا معاودت کرد و بهزاران تعب و محنت و غزنین رسید و رای پتهورا بعد فتح و پیروزمندی بقلعه را نکسان سلطان بعد محاصره یکسال و یکماه تسخیر نموده بکسان خود سپرد مرتبه هشتم درسنه پانصد و هشتاد و هشت هجری باز سلطان با لشکر گران متوجه هندوستان گردید و همان موضع نراین که سابقا جنگ شده بود نزول اجلال فرمود اتفاق افتاد هنگام صبح بهادران سپاه جوانبهر یکدیگر پیوستند گاهے ترکان جلادت کیش جرأت و جسارت نموده بر هندوستانیان غالب مے شدند و گاهے هندوان تهوراندیش از دلاوری و دلیری بر ترکان زور مے آوردند ❊

ذکر خلفر یافتن سلطان شهاب الدین معروف بمعز الدین سام بر رای پتهورا

چون مشیت قادر حکیم بران شد که سلسلهٔ جهانبانی هندوستان از فرقهٔ هنود منقطع گردد و زمام مهام این مملکت و رقبضهٔ اقتدار سلاطین اسلام در آید و مراسم اسلام درین بلاد بظهور و شیوع یابد بسیم نصرت الهی بر پرچم اعلام سلطان و زیده و نهال دولت رای پتهورا اصابت عواصف ادبار از بیخ و بن برافتاد رای پتهورا در رزمگاه دستگیر گشته بقتل رسید و لشکر بیانش اکثرے ملحف تیغ خون آشام مبارزان ظفر فرجام گردیدند و خلقی انبوه بدست شجاعت کیشان جلادت پیشه گرفتار گشتند گهانڈے رای برادر رای پتهورا که سپاه سالار بود هزیمت را غنیمت دانسته بهزاران تعب و تلاش ازان معرکه سلامت بدر رفت **بیت** چنان بیهناک و هراسان گریخت ❊ که زنار را زگردنی گسیخت ❊ قلعه سرستی که عبارت از تلاوری بوده باشد و هانسی و اجمیر که دار الملک رای پتهورا بود بتصرف کسان سلطان درآمد و مال و امتعهٔ آن قلاع بدست افتاده ❊

ذکر نائب گذاشتن معز الدین سام ملک قطب الدین ایبک را در هند و فتوحات نائب مذکور

سلطان امجد فتح چند روز در همان سرزمین اقامت ورزیده در فراهم آوردن پراگندگیهاے ممالک و امن و امان شوارع و مسالک و تسکین مرهم الطاف بر جراحتهاے قلوب رعایا و برایا و تالیف دلهاے کافه خلائق و انتظام مهام ملکی و مالی مساعی جمیله بکار برد و بعد از حصول اطمینان از سرانجام امور مملکت و دل جوئی سپاه و رعیت ملک قطب الدین ایبک را که غلام و برگزیدهٔ او بود در قصبه کهرام مقام کرده نائب سلطنت گذاشته خود براه سوالک روان گشت و آکثر مجال کوهستان را غارت کرده و غنیمت فراوان بدست آورده بغزنین رفت بعد معاودت سلطان ملک قطب الدین نیابة در سرانجام مهمات جهانبانی و داعیه ملک ستانی سرگرم گردیده در سرع اوقات

قلعه دهلی و میرٹھ تسخیر نموده در جاہاے مناسب حکام از طرف خود نشانیده در سال دوم قلعه کول لیز مسخر کرده قلعه کوالیار و بداؤن و دیگر قلاع فتح کرده بر سر گجرات رفت و انتقام شکست سلطان که سابقاً تجرید آمده از راے بھیم دیو گجراتی گرفت و آن ولایت را تاخت و تاراج نموده بفتح و نصرت بدہلی مراجعت کرد و خطبه و سکه بنام سلطان معز الدین و دهلی از ین تاریخ دار الخلافه سلاطین اسلامین گردید ✦ مرتبه نهم در سنه پانصد و دو شش باز سلطان از غزنین در هند آمده ولایت قنوج را مفتوح کرد و سه صد پنجیر فیل و دیگر اموال غنیمت گرفته برگشت چون سلطان غیاث الدین برادر کلان سلطان که اسم سلطنت بر او بود جهان گذاران را بدرود کرد سلطان از روے جوانمردی و والاہمتی ولایت غور و ترکستان و خوارزم و دیگر ممالک او را بتان قسمت کرده خود بر ولایت غزنین قناعت نمود ✦

ذکر رحلت معز الدین سام از ین جهان

مرتبه دهم چون سلطان شنید که در نواحے لاہور طائفه کهوکهران عصیان ورزیده فتیله فتنه و شراره شرارت بر افروخته اند لهذا برای تادیب آن گروه از غزنین روبلاہور آورد و ملک قطب الدین نیز از دهلے بخدمت سلطان رسیده باتفاق یکدیگر گوشمال آن جماعه بی اعتدال کردند سلطان بعد تنبیه آن فرقه و انتظام امور ملکیه از لاہور معاودت بغزنین نمود چون نزدیک رسید دو هندو از دیهات غزنین از دست فدائی کهوکهر که بر کاب سلطان رفته بود بدانتقامے گرز دو داد درجه شهادت یافت گویند خزانه بسیار از طلا و نقره و جواهر و امتعه از ان جمله پانصد من الماس که از جواهر نفیسه است بتصرف آمد و دیگر اموال را ازین حال قیاس باید کرد **بیت** در باب کنون که نعمت هست بیست ✦ لیکن دولت و ملک سنه دو و دست بدست ده یازده نوبت بر هندوستان یورش کرده مرتبه شکست خورده و دیگر هر مرتبه بفتح و نصرت کامیاب گشت چنانچه تفصیل آن بقلم در آمد تا آخر عمرے دو دوسال سلطنت نموده از انجا فرمانروائی هندوستان پانزده سال

ذکر هاوس نمودن سلطان قطب الدین ایبک اصاله بر سریر جهانبانی و مجمل احوال او

سلطان قطب الدین ایبک غلام زر خریده سلطان شهاب الدین بنابر حکومت هندوستان داشت بعد از انکه سلطان شهاب الدین بتقول گشت ✦ سلطان قطب الدین از دهلی بر آمده در لاہور رسیده اصالةً سریر آرای سلطنت گشت و یازدهم ربیع الاول سنه شش صد و سه هجرے سکه و خطبه بنام خود کرد چون انگشت خنصر او شکسته بود از نجهت او را ایبک گفتندے سلطان غیاث الدین محمود برادر زاده شهاب الدین از فیروزه کوه چتر و تجملات پادشاهی برای قطب الدین فرستاده بخطاب سلطانی مخاطب ساخت این سلطان در حروب و احسان داد شجاعت و جوانمردی داد دی متکبران مغرور را از پیخ و بن بر کندے و بآستین کرم گرد افلاس از چهره مفلسان ستحق بازهشا دست مخالیش و سر و جیب آرزومندان بر آمودے فیض عطایش ارباب عسرت را از آزمی نیاز فرسودی **بیت** باحت او حوصلهٔ دریا تنگ ✦ بارفعت او مرتبه گردون پست ✦ چون لکهابائی احتیاج انعام داد از نجهت او را لک بخش گفتندے درمیان او و تاج الدین که یکی از بندهاے خاص سلطان شهاب الدین و بعد سلطان در غزنین اسم سلطنت بر و اطلاق یافته بود بر سر لاہور مخاصمت و منازعت روے داد تصدیکدیگر کرده آتش محاربه بر افروختند تاج الدین تاب مقاومت نیاورده منهزم گشت و در کرمان رفته اقامت ورزید سلطان مظفر و منصور شده باستقلال کمال السلطنت پرداخت ✦

ذکر رحلت سلطان قطب الدین ایبک و سلطنت یافتن آرام شاه پسر خرد او

سلطان در سنه شش صد و هفت در چوگان بازے از اسپ افتاده گوی زندگانی بچوگان گاه آخرت رسانید بست سال حکومت هند نمود از انجمله چهار سال سلطنت فرمود سلطان آرام شاه پسر خرد او سلطان قطب الدین بود چون سلطان مرحوم خلف صلبی که سزاوار جهانبانی تواند بود نداشت ارکان دولت باتفاق یکدیگر آرام بخش پسر خرد او سلطان را که سوے او

دارائی بود در سنه شش صد و بیست هجری در خطه لاهور بر اورنگ فرمانروائی اجلاس داده سلطان ارام شاه خطاب کرد مدد باطراف ممالک احکام جهانمطاع صادر گشت و نوید امن و عدالت بخلائق رسید درین اثنا امیر علی اسمعیل حاکم دهلی باتفاق جمعی از امرای ملک التمش را از بداؤن طلبداشت و ملک در دهلی رسیده قلعه را بتصرف خویش آورد سلطان ارام شاه باستماع این خبر از لاهور در حوالی دهلی آمده صف آرا گشت و بانبک محاربه قرار نمود مدت سلطنت یکسال +

ذکر رجوع سلطنت بسلطان شمس الدین التمش و اماد و زر خرید قطب الدین ایبک و تقیید عمال او

سلطان شمس الدین عرف ملک التمش اورا سلطان قطب الدین ایبک خریده بلفرزندی گرفته دختر خود را در نکاح او درآورده بعد فتح گوالیار امارت انجا باو ارزانی داشت پس ازان ملک آن نواحی بدو تفویض نموده بتدریج ولایت بداؤن ضمیمه حکومت او گردانیدند چون علامات شجاعت و مردانگی و آیات فراست و فرزانگی از ناصیهٔ ظهور میرسید و بارها در حضور نذورات مردانه بجا آورد آخر کار بپایهٔ امیر الامرائی رسیده خط آزادی از سلطان یافت بعد ازانکه سلطان قطب الدین درگذشت و از سلطان ارام شاه امور خلافت تمشیت نیافت باتفاق امیر علی اسمعیل سپه سالار و دیگر ارکان دولت از بداؤن آمده در سنه شش صد و هشت بر تخت جهانبانی جلوس نمود و بخطاب شمس الدین مخاطب گشت و التمش آنرا گونیده در شب خسوف متولد شد و چون صاحب تردد و شجاع بود دیری در شمشیر اکثر ممالک وحیطهٔ تصرف خود درآورده باستقلال تمام فرمانروائی نمود و دران زمان خلف سلطان محمد خوارزم شاه سلطان جلال الدین از چنگیز خان منهزم گشته در ملتان رسید و بعد چند روز بلاهور آمده قلعه آنجا را محاصره نمود سلطان بالشکر بسیار بلاهور رسیده مقابل نمود سلطان جلال الدین تاب نیاورده بطرف سند و سیستان بدر رفت در سنه شش صد و شانزده هجری ایلچی خلفای عباسی بغداد بمضمون خلعتی از پیشگاه خلافت جهت سلطان شمس الدین آورد سلطان مراسم اطاعت بجا آورد و در دخت و شاوه انی بسیار نمود و چند روز شهر را آرایش داده کوس شادی نواخت در سنه شش صد و سی هجری بر ولایت مالوه لشکر کشیده مظفر گشت و بتخانه مهاکال که از مدت شش صد سال تعمیر یافته در نهایت متانت و رصانت بود از بنیاد بر انداخت و تمثال راجه بکرماجیت و دیگر بتها را بر در مسجد جامع دهلی در زمین فرو برد تا الکد کوب خلائق گردد القصه در طاعت و عبادت مولع بود در هر جمعه بمسجد جامع رفته بادای فرائض و نوافل قیام و رزیدی و وعظ شنیدی و رقت کردی و در هر باب خدا پرستی بکار بردی روزی بمیدان دهلی اتفاق کرده روز جمعه ناگهان تیرها بکمک در مسجد هجوم آورده قصد سلطان نمودند و چند کس را بقتل رسانیدند سلطان از انجا بسلامت برآمد آن نامعاقبت اندیشان تعاقب کرده نتوانستند که دست اذیت بسلطان رسانند و خلق کثیر بر بامها و دروازها برآمده آن طائفه را بزخم تیر و تفنگ و خشت و سنگ هلاک نمودند سلطان در بتخانه رسیده بانتقام هر انم هیما انجا عمارتی را علف تیغ بیدریغ نمود سلطان باستقلال کرده بعد از بیست و نصف زندگانی نمود و در رعایا و برایا را خشنود داشته باجل طبیعی درگذشت مدت سلطنت او بیست و هشت سال

ذکر سلطنت سلطان رکن الدین فیروز بن سلطان شمس الدین

سلطان رکن الدین فیروز بن سلطان شمس الدین بعد پدر والا قدر در سنه شصت و سی و شش هجری بر تخت سلطنت جلوس نمود و چون بهره از انصاف و قابلیت نداشت رغبت لذات نفسانی بافراط و انهماک در خطوظ جسمانی و عشرت و کامرانی او را از امور جهانبانی باز داشت و زمام امور و انعام مهمات کار او را صرف کرده لاابالی میزیست خبری از احوال سپاه و رعیت نمیگرفت دائم الخمر بوده شربت مدام علی الدوام می نمود

منهاج سراج

سلطنت بر سلطان بود و لے بے شاه ترکان والدهٔ او که کنیزک ترکه بود نظر بر بے پروائی و عدم لیاقت پسر خود داشته سر انجام مهمات ملکی و مالی [illegible] و نیز بمقتضای کوته اندیشی که در سرشت زنان مخدرات است حرمهای سلطان شمس الدین را که هم چشم و بودند آزار

و اطراف رسانید و لشکران سلطان قطب الدین و اتباع اعمار ایلبری مقتل شدند و بعضے امرای که سزاوار خاندان پادشاهان نبود از دلها بهور رسید ارکان دولت نظر بر بے پروائی و نارسائی پادشاه و تسلط و استیلاے مادرش داشته باخود اتفاق کرده از سر گشتند و ملک اغراالدین ایاز حاکم ملتان را بحرکت سلطنت دهلی نموده طلب داشتند او از ملتان لشکر گران فراهم آورده عازم دهلی گشت سلطان نیز بقصد مقابله از دهلی برآمده در کهرام رسید پیش از انکه ملک اغرالدین ایاز بر سد امرا از سلطان انحراف ورزیده در دهلی رضیه بی بی رضیه بنت سلطان شمس الدین را بر تخت نشانده سکه و خطبه بنام او کردند و بے شاه ترکان را مقید ساختند سلطان باستماع این خبر از کهرام رجعت نموده در کیلوکهرے رسیده آماده جنگ گردید و بے رضیه فوجے از بهادران شجاعت پیشه بر سر او از دهلی متعین نمود و در اندک جنگ مگسلطان دستگیر گشت و بعد چند گاه سلطان و مادرش در زندان خانه فوت شدند ایام سلطنت یکسال و شش ماه و هشت روز ٭

ذکر سلطنت رضیه دختر مرضیهٔ سلطان شمس الدین التمش

سلطان بی بی رضیه بنت سلطان شمس الدین در سنه شش صد و سے و هفت هجرے باتفاق امرا و وزرا اورنگ آرای خلافت گشته خطبه و سکه بنام خود رواج داده و تدابیر صائبه و افکار ثاقبه بنظم امور جهانداری و تنسیق مهام سلطنت و شهریاری بعنوانیکه لائق هوشمندان و الاحزبوده باشد بعمل آورده لباس مردانه پوشیدی و از پرده بیرون آمده بر تخت نشستی و بار عام دادی بمنشیت امور سپاه و رعیت پرداختی و باجرام اسم عدالت و انصفت تقید بلیغ ورزیدی باجمله این ملکه روزگار با خلاق ستوده متخلق و بصفات پسندیده موصوف بود آثار فراست و نیرزانگی و اطوار شجاعت و مردانگی از و بظهور میرسید در زمان حیات پدر الا قدر در مهمات ملکی و والی دخل تمام داشت و پدر بر دانش و عقل او اعتماد نموده ولی عهد خود کرده بود و انتظام مهام بدون صلاح او نمی کرد روزی وزرا التماس کردند که باوجود پسران دختر را ولی عهد کردن مناسب نیست سلطان فرمود که پسران ناقابل و دائم الخمر ند و باقسام ملاهی و ملاعب اشتغال ورزیده احدے از انها قابلیت ولی عهدے ندارد و این دختر فرخنده اختر اگرچه بصورت زنست اما در معنی از ستودگی اخلاق و فزونی دانش بهتر از مردانست بیت چو مهتاب مؤنث در نام و لیک در نور خرد مرد تمام ٭ علاوه آن شیرزن در اخلاق حمیده و صفات پسندیده در امتثال و اقران ممتاز بود و بدرایت حال که بعضے امرا مخالفت ورزیده بودند آن ملکه زمان هنگامه آنها به تدابیر صائبه درهم اما چون ملک اغرالدین ایاز حاکم ملتان سپر از اطاعت پیچیده یعنی ورزیدو لاهور را از کسان ملکه زمان متخلص نموده متصرف شد ملکه زمان نیز بقصد بیکار و دفع شور او از دهلی برآمده در سهرند رسید امرا سے نمک حرام از کور نمکی و بیوفائی سر از اطاعت و انقیاد پیچیده ملکه را مقید کردند و بے رسیده معزالدین بهرام شاه بن شمس الدین را از قید برآورده بسلطانی بر گرفتند و رضیه سلطان قابو یافته برآمد و با ملک اختیار الدین عقد مزاوجت بسته و لشکر جانان و کهرکهران فراهم نموده دو مرتبه بر سر بهرام شاه رفته جنگ کرد آخر الامر ملک اختیار الدین و رضیه سلطان شکست یافته دستگیر شدند روز دیگر بقتل رسیدند ایام سلطنت او سه سال و شش ماه و شش روز ٭

ذکر مقتول شدن سلطان رضیه و رجوع سلطنت بمعزالدین بهرام شاه

سلطان معزالدین بهرام شاه بن سلطان شمس الدین التمش را امرا عظام و وزرا ی ممالک انتظام اتفاق کرده بر تخت جهانبانی نشانده در سنه شش صد و چهل و یک سکه و خطبه بنام او رواج دادند نظام الملک مهذب الدین که همیشه سلطان را در حبالهٔ ازدواج او بود صاحب مدار گردیده امور مالی و ملکی باختیار خود گرفت و اکثر مهمات بدون امر سلطان پیش می کرد

چون دران زمان مقرر بود که خیر از پادشاه مجلس بروز نه خورد فیل نگاه ندارد نظام الملک دو اتابک فیل بروز خانه خویش نگاه میداشت و اینمعنی خلاف حکم و موجب بیم سلطان مے بود و چون بعد چند گاه افواج مغول چنگیز مے آمده لاهور را محاصره نمود و دست نهب و غارت دراز کرده سپاهے از علاق آندیار مے کشت سلطان بعد اطلاع بریں معنی نظام الملک را با امرائے نامدار و خوانین عالیمقدار که قوت بازوے سلطنت و صاحب حشمت و شوکت بودند بدفع لشکر چنگیز خانے متعین کرد ۰

ذکر بغی ورزیدن نظام الملک و مقتول شدن بهرام شاه و مکافات یافتن نظام الملک و رجوع سلطنت بسلطان علاء الدین

چون او از اصل بدگهر و بد سیر بود از اصالت جز اسم نصیبه نداشت از حصول اسباب دنیا و هجوم سعادتمان مغرور مایه مغرور شده حقوق نعمت بر طاق نسیان نهاده طریق بغی و کفران پیمود و بعد رسیدن بر دریاے بیاه از روے فریب و خدایعت عزم قصد نمود که برادران بی همتا و ناموافق و امرا ممکن نیستند که باعتماد آنها باین مهم پرداخته آید سلطان بدولت خود متوجه پنجاب شوند تا دفع فتنه و فساد بآسانی میسر آید سلطان ساده لوح که از کار جهانبانی ذاهل و از مکر و دغاے غافل بود در جواب نوشت که آن جا که هستی و سیاست کردن اندیشه نکنند و بدگاه مدارا و چاپلوسے گذرانیده مهمی که در پیش است بانجام رساند در وقت مناسب جماعه مذکوره را جزا و سزا داده خواهد شد نظام الملک کورنمک نقم مذکور را بجمیع امرا نموده تمامے را بحیله سازی و دغابازے بجانب خود کشید و از طرف سلطان منحرف گردانیده علانیه لوائے بغی برافراخت چون سلطان بر حقیقت حال مطلع شد خواجه قطب الدین بختیار اوشی را برای تسکین شورش امرا و دفع فتنه و فساد نظام الملک و امرا مستمالے نگشته از بغی و عناد باز نیامدند شیخ از انجا سراجعت کرده احوال باز نمود و نظام الملک باتفاق امرا آمده دهلی را محاصره کرد چون مردم متفرق بودند بے جنگ قلعه دهلی بتصرف درآورد و سلطان دستگیر شده بقتل رسید مدت سلطنت او دو سال و یکماه و سلطان علاء الدین مسعود بن رکن الدین فیروز شاه بن سلطان شمس الدین التمش چون بهرام شاه را نظام الملک بقتل آورد ملک عز الدین اصیل امیر الامرا از روے تسلط گذاشت تخت سلطنت جلوس نمود و ارکان دولت بر سلطنت او صحه نشدند سلطان علاء الدین را که آثار رشد از ناصیهٔ او ظاهر بود از قید برآورده در سر تخت سمند چهل و سه هجری بر سریر جهانبانی اجلاس فرمودند و ناصر الدین و جلال الدین پسران سلطان شمس الدین را که در زندان بودند محبوس بودند خلاص کرده ناصر الدین را بولایت بهرایچ و جلال الدین را بولایت قنوج نامزد کرده رخصت دادند و ملک نظام الملک را که در امور سلطنت کلیة دخیل بود قتل نمودند کما یلیق رسانیدند نظم بخشم خویش مدیم در گذر گاه * که زد مرغے بجان مورے کے راه * هنوز از صید مقتاد ش نپرداخت * که مرغے دیگر آمد کار او ساخت * چو بد کردے مباش ایمن ز آفات * که واجب شد طبیعت را مکافات * درین فیروزه ایوان پر آفات * بدی را هم بدی باشد مکافات * زنیکی نیک بینی و ز بدے غم * مزن چون دیدی و گندم مکن کم *

ذکر رجوع سلطنت بسلطان ناصر الدین بن سلطان شمس الدین التمش

بعد چند گاه چون سلطان از طریقه عدالت و انصاف انحراف ورزیده آئین اخذ و قتل پیش گرفت جمیع امرا از و برگشته و با خود اتفاق کرده ناصر الدین را که آثار قابلیت و حق شناسی از ناصیهٔ احوال او ظاهر بود از بهرایچ طلبیده بر تخت فرمانروائی اجلاس دادند و سلطان علاء الدین را مسلسل در قید نگاه داشتند چندانکه در زندان خانه مرغ روح او از قفس بدن خلاصے یافت مدت سلطنت او چهار سال و یک ماه و یک روز ۰

ذکر سلطان ناصر الدین

سلطان ناصر الدین بن سلطان شمس الدین التمش در سنه ششصد و چهل و هفت هجرے از بهرایچ آمده تاج جهانبانی بر سر نهاده سکه و خطبه بنام خود رواج داد و ملک غیاث الدین بلبن را که پسر عم و داماد سلطان شمس الدین بود منصب وزارت داده بخطاب الغخانی و عطاے

خیر و دور باش سرافراز گردانید و انتظام مهام سلطنت بر آرزین او تفویض نمود و وصف گوش او را بالای فصایح و مواعظ هوش افزا در باب رعیت پروری و عدالت گستری برامود و فرمود که اختیار مهام جهانبانی و مدار نظام امور ملک رانی بدست تو دادم کاری نکنی که فردای قیامت بدرگاه پادشاه حقیقی مرا و ترا امر بایشر مسار سازد و انفعال گرد ملک بلبن بمقتضای فراست خداداد و عقل مستفاد قواعد نیابت و شرائط وکالت نوع بتقدیم رسانیده رعایا و برایا در مهاد امن و امان کامران بوده بشخص سلطنت و جهانبانی زندگانی از سر نو گرفت و خود سران را مجال دخل و تصرف در امور مملکت و سلطنت نماند و سلطان نیز بعدالت گستری و رعیت پروری بسر برد و در پیش نهاد و ملکی اخلاق بود و در عهد سلطنت او ملک آباد و رعایا دل شاد زندگانی کردند و صیت نیکنامی و رعیت پروری بادشاه و وزیر در اکناف گیتی انتشار یافت **بیت** وزیری چنین شهریاری چنان ✤ جهان چون نگیرد قراری چنان ✤ از آنجا که سلطان حق پرست و ایزد شناس بود خراج و باج ممالک در مواجب سپاه فرمود و در وثیقه ان خدا آگاه و وظائف دادار فضلا و ارباب استحقاق و دلجوئی مسکینان و زیردستان و عمارات مساجد و جاه و خانقاه و مهمان سرا و اجرای انهار و غیر ذلک انچه از ناشی ضرورت و سیاست در کمبیل تواند بود خرج کردی و برای ذات خود تصرف نبودی در سالی دو مصحف بخط خود نوشته آنرا قوت ساختی نوبتی کی از وزیران سر کار مصحف که بخط سلطان بود از روی خوشنامد بقیمت گران خریده چون این خبر بگوش سلطان رسید منع کرد که آئنده مصحف را بخط من اظهار نکنند بلکه بطور اخفا که احدی بر تحریر من وقوف نیابد بسیفر وخته باشند تا در حلت این وجه اختلالی روی ندهد و ازین رو که درویش نهاد و فرخنده نژاد هیچ کنیزی و خادمی سوای منکوحه خود نداشت و او برای سلطان طعام می پخت روزی آن ملکه جهان التماس نمود که بسبب پختن طعام دست من آزاری یابد و تصدیع مالایطاق می شود اگر کنیزی خریده شود او به پختن طعام قیام و رزد تا مرا از بعض خدمات تخفیفی میسر آید چه عجب که ممنوع نخواهد بود سلطان جواب داد که نفقه بیت المال حق سپاه و مساکین و حظ مستحقین و مستضعفین است روا نیست که برای آرام نفس خود دران تصرف کرده آید صبر کن تا خدا تیعانی ترا در آخرت نتیجه شایسته دهد ابیات ترا با نفس کافر فکیش کار نیست ✤ بدام آور که آن طرفه شکار نیست ✤ اگر با رسیه در آستین است ✤ ز نفسی که با تو همنشین است ✤ بالجمله سلطان بکمال عدالت و رافت زندگانی و جهانبانی نموده بمرگ طبیعی درگذشت و بهشت برین واصل گشت مدت سلطنت نوزده سال و سه ماه و هفت روز ✤

ذکر رجوع سلطنت بسلطان غیاث الدین بلبن

سلطان غیاث الدین بلبن بنده و دامادسلطان شمس الدین پدر سلطان ناصر الدین بود چون سلطان ناصر الدین و دلیعت حیات بخالق کائنات سپرد از اولاد و ارثی که جانشین سریر خلافت تواند بود نداشت امرای حضور باتفاق غیاث الدین بلبن را که مدار المهام بود بسلطنت برداشته بسلطان غیاث الدین مخاطب گردانیدند و در سنه شش صد و شصت و شش هجری صدر نشین سریر فرمانروائی و سایه گستر چتر کشورکشائی گشته سکه و خطبه را رواج داد و لغایت دانا و پخته کار و صاحب جرأت و وقار بود کارها بشعور و خرد و رزین کردی و آگاهی و هوشیاری بسر بردی ابیات چه نیکو متانیست کاآگهی ✤ مبادا ازین نقد عالم تهی ✤ کسی سر برآرد بعالم بلند ✤ که در کار عالم بود هوشمند ✤ کار ممالک چو مردم اکابر فرمودی مخاذیل اشرار و اباطیل ارذال را بکار ها دخل ندادی تا حقیقت تقوی و صلاح کسی متحقق نشدی او را عمل فرمودی و در توقیع نسب و حسب مبالغه نمودی بعد تفویض عمل در کسی اگر نقص ذاتی یا صفاتی ظاهر گشتی فی الحال تغییر فرمودی نظم خرد مند هنر مند اعمل ✤ گرچه عمل کار خرد مندنیست ✤ نند بهوشمند روشن رای ✤ نفرماید کاری خطیر ✤ بوریا باف گرچه بافنده است ✤ نبرندش بکارگاه حریر ✤ و میفرمود که جامه مردم را بگاه نظر نباید دید موازنه حال هر یک گاه باید داشت

اگر غره و پنجبار را خوار داشته فرومایگان بدکهر را نوازش کرده آید چنان خواهد بود که پیرایه پابرسر بستن و حلقه بر و سر در پاکردن طبیعت بود و از برای زره سپردن ✤ بنا باید دید مر را چون باشمردن ✤ بالجمله تا آخر عهد با سفهای ایام همزبانی نکرد از ذل و خرال را در مجلس خود راه نداد گویند فخر امامی پیش بازار که ساعاد خدمت درگاه بود بتقریبان بارگاه التجا آورد که اگر سلطان یکبار با وهمزبانی نماید بسیارے از نقد و جنس پیشکش کند چون انهمعنی بعرض رسید پذیرائی نیافت و فرمود که همزبانی با پیرزال حمایت سلطانی از دل عوام زائل میکند القصه علم را صاف پسندیده و منشا اخلاق گزیده بود امرا را در سر تقصیرات تازیانه زدے و بقصاص رسانیدے سلامت و هیبت او در دل امرا قوے بود ارکان دولت و اهل رعیت در محکمه عدالت او مساوے بودند در جمیع امور عدل را کار فرمودے و از لطیف و سطوت او احدے را قدرت نبود که قدم از جاده اطاعت بیرون نهد در صحبت اهل وعظ حاضر شدے و موعظت شنیدے و رقت کردے و اوامر و نواهی الهی را در همه امور رعایت نمودی و ضوابط و قوانین مملکت را که در زمان فرمانروائی پسران سلطان شمس الدین مختل و منثلم شده بود تجدید استحکام و استقامت داد و مبانی عدل و رافت را اساس نهاد و قتیکه سلطان بر سر کرسی و قنطره رسیدے امرای بزرگ را فرمودے تا بجها در دست گرفته اهتمام نمودندے و اول مرضیان پیران را می گزاندے و عورات و اطفال و دواب لاغر و ضعیف را کذلک در مواقع چنین چند روز توقف کردے تا مردم بسهولت گزینند در ایام جوانی اگرچه بنجر دون شراب و صحبت ارباب طرب و لهو و لعب رغبت تمام داشت اما بعد از انکه سریر آرائے سلطنت گشت از تمام ملاهے تائب گردیده با دائے فرائض نماز نوافل و جمعه و جماعات قیام نمودے بے وضو گاهی نمی بود و در خانهای بزرگان میرفت و بعد از نماز جمعه زیارت قبورے نمود و بر جنازهٔ اکابر حاضرے شد و به تعزیت اهل مصیبت مے پرداخت اخلاف میت را انعام میفرمود و وظائف آنها بحال میداشت نظم همدانش بزرگ و به همت بلند ✤ بیازود لیر بدل و هوشمند ✤ نه بر اندیشه تدبیر محتاج نجه ✤ نه امضاء رایش بنجر محض خیر ✤ نه در شهر مخزان نه در کوه و دشت ✤ خیانت در اندیشه کس نگشت ✤ امان در زمان سجدهٔ رسید ✤ که منسوخ شد رسم قتل کلید ✤ به پیروے مردی و فرهنگ خویش ✤ بگردون برافراشت اورنگ خویش ✤ بین دانش و رائے و آئین و فر ✤ گمان در نیاید که باشد شبه ✤ با وجود این همه اعمال محاسن افعال در باب ارباب بغی و طغیان لطف و مرحمت بیک کنار گذاشته همت بجبار ے و مقاومت مے گماشت سر سوزن از رسوم جبابرهٔ قاهر فرو نمی گذاشت بوسیله یک کس لشکری و ملکی را برانداختی و مصالح ملکی بر همه مقدم شناختی نظم اگر آتش قهر افروختے ✤ بیک شعله زان کشوری سوختے ✤ بگوه از رکین سایه انداختی ✤ چو بیخ پیش خورشید بگداختی ✤ بچشم ارسوی خرچ افگندے نگاه ✤ شدے تیره رخسار خورشید و ماه ✤ و سلطان را با جانوران رنگین زیبا و خوش خوان نغمه سرا و طیور شکارے و یوز و سیاه گوش و هنال ذلک رغبت بسیار بود و ازین جنس حیوانات نادره بسے بهم رسانیده تو نجیان و بازداران و قراولان و میر شکاران را هم مرتبه تقرب بقدر لیاقت بود و شوق شکار هم بسیار داشت بنابرین عمله و فعله این شغل را نزد سلطان رتبه بزرگ بود و بست کروهے حوالی دهلی قطعات شکارگرفتندے و دران بیشه نخجیر فراهم آوردندے هزار سوار تیر انداز برای تقدیم مراسم شکار دائما در رکاب بودندے و طعام از مائده خاص یافتندے سلطان در ایام زمستان سحرگاهان سوار شدے و تا قصبه پلواڑے و پیشتر رفته شکار کرده شام بمگاه لبنهر معاودت نمودے چون خبر اهتمام سلطان در شغل شکار بهلاکو خان رسید گفت سلطان بلبن پخته کار است در ظاهر همے نماید که بشکار میرود و در حقیقت بممارست آداب سواری و پیشه و ملک داری و اطلاع و آگاهی بر احوال رعیت و سپاهی همت مے گمارد و سلطان از ضعفاے این سخن خوشوقت شده و بر فراست هلاکو خان آفرین کرد و فرمود که قواعد ملک داری

کسانی دانند که ملک گیرے و جهانبانی کرده باشند چون سلطان را اسباب ملک شناسی مهیا گردید امرا و وزرا التماس کردند که با وجود این همه قدرت و استطاعت تسخیر ولایت گجرات مالوه و دیگر بلاد لائق است سلطان جواب داد که چون مغول همیشه بر ولایت پنجاب تاخت و تمایند از دهلی بولایت دور دست رفتن مناسب نیست سلاطین خرد اساس گفته اند ملک خود را مضبوط داشتن بهتر از انست که بملک دیگران تاختن سابقا از غفلت و بے پروائی پسران شمس الدین در امور جهانبانی اختلاے عظیم روی داده ضوابط سلطنت را دستورے در وقتے نمانده بود حتے که جماعه میواتیان در حوالی شهر بسبب جنگهاے انبوه پیشه تردد و فساد پیش گرفته رهزنے مینمودند مسالک اطراف مسدود گشته سوداگران را مجال آمد و شد نبود دروازهاے شهر از خوف آنها بوقت نماز عصر بے استعداد نماز کنان بسیچ کس را یارا ے برآمدن از شهر نبود بارها میواتیان بر سر حوض سلطانی آمده سقایان آب کش را مزاحمت میرسانیدند و سپهر ان شمس الدین از بے پروائی و غفلت تادیب آنجماعه واجب التبنیه نکرده اغماض نمودند و اینمعنی موجب خیرگے و دلیرے آنجماعه شده تا که گردیده در بیولا سلطان قلع و قمع آنها بر مهمات دیگر مقدم داشته جنگلها را تمام منقطع ساخته آن بدنهادان را علف تیغ بیدریغ گردانیدند و حصار شهر محکم بنا نهاده در حوالی شهر تهانجات نصب ساخت و زمین متصل نمود که هر کس از تهانه خود خبردار بوده در گوشمال رهزنان و دزدان مساعی جمیله بکار برده **نظم** ببروست و زر دو سر راه زن ✤ که ایمن شود راه بر مرد و زن ✤ هر آنکس که بر رزد زحمت کند ✤ بیازارد ے خود کاروان نهیند ✤ چو رهگذشت ایمن شود کاروان ✤ ز بهر تجارت بهر سو روان ✤ چو رهزن خر روستائی برد ✤ ملک باج و ده یک چرا میخورد ✤ چون قوم کاتهر بجانب امروهه و بداؤن مصدر فتنه و فساد شدند سلطان خود دران سمت تشریف ازرانی داشته حکم قتل و غارت کرد از خبث مرد هر که بهشت سالگی رسیده بود بلمعه تیغ بیدریغ نموده غیر از زنان و طفلان خرد سال زنده نگذاشتند بعد **بیت** گنه بود مرد ستمگاره را ✤ چه تاوان زن و طفل بیچاره را ✤ روزے وزرا و کبار دازان امور دفتر خانه تعرض نمایند که دموضع جاگیر سیاه باب الخلاف لبسیار سست سلطان فرمود کسانیکه پیر هستند و از کار وا مانده جاگیر آنها باز یافت کرده مدد معاش مقرر کنند انجماعه بخدمت امیر الامرا فخر الدین التجا آورده و تحفه برده اند که جاگیر بدستور سابق بحال بوده باشد امیر الامرا تحفه قبول نکرده گفت اگر رشوت بگیرم در سخن والتماس من برکت نخواهد بود و فی الحال بخدمت سلطان رفته سبب بجیب آنفکر با لیستاده سلطان باعث اندیشها استفسار فرمود التماس نمود که پیران را که سلطان برطرف کرده جاگیر باز یافت نموده اند و فکر شده ام که اگر دعا میت پیران را رد کنند حال ما چه خواهد بود سلطان ترحم کرده فرمود که بسبب آسودگے امیر الامرا جاگیر آن مردم بحال دارند شاهزاده محمد سلطان که باوصاف حمیده و اخلاق پسندیده متصف و دولے عهد سلطنت بود مملکت سند با توابع و لواحق و مضافات در جاگیر او مقرر گردید با جمعی از امرا و مردم دانا باستعداد تمام برای انتظام مهام ملتان معین شد او بمقتضاے سنجیدگے اوضاع و اطوار نسبت به برادران مهربان و سلطان عزیز بود و همه وقت با اهل فضل و کمال صحبت داشتے و همت بتحصیل و تکمیل اخلاق حسنه گماشتے **بیت** بسال خرد و لیکن بجود و فضل بزرگ بفضل پیر و لیکن بروز گاران جوان ✤ مجمع الفضائل امیر خسرو دهلوے و امیر حسن در ملتان بخدمت شاهزاده بوده در سلک ندماے مواجب و انعامے یافتند چون صحبت فضائل کاشف رموز حقیقے و مجازے شیخ مصلح الدین محمد سعدے شیرازے رحمة الله علیه شاهزاده را دست داده مونوبت از ملتان کسان خود را بطلب شیخ در شیراز هاز دا لائق ارسال نموده خواست که در ملتان برائے شیخ خانقاهے ساخته مواضع چند برائے مصارف وقف نماید شیخ بنا بر ضعف پیرے عذر خواست و یک نوبت سفینه متضمن اشعار دلپذیر خود و نوبت دیگر کتاب گلستان و بوستان بخط خویش نزد شاهزاده فرستاده سفارش امیر خسرو ضمیمه آن نموده ازان وقت هر دو کتاب در هندوستان رواج یافت گویند یکے از دختران سلطان شمس الدین مرحوم در حباله مزاوجت شاهزاده بوده اتفاقا در

حالت مستی طلاق بر زبان شاهزاده رفت از انجا که بنای القیاد امر شریعت غرا رجعت ممکن نبود آن عفیفه را بعقد سر خیل اهل یقین شیخ صدر الدین بن شیخ بهاء الدین زکریا قدس الله روحهما در آورد و قرار آنکه بعد زمانی معین شیخ هم او را طلاق دهد تا بحسب شرع شاهزاده را با دیگر عقد ازدواج با او صحیح تواند بود شیخ آن گوهر درج سلطنت را بخانه آورده بالا و صحبت داشت **بیت** گوهر که فتد بدست حکاک * ز سفتن آن کے آید باک * بموجب قرارداد چون شیخ را تکلیف طلاق ملکه آفاق نمودند خاتون عفاف سرشت گفت که از پهلوے آن بے حمیت بے وفا برآمده نخجست فال شناس دل آگاه روا آورده ام خدایا روا مدار که باز بدست او گرفتار شوم شیخ چون این گفتگو شنید گفت که در وفا و همت کمتر از زین عورت نتوان بود و بهر چند شاهزاده در خواست شیخ او را طلاق نداده و در تصرف خویش نگاه داشت شاهزاده از بیمغیی برآشفت و در مقام انتقام نشست بمقتضاے مصرع مشهور **مصرع** با درد کسان هر که در افتاد بر افتاد * عداوت با شیخ باعث انقطاع رشتهٔ بقاے او گردید و در همین نزدیکی لشکر مغل بنواحی لاهور و ملتان رسیده دست بقتل و غارت طلاق گشاد شاهزاده بالضرور از ملتان برای مدافعه شتافت و در آن جنگ بچنگ اجل گرفتار گشت امیر خسرو دلهوے که همراه شاهزاده بود دست مغل اسیر گردید و در بلخ رفته از انجا باز بهندوستان آمد **القصه** چون خبر شهادت شاهزاده بسلطان رسید بسبب الفت بسیار که با او داشت غم و اندوه بسیار در دل سلطان رسوخ یافت درین وقت عمر سلطان از هشتاد گذشته و ضعف پیرے قوی گشته بود حادثهٔ رحلت فرزند دلبند علاوه آن گردید اگرچه برای انتظام سلطنت در اظهار قوت و توانائی تکلف ے نمود اما آثار زبونے و شکستگی که درین مصیبت بحال سلطان راه یافته طاهر بود و روز بروز کارش در تنزل خسرو پور شاهزاده را بانتظام مهام در ملتان متعین کرده چتر و دوباش مرحمت فرمود و ناصر الدین بغرا خان خلف خرد خود را از لکهنوتی طلبیده گفت که فراق برادر بزرگ تو مرا بحزن و ضعف ساخته ے میبنم که وقت ارتحال نزدیک رسیده و دیر وقت جدائی تو از من قرین مصلحت نیست بسر تو کیقباد و پسر برادر مرحوم تو کیخسرو فرخ سال و از تجارت دنیا بیگانه اند اگر ملک بدست ایشان افتد بنا بر غلبهٔ جوانی و هوا پرستی از عهده محافظت ملک و قوانین جهانبانی فوتا نتوانند برآمد و هر که در دهلی بر تخت سلطنت جلوس نماید ترا اطاعت او ضرور باید نمود و اگر تو بر تخت مورونی جلوس کنی همه مطیع و منقاد تو خواهند بود چون سلطان را اندک افاقه پدید آمد ناصر الدین بغرا خان لسفاهت و نادانی نصیحت پدر مهربان را گوش نکرده به بهانه شکار بے جمعیت سلطان روانه لکهنوتی گردید چون ناصر الدین لکهنوتی نرسیده بود که سلطان بر تخت حق پیوست دبیر اے سلطنت باسم کیخسرو خلف شاهزاده محمد سلطان مرحوم بامرا وصیت کرده بود مدت سلطنت بست سال و نه ماه *

ذکر رحلت سلطان غیاث الدین بلبن و رجوع سلطنت بمعز الدین کیقباد نبیرهٔ او

سلطان معز الدین کیقباد بن ناصر الدین بغرا خان بن سلطان غیاث الدین بلبن اگرچه سلطان بلبن مرحوم وصیت کرده بود که کیخسرو نبیرهٔ سلطان پسر شاهزاده محمد را که در ملتان قیام میداشت و در بنولا بحضور آمده بود سریر آرای سلطنت سازند و حسب الوصیه هم بعمل آمد اما چون امیر الامرا فخر الدین با او سوء مزاج داشت او را بحیله بازی روانه ملتان کرد ناصر الدین بغرا خان خلف سلطان مغفور در لکهنوتی بعیش و عشرت اشتغال داشت امیر الامرا که خیلے مسلط بود بصلاح امرا ے دیگر معز الدین کیقباد و ولد ناصر الدین بغرا خان را که هیجده سال بود در سنه شش صد و هشتاد و شش هجرے بر سریر فرمانروائی اجلاس فرموده امور جهانبانی باختیار خود گرفت و کار بجائی رسید که حل و عقد جمیع معاملات و عزل و نصب حکام و تعیین مواجب سیاه با و باز گشت و سلطان تمامی مهام سلطنت بامیر الامرا مفوض کرده خود بعیش و کامرانی پرداخت و از دار الملک دهلی برآمده در کیلوکهرے بر کنار دریاے جمنا عمارات دلکشا و لسباتین فرح افزا احداث نموده دارا الملکهٔ خود گردانید چون سلطان معز الدین کیقباد بر اورنگ جهانبانی جلوس نموده مطلق العنان گردید از غلبهٔ شهوات جوانے

بعیش و کامرانی چنان مشغول گشت که روز و شب خبر لهو و لعب نمی گذرانید و هیچ بازی نبود که در وقتی از اوقات معینه بنان اشتغال نورزد و به نقد زندگانی که سرمایه ایست بی بدل اجناس هزل و رذل سخره با این حال علی الدوام مست و لاینعقل بسیرد و زوال عقل و خرد با نتیجه زندگانی و سرمایه عیش و کامرانی مے شمرد. القصه سلطان بقتضاے جوانی بغفلت و کامرانی پرداخته خزانه گذاشت سلطنت بآن قویست و در انعام اهل هزل و رذل خالی ساخت و بجهل و نادانی کارهاے جهانبانی بقبضه اختیار امیر الامرا فخر الدین گذاشت و هم باغوای او کنجیز و بنی عم خود را از مکان طلبداشت چون او را نقیاد نموده عازم درگاه گردید و در قصبه رهتک آن بیگناه را ناحق بقتل رسانید بعد مدتے لیسر فوج مغل چنگیزے در نواحی لاهور رسیده دست غارت و تاراج دراز کرده و دو از ده مرد م برآورد و سلطان باستماع این خبر بار یک خان جهان را گرد آورا مرای نیز رگ بود با لشکر گران بدفع این فتنه متعین کرد عساکر منصوره در نواحی لاهور رسیده با مغل محاربه آغاز نمود و بالآخره شکست بر لشکر مغل افتاده بسیارے بقتل رسیدند و جماعه کثیر اسیر شدند فوج سلطان ظفر و منصور بدهلی مراجعت نمود

قصه

اسرا مغول باغوای امیر الامرا فخر الدین و اتباع او به سیاست رسیدند بعد این سانحه امیر الامرا سے مذکور التماس نمود که اکثر امرا سے سرکار از قوم مغل هستند آمدن مغل از ولایت باغوا سے این مردم است اگر باغوا با اتفاق کرده مکرے و خدعے اندیشند تدارک آن مشکل خواهد شد از امثال این مقال امزاج سلطان از امرا سے مغل منحرف گشت و خصمت اقبال آنها داد امیر الامرا چند کس را بگرد آورد بقتل رسانید و خانمان آن هیچارگان تبارا ج برد و بعضے ملوک بلهن را که با مرا سے مغل قرابت و صداقت داشتند محبوس ساخته در قلعجات فرستاد خواجه خضر را که از جمله وزرا بود و مگناه دروغ متهم کرده برخر نشانده تشهیر نمودند بدین جهت امیر الامرا را بر جمیع امرا تسلط زیاده از حد میسر آمد چون سلطان ناصر الدین بغرا خان در لکهنوتی هوا پرستی سلطان در کمین او بود تسلط امیر الامرا شنیده مکتوبے مشتمل بشرق ملاقات به پسر خود نگاشت چون این نامه در کیلوکهرے نزد سلطان رسید او هم آرزومند لقای پدر بزرگوار خویش گشت و مکتوب را برسر دیده نهاده جواب باصواب مضمن قبول سئول و تعین موعد دیدار نوشته فرستاد لبعد تشخیص موعد و تعین وقت پدر از لکهنوتی و پسر از دهلی عازم شده بر دریاے سرجو رسیدند لشکر هر دو سلطان بر سر هر دو کنار دریا باقامت در زید سه روز در مشوره قعین وضع ملاقات و ارسال مکاتیب و سفرا گذشت آخر الامر قرار یافت که پسر بر تخت نشیند و پدر شرائط تعظیم بجا آورده ملاقات نماید چنانچه سلطان ناصر الدین بغرا خان بموجب قرارداد از دریا عبور نموده در جلوگاه از اسپ فرود آمده بتقبیل قوائم سریر سلطنت رفت و آداب بندگی بتقدیم رسانید سلطان معز الدین کیقباد اطاعت پدر دیده انفعال کشید چون پدر پیشتر آمد سلطان بے تاب گردیده بتعظیم بجاست و استقبال نموده در پاے پدر افتاد پدر سر پسر برداشته از کمال شفقت در آغوش مرحمت کشید و یکدیگر را در کنار گرفته بے اختیار گریستند حاضران نیز از مشاهده این حال گریه بکردند پدر دست پسر گرفته بر تخت نشانید و خواست که پیش تخت بایستد پسر بمقتضاے سعادتمندے و اهلیت پدر را باجود بر تخت نشانیده با دب پیش بندگی بست و لوازم استکانت و نیاز و مراسم سرور و انبساط مرعے گشت بهمین اسلوب چند روز متواتر پدر بکجا نه پسر آمد هر دو پادشاه با همدگر صحبت داشته مجلسها آراستند چون روز وداع نزدیک رسید پدر بزرگوار گفت اگر پادشاه را آلفدر خزانه نباشد که در زمان غلبه دشمن لشکریان را بآن اعانت نماید در هنگام قحط و غلا غراباد رعایا را عنایت فرماید اورا پادشاه نتوان گفت دیگر نصایح خرد افزا و مواعظ عقده کشا در باب معمور سے بلاد و امصار و آباد سے رعایا سے مالگذار و قدر دانی مخلصان جان نثار و استیصال متمردان صاحب تکبر و امتیاز فرمودن فیما بین مخلصان سر تاسر وفا و دشمنان دوست نما و مصاحبت خردمندان حق گزار و اجتناب از صحبت نااهلان منفلگی شعار و دیگر در کلمات پسندیده آویزه گوش هوش او گردانیده پسر را در کنار گرفت و هنگام وداع آهسته در باره دفع امیر الامرا نصیحت کرده گریان مرخص شد و بر زبان راند بیت

بغرا

هدایت

بغرا

کاش خبر دے دو سہ روز ے رصال ٭ تا شدی دیدہ اسیر خیال ٭ اگرچہ از سیر دیگر معلوم میشود کہ آمدن بدو پسر در دریا کے سرجو بقصد ملاقات بودہ تا از کنات قران السعدین کہ امیر خسرو دہلوے و زکر ملاقے این ہر دو پادشاہ بسلک نظم کشیدہ ظاہر ے شود کہ بدو بقصد تسخیر دہلی از لکھنوتی عرف بنگالہ آمدہ بود و پسر بعد اغفا و از دہلی عازم گشتہ بعد رسیدن بران دریا باہم گر صلح و ملاقات نمودہ ہر دو بمراکز دولت خود مسارعت کردند بہر صورت سلطان بعد انصراف بدار السلطنۃ رسید و بموجب نصائح و مواعظ پدر کہ بقلم آمدہ چند روز خود را از لہو و لعب باز داشت اما چون بحسب فطرت چنین امور را غب و متعاد بود روز ے پسیر و شکار سوار شد پیرفت یکی از زمرۂ نقاصان کہ صاحب جمال و حلاوت مقال داشت در عین سواری بر جزوہ بعد دعا و ثنائے سلطان این بیت سرائید **بیت** سرو سیمینا بصحرا میروے ٭ سخت بے مہرے کہ بے ما میروے ٭ سلطان از نظارہ جمال و استماع نغمۂ دلفریب او نصائح پدر بر طاق نسیان نہادہ متاع صبر و شکیب بربادداد و او را ہمراہ گرفتہ در صحرا ے فرح افزا خیمہ ما بر پا کرد و بشرب مدام و سماع صوت و مقام اشتغال ورزیدہ از امور سلطنت غافل و عاطل گردید **بیت** ہر خدنگی کہ ز دآن شوخ بادو از سر ناز ٭ سینہ را خود چہ جگر کیست کہ از جان نگذشت ٭ چون کوکب عمر و دولت سلطان نزدیک بغروب رسید تغیرے در اوضاع او بہم رسیدہ در ہتک حرمت امرا و خونریزی مردم کوشیدن گرفت **بیت** چو بخت بد کسے را پیش آید ٭ کند کارے کہ کردن را نشاید ٭ **القصہ** فخر الدین امیر الامرا سلطان بزہر کشت و ملک جلال الدین فیروز را کہ عارض ممالک بود از سامانہ طلبداشتہ مدار علیہ امور سلطنت ساخت و درین اثنا سلطان را از افراط شراب مرض لقوہ و فالج بنوعے عارض گشت کہ از کار رفت امرا باتفاق کیومرث پسر سلطان را کہ خرد سال بود از حرم سرا برآوردہ بسلطنت بر داشتند و سلطان نفس الدین خطاب دادند ملک جلال الدین بمقتضاے صلاح چند روز اطاعت آن طفلک دست نشان نمودہ آخر الامر باتفاق ارکان دولت مقل مذکور را مقید کرد و شخصی را کہ پدر او بتقریبے حسب الامر سلطان بقتل رسیدہ بود برای انتقام بریدہ گرفتہ در کیلوکھرے فرستاد او رفتہ سلطان را کہ رمقے از حیات و اشت لگدے چند زدہ در دریا کے جمنا انداخت مدت سلطنت سہ سال و سہ ماہ از سلطان شہاب الدین غورے لغایت سلطان مغر الدین کیقباد یازدہ کس از اتباع سلاطین غورے مدت یکصد و یکسال و نیازدہ ماہ و ہفت روز سریر آراے سلطنت بودند ٭

ذکر رجوع سلطنت بسلطان جلال الدین فیروز خلجے و انتقال پادشاہے از اتباع غوریان

سلطان جلال الدین فیروز خلجے گویند از نسل خالج خان داماد چنگیز خان است و عقل در قبول این نسبت متوقف چہ دران زمان شوکت دودمان چنگیز ے نہ چنان بود کہ نبائرا و منوکرے سلاطین ہند سر فرود آرند بہر حال او عارض ممالک بود کہ بزبان عرض بخشے گویند بخطاب شائستہ خانی سرفراز ے داشت بمقتضاے رشد و کاردانی مدار علیہ امور سلطنت گردید روز بروز رتبۂ او بلند گشت آخر السلطنۃ عظیم پیدا کردہ باتفاق جمیع امرا سلطان مغر الدین کیقباد را از میان بر داشتہ در سنہ ششصد و نود و ہجرے بر تبہ رفیعۂ سلطنت رسید امرا ے مواتی و مخالف طوعاً و کرہاً القیاد ورزیدند چون اعیان شہر و عامہ رعایا از و راغب بودند داخل شہر گشت و بر تختے کہ سلاطین پیشین جلوس میکردند نشست و در کیلوکھرے بودن اختیار کردہ شہر نو و قلعہ از سنگ تبار ے احداث نمود بعد از انکہ کمال استقلال یافت وصیت نیکذاتی و خدا ترسی او در اکناف گیتی مشہور گشت مردم شہر از خرد و بزرگ بجمعہ آمدہ بیعت کردند و استدعاے نزول در شہر دہلے نمودند چون ملازم شدند کار پردازان امور سلطنت شہر را آئین بستند و بہ ترین رشتہ بازار ہا پرداختہ رشک نگارخانۂ چین ساختند سلطان بکمال شوکت و حشمت و با تزلزل و تجمل تمام بر فیل کوہ شکوہ سوار گردیدہ با امرا ے نامدار و لشکر بیرون از حد شمار از کیلوکھرے روانہ شہر دہلے گشت و بر اطراف بازار چون ابر بہار زر افشان و گہر بار گذشت **بیت** درم

رسیدند از گران تاگران ✤ هوا گشت از بر جواهر فشان ✤ بدین نمط و آئین سلطان داخل دولتخانه گشت و دو رکعت نماز شکر ادا نمود و بر تخت سلاطین سابق جلوس نمود و گفت سالها پیش این تخت سجده کرده ایم و امروز پای خود برین مسند نهیم از عهده شکر ایزدی چگونه توانیم برآمد برنا و پیر و صغیر و کبیر لوازم نذر و نیاز معمول داشته آداب تهنیت و مبارکباد بجا آوردند کوس شادی بلند آوازه شد و هنگام شب همچنان چراغان کمال اکتار داشت بازی بسیار دل افروز تماشائیان گشت بالجمله بعد تقدیم مراسم جشن بانتظام ممالک پرداخت و از عدالت گستری و رعیت پروری رعایا و برایا را از خود خوشنود ساخت خرد و بزرگ از حسن معاشرت او راضی و شاکر گشته کمر خدمت بر میان بستند و همکنان بقدر حال مواجب و جاگیر یافتند هر کرا جاگیر مقرر گشت هر چند او مصدر تقصیرات شد تغییر و تبدیلی در آن راه نیافت امیر خسرو دهلوی بخدمت مصحف دار سلطان قیام داشتی و هر روز قرآن تازه آورده انعام یافتی چون ملک چهجو پرورده سلطان غیاث الدین بلبن را ولایت کڑه بدستور سابق نامزد شده بود در آن ولایت قیام داشت سال دوم لوای یغی برافراخته سکه و خطبه بنام خود کرد و با لشکر گران بجانب دهلی روآورد سلطان باستماع این خبر خانخانان پسر خود را با عساکر بیشمار و امرای نامدار بدفع این شورش فرستاد و ملک چهجو شکست یافته با امرای بلبن که رفیق او بودند بدست لشکر منصور افتاد چون اسیران را بنظر سلطان گذرانیدند بموجب حکم آنجماعه را بحمام برده سر و ریش شستند و خلعتهای خاص پوشانیده در مجلس آورده نشانیدند و ملک چهجو را معفو نانیده بملتان فرستاد و فرمود که در خانهٔ نیکو او را بحرمت نگاهدارند اسباب عیش و عشرت برای او مهیا دارند و زر ارین نوازش دقیق آن جمع واجب القمع حیران مانده سخنے درین خصوص بعرض سلطان رسانیدند جواب داد که هفتاد سال گذشته خون مسلمانی ریخته نشد الحال که سیر شده ام ایام مذکانے باخر رسیده چگونه بریزم خون مسلمانان اجازت دهم و چون سالها نوکر سے سلطان بلبن کرده حقوق نعمت او بر گردن است امروز که ملک او را متصرف شد اگر اعوان و انصار او را بکشتم کمال بے انصافی و بیحمیتی باشد خصوص که باین سیرت پسندیده پیش من آورده باشند القصه سلطان خیلے خدا ترس و رقیق القلب بود دل بر هیچ کس نداشت بازار موسیقی رضا نمیداد میگفت اگرچه در معارک جنگ لشکرے را می توانیم کشت اما چون کسے را گرفته و بسته پیش من آرند بقتل او نمی توانم اقدام کرد در تمام ایام سلطنت خود دهلی را گذاشته و آن پیغمبر بود که سیدے مولانا هم در و بشے در دهلی آمده اقامت ورزید و خانقاه عظیمی بنا نموده مبلغے کلی بر تعمیر آن صرف کرد و ابواب الطعام و الاتفاق بروے مردم گشوده هر روز بزار من میده و پانصد من ملوح و سیصد من شکر و دو صد من روغن و بهمین بستور دیگر مصالح خرج کردے و در روزے دو نوبت مائده کشیدے خاص عام بران مائده حاضر شدے و خود فراز نان خشک تناول نکردے و از کسے چیزے نگرفتے از کثرت خرج و مهمانداری و عدم دخل مردم برا و حمل کیمیا گرے می نمودند کثیر امرا مرید او شدند حتے خانخانان پسر بزرگ سلطان هم مرید و معتقد او گردید سلطان بمشاهده این حال و ازدحام مردم بر سر او و اشارهٔ مخلصان مدبر گمان و اعیه سلطنت بر او برده اول امرا معتقد و مخلصانش را بهانه دو تیر فرستاد بعد ازان او را گرفته زیر پاے فیل بعقوبت کشت اتفاقاً دران روز بحکم حکیم علیم ابر سیاه و باد تند برخاست و طوفان گرد و خاک آنچنان کرد و عالم تیره و تار گردیده موجب تعجب عالمیان گشت و دران سال باران هم نشد و در دهلی قحط عظیم رو داده غربا از تهیدستی دگر شهرها و بازارها و کوچها قالب تهی میکردند اکثرے از فرط جوع خود را در آب جمنا انداخته غریق بحر فنا گشتند و از فقدان غله اکثرے سگ و گربه را بخوف و حلال دانسته اشتها گوشت آدم را هم مباح مے انگاشتند عبادت کنندگان را پای ثبات از جاده ورع و پرهیز نغزیده و طاعت اندیشان را امتیاز حلال و حرام متعذر گردید **بیت** خون خورده همه لبان شمشیر ✤ از گرسنگی شده زبان سیر ✤ در سنه شش صد و نود و سه مغول چنگیزی

بالشکر گران عازم پنجاب گشت سلطان باستماع این خبر با عساکر بسیار بدفع آن طائفه متوجه گردید چون طرفین بهم پیوستند مغل غلبه سلطان معائنه کرده صلح نمود سردار ایشان که از اقربای هلاکو خان بود آمده ملاقات کرد و با چند امرای دیگر مسلمان گردید سلطان او را بسیار خوانده بداماد ی خود گرفت و غیاث پور سکن ایشان مقرر گردانید چنانچه آن معموره را مغلپور و مغلانوا نومسلم خواندند بعد چندگاه ملک علاء الدین را که برادرزاده و پروردهٔ نعمت سلطان بود بولایت کڑه رخصت نمود او در کڑه رسیده باطراف ممالک سے تاخت و رحمدود دیوگڈه آمده فتح نموده چهل زنجیر فیل و سه هزار اسب و بسیاری از طلا و نقره و مروارید و اقسام امتعه و اقمشه و غیر ذلک آنقدر غنیمت گرفت که عقل از حصر و ضبط آن عاجز روز بروز قوت و شوکت او زیاده گشته آثار بغی و انحراف از و بظهور رسید هر چند وزرا بسلطان گفتند که علاج واقعه پیش از وقوع گفته اند تا حال که علاء الدین استقلال نیافته فکر او باید کرد **سعدی ابیات** سر چشمه شاید گرفتن بیبل ✤ چو پر شد نشاید گذشتن بپیل ✤ کنون کوش کاب از کمر در گذشت ✤ نه آنگه که سیلاب از سر گذشت ✤

ذکر مقتول شدن سلطان جلال الدین خلجی بر دست سلطان علاء الدین بمکر و حیله آن کافر نعمت تا تخت نشستن او

سلطان از بسکه علاء الدین را دوست میداشت التماس وزرا باجابت مقرون نگشت و میگفت که علاء الدین فرزند و پروردهٔ منست هر گز بغی و عناد از و نیاید چون سلطان را اجل موعود نزدیک رسید با چندے از خواص و یک هزار سوار بجانب کڑه از راه دریا بکشتی روان شد ملک علاء الدین خبر نهضت سلطان شنیده مابین کڑه و مانکپور فرود آمد چون سلطان نزدیک رسید برادر خود را باستقبال فرستاد او در حضور رسیده بجلیه و عذر التماس نمود که علاء الدین سراسان و بیمناک گشته میخواست که آوارهٔ دشت تنهائی گردد سن او را ازین اراده باز آورده ام الحال که سلطان تشریف آورده اند اگر در رکاب لشکریان را مسلح خواهد دید اغلب که بدر رود و سلطان گفته او چند کس را همراه گرفته و سلاح از تن آنها دور کرده در کشتی نشسته مصحف میخواند تا کشتی بکنار آب رسید سلطان از کشتی فرود آمد ملک علاء الدین آمده ملازمت کرده در پای سلطان افتاد و سلطان از روے شفقت و مرحمت طمانچه بر روے او زده فرمود که من این همه تربیت تو نموده ترا بزرگ گردانیدم و همواره در نظر من از فرزندان عزیز تر بوده اکنون چه شده که این همه اندیشه و وهم از من بهم رسانیده این رائحه و دست ملک علاء الدین گرفته بجانب کشتی کشید درین اثنا محمود سالم که از اجلاف سامانه و نشانه شرارت و بدنفسی مشهور بود با شارت علاء الدین سلطان را زخمی ساخت سلطان زخم خورده بجانب کشتی شتافت اختیار الدین که پرورده نعمت سلطان بود از عقب در آمده سلطان را بر زمین زد و سرش بریده نزد علاء الدین آورد او برنیزه کرده در مانکپور گردانید و چند کس را از مخصوصان سلطان که در کشتی بودند بقتل رسانید و چتر سلطانی بر سر خود برافراشته ندای سلطنت در داد از انجا که نیز دتعالے منتقم حقیقی است قاتلان سلطان در اندک زمان ببلاے عظیم گرفتار شدند محمود سالم بمکه مکرمه رفته مجاور شد و اندکش چوشیده از هم پاشید و نیز اختیار الدین دیوانه شده بمکافات بدکرداری ماخوذ گردید علاء الدین کافر نعمت اگرچه بر تخت فرمانروائی نشست اما بپاداش این کردار زشت همیشه گرفتار گشته نسل او را دانود نام و نشان او نماند مدت سلطنت او هفت سال و یک ماه و بست روز ✤

ذکر رجوع سلطنت بسلطان علاء الدین خلجی برادرزاده و داماد سلطان جلال الدین

سلطان علاء الدین برادرزاده و داماد سلطان جلال الدین خلجی بعد از آنکه سلطان جلال الدین بقتل رسید سلطان با شصت هزار سوار راهی گشته در دهلی رسید امرا و نوکر و لشکر اطاعت کردند و سنه شش صد و نود و هفت هجری سریر سلطنت و فرمانروائی بجلوس خود بیاراست و کوشک لعل را دار السلطنت گردانیده دست نیل و نوال گشاده امرا و غیره مردم را بقدر حال هر یک صور و عنایت گردانید و در عهد او هر گونه و بازار سیل خراب همه رایه خرابی مردم بود بعد چند گاه چهل هزار سوار لشکر داری الف خان و نظر خان برادر ان و فخر الدین ابراهیم

سپران سلطان جلال الدین که بعد قضیه پدر از دهلی گریخته بملتان رفته بودند متعین ساخت **بیت** سروارت ملک تا بر تن است ✤
تن ملک را فتنه پیراهن است ✤ امرای مذکور رفته ملتان را محاصره کردند سپران سلطان مرحوم تاب نیاورده بوساطت درویش
حقیقت اندیش شیخ رکن الدین قدس الله سره آمده ملاقات کردند الف خان بمقتضای اهلیت و مردمی شرائط تعظیم تقدیم رسانیده
آنها را همراه خود بدهلی آورد سلطان ناسپاس بی رحمی کرده جشم سر و مرسی زاده خود و همراهیان آنها میل کشیده محبوس گردانید بعد ازان
[illegible] تعین فرموده بجاگیر [illegible] لشکر متعین از ماوراء النهر در حوالی دهلی رسیده شهر را محاصره کرد طلائع کثیر از قصبات و قریات در شهر آمده
[illegible] حملات و کوچه و بازار جای نشستن نماندند راه که پیام مسدود شد و همه جا غارتی گرفت سلطان مستعد شده بجنگ پیش آمد
[illegible] مغول منهزم گشت و آتش فتنه و فساد منطفی گردید چون سلطان از اطراف ممالک خاطر جمع شد و شریکی در سلطنت
[illegible] بلا دهم تسخیر در آمده قوت و مکنت کمال بهم رسید خیالات فاسده بخاطرش راه یافته قاصد آن شد که دین و شریعتی
[illegible] اختراع نماید یعنی از امرای خود را چیده چهار یار گرداند و نیز چون که دهلی را که مکی از معتقدان خود سپرده مانند سلطان
[illegible] اقالیم سبعه پرداز فرمود تا اوراسکندر ثانی در خطبه خوانند و در سکه نیز همین لقب داخل کردند مصاحبان و مقربان
[illegible] که حرفی خلاف مرضی او بر زبان توانند آورد و همگنان بلا حظ درشت خوئی و خشن مزاجی او تخان و اهی اورا
[illegible] به علو همت و بلند پروازی او تحسین مینمودند ملک علاء الملک که از امرای بزرگ بود و پیش سلطان اعتبار
تمام و درست کرداری و راست گفتاری شعار و دثار خود ساخته بتفریرات عقلی و نقلی پیش او بیان کرده اجتناب از احداث
شرائع و دین و خرابی ملک و سلطنت و ندامت دنیا و آخرت بسبب این خاطرنشان او کرد چون نمید که این کار بدون اعانت
[illegible] صورت نمی تواند گرفت ازین اراده فاسده تجنب نمود ملک مذکور در باب تسخیر اقالیم گفت که اگر سلطان دهلی را گذاشته
با قلیم دیگر بر دو مدتی دران طرف نهاد بگذرد دیار ما کامی مراجعت روی دهد معلوم نیست کسانیکه نائب باشند اطاعت نمایند یا تمرد
[illegible] سلطان سکندر روی بر نتوان گردانید اول مثل ارسطاطالیس وزیری باید بهمرسانید بعد ازان
[illegible] دیگر باید پرداخت بالفعل بلاد هند و ستان مثل رنتهنبور و چتوڑ و چندیری و جانب شرقیه تا آب سرجو و ممالک
[illegible] خان که مامن مفسدان و کهف و ذدان و راه زنان است تسخیر باید کرد ساما نه و دیپالپور و ملتان که راه درآمد مغل است محکم باید نمود
[illegible] مدت شراب و فنکار اجتناب باید ورزید چون قول ملک علاء الدین ملک فروغ راسخی داشت در دل سلطان اثر کرده چنان
او را پسندیده بر عقل و دانش او آفرین کرده از ارادهٔ احداث دین و تسخیر اقالیم سبعه منصرف گردید و با تنزاع ممالک هند توجه نمود
چون دران زمانه پیرایهٔ از زنگ را چتهور الوالکبیر در رنتهنبور مرے افراخت سلطان بجانب او نهضت فرمود در گذرگاه راه
لشکر قمر غه اشتغال ورزید اکتاے خان برادر زاده سلطان قصد عم خود کرد و بدو تیر او سلطان مجروح گشته بزمین افتاد سلطان
را که بزمین افتاده بود مرده انگاشته در لشکر رسیده تخت نشست و آوازه انداخت که سلطان را بقتل رسانیده ام سلطان که
از کثرت درد زخم بیهوش شده بود در ساعت بافاقه آمده زخم خود بست و جانب لشکر شتافته چون لشکر پرده خود در آمدا مرا بر سر اکتاے
متعین کرد آنها رفته سر او را بریده آوردند و نیز دو برادر زاده دیگر سلطان که در بدائون بودند حاجی مولا نامے بهر کس در دهلے
بلغے در زیدند افواج باستیصال شان رخصت کرد آنها بجنگ و جدل دستگیر شدند برادر زاده را میل در چشم کشیده حاجی مولا
را بقتل رسانید **القصه** سلطان در رنتهنبور رسیده قلعه را محاصره نمود بعد مدت آن قلعه مفتوح گردید چتهر دیو را که با قوم

وقبیله او تقبل در آورده بدیلی باز گشت بعد ازان قصد قلعه چیتور مصمم نمود چون سلطان شنید که رای رتن سین مرزبان چیتور پدماوت نام زنی نازنین معروف به پدمنی و مشکوی خود دارد باستماع خصائص حسن و صورت و سیرت او فریفته گشت

بیت نه تنها عشق از دیدار خیزد ✤ بسا کین دولت از گفتار خیزد ✤ درآید جلوه حسن ازدریچه گوش ✤ نهان جان آرام بر باید دل هوش

بالجمله سلطان از وفور آرزو کسان خود بطلب آن نازنین ماه رو نزد رای رتن سین فرستاد رای مذکور که نیز بهمین طور بر و عاشق گشته بجست و جوی بسیار و تحمل رنج اسفار و آوارگی از یار و دیار او را بدست آورده نزد تعشق با اوی باخت چنانکه از حسن جمال پدماوت و عشق و نیاز رتن چندین جز و زمان هم بالسنه و افواه مردم افسانه نماند از استماع پیغام سلطان چون آتش بر افروخت و خرمن صبر و تحمل او پاک بسوخت فرستاده سلطان را باستخفاف بسیار بدوده منصرف ساخت چون کسان سلطان بی نیل مرام معاودت کرده حقیقت حال او را بعرض رسانیدند سلطان از سر تلبه رای رتن سین غضبناک گشته اقصد آستیمال رتن چند بتخصیل و تسخیر قلعه چیتور و پدماوت بر سر آمد مذکور شقاوت چون قلعه چیتور در حصانت و رصانت مشهور بست رتن سین با تمامی لشکر داخل قلعه گردیده جنگ کردید و سلطان در پایان حصار رسیده مرکز وار فرو گرفت و تدابیر قلعه گیری آنچه بالقوه سلطان بود بتقدیم رسانیدا ما فائده بران مترتب نگشت چون محاصره بامتداد کشید و محاربات سخت در میان آمد لشکر بسیار از رتن سین تلف گشت بالضروره صلحی در میان آمد و نیابر ملاقات یکدیگر گذاشته شد اول سلطان در قلعه رفته مهمان رای گشت و از فرط جرات و مبالات راجه را از جای او برداشته بجستی و چابکی در معسکر خود آورد چنانچه سابقا اشاره بآن شده بر دایتی ضعیف بعد آن رای بمرحمت زاد راه پیش سلطان آمد بحدی که رای در مجالس رسید سلطان از عهود و مواثیق برگشته رای را مقید کرده نزد خود داشت و رهائی او با مدن پدماوت منحصر گردانیدان زن که باصابت رای بر شوهر خود رتن سین تفوق داشت باستماع این خبر در باب استخلاص شوهر فکرے انديشيد سلطان را نوید وصال خود فرستاد و یکهزار شش صد محفه مرتب ساخته و در هر محفه دو نفر از مردان نبرد آزما جای داده و بسلاح آنها را نیز در همان محفه ها پنهان گذاشت و با هر محفه بجای دو خدمتگار همین قسم مردان کارگذار متعین نموده و دو هزار سوار بطریق بدرقه همراه محفه ها مقرر گردانید که همگی هشت هزار و چهار صد بهادران جان نثار معدود و منتخب شدند محفه خالی به تکلف تمام که سوار با دست مضنون تواند بود در میان محفه ها کرده روانه لشکر نمود و خود در شبستان بعشرت خود آرمیده منتظر بشارت فتح نشست سلطان که بالامال آرزوی وصال و تعطش این زلال بود باستماع مژده مقدم بهجت توام آن ماه جبین منبسط و فرخناک گشته از هر منزل و مقام خبر مژدگی مطالبیدن تا آنکه محفه های جعلی قطع مراحل نموده در حوالی معسکر رسید سرداران لشکر تبلیغین آن زن پرفن و فراست از زبان او بسلطان پیغام کردند که چون در عقد مناکحت رای رتن سین مدتی در تصرف او بوده ام الحال که سلطان خواستگار من شود بر این ضعیفه لازم است که از رای بی رای خود بهر صورت خستی حاصل کرده در خدمت سلطان حاضر شوم امیدوارم که رای در سه ساعت رتن چند نزدیک محفه این ستمند آیند تا با او کلمه چند متضمن بهبود حال خود و آن بی خرد گفته بطرف حضور مشرف گردم چون سلطان آرزومند این روزها بود بلا تامل رای را از مضیق زندان تا محفه جعلی بدماوت همراه کسان خود فرستاد چون رای را بلشکر خود ملحق گردید جوانان شجاعت نشان بکسان سلطان بجنگ پیش آمده اکثرے را بقتل در آوردند سلطان برایغنی آگاه گشته سوارے نمود و آتش کارزار مشتعل شد بسیارے از طرفین علف تیغ آتشبار گشتند و رای رتن سین قابو یافته از خنگ گاه برآمد و بمکن خویش راهی گشته بتخیریت و سلامت در چیتور رسید القصه سلطان بعد وقوع این امر در خود قوت ندید که از رای رتن سین انتقام بگیرد و بتسخیر چیتور لشکر کشد یا با وجود قدرت عمدا تغافل کرده بعد زمانے بسیار با لشکر گشنده و کارنا ساخته برگردید چون باز

عازم شدن سین از محاربات ستوا تر باب توجه آمده بارسوم خواست که آخر سختی کشیده بعافیت گروه سه قلعه آمده سلطان را دیده پادشاه
او را اکرام گذرانیده در اول ارسین یکی از خواص و مقدا او دیگر بسرکشی سلطان قلعه را فروگرفت ارسین درین جنگ کشته شد و قلعه
مفتوح گردید باوت بگیر نشا خیالچه شنیده از فرط بخت خود را سوخته خاکستر گردانید بعد تسخیر این قلعه در افراغ بال روزی از زندها
پرسید که باعث آفات و حوادث در ملک چه باشد التماس کردند که سبب ظهور آفات چهار چیز است اول بخیری پادشاه از نیک و بد
احوال خلائق دوم شرب مدام علی الدوام نیز معین غفلت و بی خبریست سوم سازش امرا با یکدیگر چهارم تمکنت و ثروت اراذل
سلطان ازین سخنان متاثر گشته فی الحال از شراب توبه و تاکید کرد که از تمام ولایت رواج شراب برخاست از مردم کسیکه با وجود
منع جرات بر خوردن شراب می نمود بقتل میرسید مال و ملک مردم اراذل و ذخایر قلعه گرفت تا رفع فساد گردید و امرا را از اختلاط
یکدیگر باز داشت و خود با مور جهانبانی پرداخته مراسم خبرداری بجا آورده ضابطه چند در باب بازیافت محصول بحکم مساوات
و کاغذ چوارجی و عدم خیانت اهل قلم عمال اخراج نمود چون سهم بیان و مقدمان را که مال ریزه رعایا تصرف می نمودند آنچنان ضبط
کرد که دامے از زر رعایا نتوانستند گرفت بلکه توسط خزینه شدند که زمان شان در خانه مردم مزدوری کرده قوت حاصل میکردند
نرخ علامات بحضور خود بموجب مقرر کرد که در عهد سلطنت او همیشه یک نرخ ماند و کمی و زیادتی دران روی نداد نرخ و قیمت پارچه و اسپ
و غیره دنگ بروشت لقریانات که بابل و مشترے حصار تی نرسد دواع اسپ و ڈاک چوکے و واقعه نگارے اختراع کرد و چند مرتبه
لشکر خنگیز خانی که از ماوراء النهر در نواحی دهلی آمده شکست خورده میرفت آمر دم را ایذا و اضرار آنها میرسید یکبار در زمان او هم
چنین روے داد بالاخره سلطان متحمی تهانجات بر سر حد و دو معابر لشکر مغول بوضع شایسته نشانید که از ان زمان باز افواج مغول
تعرضے بمملکت هندوستان نتوانست نمود شیخ نظام الدین معروف بادلیا در زمان او بود اگرچه سلطان در ظاهر با شیخ
ملاقات نمی کرد اما باسناد رسل و رسائل و تحالف و هدایا رسم اخلاص می سپرد و فتوحاتیکه در اطراف ممالک هندود کن سلطان را
میسر آمده احداث عمارات و اذخار خزائن و کمال وفور که در عهد او صورت گرفت هیچیک از سلاطین هند را دست نداد نظم و نسق سلطنت
و ضوابط و قوانین آن را نیز عبکه او استحکام و تشیید داد دیگرے را از امثال و اقران او میسر نبود وزرای روشن ضمیر بلند فطرت
و امرائے قوی دست صاحب شوکت و شعرائے صاحب سخن و مورخان خبیر و منجمان روشن ضمیر و رمالان دقیقه رس طبیبان حاذق
و ندیمان آداب دان و مصاحبان روشن بیان و اصحاب غنا و نغمه و دیگر هنرمندان هر فن در عهد او فراهم بودند شیخ قطب الدین
و شیخ نظام الدین معروف بادلیا و شیخ صدر الدین عارف و شیخ رکن الدین ملتانی در زمان او بودند ملک الشعراء هند دران
زمان امیر خسرو دهلوی بود هزار تنکه مواجب از سرکار پادشاهی می یافت و خمسه بنام سلطان در سلک نظم کشید ملک نائب
وزیر مدار علیه و وکیل السلطنه و منظور نظر سلطان بود گویند قابو یافته سلطان را مسموم گردانید و بعضے گفته اند که بر حمت ایزدی
انتقال نمود مدت سلطنت او بست و سه سال و سه ماه ٭

ذکر رحلت سلطان علاء الدین و رجوع سلطنت بشهاب الدین پسر اصغر او

سلطان شهاب الدین بن سلطان علاء الدین چون ملک نائب مسلط الوجود از تمام پسران سلطان شهاب الدین را که خرد سال
بود برگزیده در سنه هفتصد و بست بر تخت سلطنت اجلاس فرمود هر روز از حرم سرا بیرون آورده بالای بام هزار ستونی
بر تخت نشانده بارداد ے و خود بانتظام مهام قیام و رزیدے بعد فراغ آن طفل را اندرون نزد مادرش فرستاد ے
چون بدین منوال بود در فکر برانداختن خاندان سلطان علاء الدین درآمده با خاصان خویش مشورت نمود و خضر خان شاهی جان

را که برادر عزیز مادری سلطان بود ندمیل در چشم کشیده و ما دخضر خان را در قید کرده لقد و حبس او را خود متصرف گشت و مبارک خان برادر حقیقی سلطان را در قید نگاه داشت ارادهٔ قتل او و با میل کشیدن در چشم نیز داشت چون ارادهٔ الٰهی بران رفته بود که امیر آرای سلطنت گردد داعیه آن بداندیش پیش نرفت بنا بر تسلط که داشت سلطنت را از خود دانسته غیرے را بجا طرفی آورد و در افعال زشت صرف اوقات می نمود از جمله آنکه دائم الخمر بود و شراب را با فراط رسانید اگرچه می خواران هوا پرست و نفس پرستان بهست برای شراب عدیده فوائدے گفته در وصف آن دفتر ها نوشته اند اما فی الحقیقه آبی است آتش افروز دیوستان هستی و آتشیست خانه افروز بدهوشی و بدمستی کارفرمای خونریزے و جفا کاریست چمن آرای بوالهوسے و بدکرداری بر همزن معرکه عقل و دانائی انجمن آرای بدگوئی و هرزه درائی پرده برانداز حیا و شرم گلوسازسازرایت ما را و آزرم بنیاد زندگے را آبست و خرمن هستی را آتش چراغ غرور را بالوست و چشمهٔ دولت را خاک آتش اشتهار افروزے نشاندو جویبار زندگے را خشک میگرداند در دنیا بد نام و در آخرت ناکام میرود ارکان دنیا باز میدارد و عقوبت عقبیٰ بارے آرد اگر باده پیمائی نیک است اهل ارتکاب چرا با خفائے نوشند و اگر بد است مستعمل آن چرا سے کوشند و همچنان در قمار بازی که مذموم ترین کارهاست تصنع اوقات نمودے و بشطرنج بازی شادبودے کاردانان دانشور دهوشیاران خردپرور ملاهے و ملاعب چنین را هنگامیکه طبیعت از امور مرجوعه ملال و کلال گیرد و ماندگے پذیرد بسبب تنبیه و استعداد مزاج بکار ها یکه باید تجویز نموده اند البته آنرا مشاغل لذیذه عظیمه دانسته گرامی اوقات خود برایگان دران مصروف میدارند خصوص بقمار سولهی که یکی از اعمال اراذل است بربام هزار ستون با خواجه سرایان درگاه بیشتر اشتغال داشتی چون او را از دست ملک نائب بجان آمده بودند باهم اتفاق کرده او را بقتل رسانیدند و سلطان را دستگیر کرده در گوالیار محبوس گردانیدند مدت سلطنت او که محض برای گفتن بود سه ماه و چند روز ✤

ذکر رجوع سلطان قطب الدین مبارک شاه برادر کلان شهاب الدین

سلطان قطب الدین مبارک شاه عرف مبارک خان برادر حقیقی سلطان شهاب الدین بن سلطان علاء الدین که باغوای ملک نائب در زندان بود امرا باتفاق یکدیگر بعد قتل ملک نائب و حبس سلطان شهاب الدین او را از زندان برآورده در سنه هفتصد و هشت سریر آرای سلطنت گردانیدند سلطان از نخبت که چنگاه در زندان بود بجرد جلوس بر اورنگ جهان بانی بود آحسن کما احسن الله الیک تمام زندانیان را که در دهلی و قلعجات دور و نزدیک ممالک محروسه او محبوس بودند حکم خلاصے داده منا شیر مطاعه بنام حکام اطراف و دین خصوص فرستاد و چون نوجوان و ناتجربه کار بود کامیابی سلطنت و سستی دولت و سیلاب شراب و تند باد نفس خوش امد گویان چراغ خرد او را فرو نشانیده حقیقت بین او را تاریک بین نو رگردانید بمقتضای هوا پرستی حسن نامی خدمتگار بچه را که در حسن صورت و جمال ظاهر نظیر نداشت منظور نظر خود ساخته شیفته و فریفته او گردید ساعتی بے او نمی بود و او را خرد خان خطاب داده بمنصب وزارت سرفراز گردانید این پایه بلند و رتبه رفیعهٔ ارجمند چنان نیست که احلاف و اراذل را دران نصیبی باشد بلکه عموما اشراف و اعالی هم سزاوار اینکار نبوده اند و اقتدار آن ناکجا را اساس دولت سلطان را از پا افگنده بلکه بنیاد و خاندانش بر کنده و سلطان بمشوره آن بدگهر خضر خان و شادیخان برادران علائی خود را که ملک نائب میل در چشم آنها کشیده در گوالیار محبوس نموده بود مع سلطان شهاب الدین برادر حقیقی خود که او نیز هما نجا قید بود بقتل رسانید و از نجهت که خضر خان مرید شیخ نظام الدین معروف باودلیا بود زبان طعن و درج شیخ مذکور هم بر کشود و عداوت او منصب العین خود گردانید مردم را از آمدن بمنزل شیخ منع کرد شیخ زاده جام را که با شیخ نظام الدین مخالفت داشت بقبر خود اختصاص داد و باریافتهٔ درگاه سجانی شیخ رکن الدین ملتانی را علی الرغم شیخ نزد خود

طلبیدند از عرده دوانی باکس مشورت و سخن احدی گوش نمیکرد اگر کسے سخنی متضمن دولت خواهی و خیر اندیشی گفتی بدشنام معاتب شدے و امرا را باندک گناه بلکه بعضی را بیگناه بتعزیر و تعذیب نموده بقتل رسانیدے و لباس و زیور زنان پوشیده در مجلس آمدے و اراذل تسخر پیشه را بالای کوشک هزار ستون طلبیده با امرای کبار بطریق هزل و مطایبه اهانت و استخفاف کردے و دائم المخمور بوده از پس و پیش خود جنده داشتی بعد چندے ظفر خان حاکم گجرات را که از امرای جلیل القدر بود در حضور طلبیده شتاب خواهی خرد خان بقتل رسانید و بجای او خرد خان را حکومت گجرات که وطن قدیم او بود داده رخصت نمود او در گجرات رفت چون استقلال کمال بهم رسانید بمقتضای سفله منشی و تنگ ظرفی اراده بغی نمود امرا معتبه درین باب با او همداستان نشدند خرد خان نظر بر آنکه مبادا پرده از روی کار او برخیزد بتعجیل از گجرات در دهلی آمده شکایت امرا بحضور سلطان نمود سلطان احمق رضاجوئی او نموده اکثرے از امرا را بکنجی و معزل از خدمت معاتب ساخت اگر کسے از مصاحبان سلطان حرفے ناملائم درباره خرد خان بعوض سلطان میرسانید پذیرا نمیشد و سخن مذکور پیش خرد خان گفته گوینده را زجر و ملامت می کرد و معاتب می ساخت بدین سبب تمامی امرا مغلوب و مقهور غالب گشته و حصول مراتب گرم تر گردید روزی از راه مکر و خدیعه بعرض رسانیدند که چون همه وقت در حضور بخدمت قیام مینمایم و در اسطبل خانه مے گذرانم بعضے از اقارب من که بامید مراحم سلطانی و اراده ملاقات بالکمترین از گجرات آمده اند در بارانیان دولت خانه شبهائی گذارند که اندرون آیند سلطان فرمان داد تا کلیدهاے دولت خانه حواله خرد خان کردند و فرمود که از تو و برادران تو معتبر تر کیست اهتمام دولت خانه بعهده تو باشد القصه چون بیرون و درون درگاه سلطانی بتصرف او و درآمد برادران او فوج فوج و جوق جوق با یراق و اسلحه شب و روز بے محابا در دولت خانه آمد و رفت داشتند و قابوی وقت مے طلبیدند تا آنکه بر همه کس ظاهر شد که آن همه درون در چه کاست الا آنچنان که اگر التماس نمایند سلطان گوینده را گرفته با خواهد سپرد و کارش تمام خواهد شد هیچکس دم نمیتوانست زد روزے قاضی خان که در نویسندگی استاد سلطان بود از جان گذشته و سخن خود دست شسته نیکو خواهی و سلامتی جان سلطان و خیریت بلاد و عباد در اطلاع داشته ارادهاے فاسد او بعرض سلطان رسانید لیکن سودے بران مترتب نشد بلکه معاتب گشته جوابهای درشت شنید و سلطان خرد خان را بر مسعایت او آگاه گردانید آن مکار تکلف گریان گشته گفت لبسکه سلطان بحال من عنایت دارد نزد دیگران درگاه بر من حسد می برند و وجوه دعائی خواهند امروز یا فردا امر اتهام ساخته بکشتن خواهند داد سلطان را گریه او اثر کرد او را در کنار گرفته گریه بانمود و تسلی او بسیار نمود و فرمود که اگر تمام عالم یک زبان گشته بگوئی تو نمیتوانند پذیرائی نمی توانند یافت بعد چند گاه چون ربعی از شب گذشت قاضی خان که محافظت درگاه بعهده گاو بود از بام هزار ستون فرود آمده در تفحص حال دروازها گردید خرد خان از پیش سلطان آمده قاضی خان را بسخن مشغول ساخت درین وقت مجایز نام برادر خرد خان رسیده قاضی خان را بزخم خنجر بر خاک هلاک انداخت و غریو از مردم برخاست چون غلغله بگوش سلطان رسید سبب غوغا پرسید خرد خان آمده بعرض رسانید که اسپان طویله خاص را شده باهم جنگیده اند این غوغائی اوست و در خیال جایز مذکور با جمعیت تمام متوجه هزار ستون شده بهابان را بقتل رسانید سلطان بر حقیقت واقف گشته بجانب حرم شتافت خرد خان از عقب او دویده موی سر سلطان را گرفت و با هم در آویختند در آن وقت جایز مذکور رسیده بهلوے سلطان را بخنجر شگافته بر زمین انداخت و سر آن مظلوم را از تن جدا کرده از بام هزار ستون بزیر افگند و اندرون حرم رفته شاهزاده فرید خان و منگو خان پسران علاء الدین را که صغیر بودند بجبر و ستم از مادران جدا کرده گردن زدند و دست تبارج گشاده هر چه یافتند گرفتند و بعضی امرا و ملازمان سلطان را که مخالف بودند همان وقت بدست آورده بقتل رسانیدند و اکثر شب را در همان شب طلبیده اشته بر بام هزار ستون نگاه داشت **ابیات** سرنگسان را

برافراشتن ✤ وزایشان امید بهی داشتن ✤ سر رشته خویش گم کردن است ✤ بجیب اندرون مار پروردن است ✤ وگر زندگانی
توقع مدار ✤ که در جیب و دامن دهی جای مار ✤ دران حال یکی از علما گفت که سلطان علاء الدین خاندان عم و ولی نعمت خود را بر انداخت الحال اگر خاندان او هم برافتد محل تعجب نیست **بیت** نکو را نیک بد را بد شمار است ✤ بباداش عمل گیتی چنین کار است ✤
مدت سلطنت چهار سال و چهار ماه از سلطان جلال الدین تا سلطان قطب الدین چهارتن مدت سی و چهار سال و یازده ماه جهانبانی کردند

ذکر رجوع سلطنت به خرد خان حرام نمک الملقب بسلطان ناصر الدین

سلطان ناصر الدین عرف خرد خان مشهور بحسین بعد قتل سلطان قطب الدین مبارک شاه سکه و خطبه بنام خود کرده بسلطان ناصر الدین ملقب گشت و حرمهای سلطان را در میان برادران قسمت نموده منکوحهٔ سلطان را در نکاح خود در آورد چون اکثر برادران او هنوز دبودند شعاع اسلام تنزل نمود در سوم هنوز در رونق و رواج یافت **بیت** چو باد خزانی در آید بباغ ✤ زمانه دهد جای بلبل بزاغ ✤ غازی الملک کاز امرای کبار سلطان علاء الدین و صاحب الوس و جمعیت بود حکومت دیبالپور داشت فخر الدین پسر اوکه در حضور دیبالپور انواع حیل از دست خرد خان رهائی یافته نزد پدر رسیده و او را بر اجرای حرام نمکی خرد خان و کشته شدن سلطان واقف گردانید غازی الملک باتفاق ملک بهرام حاکم ملتان و اوچ که انتقام محکم بسته با لشکر بسیار متوجه دهلی گشته نزدیک رسید خرد خان اخراج آراسته آماده جنگ گردیده آتش محاربه مشتعل گشت خرد خان طمع کسانیکه در قسمت حرمهای سلطان قطب الدین شریک بودند همه بقتل درآمدند و غازی الملک باتفاق ملک بهرام حاکم ملتان و اوچ بعد از فتح در کوشک نزدیک سرای ستون رسیده بتعزیت سلطان قطب الدین و برادرانش پرداخت بعد انفراغ فاتحه خوانده مجلس ماتم را با انجام رسانید چنانچه امیر خسرو بزبان پنجاب معامله جنگ ملک غازی الملک با ناصر الدین گفته و آنرا بزبان سنهوار گویند مدت سلطنت ناصر الدین خرد خان چهار ماه و چند روز ✤

ذکر سلطان غیاث الدین غازی الملک

سلطان غیاث الدین غازی الملک پدر سلطان ترک نژاد باسم ملک تغلق از غلامان سلطان غیاث الدین است و مادرش از قوم جت پنجاب چون بخت او بیدار بود بقوت شجاعت و مردانگی و فراست و فرزانگی و جرگه امرای نامدار سرافرازی یافته و بعد سلطنت سلطان علاء الدین و سلطان قطب الدین پیش آمد و مولا که بمقتضای دلاوری و سپاس گزاری نعمت خرد خان حرام نمک را بقتل رسانیده بانتقام خون ولی نعمت گرفت بعد انفراغ از مراسم تعزیت در همان مجلس با واز بلند گفت که من پرورده نعمت سلطان علاء الدین و سلطان قطب الدین ام و بمحبت ادای حقوق نمک کافرنعمتان را کشته ام از فرزندان او اولا دآن هر دو پادشاه هر کس که مانده باشد حاضر سازند تا او را بر تخت نشانده با این همه کس که اجتماع دارند کمر خدمت بر بندیم در صورتیکه از اولاد آن هر دو پادشاه هیچکس نمانده باشد هر کرا لائق دانند سلطنت بردارند حاضران بیکدل و یکزبان گشته بعرض رسانیدند که از اولاد آن هر دو پادشاه احدی نمانده و تو حق نعمت بجا آورده انتقام خون ولی نعمت گرفته الحال لائق پادشاهی غیر از تو دیگرے نیست و تمامی امرا باتفاق بیعت کرده مراسم تهنیت و مبارکباد بجا آوردند و بر سریر خلافت اجلاس داده زمین خدمت بوسیدند **القصه** در سنه هفتصد و بست و پنج هجرے سلطان بر سریر سلطانی جلوس نموده جیغهٔ جهانبانی بر سر و سکهٔ پادشاهی بر سیم و زر زده و خطبه بنام خود خوانده و در کوشک لعل بودن قرار داده صلای عدل و انصاف در داده فتنه ها بیدار شده باز در خواب رفت و کار جهانداری را رونق تازه پدید آمد **بیت** نظام حال زمانه قوام کار جهان ✤ تمام گشت باقبال شهریار زمان ✤ از بقیهٔ عیال و اقربای سلطان علاء الدین سلطان قطب الدین هر کس که بر جا بود تفقد احوال او نموده وظائف و ادرارات برای او مقرر گردانید و امرا را مناسب حال هر کدام

انقطاع مرحمت کرده اکثرے را رخصت نشستن در حضور داد و زمانی که خضر خان در حالت سکر و اضطرار بر دم نثار فرموده بود باز یافت کرده داخل خزانه ساخت هر که در الیصال این قسم زرها تهاون نمودی بشدت تعذیب گرفتار آمدے و آنچه خضر خان به لشکریان داده بود یکسالہ و مواجب ایشان وضع نموده باقی را در دفتر فاضلات بنام آن جماعه نوشتند و در سنوات مستقبله تبدیج در علوفه آنها حساب کردند و مواجب مردم که در زمان سلطان قطب الدین تفاوت راه یافته بود در بدو الامقتضاے عدل و انصاف سویت پدید آمد و در داغ اسپ و قسمت جاگیر هم کذلک و نام تمرد و بغے از مملکت برافتاده راه آمد و شد نوعے مسدود گشت که در عهد سلطان اصلا مغل رو بهندوستان نکرد و لبساختن عمارات رغبت و اشت قلعهٔ تغلق آباد در نزدیکی دهلی باستحکام تمام بنا کرد و خیلی نیک ذات و ملکی ملکات بود بیشتر اوقات بعبادات صرف نمودی و گرد منکرات نگشتے در رفاهیت رعایا و برایا و آبادے بلاد و امصار و انسیت مسالک و مشارع و عبور و مرور تاجر و مسافر وارزانی نرخ غلات و ضبط حاصلات موافق عهد و قرار و تادیب مفسدان و متمردان و تنبیه دزدان و رهزنان مساعی جمیله بکار برد بعد از چندگاه سلطان بر سر لکهنوتی عرف بنگاله رفت دران ولایت ناصر الدین ولد سلطان عیاث الدین بلبن پدر معز الدین کیقباد حکومت داشت چنانچه مذکور شد سلطان حقوق نمک آن خاندان بجا آورده از روے قدر دانی آن ولایت را بدستور سابق بر ناصر الدین مسلم داشت و ازانجا بجانب سنارگام نهضت نموده بر بها در شاه حاکم آنجا که از بسیارے خیل و حشم و استقلال میزد بعد محاربه سخت فتح و ظفر یافت و بها در شاه را دستگیر کرده ازانجا بجانب تر رفت و مظفر برگشت و قلعه تر بهت که نهایت متین بود تسخیر در آورد **القصه** سلطان بفتح و فیروزے ازان سمت مراجعت بدار الملک دهلی نمود و شاهزاده الغ خان عرف فخر الدین جونا که در تنگنگاه نائب مانده بود در سنه کرو هی تغلق آباد قصرے مطبوع برای ضیافت سلطان عجالة احداث نموده لوازم ضیافت مهیا کرد سلطان بعد رسیدن دران قصر فرود آمده مجلس آراست و گوناگون طعام و رنگارنگ نعمت بر سر خوانها کشیدند چون از تناول اقراغ حاصل شد مردم برای دست شستن بسرعت برآمدند سلطان دران قصر نشسته دست می شست که سقف آن خانه فرو نشست و سلطان با پنجکس دیگر دست از جان شست بعض ارباب سیر نوشته اند که الغ خان عمارت آن قصر را که ضرور بود عمدا چنین ساخته و تعمید دران بکار برده بود تا کار سلطان باتمام رسد و صدر جهان گجراتے در تاریخ خودمی نویسد که الغ خان آن عمارت را طلسم برپا داشت چون طلسم را بعد ورود سلطان بشکست آن عمارت از بنا افتاد حاصل قندهاری نوشته که در وقت دست شستن سلطان ناگاه برق افتاد و آن قصر فرو نشست و بعضی نگاشته اند که سلطان فیلان کوه شکوه از بنگاله آورده بود بر سر آن قصر دوانیده الغ خان حکم کرد که آن فیلان را بدوانند چون عمارت قصر تازه بود از صدمه دویدن فیلان از بنیاد برآمد بعضے مینویسند که در آنوقت زلزلهٔ عظیم آمد و آن قصر افتاد بهر صورت شیخ رکن الدین ملتانی برای ملاقات سلطان دران قصر رفته بود بر خواستن سلطان استعجالی می نمود اما سلطان فهم نکرد چون شیخ بر خاست قصر بر سر سلطان فرو نشست و امة تعالی علم بالحق و الصواب و نیز میگویند که چون سلطان از شیخ نظام الدین معروف باولیا بسیار آزرده بود بعد نزول دران منزل شیخ پیغام کرد که هر گاه من داخل دهلی شوم شیخ از ان شهر بدر رود او در جواب گفت که هنوز دهلی دور است و این لفظ در میان اهل هند مشهور و درین حال شیخ نظام الدین مذکور و اسیر خسرو دهلوے از عالم جسمانی بعالم جاودانی شتافتند مدت سلطنت سلطان چهار سال و دو ماه +

ذکر سلطان محمود شاه الغ خان عرف فخر الدین جونا

سلطان محمد شاه الغ خان عرف فخر الدین جونا بن غیاث الدین تغلق شاه بعد رحلت پدر و الا گهر در سنه هفتصد و بست و نه بر سریر فرمان روائی تمکن گزیده کوس سروری بلند آوازه ساخت سلطان اعجوبهٔ روزگار و جامع اضداد بود دگاه خواستگی

چون سکندر روسے اقالیم سبعه را تسخیر نماید و گاه همت آن باشتی که مانند حضرت سلیمان جن و انس در دائرهٔ اطاعت او در آیند و گاه آرزوی آن کردے که سلطنت را بانبوت جمع کرده احکام شرعیه و ملکیه از پیش خود اختراع فرماید و گاه در نماز و روزه و تربیج احکام شرعیت قیام نموده در اجتناب از ملاهی و مسکرات و سائر مناهی کوشش بلیغ نموده به تقصب میرسانید و در اکثر علوم خصوص تاریخ و معقولات و نظم و انشا و غیرهم مهارت تمام داشت و در تسخیر و ضبط ممالک سعی بلیغ بکار بردے چنانچه ولایت گجرات و مالوه و دیوگیر و کنپله و دهور سمندر و ترهت و لکهنوتی و سنارگام در اندک مدت بتسخیر در آورد و نوع حکم داشت که احدی را مجال تخلف نبود و در داد و دهش نهایت عالی همت تمام خزانه را خواستی که بیک کس انعام کند بخشش تمام عمر حاتم که بسخاوت مشهور بست کمترین عطایا یکروزهٔ او بود در پیش دست عطاے او غنی و فقیر مقیم و مسافر مسلم و کافر یگانه و بیگانه برابر بود تاتار خان حاکم سنارگام را بهرام خان خطاب داده در یک روز صد فیل و هزار اسپ و کرور تنکه زر سرخ بخشید و ملک تخ بخشی را هشتاد لک تنکه و ملک الملوکی را هفتاد لک تنکه و ملک غزنمدا الدین را چهل لک تنکه و ملک غزنوے را بهر سال کرور تنکه میداد و روزے یکی از امرای خود را بطرفے رخصت می کرد فرمود که آنچه در خزانه موجود است همه را باو ببخشند همچنان کردند و در خزانه چیزے نگذاشتند روزے مولانا جلال الدین حسام قصیده در مدح سلطان آورد چون مطلع آنرا خواند چندین هزار صره انعام داده فرمود که زیاده ازین نخواند که من از عهدهٔ صلهٔ آن نمی توانم برآمد **القصه** چنانچه در سخاوت بے نظیر بود همچنان در ظلم و ستم نیز ثانی نداشت موجد انواع ظلم و ستم و مخترع اقسام جور و جفا بود هر گونه تعذیب و تعزیر و ایذا و اضرار که شنیده و شنیده باشند در خزانهٔ او پیدا و خود مهیا داشت **بیت** ز ظلمش همچکس سالم نجسته ✤ کدامی سینه کان ظالم نخسته ✤ طبیعت او بر قتل مردم و هم بنیاد انسان مجبول مفطور بود هر گاه و هر اصف قهر و نائرهٔ غضب قیامت انگیز او زبانه مے زد غیر از ریختن خون و سوختن قصر هستی بذیر طفانی پذیرفت هنگامیکه در بازار عام مے نشست تا انواع تعذیبات مثال بریدن دست و پا و گوش و بینی و میل کشیدن و چشم و گرفتن استخوان با هیزم کوب و سوختن اندام ذوی حیات تاش و کشیدن پوست بدن و دوباره ساختن آدمے و بستن و انداختن در پاے فیل و بردار کشیدن بعل نمے آورد از جای خود برنمی خواست و مردم هر طائفه از صوفی و قلندر و لشکری و گوسپنده و عمال و رعیت و تاجر را باندک تقصیر و کمتر لغزش سیاست عظیم کردے سنج زاده جام را که یک کلمه در انصراف او از ظلم بر زبان آورده بود بناحق کشت و همچنین مردم بسیارے را بی صدور تقصیر بحبس سنگارے بقتل رسانید **بیت** نه بینی کس از و زخمے نخورده ✤ نه صد کس بر یکی رحمے نکرده ✤ هیچ است که ضوابط سلاطین پیشین منسوخ ساخته قواعد مجدد اختراع نماید بدین هر روز ضابطهٔ تازه و حکمی جدید اصدار میفرمود احکام آن بدانجام چون بیگانه از آئین عدالت و انصاف بود موجب تنفر عام و خاص گشته اصفانی یافت و بدین سبب عمال بیچاره بانواع عقوبت مانوذ میشدند و اگر ایفا نا چیزے از جزیے یافت عامه ستاصل می شدند و خلل عظیم در کار مملکت می افتاد از انجمله یکی آنکه خراج تمام ولایت میان دو آب یکی بده قرار داد این امر باعث استیصال رعایا گردید و کار زراعت معطل ماند **بیت** خرابی زبیداد بدینسان چو بستان خرم زباد خزان ✤ بدظلم جانیکه گردد دراز ✤ نه بینی لب مردم از خنده باز ✤ روزی از روزاے خود پرسید که ماند پادشاهے در روے زمین از سلاطین ماضیه و ملوک سالفه که ما بر ممالک او دست تسلط نیافته باشیم گفتند که پادشاه روم و شهر اوجین و سومنات و ملیبار و ولایات خویش و پیشه تنگاه نموده بود و بعضی گفتند که دیوگیر از اولاد سلطنته باید گرد چون سوائے دکن با فرخ سلطان موافقت کرده بود دیوگیر را کرور زمان راجه بهوج دهارانگری گفتند که دولت آباد نام نهاده تختگاه

خود متقرر گردانیده از دهلی تا دولت آباد سراها و رباطها احداث کرده غله خام برای مسافران هندو و طعام پخته بجهت مسلمین از سرکار خود مقرر ساخت و دو طرف راسته درختان در راه نشانیده تا متردد بین بر غایت قطع مسافت کنند و فرمود که باشندگان دهلی که در معمورهٔ دکنت آباد سکنه آنجا و اکثر امصار و قصبات دیگر را بسبب دولت آباد دانده خرج راه از خزانهٔ سرکار داده مبلغ کلی درین کار صرف شد ازین نقل و تحویل تفرقه تمام باحوال مردم راه یافت و دیگر آنکه فرمود تا مس را مانند طلا و نقره در دارالضرب سکه زنند و فلوس مس را بدستور تنکه زر رواج دهند و در خرید و فروخت معمول دارند تا جران هر دیار مس بدارالضرب آورده مسکوک می گردانیدند و امتعه و اسلحه بآن خریده در اطراف عالم می فرستادند و در سایهٔ عدالت بنر و فقره در انجا میفرستند و بدین حیله زر های بسیار از مملکت خارج و در سلطنت خود جمع میکردند **بیت** نیست هر که آئینه سازد سکندری داند ✽ نه هر که چهره برافروخت دلبری داند ✽ دیگر اندیشهٔ باطل او این بود که خراسان و عراق و ترکستان و خوارزم بلکه سائر ولایات ربع مسکون را تسخیر نماید باین تقریب سه لک و هفتاد هزار سوار نوکر کرد و سال اول جهت سپاه بوصول رسید سال دوم چون زر خزانه در عاو فلک و فانکرد و فرصت آن نشد که مردم را کار فرماید تا تسخیر ولایات دیگر چه رسد دیگر اراده نفرمود و آن بود که گوه همانجل را تا دیار چین ضبط نماید بنا بر ین امرای نامدار و خواتین بلند اقتدار را مامور کرد که سمع افواج همراه خود در ون کوه رفته سعی موفوره بکار برند آنها حسب الامر رفته بدفعات کار زار و پیکار نمودند اما بسبب صعوبت راه و بسیاری قلاع و کثرت سپاه مخالف کاری از پیش نرفت که بیان غالب آمده بسیاری از لشکریان سلطانی را کشته غارت نمودند قلیلی که سلامت مانده بنا کامی برگشتند آنها را بیاسا رسانید **بیت** پادشاهی که طرح ظلم فگند ✽ پای دیوار ملک خویش بکند ✽ چون سلطان مرکب چنین امور ناملائم می گردید در مملکت او کمال اختلال راه یافته هر طرف فتنه خفته بیدار گشت و کار بجائی رسید که اکثر ولایت مضبوطه از قبضهٔ تصرف او بدر رفت بلکه در بعین دهلی که تختگاه او بود تمرد و عصیان شائع گردید آمدن زر خراج از اطراف ممالک منقطع گشت و دلمنان بهرام نام که برادر خواندهٔ تغلق شاه بود بلغی در زید سلطان با استماع این خبر از دولت آباد بهمنان آمد ملک بهرام صفوف آراسته آماده پیکار گردید و باندک جنگ و ستیز گشت سلطان بعد ظفر بدهلی مراجعت نمود در همین ایام تمام ولایت میان دوآب از شدت طلب خراج مافوق الطاقه خراب گشته اکثر رعایا خویشها را آتش داده مال و مواشی که توانستند گرفته بدر رفتند سلطان فرمان داد هر کرا یابند بکشند و آن ولایت را تاراج برند عمال با مر مامور شتغال ورزیدند سلطان بآنقدر راضی نگشته بارادهٔ استیصال آن بیچارگان خود هم بنام شکار بیرون رفت و تمام آن نواحی را تاراج و سکنهٔ آنجا را علف تیغ بیدریغ گردانیدند و سرهای مردم را بر کنگره قلعهٔ برن آویخت از انجا بطرف قنوج رفته آن دیار را هم بدستور ملک دوآبه تاراج کرده عالم عالم مردم آنجا را قتل رسانیدند از انجا به ترهت رسیده آن ولایت را نیز خراب ساخت و از انجا بطرف دهلی برگشت در اثنای راه تمام قصبات و دیهات را بسبب قحط سال و ظلم عمال خراب حال دیده و از مردم ډاک چوکی در راه نشانی ندیده آثار آبادی را بالمره زائل یافت چون نزدیک بدهلی رسید ویران تر دید و سکنهٔ آنجا را پریشان تر **بیت** آن مصر و مملکت که تو دیدی خراب شد ✽ وان فرو مکرمت که شنیدی خراب شد ✽ سلطان اندکی ناوم گشته بآبادی رعیت و افزونی زراعت توجه گماشت و رعایا را از خزانهٔ سرکار تقاوی داده بکار زراعت تاکید فرمود و نیز فرمود تا بر فساد نیتی که داشت باران نشد و سعی مزارعان بیچاره سودی نداد و رعایا کز راز خزانهٔ سرکار گرفته زراعت کرده بودند بقبل رسیدند و لیفوه می نیت زشت آن بدسرشت قحط عظیم روی داد گندم قیمت آدم پیدا کرد و در سرخ همسنگ طلا گردید غله کمیاب چه که نایاب گشت تهیدستان بگرسنگی مردند و متوسطین هم جان بحق تسلیم کردند در چنین وقت سلطان بی رحم

سیاه درون دروازهای شهر بندکرد تا هیچکس از شهریان بیرون نرود عامهٔ خلائق بدین سبب زیاده از حد جمع شده بگرداب فنا فرو رفتند چون قلیلی بیم جان باقی ماندند حکم کرد که دروازها واکنند تا هر که بهر جا خواهد برود کسانیکه طاقت برآمدن داشتند بجانب جنگله و اطراف آن که از زمان فتنه دران جاها نشیمنها بود ند بدر رفتند و حکایات ستمگاری و مردم آزاری سلطان بولایت دور و نزدیک بردند با وجود آن همه شقاوت از راه حماقت خاطر نشان او چنین شده بود که بدون اجارت اخلاف آل عباس سلطنت روا نیست و ارکان آن حرامست بارها عرضداشت سخریت خلیفهٔ مصر که تا آن زمان از فتنهٔ هلاکو خان محروس و مصون مانده بود متضمن بیعت و اطاعت خود ارسال نمود و در سنهٔ هفتصد و چهل و دو هیچ حاکم مصر منشور حکومت برای سلطان حماقت نشان فرستاد آن ابله بی خرد با جمیع امرا و اعیان مشائخ باستقبال رفت و پیاده پا گشته منشور مصر ی بر سر نهاده بر پای حاجی مرفرزی که رسول مصری بود بوسها داد و نهایت تواضع بجا آورده همراه رسول و منشور پیاده پا روان شد و در شهر قهبا استند و لوازم شادمانی بظهور رسانیده بر منشور زر ها نثار کردند و خطبه بنام خلیفه خوانده شد و فرمود که در جاها ی زیبا و شرفات عمارات نام خلیفه بنگارند بعد دو سال دیگر باز منشور نیابت و خلعت و لوای خاص حاکم مصر برای سلطان آمد پیاده پا باستقبال فته منشور بر سر و لوا بر گردن گذاشته بشهر در آمد و با امام صحف و کتب احادیث و منشور خلیفه پیش رو نهاده بهر حکم که اصدار ی کرد بخلیفه منسوب می ساخت و می گفت که امیر المومنین چنین حکم کرده مال فراوان و جواهر گران بها و دیگر اشیا بطریق پیشکش بخدمت خلیفه چند بار ارسال داشت مرتبه سوم نیز منشور رسید سلطان مراتب تعظیم و تکریم بجا آورد دلی زاده ها بعد ا بطریق سیر در هندوستان آمد سلطان تا قصبهٔ بالم پنجکروهی دهلی استقبال کرده در شهر آورد و دولک تنکه و یک پرگنه و کوشک سبز و حوضها و باغها را لنعام مقرر کرد و هر گاه پیرزاده آمدی سلطان از تخت فرود آمده چند گام پیش رفته او را در پهلوی خود بر تخت جا داد القصه بعد ازانکه سنه واذن سلطنت از خلیفهٔ عباسی حاصل کرد سلطنت خود را اعلان و دفع اختلال ازان واجب دانسته بمجرد آوازه انتظام آن حدود مفوض و در زیده و در ولایت گجرات و دیوگیر و بهر و رنج و دستال و دیگر ممالک که منبع فتنه و فساد عظیم گشته بود رفته قریب دو سال دران دیار سپر برده شورش فتنه های آنجا را تسکین داد و در زمانی از روزگار او ندیده و نشنیده که در کتب سیر و تواریخ چگونه نوشته اند و هر گاه در عهد پادشاهی چنین فتنه ها روی داده تدارک آن بچه صورت نموده اند التماس کرد تا که تدارک این قسم امور بهمین صورت میشود و کسی را یارای آن نیست که لیاقت امر خطیر سلطنت داشته باشد بجای خود نصب نموده ترک سلطنت باید کرد یا از اعمالی که باعث تنفر جهانیانست احتراز باید فرمود سلطان گفت که اسپر و برادر چنین ندارم و ترک سیاست نیز نمی توانم بالجمله بعد ازینکه فتنهٔ گجرات رو بها دبعد رسیدن بحکم از کرده های خود شرمنده از هجوم امراض و غلبه انحراف مزاج از اعتدال و دلعیت حیات بجانان کائنات سپرد و مخلوقات را از ظلم و تعدیات میسر آمد مدت سلطنت او بست و شش سال

ذکر سلطان فیروز شاه پسر عم سلطان محمد تغلق

سلطان فیروز شاه عرف ملک فیروز بار بک نبی عم سلطان محمد شاه تغلق چون محمد شاه رحلت نمود از پسر و برادر انش کسی وارث نبود که بر تخت جهانبانی جلوس نماید ارکان دولت و اعیان سلطنت باتفاق یکدیگر ملک فیروز بار بک را که برادر زاده سلطان غیاث الدین تغلق شاه بود بر دیگر ان ترجیح داده تعلقات نموده مرتبه بلند در روشی حاصل کرده چنانچه در هندوستان نا حال نام او مشهور است و اکثر عوام از معتقدان او هستند و عمر پنجاه و سالگی سنه نهصد و پنجاه و نهم هجری بر کنار دریای سند بر سریر فرمانروائی جلوس داده سلطان فیروز شاه ملقب ساختند سلطان نجاتیان آن نواحی صلح کرده از انجا بسمت مولتی روانه گردید و در اثنای راه بعرض رسید که احمد ایاز عرف خواجه جهان که از مقربان سلطان محمد شاه بود با استماع رحلت سلطان در دهلی بخت سلطنت

جلوس سعیده سلطان غیاث الدین محمود خطاب خود داد فیروز شاه عمل بر حماقت او کرده فرمان عفو تقصیرات تمام او نوشته فرستاد اولا از اطاعت سر باز زد چون امرا آن نواحی باو اتفاق نکردند عرضداشت متضمن عجز و نیاز ارسال نمود چون سلطان دیر بواحی بانسی رسید احمد ایاز مع توابع خود سر بر بنه کرده و دست در گردن بسته ملازمت کرد سلطان بمقتضای عطوفت قلم عفو بر جرایم او کشیده بجاگیر لائق سرفراز گردانید و از انجا بفرخی و فیروزی در دار الملک دهلی رسیده نوید عدل و انصاف بجمانیان در دوار را نجطاب لائقه و جاگیر مناسب بلند ساخت و شیخ صدر الدین را که از اولاد شیخ بهاء الدین زکریا بود خطاب شیخ الاسلامی بخشیده تقرب خویش اختصاص داد مهدرین اثنا منشور ابو الفتح خلیفهٔ مصر در رسید سلطان وصول منشور مذکور را سرمایهٔ افتخار خود دانسته شادیانها نمود و بامور جهانبانی قیام ورزید و سهرندرا از سامانه جدا کرده تاوه کروهی داخل آن نموده پرگنه جداگانه مقرر ساخت و بر لب آب دریای ستلج و بیاه کیکی میرود فیروز آباد نام معموره بنا نهاد و در نواحی بانسی قلعه احداث کرده بحصار فیروز موسوم گردانید و نهری از دریای جمنا حوالی سرمور برآورده بآن حصار رسانید همچنین چند نهر از دریای مذکور رود دیگر دریا بابرآورد تا موجب نفع خلائق بوده باشد چون نهر سلمه برآورد ند سلطان بجهت دیدن آن سواری فرمود پنجاه هزار بیلداران بکندن اشتغال داشتند از میان پشته استخوان آدم و فیل برآمد اگرچه فرسوده بود اما بغایت سطبر و بست و رعد طول و استخوان دست آدمی سه درعه طول داشت احتمال میرود که در خنگ پانصد ان و گوران این آدم و فیل کشته شده باشند استخوانها تا آن زمان زیر خاک مانده باجمله چون سلطان داعیه ملک گیری در سر داشت اکثر ممالک بزور شمشیر گرفت و بجانب نگرکوٹ لوای عزیمت برافراشته مسالک و شوار گذار سطے نموده پایان قلعه کانگڑه نزول فرمود و مرکز وار دزو گرفت راجه انجا متحصن گشته بجنگ پیش آمد چون محاصره باستداد کشیده کارے از پیش نرفت صلحی درمیان آمده راجه بملازمت رسیده پیشکش گذرانیده مورد عنایت و نوازش گردید و نگرکوٹ بجمانیان موسوم گشت می گویند کانگڑه مکانیست خوش آب و هوا و سرسبز نشاط بخش و لهاتمام کوه و صحرا مالامال از انواع ریاحین و میوه ها علاوت انگبین و در پایان قلعه مکانیست منسوب به بهوانی پرستش گاه اهل هند در سالی دو مرتبه یکے در ایام نوروز سے در اوائل یا در اواسط اسفند از ماه دوم بعد انقضاے ایام برسات اواخر شهریور یا اوائل مابهر و در ایشان بریاضت کش و مرتاضان باکش و فش و طبقات خلائق از دور و نزدیک سطے مسافت بعیده نموده بقصد زیارت می آیند القصه در ایام مذکور مجمع عظیم مے شود و پرستش گرے و اداد آنکه در ان بسیار جمع مے آید در انوقت که سلطان بر ایجا صلح نزول قصد مراجعت داشت کسی گفت که اسکندر روسے در زمان ورود خود در نیمکان صورت نوشابه درست کرده و نیز انجا گذاشته بود اهل هند بعد مرور سنوات آن را بهوانی نامیده پرستش مینمایند سلطان این مقدمه را استفسار نموده براهمه انکار این قول نموده معروض داشتند که از کتب اسلاف ما که ابتدای تصنیف آن معلوم نیست ظاهر مے شود که این مکان از آغاز آفرینش بعبد طوائف هنود است سلطان بعد نهضت در مکان جوالامکهی دوازده کروهی کانگڑه رسیده مکانے دید که در انجا حجره از سنگ ترتیب یافته و از دیوار بائے آن شب و روز نوائر آتش زبانه میزند و سوائے آن در دو سه جا دیگر نیز از زمین شعله ها میجوشد و نیز در ان مکان کتب بسیارے از براهمهٔ سلف یافتند سلطان علمای آنطائفه را بحضور خویش طلبیده اشته مضامین آن را شنیده محفوظ گردید و فرمود که بعضے از ان کتب را بفارسے ترجمه کنند تا سطالب آن درست و بآسانی فهمیده آید مولانا عزالدین حسب الامر کتابے در حکمت طبیعی از ان کتب چیده مطالب آنرا در سلک نظم کشیده و بکتاب فیروز شاهے موسوم گردانید سلطان بغایت پسندیده در صلهٔ آن نقود بسیارے از طلا و نقره با ضافهٔ جاگیر مرحمت کرد و مضمون آن کتاب اکثر اوقات مذکور محفل سلطانی مے شد القصه سلطان بعد فتح نگرکوٹ بجانب تهٹه نهضت نموده جام حاکم آنجا بقوت و کثرت آب دریاے سند پناه برده مدتی محاربه نمود و کارے

از پیش نرفت با نصرت رسلطان این مهم را ملتوی گذاشته بگجرات رفت و ایام برسات در آن دیار گذرانیده باز بطرف تهته نهضت نمود و چام لعبد محارب لسیار چون تاب نیاورد امان خواسته ملازمت نمود و پیشکش سهساله قبول کرد سلطان بعد نظم و نسق مهمات آن دیار عزیمت مراجعت نمود و بانتظام جهانبانی اشتغال ورزیده بمقتضای نیکذاتی و حسن فطرت سلطنت بعدالت کرده ضوابط عدل و احسان و قواعد امن و امان در میان جهانیان گذاشت از جمله آنکه خراج ممالک موافق حاصلات و بقدر طاقت رعایا طلب کردے باضافه و توفیر نفرمودے و سخن کسے در حق رعایا گوش نکردے و در اچه آبادے ملک معمورے رعیت بودے بعمل آوردے و بکسی آسیبی نرسانیدے و از اخذ محصول ادنی حرفه مثل گلفروشے و ماهی فروشے و نانبائی و قصابے و کوزه خشت پزے و کاه چرائی و کولوالی و امثال ذلک که باعث آزار غربا و عامه برایاست اجتناب داشت **بیت** دل بندگان جمع بهتر ز گنج * خزینه تهی به ز مردم به رنج * بجهت اشتغال باموحکومت ممالک و محالات امنای متدین خداترس کارگزار متعین کردے و نقیبان اشرار را خدمت نفرمودے و بمودے آلناس علی دین ملوکهم حکام پیروی سلطان فرخنده فرجام نموده قواعد عدالت و انصاف معمول داشتندی و احدے را مجال نبود که مرتکب ظلمی تواند گشت **نظم** خداترس را بر رعیت گمار * که معمار ملکست و پرهیزگار * خدا را بران بنده بخشایش ست * که خلق از وجودش در آسایش ست * ملایمات و هتمان کمن از بهر خویش * که مزدور خوشدل کند کار بیش * رعیت چو نجنبید سلطان و خفت * و رخت امی ایسر باشد از بیخ سخت * سیاست را مطلق ترک گفته هیچ مسلمانی را آزار ندادے و از فیض تربیت و تادیب او و اصلاح حال مردم احدے محتاج سیاست نشدے و از برکات عدلش را ظلم و تعدے سد و گشت و هیچ افریده در عهد سلطنت او آزار نیافت **بیت** لطفش بکرم چاره بیچاره کند * عدلش ستم از زمانه آواره کند * فرزندان و وارثان کسانی را که سلطان محمد شاه تغلق بناحق کشته و قطع اعضا نموده بود بانعام و وظیفه خوشنود کرده خط برائت ذمه سلطان از انجا عه گرفته بمراکا بره اسراف رسانیده در مقبره سلطان گذاشت تا وسیله رستگاری او در عقبی گردد و بمقتضای نیک ذاتی و نیک نیتی عورات مسلمه و کافره را از رفتن بر مزارات و تجانها منع کرد و اساس فسق و فجور مثل میکده و ننگ خانه و دیگر ملاهی منهدم گردانیده و بقصد تحصیل سعادات مساجد و مقابر و مدارس و مهمانسرا و دار الشفا و غیر ذلک آن قدر تعمیر فرمود که سلطان بلبن هم نکرده بود و در بعض تواریخ نوشته اند که فیروز آباد و غیره سے شهر و چهل مسجد جامع پنجته و سے مدرسه و بست خانقاه و دویست رباط و صد نهر و صد کوشک و صد و پنجاه و دو حمام و پنج دار الشفاء و صد مقبره و ده منارهٔ کلان و باغات بشمار بدست همت آن بادشاه احداث یافته از انجمله ست جونپور که بنام نامی عم خود سلطان محمد شاه الغ خان که مشهور بود نخبر الدین جونا آباد نمود و اکثرے از ان آثار تا حال که زیاده از سه صد سال منقضی مے نماید بر جاست چنانچه بر کوچهٔ متصل ملی علامات و آثار عمودے موسوم بجهان نما موجود و عوام الناس آنرا لاٹهٔ فیروز شاه گویند قریب شصت در عه ارتفاع و قطرش سه در عه گویا از یک سنگ ساخته اند و بنیاد آن چنان مستحکم که تا حال قائم ست و مدت مدید دیگر برپا خواهد بود **بیت** جزای حسن عمل بین که روزگار هنوز * خراب می نکند بارگاه عمر را * چون سلطان بکبر سن رسید ضعف شیب غالب و توانائی شباب مغلوب گشت درین وقت که سلطان را قوای بدنی و حواس ظاهرے سست شده بود در سنه هفتصد و هشتاد و نه شاهزاده محمد خان را سلطان ناصر الدین الدنیا محمد شاه خطاب داده وکیل السلطنة و مؤتمن الخلافة گردانیده خزائن و افیال و حشم و خدم و جمیع اسباب جهانبانی حواله نمود و خود بعبادت و طاعت که شعار حق پرستان فرخنده انجام ست اشتغال ورزید روز جمعه خطبه بنام هر دو پادشاه خوانده مے شد بعد چندگاه ملک مفرح الخاطب ببرستی خان که حاکم گجرات بود بالجمله با فوج آن ولایت اتفاق کرده سکندر خان را که بتازگے بحکومت آن دیار متعین شده بود بقتل رسانیده چون

سلطان محمد شاه بانتقام آن نپرداخت از نهجت خلل تمام در امور ملک راه یافت لشکریان فیروز شاه ازین معنی آزرده گشته و نامردی سلطان محمد شاه یقین دانسته مخالفت ورزیدند سلطان محمد شاه با تهاآماده جنگ گردیده و در دهلی هنگامه کارزار گرم گشت چون سلطان فیروز شاه نیز درنگ گاه تشریف آورد و سلطان محمد شاه تاب مقاومت نیاورده فرار نمود و بجانب کوه سرمور رفت **بیت**

دو جان هرگز بیک پیکر نگنجد * دو فرمان ده بیک کشور نگنجد

القصه سلطان فیروز شاه از محمد شاه پسر خود رنجیده او را از ولایت عهد خویش برآورد و شاهزاده لعل شاه بن شاهزاده فتح خان نبیرهٔ خود را که پدرش مرده بود ولی خود گردانیده بسلطنت برداشت و اجد نانی پسیر دهر نمود سالگی بمرگ طبیعی رحمت حق پیوست و نام نیک خود در عالمیان گذاشت **بیت**

بمرد آخر و نیکنامی ببرد * زهی زندگانی که نامش نمرد

و انفاظ وفات فیروز شاه تاریخ جلوس پسرش آیدا امیر تیمور کورکان هم عصر بود مدت سلطنت او سی سال و هشت ماه بطور رسید مدت سلطنت او پنجاه و سه روز

ذکر سلطان غیاث الدین تغلق

سلطان غیاث الدین تغلق شاه بن شاهزاده فتح خان بن فیروز شاه بعد جلوس جد بزرگوار در سنه هفتصد و نود و سه هجری در قصر فیروز آباد دهلی سریر فرمانروائی متمکن گشت و بر سر شاهزاده محمد شاه که در کوه سرمور بود لشکر گران متعین نمود شاهزاده تاب نیاورده از سرمور برآمده بطرف نگرکوٹ رفت و لشکر سلطان از تعاقبش دست کشیده مراجعت نمود و سلطان از بسکه نوجوان بود و ناآزموده کار باغوای بعضی امرا شاهزاده ابوبکر برادر حقیقی خود را مقید گردانیده شروع بعیش و عشرت نموده کار سلطنت مهمل گذاشت و بغفلت کمال میگذرانید درینصورت ملک رکن الدین و دیگر امرا باغوای شاهزاده ابوبکر برادر حقیقی او که محبوس بود خروج نموده ملک بهارک را که وزیر مدار المهام سلطنته بود دربردروازهٔ دولتخانه کشتند سلطان ازین سانحه واقف شده از دروازهٔ دیگر بدر رفت امرا تعاقب کرده سلطان را مع خانجهان که از جملهٔ مصاحبان بود دستبست آورده بقتل رسانیدند و سران ایشان را بر همان دروازه آویختند و شاهزاده ابوبکر را از قید برآورده بسلطنت برداشتند ازین واقعه شورشے که در دهلی رو داده زیاده ازیک روز نکشید و فتنه فرو نشست و امنیت بظهور رسید مدت سلطنت او پنجاه و سه روز

ذکر ابوبکر سلطان برادر سلطان غیاث الدین

سلطان ابوبکر بن شاهزاده فتح خان بن سلطان فیروز شاه باتفاق اعیان دولت در سنه هفتصد و نود و سه بتخت سلطنت جلوس نمود و بعد چند روز سلطان ظاهر گشت که ملک رکن الدین وزیر از قتل سلطان غیاث الدین تغلق شاه دلریش شده خیال سلطنت در سر دارد او را دستگیر نموده برادر کشید و رفقای او را علف تیغ بیدریغ گردانید مهدیرین اشنا میر صدے تاسا مانه بقصبه ورزیده ملک شوشل حاکم آنجا را بر کنار حوض سنام کشتند و سر او را پیش شاهزاده محمد شاه عم سلطان ابوبکر در نگرکوٹ فرستاده او را تحریص آمدن نمودند شاهزاده از نگرکوٹ براه جالندهر لشکر سامانه رسیده سکه و خطبه بنام خود کرد و میر صیاد زمینداران آن نواحے تبعیت او نمودند قریب بست هزار سوار و پیاده جمع کرده رو بدهلی آورد تا رسیدن بدهلی پنجاه هزار سوار جمع گردید چون لشکر شاهزاده ناآزموده کار و زمینداران غارتگر اوباش و عیار بودند وسیلهٔ جنگ و کارزارے دانستند باندک جنگ منهزم شدند و شاهزاده شکست خورده باده و هزار سوار بولایت میان دوآب رفت بار دیگر پنجاه هزار کس فراهم آورده بامداد و اعانت حاکم قنوج و کنپلہ مستظهر گشته بارادهٔ مجادله مراجعت کرد و باهل ملتان و لاهور و دیگر امصار و بلاد فرامین نوشت که هر جا بندهای فیروز شاهی یابند بکشند و در اکثر جا قتل عام و غارت نام گردید و طرفه خرج و مرج بخلائق رو داده راهها مسدود گشت و خانها خراب شد و اکثر رعایا از ادای خراج انحراف ورزید و فتنه و فساد باطراف ممالک بر خاست بالضروره سلطان اقصد استیصال شاهزاده و رفع شورش و فساد بجانب جالندهر روان گردید

وشاهزاده ازانجا براه دیگر در دهلی آمد و شاهزاده همایون خان بن شاهزاده محمد شاه ارسامانه وستام لشکر فراهم آورده بقصد دهلی عازم گشت درین اثنا سلطان از طرف جالندهر در دهلی رسید شاهزاده محمد شاه تاب نیاورده از دهلی برآمده بازدر جالندهر رفت بعد چند گاه بتحریک غلامان فیروزشاهی شاهزاده بازاز جالندهر در دهلی آمد درین مرتبه سلطان ببیست و پاگشت و تاب جنگ نیاورده از دهلی بطرف کوئله میات رفت و فرمانروائی او منقطع گردید مدت سلطنت او یک سال و شش ماه ✤

ذکر سلطان محمد شاه بن فیروز شاه

سلطان محمد شاه بن فیروز شاه چون بموجب طلب غلامان فیروزشاهی از جالندهر روانه گشت پیش ازانکه در دهلی برسد برای نظام شاهزاده فتحخانخان پسر وصی سلطان را در دهلی نایب مقرر کرده بتعجیل از عقب او روانه شد و از شنیدن این خبر سلطان دولت و اقبال در دهلی تحویل اجلال نمود و سنه هفتصد و نوزده مرتبه ثانی بر تخت جهانبانی جلوس فرمود و سکه و خطبه بنام خود نمود و از کنک زبان غلامان فیروزشاهی که مامور جوهذا از سلطان رنجیده پیش سلطان ابو بکر در کوئله میوات رفتند سلطان محمد شاه نظر بر بیوفائی و کوته اندیشی آنجماعه حکم کرد که از غلامان فیروزشاهی هر کس که در دهلی بوده باشد بدر رود تا سه روز مهلت است والا بالتبتل خواهد رسید هر که بدر رفت سلامت ماند و هر کس که نتوانست رفت بقتل رسید و مشهور راست که بعضی ازان مردم بے گفتند که ما اصیل غلامیم سلطان فرمود هر که از شما کهوکهرے درست بگوید اصیل است چون تلفظ نتوانستند کرد و در زبان پوربی و بنگاله سخن بے گفتند بدین جهت کشته می شدند بدین سبب اکثر مردم که فی الواقع غلام بودند زبان پوربی داشتند تا حق کشته شدند شاهزاده همایون خان از سامانه آمده برخصت سلطان با لشکر گران بر سر سلطان ابوبکر شاه رفت و در نزدیکی کوئله میات محاربه روے داد باندک جنگ و جدل سلطان ابوبکر شاه بقید در آمد و در قلعه میرٹھ محبوس گردیده همانجا بمرگ طبیعی درگذشت بعد از چند گاه سلطان از دهلی برآمده بجانب قنوج و دلمؤ لشکر کشید و سرکشان آن دیار را مالش داده بجالنه رسید و در انجا قلعه را بتحکام تمام احداث نموده بمجد آباد موسوم گردانیده بدیهلی آمد در سنه هفتصد و نود و نه شاهزاده همایون خان را بر سر شیخا کهوکهر که لاهور را متصرف شده بود با لشکرے از امرا متعین کرد در اثنائے راه خبر رسید که سلطان بمرگ طبیعی درگذشت مدت سلطنت او شش سال و هفت ماه بود ✤

ذکر سلطان علاء الدین سکندر شاه عرف همایون خان

سلطان علاء الدین سکندر شاه عرف همایون خان بن محمد شاه بعد استماع خبر رحلت پدر شیخ غریمت لاهور کرده مهم شیخا کهوکهر بر وقت دیگر موقوف داشت و از راه برگشته در دهلی سریر آرای سلطنت گشت و باندک مدت باجل خود درگذشت مدت سلطنت او یکماه و پانزده روز

ذکر سلطان ناصر الدین محمود شاه برادر سلطان علاء الدین سکندر

سلطان ناصر الدین محمود شاه بن سلطان محمد شاه برادر خرد سلطان علاء الدین سکندر شاه بعد رحلت برادر تخت نشین فرمانروائی گشت و در سنه هشت صد و یک هجرے سکه و خطبه بنام او شد مواجب و جاگیر سپاه بدستور سابق بحال داشت و خواجه سرور نخجوانی را سلطان الشرق خطاب داده ولایت جونپور بجاگیرش مقرر کرد و از قنوج تا بهار ضمیمه جاگیر او نمود و استیلا یافته زمینداران آنديار را مطیع و منقاد گردانید و بشاسائی و بردباری و انصاف پژوهی و پرد لی روزگار را فرخنده گرداند چون سلطنت سلطان ناصر الدین محمود شاه اختلال پذیرفت و امرائے حضور چیره دست شدند سکه و خطبه بنام خود کردند سلاطین شرقیه اتباع او هستند و همدرین سال لشکر گران بدفع شیخا کهوکهر که لاهور را متصرف شده بود رخصت گشت و شیخا دوزانو گردیده لاهور محاربه عظیم نمود و شکست خورده درکوه جمون رفت و از نواحے لاهور رفع فساد گردید درین ایام سلطان بجانب گوالیار حرکت کرد مقرب خان و ملوخان که از امرائے کبار بودند در دهلی بوادے مخالفت برافراشتند سلطان

باستماع این خبر رجعت نموده در حوالی شهر رسیده محاصره کرد تا سه ماه جنگ درمیان ماند وحضار دهلی تصرف سلطان در آمد حمایهٔ بانعیه
نصرت شاه بن فتح خان بن فیروز شاه را از میوات طلب داشته در فیروز آباد بر تخت نشانیدند فضل الله بلخی عرف ملوخان که سر حلقه
باغیان بود بخطاب اقبال خان مخاطب گشت درمیان دهلی و فیروز آباد جنگ میشد مساوات می گذشت پرگنات میان دوآب
و پانی پت و جهجر و رهتک تا بست کروهی شهر و تصرف نصرت شاه در آمده غیر از حصار دهلی و خزانه دیگر چیزے در دست سلطان
نماند امرای ملازم این هر دو پادشاه هر یک ولایتی متصرف شده دم استقلال زدو بطور خود حاکم و فرمانروا و کاربار ممالک پراگنده
و ابتر بود مصرع پریشان شود کار ملک از دو شاه ✦ اقبال خان بخدمت نصرت شاه اظهار ارادت خود نموده بر مزار خواجه قطب الدین
بختیار کاکی کلام مجید درمیان آورد و از طرفین عهد موافقت بستند روز سوم اقبال خان از روے مکر و غدر خواست که نصرت شاه
را دستگیر نماید نصرت شاه بالضرور از حصار بر آمده خود را با معدودے پیش تاتارخان وزیر در پانی پت رسانید و فیروز آباد در تصرف
اقبال خان در آمد و مقرب خان که هم چشم او بود بخدمت سلطان رسیده ملازمت نمود و سلطان را بهانه ساخته خود سلطنت می کرد
و اقبال خان بر سر تاتارخان رفته او را شکست داد آدهیش اعظم همایون ظفرخان پدر خود که حاکم گجرات بود در فت فیل و حشم و اسباب
ریاست تاتارخان بدست اقبال خان در آمد و از آنجا بدهلی مراجعت کرده تسلط یافت چون در هندوستان از بطینتی اوهرج و
هرج روی داد و امور سلطنت اختلال پذیرفت میرزا پیر محمد نبیرهٔ صاحبقران امیر تیمور گورکان از جانب خراسان آمده از
آب سند گذشت و حصار اوچ و ملتان متصرف در آورده چند روز در ملتان توقف ورزید و امیر تیمور صاحبقران نیز از کابل
بطرف هندوستان نهضت فرموده در سنه هشت صد و یک هجرے بر ٹھٹه تاخت آورده بلتان نزول اجلال فرمود
و امرای میرزا پیر محمد را القبل رسانیدند این خبر چون در دهلی رسید اقبال خان هیبناک و در فراهم آوردن سپاه و سامان حرب مشغول گشت
صاحبقران از ملتان نهضت فرموده براه ریگستان متوجه شد و به ٹھٹه رسیده قلعه را محاصره نمود و پس از مجادله و محاربه تسخیر ڈرآورد
و مرزبان آنجا با بسیارے از همراهان خود اسیر گشته بیا سا رسید صاحبقران پس از تسخیر ٹھٹه در قصبهٔ سامانه رسیده و بعرض سپاه فرمان داد
طول لیال که جای استادن نوکر است شش فرسنگ بود و بتحقیق تجربه کاران هر فرسخ دوازده هزار سوار احاطه میکند باین حساب
عدد سوار ملازم که نوکر سرکار ش بوده اند هفتاد و دو هزار سوار سے شود و عرض محل استادن نوکر نوکر است کثرت لشکر و فراوانے
سپاه از ینجا قیاس باید کرد **القصه** بعد قطع مراحل نزدیک بدهلی نزول اجلال فرمود و در راه هر کرا یافتند زیر تیغ کشیدند و
بسیارے را دستگیر کردند تا رسیدن بقرب دهلی قریب پنجاه هزار کس اسیر شده بود چون اقبال خان از شهر برآمده برے جنگ آماده
شد از حال و مقال اسیران بنابر استن بسیار ظاهر گشته بعرض رسید که اسیرانی که در لشکر ظفر اثر هستند خبر قرب وصول اقبال خان
شنیده شادمانیها می کنند در عین جنگ گاهبانی پنجاه هزار کس خالی از صعوبت نیست آتش غضب پادشاهی شعله ور گشته حکم
بقتل آنها اصدار یافت تنفسے را زنده نگذاشتند بالجمله اقبال خان از شهر برآمده حرکت مذبوحے نموده در حملهٔ اول بگریخت
و بشهر در آمده در حصار بروی صاحبقران ایستاد بهادران شهامت کیش تعاقب نموده خلق کثیر را کشتند و اکثر فیلان و اموال
اقبال خان بدست سپاهیان لشکر منصور افتاد چون اقبال خان صورت حال بدین منوال دید تاب مقاومت نیاورده بوقت
شب ترک عیال و اطفال کرده ببدر رفت و در قصبهٔ برن رسیده اقامت ورزید و سلطان ناصر الدین محمود شاه که از سلطنت
فقط نامی داشت با قلیلی از نزدیکان خود راه گجرات پیش گرفت روز دیگر صاحبقران شهریان را امان داده جمعے از ملازمان را بجهت
تحصیل اموال از اهالی آن شهر متعین فرمود برخے از مردم شهر تاب سخت گیرے تحصیلداران نیاورده در مقام انکار در آمدند

وبعضی از نهدیان چندکس از مغلان را کشتند این معنی باعث اشتهاب ثائره قهر سلطانی گشته حکم قتل عام بعبد ورجوست و خلق بیحساب زیر تیغ بیدریغ ره سپر صحرای عدم گشته دهلی آن زمان خراب شد که گویا آبادی نداشت وعدد اسرا و نهدیان از مرور ملام الغیوب داند ولیس صاحب قران بعد از قتل عام در عمارات سلطانی نزول اجلال فرموده بار عام داد وحسب الحکم خطیب بر سر منبر رفته خطبه بنام او خواند و دراهم و دنانیر بسکه صاحبقرانی زینت یافت بعد قتل عام دهلی بطرف میرٹھ رفته میان دوآب حکم بقتل و غارت داد و اهل وعیال خلق کثیر اسیر گردید و از انجا به سهروار گنگا رفت و این سهروار مکانیست که دریاے گنگ ازکوه سوالک همانجا بیرون می آید اهل هند آنجا را از معابد بزرگ دانسته در ایام معهود بقصد غسل و زیارت آنجا آمده ازدحام می کنند و بعضی از اوقات در انجا مجمع عظیم میشود اتفاقا در آن اوان که صاحبقران در سهروار نزول نموده وقت ازدحام مردم بود حکم قتل عام بصدور پیوست اکثرے علف تیغ لشکر منصور و بقیة السیف گریخته داخل کوه گشتند از انجا کوچ فرموده براه دامن کوه سوالک در جمون رسیده راجه جمون راه ستیز نموده مسلمان ساخت از سهروار تا جمون بیست و دو جا جنگیده غالب آمد دران نواحے خضر خان و دیگر امراے هندوستان آمده ملازمت نمودند غیر از خضر خان که سیزده ویک مرد بود همه را قید فرموده خضر خان را از روے عنایت ایالت لاهور و ملتان و دیپالپور مرحمت فرمود و بزبان گذرانید که من سلطنت بخضر خان بخشیدم چون موسم تابستان در رسید شدت حرارت آفتاب هند خصوص ملتان که حدیدة ترازا ماکن دیگر ست ملائم طبع لشکریان صاحب قران نیامد که خواهد سیر سیرات ولایت بوده اند نیفتاده تاب گرما نیاورند بالضرور امیر تیمور صاحبقران کوچ فرموده از راه کابل متوجه دارالسلطنت دهلی تا دو ماه بعد از کوچ صاحبقران خراب مطلق بود بعد ازان فراریان تبدریج آمده ساکن شدند و صورت آبادی گرفت چون صاحبقران از حدود هندوستان بدر رفت سلطان نصرت شاه که تاب صدمات عساکر منصوره نیاورده بجانب سیوات گریخته بود جمعیت فراهم آورده باز در دهلی آمد و بامور جهانبانی پرداخت بعد رسیدن در دهلی فوجے بر سر اقبال خان که در برن بود متعین کرد اقبال خان شب خون آورده آن فوج را شکست داد و بکمال زور و قوت روبدهلی آورد سلطان تاب نیاورده فیروز آباد را هم گذاشته بجانب سیوات رفت از دهلی تا بفیروز آباد بتصرف اقبال خان درآمده ملک میان دوآب محال حوالی شهر بقدر بیست شیشتر متصرف گشت وسائر بلاد هندوستان در تصرف امرا آنجا ماند چنانچه ولایت گجرات در تصرف اعظم همایون خان و تاتارخان لشکر او دولا هور وملتان و دیپالپور تا لواحی سند را خضر خان داشت و مهوبه و کالپی محمود خان پسر ملکزاده فیروز و قنوج و اوده و رملو و سندیله و بیرنگ وبهار و جونپور را سلطان الشرق عرف خواجه جهان و در بلاد مالوه دلاور خان و سامانه علیخان و بیانه شمس الدین اوحدے متصرف بودند وهر کدام دم از استقلال میزد اطاعت یکدیگر نمیکردند در سنه هشتصد و سه سلطان ناصر الدین محمود شاه که از خوف صاحبقران بگجرات رفته بود با جمعیت و اطمینان بدهلی آمد اقبال خان استقبال نخود و در قصر همایون جهانشاه فرود آورد تا چون خان اعظم رخصت یابد اقبال خان بود و قتیکه بر سر سلطان ابراهیم لشکر فرستاد سلطان الشرق بجانب اوده لشکر کشید سلطان ناصر الدین محمود شاه را همراه برد چون بر سلطان ابراهیم تسلط یافت ناچار بدهلی برگشت و آن وقت سلطان ناصر الدین محمود شاه که گویا در قید اقبال خان بود فرصت یافته بهانه شکار برآمده نزد سلطان ابراهیم رفت که شاید باعانت او کارے از پیش برد و اصلا معاونت نکرد بلکه برسم مهاندارے همراه خود بر سلطان ناصر الدین محمود شاه از نزد او مایوس در قنوج آمد و نایب سلطان ابراهیم را که در انجا بود شکست داده قلعه قنوج را متصرف شد و علم سروری برافراخت اقبال خان از استماع این خبر بر سر سلطان ناصر الدین محمود رفت چون قلعه استحکام داشت نتوانست بر و دست یافت از انجا معاودت نموده باتفاق بهرام خان حاکم سامانه که از غلامان فیروز شاهی بود و بست هزار

سوار موجود داشت بسر خضرخان بجانب دیپالپور و ملتان لشکر کشید بعد رسیدن در تلوندی زمینداران آنجا را که برای ملاقات آمده بودند قید کرد و بلطائف الحیل بهرام خان را نیز محبوس گردانیده بمقابله خضرخان روانه شد خضرخان نیز لشکر فراهم آورده بغرضیت محاربه از دیپالپور برآمده طرفین را باهمدیگر کارزار رو داد ازانجاکه اقبال خان رابخت و اقبال پشت داده بود در اندک زد و خورد شکسته شده بقتل رسید و نتیجهٔ حرام نمکی و عهد شکنی عائد حال او گشت **بیت** بنقض عهد دلیرے مکن که چرخ فلک ✽ نتیجهٔ عملت زود در کنار نهد ✽ چون خبر کشته شدن اقبال خان در دهلی رسید دولتخان و اختیار خان و دیگر امرا که در دهلی بودند سلطان ناصرالدین محمود شاه را از فتوح طلبیده در ماه جمادی الاولی سنهٔ هشت صد و نه تجدید بیعت سریر خلافت نشانیدند دولت خان بالشکر فراوان بر سر بهرام خان که بعد بهرام خان و رسامانه و مستقلال زده بود رفت و درین اثنا خضرخان از ملتان بالشکر کثیر در سامانه و سهرند رسید دولت خان تاب مقاومت نیاورده پیش سلطان در دهلی رسید سلطان فکر خضرخان هیچ ننموده بطرف سنبهل برآمده از تاتارخان انتزاع نمود و اسدخان لودی را در انجا گذاشت بعد ازان در حصار فیروز آمده برقوام خان گماشتهٔ ظفرخان مظفر گشته بدهلی مراجعت کرد و خضرخان سه مرتبه از ملتان لشکر فراهم آورده بر سر دهلی آمده با سلطان ناصرالدین محاربه کرده برگشته رفت چون درین ایام ملوک طوائف شده بود بهر طرف امرا دم استقلال میزدند غیاث رهنگ و بعضی محال ملک میان دوآب در تصرف سلطان بنود روزی بر سبیل شکار بجانب کمپیل رفته بدار السلطنته مراجعت کرد در راه بمارے صعب رو داد و در اندک ایام بهمان بمارے درگذشت مدت سلطنت که خیزران نام بنود بیست سال و دو ماه از ابتدای سلطان غیاث الدین تغلق شاه عرف غازی الملک تا سلطان ناصرالدین محمود شاه هشت تن مدت نود و شش سال و دو ماه یازده روز جهانبانی نمودند بعد او نسل و سلطنت سلسلهٔ ترکان که فرزندان و خویشان و غلامان سلطان شهاب الدین غوری بودند بیست و چهار تن دو صد و سه سال جهان داری کردند آخر شد ✽

ذکر سلطنت رایات اعلی خضرخان بن ملک سلیمان

رایات اعلی خضرخان بن ملک سلیمان پسر خواندهٔ ملک مردان از امرای کبار فیروز شاهی بود چون سلطان ناصرالدین محمود شاه رحلت نمود امرا با عهد گرا اتفاق نموده دولت خان را که از امرای کبار بود بسلطنت بردارشتند خضرخان از استماع این خبر لشکر فراوان بهر سانیده از فتح پور ملتان که دارالایالهٔ او بود روانه شده بدهلی رسیده آنرا محاصره کرد تا چار ماه محاربه درمیان بود اگرچه دولت خان مراسم قلعه بضرورت بیرون آمده خضرخان را دید خضرخان او را مقید نموده در حصار فیروز آباد فرستاد و همانجا روح او از حصار بدن بدر رفت بالجمله خضرخان مظفر و منصور گشته داخل قلعهٔ دهلی گردید و در سنهٔ هشت صد و بست و یک هجری سمات جهان بانی بعهده خود گرفت چون صاحبقران هنگام نزول هندوستان او را سزاوار فرموده بشارت سلطنت باو داده بود خضرخان کشایش کارهای خود و عروج بمعارج حکمرانی بمیامن توجهات صاحبقرانی دانسته اول سکه و خطبه بنام صاحبقران بعد از جناب شاهرخ میرزا خلف امیر تیمور صاحبقران رایج گردانیده و مراسم وفاداری بظهور رسانید آخر کار سکه و خطبه بنام خود کرده بر اکثر ممالک تصرف نمود و حکومت مستقلال کرده جمیع امرا را مطیع و منقاد گردانید جمعی که در فترت نزول صاحب قران بی خانمان شده بودند در حکومت او آمده آباد گشتند و مرفه الحال شده دعاگو دولت و سلطنت و بقای عمر و دولت او مے کردند و بکار و پیشهٔ خود اشتغال داشتند این خضرخان سید صادق القول پسندیده اطوار پاکیزه طینت عالی همت و فراخ حوصله بود و شجاعت و سخاوت جبلی داشت و با قتضای عدالت در تربیه احوال رعایا و برایا می کوشید حسب الامر او دلیل پاکیزه گے نسب با وجود استعداد سلطنت و اسباب ملک گیرے اسم سلطنت بر خود اطلاق نکرده بر آیات اعلی مخاطب گردید تا اجل طبیعی درگذشت مدت سلطنت او هفت سال و سه ماه بود سلطان مبارک

بن رایات اعلی خضرخان بعد رحلت پدر والاگهر در سنه هشت صد و بست و هشت بر تخت سلطنت جلوس نموده سکه و خطبه بنام خود
کرد امرای عظام و وزرای کرام مراسم تهنیت و مبارکباد و اطاعت و انقیاد بتقدیم رسانیدند هر یک را مواجب و جاگیر بدستور سابق بحال
داشته بعضے را بقدر حالت اضافه مرحمت کرد و چون شیخا کهوکهر بر سلطان شاه علی مردان مرزبان کشمیر که بقهر و ظفر یافته غنیمت فراوان
آورده بود تسلط یافته دستگیر نموده مال و اسباب بسیار بهمرسانیده قوت و مکنت پیدا کرد و نابر بکثرت زر و فراوانی لشکر غرور سے بهمرسانیده
بجرأت و دلیرے ارادهٔ دهلی نموده از آب ستلج گذشته تا ریوڑ متصرف گشت و از انجا در سهرند آمده با سلطان شه لودے حاکم آنجا جنگ
نمود سلطان مبارک باستماع این خبر از دهلی برآمده در بوانه رسید شیخا کهوکهر از آب گذشته مقابل سلطان بر لب دریا لشکرگاه ساخت
تا چهل روز جنگ درمیان ماند آخر الامر شیخا تاب نیاورده گریخت و سلطان تا آب چناب تعاقب نموده بسیارے را از سوار و پیاده بقتل
رسانیده راجه بهیم زمیندار جموں بملازمت سلطان رسیده مراسم نیکو خواهی بتقدیم رسانید و لشکر بر سر مسکن شیخا برده خراب گردانید سلطان
از انجا معاودت نموده در لاهور نزول اجلال فرموده همانجا طرح اقامت افگنده و ادارگان آن دیار را بدلاسا و استمالت آباد ساخت
و باادی شهر توجه گماشت ترمیم و تعمیر قلعه فرموده از انجا بدهلی مراجعت کرد شیخا فرصت یافته باز لاهور را محاصره نمود چون کارے از
پیش نرفت از انجا به کلانور رسیده متصرف گشت و از انجا بطرف جموں رفته باراجه بهیم زمیندار آنجا که برای کومک حاکم لاهور برآمده بود
در آویخت و غالب آمده داخل کوه گردید باز درمیان راجه بهیم و شیخا کارزار سخت رو داد و باراده آلهی راجه مسطور کشته شد و شیخا
مال فراوان بدست آورده قوت و مکنت بهمرسانید و بر لاهور و دیالپور تاخته آن ولایت مبوات و بیانه و غیره ممالک لشکر کشیده تا
بعد فتح این ممالک بدهلی مراجعت نموده لشکر عظیم بر سر جسرتهه متعین کرد در نواحے جالندهر جنگ درمیان آمد جسرتهه شکست یافته بسمکن
خویش گریخت و هر دو چون سلطان بر خلاف قاعده پدر خود خضرخان از اطاعت شاه رخ میرزا خلاف امیر تیمور انحراف داشت ازین جهت
شیخ علی که از جانب شاه رخ میرزا حکومت کابل داشت بموجب امر بر بلند دستان می تاخت در سنه هشت صد و سی و چهار شیخ علی بموجب
طلب فولاد که یکے از امرای سلطان بود و از اطاعت انحراف می ورزید رهنمود آمده دست تاخت و تاراج بر کشاد و در نواحی جالندهر
رسیده تقبل و تاراج و اسیر و نهب پرداخته بسیارے را اسیر کرده در لاهور آورد و از انجا به تواره بعد آن در هیتپور رفته از آب روپے
گذشت و تا آب جهلم پرگنات را خراب ساخته متوجه ملتان گردید و ملک شاه لودے عم سلطان بهلولی لودے که حاکم دیالپور و ضلع تلمبه
جنگ کرده کشته شد سلطان مبارک باستماع اینخبر لشکر گران از دهلی متعین کرد در نواحے ملتان محاربه رو داد و شیخ علی شکست خورده منهزم
گشت بار دیگر باز جنگ بسته و باز شکست بر شیخ علی افتاد و اسباب و اموال او تبتاراج رفت و با معدودے ازمعرکه برآمده رو بکابل نهاد و نیز
سلطان مبارک را با سلطان هوشنگ خدیو مالوه مصالحه نمایان کرد و سے داده و هر یک مظفر و منصور گشت درین حین پیش حسرت کهوکهر قوت
بهمرسانیده از اب جهلم و چناب در آمده بسیاه گذشته در جالندهر رسید ملک سکندر که از جانب سلطان بر سر او متعین شده بود در اندک مجادله
شکست یافته گرفتار گشت حسرتهه کهوکهر فتح یافته از جالندهر بر لاهور آمده محاصره نمود و سه ماه درین اثنا شیخ علی بازار کابل آمده حوالی لاهور و ملتان
را تاخت و تاراج و دستبرد نموده خیرگیها نموده برگشت و انواع خرابے بحال متوطنان آنديار راه یافت سلطان از استماع این حوادث بطرف
لاهور و ملتان عزیمت نمود و ملک سرور وزیر خود را بمقدمهٔ لشکر ساخت چون ملک سرور بسیمانه رسید حسرتهه کهوکهر محاصره لاهور گذاشته
بمسکن خویش شتافت و ملک سکندر را که در جنگ جالندهر دستگیر شده بود همراه برده و باز در مرتبه از کوه برآمده در جالندهر و بجوار رسیده
فتنه و فساد برانگیخت و قوت او روز بروز زیاده گشت و درینوقت شیخ علی از کابل نهضت نموده مملکت کناره بیاه تاراج کرده خلق کثیر
را اسیر نموده بلاهور آمد قلعه را متصرف گشت و دوازده هزار سوار بانجا سے برای محافظت گذاشته بتسخیر دیالپور رفته فتح نمود

سلطان از استماع این خبر از دهلی بسرعت آمده مستعد جنگ گردید شیخ علی تاب نیاورده بجانب کابل رفت سلطان از عقب او رفته قلعه سبلور را که برادرزاده شیخ علی در تصرف داشت محاصره کرد آفتاب در عاجز شده دختر خود را به پسر سلطان داده صلح نمود سلطان از مهر پشاور و لاهور و نواحی آن خاطر جمع نموده بدهلی رجعت کرد چون از لک سور و در وقت محاربه مجاهدانه با شیخ علی آثار اخلاص و جانفشانی بظهور رسیده ملک کمال الدین را دلاسا نموده و بایه ملک سرور روز بروز نازل و رتبه ملک کمال الدین پیوسته در ترقی بود ملک سرور آزرده خاطر گشته باتفاق بعضے امرا که از سلطان منحرف و بطرف او مائل بودند قابو یافته سلطان را در وقتیکه بمسجد جامع مبارک آباد برای نماز رفته بود بقتل رسانید مدت سلطنت او سیزده سال و شانزده روز بود سلطان محمد شاه بن سلطان مبارک شاه بن رایات اعلی خضر خان در اصل این پسر خلف شاهزاده فرید الدین بن رایات اعلی است چون مبارک شاه فرزند نداشت برادرزاده را بفرزندی خویش گرفته پرورش نمود در سنه هشتصد و چهل و یک هجری در مبارک آباد بر اورنگ فرمانروائی جلوس نموده سکه و خطبه بنام خود کرد ملک سرور اگرچه بظاهر اطاعت نمود اما اسباب سلطنت شامل فراش و سلاح خانه و توپخانه و فیل خانه و دیگر کارخانجات در تصرف او بود و خطاب خانجهانی داشت در اندک وقت تسلط شدید پیدا کرده بعضے از امرای مبارک شاهی را بقتل رسانیده بعضے را در قید نگاه داشت و اکثر پرگنات را بتصرف در آورده کسان را به تحصیل مالواجب تعیین کرد و از استیلای او امر بستوه آمده نزد ملک کمال الدین که کمال الملک خطاب یافته از امرای بزرگ در امور وزارت شریک بود بظلم نمودند او با امرا اتفاق کرده بر سر ملک سرور آمده آویزش روی داد ملک سرور قلعه دهلی متحصن گردید تا سه ماه محاربه نموده خود را محفوظ داشت روزے شمشیر را علم کرده بر سر اپرده سلطان بجرأت و دلیری تمام ریخت و جنگ سخت درمیان آمد چون اجل ملک سرور رسیده بود دران معرکه کشته شد و رفیقانش قتیل و اسیر شدند سلطان انتقام خون پدر خود گرفته در سنه هشت صد و چهل و پنج ملتان رسیده هزار منشانخ را طواف نموده فوجے بر سر جسر تخه کهوکهر متعین کرده بدهلی رجعت کرد درین ایام جماعه لنگاه در ملتان لغی و رزیده لوای سروری برافراشتند و نیز سلطان محمود والی مالوه باغوای میواتیان بر سر دهلی آمد سلطان پسر خود را مع ملک بهلول لودی بجنگ او فرستاد و پسر سلطان بموجب اشاره پدر صلح درمیان آورده سلطان محمود با کامی خود مراجعت نمود و این صلح باعث زبونی و بدنفسی سلطان گردید

بیت بجائیکه بدخواه خوے بود ۔ تواضع نمودن زبونی بود ۔ ملک بهلول بمقتضاے شجاعت و مردانگی که در نهاد او متمکن بود این صلح را پسند نکرد و لقب سلطان محمود کرده مال و اسباب او غارت نمود سلطان را این جرأت و جسارت ملک بهلول پسند آمد او را از نوازش و مهربانی فرزند خوانده بخطاب خانخانان سرفراز کرد و ولایت لاهور و دیپالپور با و ارزانی داشت و برای رفع شورش جسر تخه کهوکهر متعین نمود جسر تخه با ملک بهلول صلح نموده بنوید سلطنت مژده داد از همین روز ملک بهلول را فطرت زبونی سلطان و اتفاق جسر تخه هوای پادشاهی در سر افتاده در مقام فراهم آوردن لشکر گردید افاغنه را از اطراف و جوانب طلبیده تنگا داشت چون در ریت لیسر افاغنه کثیر جمع آمدند شوکت خود دیده بعضے پرگنات راسوای جاگیر خود متصرف گشت سلطان که از انک تهدیدے با و نموده ظاهر مخالفت ورزیده بکمال شوکت و مکنت بر سر دهلی آمد مدتے محاصره نموده بے نیل مقصود برگشت و کار سلطان روز بروز زبونی و سستی پذیرفته کار بجائی رسید که امرا که در بست و کشاد دارالسلطنته دهلی بودند سر از اطاعت پیچیده دم استقلال زدند اطراف ممالک احتمال پذیرفته خلل عظیم در تحصیل خراج افتاد بالآخره سلطان باجل طبیعی درگذشت مدت سلطنت او یازده سال یکماه و چند روز بود

ذکر سلطان علاء الدین بن سلطان محمد شاه بن سلطان مبارک بن رایات اعلی خضر خان

سلطان علاء الدین بن سلطان محمد شاه بن سلطان مبارک شاه بن رایات اعلی خضر خان در سنه هشت صد و پنجاه و دو بر تخت سلطنت جلوس نموده ملک بهلول لودی الخاطب بخان خانان و دیگر ارکان دولت اطاعت گونه کرده و رانک زمانی از وضع و

واطوار سلطان دریافتند که از پدر هم سست تر است و از سستی عمل سلطان تمامی کردن گستان و واقعه طلبان نزدیک و دور جاده پیمای ترک گشته ازادای مالواجب سر باز زدند و امرای هر صوبه و جاداران هر مکان علم مخالفت برافراشته ملوک اطراف گردید سلاطین دکن و مالوه و گجرات و جونپور و بنگاله بتسخیر دهلی کمر بر بستند و لاهور و دیپالپور و سهرند تا پانی پت ملک بهلول دم استقلال میزد و درخواستی دهلی تا سرای لاڈو احمد خان میواتی در تصرف داشت و سنبهل با توابع گذر خواجه خضر که از دهلی نزدیک است در تصرف بهادر خان لودی بود و گول و جالیسر و دیگر قصبات را علی خان و چندوار را قطب خان لودی و بجوگانو و کنپله را رای پرتاب و بیانه را داؤد خان قابض بودند همچنین هر کس در هر جائی که بود خود را مالک آنجائے شمرد و غیر از دهلی و بداؤن جای دیگر در تصرف سلطان نبود بعد چند گاه سلطان بجانب بیانه سواے کرد و اثنائے راه خبر رسید که والی جونپور بقصد دهلی مے آید سلطان بے آنکه بتحقیق صدق و کذب خبر پردازد از راه معاودت کرده در دهلی آمد حسام خان عرف حاجی شرقی وزیر بعرض رسانید که بجرد آوازه دروغ مراجعت لائق حال نبود سلطان ازو آزرده خاطر گشت بعد آن بجانب بداؤن نهضت فرموده مدتے در انجا اقامت ورزیده باز بدهلی آمد بداؤن را خوش کرده خواست که آنرا دار السلطنته مقرر کرده علی الدوام همانجا بگذراند حسام خان از روی اخلاص و دولت خواهی بعرض رسانید که دهلی را گذاشتن و بداؤن را تختگاه کردن صلاح دولت نیست سلطان زیاده تر رنجیده او را از خود جدا گردانید و دهلی گذاشته از هر دو برادران خود یکی را شحنه و دیگرے را امیر کوی مقرر کرده متعین دهلی نمود با لجمله در سنه هشتصد و پنجاه و سه هجرے سلطان بجانب بداؤن رفته باندک ولایت قناعت کرده بعیش و عشرت اشتغال ورزید بعد چند گاه درمیان هر دو برادران سلطان که در دهلی بودند مخالفت روے داد با یکدیگر جنگ ندیکی از انها کشته شد روز دوم مردم شهر بجوم آورده باغوای حسام خان دیگرے را بقصاص کشتند سلطان در نیوقت بسخن بداندیشان فساد پیشه قصد حمید خان که او را وزیر انها گردانیده بود نمود او از بداؤن فرار نموده به دهلی آمد و باتفاق حسام خان شهر را متصرف گشت و در حرم سراے سلطانی در آمده زنان و دختران سلطان و دیگر پردگیان را که در دهلی بودند بانواع فضیحت و خوارے سر بر هنه از شهر بیرون نمود و تمامے خزائن و دفائن را متصرف گشت سلطان با وجود استماع این خبر باقتضاے جبن و بے غیرتے بهانه برسالت نموده از انتقام اغماض کرد حمید خان با ادراک این معنی که اسم سروری و سلطنت بر دیگرے باشد و خود مدار علیه کرد و توقف سلطان را مغتنم شمرده ملک بهلول را برای سلطنت طلب داشت ملک بهلول از دیپال پور در دهلی آمده قابض گشت و فوجے از خود در دهلی گذاشته باز دیپال پور رفته در مقام اجتماع عساکر در آمده بسلطان عرضداشت که چون حمید خان بے اعتدالی نموده بانتقام آن بر سر اوے روم و بدو تنخواهی سلطان تردد مینمائم سلطان در جواب نوشت که چون پدر من ترا لپ خوانده است تو مرا بجاے برادرے و من سرو برگ تردد ندارم بیک سر گنه بداؤن قناعت کرده سلطنت را بتو واگذاشتم ملک بهلول روز بروز قوت بهم رسانیده قباے بادشاهی بر قامت خود راست گردانید و از دنبال لشکر در دهلی آمده بر تخت سلطنت جلوس نمود و بعد مدتے مدید سلطان در بداؤن باجل طبیعی در گذشت مدت سلطنت که محض بر اسم بود هشت سال و سه ماه مع حکومت بداؤن از ابتداے رایات اعلی خضر خان تا سلطان علاء الدین چهارده مدت سی و نه سال و هفت ماه شانزده روز سلطنت و جهانبانی نمودند

ذکر سلطان بهلول افغان لودی

سلطان بهلول افغان لودے الخاطب بنجان خانان ملک بهرام جد برگوا سلطان بهلول مردے از ثقات بود و در عهد سلطان فیروز شاه از برادران رنجیده در ملتان آمده نوکر ملک مردان حاکم آنجا که از امراے فیروز شاهی بود گردیده او را

پنج پسر بود ملک شه و ملک کالا و ملک فیروز و ملک محمد و ملک خواجه این پنج برادر بعد رحلت پدر در ملتان سکونت داشتند ملک شه که از همه کلان بود فوت خضر خان گردید و در جنگ اقبال خان که با خضر خان روی داد تردد نمایان کرده اقبال خان را کشت و بجلدی این این خدمت خطاب اسلام خانی یافته روز بروز ترقی نموده بر تبه علیه فائز گردید و آخر کار بحکومت سهرند سرفراز ی یافت برادران دیگر که همراه او بودند ملک کالا پدر سلطان بهلول از جانب اسلام خان برادر خرد حاکم دوراله تابع سهرند گردیده با افغانان نیازی بتقریبے جنگ کرده کشته شد در اینوقت سلطان در شکم مادر بود بارادهٔ الٰہی در ایام نزدیکے وضع حمل ناگهان سقف خانه افتاده مادرش جان بحق تسلیم کرد چون حمل از هشت ماه گذشته بود شکم او را شگافته سلطان بهلول را که رمقی از حیات داشت زنده برآوردند بعد ازان که یکماه شد پیش اسلام خان در سهرند آوردند چون سلطنت سیدوستان بصیب آن طفل انتظام نجختان قضا و قدر در تربیت و پرورش او بود ند اسلام خان نظر غایت بلو انداخته در پرورش او اهتمام نمود و به بهلول موسوم گردانید افغانان از روی حقارت او را بلو گفتندے چون بحد رشد و بلوغ رسید آثار عقل و کاردانی از ناصیهٔ حال او اشکار بود اسلام خان او را بفرزندی خود برگرفت و دختر خود را در عقد مناکحت او در آورد روز بروز بر تبهٔ او مے افزود و گوئید روزی ملک بهلول با بعضے از رفقای خود بسیاحت مانه رسید در انجا مبیند این نام درویشے صاحب حال اقامت داشت سبوی ملک بهلول نگاه لطفی کرده بزبان آورد که از شما کسے هست که بادشاهے دهلی بدو هزار رنگه بخرد ملک بهلول توفیق یافته مبلغ معلوم پیشکش نمود درویش تهنیت گفته فرمود که سلطنت هندوستان تبو مے سازد باشد همرا هانش تمسخر و استهزا نمودند ملک بهلول در جواب گفت که اگر این خبر وقوع هست سودا مے مفت هست والا خدمت درویشے بجا آوردیم **بیت** سالکان ره همت چو ارادت بینند * ملک کاؤس و فریدون بگدائی بدهند * **القصه** ملک را بموجب اشارت درویش که از صفر سن بخاطر داشت و باغوا و اشارت حسرت کهوکهر چنانچه مرقوم شد سوای سلطنت دیگر اقتدا جون در عهد سلطان مبارک شاه اسلام خان عرف ملک شه در جنگ شیخ علی کابلی کشته شد و مجملی ازان گزارش یافت ملک بهلول قائم مقام عم خود گردیده عازم معارج دولت گشت و آخر کار بر تبهٔ امیر الامرائی رسید چون سلطان محمد شاه بر سریر جهانبانی نشست ملک بهلول را شجاع و دلاور دکار طلب نام آورد دانسته پیش آورد و خان خانان خطاب داده فرزند خواند او در اندک مدت بسبب از سلطان محمد شاه آزرده شده رو گردان گردید قطب خان ولد اسلام خان که خود را هم چشم ملک بهلول سید دانست و بنی عم هم بود ند از نتائج بعث ملک بهلول انحراف در رزیده نزد سلطان محمد شاه رفته بسردارے حسام خان عرف حاجی ترتے لشکر گران بر سر ملک بهلول آورد و در موضعی از توابع بوڑیه و شاهوره فیما بین فریقین جنگ واقع شد بتائیدات الٰہی ملک بهلول فتح نمود و حسام خان شکست یافته بدهلی رفت و کوکب طالع ملک بهلول اوج گرائے ترقیات گشت و مخدیت سلطان محمد شاه نوشت که اگر حسام خان را القبل رسانند و منصب وزارت بحمید خان و هندو فرمان بردار کرده خدمتگاری بجا می آرم سلطان بے آنکه تامل نماید حسام خان را بطرف نموده حمید خان را بر تبه وزارت سرفراز گردانید این معنی موجب ازدیاد خیرگے ملک بهلول گردید و قوت و مکنت بهمرسانیده بتدریج سهرند و سنام و لاهور و دیپالپور و حصار فیروزه و دیگر اماکن بزور و غلبه تصرف کردید و خود را قوی دیده بقصد تسخیر دهلی رفت چون میسر نشد بسهرند مراجعت کرده خود را سلطان بهلول خطاب داده سکه و خطبه بموقوف بر استمداع دهلی گذاشت و بشارت درویش را متذکر بوده مسرور و خوشوقت می گذرانید درین وقت که سلطان محمد شاه خواب واپسین نمود سلطان علاء الدین بر تخت جهانبانی نشست و بسبب سستی و نارسائی او سلطنت ملوک طوائف گشت و خود بر بدائون اکتفا کرده همانجا سیگذرانید و چنانچه سبق ارقام یافت حمید خان وزیر را با خوای امرا بر انگیخته قصد او کرد او بحیله از بدائون برآمده در دهلی رسیده زنان و دختران سلطان را بے حرمت کرده بیرون از حصار دهلی بدر نمود و خزاین و اسباب سلطنت را متصرف گشت و سلطان از بے حمیتی انتقام آن

گرفت حمید خان بعد رسیدن در دہلی سلطان بہلول را بسوی سلطنت دعوت نمودہ از سہرند طلبداشت چون سلطان بدہلی آمد حمید خان
بعد از عہد و پیمان مقالید حصار حوالہ او کرد حمید خان چون کمنت و قوت بسیار داشت سلطان بہلول بنا بر صلاح وقت با او مدارا نمودہ ہر روز
بسلام رفتی روزے حمید خان در خانہ سلطان مہمان شد افغانان باشارۂ سلطان دران مجلس بعضی حرکاتیکہ از عقل دور و بر روبہ نیخ دور
نزدیک باشد بظہور رسانیدند تا مردم آنہا را خفیف العقل پندارند چنانچہ بعضے کفش خود را بر کہ بستند و بعضی کفشہا را
در طاق بالای سر خود گذاشتند حمید خان گفت این چہ عمل ست گفتند کہ از ملاحظہ وزد محافظت می نمایم بعد آن بحمید خان گفتند کہ لباط
شما خوب نگہدار و اگر یک گلیم عنایت کنید کلاہ و ملاقہ برای فرزندان خود ساختہ تحفہ فرستم حمید خان تبسم نمودہ گفت کہ قاشہاے
خوب برای فرزندان شما انعام خواہم داد چون خوانہای خوشبو بمجلس آوردند بعضی افغانان از بچہ و چوہ را لیسیدند و گلہا را خوردند بعضے
بیڑۂ پان بے آنکہ والکنند بر گہای موزہ دریدند بعضی بیڑہ را واکردہ تنہا آنہا را خوردند چون دھن سوخت بیڑہ را از دست انداختند
حمید خان فرمود چرا چنین کردند سلطان بہلول گفت کہ این مردم روستائی صحرا نشین انداز آدمیت دور غیر از خوردن و مردن دیگر
کاری نمی دانند روز دیگر سلطان بخانہ حمید خان مہمان شد قرار داد چنان بود کہ ہر گاہ سلطان پیش خان بیاید چند کس ہمراہ شوند اگر شے
از رفقای او بیرون باشند درین مرتبہ موجب اشارہ سلطان بر دربانان تعدے نمودہ بغایہ و زور اندرون در آمدند و گفتند کہ مانیز
مثل بہلول نوکر خان ہستیم او سلام چرا محروم باشیم چون خونخوار بلند گردید حمید خان از حقیقت حال پرسید گفتند کہ افغانان سلطان را دشنام
دہان مے آنید ہی گویند کہ ہاے نوکر خان ہستم بہلول [illegible] چرا بیرون باشیم و سلام نکنیم خان فرمود ہمہ را بگیرند تا اندرون
بیایند افغانان ہجوم کردہ در آمدند و در پہلوی ہر خدمت گار حمید خان دو نفر ایستادند چون سلطان دید کہ افغانان بسیار آمدند دمی تواند
از عہدہ کار بر آمد اشارہ نمود درین وقت قطب الدین نبی عم سلطان ریخیر از بغل بر آورد حمید خان را محبوس نمود و بکسان خود سپرد
و سلطان بہلول دہلی را با خزاین و دفائن و جمیع کارخانجات سلطنت و مہاندارے بی مزاحمت و مخالفت دیگرے متصرف شد و در
سنہ ہشت صد و شصت ہجری سکہ و خطبہ بنام خود کرد و سلطان علاء الدین کہ در بداؤن بود معروضہ داشت نمود کہ سکہ خود رواج سید ہم و نام
شما را در خطبہ بنی انداز م سلطان در جواب نوشت کہ پدر من ترا فرزند گفتہ بود تو مرا بجاے برادری سلطنت را بتو گذاشتہ بہ بداؤن قناعت
نمودہ ام بالجملہ سلطان بہلول کامیاب گشتہ بانتظام مہام جہانبانی پرداخت بعضی امرا کہ بسلطنت او راضی نبودند سلطان محمود والے
جونپور را طلبداشتہ بتسخیر دہلی سخت لیس نمودند او با لشکر گران و سامان بسیار ان آمدہ دہلی را محاصرہ کرد سلطان بہلول بجانب ملتان راہی
شدہ بود با استماع این خبر از دیپالپور معاودت نمود چون نزدیک رسید بسلطان محمود اتفاق کارزار افتاد سلطان محمود شکست یافتہ
بجانب جونپور رفت مرتبہ دوم باز سلطان محمود بر دہلی لشکر کشیدہ بعد مقابلہ و مقاتلہ فرار یافت کہ از مجالات آنچہ در تصرف سلطان
مبارک شاہ پادشاہ دہلی بود متعلق سلطان بہلول و غیر آن اماکن مع آنچہ سلطان ابراہیم والی جونپور در تصرف داشت سلطان محمود متصرف
باشند بعد انعقاد این صلح ہر دو پادشاہ با ماکن نوشتہ برگشتند و بشروط مسطورہ تیغ کارزار در نیام خزیدہ چون سلطان محمود در گذشت
و سلطان حسین خلف او بحکومت جونپور متمکن گشت با سلطان بہلول محاربات در میان آمدہ از طرفین بمساوات میگذشت نوبتے
سلطان حسین با خواے ملکہ جہان بنت سلطان علاء الدین کہ در حبالہ نکاح او بود با یک لک سوار و چہل ہزار پیادہ و چہار صد فیل تو نجانہ
فراوان بر دہلی سوار گردید سلطان بہلول بنا بر پاس حق نمک ہر چند ملکہ جہان تخویف و نیاز کرد کہ نیابتہ از طرف والد بزرگوار شما سے با شما
و اطاعت قبول می نماید بر من سوار نگردید ملکہ جہان بگوش اجابت نشنید و سلطان حسین را طوعاً و کرہاً آمادۂ جنگ گردانید بالضرور
سلطان بہلول با پانزدہ ہزار سوار آمدہ صفوف مصاف آراستہ کارزار مردانہ و پیکار رستمانہ نمود از انجا کہ قوی اقبال و بیدار بخت بود

باوجود اندک لشکر مظفر و منصور گشت سلطان حسین شکست یافته منهزم گردید ملک جهان دستگیر گشت سلطان بهلول از روی مردمی و مروت آن بانو را با غرازو احترام پیش سلطان حسین فرستاد بعد آن هفت مرتبه سلطان را با سلطان حسین محاربات روی داد و شش مرتبه صلح در میان آمده و بار با سلطان حسین شکست یافته بطرف جونپور روپوشته رفت بمرتبه آخرین شکست فاحش خورده با ماکن دور دست رفت سلطان بهلول در شهر جونپور رسیده سکه و خطبه بنام خود و آنولایت را مبارک خان لوہانی که از امرای بزرگ او بود داده بدہلی معاودت کرد درین اثنا سلطان علاء الدین که در بداؤن گوشه اختیار کرده بود بعد بیست سال از سکونت آنجا باجل طبیعی درگذشت سلطان بهلول که بمقابله سلطان حسین در اٹاوا بود برای تعزیت سلطان علاء الدین در بداؤن رسیده بعد ادای مراسم ماتم پرسے بداؤن را از دست پسران سلطان برآورده بکسان خود سپرده این بے مروتے و بے وفائی را برخود روا داشت از انجا بدہلی آمده روز بروز قوت و مکنت بهم رسانیده سلطنت خاطر خواه کرد ظاهر و باطن آراسته بود پیرو شرع شریف نمودے و در عدل و داد مبالغه فرمودے بیشتر اوقات بمصاحبت علما و مجالست فقرا گذرانیدے و تفقد احوال اینان کردے بالآخره در موضع تلاوڑی بمرگ طبیعی جهان را پدرود کرد **بیت**

بهشت و صد و نود و هشت رفت از عالم ✣ خدایو ملک ستان جهان کنا بهلول ✣ مدت سلطنت او سی و شش سال و شش ماه و هفت روز بود

ذکر سلطان سکندر لودی پسر سلطان بهلول

سلطان سکندر معروف شاهزاده نظام خان بن سلطان بهلول بعضی امرای خواستند که شاهزاده بارک خلف کلان سلطان بهلول را سریر آرا گردانیده برسے بر سلطنت اعظم همایون نشیره سلطان رضامند بودند والدهٔ سلطان سکندر کز رگزاده بود نزدیک سلطان مرحوم اعتبار تمام داشت توت و متربت زیاده داشت و اکثر امرا در حکم او بودند در باب پسر خود پیغام نمود دلشاد خان او دی پسر عم سلطان بهلول که بسبب بے هنرے و شکر دافق و در باطن لباس آب و آتش مخالف بود دشنامها داده گفت که پسر رگزاده را چگونه بسلطنت بردارم و بارک شاه را که اصالت و نجابت دارد فروگذارم حانخانان قرسلے که از امرای نامدار بود گفت دور و زاز رحلت سلطان گذشته مناسب نیست که با هلیهٔ سلطان دشنام دهی عیسی خان گفت تو نوکر هستے ترا چه میرسد که در سخن خویش و اقارب دخل کنی خانخانان برآشفته واین سخن که نوکر سلطان انظام خان هستے گفته از انجا بر خاست و جمیع امرا را باخود متفق کرده شاهزاده نظام خان را سلطان سکندر مخاطب ساخته در سنه هشتصد و نود و هشت بقبضه جلالی بر تخت سلطنت نشانیده سکه و خطبه بنام او کرد سلطان از انجا بر بارک شاه برادر کلان خود که در جونپور بود رفته پس از محاربه فتح نمود و آن ولایت را بدستور سابق بر برادر بحال داشته سکه و خطبه بنام خود کرد و نیز با سلطان والی جونپور که از سلطان بهلول شکسته خورده دور دست رفته بود و اکثر اوقات با بارک شاه مجادله و محاربه نمود و جنگ متواتر نموده ظفر و منصور گشت آورده اند که چون نوبت سلطنت دهلی بسلطان محمد شاه بن سلطان فیروز شاه رسید ملک سرور خواجه سرا را که خطاب خواجه جهانی داشت بسلطان الشرق مخاطب کرده جونپور و آن حدود بجاگیرش مقرر گردانید ✣

ذکر سلاطین شرقیه

چون سلطان محمد شاه را شوکت و صلابت نماند سلطان الشرق استیلا یافته پرگنه کول و اٹاوا و کنپله و بهرایچ و رائبریلے و بهار و ترهت و غیره از جانب دهلی در تصرف خود آورده حکومت باستقلال کرد در سنه هشتصد و نود و شش مهرے سکه و خطبه بنام خود نموده آن ولایت را بر و نقے تازه داد و باجل طبیعی درگذشت مدت سلطنت او شانزده سال بود ✣

ذکر سلطان مبارک متبنای سلطان الشرق خواجه سرور مخاطب بخواجه جهان

سلطان مبارک شاه پسر خواندهٔ سلطان الشرق مدت سلطنتش یک سال و چند ماه ✣

ذکر سلطان ابراهیم شرقی بن مبارک شاه شرقی وغیر انیها

سلطان ابراهیم شرقی بن سلطان مبارک شاه چهل سال وچنیاه سلطنت کرد سلطان محمود شاه بن سلطان ابراهیم شرقی سی ویک سال حکمرانی کرد سلطان محمد شاه بن سلطان محمود شاه سه سال وپنج ماه سلطنت داشت سلطان حسین خان بن سلطان محمد شاه یازده سال حکومت کرد وازین سلطان حسین سلسله سلطنت شرقیان اختتام یافت اگرچه قبل ازین سلطان بهلول شیرقیان غالب آمده مملکت جون پور بکسان خود سپرده بود لیکن ضبط آن بواقعی نشده بود ودرینولا که سلطان سکندر مظفر ومنصور گشته بالکلیه آن ولایت را بالضبط واقعی درآورد مملکت شرقی که از تصرف سلاطین دهلی بدر رفته بود بعد یک صد ودو سال ضمیمه ولایت دهلی گردید القصه سلطان سکندر سلطنت باستقلال کرد ومراسم عدل وداد وتقدیم رسانید وعهد او نرخ غلات ارزان ماند ورعایا وبرایا بامنیت وجمعیت بکار وپیشه خود اشتغال داشتند وبرترویج امور شرعیه وتنفیذ احکام اسلام بسیار تقید بود ولتعصب دینی نهایت داشت ازانکه تا امکان تجنبا نهی منهدم ساخت ومساجد مدارس تعمیر نمود ودر شهر او دیگر معابد اهل هنود ان را از غسل واعمال آنها مثل هروکش تراشیدن وغیر ذلک ممنوع داشت ومیخواست که تجنبا نه تمامیسر را منهدم سازد بعضے از مقربین وعلماے طبع پیشه گفتند که بر اندا ختن تجنبا نهاے قدیم جائز نیست اما کفار را از اغتسال وازدحام باز باید داشت سلطان برآشفت که طرف کفار ے گیرند بالجمله سلطان خیلی متعصب بود وهنود را بسے اهانت وذلت ے نمود ومقرر کرده بود که هنود ان اندکے پارچه نیلگون برجامه خود متصل کتف بپیوندند تا اطاعت اسلام بظهور رسد وعلامت هنود ظاهر باشد وکتب هنود ان را هر جا هر کس که ے یافت می سوخت هر کس که از کفار دستار ے بست جزیه بقرار علے از وے گرفتند ازین جهت اکثر هنود ان اندک پارچه بر سر ے بستند وترک بستن دستار نمودند ودر خفت وخواری بقوت روزمره عاجز بودند نوبتے زنار داری را بهمت اجراے کلمه اسلام بزبان او گرفته آوردند سلطان تمامی علما وفضلاے ممالک محروسه جمع کرده دعواے خود بر او ثابت نمود چون او اسلام قبول نکرد او را بقتل رسانید اول کسیکه از سلاطین هنود هنود ان را خوار داشته بدعواے اسلام بر هم زد او بود رعایت اهل اسلام بسیار کردی وروز عاشور اداعیاد خیرات بسیار نمودی ودر مساجد مدارس امام ومؤذن وخطیب ومدرس مقرر کرده وظائف آنجماعه از سرکار مرحمت کردی خبرداری احوال رعیت وسپاه بجائی رسانیدکه خبر خصوصیات خانه مردم باو رسیدے وبعضے از اوقات هنگام شب لباس سلطنت از برانداخته تنها در کوچه وبازار گشتی واز حقیقت حال مراد دیگر خلائق نوعے مطلع شدی که مردم گمان ے بردند که سلطان کجن آشناست واین اخبار مخفی میرساند وبعضی میگفتند که چراغے از طلسمات بدست سلطان افتاده بود که از افروختن آن اخبر ظاهر میشدند وکیفیت روز گزین واحوال روزمرهٔ سلاطین ممالک دیگر جنایاے عالم وعالمیان بے کم وکاست اظهار ے کردند وخزاین زیر زمین دو دیگر اشیاے دور دست بموجب طلب سلطان حاضری نمودند بالجمله سلطان خیلی هوشیار وصاحب دانش وبرامر اضابط بود اگر جائے انتظام تعیین میکرد وهر روز فرمان متضمن تدبیر وترتیب عساکر وآراستن صفوف وملاحظه زمین کارزار وحمله بر مخالف ومحاصرهٔ قلعه بنام سردار فوج می فرستاد ونوکر انش را مجال نبود که از احکام او تخلف تواند ورزید اسباب ڈاک چوکی دایا موجود داشت بامراے سرحد که فرمان صادر ے شد دو سه کروه استقبال ے کرد وحامل فرمان بر بلندی مثل تخت یا از خاک که آراسته فرشے بران می گسترند نشاه نامیر ما مور فرمان سیدا داو بهر دو دست فرمان گرفته بر سر ے نهاد وهمانجا یا در مسجد جامع بر سر منبر هر جا حکم صادر ے شدی می خواند وبعد از اتمام هر ملک هر روز باور سیدے واز سوانح ممالک مطلع شدے آخر بمرض خناق که شدت عارض گشت وآب از حلق فرو نمی شد راه نفس مسدود گردیده سفر عقبی نمود مدت سلطنت او بست وشش سال وپنج ماه ✦

ذکر سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر لودے

سلطان ابراهیم بن سلطان سکندر بن سلطان بهلول لودی در سنه مهصد و نود و پنج هجری که بانواع جواهر گران بهاء مرصع کرده بود جلوس نموده سکه وخطبه بنام خود کرد و نقش ضبط و تسلط او برامرا از پدر هم زیاده تر درست نشسته بود و احدے را از ارکان دولت مجال نبود که سر موا از امر او تجاوز تواند نمود و از انجا که واقعه طلبان سیه باطن سر آگرے هنگامه خویش نمی خواهند که یک کس فرمان روای مستقل و مسلط بوده باشد لهذا سلطان ابراهیم را بر بن ضرافت آوردند که برادر خرد جلال الدین را حکومت جونپور و توابع آن مقرر کرده مرخص ساخت بعد رخصت شاهزاده بسمت جونپور این مصلحت را وزرای نیک محضر نه پسندیدند سلطان کس بطلب شاهزاده فرستاده پیغام داد که بعضی مشورت تهاضروری کرد بر و کرده باید برای یکدیگر باید برگشت شاهزاده در جواب گفت که چون لباس نیک برآمده ام بالفعل نمی رود انا مقصود روانه می شوم بعد ازان حاضر خواهم شد و راضی بآمدن نگشته مخدرها درمیان آورده راهی گشت و قطع منازل کرده در جونپور مسند آرای حکومت شد سلطان الپ امرا آن دیار را امیدوار الطاف خود نموده از شاهزاده برگردانیدند شاهزاده جلال الدین ناچار پرده از روے کار برداشته علانیه کوس مخالفت زده در ران ولایت سکه و خطبه بنام خود کرده لشکر فراهم آورد و با عظم همایون همرواے که از امرای کبار سلطان سکندر بود اتفاق نموده آماده پیکار گشت چون سلطان بدفع این شورش یورش نمود اعظم همایون تاب نیاورده عاجز گشته ملازمت سلطان ابراهیم اختیار نمود و شاهزاده جلال الدین نیز نادم شده می خواست که بملازمت آید لیکن سلطان قبول نکرد شاهزاده جلال الدین برادر بکر باجیت و مدد را به مان حاکم گوالیار پناه برد اعظم همایون سردانی با سے هزار سوار و سیصد زنجیر فیل و توپخانه نبسیار برسر گوالیا تعین شد برشاهزاده تاب نیاورده از گوالیار بطرف مالوه رفت و ازانجا بطرف گوند وانه درآمد و با شاره سلطان گوندوانیان از روے بے رحمے شاهزاده جلال الدین را مقتول ساختند چون سلطان نوجوان بود کاریکه پسندیده خردمندان و لائق بادشاهان بناشد باشورت وزرا نمود و اعیان دولت را باندک تقصیر سیاست بسیار نمود و بسهل لغزش قید و بندے فرمود بدین جهت مردم بجان آمده خواهان زوال دولت او شدند و در امور سلطنت خللها راه یافت القصه میان بهوا گر از سادات عظام و وزرا گرام بودے بتقصیر مقید ساخت و بدون استحقاق آن بیگناه را باغوای بداندیشان بقتل رسانید گویند روزے سلطان سکندر دانه غله موهی که در مسجد جامع منظرش درآمده بود بهر دار شتر بدست میان بهوا دادا و کورنشت بجا آورده بخاطر آورد که چون این دانه سعادت دست بوس پادشاهان یافته فکرے باید کرد که حیات ابدے یابد آن را در باغچه نشیمن خود کاشته مراسم حزم و احتیاط بکار برد از و چند خوشه برآمد چون پخته شد زیاده از دو صد دانه بهر سید همچنین چند سال علی التواتر کاشته حاصلات آن سال بسال بهم رسانیده مبلغی فراوان پیدا کرد و ازان سلحها در شهر دهلی مسجدے بکمال متانت احداث نموده معروض داشت سلطان بر عقل و دانش او آفرین کرده بعنایات خسروانه و افر امیش موجب سرفراز گردانیدند و آن مسجد باسم موسوم گشته تا حال در دهلی قائم و بهمان نام مشهور است بالجمله سلطان ابراهیم وزیر صائب تدبیر را بانباع گشت و اعظم همایون سردانی را که محاصره گوالیار داشت در آگره طلبیده اشته قید کرد اسلام خان پسر او که حاکم ماکپور بود سر به تمرد و فساد برداشته چهل هزار سوار و پانصد زنجیر فیل بکجا کرده آماده پیکار شده پیغام نمود که اگر اعظم همایون را از قید خلاص سازند دست از مخالفت برداشته شود سلطان این معنی قبول نکرد و لشکر بسر او تعین نمود و تقارب درمیان آمده اسلام خان در معرکه کشته شده اعظم همایون در زندان خانه وفات یافت پهاڑ خان پسر دریا خان در بهار بغی ورزیده قریب یک لک سوار یکجا کرده تا ولایت سنبهل متصرف شده خود را سلطان محمد خطاب کرده سکه و خطبه بنام خود نمود همچنین بهر طرف افغانان دگردمن شده علم مخالفت برافراشتند و لشکر لودی مخالفت نمود لاجور گرخت و پیش ظهیر الدین محمد بابر بادشاه در کابل رفته پناه برد و ازانجا نهضت هندوستان نمود و بابر بادشاه هندوستان آمده در مقام پانی پت جنگ کرده منظفر و منصور شد سلطان ابراهیم دران کارزار کشته گردید و ایام سلطنت

او هفت سال از ابتدای سلطان بهبول لغایت سلطان ابراهیم سه سر من مدت هفتاد و یکسال و پنج ماه و شصت روز جهانبانی کردند
ازینجا سلسله لودیان منقطع شد ❊ بیت بیا بگوی که پرویز که از زمانه چه خورد ❊ برد بپرس که کسری ز روزگار چه برد ❊ اگر او گرفت ممالک بسی
دیگری بگذاشت ❊ وراو نماند خزائن بدیگرے بسپرد ❊

ذکر سلطنت ظهیر الدین محمد بابر بادشاه پسر شیخ سلاطین غفتائی هندوستان و مجملی از آبای او

ظهیر الدین محمد بابر شاه بن عمر شیخ میرزا بن سلطان ابو سعید میرزا بن سلطان محمد میرزا بن جلال الدین میران شاه میرزا بن صاحب
قران امیر تیمور گورکان نبیرهٔ اخبار سلاطین و مسطر میدان آثار خواقین پوشیده نماند که چون کارفرمایان قضا
و قدر سلطنت اکثر اقلیم در وجود مسعود صاحب قران امیر تیمور گورکان و دیعت نهاده بودند و در ایام ضاعت انوار سرداری و سروری
از پیشانی حال و استقبال او واضح بود و دعوت پروری از آثار و افعال او لائح بود بعد از آنکه بسن تمیز رسید از حرکات و سکنات
اولیای سلطنت و جهانداری می تراوید و در محاذی گفتار و کردار او بارقهٔ جهانبانی می درخشید اگر با همزادان و همسران در بازی می بود
خیز از کایات مکرانی فرمانروائی می فروخت و سوار سپر بکار لشکر کشی صف آرائی منظور بود بیت به بازی اگر رسم جنگ بود ❊ حدیثش ز دیهیم و اورنگ
بود ❊ اقتصه و خدمت شیرین خان والی تورات از نسل چنگیز خان که عهدهم و مجددی بود بسری برد و بمقتضای شجاعت ذاتی و
ولاوری فطری و زور بازو بر تبهٔ عالی مترقی می شد حتی که پایهٔ قدر او از جمیع امرای عالی درگذشت و بدرجهٔ امیر الامرائی رسید امرای خان بدار
ترکت امارت کرده و در گوشهٔ قناعت بیاد رب الارباب اشتغال داشت چون درگذشت صاحبقران و سیصد و پنج سالگی بود پس از آنکه مانند
سال از رحلت پدرش درگذشت و سنهٔ هفتصد و هفتاد و دو هجری بیاوری بخت بیدار بعد فوت شیرین خان والی توران و خطهٔ بلخ بر
سریر فرمان دهی و تخت جهانبانی جلوس فرموده سکه و خطبه بنام خود کرد و مقرر الوار السلطنه قرار داد و لواے عالمگیرے و گیتی کشائی
برافراشت و کوس مملکت ستانی و جهان آرائی بلند آوازه ساخت و در اندک زمانی ولایت ماوراء النهر و خوارزم و ترکستان و خراسان و
عراقین و آذربائیجان و فارس و مازندران و کرمان و دیار بکر و ثغور شام و مصر و شام و روم و کاملستان زراملستان و گرجستان و هندوستان
و دیگر ولایات مفتوح ساخته اکثر ممالک را در حوزهٔ تسخیر خود در آورد و رؤس منابر وجوه و نامیر نام نامی خود مزین و فرمانروایان روی
زمین را فرمان پذیر خویش گردانید ❊ نظم ❊ ولایت ضبط کرد از قاف تا قاف ❊ سمگاران فرومرد و مدار اطراف ❊ نماند اندر جهان صاحب کلاهی
که در دشش نرفت از دیده راهی ❊ کله داری که کنش بود ذلی باک ❊ سرش را بی کله گفتند بر خاک ❊ خسان را پاک رفت از بهر داری ❊ بگلزار
زمین نگذاشت خاری ❊ مدت سی و پنج سال بکمال استقلال سلطنت کرده و سنهٔ شصت و هشت و سکان اقلیم از هفتاد و نیم سمی سمرقند که موضع
فتح خطا بود در عمر هفتاد و یک سالگی به بیماری سخت رحلت نمود ❊ نظم ❊ سلطان تیمور که مثل او شاه منود اندر جهان ❊ هفت دی و شش در
بوجود ❊ و هفتصد و هفتاد و دوم کرد رحلت ❊ و هشتصد و هفت کرد عالم بدرود ❊ جلال الدین بن میران شاه میرزا بن سوم
صاحب قران حکومت عراقین و آذربائیجان و دیار بکر داشت در سنهٔ هشتصد و سه هجری با قرا یوسف ترکمان حوالی تبریز جنگ کرد و در
میدان کشته شد سلطان محمد میرزا بن جلال الدین میران شاه میرزا و خدمت خلیل سلطان برادر کلان خود که فرمان روای این بود و
سپهداری و سرداری بگذرانید با جل طبیعی درگذشت سلطان ابو سعید میرزا ولد سلطان محمد میرزا در عمر بست و پنج سالگی سریر آرای سلطنت گردید و همچنان
حکومت ترکستان ماوراء النهر و بدخشان و کابل و غزنین و قندهار و بعض صوبجات هندوستان نود و اخر عمر عراق برگرفت و سنهٔ هشتصد و هفتاد و دو هجری از اتفاقی گردون
داور و قصد آزمون حسن اوزون حسن و یوسفخان حاکم آذربائیجان فتحاریا و کار میرزا ابو سعید کار نکرد و سلطان الیقتل رسانید عمر شیخ میرزا پسر چهارم ابو سعید میرزا بحکومت فرغانه و دولات

او رکند و نخشب داشت و خطهٔ آنربجان که در تخت گاه فرغانه است بشیک بستن جسر که عمارات سلطانی بران بود در سنه هشتصد و نود و نه هجری در عرصهٔ دو سه سالگی راه نورد عدمی گشت الغ بیگ میرزا هم برادر مهتر شیخ میرزا خلف ابو سعید میرزا است در علم نجوم کمال مهارت داشت همت بر بستن رصد بر گماشت و بانجام رسانید چنانچه اکثر ارباب تنجیم الیوم استخراج تقاویم از روی آن مینمایند مگر بعضی کسور رصد راجه جیسنگه سوائی که در هندوستان بسعی و اهتمام میرزا خیر الله بیگ مهندس الصرام یافته بزیج جدید سعید محمد شاهی شهرت دارد و قوف یافته اند القصه بزیج الغ بیگ نمی خوانند بعد انتقال عم مهتر شیخ میرزا سلطان احمد میرزا برادر کلان او که سلطنت سمرقند داشت بر سر اندجان لشکر کشیده مدتی محاصره نمود از ارادت الهی لشکر سر ما بر لشکر بانش غلبه آورد و اکثر مردم و چار پایه تلف گردیدند ازانجا خائب و قاصر برگشت ظهیر الدین محمد بابر پادشاه بن عمر شیخ میرزا در دوازده سالگی سنه هشتصد و نود و نه بهجری در اندجان بر سریر سلطنت جلوس نمود و یازده سال در ماوراء النهر با سلاطین جغتا و اوزبک محاربات سخت نمود و سه نوبت بر سر سلطان احمد میرزا عموی خود غالب آمده فتح سمرقند کرد از انجا که مشیت ازلی بران رفته بود که کشور هندوستان به پرتو اقبال بابر به فروغ گیرد لشکر سلطان بابر پادشاه در ممالک توران درست نشست ناچار از سمرقند برگشته باسعود کی در بدخشان رسیده و با خسرو شاه جنگ نموده فتح یافت و ازانجا بکابل آمده از محمد مقیم نبیرهٔ الغ بیگ و الغ بیگ که او بر عبد الرزاق میرزا ابن الغ میرزا ابن سلطان ابو سعید میرزا عمزاده بابر پادشاه ظفر یافته مملکت کابل در تصرف داشت انتزاع نمود و محمد مقیم شکست خورده از کابل پیش شاه بیگ برادر خود که حکومت قندهار داشت رفت و بابر باستقلالے یافته سند آرائے کابل و بدخشان گردیده روزگارے گذرانیدند اولاد صاحبقران امیر تیمور گورکان را پیش ازین میرزا گفتندے از زمان بابر بلقب پادشاهے و دین سلسله رائج گشت ایام بهار کابل بفرح و سرور گذشت و هوائے آن خطه دلکشا بامزاج او سازگاری نمود و فواکه و آب گوارا افتاد کابل شهریست بزرگ و بازار بطور ولایت ایران سقف خوش آب و هوا با وجود شدت سرما برف انچنان در گزنده نیست و فواکه و اثمار بسیار و بهار بش نهایت پسندیده حسین اقامت بابر پادشاه در کابل سنه نهصد و یازده هجری زلزلهٔ عظیم واقع شد و فصیلهائے قلعه و اکثر منازل پادشاه بالائے حصار و عمارات شهر از شدت زلزله افتاد و خانه هائے بعض مواقع بالتمام انهدام یافت و سے و نه مرتبه دیگر و زمین در جنبش آمد و اساس عمر بسیارے مردم دگرگونه گردیده ریخت و نابکاه در شبانه روز یکمرتبه زمین متزلزل میشد و بعضے جا بارچه زمینی که عرض آن یک گز و طول شصت درعه باشد بیکدفعه بقدر یک تیر انداز فرو رفت و ازانجا چشمهٔ پیدا شد و در جائی قریب شش فرسخ نوسخ شگافت که بعضے از اطراف او برابر قامت فیل بلند شده بود و در آنجا زلزله از سر کوهها گرد باد شدتے برخاست که آثار قیامت می نمود در همین سال در هندوستان هم زلزله عظیم شده بود بالجمله بابر در کابل بود که خاقان سلیمان شان شاه اسمعیل صفوی بگوشمال محمد خان شیبانی که بشیبک خان اشتهار داشت فروغ افزاے مملکت خراسان گردید و شیبک خان را که بلند پرواز هاے سے و دو سه فوج لبیارش طمعه تیغ آبدار و انقطار آثار روخراسان را ضمیمهٔ ممالک محروسهٔ خود گردانید بابر میرزا با ذیال دولت آن پادشاه و بهمالی توسل جسته با مداد فوج ظفر موج بسمت مظهر گشت و بتسخیر بلخ و بخارا کمر همت بسته مفتوح ساخت و خطبهٔ اما میه بنابر رعب و سطوت سلطان مرحوم نسبت بخارا خوانده شد اما بنا بر لفاقے که با امیر نجم سالار فوج قزلباش و بابر پادشاه بهم رسیده بود دیگے از عروب که با دالیان توران اتفاق افتاد و باز نجم تغافل در جنگ نمود بر افواج بابر پادشاه شکست افتاده امیر نجم در میدان کشته شد و بابر از اجمال پایدارے در بخارا نمانده بنا چارے برگشته باز قناعت ببدخشان و کابل و برخے از ممالک بلخ نمود و بعد چندے که فوجے آراست و جمعیتی بهم رسانید بر همے او ضاع شنیده قاصد استخلاص آن شد لیکن استیلاء ان ارباد شاه مسطور سے نزاد و ماند و ن شدن ازان باز گاه سلاطین سجده گاه از کابل قاصد

یورش گردیده اول مرتبه درسنه نهصد و دوازده هجری تا نواح لمغان مرتبه دوم درسنه نهصد و سیزده براه خرد کابل تا نواحی اول عرف لمغان مرتبه سوم درسنه نهصد و بست و پنج تا بهیره پنجاب مرتبه چهارم درسنه نهصد و سی تا لاهور و دیپالپور مرتبه پنجم درسنه نهصد و سی و سه چون از بد سلوکی و بیداد سلطان ابراهیم لودی اکثر امرا برگشته و راکناف بلاد هند لوای فتنه و فساد برافراشتند و برخی از نوکران سلطان ابراهیم بلغی ورزیدند دولت خان لودی از لاهور بکابل رسیده ترغیب نهضت بسمت دهلی نمود بابر بادشاه قصد هندوستان فرموده بعضے امرا را پیش از خود بلاهور و اطراف آنديار فرستاده خود بقائدگی بخت و اقبال نهضت فرموده بر کنار آب سند رسید بعد ملاحظه شان عدد سوار و پیاده از سپاهی و سوداگر و اکابر و مسافر به ده هزار رسید درین اثنا خبر آمد که دولت خان و غازی خان از عهود و مواثیق برگشته چهل هزار سوار و پیاده جمع کرده حصار کلانور را متصرف شدند و بامرای پادشاهی که پیشتر در لاهور رسیده بودند قصد جنگ انداز مردم پادشاهی سیال کوٹ نیز از انتزاع نمودن بابر باستماع این خبر بسرعت متوجه گشته بر کنار آب جناب حوالی قصبهٔ بهلول پور نزول اجلال فرمود و فرمان داد که سیال کوٹ را خراب کرده ساکنان آنجا را در بهلول پور آباد گردانند و از انجا روانه پیشتر شدند بحسب ارادهٔ ازلے روزے چند قبلی ازین عالم خان و دیگر امرا از سلطان ابراهیم لودے منحرف گشته لوای مخالفت برافراشتند و قریب چهل هزار سوار باراده جنگ با سلطان ابراهیم فراهم آورده بر سر سلطان بطرف دهلی رفتند چون سلطان بمقابله آنها برآمد صرفه در جنگ میدان ندیده شب فرار نمود و روز دیگر در میدان محاربه بسخت نموده منهزم گردیدند و بسهرند رسیده خبر نزول راجات بابر شاهی شنیدند باستماع این خبر مستبشر گشته ادراک دولت ملازمتش مغتنم شمرده بعد وصول باین آستان مورد الطاف بیکران گردیدند بابر بادشاه از سیال کوٹ متوجه پیشتر شده براه پرسرور بکلانور رسید و ازانجا کوچیده قلعهٔ بلوت تسخیر درآورد دولت خان که از عهد برگشته بود از روی خجالت بحضور نیامد چون نا دم گشته رسید بر وفق صلاح خیر خواهان دولت خان با رفقائش در قلعهٔ بلوت محبوس شد و درمان حبس درگذشت چون از قضیه مرگ دولت خان پسر او غازی خان نمود و بابر بادشاه بانبالا رسید شاهزاده همایون میرزا را تسخیر حصار فیروزه رخصت فرمود شاهزاده آن نواحی را مسخر گردانیده بملازمت پدر رسید و در جلدوی انبالا بحضور فیروزه و یک کروه تنگ نقد لشاهزاده مرحمت شد و در منزل انبالا خبر رسید که سلطان ابراهیم با یک لک سوار و توپ خانه بسیار و هزار فیل کوه شکوه بقصد جنگ از دهلی برآمده منزل بمنزل می آید بابر در انبالا راضی باقامت نگشته در حوالی شهر پانی پت نزول اقبال فرمود سلطان ابراهیم نیز در نواحی آن شهر رسیده مستعد پیکار گردید هر روز از طرفین جنگ قراولی می شد و یکه تازان لشکر با هم تنابندا الهی غالب آمده مورد تحسین و آفرین می شدند سلطان ابراهیم با شوکت تمام بقصد جنگ بر فیل سوار گشته روی بحرکه آورد افغانان در کنار زار فیلان کوه کردار انتخاب کرده بکمیج و دیگر یراق و سلاح آراسته بر لشکر بابر سے راندند عزیمت پیکران مذکور از تندخوئی و عربده جوئی بهر طرف که مے دویدند صفوف مقابله از هم مے شکافت و توزک فوج ولایت از انتظام مے افتاد اسبهای مغلان که هرگز چنین جانور مهیب ندیده بودند رم خورده پیش نمے تواستند رفت و اگر سوارے دلیرے نموده پیش میرفت از خرطوم فیلان و چنگ اجل گرفتار شده بخاک هلاک برابر میشد درین وقت بابر پادشاه بیدلے لشکریان دیده کلمات ترغیب و تهدید متضمن بیم و امید بر زبان آورده تاکید و تحریص بر پیرشهامنود و جانفشانان را دل قوی ترگشته بر مخالفان حمله آوردند چون مشیت قادر توانا بران رفته بود که رشته لودیان منقطع گردد و ممالک هندوستان در ظل رافت خاندان بابرے درآید بعد کشش و کوشش بسیار نسیم فتح و نصرت از هبوب اقبال وزیده غنچه مراد در گلبن آمال بابرے شگفته گردید و سلطان ابراهیم درمیدان کشته شد و لشکر باش نیز علف تیغ شدید یافته پنج شش هزار آدم نزدیک نعش سلطان مقتول افتاد و بقیه السیف منهزم گشتند بالجمله بتائیدات ایزدے متعلقه که مژده فتوحات تمام هندوستان بود چهره فهور برافروخت و برق بارقه تیغ افواج بابرے خرمن عمر و دولت سلطان ابراهیم

لودے پاک بسوخت بعد فتح پادشاه جبین نیاز بر زمین عجز نهاده سجدات شکر و سپاس بدرگاه بے نیاز حقیقی بجا آورد و در دهلی که تختگاه
سلاطین هند بهت رسیده سکه و خطبه بنام خویشتن کرد و دریاے خزائنی که اندوخته چندین سلاطین بود کشوده هفتاد لک تنکه سکندرے
بشاهزاده همایون میرزا و یک خانه پادشاهی بے آنکه تحقیق شود ضمیمه آن انعام فرمود و ده لک تنکه بامرا مرحمت شد و تمامی که جوانان
بلک هردم اردو از انعام کامیاب شدند و بنوازشهاے کامگار کور کابل بودند و به پردگیان شبستان اقبال بقدر تفاوت درجات
وحال نقد و جنس روانه گردید بعد انتظام امور دهلی متوجه آگره گشت و دران معموره که دار السلطنته بود نبا بر بندوبست مالی و ملکی طرح
اقامت افگندند غیر از دهلی و آگره که در ید تصرف ملازمان بابری بود در جمیع ممالک اطراف افغانان لوای مخالفت برافراشتند آخر الامر
تدابیر صائبه و افکار ثاقبه پادشاه بمرور ایام اکثر مخالفان سر بر خط اطاعت و انقیاد نهادند و هر کس بقدر مراتب بشمول عواطف
گردید و امراے قدیم و جدید را در خور لیاقت اقطاع مرحمت شد و الده و فرزندان و وابستگان سلطان ابراهیم را بشمول عواطف
نومیده و اسوال و خزاین خاصه ایشان با ایشان مرحمت نمود و اضافه آن هفت لک تنکه بوالده سلطان ابراهیم که مورخان مقرر گشت والده
سلطان ممنون عنایت گردیده یک قطعه الماس که هشت مثقال وزن داشت و مبصران جوهر شناس قیمت آن زیاده از هفتاد لک
می گفتند از خزینه سلطان علاء الدین خلجی بود و او را از اولاد راجه بکرماجیت بدست آمده بپیشکش بابر بادشاه نمود و القصه بابر
در آگره نزول فرموده بانتظام مهام پرداخت و تمام ایام برسات بعیش و عشرت گذرانید و بفیض عدل گستر ے و رعیت پرورے
بلاد را آباد و مسکنه آنجا را خشنود گردانید چون ایام برسات بانقضا انجامید بابر بادشاه بعزم دهره که از اعیاد هندوست باستیصال
مخالفان متوجه شد بمدرین اثنا رانا سانگا که از راجه هاے عظیم الشان هندوستان بود باغوای حسن خان میواتی با لشکر فراوان بجرات
و بیانه که تمام از جاے خود جنبیده در میانه که متصل آگره واقعست بقصد محاربه بابا بر در رسید و نیز جمعے از امراے افاغنه که با سلطان
ابراهیم نیز مخالفت داشتند بانجا به هزار سوار و فیلان بسیار در نواح قنوج خروج کرده بهار خان ولد دریا خان را السلطنت برداشته
سلطان محمد لقب نمودند و شورش عظیم از هر طرف برخاست امرا ے کابلی که خویشتن را بابری سرد میر نوشته آمده بعضی از رنج گرما و حرارت
متواتره عظیمه و برخے از بیدلے و خوف مخالفت رانا سانگا و افاغنه معاودت را مرجح شمرده در زمان لنگاش بعرض رسانیدند
که چون مخالفان از هر طرف بهجوم آورده اند و ملک تا حال بضبط واقعی در نیامده بهتر آنکه در بنجا قلعه چند احداث فرموده خود در ملک پنجاب
اقامت باید ورزید و مترصد لطیفه غیبی باید بود بادشاه فرمود که چنین مملکتی وسیع را که بمشقت تمام گرفته و خلق کثیرے از قوم خود بکشتن
داده باشم امر و زاز پیش نهند و فردا بدون جنگ بروم پادشاهان زمان مرا چه گویند و نام من در محافل ملوک بچه صورت مذکور شود و
همیهات وقت آنست که غیرت را با شجاعت همدوش داشته کارزارے باید نمود و کیاد گار ماند اگر تبائید آلهی فتح میکنم عازم و اگر
کشته ی شوم و در زمره شهدا محسوب خواهم شد و دیگر سخن مردانه شجاعت افزا بر زبان آورده آن جماعه را دلدهی نمود و بگرمی آن همت
زبران کشیده از اگره برآمد رفقا با تفاق دل بر مرگ نهاده صفوف مصاف آراستند از آن طرف رانا سانگا نیز آماده پیکار گشت
بهادران توے دل چون شیران رنجیر گسل بزمگاه برآمد کشتی و کوشش نمودند کز نظارگیان بیدل را بمشاهده آن زهره از بیم آب
گشت و ذکر حروب رستم و افراسیاب افسانه خواب انظم بخیش در آمد و لشکر چو کوه + از آن جنبش آمد زمین در ستوه + نبود اندران
بوم و بر شان لشکر شکن + تن کوه لرزید بر خویشتن + زبار بدن تیر همچون تگرگ + بهر گوشه بر خاست طوفان مرگ + زهر جا دلیران روز آزمود
+ شهید ند شمشیر کین از میان + زخون جویها شد سبکتر روان + یکے جان فشان و یکے جان ستان + چون تائیدات الهی قرین حال
اولیاے دولت بابرے بود صبح اقبال از مطلع فیروزے دمیده و رانا سانگا مضطرب الاحوال روبهزیمت نهاده بصد محنت و مشقت

افتان وخیزان به بیوت خود رسید ولشکر پایش علمت تیغ بیدریغ شدند بابر پادشاه بعد این فتح سجدات شکر نهاے بیکران ایزد منان بدرگاه واهب العطایا بتقدیم رسانیده باگره معاودت نمود وتدبیرات درست خس وخاشاک وجود ارباب خلاف وطغیان از عرصه ممالک پاک رفت اطراف واکناف دهلی واگره در ضبط تصرف اولیاے دولتش در آمد وهنگامه افغانان طرف قنوج نیز برهم خورده ودرهم شکسته فرو نشست امراے کابلی ازطور چنین فتوحات دل نهاده خدمت شده حسب المدعا انقطاع یافتند ودل ازاراده انصراف کابل برگرفته در هندوستان سکنی اختیار افتاد ودر هم خورد گیها انتظام یافت ومهام سلطنت بنظام آمد شاه زاده همایون میرزا را برای انتظام پرگنهاے سنبهل فرستاد وشاهزاده کامران میرزا را لاهور وملتان در جاگیر مرحمت فرموده از کابل طلب داشت شاه زاده از کابل بلاهور آمده راه ملتان را که مدتی از تصرف سلاطین دهلی بدر رفته بود بحسن تدبیر وشمشیر بهمت خود واقبال بابر بے بتسخیر در آورد ودر تسخیر ان آثار پوشیده نماند که بعضے تاریخها چنین وامی نمایند که آغاز ظهور اسلام در ملتان در سنه نود ونه هجرے بسعی محمد قاسم در زمان حجاج بن یوسف بعد از ان سلطان محمود غزنوے آن ولایت را از تصرف ملاحده قرامطه برآورده رواج اسلام داد پس سلطان شهاب الدین غوری بهندوستان ظفر یافته ولایت ملتان را نیز متصرف شد واز ابتداے سنه پانصد وهشتاد وهشت هجرے الغایت سنه هشت صد وپنجاه وهفت آن ولایت در تصرف سلاطین دهلی ماند بسبب سستی سلطان محمد شاه که از نتایج رایات اعلی خضر خان وفرمان روا ے دهلی بود در هندوستان ملوک طوائف گردیده در اطراف امر اسر از اطاعت بر تافتند حاکم ملتان نیز از اطاعت سر باز زده از حکم سلطان محمد شاه انحراف ورزید چون نوبت سلطنت بسلطان علاء الدین ولد محمد شاه رسید او از پدر بهم سست تر بر آمده اوضاع ممالک را زیاده تر مختل ساخت ونقش امیرے که از طرف محمد شاه وپسرش علاء الدین در آنجا بود درست نشسته مخذول ومنکوب گردید ✻

ذکر سلاطین ملتان وشیخ یوسف که بسبب قسمت بسلطنت رسید

اعیان واکابر ملتان مجلس مشوره آراستند واز هم دیگر استشاره نمودند که وجود حاکم سالس قاهر برای انتظام امور جهانبانی ضرور وبدون چنین کسے اوضاع این دیار مختل وحفظ عرض وناموس مردم مشکل بهت صلاح در چیست ولائق این مرتبه کیست اتفاق رایها براین شد که در نیول اشل شیخ یوسف قریشے که مخدوم این ولایت بهت ولیاقت ریاست ظاهر وباطن دارد دیگرے را نمیدانیم چون این سخن متحقق گشت شیخ مذکور را السلطنت برداشته سکه وخطبه بنام او کردند واموز فرمان روائی را روفقی ورواجے تازه بهم رسید وبعد چند گاه رای سنتهه که سردار جماعه لنگاهان بود در قصبه سیوے باو تعلق داشت بشیخ یوسف پیغام نمود که سلطان بهلول لودی غالب آمده سکه وخطبه بنام خود کرده بر تخت دهلی نشسته بر اطراف نیز قسلط بهم رسانیده مبادا بر ملتان لشکر کشد درچنین وقت هوشیاری وحراست ملک ضرورست اگر ما را از جلو دولتخواهان ولشکریان خود دانند وجماعه لنگاهان را که خدمت طلب وسپاهی اند پیش آرند بتقدیم خدمات بجان کوشیده شود شیخ این معنی را قبول کرده منشار الیه را پیش آورد وبانتظام امور جهانبانی رفیق گردانید رای سنتهه که خدمت بمیان جان بسته برای اظهار واستحکام نیک انابیشے وولت خواهی دختر خود را در نکاح شیخ در آورد وهمیشه اتحاف لائقه بدختر ارسال نمود وگاه گاهے برے دیدن دختر خود در شبستان شیخ میرفت اندیشه جمیع مردم را در ملتان آورده التماس کرد که جمعیت ما را بخط قدسے در آورده فراخور آن خدمت ورعایت فرمانید شیخ ساده لوح از مکر وخدع او غافل گشته تصدقات بسیار نمود رای سنتهه بعد ازان که مردم خود را بخط شیخ در آورد ویک خدمتگار بحیلت ملاقات دختر آمده نشست خدمتگار بموجب اشاره او بزغاله را بتهدار گوشه بکارد ذبح کرده خون گرم آزاد پا پنهان آورد وآن مکار پیاله خون مذبوح در کشید وبعد از زمانی از روے فریب فریاد بر آورده اظهار درد شکم نمود درمان زمان جمیع وفزع زیاده سے کرد قریب نیم شب ملازمان شیخ یوسف را بالقصد وصایا حاضر ساخته در حضور این جماعه خون آنقدر از خود

وبین فریب خویشان وبرادران خود را بحجت وداع ووصیت ازبیرون شهر درون قلعه طلبیداشت چون ملازمان شیخ یوسف اورا بدین منوال دیدند از آمدن سروم او درون قلعه مضائقه نکردند بدین تقریب اکثر مردم او بقلعه درآمدند وبعد از زمانی سراز بستر چهارسے برداشته متبسما خود را بکمال کرده معتمدان را بحراست هر چهار دروازه متعین کرد تا نگذارند که نوکران شیخ یوسف از قلعه شهر درارک توانند آمد آنگاه در خلوت سراے شیخ رفته کسان خود به هر طرف نشانیده شیخ را مقید کرده سر سلطنت برداشت وسلطان قطب الدین خطاب کرده سکه وخطبه بنام خود رائج ساخت مدت سلطنت شیخ یوسف دو سال +

ذکر سلطان قطب الدین لنگاه

سلطان قطب الدین عرف نشره لنگاه در سنه هشتصد وپنجاه ونه سکه وخطبه بنام خود کرده بامور فرمانروائی پرداخت وشیخ یوسف بقاعدے که یافت از تقید فرار نموده پیش سلطان بهلول بدهلی رفت سلطان بهلول رسیدن شیخ مغتنم دانسته خوشوقت گردید وبکمال احترام بجا آورده دختر خود را در عقد مناکحت شیخ عبد الله خلف شیخ مذکور درآورد القصه سلطان قطب الدین فرمانروائی باستقلال تمام حسب المدعا نموده باجل طبیعی درگذشت مدت سلطنت او شانزده سال بود +

ذکر سلطان حسین بن سلطان قطب الدین لنگاه

سلطان حسین بن سلطان قطب الدین درسنه هشتصد وهفتاد وشش هجرے قائم مقام پدر گشت چون دلاور بود بقوت وشجاعت ومردانگے قلعه شور را از تصرف غازی خان بعد چندگاه جیوت رانیز از ملک مانجهی کهوکهر گماشته سید خان گرفت ودر سرع اوقات ماکور کوٹ ودهنکوٹ راهم متصرف شد سلطان لودے بتحریک شیخ یوسف بارک شاه پسر خود را باتاتار خان حاکم جهاب بر سر سلطان حسین فرستاد وهمدرین اثنا براے حقیقی سلطان حسین یعنی ورزیده خود را سلطان شهاب الدین خطاب کرده سر لشکوش برداشت سلطان بمقابله برآمده بعد محاربه ببرادر خود را دستگیر گردانید بارک شاه وتاتار خان درنزدیکے ملتان رسیده صفوف پیکار آراستند سلطان حسین باده هزار سوار وپیاده آماده کارزار گردید وهر یک از لشکر یانش سه سه تیر بر فیل زده یکبارگے سے هزار تیر بر لشکر بارک شاه گریسید تاب نیاورده رو بفرار نهاد وتا قصبه جیوت اصلا عنان نکشید وگماشته سلطان حسین را که در جیوت بود بعد جنگ بدست آورده بعدم خانه فرستاد ودرین ایام ملک سهراب داؤد زئے پدر راسمعیل خان وفتح خان باقوم وقبیله خود از نواے کچ مکران بنجدت سلطان حسین آمد سلطان مقدم اورا مغتنم دانسته از کرور کوٹ تا دهنکوٹ بملک سهراب جاگیر داد ازشنیدن این معنی بلوچ سیار از کچ مکران بخدمت سلطان حسین رسیدند ولقبهٔ ولایت دریکسنده بلوچان مقرر گردید رفته رفته از سب پور تا دهنکوٹ بلوچان قرار یافت چنانچه ازان ایام آن ولایت در تصرف اولاد ملک سهراب است چون صیت نیکنامے سلطان حسین باکناف عالم منتشر گشت جام بایزید وجام ابراهیم ازجام نندا حاکم ولایت ٹهٹه رنجیده بخدمت سلطان حسین پیوستند سلطان آنها را پیش آورده رعایتها نموده دو اخور جلال هر یکے جاگیر مقرر کرد که طرفین بر ولایت خود قانع بوده بر حدود دیگدیگر یورش نکنند چون پیر ضعیف شد پسر خود را سلطان فیروز شاه خطاب کرده خطبه بنام او کرد ازین جهت که خلق آزار ستمگار بود عماد الملک وزیر او را زیر داده گشت دربن صورت سلطان حسین بازخطبه بنام خود کرده سلطان محمود پسر سلطان فیروز شاه وے عمد گردانیده عماد الملک را بانتقام خون پسر خود باتفاق جام بایزید بعلیحده خانه فرستاد بعد چند روز سلطان حسین باجل طبیعی برحمت حق پیوست ایام سلطنت او بست ودو سال بوده +

ذکر سلطان محمود

سلطان محمود بن فیروز شاه بن سلطان حسین درسنه هشتصد ونود ونه هجرے قائم مقام جد خود گردید چون خرد سال بود ارباب

پرست شد او با بش و اجلاف گرد او فراهم آمدند و اوقات او بلهو و لعب و حرکات سفیهانه سبک مصروف میشد ازین جهت اشراف و اکابر از صحبت او دور و جستند هنگامیکه ناصر الدین محمد بر پادشاه تغلقیه تسخیر هندوستان از کابل نهضت نمود بعد رسیدن در پنجاب بمیرزا شاه حسین ارغون حاکم ثهٔه منشوری نوشت که ملتان و جاگیر او مرحمت شد اگر استصرف در آورده در آباد ی ملک و رفاه رعایا کوشد میرزا شاه حسین ارغون از ثهٔه آمده با سلطان محمود جنگید و چند گاه در طرفین متقابله و محاربه ماند درین اثنا سلطان محمود درگذشت مدت سلطنت او بست و هفت سال بود ✣

ذکر سلطان حسین بن سلطان محمود

سلطان حسین بن سلطان محمود سه ساله بود امرای دولتخواه آن طفلک را در سنه نهصد و بست و پنج بجرے بر مسند حکومت نشانیدند و مراسم اطاعت بجا آوردند بعد چند روز قوام خان و لشکر خان لشکاه که سردار قوم و صاحب جمعیت بودند تخلف ورزیده اکثر محال ملتان را متصرف شدند و میرزا شاه حسین ارغون لمحق گشته با سلطان حسین جنگ کرده لوائے فتح برافراشتند و ملتان به تسخیر در آورده شهر را غارت نمودند و شهریان از هفت ساله تا هفتاد ساله در بند افتاده سلطان حسین نیز محبوس گشت و بعد چند گاه بدار آخرت شتافت و ملتان آنچنان خراب شد که بخاطر هیچکس نبود که باز آباد خواهد شد و مدت سلطنت سلطان حسین که محض برای اسم بود هشت سال میرزا شاه حسین ارغون در سنه نهصد و سے و دو بجرے فتح نموده شمس الدین نام نوکر خود را بسرداست ملتان مقرر کرده لشکر خان لشکاه را پیش او گذاشت لشکر خان در کار ملکی و ملی از پیش برده غالب آمد بعد چند گاه شمس الدین را از میان برداشت و لوای حکومت برافراشته دم استقلال زد درینولا که لاهور و ملتان بجاگیر شاهزاده کامران میرزا مقرر گشت شاهزاده بعد رسیدن در لاهور لشکر خان را از ملتان طلبداشته جاگیر دیگر مرحمت کرد و ملتان را بکسان خود سپرده چهار سال زمان حکومت میرزا شاه حسین ارغون بود بالجمله از ابتدائے سنه هشتصد و پنجاه و هفت لغایت سنه نهصد و سے و هفت مدت هشتاد سال ملک ملتان از تصرف فرمانروایان دهلی بیرون بود درینولا باز شامل ممالک محروسه فرمانروایان دهلی گردید و شاهزاده کامران میرزا بران مکان تسلط یافت درین ایام بعرض بابر رسید که شاهزاده همایون میرزا که منظم و نسق دیار سنبهل مامور شده بود بیماری صعب لاحق گشته فرمان داد که از انجا براه دریا بحضور والا برسد شاهزاده بموجب حکم بعل آورده در آگره رسید امراض مختلفه و عوارض متضاده که معالجه یکی باعث ازدیاد دیگرے می شد لاحق بود طبیبان حاذق سر خم دند و مداوا کوشیدند سودے ندیدند و کار از معالجه درگذشته عوارض اشتداد یافت چون مدت با متداد کشید و آثار یاس ظاهر گردید مخلصان خیر اندیش معروضه داشتند که درچنین اوقات که کار از مداوا گذشته باشد چاره منحصر بر تصدق و دعاست و او تعالے قادر و توانا و تصدق و فدیه نفس همایون چیزے باید که به ازان و خزاین سلطانی نتوان یافت بالفعل الهامے که والدهٔ سلطان ابراهیم گذرانیده هیچ چیز با آن برابرے نمی کند مناسب است که تصدق شاهزاده کرده آید تا ایزد تعالے او را شفا بخشد. بابر در جواب گفت که جان همایون چنان عزیز است که هیچ مال دنیا فدیه او نمے تواند شد من جان خود فدای او مے گردانم و مصلے گسترده نماز مے خواند و عرض حاجت نمود که خداوندا من جان خود را فدیه جان همایون گردانیده روبدرگاه تو آورده ام امیدوارم که پذیرائی یافته همایون را شفا کرامت کنی همان وقت اثر خفت و سبکی در مرض همایون ظاهر گشته گرانے بدن و عرض بیمارے زدودن با بر پدید آمد گویند و موجب حیرت مردم گشته و مبدء مرض همایون و تنزل و عارضه با بر در ترسیم بوقتا آنکه در کتر زمانے که شاید زیاده از پنج شش روز نخواهد بود همایون شفا یافت و با بر در سن چهل و نه سالگی بعالم آخرت شتافت و نعش او را بکابل برده در گذرگاه بر لب آبجوئے بخاک سپردند

مدت سلطنت سے وہشت سال از انجملہ در ہندوستان پنج سال وپنجہ روز ۔

ذکر احوال نصیر الدین محمد ہمایون پادشاہ بن ظہیر الدین محمد بابر پادشاہ باجمال

میر نظام الدین میر خلیفہ ناظم امور سلطنت ومدار علیہ مملکت از شاہزادہ محمد ہمایون میرزا بیمناک وہر اسان بود نمی خواست کہ بوجود او سریر سلطنت زینت پذیرد مافی الضمیرش آنکہ خواجہ مہدے داماد بابر پادشاہ را کہ شخے باذل وصاحب ہمت دریا دل بود با میر خلیفہ وبعضے امرا اتفاق داشت بسلطنت بردارد خواجہ مذکور بامید این معنی طمطراق لشکر بسیار بر روے کار آوردہ امیدوار جلوس او زنگ جہانبانے بتوقع امداد ومہربانے امرای موافق بود اما چون کارہا وابستہ مشیت ازلی وعنایت الٰہی است کارکنان قضا وقدر ہر کرا لائق سریر وافسر دانند باین عطیہ سرافرازے فرمایند بنابرین اعانت امیر خلیفہ واتباع او خواجہ مہدے راسودے نداد و امرائے اعظام بالاتفاق درسنہ نہصد وسے وہفت ہجرے ہمایون پادشاہ را در سن بست وچہار سالگی زینت افروز سریر جہانبانی نمودند ۔ واجب سپاہ بدستور سابق بحال داشتہ اکثرے را باضافہ سرافراز فرمود وولایت کابل ومدخشان وملتان باقطاع برادران عظام یافت بعد انتظام امور بجانب کالنجر نہضت شد راجہ آنجا تاب نیاوردہ مراسم انقیاد بجا آوردہ دوازدہ من طلا پیشکش گذرانید ۔ چون سلطان محمود بن سلطان سکندر لودے بسمت جونپور علم خودسرے برافراشتہ بود لشکر باستیصال او نامزد فرمودہ باگرہ معاودت کرد سلطان محمود تاب صدمات عساکر نیاوردہ بسمت پٹنہ وبنگالہ رفت وبعد چند سال درہمان طرف بمرگ طبیعی درگذشت ۔ چون محمد زمان میرزا داماد بابر پادشاہ ارادۂ بغے داشت اورا بدست آوردہ در قلعہ بیانہ محبوس نمود وحکم فرمود کہ میل در چشم او بکشند چون تقدیر برین رفتہ بود کہ مکفوف البصر نگردد فرمان لیاسے ظاہر کردہ ازین بلیہ محفوظ ماند وقابو یافتہ از قید گریخت وپیش سلطان بہادر والی گجرات رفت ہمایون باستماع این خبر مکتوبے متضمن وداد واتحاد بسلطان بہادر نوشتہ استعار نمود کہ او را بحضور بفرستند یا از حدود خویش بدر سازند سلطان بہادر گجراتے از ہیچ رے جواب ناملایم بر نگاشت وخود با غواے سلطان علاء الدین ولد سلطان سہلول لودے وتاتار خان پیش کش کہ نوکر سلطان بہادر بود بقلعہ چیتور مہم کرد وتاتار خان را با لشکر گران بطرف ملک پادشاہی فرستاد او حسارت نمودہ قلعہ بیانہ تسخیر در آوردہ رو باگرہ نہاد ہمایون برائے دفع این شورش ہندال میرزا برادر خرد خود را با لشکر گران ومبارزان جانستان تعین کرد ہر دو لشکر باہم پیوستہ کارزار نمودند باقبال ہمایونے تاتار خان با اکثرے از رفقاے خویش در معرکہ کشتہ شدند سلطان بہادر کہ از سفاہت جوابہاے ناملایم نوشتہ بود ہمایون پادشاہ باقتضاے غیرت ملوکانہ گوشمال او لازم دانستہ از اگرہ نہضت نمود سلطان بہادر ہم از محاصرہ قلعہ چیتور بر خاستہ بقصد پیکار عازم گشت ہر دو لشکر در ساحت مندسور بہم پیوستند ومحاربات متواتر روے داد سلطان بہادر تاب نیاوردہ منہزم گشت واکثر گجراتیان در آن ورطہ کشتہ وخستہ شدند ہمایون قصد استیصال او مصمم کردہ تعاقب نمود سلطان بہادر ہیچ جا دم سلامت خود ندانست تو نست کرد وخود را از جزائر دریاے شور رفتہ پنہان شد ہمایون تا کمساب رفتہ تمامے بلاد آن ولایت را بضبط خود در آورد وہر محالے را بہ یکے از معتمدان خود سپردہ بعد الفراغ عود بالمیناں ازین امور قلعہ چانپانیر را کہ در رصانت ومتانت مشہور ست گرد گرفت کسان سلطان بہادر در حراست قلعہ وپایداری بہامر دانگے نمودند چون محاصرہ باستداد کشید روزے ہمایون بہ بہانہ شکار با معدودے بر آمدہ دور آن قلعہ مشاہدہ فرمود ناگہان از گوشہ نزدیک قلعہ رسیدہ میخاے فولادی بر دیوار نصب کردہ بنفس نفیس خویش با چندے از دلاوران بر قلعہ صعود نمودہ اندرون رفت ودروازہ را بر روے لشکریان خود کشود جمعی از لشکر ہمدر داخل قلعہ گشتہ اہل قلعہ را مطلقا تیغ بیدریغ نمودند وآن حصن حصین بعد محاربہ بسخت تسخیر در آمد وآنقدر خزانہ واموال بدست لشکریان پادشاہی افتاد کہ تا یک سال محتاج حاصل جاگیر

خود بنود نه همایون اعد فتح ان حصار بنده سور رسیده ولایت گجرات را بجاگیر عسکری میرزا برادر حقیقی خود مرحمت فرمود عسکری میرزا
دران ولایت رفته بعیش و عشرت و رساخت و بر تق و فتق مهمات ملکی نه پرداخت سلطان بهادر قابو یافته تجویز به برآمده باز دربگجرات
رسید عسکری میرزا با وجود لیاقت و اشکر و سامان سلطنت عظمی را که بتعدد دولت موفوره بدست آمده بود بجهت بی همتی مفت از دست داد و
بدون جنگ روبسمت آگره نهاد بعضی سازان لعرض رسانیدند که میرزا خیال سلطنت در سر دارد لهذا همایون از منصوبه نرمضت نمود و
ره گرای آگره شد میرزا عسکری که از جانب گجرات می آمد قبل ازورود خبر ناگهان در راه ملازمت نمود همایون بمقتضای اهلیت ازین مقوله
چیزها بر روی او نیاورد و محمد زمان میرزا با شاره سلطان بهادر از گجرات براه ریگستان بجانب لاهور آمده شورانگیز دیده بود عسکر
قاهره برسر او متعین شد میرزا تاب نیاورده باز بگجرات رجعت نمود همایون بار دیگر باستیصال سلطان بهادر جازم گشته نهضت فرمود
و عساکر منصوره پیشتر متعین گردیده مکرر مصافها روی داد سلطان بهادر شکستهای فاحش یافته در جزیره نزد فرنگیان رفت چون اش
غدر و خداع از ناصیه حال آنها برخواننده می خواست که بگریزد در وقت سوار کشتی شد غراب بدریای شور افتاده غرق لجه فنا گشت و ولایت
گجرات بتصرف اولیای دولت همایونی درآمد و آن حضرت ازان دیار خاطر جمع نموده بهر حال عمله کارگزار و سپه سالار با فوج مناسب
منصوب نموده باگره برگشت چون شیر خان افغان بسبب بودن رایات همایونی بسمت گجرات قابو یافت ملک جونپور و بهار و هتاس
و چنار را متصرف گشته قوت و مکنت بهمرسانید و بر ملک پادشاهی متاخت و رو زبروز لشکر گرد او جمع میگشت لهذا الطفای فتنه
او لازم و لسته متوجه ممالک شرقیه شد و قلعه چنار را بادک محاصره از کسان شیر خان انتزاع نموده متوجه بیشتر گشت شیر خان چون از نهضت
همایونی بسمت بنگاله رفت و بحاکم آنجا خبگ کرده او را شکست داد و بنگاله را متصرف گشته و رآنجا اقامت ورزید نصیب شاه والی بنگاله
زخمی گشته از شیر خان بحمیت خود دو بدرگاه والا رسیده استغاثه نمود همایون پادشاه تسخیر بهار و بنگاله مصمم نموده کوچ بکوچ قلعه منازل
کرده و رینگاله نزول اجلال فرمود شیر خان تاب سطوت او نیاورده جلال خان پسر خود را در نوح بنگاله گذاشته خود به چهار کهند رفت
پسرش نیز تاب تصادم افواج پادشاهی نیاورده پیش پدر برگشت همایون هوای بنگاله را خوش نموده طرح اقامت انداخت و بعیش
و عشرت پرداخته غافل و بی پروا سے گذرانیدند آنکه حکم کرد که احدے خبر ناخوش بعرض نرساند عمده اسباب ادبار او همین بود شیر خان
باستماع این احوال فرصت غنیمت شمرده لشکر گران فراهم آورد و اطراف ممالک متصرفه را آورده خلل عظیم بر پا کرد بعضے امرا از غفلت پادشاه
بی رخصت باگره آمدند و باغوائے آنها هندال میرزا برادر همایون در آگره بغی و رزیده خطبه بنام خود کرد چون اخبار اختلال ممالک
و بغی میرزا در لشکر رسید یکبیک را یارائے آن نبود که بعرض همایون رساند آخر خیر اندیشان ضرورتا رسانیدند حقیقت شیر خان و بغی میرزا
هندال و اختلال مملکت و احوال نرسیدن غلات در اردو متصل التماس کردند بعد استماع این اخبار در عین برسات از بنگاله نهضت
نمود اما از طغیان دریاها و شدت سیلاب و کثرت آب در راه هیچ عظیم بر لشکریان و دواب و اسباب گذشت و اکثر پرمال در آبها غرق شده
بسیاری از چارپایان در راه تلف گشت چون در بهوج پور بنزل بهیه رسید شیر خان با لشکر بسیار و استعداد شایسته رسیده نزدیک لشکر پادشاهی
اقامت ورزیده و از روے مکر و خدیعت پیغام اطاعت و انقیاد مے فرستاد چند گاه بهین آئین و تعلل قال گذشت از انجا که
نارسیدن غلات و دیگر اسباب و اتلاف اسپان و دیگر چارپایان سپاهیان پادشاهی بے سامان شده استعداد و یکاریها نداشتند و با
این حال و غفلت مے گذشت شیر خان بر احوال لشکر پادشاهی وقوف یافته و صورت قلیه خود از ناصیه احوال مرتبین معائنه کرده
بے خبر صبحے با استعداد تمام بر لشکر همایون تاخت اورد لشکریان پادشاهی را فرصت آن نشد که اسپان را زین کنند تا به پیکار و برد و ضرب
بکار زار و جدال کنند سے حلف تیغ بیدریغ شدند و بسیارے در دریا غرق گردیدند و بقیه سر در بیابان نهاده و بهر صورت که میسر آمد از آنجا گذشته

جان بسلامت ببرند همایون حال بدین منوال دیده ناچار اسپ را در دریای گنگ انداخت چون دریا ذرطغیان داشت تند بود بر کنار دریا از اسب جدا شد بسبب بلندی کنار و عمق و تندی آب رسیدن بکنار و بیرون برآمدن ازان دریا دشوار گشته گاهی غوطه خورده و در آب فرو میرفت و گاهی سرش برآمده بر روی آب نمود دران حال سقائی ملازم سرکار رسیده دست او گرفته برآورد و فرمودچه نام داری گفت نظام و نوکر سرکارم تفاول نموده فرمود که انشاء الله تعالی کار من نظام خواهد گرفت القصه بدستیاری آن سقا از ان بلا برآمده بکنار رسید و پرسید که چه میخواهی گفت چون مدار السلطنته اگره نزول اقبال شود یکروز بر تخت سلطنت ما مور بجلوس شوم قبول نموده بهزاران تعب و عناد اگره رسید و خلاصه مخدرات استمار سلطنت حاجی بیگم حرم خاص همایون پادشاه در قید شیرخان افغان و اولاد اهلیت و آدمیت بجا آورده باعزاز و اکرام تمام لعبد مرور برخی از ایام و معاودت از عراق بکابل بخدمت همایون رسانیدند این واقعه در سنه نهصد و چهل و شش بر کنار گنگا در بهیه بعوجپور روی داد اندک غفلت و بی خبری که در بنگاله اختیار افتاد این بلیه و دیگر حوادث عظیمه که بعد ازان مذکور خواهد شد نتیجه دادهمایون در اگره رسیده لفراهم آوردن لشکر و انتظام برآگندگیهای احوال اشتغال ورزید در آن وقت سقای مذکور آمده حاضر گشت همایون الیاسی بعهد لازم وانسته بموجب قرار یکه با او در میان آمده بود بر تخت سلطنت اجلاس داده سلطان نیم روز گردانید و حسب الامر تمامی امرا حاضر شده مراسم فرمان پذیرسی بتقدیم رسانیدند او در زمان جلوس بر تخت هر چه بخاطر داشت احکام خویش جاری گردگونید که از چرم مشک خود دراهم و دنانیر بریده باب طلا و نقره اسم خویش بران نگاشته رایج گردانید و انصفت تا حال زبانزد مردم است هندال میرزا که تبرک بعضی از امرا بانتی و رزیده بود دشمنده و سراسیمه گشته ملازمت نمود و عسکری میرزا نیز از بیانه بخدمت رسیده و کامران میرزا هم باتفاق یکدیگر از لاهور عازم آگره گردیدند چون مجلس بنگاله آرایش گشت کامران را که مدعا و تعلیلی جز اظهار اخلاص عقاید و اخلاص نداشت گرفته بقصد مصاحبت خاطر نشان نموده از اظهار اصحبت خاطر نشان نموده از اظهار اصحبت خاطر نشان نموده از اظهار اص

شما امروز از جمله تصرف بر آیید پادشاهان روی زمین شما را بیم خواهند گفت و من هرگاه تنها بر سر غنیم بروم اگر بعنایت الهی فتح و نصرت روی دهد شما بچه رو مرا خواهید دید و اگر خدای نا کرده معامله بطور دیگر شود شما را در کنج هندوستان بسر بردن نهایت مشکلست چون کامران این سخن را شیر خان از زبان خدمتیان امیدوار کرده بود که ولایت لاهور برو مسلم داشته باشند ایلچی مذکور از معاونت همایون پادشاه اجتناب ورزیده صلاح جنگ ندانست بلکه باتفاق عسکری میرزا روانه کابل گردید بعد رسیدن بکابل غزنین و قندهار و بدخشان را متصرف گشته سکه و خطبه بنام خود کرده بزعم کامرانی آراست و میرزا حیدر کاشغری خانه زاده همایون که در عهد بابر پادشاه از کاشغر آمده در آگره بملازمت فائز گشته بود رخصت گرفته بکشمیر رفت و آن ولایت را بزور شمشیر و قوت شجاعت مسخر گردانید اولا باصلاح کشمیریان سکه و خطبه بنام نازک شاه والی آنجا بحال داشت و بعد چند سال که همایون از عراق معاودت نموده در رؤس منابر کشمیر و وجوه دراهم و دنانیر خطبه و سکه همایونی مزین ساخت بالجمله چون همایون و دیگر برادران ترک یاری کردند و نوکران مسلک بیوفائی پیمودند توقف در لاهور صلاح ندیده بر کنار آب چناب رسید در انجا منهدال میرزا مع ناصر میرزا پسر عم خود رسیده ادراک دولت حضور نموده و همایون پادشاه باتفاق اینها متوجه شده براه ملتان در بهکر رسید خواص خان غلام شیر خان باعساکر گران تا ملتان در اوچ تعاقب همایون نموده برگشت بعد ازانکه همایون در بهکر نزول فرمود منهدال میرزا بی رخصت برخاسته رفت و همایون مدتی در نواحی بهکر طرح اقامت انداخته منشور عنایت بسلطان محمود مرزبان آنجا نوشته رهنمون موافقت گشت او توفیق ادراک این فتوت نیافت و بلطایف الحیل گذرانیده ناچار بسمت ٹھٹھه متوجه شد بعد رسیدن نزدیکی ٹھٹھه مدتی با پادشاه حسین میرزای ارغون والی آنجا جنگ درمیان ماند ارغونیان راه رسیدن غله در لشکر پادشاهی مسدود ساختند و بر مردم پادشاهی چنان کار تنگ شد که اکثر بر گوشت حیوانات می گذرانیدند درین ضمن والی ٹھٹھه از روی فریب و فسون بپادگار ناصر میرزا نوشت که چون پیر و ضعیف شده ام و سوای دختر و اسرتی ندارم چه خوش باشد که صبیهٔ من در منهیهٔ مصالحت تو درآید و درین وقت عصای پیری من باشی میرزای ساده لوح که عقل معامله شناس نداشت باین امید باطل خاک بر فرق اعتبار خود انداخته از همایون جدائی ورزیده بجهات مذکوره در انجا هم کاری از پیش نرفت بالضرور از ٹھٹھه عنان عزیمت بجانب آکالدیو که از راههای سیوستان بکثرت و جمعیت وسعت ولایت ممتاز بود پیوتافت و از راه اوچ و بکانیر متوجه جودهپور که دارالایالهٔ رای مالدیو بود شد چون بده کروهی جودهپور رسید معلوم شد که رای مالدیو بمقتضای پست فطرتی و خوف شیر خان خیال فاسد در سر دارد لهذا اسپش او قبل از جزم بعید دانسته کسان معتبر برای تحقیق مافی الضمیر او بطریق اخفا فرستاد خبر آورند که فی الواقع ارادهٔ باطل دارد و بالضرور از انجا معاودت نموده چون راه ریگستان سه یا چهار کروه است سوار جریده روانه گشت در راه سه روز و شب آب میسر نشد از بی آبی و فقدان غله اکثر مردم تلف شدند بهزاران تعب و حصار امر کوٹ منزل واقع شد رانا پرشاد حاکم انجا مقدم همایون را مغتنم دانسته شرایط خدمت تقدیم رسانید بعد رسیدن دران حصار بتاریخ پنجم رجب سنه نهصد و چهل و نه همسر اختر برج کامگاری او مطلع امید دمیده شاهزاده جلال الدین محمد اکبر از بطن حمیده بانو بیگم که نسب آن عفیفه نیز بده اویسای گرامی حضرت زنده پیل احمد جام میرسد و همایون پادشاه بعد رسیدن بنواحی ٹھٹھه دعقد ازدواج خود درآورده بود متولد شد منجمان صحیح نظر رتبا شناسان نیک اختر بشارت داده زایچه او بر بیدارسے بخت و بلندسے طالع و خلود عهد و سلطنت و ارتقاسے جاه و دولت و ازدیاد عمر و شوکت مستبشر گشته همایون را بشارتها دادند آن حضرت مراسم حمد و سپاس بدرگاه واهب العطایا بتقدیم رسانیده چندگاه درآن سرزمین بسر برده دل را از ان حدود برکندند و داعیه نمودکه بقندهار رفته پرو گیان در انجا گذارد و خود قدیم آرزو در راه تجرد نهاده روانهٔ کعبهٔ مقصود گردد و نیابرین با حاکم ٹھٹھه صلح کرده راهی شد چون در حوالی قندهار رسید میرزا عسکری که از جانب کامران میرزا در انجا بود

تقلعه دارے کوشیده آماده جنگ گردید و نظر بر قلت استعداد همایون نموده خواست که او را دستگیر نماید همایون بمقتضاے وقت
صلاح در جنگ ندیده متوجه پیشتر شد چون یک منزل از قندهار دورتر رفت میرزا عسکری از قلعه برآمده قصد همایون نمود او باستماع
این خبر بسرعت رانده بالبعض متعلقان حرم سرا بدر رفت میرزا عسکری برخیمه گاه او خود رسیده او را غارت کرد و شاهزاده محمد اکبر
را که بدست آن بدسرشت افتاده بود در قندهار آورده بعد چند گاه پیش کامران میرزا بکابل فرستاد چون در ستار حکمتهاے آلهی انواع
مصالح در پرده نا مرادیها مرادات بسیار مستور ے باشد درین انقلاب عیار مردم از اقارب و اخوان و ندما و ملازمان گرفته آمده همایون
دل تنگ گردیده خواست که قدم در بادیه ترک و تجرید گذارد دامن مقصود حقیقی بدست آرد یا گوشه عزلتے بسر سانیده از دیده انبای
زمان برکران باشد لیکن بالحاح و سماجت همراهان و استرضاے خاطر وفاکیشان که درین سفر پرخطر مراسم اخلاص و جان سپاری
بتقدیم رسانیده بودند فسخ این اراده نموده متوجه خراسان و عراق شد چون در حدود خراسان رسید بامیرالامراے هرات ازورود او خبر داد و در جواب نگاشت که درین حدود دیگام و آرام آسوده نامه پادشاه سلیمان جاه شاه طهماسپ صفوی بزرگوار رسیده ورود جواب
هرگونه مرضے او باشد بعرض رساند باید آورد همایون بقلم خاص خود عریضه بآن پادشاه سلاطین پناه متضمن حوادثے که روی داد با حوال گذشته
استمزاج نمود و این بیت هم دران مندرج فرمود و بیت مگذشت از سرما آنچه گذشت ✽ چه بگویم وچه بصحرا چه بدشت ✽ چون نگارش یافت
همایون بآن مسلاذ خاندان شرف و سیادت رسید بمقتضاے جوان مردے جبلے و عطوفت فطرے فرمانی بامیرالامراے خراسان و
جمیع حکام آن دیار و ملازمان دربار ه ضیافت و مهمانداری همایون باکمال احترام و عظمت و احتشام تاکید تمام نگاشته جمیع جزویات
امور مهمانداری را دران مندرج فرمود و تاکید نمود که در سر جا خدمت کنان همایون پادشاه را از خود راضی داشته نزدیک ما بکام و آرام
رسانند و چنان کنند که بهیچ وجه غبار ملالے بر خاطر عاطرش نه نشیند و به همایون پادشاه نیز نامه در جواب متضمن تشریف آوردن و
ملاقات در نهایت دلجوئی و مروت قلمی فرمود و این بیت حافظ شیراز را عنوان نام گردانید بیت همای اوج سعادت بدام ما افتد ✽ اگر تو را گذرے در مقام ما افتد ✽ و با تالیق شاه زاده که جانشین و حاکم خراسان بود نوشت که چون همایون بدارالسلطنته هرات رسد
شاهزاده را با استقبال برده با دب پدرے و پسرے بآن پادشاه والاجاه ملاقات بکنانند و هنگام دخول شهر و در راه رفتن شاهزاده
بیضا لطلعه پسران همرکاب پادشاه راه رود و پادشاه اگر نظر بحال وقت در ملاقات و راه رفتن تواضع نماید بخوبی عرض نموده ازان قسم
سلوکها باز دارد همایون بعد وصول جواب باصواب غره ذی قعده سنه نهصد و پنجاه و یک هجرے در هرات رسید محمد خان حاکم هرات بحسب
فرمان عالیشان شاه طهماسپ قهرمان ایران مراسم مهمانداری و لوازم خدمتگزاری بجا آورد و حسب الامر شاهے شاهزاده
مراد میرزا را باستقبال برد و لوازم تعزیم و احترام و تبجیل و احترام بظهور رسانیده با همایون پادشاه ملاقات نمود و جمیع اسباب سلطنت
و هرگونه ما یحتاج سفر را بانجام کرد که تا محل ملاقات شاه والاجاه بهیچ احتیاج نافتد همایون چند گاه در هرات مقام فرموده بعد سیر تمامی
باغها و زیارت مرقد خواجه عبد الله انصاری و دیگر مراقد اولیاے عظام کوچ کرده در حوالی زیارت مزار حضرت زنده پیل احمد جامی قدس
و ازانجا در مشهد مقدس طوس رسیده بزیارت روضهٔ رضویه علی مشرفها السلام و التحیه فائز گشت شاه قیلخان استجالو حاکم آنجا بقدر
مناسب در لوازم خدمت گزارے سعی نمود و هم چنین بموجب حکم شاهے حکام امصار و بلاد و قصبات که در راه بودند هریکے در
وسع امکان و مقدور خود خدمت می نمودند و در نیشاپور سرکان فیروزه نمود و دران مغاک چشمه ایست خلاصه اش آنکه اگر چیزے
بلندی در دون آن افتد در حوالی آن پیدا شود و از شورش باد خاک هوا تیره گردد این تماشا را نیز بچشم خود مشاهده کرد بعد سیر امکان
مرقومه متوجه پیشتر شد چون نزدیک بدارالسلطنته رسید ایل اردو و ارکان و اعیان دولت و امراے نامدار و وزراے دولت القدار

والا برواے حسب الامر عالی شاہی باستقبال برآمدند چون ہمایون نزدیک رسید شاہ سلیمان مرتبت نیز از شہر برآمد و در میان ابہریہ و سلطانیہ ملاقات نمود و از روے مردمے و مروت در تعظیم و تکریم و دقیقہ فروگذاشت و طوے عظیم ترتیب داده لوازم ضیافت و مہمانداری بنوعیکہ سزاوار طرفین تواند بود بوقوع آمد و ہر روز مجلس تازہ آراستہ و داد و اتحاد دے افزود و داد عیش و عشرت داد بر دلجوئی و خاطرداشت مہمان عزیز میداد و انواع تحف و ہدایا از اسپان عراقی انتخابی بازینہاے طلا و غلافہاے مرصع و دگر گونہا فاخرہ و استرہاے مرتب و شترہاے صبا رفتار بدیع بیکریا دہ و نیزہ چنین شمشیر و خنجر و کمر مرصع بجواہر و ہمیانہاے نقرہ و قاشمہاے نفیس و پوستین ہاے لاثہ از قاقم و سمور و سنجاب و خز و غیر ذالک و جامہاے پوشیدنی از ضربافت و مخمل اطلس و مشجر فرنگ و نیز دے و کاشے و چندین طشت و آفتابہ و شمع دان زر و نقرہ مرصع بہ یواقیت و لآلے و چندین طبقہاے طلا و نقرہ و خرگاہہاے فرین و سراطہاے عالی کہ در کلانے و خوشنے نادرہ روزگار بود و سائر اسباب پادشاہانہ تواضع فرمود و جمیع ملازمان رکاب ہمایونے را با عطاے نقد و جنس لقدر حال ہر یک جدا جدا تفقد فرمود و ہر یکے را رعایت لقدر حال نمود ہمایون پادشاہ ہم دران جشن عالی دولت و پنجاہ لعل گران بہاے بدخشانی بر سم ارمغانی بنظر شاہ والاجاہ بنوعے گذرانید کہ موجب مسرت طرفین گردید و مجالس متعدده بعیش و عشرت گذشت ابیات دو صاحبقران در یکے بزم گاہ * قران کردہ با ہم چو خورشید و ماہ * دو سعد فلک را یکی برج جاہ * دو والا گہر را یکے درج جاہ * دو کوکب کہ زین ان فلک راست زین * بہم در یکے عرصہ چون فرقدین * دو چشم جہان بین بہم ہمعنان * بہم چون دو ابرو تواضع کنان * دو نور بصر چشم اقبال را * دو عید مبارک مہ و سال را * در اثناے مکالمہ شاہ والاجاہ پرسید کہ سبب شکست و برآمدن از ہندوستان چیست ہمایون گفت کہ بیوفائی ہمراہان و نفاق برادران ہر امر برادر در حقیقی شاہ طہماسپ صفوے ازین سخن آزردہ خاطر گشتہ خواست کہ بر ہمزن معاملہ ہمایون پادشاہ گردد سلطان سلیمان شان بعید از مہمان نوازے و غریب پروری دانستہ التفاتے بکلمات تشنہ نفرمود و بدعات بزم نشاط و انبساط کہ لائق شان پادشاہان والاقدر بوده باشد آراستہ آمد و بہ نمودن تماشاے شکار قرغہ چندین بار زنگ ردای دل گرفتہ و خاطر شکستہ مہمان گردید قریب سہ سال ہمایون پادشاہ دران سرزمین بعیش و عشرت گذرانید چون این مدت منقضے گشت شاہ والاجاہ بعبداداے مراسم اخلاص و مہمانداری فرمود کہ ما را برادر خرد خود تصور نموده مہماے آمداد و اعانت دانند ہر چہ مطلوب باشد بے تکلف اظہار نمایند تا آنقدر کمک کہ در کار و سزاوار باشد سرانجام داده آید و اگر ما را باید رفت ہمراہی کنیم ہمایون پادشاہ شکر الطاف بجا آورده استدعاے کمک نمود شاہ سلیمان جاہ اسباب سلطنت جلہ مہیا ساختہ شاہزاده سلطان مراد میرزا را حلف خود را با دوازده ہزار سوار جرار بہ کمک ہمایون مقرر کرده منزل اول تشریف آورده وداع فرمود و ہمایون از انجا روانہ شده سیر راہ دیل و زیارت مزار بزرگان آن دیار کرده بعد قطع مراحل و طی منازل با لشکر کمکی شاہے در حوالی قندہار نزول اجلال فرمود میرزا عسکری در قلعہ تحصن جستہ بمراسم قلعہ داری سعی بلیغ نمود و بعد سہ ماہ عاجز گشتہ بوسیلۂ خانہ زاد بیکم ہمشیرہ بابر پادشاہ کہ کامران میرزا او را برائے سفارش از کابل و قندہار فرستاده بود ملازمت نموده مقالید قلعہ بنظر گذرانید ہمایون قلعہ را متصرف شده عسکری میرزا را با دیگر قید نگاہ داشت چون بادشاہ طہماسپ قرار یافتہ بود کہ بعد فتح قندہار را بحاریسان شاہی سپارند بنا بر اظہار ایفاے عہد قلعہ را بمبلغ کہ سر آمد امرای کمکی بود سپرد بحسب تقدیر شاہزاده سلطان مراد میرزا پسر شاہ بر حمت حق پیوست ہمایون تہمت ستمگارے و مردم آزارے بر بداغ خان بستہ قلعہ قندہار را بگرد حیلہ از دست او انتزاع نمود و بکسان خود سپرده و درین خصوص مقدمہ تہنیت نامہ سلاطین پناہ نوشت و آن والاجاہ از راہ فتوت پذیرفت ہمایون بجہت تنظیم و تنسیق مہمات قندہار متوجہ کابل شد

وکامران میرزا از قلعه کابل برآمده بانذک جنگ روبهزیمت نهاده بطرف غزنین رفت وازانجا پیش شاه حسین میرزا حاکم ٹھٹھہ رسید
همایون بفتح وفیروزی داخل قلعه کابل گشته بیدار روزمند ودلبند خود شاهزاده محمد اکبر که پیش کامران میرزا در قلعه کابل محبوس بود میرزا در
زمان برآمدن برای جنگ اورا همانجا گذاشته بکامیاب بخجت ومسرت گردید وحسن شناسائی ترتیب داده باستحان شعور نور دیده
خود والده اورا درمیان عفائف دیگر ایستاده کرده فرمود که والده خود را بشناس باآنکه از مبادی ولادت تا آن زمان چهار سال از
عمر او گذشته ودرین مدت اندالده خود جدا بود بمقتضای شعور خداداد وجزوت وعینیت خلقی درچندین نسوان بکنار والده خود در آمد
ازمشاهده این حال که خالی از غرابتی نبود غریو از عساکر حرم برخاست وهمایون دستگفت مانده الطاف ایزدی را شامل حال آن تازه
نهال چمن اقبال تصور کرد القصه چندگاه درکابل داد عشرت داده شاهزاده را درکابل گذاشته متوجه بدخشان گردید وبا میرزا
سلیمان حاکم آنجا خنگ کرده منظفر ومنصور گشت ودران حدود بطبیعت همایون ازمرکز اعتدال منحرف گشته بعارضه صعب مبتلا گردید
چند روز غشی وبیهوشی روی داد وخبرهای ناخوش برزبانها جاری گردید بعد چند روز افاقتی حاید حال او گردیده آشفتگی تسکین
یافت وبرهمی باانتظام پذیرفت امّا کامران میرزا برادر همایون که ولی سراسر کین ونفاق داشت باستماع همان اخبار راه لاهور
گشته ازحاکم ٹھٹھہ کمک گرفت وبجناح استعجال راهی گشته وبی خبر درکابل رسیده قلعه را بتسخیر درآورد وانواع ظلم وستم بر مردم
نموده اکثری را بناحق کشت چون آنچنانی بسمع همایون رسید از بدخشان متوجه کابل گشته قلعه را محاصره کرد وکار بر محصنان تنگ
ساخت کامران میرزا دست وپا گم کرده بعیال امرای بادشاهی که درون قلعه مانده امرای مذکور درر کاب همایون بودند دراز
گردن زنان را پستان بسته ازکنگره قلعه در اویخت وبچگان صغیر را سر ازتن جدا کرده درسر چل های پادشاهی انداخت بزعم
غلطش آنکه شاید امرا ازدیدن این حال از رکاب همایون جدا شوند ونفهمید که این کار باعث ازدیاد عناد ورسوخ عداوت او در
دلهای امرای غیرت شعار خواهد شد امرای مخلص وفاپیشه حمیت کیش اعتنائی به بی حیائی او نا کرده ودر محاصره قلعه ثبات ورزیده داد
مردانگی میدادند چون کامران میرزا دید که باین صورت هم کار از پیش نمیرود نهایت بی رحمی وسنگدلی را کار فرما گشته شاهزاده او
محمد اکبر برادرزاده خود را که درقلعه کابل مانده بدست میرزا درآمده بود بمحاذی توپخانه پادشاهی از کنگره قلعه درآویخت عون وصون
ایزدی شامل حال فرخنده مآلش گردیده اصلا آسیبی وگزندی باو نرسید نظم آنرا که خدا نگاهدار د * گر تیغ
زآسمان ببارد * حاشا که بوی رسد گزندی * آزرده شود زنا پسندی * کامران میرزا بوبال اعمال خود کاری ازپیش
نتوانست برد آخرالامر دست پاچه گشته ازقلعه برآمد ودر بهزیمت نهاد همایون بفتح وفیروزی داخل قلعه گشته شاهزاده محمد اکبر
را درآغوش رافت گرفت وبزم شادمانی برآراست کامران میرزا بعد هزیمت در بلخ رفته پیر محمد خان والی توران التجا آورد
پیر محمد خان بدخشان را از میرزا سلیمان تخلص نموده کامران میرزا را درانجا نصب کرد وبجای خویش برگشت بعضی امرای
نفاق سرشت واقعه طلب از استماع تسلط کامران میرزا در بدخشان از همایون جدائی جسته قریب سه هزار سوار از کابل فرار نموده
به بدخشان رفت همایون بعد فرار آن جماعه بدمآل برای رفع شورش کامران میرزا وتادیب امرای کافرنعمت از کابل روانه شده
در وقت عزیمت آن سمت یادگار ناصر میرزا را که سر حلقه فتنه اندوزان درقلعه کابل محبوس بود مسافر ملک عدم گردانید بیت
آتشی را که خلق را سوزد * بزر یکدشتن علاج توان کرد * بعد قطع مراحل وفرزندکی طالقان رسیده بر کامران میرزا منظفر ومنصور شده
دمیرزا نگریخته درقلعه طالقان متحصن گشت وهمایون محاصره قلعه نموده کار بر او تنگ کرد میرزا عاجز شده قبول اطاعت نموده استشفاع
بخصت که معظمه کرده از قلعه برآمده عازم شد وامرائی که از کابل فرار نموده بودند همه را دستگیر نموده بشمشیر تیزکش درگردن هرکدام

انداخته بحضور آوردند همایون بنابر حقوق رفاقت و از روے مرحمت قلم عفو بر جرایم آن جماعه کشیده هر کدام را بانعامے سرفراز فرمود و بعد چهار روز کامران میرزا که عازم مکه بود از راه معاودت نمود و بملازمت همایون استسعاد جسته مورد هزاران عنایت گشت همایون اولا باداب سلطنت میرزا را دریافته بعد ازان برادرانه ملاقات نمود در کنار گرفته گریه ها کرد چون ازان بازگشت در نواحے لاهور ازهم جدا شده بودند مفارقت درمیان بود و بعد از نه سال ملاقات هم روی داد بزم عیش و عشرت آراسته شد و داد انبساط و مسرت داده آمد چون مجلس آخر شد گولاب و بعضے از ولایت بدخشان بکامران میرزا مرحمت فرموده عسکرے میرزا را که تا حال در قندهار بزندان مکافات گرفتار بود خلاص نموده حواله میرزا کرد و دیهان طرف جاگیر داده بفتح و فیروزے بکابل معاودت فرمود بعد انتظام مهام کابل و حصول عیش و کامرانی در سنه نهصد و پنجاه و شش هجرے بتسخیر بلخ یورش فرموده باجمعیت شایسته متوجه آن صوب شد و منشورے متضمن طلب کامران میرزا و دیگر میرزایان که دران حدود بودند صادر گشت میرزایان و امرا با لشکر شایسته آماده ملازمت گردیدند مگر کامران میرزا بلطایف الحیل گذرانیده و همایون کوچ بکوچ روانه شد بعد رسیدن دران ملک با اندک جنگ قلعه را انتزاع نمود بعد آن در نواحے بلخ نزول اقبال اتفاق افتاد پیر محمد خان والی آنجا صفوف آراسته آماده مصاف گشت و جنگ عظیم در پیوست آخر شکست بر لشکر مخالف افتاد و پیر محمد خان از معرکه برآمده منهزم گشت همایون داعیه تعاقب مخالف و تسخیر بلخ مصمم داشت اما از بے اتفاقی امرا و اخبار نا خوشگوار مخالفت کامران میرزا و غریمت او بسمت کابل این اراده بظهور نرسیده بکار صورت گرفته انجام نیافت و بضرورت وقت تسخیر بلخ موقوف داشته روانه کابل شدند داخل قلعه کابل گشته بعیش و عشرت اشتغال ورزیدند کامران مرزا از گولاب برسر بدخشان و آن نواحے لشکر کشیده با میرزا سلیمان جنگ نموده و ازانجا کاسے نساخته رو بکابل آورد همایون باستماع این خبر متوجه دفع او گشته در فرخار متصل غوربند بهر دو لشکر باهم پیوست و آتش کارزار مشتعل گشت همایون با فوج قول بر پشته ایستاده حال نوکران خود مے سنجید دید که اکثر امرا خاک ادبار بر فرق روزگار خود ریخته بجانب کامران میرزا روانه شدند و بعضے در استعداد و فتن مستعد و معامله دگرگون گردیده بشاید ه احوال از سر قهر و غضب و غلبه غیرت سنان حالتان بدست خود گرفته بر فوج مخالف تاخت ناگهان تیرے براسپ خاصه رسید و لشکر غنیم غالب آمد و لشکریان همایون مغلوب شده رو بفرار نهادند **بیت** جو بینے که لشکر همه پشت داد ۞ تو تنها نه مرده جان شیرین بباد ۞ چو بینے که یاران نباشند یار ۞ نهی دست از زندگانی شمار ۞ بالضرور عنان تاب گشته بجانب ضحاک روان شد و بنابر ضعف که از بسیارے تردد عارض شده بود جبیه نامه از بالاے والاے خود فرو آورده بیکی از خدمتگاران سپرد او از ساده لوحے جبیه را در راه انداخته راهی گشت چون نزدیک کهمرد رسیده نزول اقبال واقع شد شخصے از اطرف آواز داد که اے کاروانیان درمیان شما هیچ خبر بادشاه است همایون خود فرمود که چه میگوئے و درمیان شما خبر بادشاه چگونه است که بادشاه رخصے از معرکه برآمده دیگر کسے ایشان را ندیده همایون روے خود با و نمود و دیدن روی بادشاه باعث تسلیه او گردید مردم کامران میرزا جبیه همایون را که در راه بدست آنها آمده پیش میرزا آوردند او در گذشتن همایون از ین جهان تصور نموده شادمانیها کرد و از انجا رو بکابل آورده قلعه را بتسخیر در آورد و شاهزاده محمد اکبر را مقید ساخت بعد سه ماه همایون باز سامان لشکر کرده متوجه کابل شد و کامران میرزا باستماع این خبر کسان خود را در قلعه گذاشته و شاهزاده محمد اکبر را مقید با خود گرفته بقصد پیکار برآمد همایون از روے رافت منشورے متضمن نصایح ارجمند که گوشوارهٔ گوش هوش او تواند بود اصدار فرمود میرزا در جواب نوشت که چنانچه قندهار بشما تعلق دارد کابل هم باشد یا این کشور را بمصالحه مے تواند شد باز همایون نوشت که اگر راستی و درستی را آهنگ مستقیم است صبیهٔ خود را در عقد مناکحت

شاهزاده محمد اکبر در آرد تا کابل را تماما غنایت فرموده و لشکر هندوستان کمر همت بر نبیم میرزا بسته خواست که ایشان را قبول نماید امرای
مستانق نگذاشتند و بجاریه انجا میدهد و رنزدیکی بار بکاران محاربه عظیمه روی داد و میرزا کامران تاب نیاورده رو بهزیمت نهاد و خود را
در افغانستان کشید و میرزا عسکری باز در قید آمد **بیت** زفیروزی لشکر شاه شکن ✦ سپه راد گریزان در آمد بتن ✦ شاهزاده محمد اکبر
گرفتگان میرزا بود بملازمت همایون مشرف گشته و موجب دلداری شاهزاده از رکاب اعلی جدا
نشده و از انجا روانه کابل شد و میرزا عسکری را مسلسل نزد میرزا سلیمان در بدخشان فرستاد که براه بلخ روانه مکه معظمه گرداند میرزا عسکری
در نهایت جلجت روانه اعتبة الله گردید و در سنه نهصد و شصت و پنج هجری درمیان مکه و شام ایام حیاتش بانجام ممات رسید کامران میرزا
بعد شکست خود را بدرگاه نجم ثانی رسانیده قلندرانه از زده سیر اطراف چوی شاهی کرد الحال بجلال آباد موسوم بهت رونها دو باعانت افاغنه قلیل
و معتمد دو سه مرتبه جمعیت یکجا کرده با افواج پادشاهی که بر سر او متعین شده بود کارزار نموده شکست یافت همایون بر آی دفع مفسدش
از کابل نهضت فرمود چون نزدیک گذربک رسید کامران میرزا بامداد احشام افاغنه شبخون آورد و کاری ناساخته بدر رفت اما میرزا
هندال در ان شبخون از دست افغانی نادانسته بقتل رسید و همایون را باعث غم فراوان گشت و به نزدیک مزار پدر خود بابر پادشاه
در گذرگاه کابل مدفون گردید با نجا همایون در موضع بهسود از توابع ملک بهار تا انقضای ایام زمستان اقامت فرمود چون بآخر رسید
و عساکر سرما رو بکمی آورد بر سر افاغنه که کامران میرزا بدانجا رفته بود لوکرش نمود و پیش ملاع پاسی از شب گذشته خبگ روی داد
اکثر افغانان بوحشت آباد عدم رفتند کامران میرزا از انجا گریخته بدر رفت بعد دل جمعی از فتنه میرزا کابل معاودت فرمود کامران میرزا
بسته آمده رو بهندوستان نهاد و پیش سلیم شاه ولد شیر شاه که بعد از فوت پدر تخت نشین هندوستان شده بود و دران وقت
در پنجاب بهر سمون اشتغال داشت در مقام قصبه بن رسید سلیم شاه پسر خود و از خان و مولانا عبد الله سلطان پوری دیگر امرا را
باستقبال فرستاده [illegible] همایون در انفراج از آمد همایون میرزا را همراه گرفته عازم دهلی گشت و میخواست که او را در شکر نماید میرزا این
معنی را گاه گشته در اشراک ماجی واژه دهست یافته یوسف آفتاب چی را در جامه خواب خود گذاشته فرار نمود و در جامه گهاتم که بست کرده
سر هندو و اقصت پناه برد و از انجا نزد راجه کهلو که از راجه های کوهستان کهترت و جمعیت و دولایت ممتاز بود رفت چون او هم بمرد
دست یاچه گشته به نگرکوت رسید و از انجا بجاد دیون آمده در انجا هم توانست اقامت ورزید بشقت بسیار پیش سلطان آدم گکهر که
در ان زمان با پادشاهان نیالیش نداشت و ابطه اتحاد و حکومت سکید در سید سلطان آدم میرزا را نگاه داشته عرضداشت مضمن استدعای
مقدم همایون نمود او هم شاهزاده اکبر را براه جگنات متوجه شده از آب سند گذشت سلطان شرائط دولت خواهی بجا آورده کامران میرزا
را همراه گرفته در مقام پرسش دست همایون آورد چون میرزا مصدر تقصیرات عظیمه شده بود و همایون اقوبی اعتمادی و فاهنهای
متوالی او دلتنگ و حیران و نگران بودند و محمد بابر پادشاه همایون وقت مردن وصیت کرده بود که برادران با تو هر چند بدی
نمایند قصد جان آنها نکنی بنابر امتثال امر پدر قصد جان میرزا نکرده میل در چشم او کشید و از نور بینش عاطل و بکه معظمه راهی گردانید میرزا دران
مکان شریف و موضع منیف رسیده بعد ادراک سه چهار ده نه صد و شصت و چهار هجری بهمان طرفها وداعیت حیات بنجالی کائنات
سپرد همایون بعد رخصت میرزا بطرف مکه در کابل رسیده بعیش و عشرت پرداخت و از ایالی دولت همایونی که غبار آلود حوادث
بود بر چیده انصال الهی شست و شوی نشسته ها گشتن ثمه از احوال شیر شاه تحریر و اوردن و بر اکثر صدان اخبار سلاطین ماضی
گذاشتن ضرورت بنم دهی نگارد ✦

ذکر تیر شتاه نامش فرید خان سور از اولوس افاغنه

در زمانیکه سلطان بهلول لودے فرمانروای هندوستان بود ابراهیم خان جد او که سوداگرے اسپان کردے از ولایت روانه آمده بموضع نملہ تابع نارنول توطن گزید در عهد سلطان سکندر بن بهلول لودے پیش جمال خان حاکم جونپور لوگرگشت بعد فوت او حسن خان خلف او که پدر فرید خانست در خدمت جمال خان سپهدو کاروانی خود ظاهر کرده ترقی یافت و پرگنه سهسرام وتانڈه از توابع رهتاس بجاگیر او و پانصد سوار همراهش مقرر گشت حسن خان بر کنیزے مائل گشته اولاد او را غیر میداشت و فرید خان و برادر او را از نظر انداخت فرید خان از فرط غیرت و شروع جوانی ترک مصاحبت پدر نموده بجونپور رفت و با جمال خان ابسرے برد و رعنتی بتحصیل علم رعیت نموده مقدمات نحو و صرف یاد گرفت پدر هر چند طلبید رجوع بسهسرام نموده بے التفاتی او بحال خود و استیلای کنیز و اولاد ش با جمال خان ظاهر نمود تا آنکه پدر اندیشیده بجونپور رفت و بعد از قال و مقال و نصیحت اقوام و اخوان فرید خان را مدار علیه معاملات جاگیر خود گردانیده بسهسرام مرخص فرمود و فرید خان که از اصابت فکر و انوار عقل بهره و بر و داشت نظم و نسق مهمات آنجا بوا قعی کرده و در تادیب و تعذیب گردنکشان قلع و قمع متمردان کوشیده رعایا را خوشنود و آباد گردانید و چنان ساعی جمیله بکار برد که در اندک وقتی جاگیر آباد ان و محصولی فراوان گشت و سرکشان از بیم او سر خود لزیده تن بالگذاری و رعیت گرے در دادند بعد از انکه حسن خان باز بجونپور آمد کنیز که معشوقه او بود بدلبا به گری خیان کرد که باز کار جاگیر از دست فرید خان برآمده بدست پسر کلان آن کنیز سپرده آمد و فرید خان آزرده گشته باز بجونپور رفت چون حسن خان بمرد و ریاست با وجود تسلط کنیز زادگان بفرید خان رسید اما برادران علاتی با او نفاق ورزیده قابو مے طلبیدند دران زمان هم فرید خان حصار تها لظهور رسیده مورد تحسین آشنا و بیگانه مے شد تا آنکه ظهیر الدین محمد بابر او رنگ آرای سلطنت هندوستان گردید سلطان ابراهیم لودے در کار زار کشته شد فرید خان بجا کم بهار که یکے از امراے لودیان و دران زمان اهم سلطنت بر خود بسته خطاب سلطان محمد داشت رفته نوکر گردید و مصدر خدمات پسندیده گشت نوبتے در حضور سلطان محمد در شکارگاه از روی جرأت و دلاوری شیرے را بشمشیر زد و او فرید خان را شیر فغان خطاب داده پیش آورد و روز بروز بر رتبه او بلند گردانید بعد چند گاه بوکالت پسر خود مقرر کرد و بعد چندے بنا بر بعض جهات شیر خان را سوی وطن از و بهمرسیده نزد سلطان جنید برلاس که از اعاظم امراے بابر بود خواهر بادشاه در حباله نکاح او بود در مانکپور رفته نوکر گردید اتفاقاً سلطان جنید برلاس از مانکپور بملازمت بادشاه آمد شیر خان همراه او بود وضع و اطوار بادشاهی دیده با یاران خود میگفت که مغل را از هندوستان برآوردن آسانست چه مغل خود بمعاملات نمیرسد بعیش و عشرت مشغول می باشد و مدار معاملات بروز را میگذارد عیب افغانان همین است که با خود اتفاق ندارند گر مرا اتفاق قوم دست دهد با سانی مغل را بدرے توانم کرد یاران او ازین معنی در غیبت استخفاف او میکردند دران روز ها بابر بادشاه الطعام و الانعام ملازمان ملحوظ فرموده نوبت همراهے را با هاے او بر ماده خاص حضاری فرمود روزی که نوبت سلطان جنید بود و ماده او بادشاهی حسب الامر حاضر شد شیر خان نیز دران مجلس حاضر بود و ملتمس شد که بنده شیر خان فرزند شیخ حسن جونپوری بود و خود از جونپور آمده بخدمت سلطان جنید برلاس که از اعاظم امراے بابر بادشاه است مشغول بوده و بعد فوت او بخدمت بابر بادشاه رسیده ام و بر گذشته بر من و بر پدر من بسے عنایتها فرموده اند و بنده را بر سایر افغانان ترجیح داده اند و بنده را بر سایر افغانان حقوق بسیار است اگر حکم شود بنده بر ماده خاص حضاری فرموده آید بادشاه فرمود که ما ترا بر سایر افغانان ترجیح نمیدهیم و بر ماده خاص حضاری نمیفرمائیم شیر خان عرض کرد که بنده را بر سایر افغانان ترجیح نیست اما بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بسے وجوه دارد اول آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد یازدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دوازدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سیزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهاردهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پانزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شانزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هیجدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نوزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیستم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد بیست و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سیام آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد سی و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهلم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد چهل و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد پنجاه و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد شصت و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتادم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هفتاد و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتادم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد هشتاد و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نودم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد نود و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صدم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و دهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و یازدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و دوازدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سیزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهاردهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پانزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شانزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هیجدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نوزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیستم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و بیست و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سیام آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و سی و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهلم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و چهل و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و پنجاه و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و شصت و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتادم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هفتاد و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتادم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و هشتاد و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نودم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد صد و نود و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویستم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و دهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و یازدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و دوازدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و سیزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و چهاردهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و پانزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و شانزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و هفدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و هیجدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و نوزدهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیستم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و چهارم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و پنجم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و ششم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و هفتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و هشتم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و بیست و نهم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و سیام آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و سی و یکم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و سی و دوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغانان ترجیح نمیدهد دویست و سی و سوم آنکه بنده را بر ماده خاص حضاری فرمودن بادشاه را بر سایر افغ

شیرخان دربارهٔ دادن قلعه استمزاج او نمود او برنوشت درین زودی که کار با ختیار ماست اگر بر ما ممکن بهت شیرخان بدانجا نشتافته قلعه مذکور را بقبضهٔ خود در آورد وزمان مسطوره راهم بجمالکناح خود گرفت ونیز درین نزدیکی نصیر الدین محمد بابر بادشاه راه ملک بقا پیمود و نصیر الدین محمد همایون بادشاه سریر آرای سلطنت گشت سلطان محمود بن سلطان سکندر لودی به پٹنه رسیده مندارای حکومت گشت شیرخان متابعت او اختیار کرده باتفاق یکدیگر به جونپور رفته آن نواحی را از امرای بادشاهی تخلص گردانیدند بعد چندگاه لشکر بادشاهی جونپور را از دست افاغنه باز گرفت چون سلطان محمود در سنه نهصد وچهل وپنج هجری درگذشت شیرخان بلا مشارکت غیرے بر پٹنه وبنگاله تسلط یافته قوت ومکنت بهم رسانید وبر ملک همایون تاختن شروع نمود لهذا همایون بدفع او متوجه شد شیرشاه صلح جوئی نموده پسر خود را با نوج در ملازمت گذاشت که در خدمت حاضر باشد چون همایون تسخیر گجرات نشانت پسر شیرشاه را از انجا گرفته پیش پدر آمد وهمایون را در جمع گجرات درنگی روی داد شیرخان فرصت یافته باز تجرد برخاست چون از گجرات بمعاودت شتافت اوال افواج بادشاهی بر سر شیرخان تعین گردیده متعاقب آن همایون نیز متوجه شد ودران زمان شیرشاه در نواح قلعه رهتاس مرکز تدبیر تسخیر قلعه مذکوره ومتوجه تاخت وتاراج اطراف بود وبراجه چنتامن حاکم قلعه رهتاس بوساطت برهمنی پیغام کرد که چون مغل ویرانی من است اگر از روی مردمے ومروت اهل وعیال مرا درون قلعه جای دهی احسانی عظیم تا باقی عمر بر گردن خواهد بود وبرهمن را بانعام زر وسخن سازے چنان فریفته خود گردانید که او براجه سماجت نموده آخرالامر ضائع کردن خود ترسانیده راجه پاس مذهب ناچار گشته تا آنکه راضی نبود قبول نمود که اهل وعیال او در قلعه در آیند آنگاه شیرخان چند صد ڈولی ترتیب داده بباهر ڈولے دو لفر افغان بهادر انتخاب نموده اسلحهٔ تامه در ڈولیها تعبیه کرده برای مهمان نوازے و دلدارے بر دروازه جائیکه مقرر شده بود آمده تهنیت بجرم سرا شیرشاهی گفته فرستاد افاغنه توے چنگ بگیلار شمشیر ها علم کرده راجه را مع همراهیان بزیر تیغ بیدریغ گرفتند وغریو وغلغلهٔ عظیم از قلعه برخاست شیرخان نیز با فوج مسلح خود را بدروازه رسانیده افاغنه در را بروی او کشوده اندرون گرفتند اتباع راجه بمقابله وتاراج رفته قلعه چنان مستحکم در کمال سهولت وآسانی بدست آمد شیرخان این قلعه را بدست آورده اهل وعیال خود را دران جا گذاشت درین ضمن خبر مفتوح شدن قلعه چنار ڈه بردست اولیاے دولت همایونے بشیرخان رسید اگرچه ملول شد اما گفت که الحمد الله که ایزد تعالی مرا این حصار رفعت آساس رهتاس به ازان بخشید چون همایون پیش آمد شیرشاه هم قاصد بنگاله گردیده پیش پیش میرفت آخر شتاب مقاومت نیاورده خود را بکوهستان جهارکهنڈ کشید واموال برآمدنش از کوهستان مذکور وغالب آمدن بر همایون در شرح احوال همایون مفصل شده شیرشاه بعد فتح ثانی بر همایون تا لاهور تعاقب کرده ازانجا خواصخان غلام خود را که مقدمة الجیش وقوت بازوی او بود با لشکر گران بتعاقب پادشاه فرستاد او تا ملتان واوچ تعاقب نموده معاودت کرد شیرشاه خود هم در پی او تا تعلقهٔ کهکران رفته برگشت ومتصل کوه بال هم قلعه بنیاد نهاده بر هتاس موسوم گردانیده ده هزار سوار برای سد راه لشکر بادشاهی ومالش کهکران در انجا گذاشت واسلام شاه آن قلعه را باتمام رسانید القصه شیرشاه بعد تنظیم وتنسیق مهمات آن دیار ناگزیر رسیده در سنه نهصد وچهل وهفت هجری سکه وخطبه بنام خود خود شیرشاه بلقب ماضی بعد ازان بر سر راجه پوران مل که شد کے تهر سانیده تمرد ے ورزیده ود و هزار زن مسلمه وسنهیه در زمرهٔ پاتران ورقصان گذاشته درحرم سرا خود داشت تاخته باقتضاے حمیت اسلام در کمین سلطنت بتادیب او همت گماشت وقلعهٔ احماحره مشهور به پوران مل را عاجز ساخت راجه استدعاے مصالحه نموده بعد اخذ پیمان بیرون برآمد علماے افغان که غولان بیابانے اند فتوا سے بایمانے بدین روش دادند که هر چند عهد وپیمان بعمل آمده چون این کافر زنان مسلمه در خانه دار دقتال با او برابر جهاد است بجاره شیرشاه با بانے آهن بقتولان

بعد تو اب بجنگ بر خاست ہمراہیان او دست از جان شستہ کار زار صعب نمودند و زنان و اطفال خود را باصطلاح ہندو جوہر نمودہ خود ہم در دنبال آنہا شتافتند و بلند نامی بیاد گار گذاشتند شیر شاہ بعد این ماجرا در آگرہ رسیدہ بیمار گشت و عارضہ صعب شید بعد حصول صحت بدرگاہ مالدیو حاکم اجمیر و جودھپور و میرٹھ کہ پنجاہ ہزار سوار در ظل رایت او بود یورش آورد و مکرر جنگہا نمود چون دید کہ کار بجنگ پیش نمی رود تدبیرے اندیشیدہ مکاتیب چند در جواب راجپوتان کہ اعیان عساکر مالدیو بودند متضمن اطاعت پادشاہے و انحراف از رای مالدیو و تحسین آنہا در این خصوص و مواعید عنایات و فرمان بجوس کردن رای مزبور بساختگی نوشتہ عمداً آن خطوط را بخوے فرستاد کہ بدست مالدیو افتاد و باین حیلہ دل رائے مالدیو را از اعیان دولتش بدگمان گردانیدہ خللی عظیم در لشکر او انداخت علی الجملہ خبک باکردہ فتح یافت و اجمیر را بتصرف در آوردہ بدہلی مراجعت نمود چون حاجی بیگم حرم خاص ہمایون پادشاہ در جنگ بھوج پور بدست شیر شاہ آمدہ بود و شیر شاہ از روے نیکذاتی آن عفیفہ را با غزاز و حرمت محفوظ و مصئون می داشت بعد ازان کہ خبر معاودت ہمایون پادشاہ از عراق و خراسان بکابل شنیدند آن عفت قباب را باحترام تمام پیش ہمایون فرستاد و در نیک ذاتی و صفات حمیدہ و عقل و تدبیر ملک گیرے و جہانداری کم ہمتایو خصوص در قوم افاغنہ نظیر نداشت و در رفاہ رعایا و آسودگے خلائق ہمت بسیارے گماشت در محکمہ عدالت نوشیروان و میگانہ زمانہ نظیر میدید گویند روزی شاہزادہ عادل خان کہ از ہمہ کلان بود فیل سوارہ از کوچہ اگرہ مے گذشت بقال زنے در خانہ خود کہ دیوار ہایش پست بود برہنہ غسل میکرد چون نظر شاہزادہ بران زن افتاد و بیڑہ پان لبسوے او انداخت و نگاہی کردہ ازان کوچہ گذشت از انجا کہ آن عورت صاحب عصمت و زن عفیفہ بود ازین حرکت کہ بیگانہ او را برہنہ دید خواست کہ خود را ہلاک کند شوہرش واقف گشتہ مانع شد و او را از ہلاک باز داشتہ آن بیڑہ پان را بدست گرفتہ و جگر گوشہ فریاد بیان رفت و حقیقت حال بعرض شیر شاہ رسانید آن پادشاہ معدلت پناہ بر اجرای بقال واقف گشتہ بر احوال پسر بے تاسف کردہ و بمقتضاے معدلت کیفر حکم کردہ کہ این بقال را بفیل سوار کردہ زن عادل خان را پیش او حاضر سازند تا مستغیث ہمین بیڑہ پان را کہ بدست وارد لبسوے او انداختہ و زر او امر اہر چند در استعفاے این امر التماس کردند پذیرائی نیافت و گفت کہ نزدیک من در عدالت فرزند و رعیت برابر ہست آخر الامر بقال راضی شدہ عرض نمود کہ بحق خود رسیدم و از تظلم باز آمدم و در زمان سلطنت خود اکثر اخراجات شایستہ در مہمات جہانبانی نمودہ و بر سخے تواریخ سلطان علاء الدین خلجے کہ تاریخ فیروز شاہی بآن مشہور است رسیدہ مدار کار ہا خود بر آن ضوابط گذاشت داغ اسپ را کہ پیش ازین سلطان علاء الدین مقرر کردہ امار واج نیافتہ بود رائج گردانید و ہر ہزار و پانصد کردہ از بنگالہ تا ہر بتاس نہ اسپ سفید و کردہ سوداگران اسپ را آباد کردہ در ہر سرائی دو اسپ دیگ نقارہ گذاشتہ ڈاکچوکے نام نہاد و سہ روز خبر بنگالہ بر بتاس مذکور میرسید و نیز مقرر کرد کہ ہر گاہ برائے او دستر خان بگستر ند نقارہ نوازند و بمجرد استماع آواز نقارہ و سلطنتہ چون سرا نیز دیگ بود و نوبت نقارہ از ہر ہرائی بلند گشتہ انتظام پاشان انتہائی ساک قلم را بچہ مرقوم در سلطنت دہلی و صدہ نقارہ بمنزلہ دیگ بود و ہمانوقت از سرکار پادشاہی بسافرین مسلمین طعام و بنہ دوان از دودھ و غیرہ مایحتاج گسیدہ کام خود آنجا جمیع مترددین و مسافرین از مائدہ افضال آن پادشاہ دریا نوال برابر موے و متر دد ین تحدید ست ہر یکی از فیض او بیاسودے در عہد سلطنت او امنیت بحدی بود کہ اگر مسافرین متمول در صحرا منزل کردندے حاجت پاسبانی نبود ابیات اگر کمین برد چون مہر انور ✻ ز مشرق تا بمغرب مختشی از زر ✻ نیار د ہیچ عور از ورع و پرہیز ✻ کہ در خشت زر او نگرد تیز ✻ گو بیند چون آئینہ دیدے تاسف کردے کہ نماز شام بمقصد رسیدم چون مجلس بسر آمد شیر شاہ را داعیہ تسخیر کالنجر در دل سوخ یافتہ قلعہ را محاصرہ نمود و جاہاے رفیعہ کہ سر کوب قلعہ تواند بود از توپ ہاے گل و خاک آراست و حفرہ ہاے باروت را آتش داد و درون قلعہ انداختن آغاز نہاد اتفاقاً حفرہ بر دیوار مذکور خورد بر گشت و در دیگر حفرہ با فتادہ آتش در گرفت بسیارے از لشکریان نابود شدند و شیر شاہ ہم چون نزدیک بود بہمان

آتش سوخت اما تا رمقی داشت تاکید در تسخیر قلعه مے کرد و آخر همانروز قلعه مفتوح و روح شیرشاه نیز از حصار بدن بیرون شد سال تاریخ
او ازین قطعه ظاهر مے شود ابیات شیرشاه آنکه از صلابت او ✤ شیر ژیان ز آب رابهم مے خورد ✤ چونکه رفت از جهان بیاد لقا ✤ بهر تاریخ او ز آتش مرد ✤ مدت حکومت او بست سال و کسرے از انجمله پانزده سال در امارت و ملازمت پادشاهان و پنج سال سلطنت هندوستان

ذکر اسلام شاه پسر شیرشاه که معروف بسلیم شاه است

اسلام شاه پسر شیرشاه معروف بسلیم شاه نام او قبل از سلطنت جلال خان بود چون واقعه مالگزیر شیرشاه روی داد ارکان دولت و اعیان حضرت مشورت کردند که شاهزاده عادل خان خلف بزرگ در قلعه رنتهور دور دست است و وجود پادشاهی برے پاسبانی سپاه و رعیت ضرور و الا فتنه عظیم برخاسته اختلال کلی در دین دولت راه مے یابد ناگزیر شاه زاده جلال خان خلف خرد او را که درین معنی از مضافات متینه بود طلبید داشتند او بمجرد استعجال بقلعه کالنجر رسیده در سنه نهصد و پنجاه و دو هجرے بر تخت سلطنت جلوس نمود و سکه و خطبه بنام او جاری شد خود را اسلام شاه خطاب داده به برادر بزرگ برگاشت که برای تسکین فتنه و آشوب و محافظت سپاه بر این جرأت اقدام نموده ام و در حقیقت بجز اطاعت امرے دیگر منظور نیست شاهزاده عادل خان در جواب نوشت که اگر این گفتار فروغ راستی دارد خواص خان وغیره چهار امیر کبیر را بفرستند تا دریابند رسیده و خاطر امطمئن گردانیده بهر بندا اسلام شاه امراے مذکور را فرستاد که تسلیه خاطر شاهزاده نموده بیارند بعد ازانکه از کالنجر باگره رسید شاهزاده عادل خان نیز از رنتهور آمده قرار بر ملاقات طرفین افتاد اسلام شاه را ارادهٔ گونه گشت و غدرے در باطن اندیشیده مقرر کرد که زیاده از دوسه کس در قلعه همراه شاهزاده نیایند چون تقدیر نرفته بود که این اندیشه باین زودی بظهور یابد در وقت آمدن شاهزاده جمعی کثیر درون قلعه رفتند اسلام شاه بالضرور الهام ایفاے عهد نموده گفت که تا حال افغانان را از تفرقه نگاهداشته شد اکنون بشماے سپارم برادر کلان ازین کار انکار کرده و دست اسلام شاه را گرفته بر تخت نشانده و اول خود سلام مبارکباد گفت بعد ازان دیگران کورنش و تهنیت بتقدیم رسانیدند شاهزاده عادل خان وقت رخصت شده در میانه رفت اسلام شاه با وجود این همه اطاعت که از برادر کلان بوقوع آمد مطمئن خاطر نشد و ازبے اتفاقی بعضے امرا ترسناک و اندیشه مند می بود بنابران بتسخیر طلایه دست غازی خان محلی فرستاد که شاهزاده را مقید کرده بیارد شاهزاده بعد اطلاع بر این معنی نزد خواص خان دمویات رفته از نقض عهد اسلام شاه او را مطلع گردانیدند خواص خان از تیمنی برآشفت و رفیق او گشته بالشکر بسیار روانه اگره گردید قطب خان و دیگر امرا که در عهد رفیق بودند از اسلام شاه رنجیده شاهزاده عادل خان را ترغیب سلطنت نمودند اسلام شاه تبدارک این شورش پرداخته قطب خان وغیره را باخود متفق گردانید شاهزاده عادل خان باتفاق خواص خان و دیگر امرا در نواحی اگره آمده صفوف پیکار آراست بارادت الهی شاهزاده عادلخان شکست یافته بطرفے در رفت بعد ازان احوال او کسے را معلوم نشد خواص خان وعیسی خان نهر یمت خورده بکوه کماؤن رفتند کنزادگان از کوه بر آمده دامنه کوه که تعلق بپادشاه داشت تاراج مے کردند بعد چندگاه قطب خان باعساکر گران بر سر آنها تعین گردید چون قطب خان هم در ترغیب آمدن شاهزاده عادل خان شریک بود بدین سبب همیشه از اسلام شاه هراس میداشت از بنجاره لاهور گرفته پیش اعظم همایون رسید و او قطب خان را بموجب حکم اعلی مقید کرده در حضور فرستاد اسلام شاه او را با چهار کس دیگر در قلعه گوالیار محبوس گردانید اگرچه رعیت پروری و عدالت گستری داشت و در بعض صفات حمیده و دیگر هم با پدر همسان بود اما امراے سپاهی پیشه را نهایت دلتنگ و آزرده میداشت بکی از ستم طریقه هاے او آن بود که از هر که آزرده میشد علوفه را موقوف داشته و جاگیر تغیر کرده فرمان مے داد که با جمعیت خود حاضر بوده بدستور مقدمات پادشاهی کرده باشد و در صورت تعاقد علیه ادنی تهاون مورد عتاب بے حساب گشته مع فرزندان بسیاست می رسید لعظم سیه را و آسودگی خویش بیدار ✤ که در حالت خفتن

ایدبکار ✤ سپاهی که کارش نباشد ببرگ ✤ گجادل نهد روز هیجا بمرگ ✤ بهائی سر خویشتن مے خورد ✤ نه انصاف باشد که سختی برد ✤ چو دارند گنج از سپاهی دریغ ✤ دریغ آیدش دست بردن بتیغ ✤ همان به که لشکر بجان پروری ✤ که سلطان بلشکر کند سروری ✤ ازدقوع چنین امور بعضے امرا منحرف شدند و اعظم همایون عرف هیبت خان نیز در لاهور رایت اعتلا برافراشت و خواص خان و عیسی خان از طرف کماؤن در انباله متصل سهرند رسیده مشورت کردند که شاهزاده عادل خان را طلبیده شته سلطنت باید برداشت اعظم همایون که خود اراده سلطنت داشت قبول نکرد خواص خان رنجیده بے جنگ برخاسته رفت و عیسی خان خود را پیش اسلام شاه رسانید اعظم همایون و دیگر نیازیان متصل انباله صفوف آراسته با اسلام شاه آماده پیکار و باندک جنگ منهزم گشته آوارهٔ دشت ادبار شدند سعید خان برادر اعظم همایون خواست درمرد مانیکه مبارکبا فتح میدادند رفته قصد اسلام شاه نماید فیلبان از نیتش واقف گشت و کاری از پیش نرفت القصه نیازیان گریخته در دهنکوٹ نزدیک روه اقامت ورزیدند و اسلام شاه تا رهتاس تعاقب کرده معاودت نموده بگوالیار رسید روزے شجاعت خان را شخصی ناگهان زخم زده بود او سنوح این واقعه را باشاره اسلام شاه تصور نموده متوهم گردید و از حضور گریخته همایون رفت عیسی خان با لشت هزار سوار تعاقب او مستعین شد و محاربات متواتر نموده شجاعت خان را حاضر ساخت بالضرور شجاعت خان اطاعت کرده در حضور آمد بعد چند گاه مورد عنایت گشته باز بجاگیرات مالوه سرفرازی یافت چون طاهر شد که اعظم همایون در دهنکوٹ اقامت ورزیده دران نواحی مصدر فتنه و فساد هست بنابر رفع این شورش خواجه ولیس را که از عمده امرای والاشان لودیا بست هزار سوار متعین نمود خواجه درجنگ شکست یافته روبفرار نهاد اعظم همایون بعد فتح تا سهرند تعاقب خواجه ولیس نمود و لشکریانش برقصبات و دیهات پنجاب دست تطاول دراز کرده مال و مواشی سکنه آن دیار غارت نمودند شورشے عظیم و حالتی غریب بساکنان آنجا روی داد بنابرین اسلام شاه با لشکر گران و توپ خانه فراوان از دهلی برآمده عازم دفع نیازیان گردید اعظم همایون که رئیس آن جماعه بود تاب مقابله نیاورده در دهنکوٹ متحصن گشت و لشکر اسلام شاهی قلعه را گرد گرفته اسباب قلعه گیری مهیا کردند شکست بر مخالفان افتاد اعظم همایون گریخته در کوهستان کهکران رفت و سلطان آدم کهکر پناه برده اهل و عیال و مادرش در دست مردم پادشاهی اسیر شد بعد آن اسلام شاه بر کهکران لشکر کشید سلطان آدم آماده پیکار گشته بارها مصاف داد آخر الامر سلطان آدم ماجز شده عذر ها خواست و اعظم همایون را از پیش خود بدر کرده فرار نموده بطرف کشمیر رفت اسلام شاه اندکے تعاقب نموده برگشت دران سفر از راه تنگی اتفاق عبور افتاد شخصے کمین کرده شمشیرے بر سر اسلام شاه انداخت اما کارگر نشد بادشاه چستی و چالاکی نموده بر و غالب آمد و بدست خود او را بقتل رسانید بالجمله اسلام شاه ازان نواحی خاطر جمع نموده براه دامنکوه روانه دهلی گردید چون نزدیکے جیون بقصبه بن رسید خبر آمد که کامران میرزا برادر خرد همایون پادشاه در کابل از برادر شکست یافته باستمداد عامی گلگ آمده نزدیک خیمه گاه پادشاهی رسیده است اسلام شاه آواز خان پسر خود را مع مولانا عبد الله سلطانپوری باستقبال فرستاد آنها رفته میرزا را آورده نزدیک چون میرزا در حضور رسید استاده اسلام شاه از روے رعونت استخفاف او منظور داشته عمدًا تغافل کرد حسب الایما میرتوزک باواز بلند گفت که قبله عالم مقدم زاده کابل مجرا سے کنند و این لفظ سه مرتبه تکرار یافته موجب بے آبروئی میرزا گردید آخر الامر اسلام شاه نیم قدیر خاسته با میرزا ملاقات کرد و این حرکت زیاده تر باعث خفت کامران میرزا شد چون از انجا منصفت واقع شد میرزا را نظر بند همراه برداد و قابو یافته از راه گریخت و براه کوه سوالک تعلق ملاذ یطاق پیش سلطان آدم کهکر رسید سلطان او را دستگیر کرده بنزد همایون پادشاه رسانید القصه چون اسلام شاه در دهلے رسید شهرت یافت که همایون پادشاه برای دستگیر کردن کامران میرزا از آب سند گذشته باستماع این خبر اسلام شاه از دهلی متوجه لاهور گردید برگاوان توپخانه برای چرا باکن بعیده رفته بودند بنابر عجلت سر اسپ کشیدن ارابه هاے توپخانه آدمیان مقرر شدند هر توپ

کلان را دو هزار آدم سے کشید بعد رسیدن بلاهور خبر یافت که پادشاه بعد گرفتن کامران میرزا از دریاے سند باز بکابل مراجعت کرد اسلام شاه ازان دیار معاودت نموده بخاطر داشت که لاهور شهریست بزرگ و راندک فرصت تجملات پادشاهی و سامان لشکر و سپاهی بزرود سے ازو حاصل می تواند شد و طریق درآمد مثل از کابل بهمین راه است باید شهر را خراب کرده مانکوٹ را که درعین راه واقع و قلعه استوار کرده اوست دار السلطنته گرداند و آن قلعه ایست متضمن چهار قلعه استوار بر فراز کوه و کوهها متقارن هم و هیئت مجموعی آن قلاع آسمانی ارتفاع نبظر نظارگیان از یک قلعه زیاده نمی نماید و صول لشکر بآن قلاع مشکل و بر تقدیر وصول بر سکنه آنجا دست یابی بسے دشوار آنهای گوارا فراوان دارد و ذوقه چند انکه خواهند میسر لیکن این اراده او پیرایه ظهور نیافت چون بگوالیار رسید در اینجا مقالات اتفاق افتاد محرر تاریخ شیر شاهی که او هم از افاغنه است می نگارد که فقیرے در زمان اسلام شاه پدید آمد که نامقید بود و لا ابالیانه میزیست احتراز از منکرات چندان نمی کرد بصورت اغانی و صحبت منهمکان لذات جوانی رغبت داشت اسلام شاه که پاس شرع بسیار مے نمود باری او را پیغام ممانعت از چنین مجالس و ازدحام کرد او نشنیده پیش خود بغیبت طلبیده تهدید کرد و گفت که اگر باز بر سر این کار ها روی بسیراخواهی رسید و ترا خواهم سوزانید فقیر کمال بی پروائی گفت که اول تو خود را از سوختن باز رهان بعد ازان ما بهسوزان و برفت تضارا همان روز یا روز دیگر دانه نزدیک بقعده اسلام شاه بهم رسید و حدتی داشت که اسلام شاه مے غلطید و میگفت که سوختم بهمین حال بعد یک دو سه روز رخت هستی از دنیا بربست گویند در تشییع تو این عدالت و تو اعد سلطنت مانند پند بزندل جمدرے میداشت در عهد او دست اتو یا بضعفائی نرسید از بلاب تا بنگاله در میان مرا هاکه شیر شاه احداث کرده بود یک یک سرای دیگر تعمیر نموده بدستور پدر برای مسافران طعام از سرکار خویش مقرر کرد فانگویان بر گنات برای نگاهداشت سر رشته کاغذ از نقیر و قطمیر و بیان حال رعایا در تدبیر آبادی و افزونی زراعات و دیده بانی ضبط حاصلات و گزارش نیک و بد سر جا اختراع اوست ملک گیری و جهانداری و مراسم معدلت و انصاف و انتظام مهام در اقل ایام بنوعیکه ازین پدر و پسر بطور سیده از سلاطین گذشته منه بکتر نشان می دهند مدت سلطنت او هشت سال و ده ماه و هشت روز ✤

ذکر فیروز شاه بن اسلام شاه بن شیر شاه

بعد رحلت اسلام شاه ارکان دولت و اعیان سلطنت فیروز خان را که در عمر ده سالگی بود بر تخت نشاندند اسلام شاه در حین حیات بازوجه خود بے بے بائی میگفت که مرگ این فرزند تو بر دست مبارز خان برادر تست اگر سلامتی اپسر خود را میخواهی دست ازین برادر خود بردار و بگذار که من او را از میان بردارم او جواب میداد که برادر من در دولت تو بعیش و عشرت مے گزراند و را به بادشاهی کار نیست من یک برادر دارم اگر او هم نباشد در سلطنت تو مرا چه لذت زندگی خواهد بود آخر آنچه اسلام شاه بنظر در بین دیده بود زن او را نیز مشاهد گشت و بعد سه روز از جلوس فیروز خان بر تخت سلطنت مبارز خان بالطبع سلطنت قصد خواهر زاده خود کرده اندرون حرم سرا بنوعیکه همیشه میرفت در آمد بے بے بائی آثار شرارت از ناصیه حال او دیده هر چند عجز و الحاح و گریه و زاری نمود که دست از قتل پسر من بردار و حقوق جهانبانی مرا که از دست اسلام شاه مکرر تراز رهانیده جان بخشی تو کنانیده ام فراموش مکن و طفل مرا ببخش که من دست او گرفته بهر جا که گوئی ببرد لمن بے حیای سنگین دل قبول نکرده فیروز شاه را بقتل رسانید وجوه کشت و خسران دنیا و آخرت برای خود اندوخت مدت سلطنت آن طفل مظلوم سه روز ✤

ذکر سلطان محمد عادل شاه معروف بمبارز خان برادر زن اسلام شاه

سلطان محمد عادل شاه عرف مبارز خان عدلی بن نظام خان برادر شیر شاه در سنه نهصد و شصت هجری بر تخت سلطنت جلوس نمود

سکه وخطبه بنام خود کرد و سلطان محمد عادل مخاطب گشت اما در افاغنه بلفظ عدلی شهرت یافت ابواب خزاین کشود و مانند سلطان بغلق دست ببذل اموال کشاده شمشیر خان برادر خرد خواص خان را که غلام زاده شیر شاه بود وزیر اعظم و مدار علیه ممالک ساخت و همچون بقال اکبن ریوازے پیش او اعتبار یافت این همچون در اتبدایش کوچها نهر اران بی نمکی نمک شور فروختی لعبد آن هزار دوے اسلام شاه دکاندارے سیکرد لعبد چندے بلطائف الحیل سوے سرکار اسلام شاه گردید چون طالع او امداد کرد اعتبارے یافته از معتمدان گشت و در اکثر امور ملکی و مالی دخل یافته لعبد از انکه سلطان محمد عادل پادشاه شد همچون معتمد علیه گردید و رفته رفته جمیع مهمات ملکی و مالی باو رجوع شد چنانکه خطاب سنت رای مخاطب شد لعبد آن راجه بکرماجیت خطاب یافته کار سلطنت از پیش برد اگرچه اسم سلطنت بر عدلی بود اما کاروبار جهانبانی همچون تعلق داشت نظم و نسق مملکت و عزل و نصب حکام و اعطاء جاگیر و اوامر انتظام عساکر باختیار او بود فیلخانه و خزانه شیر شاه و اسلام شاه در قبضه او گوئیند بدقیافه و کریه منظر و کوتاه قدد و دراز اندیشه بود سوار اسپ کم دانست و شمشیر در کمر نمی بست همیشه سوار فیل میکرد اما شجاعت و دلاوری بمرتبه داشت که از طرف سلطان محمد عدلی با افغانیکه مدعی سلطنت بود بست و دو جنگ نموده مظفر و منصور گشت و از عقل و دانش هم چنان بهره داشت که تدبیر فرمانروائی و کشور کشائی انچه از و لبظهور رسیده از رؤسای افاغنه کسے نکرده جمیع افاغنه را بنحوے مطیع و منقاد خود نموده بود که احدے را مجال سرتابی و سر از خط اطاعت او بیرون بردن میسر نبود

القصه لعبد چندگاه افاغنه از سلطان محمد عدلی برگشته هر یکے بهر طمعے بفکر ورزید و فتنهٔ عظیم برخاست شاه محمد قرملے و سکندر خان پسر شیخ پیش روی سلطان محمد عادل گفتگوی ناهموار کرده بسیاری را گشتند و خود نیز کشته شدند تاج خان برادر سلیمان کلانے در دیوان خانهٔ سلطان عدول از اطاعت نموده از گوالیار بر کنار دریای گنگ رفت و جمعیت فراهم آورده لوای مخالفت برافراشت همچون با لشکر بسیار رفته او را شکست داد ابراهیم خان سور که خواهرزاده شیر شاه بود مخالفت ورزیده اکثر پرگنات نواحی دهلی را متصرف گشت و امرائے بسیارے باو متفق گردیدند عدلے تاب نیاورده بطرف قلعه چنارگڑه رفت احمد خان سور که برادرزاده و داماد شیر شاه و خواهر دیگر عدلی نیز در خانه او بود خود را سلطان سکندر ملقب ساخته بر سر ابراهیم خان رفت لشکر ابراهیم خان هفتاد هزار سوار بود و سکندر خان دو هزار سوار داشت بتائیدات سبحانی سکندر خان غالب آمد اگره و دهلی را متصرف گشت و از سند تا دریاے گنگ بتصرف او در آمد همچنین است که شرق رو به رفته مدعیان حکومت را از میان بردارد بسبب شهرت توجه پادشاه از کابل بسمت هندوستان در اگره متوقف گردید همچون از جانب عدلی با لشکر بسیار و پانصد فیل نامدار و توپخانه بے شمار با ابراهیم خان جنگ کرده مظفر گردید و لعبد اطمینان از طرف او بسمت چنارگڑه رفته رفیق سلطان محمد عدلی که ولی نعمتش بود گردید و از پیش او بر سر محمد خان سور حاکم بنگاله رفت که علم مخالفت برافراشته عازم جونپور و کالپی و اگره بود رفت و در موضع چیرکهته دوازده کروهے کالپی مجادله عظیم نموده مخالف را شکست داد و محمد خان در رزمگاه کشته شد و کار همچون بلندے پذیرفت اما بنا بر تسلط سکندر بر اگره و غیره ارادهٔ او بطرف بامقرون لعبد اب ندیده بجانب بهار و بنگاله راهی گشت بقیه حال عدلی و همچون و دشمن سوانح ایام اکبر پادشاه گزارش خواهد یافت اکنون ذکر آمدن همایون پادشاه تسخیر هندوستان و مظفر یافتن برافاغنه و رحلت نمودن ازین جهان

چون همایون در کابل شنید که در هندوستان بهر طرفے از اقطار افغانی لوای حکومت برافراشته و م استقلال میزنند ملوک طوائف شده نهضت تسخیر این مملکت عین مصلحت دیده در سنه منصد و شصت و دو هجرے منعم خان را بحکومت و حراست کابل گذاشته

بطرف سنبد وستان نهضت نمود روزے که منجم است روانه شود دیوان حضرت حافظ شیراز که بے شبهه لسان الغیب و سر پوش بے عیب است طلبیده تفاول نمود و باین بیت مبشر گشت **بیت** دولت از مرغ همایون طلب و سایه او ✤ زانکه بازاغ و زغن شیم همت نمود ✤ شاهزاده محمد اکبر را همراه گرفته با سه هزار سوار براه کهوپه روانه شده کوچ بکوچ قطع مسافت نموده بلاهور رسید اخانخانان آنجا باستماع صیت سطوت مرکب همایونی پراگنده شدند و لاهور بے جنگ بتصرف اولیای دولت همایون در آمد بعد رسیدن بلاهور افواج قاهره سر کردگی بیرام خان خانخانان بجانب جالندهر وغیره متعین فرمود و مرتبه دران نواحی جنگ درمیان آمد و خانخانان مظفر و منصور گردید بعد آن خانخانان از دریای ستلج عبور نموده در حوالی ماچهی واژه بطور شب خون بر افاغنه ریخت و جنگی عظیم نموده بتمامی آنها افاغنه را شکست داد فیل و اسپ و دیگر اسباب بدست بهادران فیروزمند آمد خانخانان بعد فتح در سهرند رسید درین وقت سلطان سکندر را از استماع خبر غلبه لشکر منصور و شکست یافتن نوکران خود از اگره کوچ کرده با هشتاد هزار سوار و فیل و توپخانه بسیار در نزدیکی سهرند آمد و گرد معسکر خود خندق کنده مستعد کارزار نشست خانخانان شهر را محکم کرده بمقدور در مدافعه سعی کوشید و عرایض متضمن رویداد به همایون نگاشته استدعای مقدم او نمود همایون با وجود عارضه قولنج از لاهور نهضت فرموده بعد قطع مراحل در سهرند نزول اقبال فرمود و صفوف پیکار آراسته بمقابل غنیم که اضعاف مضاعف لشکر او بود نشسته هر روز جنگ توپ و تفنگ درمیان مے آمد بعد چهل روز پیش را تصمیم داده بر سر فوج مخالف ریخت بتائید و نصرت ایزدے فتح و ظفر نصیب اولیاے دولت همایونی گردیده شکست بر افاغنه افتاد و سکندر ازان معرکه برآمده روی فرار در کوه سوالک گذاشته بقلعه مانکوٹ اقامت ورزید همایون شاه ابو المعالی را بالشکر گران از سهرند بجانب لاهور تعین نموده فرمود که اگر سکندر از کوه برآید مدافعه نماید و نیز مهمات ولایت پنجاب را تمشیت دهد و خود بفتح و فیروزے از سهرند روانه شده بدار السلطنت دهلی نزول اجلال فرمود و از سر نو اکثر بلاد هندوستان بتصرف او در آمد و امرائی که درین هم مصدر تردد ات شایسته شده بودند بجاگیرهاے لائقه سرفرازے یافتند و سکه و خطبه بنام همایون رائج گردید آفتاب دولت همایون از نو سر بر آورد و بخت خفته بیدار شد بستگیها مانده گشاد یافت و هستگیها مانده ایفا پذیرفت قضیه این سال بعیش و عشرت در دار الملک دهلی گذرانید درین اثنا بعرض رسید که سلطان سکندر از کوهستان برآمده بر پرگنات پنجاب دست تصرف دراز کرد و تا پرگنه چارسے دهپاله شروع تحصیل مال نمود شاه ابو المعالی از نخوت کاسه سر همراهی هلوک ناهنجار داشت مدافعه غنیم از دست او سر انجام نمی توانست همایون فرس انیمنی نموده برای رفع این شورش شاهزاده کامگار فرخنده اختر محمد اکبر را با بیرام خان خانخانان روانه فرمود و هنگام رخصت انواع الطاف پدرے نسبت بحال شاهزاده مصروف داشته این قطعه بزبان آورد **ابیات** چراغی چون تو اندر دودمانم ✤ چرا روشن نباشد چشم جانم ✤ بهر کارے زیزدان یاریت باد ✤ زعمر و ملک برخورداریت باد ✤ شاهزاده جوان بخت بعد رخصت از حضور قطع مراحل نموده در قصبه کلانور نزول اجلال فرمود سکندر ازین آوازه انتهاض مرکب منصور دولت از تصرف باز کشیده در قلعه مانکوٹ که مامن او بود رفته متحصن گردید ✤

ذکر رحلت همایون پادشاه

چون بقا خاصهٔ آفریدگار و مکملات را روزے چند در دنیا برای کارهاے که باید بهره از وجود داده بدار آخرت طلبیده اند همایون را هم زمان زندگی بسر آمد با علم نجوم و معرفت کواکب شوقے داشت روزیکه مطلع مسائی زهره بود وقت شام بعزم دیدن آن کوکب بر بالاے سقف کتاب خانه برآمد و لحظه ایستاده اراده فرود آمدن نمود مؤذن شروع بانگ نماز کرد او بتعظیم اذان بر زمینه دوم ارادهٔ نشستن کرده رجلات زینه از شامت صفا لغزندگی داشت سر عصا لغزیده همایون بسر درآمده غلطان غلطان بزمین رسید و اعضا

و مفاصل کوفته شده و ضرب عظیمی بشخصیه راست رسیده به بیهوشی منجر گشت هر چند اطباء حکما معالجه پرداخته فائده نداده بران مترتب گردید بالآخره داعی حق را لبیک اجابت گفته بعالم باقی خرامید و نعش او در کیلوکهری معز الدین کیقباد مدفون گردید و عمارت عالی بر او احداث یافته اکنون بزبان حال داستان عبرت میخواند شعر اے عصر و تاریخ وفات او اگرچه اشعار بسیار گفته و داد سخن وری داده اند اما این قطعه نادر افتاده +

بیت همایون پادشاه آن شاه عادل + که فیض خاص او بر عام افتاد + بنائی دولتش چون یافت رفعت + اساس عمرش از انجام افتاد + چو خورشید جهان تاب از بلندی + به پایان در نماز شام افتاده + جهان تاریک شد در چشم مردم + خلل در کار خاص و عام افتاده + قضا از بهر تاریخش رقم کرد + همایون بادشاه از بام افتاد +

مدت سلطنت او مرتبهٔ اول ده سال و مرتبهٔ دوم ده ماه +

ذکر ابو الفتح جلال الدین محمد اکبر پادشاه بن همایون پادشاه

اگرچه احوال عجائب اشتمال آن پادشاه قوی اقبال محیر العقول سوانح ایام شامل خواجه عطاے قزوینی در تاریخ اکبر شاهی و خواجه نظام الدین احمد در طبقات اکبری و شیخ عبد القادر بداونی و شیخ الهداد و شیخ فرید مخالف بمرتضی خان و شیخ ابو الفضل بن مبارک و محمد شریف معتمد خان در اقبال نامه جهانگیری متصل بکاشته یادگار گذاشته اند خصوص مجموعهٔ فضائل صورت و معنی شیخ ابو الفضل بن مبارک یعنی الاصل هندی نژاد و النشاد و کتابی مشتمل بر سه دفتر متضمن حالات و واقعات آن پادشاه و الاجاه بکمال شرح و بسط و احوال بزرگان سلسلهٔ تیموریه از پدر اکبر تا حضرت ابو البشر علیه السلام باجمال مناسب تحریر در آورده کتابی موسوم باکبر نامه درست نموده و دفتر سوم را تا بین اکبر سے مسمی گردانیده و نصف اول متضمن احوال نیاکان اکبر سے و نصف آخر شرح محتوی جلوس اکبر را و رنگ جهان بانی و واقعات هفده سالگه بانوکران خود محاربات نموده انها را گوشمال داده و دفتر دوم شعیر تسخیر ولایت مالوه و گجرات و بنگاله و اوڑیسه و کشمیر و رهکر و ملتان و قلعه هاے برهان پور و خاندیس و حمالک دیگر و بتصال و فران پذیر سے حکام آن ولایات و واقعات از ابتداے سال چهارم لغایت سال چهل و دوم جلوس احوال پنجاه و پنج سالهٔ اکبر و دفتر سوم که مسمی بآئین اکبری ست مشتمل بر جمیع مایحتاج عقائد و ضوابط و قواعد بادشاه دیجگو نگی صوبها و بلاد هندوستان باتفاید حدود و اراضی و جمیع آنها و اسامی اصناف سکنهٔ زمان و هر یکی از پادشاهی و درجه و نشان و ریاضت کشیدن آن حصر و تفصیل مزار و بتخانه و معابد بلاد هند و ارباب نغمه و ساز و پیشه و ران هر یک از و تفصیل اوضاع و اطوار هندوستان از من و ایمان هندیان و عقائد و دقائق کتب علوم هنود و الحق این کتاب متضمن فوائد بسیار ست بشرط تصحیح و توضیح مطالبش باین حال حاجت بذکر احوال اکبر نیست اما بنا بر انتظام سلسلهٔ ذکر سلاطین سلف سطری از خلاصهٔ واقعات عظمی بقید تسطیر در آورده منتظران تالیف و اخبار را ارمغانی ساز کرده آمد

القصه هنگامیکه همایون پادشاه سمند زندگانی را در عرصهٔ آن جهانی جولان داد شاهزاده محمد اکبر بادشاه بتصال سکندر کرا از قلعه اش کوٹ برآمده بطرف لاهور آتش فروخته بود بالشکر گران در نواح پنجاب بقصبهٔ کلانور بود بجلوس و واقعه ناگزیر یا رسید بعد تقدیم مراسم تعزیت و نصف النهار روز جمعه سوم ربیع الثانی سنه نهصد شصت و سه هجری اورنگ سلطنت و لفر قدوم خود بلند پایگی بخشید و دران ایام عم اکبر پادشاه منیر و معالی مآثر ملقب بوکیل و بشرف وزارت و نیابت سپهر اقتدار میرزا بیرام خان خانخانان مد الممالک کمال سلطنت گردید چون مقدمات قبض و بسط معاملات مملکت بقبضهٔ اقتدار و کف اختیار او بازگشت بعد انجاح لوازم جشن جلوس سایهٔ عطوفت و فسح سکندر از کلانور نهضت نموده کوچ بکوچ بپایان قلعهٔ مان کوٹ رسیدند سمات محیکه تردد بیرام خان مآفی ضمیر منیر و اعاظم رجال سپاه منظور نظر مهد انعام این چند روز موقوف داشت و از انجا معاودت نموده بجالندهر منزل گزید +

وسیان آمدن هیمون بقال بقصد محاربهٔ اکبر و دستگیر گردیدن او و بقتل رسیدن

چون همیون که سپه سالار و مدار علیه سلطان محمد عدلی بود با ابراهیم خان سور و با سلطان محمد حاکم بنگاله و دیگر افاغنه که هر یک دعوی پادشاهی
و بر بعضی از بلاد تسلط داشت محاربات نموده ظفر یافت و در اندک مدتی کار افاغنه بضعف رسانیده لوای استیلا برافراشت باستماع خبر اختلال
همایون انتزاع سلطنت از دست اکبر و اتباع او آسان شمرده عدلی را در بلنه گذاشته عازم اگره و دهلی گردید چون باگره رسید با سکندر خان
و قباخان کنگ و دیگر امرای پادشاهی مصاف سهلی داده اگره را متصرف گشت و از انجا بدلیری و دلاوری تمام در دهلی رسید و ترددی بیگ خان
رامع دیگر امرای پادشاهی با ندک جنگی از پیش روی خود برداشته گریزانیده و با پنجاه هزار سوار و هزار و پانصد فیل و پنجاه و یک توپ کلان و با نصد
ضرب زن و دیگر توپخانه و کارخانه گران پای ثبات و استقلال در دهلی افتر این خبر در مقام جالندهر بعرض اکبر رسید چون دانش پرور کامله بود و خود
سالی عنایت ایزدی داشت باستماع این خبر مهم سکندر را متوی داشته بقصد استیصال همیون اقبال نهضت فرمود و امرای پادشاهی از طرفین
و جوانب سب الطلب حاضر شدند تردی بیگ خان که از همیون شکست یافته بود در ساحت سهرند بملازمت رسید بیرام خان خانخانان که
نبابر هم چشمی وجود او نمی خواست درین ساحه او را مسبوق داشته منزل خود برد و تقصیر فرار از بقالی بلد انبات نموده بقبول رسانید و بعرض
اکبر رسانید که هزیمت امرا و فتح همیون از تغافل تردی بیگ خان روی داد و کشتن او برای عبرت دیگران صلاح دولت بود اکبر بهوشیاری بالقضای
وقت اغماز فرموده چیزی بر تردی او نیفزود و جواز انجا متوجه پیشتر گشته بعضی از عساکر منصوره بسرکردگی سکندر خان اوزبک سپهسالار امرا تعینی
یافت که چندگروه پیشتر میرفته باشد همیون که از هزیمت امرا و تسخیر اگره و دهلی خبر دلیرتر شده بود باستماع نهضت اکبر از دهلی روانه گشت
و توپخانه را بقدر طاقت پیشتر از خود در حوالی پانی پت فرستاد تا در آن نواح در مکان مناسبی نصب کرده آماده پیکار باشد فوج
اکبر که پیشتر منقلا متعین شده بود چسارت نموده توپخانه را از دست فوج همیون انتزاع نموده بقابلهی خود در آورد و این امر موجب دل شکستگی بقال
و دلاوری لشکر اقبال گردید همدرین اثنا همیون دل قوی داشته به پانی پت رسید و هنگامه کارزار گرم ساخت فوج منقلا باقبال پادشاهی
مستظر گشته با نوک نیزه دو بهادران قوی دل چون شیران زنجیر گسل از طرفین دار و مردانگی دادند آثار غلبه از فوج همیون بظهور رسید
بر فوج پادشاهی شکست افتاد و اکثری راه فرار پیمودند همیون از هوج فیل سر برآورده در صدد اجتماع فوج خود و تعاقب فراریان گردید چون خواجه
ابزدی باستیلای اکبر و اولاد او بر بلاد و منافرت بعضی و قضا را تیری از شصت یکی از دلاوران منغلیه که در اثنای وقت پای استقلال افشرده
و شصت جسته در حدقه چشم همیون نشست و از کاسه سر او در گذشت او از غایت درد و بیخودی بتکیه گذاشت همراهیان هوج را خالی
دیده راه فرار در کمال انتظار پیمودند همیون بعد از فتح بر لشکر او افتاد و عساکر پادشاهی که مغلوب گشته سراسیمه حال بود همشانه این حمله شده
علف عنان نمود و تاراج اسباب و اسلحه و سایر لشکر غنیم پرداخت ناگهان شاه قلی خان نزدیک فیلی که بران همیون پنهان افتاده
بود رسیده خواست که فیلبان را کشته فیل را بدست آرد فیلبان از بیم جان امان طلبیده همیون را در حوضه فیل نشان
داد شاه قلیخان ازین بشارت شادمان شده فیلبان را مرخص نمود و آن فیل را با فیلبان گرفته روانه حضور گردید رایات خاص اکبری از سوای
گرد و نده که چ فرموده هنوز به لشکر منقلا نه پیوسته بود که فوج فتح و ظفر بعرض رسید و بعد از زمانی شاه قلیخان
همیون را دست بر گردن بسته حاضر آورد همیون بنا بر نصرتهای متواتره که بر افواج و رؤسای افاغنه یافته بود
نهایت خیرگی و دلیری داشت و باستکباری میگفت که هرگاه به چنین لشکرهای بیگران افغان منظفر باشم این
پادشاه خرد سال با این قلت لشکر کجا تاب مقاومت تواند آورد و سخنوت او باعث زوال او دیدار او گشت بعد آنکه فرش در حضور
هر چند از سخن پرسیدند جواب داد که تیغ بجز کسیری آلودن از آیین مردی نیست

بیرام خان پاس مرسلے پادشاه کرده بعرض رسانید **بیت** چه حاجت تیغ شاهی را بخون هر کس آلودن ✤ تو بنشین و اشارت کن بجنبش یا ببروئے ✤ این بگفت و پیش دستی نموده بصمصام خون آشام تن اورا از بار سر سبک ساخت سر او بکابل و تنش بدهلے فرستاده بردار کشیدند بعد از قتل همیون باستعجال روانه شده در دار الملک دهلی نزول اقبال فرمود و خسرو شادمانی ترتیب داده بر سریر جهانبانی مجددا جلوس کرده در فراهم آوردن پراگندگیهاے امور سلطنت تقید ورزید سواد اعظم هندوستان از فروغ معدلت شاهی رونقی تازه پذیرفت امرائی که مصدر تردوات نمایان و محاربات شایان شده بودند بخطاب لائق و جاگیر مناسب فراز گشته برای انتظام اطراف ممالک دستوری یافتند مولانا ناصر الملک عرف پیر خان بضبط و لایت میوات متعین گشته بدو همیون را که هشتاد ساله بود از قصبه ریواسے مسکن او بدست آورده بزمانی دین اسلام کرد او جواب داد که هشتاد سال عمر گرانمایه دین کیش سپری کرده بآئین خود آفریدگار را پرستش نموده ام اکنون دمی بیش نیست چگونه ترک دین خود نموده اختیار دین دیگر نمایم ناصر الملک جواب آن بزبان شمشیر داده بیچاره را از هم گذرانید ✤

در بیان فتح مانکوٹ و اخراج سلطان سکندر و انقطاع رشته افغانان

چون بعرض اکبر رسید که سلطان سکندر از کوهستان برآمده در پنجاب بشروع شورش و تحصیل مال بعضے پرگنات نموده دران دیار فتنه برپا ست قلع و قمع او ضرور دانسته از دار الملک دهلی بسمت پنجاب نهضت نمود بعد قطع مراحل در قصبه دهیرے که اکنون منسور پور مشهور است نزول اجلال نمود راجه رام چند مرزبان نگرکوٹ و دیگر راجها و رایان کوهستان بملازمت رسیده کمر خدمت بربستند در آن وقت اکبر از کتاب جناب حافظ شیراز رحمة الله تعالے تفاءول نمود این بیت برآمد **بیت** سکندر رانمی بخشند آبے ✤ بزور و زر میسر نیست این کار ✤ ازین اشارت خوشوقت شده متوجه پیشتر شد و پایان قلعه مان کوٹ که سلطان سکندر درون آن متحصن بود نزول نموده محاصره فرمود جنگ تفنگ بمیان آمد سلطان سکندر باستماع خبر کشته شدن همیون بقال و فتح عساکر اقبال گسسته خاطر شکسته بال بود درین ولا شنید که عدلے که در نواحے چناڑه گذوه اقامت داشت خضر خان ولد سلطان محمد خان سوری سکه و خطبه بنام خود کرده و سلطان بهاد و خطاب خود مقرر نموده بانتقام خون پدر خویش که در جنگ همیون کشته شده بود با عدلے جنگ کرده غالب آمد و عدلے در رزمگاه کشته شد سکندر باد راک چنین اخبار نا فائده را ماری از اقبال شمرده بیدست و پا گردیده و غان جرات از دست داده زبان عجز و انکسار برکشود و استدعا نمود که یکی از بندهاے درگاه والا جاه دست گرفته مراد حضور رساند حسب الالتماس امیر شمس الدین محمد انکه خان و مولانا ناصر الملک برآ اطمینان خاطر او و آوردنش در حضور رخصت یافتند سکندر فرستاده ها را با غزاز دریافته التماس نمود که مصدر تقصیرات عظیمه شده ام روی آن ندارم که در حضور رسیده عذر خواهی نمایم بالفعل سپر خود را بعتبه فلک رتبه تو نهم فرستیم امید چنانست که پناهگاه خود هم بجناب والا رسیده ناصیه سای عبودیت خواهم شد التماس او در حضور با جانب مقبول افتاد حکم شد که سکندر بطرف پٹنه رفته آن ولایت را از افغانان برآورده متصرف شود و پسرش در حضور والا رسیده خدمت بجا آرد سلطان سکندر پسر خود را بدرگاه فرستاده بسمت پٹنه رفت و بعد دو سال در همان حدود مسافر ملک نیستی گردید و در شروع سال دوم از جلوس فتح قلعه مان کوٹ و اخراج سکندر و اطفای شوب و فتن ملک پنجاب صورت گرفت ✤

در بیان بی اعتدالی های بیرام خان و انجام عمر و اقبال او

چون اکبر پادشاه بتقاضاے عمر در امور جهان بانی کمتر اشتغال مے ورزید و سر انجام مهمات مالی و ملکی به بیرام خان خانخانان از عهد همایون بادشاه مفوض بود اقتدار و شوکت خان خانان از مرتبه نوکرے و درجه وکالت و امیر الامرائی در گذشت و تصرف

او بر جمیع کارخانجات و تمامی معاملات نبوغ قوی گشت که با لاتر ازان متصور نیست مستی دولت و اقتدار زور اورده مثل بیرام خان کسے را مغلوب و مسلوب العقل گرداند و بعضی امور نالائقه از و بظهور پیوست از جمله آنکه باقتضای شیم شریکی مناصب عالیه و جاگیرهای آبادان سیر حاصل برای رفقای خود گرفته پابند های پادشاهی سلوک های ناپسندیده می نمود و اکبر را خرد سال تصور نموده غلبه و ظفر بر مخالفان و نظم امور جهانبانی نیز و بعقل و بازوے خود می دانست از گستاخی و بے باکی های عظیمه او آنکه تردے بیگ خان را که از امرای کبار بود بے حکم اکبر بقتل رسانید و مصاحب بیگ را که از ملازمان والا بود بے اطلاع اکبر کشت و مولانا ناصر الملک را که از بندگان او بود و با بر خدمات پسندیده مورد عنایات اکبر گشته مقبول بارگاه بود معزول المنصب کرده روانه کعبه الله گردانید و همچنین با اکثر مخلصان اکبر سے درشت پیش می آمد روزے فیلے از فیلخانه سرکار والا بے اختیار فیلبان بر فیل بیرام خان دویده فیلبان او را کشت خان مراعات ادب ملحوظ نداشته فیلبان پادشاهی را بقتل رسانید و نیز روزے بیرام خان در کشتی نشسته سیر دریا همی نمود یکے از فیلهای سرکار والا در جوش و خروش مستی بدریا در آمد و سر کشی آغاز کرد چون کشتی نزدیک رسید فیل بجانب کشتی دوید اگرچه فیلبان آن فیل را بزور نگاه داشت اما بیرام خان را ازین حرکت و اهمه از طرف اکبر بهم رسیده آزرده خاطر گشت اکبر بسماع این احوال فیلبان را بسته نزد خانخانان فرستاد و اظهار عنایات بسیار فرمود چون ایام او بار او نزدیک رسیده بود پاس ادب و آدمیت را از دست داده فیلبان بیگناه را بناحق کشت و ازین قبیل اکثر بار مصدر بے ادبے ها گردید از سنوح چنین امور غیر مستحسن مزاج اکبر برآشفت و ترک مدارا نموده در تدبیر مدافعه افتاد و بعد اندک زمانی باجندے از امرا بهانه شکار از اگره برآمده در دهلی رسید و بشهاب الدین احمد خان صوبه دار دهلی این راز سربسته در میان آورد و فرامین مطاعه بامرائی که در اطراف بودند اصدار یافت متضمن آنکه خاطر اقدس از بیرام خان متغیر گشته تمشیت امور سلطنت بر ذمت همت خود گرفته ایم هر کس ارادهٔ بندگی دارد بدرگاه آمده حاضر شود میر شمس الدین محمد خان آنکه را از سهرند طلبیده شته علم و نقاره و تمن طوغ و منصب بیرام خان باو مرحمت فرمود اکثر امرا از اطراف آمده حاضر شدند و امرائیکه نزد بیرام خان بودند نیز از و جدا شده درحضور رسیدند بیرام خان باستماع این خبر عجز و نیاز بسیار و معاذیر بیشمار نوشت اکبر جواب داد آمدن او درحضور مناسب نیست بهتر آنکه روانه مکه معظمه شود و بعد ازان که مراجعت نماید مورد الطاف خواهد شد بیرام خان چون رخصت سفر حجاز یافت از اگره برآمده بعد رسیدن در میوات پسر سلطان سکندر افغان و غازیخان سور را که با او بودند مرخص کرد گویند که وقت رخصت ایما نی کرد که در ممالک محروسه خلل اندازند و خود ارادهٔ پنجاب نمود اکبر باستماع این خبر فرمانی متضمن مواعظ پسندیده اصدار فرمود بیرام خان یاغوای فتنه پردازان و حب جاه و توقع و تخت اقتدار یکه داشت دربیکانیر رفت و چند گاه پیش رای کلیان مل زمیندار انجا آسوده بسمت پنجاب روی آورد و پرده از روی کار برداشته بنی صریح و رزیده براه بهنده و تهاره در پنجاب رسید اکبر سر شمس الدین محمد خان آنکه را با مرائے دیگر بمدافعهٔ او متعین فرمود و خود نیز در پے او از دهلی نهضت نمود آنکه خان گرم و چست شتافته در رسید و در میان دریاے ستلج و بیاه در حوالے موضع کوماورتا بع پرگنه دارو کل تلاقے عسکرین اتفاق افتاده محاربه عظیم روی داد بیرام خان غالب آمده بر لشکر پادشاهی حمله آورد چون زمین شالی زار و گل و لاے بسیار بود پاے لشکر بیرام خان در گل فرو رفت و لشکریان آنکه خان حال مخالفان بتمهول دیده اکثرے را بتیر دوختند و بسیارے را علف تیغ بیدریغ نمودند و برسر او را اسیر گرفتند بیرام خان بمشاهده این احوال تاب نیاورده منهزم گشت و در پناه راجه گنیش زمیندار دامار پور که در کوه سوالک و تعلقات رفته و تلواره اقامت ورزید خبر این فتح در منزل سهرند بعرض اکبر رسید پادشاه بعد ادراک این نوید بلاهور تشریف برده بعد چند روز از انجا مراجعت نموده در حوالے تلواره

نزول اقبال فرمود کوهیان هجوم آورده بعد جنگ بسیار روبهزیمت نهادند بیرام خان چون صورت ادبار در آئینه احوال خود مشاهده کرد عذر تقصیرات و ندامت بسیار بحضور بادشاه معروض داشت و استدعا نمود که معتمدے از حضور آید و دست مرا گرفته بآستان والا حاضر سازد اولا مولانا عبد الله سلطانپورے المشهور بسحر دوم الملک بعد آن منعم خان متعین شدند فرستادها بانواع دلاسا و دلدهے بیرام خان را آورده روپاک درگردن انداخته حاضر گردند او بحضور رسیده گریه بسیار کرد و اکبر از روی عنایت روپاک از گردن دور نموده بدستور سابق حکم نشستن کرد و در آخر مجلس بخوشنودے رخصت سفر حجاز داد بعد اتمام این مهم رایات عالی متوجه دهلی بیرام خان روانه مکه معظمه گردید این مقدمه در سال ششم جلوس روے داد **القصه** بیرام خان بعد قطع مسافت در شهر پتن از مضافات احمد آباد گجرات رسیده روزے چند بنا بر رفع ماندگے مقام نمود مبارک خان نامے افغان لوحانی که پدرش در جنگ ماچهی واره که افغانان رانا بیرام خان در رفاقت همایون بادشاه روی داده بود کشته شده نزد موسی خان حاکم آنجا قیام داشت بانتقام خون پدر خود قصد بیرام خان بخاطر آورد اتفاقا روزے بیرام خان بسیر کولابی بزرگ که در میان آن نشیمنی بود بکشتی نشسته رفت هنگام مراجعت چون از کشتی برآمد مبارک خان مذکور با چهل افغان دیگر رسیده چنان نمود که لقصد ملاقات میرود همین که نزدیک رسید چنان حمله بر بیرام خان برد که از سینه برآمد و دیگرے شمشیر زده کارش تمام کرد جمعی از فقرا قالب خونے او را که درجهٔ شهادت یافته بود برداشته در حوالی مقبره شیخ نظام الدین بخاک سپردند بعد ازان استخوانش بمشهد مقدس رسید شاعرے این رباعے در تاریخ شهادت او گفته

رباعے بیرام بطوف کعبه چون بست احرام ✤ نرسیده بکعبه کار او گشت تمام ✤ تاریخ وفات او بجستم از عقل ✤ گفتا که شهید شد محمد بیرام ✤ میرزا عبد الرحیم پسر بیرام خان که سه ساله بود در حضور اقدس رسیده مورد الطاف گشت اکبر دست نوازش بر فرق او گذارده بخطاب میرزا خانی مے خواند چون بسن رشد و تمیز رسید و مصدر خدمات پسندیده گردید بخطاب فرزند برخوردار خان خانان سپاسالار و منصب پنج هزاری که دران زمان زیاده ازان منصب و خطاب نبود سرعزت برافراخت چنانچه فتح ولایت گجرات و ٹهٹه و دکن او کرده بعد فوت راجه تودرمل نظم و نسق امور وزارت اعلی با و تعلق یافت و خان خانانی که بموزونے دلطافت طبع و همت عالے و شجاعت فطرے وجود هاے نمایان در هندوستان شهرت دارد همین خانخانانست **القصه** چون بیرام خان از میان رفت اکبر منعم خود در سر انجام مهام سلطنت و جهانداری و قلع و قمع مخالفان و اعادی متوجه شد ✤

در بیان تسخیر ولایت مالوه

چون باز بهادر ولد شجاعت خان المشهور بشجاع دل خان افغان که از امرای شیر شاهی بود در ولایت مالوه حکومت باستقلال داشت از مستی مے و جوانی و مستلذات نفسانی و صحبت زنان و مجالست نسوان بسر بردے و بسیارے از اناث صاحب جمال و دلبران باغنج و دلال فراهم آورده اوقات در مشتهیات نفس گذرانیدے از جمله آنها روپ متی نام معشوقه داشت که از آوازهٔ حسن و نغمه و جمال او عالم مالامال بود **نظم** نخنده از شربا نور سیر نخیزد ✤ نمک از خنده پر شور میریزد ✤ بگلزار خرش از مشک داغی ✤ گرفته آشیان زاغی ببانت ✤ کحل نرگسش از سرمه ناز ✤ زنرگان بر جگر ها ناوک انداز ✤ دو لعلش از تبسم در شکر ریز ✤ دهانش در تکلم شکر آمیز ✤ بزیر چرخ کس پیدا نکرده ✤ که رویش بیند و شیدا نگردد ✤ باز بهادر نقد دل و جان در مجلسش فدا کرده گرفتار دام عشق او گشته بود نغمه هاے بے نظیر و سرود که بزبان هندے مے بست نام خود و روپ متی را یکجاے آورده و شبان روز باستماع نغمه و سرود اوقات عزیز را ضایع مینمود و در شب مدام صبح و شام گذرانیده روز از شب نمی شناخت و اوقات حیات را بنا بالیت مصروف میساخت **بیت** بنای دولت خود آن کسے خراب کند ✤ که شامے خورد و صبحگاه خواب کند ✤ چون بدمستی هاے او و پراگنده گیهاے ولایت

تعرض اکبر رسید عساکر منصوره بسرکردگی ادهم خان بنابر استیصال آن بدمآل و تسخیر ولایت مالوه متعین فرمود ادهم خان بعد سطے مراحل و رحوالی شهر سارنگپور که دارالایالة او بود رسید باز بها در که بغفلت و بدمستی زندگانی میکرد وقتی مطلع گردید که جیوش فیروزی شعار او را محاصره کرده اند ناچار صفوف آراسته آماده پیکار گردید و باندک زد و خورد راه فرار گرفت ادهم خان بعد ورود بشهر و درآمده بقبض اهتمام آورد خزائن و دفائن گرم گردید خصوص درهم رسانیدن زنان سرانیده و رقاصه گرم ترگشت بعد ضبط نقد و جنس و بدست آوردن اکثر زنان کسان را بحبست و جوی روپ متی برگماشت چون باز بها در دیهنگام انهزام کسان خود را برای قتل زنهای محبوبه خود بر سر هندوستان گذاشته بود و آن سنگین دلان دیو نژاد اکثر زنهای کبار را بهم گذرانیده خون بیگناهان چند را بخاک ریخته بودند و نوبت بقتل روپ متی رسیده ظلمه بی باک زخمی چند باو هم زده بهنوز کارش تمام نکرده بودند که لشکر منصور در رسید و آنها را آن قدر فرصت نشد که کار روپ متی باتمام رسانند او را هم پیش ادهم خان حاضر آوردند آن بچه کار التماس نمود که زخمهای کاری دارم بالفعل مرا در خانه شخصے نگاه دارند بعد به شدن بخدمت حاضر میتوانم شد ادهم خان او را در خانه شیخ عزنام در وقتے که به تقوے دران دیار مشهور بود گذاشت روپ متی دو روز دران دو روشش سر برده معالجه خود نمود تا آنکه به شد لیکن زخم فراق باز بها در که در دلش بود به بهی نشد مصرع زخم هجران نشود به زمداوای حکیم ✤ ادهم خان از غایت شوق پیوسته خبر او مے گرفت چون روپ متی صحت یافته غسل نمود و جای عذرے نماند التماس مشک و غیره و کافور و دیگر خوشبویهاے نمود تا خود را آراسته و تعطیر کرده بخدمت شتابد و ادهم خان که فرانفیته آو بود نے الفور بآ خوش بویهاے مطلوبه کافور را هم چون خواسته بود فرستاد او در ادای حقوق عشق باز بهادر یک کف دست کافور خورده و مجادر بر سر کشیده چنان خوابید که دیگر بیدار نگردید ابیات

زن زا تش عشق بیش سوزد ✤ خاشاک ضعیف پیش سوزد ✤ خوش آنکه براه عشق جان داد ✤ عشق است که جان با و توان داد ✤

ذکر احوال سلاطین مالوه

بر متر صدان اخبار پوشیده نماند که بلاد مالوه ملکیست وسیع و ولایتیست فراخ و آباد و همه وقت حکام ذی شان دران دیار بوده اند و راجهای کبار و رایان نامدار مثل راجه بکرماجیت و راجه بهوج و امثال ذلک که تا حال حکایات عجیبه و اوصاف حمیده آنها بر زبان عالمیان جاریست بحکومت آن ولایت نام و نشان شایان گذاشته اند از زمان سلطان محمود غزنوی ظهور اسلام دران دیار شده از سلاطین دهلی سلطان غیاث الدین بلبن بران استیلا یافته ازان زمان در تصرف سلاطین دهلی درآمده چون سلطان محمد شاه بن سلطان فیروز شاه جمعے را که در ایام او بارش رفاقت و همراهی کرده بود بعد جلوس برادر نگ جهانبانی رعایت کرده چهار کس را بهار ولایت داد و آن چهار کس سلطنت رسیدند اعظم همایون ظفر خان گجرات و خضر خان ملتان و دیبال پور و خواجه جهان کره و سلطان الشرق یافته بود بجونپور و دلاور خان مالوه از ابتدای سنه هفتصد و نود و شش هجری دلاور خان بحکومت مالوه قیام داشت چون سلطان محمد شاه رحلت نمود و در هندوستان خرج و مرج روی داده هر یکے از امرا بجانبے حکومت برافراشت دلاور خان نیز از والی دهلی انحراف ورزیده بطریق سلاطین ملک داری خود نمود مدت حکومت او بست و پنج سال سلطان هوشنگ بن دلاور خان سیزده سال سلطان محمود بن سلطان هوشنگ یکسال و چند ماه سلطان محمود خلجی امیر الامرا سلطان هوشنگ شاه بود و خواهر او در حبالهٔ نکاح سلطان محمود سلطان را از ساقے زهر دیا نیده برمسند حکومت تمکن یافت و تمام ولایت بوندے مارواڑ نیز در تصرف گرفت ایام حکومت او سے و دو سال سلطان غیاث الدین بن سلطان محمود خلجی سے سال سلطان ناصر الدین بن سلطان غیاث الدین چهار سال و چهار ماه و سه روز سلطان محمود بن سلطان ناصر الدین بست و دو سال دو ماه سلطان بهادر شاه

والی گجرات سلطان محمود را در معرکه گشته ولایت مالوه بتصرف خود در آورد ایام حکومت او شش سال بلوقاد شاه از امرای کبار سلاطین آن دیار بود بعد فوت سلطان بهادر شاه چون ولایت مالوه فرمانروائی نداشت غالب آمده سکه و خطبه بنام خود کرد در زمانیکه نصیر الدین محمد همایون پادشاه بطرف مالوه نهضت فرمود شیر شاه دران ایام که آغاز خروج او بود به بلوقاد شاه نوشت که بطرف آگره حلل انداز دو مهر بر روی نامه نمود و نیز جواب آن را نوشته مهر بر روی جواب زد شیر شاه بمجرد بر آشفت و بعد استیلا بر سلطنت بمنازعت او برخواست قادر شاه تاب مقاومت نیاورده ملاقات کرد عوض مالوه ولایت لکهنوتی را و مقرر گشت روزی از منزل خود سوار شده بملاقات میرفت جمعی از مغل که در معارک بدست کسان شیر شاه اسیر شده بودند بقصد گرفتن الیار بیلدار سے کردند قادر شاه ترسید که مبادا شیر شاه بامن همچنین سلوک کند ازین هراس گریخته بدر رفت ایام حکومت او شش سال و پنج ماه شجاعت خان عرف شجاول خان افغان نائب شیر شاه دوازده سال و یک ماه بازبهادر عرف بازید خان بن شجاعت خان دو سال و دو ماه و بست و سه روز از ابتدائے سنه تسعمائة و نود و شش لغایت سنه نهصد و شصت و هفت هجری مدت یک صد و هفتاد و یک سال حکومت ولایت مالوه از تبعیت سلاطین دهلی بیرون ماند اما درین مدت اکثر اختلاط اغلب زمان اصالة و برسخے دلبعض احیان وکالة دران ولایت حکومت کردند چون ادهم خان کامیاب بفتح و فیروزے گشت و خزاین فراوان باچنین ولایت وسیع بدست او افتاد مغرور گشته سر از اطاعت بادشاهی برتافت و انچه از نقد و جنس و قبل خانه و توپخانه و زنهای بازبها در بدست آورد همه را متصرف گشته از انجمله چیزے بدرگاه والا ارسال نداشت و حق نعمت پرورد گے را بر طاق نسیان نهاده راه بیپاے یعنی و انحراف گردید لاجرم بادشاه خود متوجه مالوا شد و نزدیک قلعه کالکرون که تا آن زمان مفتوح نشده بود رسیده در طرفة العین آن قلعه را بتسخیر در آورد و متوجه بتسخیر گردیدادهم خان که از نهضت موکب والا بے خبر بقصد تسخیر قلعه مذکور از شهر سارنگ پور برآمده بود ناگهان طلیعه رایات اکبرے بنظرش درآمد عجالة تنها بشتاب رفته از اسپ فرود آمد و بشرف پابوس مشرف گشت اکبر در سارنگ پور نزول اقبال فرموده شب در منزل ادهم خان بسر برد و او لوازم پیشکش و نیاز بتقدیم رسانید روزی چند در انجا اقامت رو بداد بعد جمعیت خاطر از نظم و نسق آن ولایت ادهم خان را بدستور سابق بحال داشته معاودت بمستقر الخلافة اگره فرمود بعد چندے عبد الله خان بحکومت آن ولایت منتخب گردید و ادهم خان در حضور رسیده چون مست باده دولت و جوانی و مدهوش مے نادانی بود روزے در محل دیوان عام بادشاهی با شمس الدین محمد خان اتکه گفتگو کرده او را بقتل رسانید و بقصد بادشاه عازم حرم سرا گردید بادشاه در استراحت بود از شور و غوغا بیدار گشته بیرون مے آمد راه ادهم خان روبرو شد تیغ برنهنه خون آلوده در دست داشت اکبر از تفرس دریافته بانگ بر وے زد و گفت ای بچه لاوه اتکه ما را چرا کشتے و چنان مشتی بر سرش زد که او بے هوش افتاد حاضران بموجب حکم آن بے باک را بسته از کنگره قلعه بزیر انداختند او در دم جان بحق تسلیم کرد

در بیان تسخیر ولایت کهکران

این ولایت مابین دریاے سند و بهت واقعست مرزبانان آنجا از نهنجماعه بطور خود بوده گاهے اطاعت فرمانروایان دهلی کرده بودند در بعضے از سیر نوشته اند که آن ولایت از قدیم داخل کشمیر بود سلطان محمود غزنوے بتسخیر در آورده بیکی از امرای خویش که از نژاد گیان گکهر نام داشت سپرد از زمان نسل او گکهر ان معروف و بران ملک قابض بوده حکومت باستقلال میکردند شیر شاه و اسلام شاه مدتے به تسخیر آن ولایت کوشیدند و قلعه رهتاس نام بر سر حد احداث کردند تا جماعه گکهران عاجز شده مطیع شوند از اصلا کارے از پیش نرفت و مصالح درمیان آمد سلطان سارنگ حاکم آنجا مع پسر خود کمال خان باراده ملاقات پیش اسلام شاه آمد او سر دو را دستگیر کرده قلعه گوالیار فرستاد سلطان آدم برادر سلطان سارنگ بر مسند حکومت نشسته متوجه

جنگ های مردانه نمود و بزور شجاعت ولایت خود نگاهداشت و اسلام شاه بی نیل مقصود برگشت نوشته اسلام شاه فرمان داد که زندان خانه گوالیار را کاه کرده و از باروت انباشته آتش زنند فرمان پذیران حسب الامر عمل آورند سلطان سارنگ با تمامی زندانیان در آتش باروت پریده بعالم نیستی شتافت و بحفظ الهی کمال خان پسر سلطان سارنگ در گوشهٔ زندان خانه از میان بلای بی زینهار سلامت ماند بعد انقطاع رشتهٔ دولت افغانان کمال خان از قلعه گوالیار خلاص یافته شامل ملازمان درگاه اکبری گردید در جنگ همیون و دیگر محاربات تردد ات نمایان کرده مورد الطاف پادشاهی گشت چون پادشاه را بحال خود متوجه یافت استدعای ولایت موروثی خویش نمود فرمان والا بنام سلطان آدم صادر گشت که چون او در دستگیر کردن کامران میرزا بحضور همایون پادشاه جنت آرامگاه نیکو خدمتها بظهور رسانیده و دم الطاعت این خاندان منیر تدبایرین از روی فضل و کرم نصف ولایت بروسلم داشته شد باید که نصف ولایت بعهده کمال خان که نیز وارث آن ملک است و خدمات شایسته بجا آورده و اگذارد سلطان آدم بمقتضای برگشتگی بخت سر از حکم برتافته بموجب فرمان عالیشان بعمل نیاورد لهذا امیر محمد خان برادر کلان اتکه خان و دیگر امرا متعین پنجاب باستیصال سلطان آدم و اعانت کمال خان مامور شدند سلطان آدم قدم جرات از اندازهٔ خود بیرون نهاده تا قصبهٔ هیلان این طرف آب بهٹ رسیده بعساکر پادشاه جنگ کرده منهزم گشت امیر محمد خان متعاقب او رفت و تمام آن ولایت را بضبط خود در آورده داخل ممالک محروسه خود نمود و اکبر از روی عنایت تمام آن ملک بکمال خان مرحمت فرمود و سلطان آدم اخراج یافت

در بیان رسیدن زخم تیر باکبر پادشاه

روزی پادشاه بزیارت روضهٔ شاه نظام الدین معروف باولیا تشریف برده هنگام مراجعت چون بچوک رسید یکی از خون گرفتها در کمین گاه بوده تیری بسوی او انداخت و برکتف راست رسیده قریب یک وجب فرو نشست غریو از نهاد حاضران برخواست آن بی باک را دستگیر کرده حاضر آوردند مردم در پی تفحص شدند حکم شد که تفتیش نکنند مبادا این بیچاره مردم را ناحق در بلا اندازد همان را از بوت هستی اوزبک ساز نمود موجب فرمان همان دم او را بقتل رسانیدند و اکبر با وجود چنین زخم منکر همان طور تبکیه بی قرار اسپ سوار بدولتخانه آمده بمعالجه پرداخت و در عرض هفت روز زخم اندمال یافت بعد ازان ظاهر گشت که آن کس قتلق نام غلام شرف الدین حسین میرزا بود و تیر باکبر برای آن زد که میرزای مذکور او را از عداوت بقصد پادشاه فرستاده بود +

در بیان کشته شدن شاه ابو المعالی

او در زمان همایون پادشاه بوسیله جمال ظاهری از مقربان درگاه شده بود و خود را از فرزندان پادشاه می شمرد اگرچه حسن صورت داشت اما بد خو و بد سیر بود **بیت** حیف باشد که نکو روی نکو خو نبود + رنگ آن گل بچه ارزد که در و بو نبود + وقتیکه رخطهٔ کلانور سریر جهانبانی بوجود اکبر پادشاه زیب و زینت یافت جمیع امرا در مجمع جشن حاضر شدند ابو المعالی بعضی سخنان دور از کار بر زبان آورده از آمدن حضور عذر خواست بیرام خان خان خانان بهر صورت او را دلاسا داده طلب داشت و در همان انجمن بموجب حکم محبوس گشته بلاهور رفت از غفلت کوتوال قلعه از لاهور گریخته بعد مدت باز دستگیر گردید و در قلعه بیانه زندانی بود زمانیکه بیرام خان روگردان شده دران نواحی رسیده و را با زندانیان دیگر سر داد او بکره رفته بعد چند سال باز بهندوستان آمده گرد شورش بر انگیخت چون کار بیش بردن نتوانست در کابل رفته ماه جوجک بیگم والدهٔ محمد حکیم میرزا را المفسون و فسانه لطرف خود کشید و دختر او را که همشیرهٔ میرزا بود در عقد نکاح خود در آورده در کابل مدار علیه جمیع کار گشت و مردم را بجود گرویده وقت قابو بیگم را بقتل رسانید و دم استقلال زده بمرور ایام اکثر امرای بیگم را بنهان خانه عدم فرستاد و میرزا سلیمان حاکم بدخشان بر حقیقت حال واقف شده بر وفق استدعای محمد حکیم میرزا

بر کابل لشکر کشیده ازین طرف شاه ابوالمعالی فوج آراسته بقصد پیکار روانه گردید و بر کنار آب غورنبد دولشکر بهم پیوسته آماده کارزار شدند محمد حکیم میرزا که از و لغایت ننگ بود در عین جنگ خود را جلو ریز میرزا سلیمان رسانید شاه ابوالمعالی ازین شایبه برده این حال سر انجام شده روبفرار نهاد و بدخشیان تعاقب کرده در موضع چارکاران رسیده دستگیر نمودند میرزا سلیمان بعد فتح در کابل رسیده بعضی از محال کابل بامر او خود جاگیر داده صبیه رضیه خود را در حباله محمد حکیم میرزا در آورده معاودت به بدخشان نمود شاه ابوالمعالی را زنجیر کرده نزد میرزا فرستاد از انجاکه او حق نعمت فراموش کرده مصدر امور ناشایسته شده بود میرزا او را بقصاص خون والده خود بحلق کشید

بیت نه هرگز شنیدیم در عمر خویش ✤ که بد مهر را نیکی آید بپیش ✤

در بیان تسخیر ولایت بکرکه آنرا کوندوانه گویند

قبل ازین هیکس از خواقین اسلام بران دست نیافته دسم خیول سلاطین سلیمان دران دیار نرسیده در نیولا چون راجه دلیپ حاکم آنجا خوف شد سه نر ازین پسر بچبالا او قائم مقام گردید رانی درگاوتی والده او بسبب خرد سالگی پسر حکومت آن ولایت مے کرد آن عورت در بحبوحه دفراست یکتا بود هنگام کارزار مردانه وار کارنامه بظهور رساندے و در شکارگاه شیر ابر خاک هلاک انداختی و بار عام داده امور حکومت را بآئین مردان عالی فطرت صورت انجام دادے دور اندیش ملکدارے و مراسم سرداری تدابیر صائبه بجا آوردے چون حقیقت آن ولایت بعرض اکبر رسید آصفخان و عبد المجید وزیر خان برادرش از اولاد شیخ زین الدین خوافی که امیر تیمور باو اعتقاد تمام داشت بتسخیر آن ملک تعین شدند آنها در انجا رسیده صفوف مصاف آراستند رانی درگاوتی مسلح گشته فیل سوار در معرکه آمد و جنگ مردانه نموده از دست خود تیر و تفنگ زد و بسیارے را کشت و کارهاے نمایان بظهور رسانید بالآخر آصفخان غالب آمده فیروزمند گردید و دلیران رانی اکثرے کشته و خسته شدند و بقیه السیف بیابان گردهزیمت گشتند رانی احوال خویش بدین منوال دیده بزنانه دارے که بر فیل او بجاے فیلبان نشسته بود گفت که از خجلت آبدار کار مرا تمام کن او جواب داد که از من بر نخیزد و مرا خود جرات نمی تواند شد آن عورت که همت مردانه داشت بر زبان آورد که مرد بن بنگامے به از زیستن بعبارت این را گفت و بدست خود خنجر بران کار خود تمام ساخت و آن ولایت بتشریف همت آصفخان و وزیر خان همه شش گشت صد و یک صندوق اشرفی طلا سوے از سفید و نقره آلات و طلا آلات و اقسام پیلها کل و تماثیل و اقسام طلا و دیگر انواع اجناس بیرون از عد شمار و قیاس و سه هزار فیل نامے بضبط در آمد آصف خان همه را بتصرف خود در آورده چیزے از انجمله بدرگاه اکبر فرستاد و از ظفر یافتن چنین ملک وسیع و بدست آمدن اینقدر دولت مغرور گشته بفے ورزید آخر کار چار ناچار بدرگاه والا رسیده در مهم چیتور و دیگر مهمات مصدر خدمات شایسته گشت و آن ولایت بتصرف اولیاے دولت در آمد ✤

در بیان تعمیر قلعه اکبر آباد

در سال دهم جلوس والا مطابق سنه نهصد و هفتاد و سه هجرے اساس نهاده آمد هزار و چهار صد کاریگر سنگ تراش و معمار و آهنگر و نجار و مزدوران بکار پرداخته بعرض سه درعه برآورده دند و بنیاد آن از آب در گذشت و ارتفاع بشست درعه رسید تا سر کنگره از سنگ تراشیده بنا نهاده اند همچنین بنایان چابکدست و خارا تراشان قوے پنجه و آهنگران و نجاران عمارت و لکشا و منازل فرح افزا در دولتخانه والا بترتیب برآراستند نقاشان جادو کار و مصوران سحر طراز در تصویر گلها و غیره تماثیل پیدا نموده گویا نگارخانه چین و گلزار بهشت آئین بروے کار آوردند و در عرض هشت سال قلعه متین و شهرے عظیم صورت نمایش یافته باکبر آباد موسوم گردید این شهر در وسط ممالک محروسه هندوستان واقعست و آب و هواے او خوش و سیر دریا دلکش ✤

در بیان قتل علی قلی خان و بهادر خان

در زمانیکه غفران پناه همایون پادشاه از عراق معاودت فرمود از جمله لشکرهای عراق که شاه طهماسپ بکمک امداد متعین فرموده حیدر سلطان با سر دو پسر خود علی قلیخان و بهادر خان نیز بوحید سلطان بعد فتح قندهار در وقت بهریت همایون از کامران میرزا در اثنای راه حمیت حق صحبت علی قلی و بهادر پران او در رکاب جالدن بوده مصدر خدمات پسندیده شدند خطاب خانی یافتند بعد رخصت همایون خان اورنگ سلطنت بجلوس اقبال آراسته دیگر خانان بمراتب عالی مستسعد شدند علی قلیخان بخطاب خان زمانی سرافرازی یافت و سرکار سنبهل بجاگیر او مقرر گشت باقتضای شجاعت که داشت بزور شمشیر از سنبهل تا اوده متصرف خود در آورد و بهادر خان برادرش نیز خدمات شایسته بجا آورده وکیل السلطنة و مدار المهامی گردید خانزمان بمصاحبت سفله طبعان و غرور شجاعت سر از اطاعت پادشاهی برتافت و آثار بغی و نافرمانی از و بروز نموده بعض امور که مخالف مرضی پادشاه بوده بظهور میرسید از جمله آنکه شاهم بیگ نام ساربان پسری که حسن صورت داشت و در سلک قوچیان همایون پادشاه منسلک بود خانزمان با او تعلق خاطر هم رسانیده بعد رحلت همایون او را بملاطفت و مدارا بسوی خود کشید و شفقتگ بسیار ظاهر ساخته کار بجائی رسانید که پیش او کورنش کرده پادشاه هم بگفت چون این معنی بعرض اکبر رسید فرمانی متضمن نصایح بسیار نوشته حکم فرمود که ساربان پسر درگاه والا نور مستند آن سست خرد مستبد نگشته آثار بیستهانه زیاده ترظاهر ساخت و مزاج پادشاه انحراف بسیار از و بهم رسانید بعد مبالغه بسیار ساربان پسر مذکور را نظر اهرا پیش خود راند چون خانزمان آرام جان نام لوئی در حرم خود داشت و باستدعای شاهم بیگ آن زن نکاحی را با و بخشیده مدتی زیر ران شاهم بیگ هم بود او نیز آن زنکه را بعبد الرحمن نامی که از مخلصانش بود و بالوئی مذکور تعلق خاطر داشت بخشید و نمولا که شاهم بیگ از خان زمان بظاهر سر جدا گشته پیش عبد الرحمن مذکور در بر گنه سرسر پور کهاگیر بود آمده روزگار سے گذرانید روزے در حالت مستی از عبد الرحمن طلب لوئی مسطور نمود او عذر در میان آورد شاهم بیگ بضعف و تعدے پیش آمده عبد الرحمن را مفید ساخت لوئی از خانه او بدر آورده متصرف گشت برادران عبد الرحمن رسیده بمقتضای حمیت خنگ کرده شاهم بیگ را بقتل رسانیدند این خبر بخانزمان رسیده موجب آشفتگی خاطرش گشت چون اقبوت شجاعت بر سر افاغنه غالب آمده تا ولایت او ده در تصرف داشت و مبارز خان پسر سلطان محمد عدلے را که افاغنه او را شیر شاه خطاب کرده سر بشورش برداشته بودند نیز شکست داده فیروزمند گشته بود زیاده تر مغرور گشته قتل شاهم بیگ را باشاره پادشاه تصور نموده بغی در زید و صراحتاً سر از اطاعت برتافت و بهادر خان برادرش نیز رفته با و ملحق شدند این هر دو برادر مصدر شورش گردیده باعث اختلال ممالک محروسه گشتند پادشاه چند مرتبه بتفحص احوالش بر سر آنها رفت و جنگ ها در میان آمد اتا بوساطت امرای بزرگ تقصیرات آنها معاف می گشت چون قدر عنایت ندانسته با وجود عفو جرائم متواتره مصدر حرکات ناشایسته شدند بالضرور اکبر باستیصال آن بدمآلان جازم گشته از اکبر آباد بلغار فرمود و چند روز و شب قطع راه نموده در حوالے پرگنه سکرو زنا گهان بر سر مخالفان رسید و محاربه سخت روئے داد آن هر دو برادر دل بر مرگ نهاده خنگ رستمانه کردند دران وقت اگرچه همگی با نصد سوار و چندین فیل در ظل رایت اکبر بود اما سپاهیان لشکر تائید الهی همراه داشت قضا را درین خنگ اسپ بهادر خان چراغ پا گشت او از خانه زین بر زمین افتاد یاران لشکر منصور رسیده او را دستگیر کردند و دست بر گردنش بسته بحضور آوردند اکبر پرسید که ای بهادر حق تو از ما چه بد واقعه شده که مصدر این همه فتنه و فساد شدے او هیچ جواب نداد بعد مبالغه بسیار بر زبانش رفت الحمد لله علی کل حال درین اثنا شهباز خان بموجب حکم والا او را از بار سر سبکدوش گردانید پس از ساعتی یکے از همراهیان خانزمان را گرفته آورد ندا و ظاهر کرد که فیل یک دندان سرکار پادشاه است خانزمان را کشته او در معرکه افتاده است حکم شد که هر کس سر های

حرام نمکان بیمار و بحساب سر مغول یک اشرفی و سر سند دستانی یکروپیه انعام یابد مردم سرکاری لشکریان مخالف را بریده بیاورند و اشرفی و روپیه بیابند تا آنکه سرخانزمان آورند اکبر از پشت زین برزمین آمده جبهه نیاز را بسجدات شکر بی نیاز بسر میسائید و سر آن سرو و نمک حرام را بجانب اکبرآباد فرستاد و از ابتدای سال سنوم جلوس لغایت سال یازدهم غلها از ین هر دو برادر در ممالک محروسه بود در سال دوازدهم فتنه و آشوب آنها فرو نشست **نظم** حق صاحب نمک تبه کردن ✤ لشکند شخص را سرو گردن ✤ باولی نعمت از برون آئی ✤ گر سپهرے کسر نگون آئی ✤

ذکر در بیان شورش میرزایان و تادیب و تخریب آنها و تسخیر ولایت گجرات

ابراهیم حسین میرزا و محمد حسین میرزا و مسعود حسین میرزا و عاقل حسین میرزا پسران محمد سلطان میرزا که سلسله او بصاحبقران امیر تیمور گورگان میرسید بمقتضاے بدطینتی و سفله خوئے مصدر شورشهاے شدند و بخانزمان و بهادر خان بکدل بود و در ممالک محروسه خلل ے انداختند و محمد سلطان پدر آنها که پیرے کهن سال بود در پرگنه اعظم پور سرکار سنبهل جاگیر خود می گذرانید درینولا که خانزمان و بهادر خان بمکافات کردار خود رسیدند میرزایان فتنه و فساد بر ذمه خود گرفته هنگامه پردازے را بحد گرفتند چون رایات عالیات بسمت پنجاب نهضت فرمود از سنبهل برآمده دست بتاخت و تاراج کشادند و بعضے از جاگیرداران را کشته مال و متاع آنها مع جاگیر متصرف شدند و در دهلی رسیده قلعه را محاصره نمودند و باعث آزار و اضرار خلائق و شورش عظیم گردیدند اکبر باستماع این سانحه از پنجاب بسمت دهلی برگشت میرزایان از خبر نهضت موکب عالی دست از محاصره دهلی برداشته بطرف مالوه رفتند و آن ولایت را از محمد قلی برلاس که یکے از امراے پادشاهی بود گرفته تا هندیه بتصرف خود در آوردند بعد نزول رایات اقبال در دهلی جنود منصوره باستیصال میرزایان بدمآل متعین گردید دران زمان سلطان محمود در گجرات فوت شده بود و چنگیز خان غلام سلطان محمود دران ولایت علم ریاست برنے افراشت میرزایان تاب مقاومت عساکر پادشاهی نیاورده بودن خود در ولایت مالوه از حیز تاب و توان خود بیرون دانسته بچنگیز خان پناه بردند از انجا که اعتماد خان گجراتے که او هم از امراے سلطان محمود بود بر سر احمد آباد با چنگیز خان محاربه داشت چنگیز خان رسیدن میرزایان غنیمت دانسته بهڑوچ جاگیر ایشان مقرر کرد چون جلبت خوش نداشتند آنجا نیز صحبت درنگرفت و با چنگیز خان هم خنگیده بطرف خاندیس رفتند و از انجا باز بمالوه آمدند بعد از آنکه جهاز خان حبشی چنگیز خان را کشت و در ولایت گجرات خللی روے داد میرزایان از مالوه باز بسمت گجرات رفته قلعه چانپانیر و سورت بے جنگ گرفتند پس ازان قلعه بهڑوچ را متصرف شده قوت و مکنت بهم رسانیدند چون این مقدمه بعرض اکبر رسید تسخیر ولایت گجرات و تادیب میرزایان در خاطر خود مصمم نموده بدولت و اقبال متوجه آن سمت شد بعد رسیدن در حواے گجرات سلطان مظفر عرف ننهو والی آن ولایت را که از اولاد سلطان بهادر طفل خرد سال بود و بسبب نمود امراے خود خلل اندازے میرزایان سراسیمه می گشت دستگیر کرده آورد و اکبر او را در قید نگاهداشت او بعد چند گاه فایو یافته گریخت اعتماد خان خواجه سرا که مدار علیه آن ولایت بود و دیگر امراے آن دیار آمده ملازمت کردند و گجرات بے خنگ سخر گردید احمد آباد که مصر جامعیت بفر ورود اکبر رونق تازه یافت میرزا غیرت کلتاش ولد خان اعظم شمس الدین محمد آنکه را بخطاب خان اعظم کموے ثانی او بود سرافراز فرموده بصوبه داری گجرات مقرر کرد و بعد انتظام مهام آنجا در بندر کهنبایت سے کروهی احمد آباد تشریف برده سیر دریای شور نمود و از انجا معاودت فرموده باستیصال میرزایان متوجه شده در قصبه سرنال بنفس نفیس خود با میرزایان جنگ عظیم نمود آن فتنه کیشان تاب سطوت

پادشاهی نیاورده متهم میشدند و هر یکے بطرفے روانه شد اکبر بعد فتح بسمت سورت نهضت نمود در نیوقت راجه ملیخان برادر محمد حاکم خاندیس ملازمت نموده مصدر خدمات و مورد عنایات گشت و حوالی سورت روزے از شجاعت و مردانگی راجپوتان سخن درمیان آمد که جان درپیش این گروه قدرے و قیمتی ندارد چنانچه بعضے راجپوتان نیزه را که بر دو طرف سنان داشته باشد بدست یکی میدهند که محکم گرفته باستد و دو کس ازین جانب که هم پلهٔ یکدیگر باشند از هر دو سو آمده نوکهاے سنان بر سینه خود گرفته و زور کرده بر روے هم مے دوند و سنانها از پشت هر دو کس بیرون میرود بانصورت باهم گرداویخته تا شهاے نمانند اکبر بحر استماع این سخن فی الفور سیف خود را علم کرده قبضه بدیوار نهاده نوک تیغ بر سینه خود داشت و گفت ما خود همچو مدارید که بروش راجپوتان به عمل آورید هم بر نوک همین سیف زور کرده حمله بر دیوارے کنیم حاضران اگر بسیار لتے عارض گشت و گریه حال دم زدن بنود راجه مان سنگه از روے اخلاص و صفا بے تحاشی بر شمشیر زد که از دست اکبر بر زمین افتاد قدرے ما بین انگشت نرو سابیه پادشاه مجروح شد اکبر از روے خشم راجه مان سنگه را بر زمین انداخته بر سینه اش نشست مظفر سلطان کتابخانه دست مجروح را تا بالاے راجه اخلاص گردانیده و درین کشاکش زخم زیادتے پذیرفت آنا در اندک ایام بسعالجات جراحان اندمال یافت بعد فتح قلعه سورت و جمعیت خاطر از سرانجام امور آن نواحے در احمد آباد نزول اقبال اتفاق افتاد آب و هواے آن شهر بمزاج اکبر ناگوار آمد فرمود در حیرتم که بانے این شهر را کدام لطافت و خوبے بوده محفوظ گشته که در چندین سرزمین بے فیض بدین همه چیز شهرے باین عظمت اساس نهاده و بعد ازو دیگران را چه فائده منظر آمد که عمر گرانمایه درین خاکدان گذرانیده اند هوا یش با جمیع ملبایع مخالف آبش بهر ذائقه ناگوار زمینش همه ریگستان که آب گرد و غبار همیشه که وزیدن باد نزدیکان همگر را نتوانند دید رود خانه متصل شهر غیر از ایام بارش همه اوقات خشک چاهها اکثر شور و قلیل الآب سواد شهر اصفهان گاه ازان دو غ آب می نماید مردم صاحب بضاعت در تهٔ خانهاے خود بر که تیار نموده تمام عمارات را از چونه و گچ مصفا ساخته چنان تعبیه مے کنند که آب باران پاک و صاف از تمام مواضع دران بر که میرسد و تمام سال ازان بر که آب میخورند مضرت آبے که سر گرسنه نخورد و مدفع نخارند اشته باشد ظاهر است در فضاے شهر بجاے سبزه و ریاحین تمام صحرا تودهاے ریزه هوائی که بر صحراے زقوم و زیدبه بدن انسان رسد و ازان استنشاق نماید فائده اش معلوم که چگونه بهت گویا قلعه دوزخے است که بر روے زمین آورده اند عجب آنکه با این حال تمام آن مرز بوم از شدت حسن گویا جنتی بهت حور آشیان و اباهاے آن دیار همه دولتمند فرخنده اطوار خوش معاش از اندیشهٔ افلاس و تنگدستی بر کنار القصه هنگامیکه اکبر در احمد آباد نزول داشت ابراهیم حسین میرزا و مسعود حسین میرزا رخصت یافته بسمت اکبر آباد آمده بود بدهلے آورد ند و ازانجا بسنبهل رفتند بادشاه باستماع این خبر از احمد آباد بجانب اکبر آباد نهضت فرمود ابراهیم حسین میرزا و مسعود حسین میرزا آباوازهٔ نهضت موکب والا از سنبهل روانه شده براه دیبالپور روبه پنجاب آورد ند حاکم پنجاب که مهم مگر کوٹ داشت و کار آنجا نزدیک باتمام رسانیده بود بحضرت باراجه آنجا صلح نموده باستیصال میرزایان روانه گشت و در حوالے ٹھٹھه تابع ملتان محاربه نموده و باندک جنگ مسعود حسین میرزا را شکسته گریزانید و ابراهیم حسین میرزا گریخته بطرف ملتان در خانه بلوچے متواری گشت بلوچان او را بدست آورده بسعید خان حاکم ملتان سپرد ند و لو بزخمے که در جنگ ٹھٹھه رسیده بود غالب تهی کرد مسعود حسین میرزا را خان جهان بحضور مقدس فرستاد اکبر جان بخشیده او نموده محبوس فرمود بعد چندگاه بزندان مرگ گرفتار شد و محمد حسین میرزا که در جنگ قصبه سرال زخم شده بطرف دولت آباد دکهن رفته بود ازان همت باز در گجرات رسیده شورش نموده با تفاق اختیار الملک گجراتے که از امراے آن ملک بود

محاصره قلعه احمد آباد گردخان اعظم کوکلتاش تاب مقاومت نیاورده متحصن گردید چون این خبر بعرض اکبر رسید نظر باصطلاح ملکی رسیدن بامداد ضرور و لازم دانسته بجمازه های با رفتار سوار شده چندے از خدایان را همراه گرفته براه فتح پور بایلغار روانه گردید

نظم

چو کوهی روان گشت بر لشت باد ✦ عجب بین که بر باد کوه ایستاد ✦ یلان بر شتر ترکش اندکه ✦ شتر چون شتر مرغ در زیر پر ✦

اینهمه مسافت بعید در مدت چند روز نور دیده قبل از وصول خبر بگمان درجوالی احمد آباد رسید مخالف که محاصره احمد آباد داشت اصلا از وصول موکب والا آگاه نبود ناگهان خروش نقاره رعد جوش پادشاهی بگوش و مغز هوش محمد حسین میرزا رامع همراهیان بر درید و باضطرار دست از محاصره قلعه احمد آباد بازکشیده آماده پیکار گردید و آتش کارزار اشتعال یافت پادشاه از فرط غیرت و شجاعت و وفور دلاوری و همت تنهائی نفیس خود در معارک و مهالک در آمده کاریکه پادشاهان را بدون ضرورت و لاعلاجی مباشر آن گشتن روا نباشد شروع نمود و نخوے با اعادے در آویخت که باعث حیرت تماشائیان و عبرت معاندان گشت یکی از دشمنان قوی چنگ در عین جنگ شمشیر دو دسته بکف رسیده شمشیرے براسپ سوارے خاصه زد و اسپ چراغ پا شد اگر بدست هوشیارے و جرأت اسپ را درست داشته بران بیباک نخوے نیزه زد که از بدن وسلاحش در گذشت از پے او دیگرے رسیده نیزه حواله کرد نمود حاضران کار او را تمام کردند دشمن پست هنر سوار بود و عما کر منصوره هشت هزار لشکر غنیم دلیر ترے آمد قضا را از جانب مخالف بانی بطرف لشکر فیروزی آمد بر قوم رازے تصادم نموده بلشکر خود باز گشت و خرمن بسیارے از لشکریان میرزا سوخت و فیلی ازان طرف بر مردم پادشاهی حملے آورد از صدمه همان بان رم خورده برگشت و انتظام لشکر خود بر شکست تائیدات الهی این هر دو امر باعث انهزام مخالفان و فتح و نصرت اولیاے دولت پادشاهی گردید و محمد حسین میرزا زخمے که بر آمده بود فرار نموده بدست یکے از مبازران لشکر منصور گرفتار گردید او دست بر گردن بسته و حضور آورد از کثرت درد زخم و بسیارے تردد و خجالت تاب سخن گفتن نداشت و از غلبه عطش نزدیک بود که قالب تهی کند اکبر ترحم نموده آب خاصه مرحمت فرمود و میخواست که در قلعه محبوس نگهدارد بسبب راجه بهگوتداس بیا سار رسید و نیز اختیار الملک که منشاء فساد او بود بعد فرار از اسپ افتاده اسیر گشت سر او را جدا کرده آورد ند و عاقل حسین میرزا و دیگر لشکریان مخالف پراگنده گشتند و اکبر بفتح و فیروزے داخل احمد آباد شد و بجدد آ انتظام پراگنده گیهاے آن ولایت نموده بعد یازده روز معاودت نمود مدت چهل روز درین رفتن و آمدن و نظم و نسق مهمات و رسیدن بدار السلطنت فتح پور گذشت بعد چند سال گلرخ بیگم همشیره کامران میرزا که در حباله نکاح ابراهیم حسین میرزا بود و در تفرقه میرزایان پسر خود مظفر حسین میرزا را همراه گرفته بطرف دکهن رفته بود دیگر بار آمده مصدر شورش گردید راجه تودرمل که برائی تشخیص جمع صوبه گجرات رفته بود جنگ نمایان کرده فیروز گشت و مخالف شکست خورده براه کهنیایت بدر رفت اکثر مردان غنیم و عراتبکه در لباس مردان بوده جنگ مے کردند دستگیر شدند مظفر حسین میرزا بطرف دکهن مے رفت راجه علیخان او را دستگیر کرده بحضور اکبر فرستاد مدتے در قید ماند بعد سه سال از قید برآورده صبیه خود در عقد ازدواج او در آورد ابتدائے سال یازدهم جلوس تا غایت سال بست و سوم بمیرزایان خنک و ریسان بود و بعد دستگیر شدن مظفر حسین میرزا بالکل رفع فساد گردید بعد چند سال که خان اعظم تغیر گشته اعتماد خان گجراتی بحکومت آن ولایت سرافراز شد سلطان مظفر عرف بهتهوا زاولاد سلطان بهادر که سابقا از قید اکبر گریخته بود تا بویا فته سر بشورش برداشت و جمعیتی فراهم آورد او باشان فتنه ساز او دست آویز فتنه پردازے گردید و با عتماد خان جنگ کرده غالب آمده بشهر احمد آباد درآمارت نمود و بران ولایت تسلط یافته سکه و خطبه بنام خود کرد چون این خبر بعرض رسید میرزا خان ولد بیرام خان خانخانان را بحکومت آن ولایت متعین فرمود و پیش ازان که میرزا خان درآنجا رسد و بر سد سلطان مظفر استیلا یافته تمامے آن ملک را متصرف شد و قطب الدین محمد خان که در بهڑوچ بود چون عاجز شد قول گرفته سلطان

را دید سلطان بدقوسے را کار فرما گشته قطب الدین محمد خان و جلال الدین مسعود خواهرزاده او را مسافر ملک عدمی نمود و خزانه و سباب امارت و بسیارے از اقمشه دست آورده در شکبار افزود و میرزا خان بر سر او رفته ظفر یافت و سلطان شکست خورده بهزیمت رفت و در کهنیایت رسیده باز لشکر فراهم آورد و میرزا خان بر سر او در کهنیایت رفت و محاربه سخت نموده نصرت یافت سلطان مظفر بطرف دهکن گریخت و جلدوے این فتح میرزا خان بخطاب پدر خود خانخانان و منصب پنجهزارے که در ان زمان زیاده ازین منصب نبود سرافراز گشت و بعد هشت سال سلطان مظفر بامداد و اعانت جام که عمده زمینداران آن ولایت بود و بمعاونت دولت خان زمیندار سورت و راجه کهنکارے هزار سوار فراهم آورده باز بطرف احمد آباد آمده شورش نمود در ان وقت خان اعظم کوکلتاش از تغیر خانخانان بصوبه دارے احمد آباد مرتبه دوم سرفرازے یافته بود کرره افغه این فتنه و فساد محکم بست و جنگ عظیم در پیوست هزار کس از مخالف و دو صد کس از خان اعظم در معرکه بقتل رسید و یانصد کس از کوکلتاش زخم برداشتند و هفت صد اسپ بزمین افتاد بالاخر سلطان مظفر تاب نیاورده مع جام روبفرار نهاد و سال دیگر قلعه چونا گڈه و سومنات دوواره کا و بنادران طرف بشمشیر همت خان اعظم مفتوح گشت و از انجا متوجه کچهه گردید مرزبان آنجا زبان عجز و نیاز برکشوده اطاعت پادشاهے قبول کرد جائیکه سلطان مظفر پنهان شده بود بکمان خان اعظم نشان داد سلطان مظفر را از انجا دستگیر کرده آورد خان اعظم مے خواست که او را بحضور روانه سازد صبحے سلطان مظفر بهجانه وضو زیر درخت رفته استره که در زیر جامه خود پنهان داشت برآورده بر گلوے خود رانده جان بداد بعد پنج شش سال دیگر بهادر نام پسر کلان سلطان مظفر دران طرف آمده سر لشکورش برداشته بود در اندک فرصت خود را در زاویه خمول کشید **بیت** بلی هر جا شود خوز آشکارا ✦ سها را خیر نان بودن چه یارا ✦

ذکر سلاطین گجرات

پوشیده نماند که سلطان فیروز شاه در ایام سلطنت سلطان غیاث الدین تغلق شاه عزم خوزستان بطریق شکار از دهلی برآمده در پے صید از لشکر جدا افتاد تنها اسپ سواره در دهے از دهات تهود تنصل تهانیسر رسید چون آثار سرداری و سروری از ناصیه او ظاهر بود نندا مقدم او معتقم شمرده مراسم خدمت گزارے و مهمانداری بجا آورد فیروز شاه شب با سایش گزانیده از نندا ای مذکور سبب راضی گشت چون بسلطنت رسید نندا ے مذکور را بشرف اسلام مشرف ساخت و وجیه الملک خطاب داده پیش آورد و رفته رفته وجیه الملک از امرا ے بزرگ گردید بعد سلطان فیروز شاه چون سلطان محمد شاه پسرش تخت نشین سلطنت گشت ظفر خان بن وجیه الملک را خطاب اعظم همایون داده بحکومت گجرات سرافراز کرد و چتر و بارگاه و مرتبه خاصه سلاطین است مرحمت کرد ظفر خان دران ولایت سکه به نظام مفرح الخاطب برستی خان حاکم انجا که از ظلم او مردم داد خواه بودند خبک کرده نظام مفرح را عرصه کارزار گشته شد ظفر خان بعد فتح تمامے بلاد گجرات تبصرف در آورده دلهاے جمهور سکنه آنجا را از خود راضی کرد در سنه هفتصد و دو نه هجرے چون محمد شاه رحلت کرد و امور سلطنت اختلال پذیرفت تاتار خان بن ظفر خان که بوزارت سلطان ناصر الدین محمود بن سلطان محمد شاه مقرر شده بود بسبب غلبه اقبال خان از دهلے فرار نموده پیش پدر بگجرات رسید ظفر خان و تاتار خان در استعداد فراهم آوردن لشکر برای انتقام کشیدن از اقبال خان بودند درین اثنا خبر رسید که صاحبقران امیر تیمور گورگان در نواے دهلی نزول فرموده و فتور عظیمے دران دیار را یافته خلق کثیر ازین حادثه گریخته بجانب گجرات میرسد مقارن این حال سلطان ناصر الدین محمود نیز از دهلی فرار نموده بگجرات رسید لهذا مایوس گشته از انجا بطرف مالوه رفت بعد ان بتوجه آمده صاحب قران بعد قتل و غارت هندوستان متوجه سمرقند شد و اقبال خان دهلی را متصرف گشت تاتار خان به پدر خود گفت که بعنایت الهی لشکر و اوان داریم بهتر است که از اقبال خان انتقام گیریم و دهلے را از و متخلص گردانیم سلطنت میراث کسے نیست

ظفرخان این معنی قبول کرده خود را از حکومت باز داشته گوشه اختیار کرد و حشم و خدم و اسباب حکومت و ولایت بپسر خود داد سلطان محمد عرف تاتارخان خلف اعظم همایون ظفرخان در سنه هشتصد و پنجاه هجری سکه و خطبه بنام خود کرده بر تخت سلطنت جلوس نمود و شمس الدین برادر اعظم همایون را وزارت بخشید او سلطان را زهر داده کشت مدت سلطنت دو ماه چند روز سلطان ظفرشاه عرف اعظم همایون بعد مسموم گشتن پسر خویش سکه و خطبه بنام خود کرد ایام حکومت سه سال و هشت ماه و بست روز سلطان احمد شاه بن سلطان محمد تاتارخان بن سلطان ظفرشاه که احمد آباد دنیا کرده اوست سی و دو سال و شش ماه و هشت روز سلطان محمد شاه بن احمد شاه هفت سال و چهار ماه سلطان قطب الدین احمد شاه بن سلطان محمد شاه هفت سال و شش ماه و سیزده روز سلطان داؤد شاه بن قطب الدین احمد شاه هفت روز سلطان محمود شاه بن سلطان محمد شاه پنجاه و پنج سال و یازده روز سلطان مظفر شاه بن سلطان محمد شاه چهارده سال و نه ماه سلطان سکندر شاه بن سلطان مظفر دو ماه و شانزده روز سلطان محمود شاه بن سلطان مظفر شاه چهارده ماه سلطان بهادر شاه بن سلطان مظفر شاه از نصیر الدین محمد همایون پادشاه شکست یافته و جزیره دیاسے شور پیش فرنگیان رفته بود فرنگیان سے خواستند که او را دستگیر کنند از انجا گریخته در غراب نشسته می خواست که بجهاز در آید قضا را در دریاے شور افتاده غریق بحر فنا گردید مدت سلطنت یازده سال و یازده روز سلطان میران محمد شاه خواهرزاده سلطان بهادر شاه که از جانب سلطان حاکم آسیر و برهانپور بود چون از اولاد سلطان بهادر شاه هیچکس نماند و غالب آمده بر مسند حکومت یکماه و یازده روز نشست سلطان محمود شاه بن لطیف خان بن مظفر شاه هیجده سال و چند روز سلطان احمد شاه عرف رضی الملک از اولاد سلطان احمد شاه بانی احمد آباد باتفاق امرا بر مسند حکومت نشسته سکه و خطبه بنام خود کرد مدت حکومت سه سال و چند ماه و بقولے هشت سال سلطان مظفر شاه بن سلطان محمود شاه بن لطیف خان بن مظفر شاه چون از اولاد سلاطین مذکور که قابلیت سلطنت داشته باشد احدے نماند اعتماد خان خواجه سرا که مدار علیه سلطنت بود بعضو نام طفل خرد را در مجلس آورده قسم یاد کرد که این پسر سلطان محمود شاه است مادر او جاریه بود چون حامله گردید برای اسقاط حمل حوالهٔ من کردند حمل او از پنجاه زیاده بود لهذا اسقاط آن نشد و این طفل را بمن این را بمنهانی بپرورش سپرد م الحال که سوائے این طفل وارثی نیست متابعت ناگزیر است بمکس قبول کرده او را بسلطنت برداشته سلطان مظفر خطاب دادند ما قیت الامر بدست کسان خان اعظم کوکلتاش گرفتار آمده خود را خود کشت چنانچه گذشت ایام حکومت شانزده سال و چند ماه از ابتدای سنه هشتصد و هشتاد و یک هجری لغایت نهصد و هشتاد و سه ولایت گجرات یکصد و هشتاد و چهار سال از تصرف سلاطین دهلی بیرون بود در عهد اکبر داخل ممالک محروسه گردید و تصرف اولیاے دولت بابر سے در آمد ✣

در بیان روانه شدن خان اعظم بمکه معظمه

خان اعظم کوکلتاش باوجود تقدم خدمات لائقه و شمول عنایات پادشاهانه چون جبلت از اکبر آزرده خاطرے بود و با شیخ ابوالفضل مصاحبت بسیار داشت اگر امرے خلاف خواهش او در حضور سرزده از زبان از شیخ تصور نموده بسیار آشفتگے کرد تا آنکه درین ایام چون آزرده خاطر گشته عزم طواف بیت الله از گجرات روانه شده و باجام و پهاڑ که عمدهٔ زمینداران آنولایت بودند طاهر ساخت که داعیه آنست که از راه سنده بر گاه آسمان جاه شتابم چون بسومنات رسید دیوان و بخشی سرکار والا را که دران صوبه بودند محبوس ساخت و بر لب آب دریا شور رسیده با فرزندان و اهلیه و نقد و جنس خود بر جهاز نشست این خبر بعرض رسیده باعث آزردگے خاطر اکبر گردید و فرمان عطوفت بنبایان صادر گشت خان اعظم از لیکه شوق طواف و در آنوقت شدت انحراف داشت نصیحت پذیر نگشته راه بیت الله گردید اجداد راک این سعادت سال دوم معاودت نموده بگجرات رسید و بموجب حکم بآستان سلطنت رسیده

شرف ملازمت اندوخت اکبر از کمال عنایت و نوازش که براو داشت دراغوش گرفت و در اندک مدت بمنصب عالی و وکالت سرفراز فرمود و مهر خود حواله کرد و در آخر ابمنصب چهارهزاری سرفراز گشت در اوقت منصب امرا زیاده از پنجهزاری ضابطه نبود اول کسیکه بمنصب چهارهزاری سرفراز یافت خان اعظم بود اینهمه عنایات بحال بازان جهت مصرف بود که چیچه آنکه والده او دایه مرضعه پادشاه بود پاس خاطر آن عفیفه اکبر بسیار گرد و خان اعظم نیز از دانش مفرزانگی و شجاعت مردانگی بهره وافر داشت **بیت** بدانش بزرگ و بهمت بلند ✦ بباز و دلیر و بدل هوشمند ✦

ذکر در بیان تسخیر قلعه چیتور

درینمابنکه میرزایان در مالوا شورش داشتند و اکبر بدفع فتنه آنها متوجه بود در منزل دهولپور تابع اکبرآباد بزبان آوگذشت که فیروز رانا تمامی زمینداران هندوستان بملازمت رسیده اند بخاطر میرسد که نخستین استیصال رانا نموده بعد ازان بطرف مالوا نهضت فرمائیم سکت سنگه پسر رانا دران زمان بحضور بود بخاطر آورد که نهضت رایات پادشاهی اگر بانطرف شود پدر من این اندیشه بسعی من خواهد دانست باین واهمه از لشکر فیروزی گریخت چون فرار نمودن او بعرض رسید تادیب و تخریب رانا بطریق اولی لازم آمده از دهولپور بسمت ملک رانا متوجه شد در حوالی قلعه چیتور رسیده انحصار راکه در حصانت و متانت شهرهٔ آفاق است محاصره کرد چند ماه علی التواتر جنگ توپ و تفنگ درمیان ماند روزی اکبر برای دیدن مورچها سوار شد بعرض رسید که ازین مورچال قلعه چند مرتبه شخصی بندوق سرداده و هر بار آسیبی باهل مورچال رسیده پادشاه بندوق خاصه بدست خود گرفته بسوی آن روزن سرداد و بر زبان او گذشت که چنانچه در شکار همگاه بندوق بلشکا میرسد و دست من احساس میکند که بنشانه رسید الحال هم چنین احساس شده میدانم تیر بندوق بنشان رسیده بعد چندی خبر رسید که برادرزادهٔ رانا جیمل ازان بندوق کشته شد و گولی تفنگ برنشانه رسید **قطعه** درمعرکه این تفنگ فریادرس است ✦ خصم افگن و گرم خوی و آتش نفس است ✦ موقوف اشاره ایست درکشتن خصم ✦ سوزش نگهی زگوشهٔ چشم بس است ✦ چون محاصره بامتداد کشید و کارے از پیش نرفت بموجب حکم والا دو نقب دو دون قلعه رسانیدند هر دو را از بارود پر کرده یکے را آتش دادند و دیگرے موقوف بر حکم بود چون سرهاے هر دو نقب بپایان قلعه باهم اتصال داشت قضارا در هر دو نقب آتش درگرفت و لشکر پادشاهے که طرف نقب دوم نزدیک قلعه نازل بود بسیارے ازان آنها هلاک شدند آنگاه بااقبال پادشاهی قلعه مفتوح گردید بعد جنگ بسیار و نبرد بیشمار رانا جمیل مع پتاکه ازامراے بزرگ او بود کشته شد اکبر بعد فتح و نصب قلعه دار بفرخ و فیروزی ازانجا معاودت نموده بخطه دلکشاے اجمیر نزول اجلال فرمود از ابتداے نصف شهر بور ماه مذکور تا اواسط اسفندار ماه الٰهی که همگی شش ماه بوده باشد این مهم انصرام یافت ✦

ذکر در بیان معاف کردن جزیه و طریقه صلح کل و رزیدن در مملکت هندوستان و اختراع دین الٰهی

شیخ عبدالله بن شیخ شمس الدین سلطان پوری در عهد نیشاه و صدر الاسلام و در زمان همایون شیخ الاسلام و در وقت اکبر مجدد و ملک ملقب و نهایت جاه طلب و متعصب دنیا دوست بود چنانچه شیخ عبدالقادر بدایونی در احوال او گوید که با وجود اتخاذ مذهب و مناسبت تمام در عمل و طبیعت و در کتاب خود مینگارد که چون مخدوم الملک معاتب پادشاه گشته در گذشت خزاین و دفاین بسیار از و پدید آمد از انجمله چندین صندوق خشت طلا بود که از گورستان خانه او که بهانه اموات خود دفن کرده بود برآوردند این همه با جمیع اموال و کتب اندوخته او داخل خزانه عامره پادشاه گشت و شیخ عبدالنبی صدر که ذکر مردے متصف جاه طلب از ابواب حنیفه کوفے در اوائل عهد اکبر اقتدارش بجائی رسیده بود که یک دو بار پادشاه خود کفش او را پیش او گذاشت و اغاثه خود ملاپرست و در ظاهر اسلام نهایت صلب بکمال تعصب میباشند و همایون مرتبه ثانے بمجرد تسلط بر بلاد هند از بام افتاده بمرد و اکبر نهایت جوان

و در طفلی سلطنت یافتہ انفصال دعاوے عظیمہ بلکہ اکثر امور سلطانی برای ورویہ ہمین ہر دو کس مشتبہ و اتباع اینہا سپردہ خود بعیش و طرب و لعب مے گذرانید اینہا بنا بر حب جاہ و نفس پرستی و شدت تعصب ہر کرا اندک مورد التفات پادشاہ و از مسلک و مشرب خود بیگانہ میدیدند بہر حیلہ و بہانہ کہ میتوانستند بنام حراست و حمایت شرع و اسلام بقتل او کمر بستہ می گذاشتند کہ سرے برا فراز خصوص باکسانے کہ ظاہر ہر ہم پیشہ آنہا بودہ در باطن نسبتی با نہا نداشتہ اند نہایت عناد مے ورزیدند چنانچہ شیخ ابو الفضل و پدرش شیخ مبارک و شیخ فیضی نیز بدام اینہا افتادہ بتائید الٰہی از ان بلاے ناگہان ہزار دشوارے و جگر خوارے نجات یافتہ باوج عزت و اختصاص رسیدند و در ضمن احوال شیخ ابو الفضل این ماجرا بپیرایہ الضاح خواہد یافت و کار بجائے رسیدہ بود کہ خلق زیادہ از حد حصر را بستیارے سے آن بے دینان خون ناحق ریختہ شد و انچہ از مجموع حکایات و تقریرات نقلہ اخبار آن عصر مستفاد میشود ہر دو مقتدا مے کور نہایت متعصب و اظہار تصلب آنہا در ظواہر دینداریے فقط برای حب جاہ و نفس و ہوا پرستی بودہ بوئے از ایمان بمشام جان اینہا و اتباعش مثل عبد القادر بداؤنی و غیرہ ذلک نرسیدہ بود و از شدت تعصب و خود رائی فتوا ہاے عجیبہ میدادند چنانچہ شیخ عبد القادر بداؤنی مے نویسد کہ مخدوم الملک فتوے داد کہ در ین ایام بحج رفتن فرض نیست چون پرسیدند گفت راہ مکہ منحصر در عراق ست یا دریا در راہ عراق ناسزا از قزلباشان باید شنید و در راہ دریا عہد و قول از فرنگے گرفتہ زبونے باید کشید و در ان عمدہ صورت حضرت مریم و حضرت عیسیٰ مصور کردہ اند کہ عبادت پرستی دارد پس ہر دو صورت سفر ممنوعست ارباب ذہن و ذکا ازین مقولہ مرتبہ اجتہاد و آن مدعے فقاہت و دینداریے تواند فہمید و بداؤنی در احوال خود مے نویسد کہ ہر چند شیخ مبارک را بسبب استادے بر من حق عظیم است لیکن چون او و پسرانش غلو در انحراف از مذہب حنفی داشتند مرا آن جہت سابق نماند و نیز برای استشہاد در استحکام قول خود از مخدوم الملک نقل میکند کہ او ہر گاہ شیخ ابو الفضل را در اوائل عہد اکبر میدید میگفت کہ ہر چند ظلما کہ ازین مرد در دین برنخیزد و بسبب خرابی این بود کہ شیخ ابو الفضل و پدرش شیخ مبارک بنا بر عقول متدین مثل اینہا موقع و رقتل بندگان خدا بلکہ مخوف قتل مردم بمحض گمان تشیع یا بیرویے عقل در مسائل مختلف فیہا نبودند و بطفیل آن ہر دو مرائی دنیا پرست مرتبہ تعصب عوام بجائے رسیدہ بود کہ در ہمان سال سے و سوم اکبر فولاد برلاس نام منصدار متعصبے ملا احمد نامے کہ شیعے مذہب بود بعد اوت کیش تشیع از ورنجیدہ شبی بہانہ ملا را از خانہ اش برآورده بزخم خنجر مجروح ساخت و اکبر کہ دران ایام دین الٰہی اختراع نمودہ از قید عصبیت برآمدہ بود برلاس مذکور را بپاے فیل بستہ در شہر لاہور گردانید تا ہلاک شد و ملاے مقتول بعد از قاتل بسہ روز در گذشت و بعد از دفن ملا احمد شیخ فیضی و شیخ ابو الفضل بر قبرش متحفظان بر گماشتند با وجود اینہمہ اہتمام مردم لاہور بعد نصف ارد وے پادشاہ بکشمیر جثہ ملا را برآورده باتش تعصب و عناد سوختند و برای خود ذخیرہ اندوختند القصہ چون مومن الدولہ شیخ ابو الفضل نہایت مرتبہ تقرب اکبر پادشاہ مخصوص گشت و علامہ زمان حکیم فتح اللہ شیرازے و دیگر امرا و علماے عراق و شیراز بدربار اکبر فراہم آمدند شیخ ابو الفضل با علامہ مرقوم و دیگر دانشوران ہمراے و ہمزبان گشتہ در تدارک ستمگارے و خونریزے متعصبان معاندہ کور کہ ہمت محکم بست چون بچارہ گرے نشست دید کہ پادشاہ خود پرست و عالی جاہست از مذہب خود برگشتہ دنبالہ روی نخواہد کرد و با این مذہبے کہ دارد دنیائیکہ از مدتہا استحکام یافتہ عالمے بباد فنا خواہد رفت ناچار اکبر را راستودہ و موفق مرتبہ کہ داشت و انمودہ دلالت نجو دسمے و احداث مذہب جدید سمے بدین الٰہی نمودہ از قید تعصب برآورد و یعنی ظل اللہی کہ صلح کل نتیجہ آنست آگہی دادہ بندگان خدا را از چنگال اسفلک بے باکان مذکور و اتباع آنہا نجات در ستگارے عنایت و نباے آن بدین نمط گذاشتند کہ پادشاہ را اول آہستہ آہستہ بر خیانت نیت آنہا و جمع مال و طلب جاہ کہ در دل داشتند آگہی دادہ چنین وانمودند کہ پادشاہ ازین بر خود بستگان

نام ریاست اسلام بهمه وجوه لائق تر و مستحق این مرتبه و مقام است چون این سخن دلنهاد پادشاه شد در شروع سال بست و چهارم جلوس روزے در حضور پادشاه با قضات و علما گفتگوے مسئله که مختلف فیه مجتهدین بے باشد در میان آورده سخن بدینجا رسانیدند که سلطان را هم مجتهدے میتوان گفت یا نه و شیخ مبارک پدر موتمن الدوله ابوالفضل که اعلم علماے زمان خود بود حسب الامر تذکره دربن خصوص نگاشته و بهر خود مختوم گردانیده بعلماے عصر که در اردو حاضر بوده اند سپرده فتوی خواست علما مرضے پادشاه از فحواے سوال دریافته بعد تامل و امعان نظر در سعادت آیه کریمه اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولے الامر منکم و دیگر احادیث و اخبار که درین باب ورود یافته همگی حکم کردند که مرتبه سلطان عادل عند الله زیاده از مجتهد است چه نص اولے الامر مؤید وجوب اطاعت سلاطین است علی رأیهم نه عند الله مجتهدین و حضرت پادشاه عادل و افضل و اعلم بالله ست اگر در مسائل دین که مختلف فیه علما ست یکطرف را از جانبین اختلاف جهت تسهیل معاش بنے آدم و صلاح حال اهل عالم اختیار نموده بآنجانب حکم فرماید اطاعتش بر کافه انام لازم و ایضاً اگر باجتهاد خود حکمے از احکام که مخالف نص نباشد نباء بر مصلحت عام قرار دهد مخالفت ازان حکم موجب سخط الٰهی و عذاب آخروے و خسران دینی و دنیویست و همه بابران تذکره مهرهاے خود زدند بعد ازان مخدوم الملک و عبد النبی صدر را احضار نموده مامور بمهر و دستخط گردانیدند آنها نیز طوعاً و کرهاً مهر و دستخط خود نمودند و کان ذلک فی شهر رجب سنه سبع و ثمانین و تسعمائه من الهجرة المقدسه چون محضر درست شد و احکام خاطرخواه پادشاه که مطابق بصلاح خیر طلبان خلق الله بود شیئاً فشیئاً اجرا یافت مخدوم الملک و شیخ عبد النبی مامور بگزاردن حج گشته اخراج یافتند و علماے متصف بپیشه دیگر نیز بتعیین قضاے ولایات دور دست از حضور مهجور گشته از دار السلطنته دور افتادند و خیر طلبان خلق خدا باصلاح حال عالم و ابقاے جان و مال و عرض و ناموس انباے آدم در افسانه و عقیدهٔ سلطان زمان دانسته اکبر را واضع و محدث دین الٰهی گردانیدند و دین الٰهی عبارت ست از صلح کل و جاے دادن جمیع عباد در کنف حمایت خود باقتضاے معنی ظل الٰهی و حاصلش آن که با احدے تعصب نباشد و هر کسے در سایه رافت او برآساید بدین تدبیر جهانیان از دست ایذا و اضرار اشرار خلق آسوده و فارغ البال راه زندگے پیمودند و مخدوم الملک که بمکهٔ معظمه رسید شیخ ابن حجر مکے صاحب صواعق محرقه دران زمان زنده و مقیم مکه بود باعتبار مناسبت تعصب اقبال مخدوم الملک نموده احترام او بسیار نمود و دروں شهر آورده در کعبه را در غیر موسم برای او کشود و تا زیارت نموده آن حرم فروش گندم نما که در صورت دنیدارے طالب دنیا بود چون از پادشاه و امراے موافق نهایت گزیده بود در مجالس و محافل نسبت بپادشاه و امرا سخنان ناخوش مشتمل بر ارتداد از دین و رغبت بکفر که اکثر افترا بود ذکرے نمود و این سخنان او بگوش پادشاه رسیده باعث کمال انزجار خاطرش شد و شیخ عبد النبی صدر هم کذلک بعد اندک مدت که خبر لغو محمد حکیم میرزا برادر اکبر شنیدند و خبر سخن شدن لاهور بدست میرزای مذکور نیز رسید بطمع ریاست و حب جاهیکه داشتند بے تاب گردیده هر دو معاودت بهند نموده باحمد آباد گجرات رسیدند و درین اثنا بعضے بیگمات محل اکبر پادشاه که بحج رفته بودند نیز ادراک سعادت طواف نموده برگشتند و به بلده مذکوره رسیدند و آن هر دو بعد ورود در هند اکبر را باقتدار دیده بر خود ترسیدند ضرورت و ناچارے رجوع به بیگمات مذکور نموده در استشفاع جرائم خود توسل بآنها جستند و زنهاے مسطوره بعد ورود سفارش آنها کردند اکبر که نهایت از آنها آزرده و انتقام الٰهی نیز برآنها لازم افتاده بود در ظاهر پاس زنهاداشته مردم خود فرستاد که آنها را مخفی ازان نسوان سلسل کرده بیارند مخدوم الملک از کمال خوف و بیم در راه قالب تهی کرد و دوستانش نعش او را مخفی در جالندهر آورده دفن نمودند و مال بسیار از خانه او برآمده بخزانه پادشاه رسید و عبد النبی را بعد ورود بپاے محاسبه درآورده حواله شیخ ابوالفضل نمود و در قید مرد چون او را با شیخ عداوت دیرینه بود شیخ ابوالفضل متهم شد که عمداً او را کشته ست و این مذهب الٰهی که آسایش غیر متناهے خلق خدا دران بود تا عهد جهانگیر رواج داشت باز از عهد شاهجهان تعصب بب

شروع شده در عهد عالمگیر شدت پذیرفت از تقریر شیخ ابو الفضل در ذکر احوال خودش و محافظت قبر ملا احمد نگاشتن مستحفظان از شیخ ابو الفضل و براورش که بعمل آمده و در ذکر کشته شدنش بدست فولاد پراس گذشت و دلالت بر تشیع او و پدرش مے نماید و العلم عند اللہ و احوال ملا احمد مخلصی عبد القادر بداؤنے در تاریخ خود چنین نگاشته که او فاروقے نسب بود و پدر آن او در ملک سند حنفی مذہب بودند او در عهد شاه طهماسپ صفوے بواسطه عراق ایران افتاد و مذہب تشیع اختیار نموده و درین مذہب غلو داشت چون شاه اسمعیل ثانی پسر شاه طهماسپ از سستی افیون سازش بار وے و تورانی مے خواست و برعکس پدر اندک طرفدارے تسنن ظاهر مے نمود دلتنگ گردیده بمکه رفت و از انجا بدکن بعد ازان در سال بست و هفتم جلوس از دکن بهند آمده ملازمت اکبر پادشاه نمود روزے او را در بازار دیدم و بعض عراقیان تعریف من کردند گفت که نور رفض در جبین ایشان عیان مے نماید گفتم چنانچه نور تسنن در چهره شما و ملای مذکور حسب الامر اکبر تجریر تاریخ هزار ساله از ابتداے هجرت تا زمان اکبر اشتغال ورزیده تا زمان چنگیز خان جمیع وقائع را در دو جلد باتمام رسانیده و دو سال سے و دوم بتقریبے که مذکور شد کشته گردید بقیه احوال را اصفهان تا سال نهصد و نود و هفت نوشت و آن کتاب تاریخ الفے موسوم گشت و نیز بسبب اختیار نمودن همین مذہب الٰهی و بلندے همت مبلغ خطیر که بطور جزیه جرمانه وصول مے آمد پادشاه خواست که تحصیل وجه مذکور موقوف گرداند بر زبان گذرانید که مقرر کردن جزیه بجهت آن بود که همواره مبلغ معتدبه در خزانه موجود بوده پشت سپاه اسلام بآن قوے باشد هرگاه هیاهوے اقبال روز افزون نثار ان گنجینه مملو از زر سرخ و سفید در سرکار والا فراهم باشد و راجها و رایان هندوستان سر بر خط اطاعت نهاده باشند چه مناسب است که زیردستان و مسکینان هند را آزار داده زر اندوخته آید گویا ملا شیرے در زمانیکه راجه مانسنگه بتسخیر ولایت کوهستان پنجاب و تادیب راجه هاے آن دیار متعین شده بود این قطعه خاطر خواه پادشاه بسلک نظم کشیده و باستماع مضمون همین قطعه دل پادشاه بر عایت هنود مائل گردیده **نظم** شهافرمان فرستادے براجه * که ساز و هندوان کوه را رام * چنان رونق گرفت از عدل تو دین * که هندو میزند شمشیر اسلام * پادشاهان پیشین بفتواے علماے تعصب آئین ایذا و اضرار مخالفان مذہب صواب و منتج هزاران اجر و ثواب میدانستند و اخذ و جرزر و اموال و عیال و اطفال بیگانگان که فی الحقیقه اطاعت نفس و هوا پرستی است از پیشگاه قبول مے نمودند همین جهالت کیشان از جمله اعاظم عبادات رب الارباب مے شمردند اکبر که عقل خدا داد و فور شعور در طریقه معاش و معاد داشت لباس صلح کل گسترد و طوائف انام و طبقات خلائق را یکسان شمرد و گفت که خالق جهان آرا بمخلوقات مختلف المشارب و متنوع المذاهب در فیض گشوده لطف عام او همه را شامل است پس بر پادشاهان والاشکوه که ظلال ایزد متعال اند نیز واجب و لازم ست که تخالف و تنازع دینے منظور نداشته بندهاے خدا را بیک نظر بینند و بر تو عنایت خود را مانند نور آفتاب که بر نیک و بد مے تابد بر یکسان انداز و بعد این دلاویز گفتار حکم فرمود که از تاریخ امروز بهیچکس از حکام ممالک محروسه بعلت طلب جزیه که هشت سال تا ئین سلاطین پیشین بضبط درآمد مزاحم زیردستان نشود و با هندو مسلم و گبر و ترسا و دیگر اهل مذاهب در مقام صلح کل بوده با احدے در دین و آئین تعرض نکنند و واگذار رد تا بر وش پیشینیان خود هر کس پرستار آفریدگار باشد **بیت** درحیرتم که دشمنے کفر و دین چرا ست * از یک چراغ کعبه و بتخانه روشن ست * و در همین اوقات اوائل سال بست و سوم جلوس دوازدهم ربیع الاول مطابق استمرار مجالس مولود حضرت ختمی پناه صلی اللہ علیه و آله منعقد نمود و باحضار سادات و علما و مشائخ و امراصلاے عام داده طعام کشیدند ان روز تمام اهل شهر از موائد احسان بهره یاب شدند و چون بعض رسیده بود که جناب سید المرسلین و خلفاے راشدین و امویے و عباسے خطبه مے خواندند و بعض سلاطین مثل امیر تیمور صاحبقران و الغ بیگ میرزا نیز خوانده اند بخاطر اکبر آمد که در یکے از جمعات باین سنت خود هم عمل نماید بنابرین روز جمعه در مسجد جامع

فتحپور بر بعضے از زینه های منبر برآمده قاصد خطبه خواندن شد و بیکبار حصر واقع شده بلرزه افتاد و هزاران تشویش این ابیات شیخ فیضی نظم خداوندے که ما را خسروے داد ✦ دل دانا و بازوئے قوے داد ✦ بعدل و داد ما را رهنمون کرد ✦ بخیر عدل از ضلال ما بیرون کرد ✦ بود وصفش ز حد فهم برتر ✦ تعالے شانه الله اکبر ✦ ادا کرده بهین ابیات اختصار نمود و از منبر فرود آمده نماز جمعه ادا فرمود و همین صانع کل را مذهب الهی نام نهاده مقرر کرد که در هر شب جمعه دانشوران جمیع ادیان و فضلاے انحاے ملل از سنی و شیعه و یهود و نصاری و دیگر و هنود و ارمنے و ملحد و دهریے و براهمه و سیوڑه و دیگر اهل مشارب و مذاهب و چهار ایران که همین قصد تعمیر یافته بود و فراهم آمده مذاکره و مناظره نمایند و پادشاه منصفانه بلا تعصب مقالات آنها شنیده عیار گفتار هر یکے بمحک خرد بر سنجد و در هر جا که مناسب بخاطر رسد بحسن بیان خاطرنشان منکران نماید بیت جنگ بهتا دو دولت همه را عذر پذیر ✦ چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند ✦ و برای دریافت حقیقت آئین هنود کتاب مهابهارت را که متضمن بر بسے مقالات و اکثر اعتقادات و حالات و مواعظ این جماعت است و درین کشور از کتب تواریخ کتاب بزرگتر و معتبرتر ازان نیست حسب الحکم اکبر باهتمام غیاث الدین علی نقیب خان و سعے ملا محمد سلطان تهانیسرے و شیخ عبد القادر بداؤنے بفارسے ترجمه گشته برزمنامه موسوم گردید و شیخ ابو الفضل دیباچه آنرا در کمال اتقان نگاشته همچنین دیگر کتب هندوے نیز بموجب امر ترجمه گردید و بارها بر زبان اکبر سنگیدنشست که از و زیدن تند باد تقلید چراغ خرد خاموش شده و همه کس بے آنکه غور و امتیاز در حقیقت نماید هر چه از پدر و اوستاد و آشنا و همسایه دخویش و اقارب شنیده بآن گرویده تعصبے ورزند و عداوت و کین با یکدیگر مذهب گشته بنظر تحقیق اقوال مخالف خود نشنوند و اه تیاز حق و باطل در عقائد خود و دیگران نمایند باآنکه ازهمه اهم تر همین است بیت گفتگوے کفر و دین آخر یکجاے کند ✦ خوانکیک خوالبست باشد مختلف تعبیرها ✦ و مقرر فرمود که در هر سال دو مرتبه یکے نهم رجب که روز ولادت اکبر بود دیگر دوم ماه امرداد خود را بعض جواهر و طلا و نقره و انواع اقمشه و گوناگون اجناس نفیسه اشیاے موزون بر ابر بفقرا و اصحاب احتیاج قسمت کنند و نیز قرار یافت که از تاریخ ولادت خود چند روز بحساب عدد روز همان ماه شمسی مرتکب غذاے گوشت حیوانی نشود و هر سال بعد وزن آن قدر روز که موافق عدد سنین عمر او باشد گوشت تناول نکند و دوران ایام در ممالک محروسه جاندار را نیازارند و بدین تقریب گاو کشے نیز از ممالک محروسه منع گردید و مکرر میگفت که ترک گوشت بارها بخاطر میرسد چه گوشت از شاخ و درخت برسنے آید و مانند نباتات از زمین برسنے خیزد از بدن جاندار انست باوجود انواع اغذیه و اقسام نعمتها که از خانهٔ انعام الهی به آدمے عطا شده برای اندک لذت که زیاده از آن در زبان نمے نماید قصد جاندار ان نمودن نهایت سخت جانی و سنگ دلی است و صد و رخود را که مخزن اسرار ایزد یست قبور حیوانات گردانیدن کمال نادانی و بے عقلے و نیز مے فرمود که شکار کاربیکاران و نمونه جلادے و بید ادیست تا هد اتر سان هلاک جانداران بیچاره را تماشا قرار داده بیگناهان چند را ناحق از جان مے گذرانند و نمے دانند که این صور غریبه عجیبه از بدائع صنائع الهی و ساخته دست قدرت اوست و سعی در انهدام آنها نمودن کمال نادانی و شقاوت بیت میازار موری که دانه کش است ✦ که جان دارد و جان شیرین خوش است ✦ و بارها صد و رامثال این امور بعضے از مسلمانان متصلب اکبر را به برگشتگی از دین منسوب ساخته نمائبانه ملامتش می نمودند خصوصاً ملا عبد الله سلطان پوری که در عهد اسلام شاه افغان خطاب شیخ الاسلامے داشت و در زمان اکبر بخدوم الملک مخاطب شده بود و شیخ عبد النبی صدر کل زیاده تر از دیگران سخنان ناصواب گفتند و احوال آنها مذکور شد ✦

ذکر دربیان دختر گرفتن اکبر از راجه های هندوستان

بنا بر استحقاق و اظهار تسلط و اقتدار خود بعد چند مدت از جلوس و غلبه بر اعادی و انتزاع قلعه چیتور از دست رانا و استیصال او خواست که دختران راجهای عمده این ممالک بزنی خود و اولاد دیگیر اولاً چون حسن خان میواتی عمده زمینداران حوالی دارالملک بود دختر برادر او را درخواست او بمناسبت اسلام قبول نموده عفیفه مسطوره را بحرم سرای سلطانی فرستاد بعد آن براجه بهارمل کچهواهه که عمده ترین راجهای هندو پدین حکم شد او بسبب مخالفت مذهب قبول نکرد آخر الامر ناچار گشته تن درداد وصبیه خود را در عقد ازدواج اکبر درآورد **انظم** بروزیکه طالع بردمند بود * نظر ها سزاوار پیوند بود * جهاندار برسم آباے خویش * پری چهره را کرد مهتاے خویش * *

ذکر ولادت شاهزاده سلیم یعنی جهانگیر پادشاه و رفتن اکبر در اجمیر بالتماس نذر

چون اکبر را از آرزوے فرزند سعادت پیوند بسیار بود و صورت نمی گرفت زنها حامله می شدند و استقاط می یافت اگر زنده چند روز زنده می مرد باشمار دولت خواهان بامید وصول این مامول رجوع بخدمت شیخ سلیم که دران زمان از نزدیکان درگاه کبریا و مستجاب الدعا مشهور بود نمود او در قصبه سیکرے اقامت داشت حسب الاشعار شیخ در نزدیکے قصبه مسطوره عمارات شاهانه احداث فرمود و بفتح پور موسوم کرده دارالسلطنته قرار داد بوسیله دعاے آن درویش عنایت الهی یاور شده دو سال چهار دهم جلوس والا مطابق سنه نهصد و هفتاد و هفت هجرے از بطن هفت سرشت صبیه راجه بهارمل پسر فرخنده اختر ولادت یافت

بیت یکی غنچه از باغ دولت دمید * کزان خاندان گلی چشم گیتے ندید * نام آن مولود بمناسب اسم درویش داعی سلطان سلیم گذاشت آخر بعد بدرجون پادشاه گشت بجهانگیر پادشاه موسوم شد چون اکبر را اعتقادے راسخ باخواجه معین الدین چشتی بود و مزار آن بزرگوار متصل بشهر اجمیر است اکبر عهد کرده بود که هر گاه ایزد تعالے او را فرزندے عطا فرماید بزیارت مزارش پیاده پا قطع مسافت نماید بعد ولادت شاهزاده سلیم اکبر بالتماس عمدا از فتحپور سیکرے تا اجمیر که هفت منزل و هر منزلے دوازده کروه است پاے پیاده طے مسافت نموده مراسم زیارت بتقدیم رسانید اصل آنکه اکبر با دل قوے قوت بدنے هم بسیار داشت چنانچه او انچه مرقوم و مشهور است اکثرے خارج از حد شجاعت و نزدیک بمرتبه تهور است و از قانون خرد دور و ابوالفضل اکبرنامه نوشته که روزے بقصد شکار روز آزمائے پیاده پا از متهارروانه شده آخر روز بآبادیکه هیجده کروه فاصله دارد رسید و از نزدیکان غیر از دو سه کس دیگرے همپائے نکرد و بهرے نگارد که در سوارے فیل نوعے ماهر و بیباک بود که احدے از فیلبانان کار آزموده آنقدر مهارت نداشت هنگامیکه فیل مست عربده کرده و فیلبانرا کشته باعث آشوب شهر شد پادشاه روبروے فیل بیاے اندیشه پاے جرات برو ندانش گذاشته سوار میشود و آنرا بانیلے دیگر که همسر او بود بجنگ مے اندازد و بار بار همین جنگ فیلان بازین فیل جسته بر فیل دیگر بنحوے میرفت که موجب حیرت نظارگیان مے گردید *

ذکر ازدواج شاهزاده سلیم با صبیه مونه راجه و ولادت سلطان خرم یعنی شاهجهان پادشاه

چون اکبر روابط انتساب با راجهار و اج داد و با وجود مخالفت مذهب بدین نسبتها تفاخر جست بعد وصول شاهزاده سلیم بحد بلوغ اگرچه اول دختر راجه بهگونت ولد بهارمل کچهواهه در حباله نکاح شاهزاده بود مرتبه ثانیه با دختر مونه راجه ولد راجه مالدیو مرزبان جودهپور میرٹهه که بوسعت ملک و کثرت لشکر سرآمد اکثر راجهاے عمده بود در عقد ازدواج شاهزاده مذکور درآورد و درین هنگام راجه براے ازدیاد آبروے خود مجلس عالے ترتیب داده التماس مقدم پادشاه نمود اکبر پاس عزت او فرموده التماس او را با جابت مقرون گردانید و بمنزل او رفته سرافتخار او را باوج اعتبار رسانید و راجه مراسم نیاز و پیشکش بتقدیم رسانیده

فهرس جمیع همراهیان پادشاه درست نموده از لشکریان تا شاگرد پیشه همه را اطلاع فاخره پوشانیده امرای اعظام را با دادن رسم ضیافت وگزرانیدن تحائف خوشنود گردانید و فیلان کوه پیکر و اسپان صبا رفتار و پرستاران و غلامان بسیار و انواع اقمشه و اجناس ظروف و اثاث البیت و جواهر گران بها بطریق جهیز همراه انجام داد به بخشین آئین پادشاه را مع دختر داماد مرخص نمود قبل ازین سلطان سلیم را از دختر راجه بهگونت داس پسرے سلطان خسرو نام بهم رسیده بود بعد ازو از بطن همین مونه راجه درسنه سی و شش جلوس اکبر و هزار هجرے سلطان خرم که بشاه جهان نامور گشت ولادت یافت بزم عیش و عشرت و انجمن نشاط و مسرت آراسته شد دست بذل و عطا کشاده داد جود و سخا داده آمد **نظم** گل بشگفت جان پرور دین باغ * که پویش صد گلستان باکند داغ * ازین شمشاد بن کازاد برخاست * ز جنت اختر مبارکباد برخاست * نشاط آویخت با آواز ترانه * نوا پیچید در مغز زمانه *

در بیان عجائب سوانح که در زمان اکبر بوقوع آمد

در موضع بکسر راوت نیکا نام مقدم بود شخصے که با او عداوت داشت قابو یافته زخمے بر پشت و زخمے دیگر بر بناگوش او زد و بهمان زخمها راوت مذکور قالب تهی کرد بعد چندگاه رام داس خویش او را پسرے بوجود آمد که بر پشت و بناگوش او نشان همان زخمها بود شهرت شد که راوت نیکا که از زخمها مرده بود باز بطریق تناسخ درین عالم بوجود آمد و آن پسر نیز بعد رسیدن بحد شعور میگفت که من راوت نیکا ایم و نشانهاے جمیع سیاه چون این سانحه غریبه بعرض اکبر رسید او را بحضور خود طلبیده بر احوال او وقوف یافت و گویند تصاویر اظهار او نمود دیگر تا بینائے را آورند هر چه مردم بزبان میگفتند او دست زیر بغل خود نهاده بدست و بغل جواب میداد و همین طور شعرها میخواند و هم احتمالات می داد لیکن آواز گفتن و نوشتن کار باین حد رسانیده بود دیگر شخصے را آورند که نه گوش داشت و نه سوراخ گوش و هر چه مردم میگفتند بے کم و کاست می شنید * دیگر شخصے را آورند که از یک زوجه خود بست و یک پسر داشت و همه زنده بودند * دیگر دران ایام کوکبه نمود و تب شمود ار شد از نحوست آن در عراق و خراسان شر عظیم رویداد * دیگر از سانحه غریبه که روداده این است که فوجے از ملازمان سرکار والا برای مالش سرتابان نواحی اکبر آباد متعین شده بود با متمردان محاربه در میان آمد دران فوج دو برادر از قوم کهتری تردد بسیار کردند یکے از ان هر دو برادر دران کارزار کشته شد نعش او را در خانه او باکبر آباد آورند برادر دوم دران زخم بکار فرد مستعد ماند چون هر دو برادر توامان زاده و هر دو باهم کمال مشابهت داشتند که امتیاز در آنها متعسر بل متعذر بود بعد رسیدن نعش مذکور در خانه چون تحقیق نمی شد که کدام یک ازان برادر کشته شده نماے هر دو برادر در مستعد سوختن گشته باهم دگر منازعه نمودند هر یکے میگفت که شوهر منست همراے او در سوختن مرا سے باید ازین مقدمه بگوتوال شهر رجوع شد و ازو بپادشاه رسید حسب الطلب بحضور آمدند چون استفسار رفت زن برادر کلان گفت یم ساعت قبل ازین دیگرے بوجود آمده بود گذارش نمود که البته شوهر من است و شاهد صدق مقال من آنکه یک سال منقضے شود که پسر ده ساله من فوت شده و مرا ین مرد خم فرزند سیار بود سینه این را چاک سازند اگر بر جگر داغ فرزند داشته باشد شوهر من است بموجب حکم والا برائے امتحان جراحان سینه آن میت را شگافتند شگافے مانند زخم تیر بر جگر ظاهر گشت چون این معنی بعرض رسید باعث تعجب گردید اگر آن زن را ستوده فرمود که حق بجانب اوست سوختن و نسوختن را اختیار دارد آن زن مردانه وار با پیکر بیجان شوهر خویش همراهے نموده در آتش عشق او خاکستر گردید *

در بیان تسخیر ولایت پٹنه و بنگاله

دران وقت سلیمان کلیانے که از امرائے بزرگ شیر شاه و اسلام شاه بود حکومت آن ولایت داشت و تا عهد اکبر سلطنت بود

چون منعم خان خانخانان بحکومت آن دیار معین گشت چند بار با سلیمان مذکور جنگ ها و میان آمد و سلیمان مذکور گشته اطاعت پادشاه قبول کرد و با خانخانان ملاقات نموده تا زنده گی خود سر از انقیاد بر نتافت چون او غالب بقی کرد و پنج پسر کلانش بر مسند حکومت نشست بعد چندے رخت هستی بر بست پس از و داؤد پسر دوم سلیمان حاکم گشت و دوم استقلال زده سر از بندگی پادشاهی بر تافت منعم خان آماده جنگ شد و قلعه پٹنه را محاصره کرده با کبر عرضداشت نمود و استدعای مقدم او نیز کرد پادشاه درعین برسات که از کثرت آب راه ها مسدود بود رایات نهضت برافراشته در حوالی پٹنه نزول اجلال نمود او در خود تاب مقاومت ندیده بتحریک سلسله صلح ایلچی فرستاد چون آن ایلچی باستلام عتبه سرافرازی یافت حکم شد که داؤد از ین شقوق یکے را اختیار کند اول داؤد تنها در زمگاه آید و از ین طرف ما برسم آییم باهمدگر مبارزت نمائیم هر که فیروزمند شود ملک از و باشد و اگر دل بر آین نه نهد از رفقای خود یکے را که بمزید شجاعت معلوم باشد برگزیند تا مایکے را از بهادران در برابر او بفرستیم از ان هر دو هر کس که ظفر یابد فتح از جانب او اگر این راهم قبول نکند یکے از فیلان نامے خود را که بوفور جرأت و عظمت جثه و توانائی ممتاز بوده باشد در معرکه بفرستد ما نیز فیلی را انتخاب کرده بجنگ او فرستیم هر کدام غالب آید فیروزی بجانب او باشد او هیچ یکی را پذیرفتن نتوانست مقارن این حال حاجی پور که آن طرف آب گنگ محاذی پٹنه است بسهی بهادران پادشاهی مفتوح و مسخر گردید و محاصره قلعه پٹنه نیز بمنتها انجامید افغانان نقش ادبار در آئینه احوال خود دیده داؤد را که مست سرکشی و شراب بود طوعا و کرها دلکشتی انداخته بوقت شب روانه بنگاله شدند و شورشے و جنبشے عظیم در قلعه پدید آمد بعضے افغانان از اضطراب دران تاریکی دریا را از کشتی ندانسته غریق بحر فنا شدند و فریقی که خود را در کشتی انداختند از فرط هجوم مردم کشتیها غرق گشتند و جمعی از کثرت انبوه تبلاش برآمدن بآب گردیدند و زمره که راه بیرون برآمدن نیافتند خود را از برج و دیوار قلعه در خندق افگنده بگونیستی دوشیدند سحرگاه اکبر و قوت یافته قلعه را بادلیاے دولت سپرده خود در تعاقب لشکر اسپ از دریاے پن پن گذشته تاسے کروه راه قطع کرد دین تاک و حسین خان پسر سلطان محمد عدلی گرفتار گشته بقتل رسید و دیگر مخالفان نیز در ان راه دستگیر گردیده بمصحبت اعدم شتافتند و اکثرے گریخته جان بسلامت بردند ابیات مخالف گریزان بره گریز * سپه در عقب رانده با تیغ تیز * گریزان شدند آن دلیران همه * چو از شیر غرنده آهو رمه * چون افاغنه نهریت یافتند سپاه پادشاه از دولت غنیمت بی نیاز شدند از انجا منعم خان خانخانان را بالشکر گران باستیصال داؤد افغان و تسخیر بنگاله تعین فرموده در پٹنه معاودت نمود در راجه تودرمل که درین مهم خدمات شایسته بتقدیم رسانیده بود بعنایت علم و نقاره سرافراز گشته برفاقت منعم خان مقرر گردید پادشاه بعد تنسیق امور آن دیار مراجعت کرده از راه اجمیر بزیارت مزار خواجه معین الدین تبرک جسته بدار السلطنته فتحپور نزول اجلال نمود و حکم کرد که از اجمیر تا فتحپور در سر کروه چاهی پخته و مناره بلند احداث کنند در اندک فرصتے چاه و مناره بر طبق حکم مرتب گردید القصه منعم خان در بنگاله رسیده با داؤد جنگ نمایان کرده زخمے گشت اکثر امراجان نثاری کرد ند آخر داؤد منهزم گشته بنده گاه والا قبول کرد و پیشکشهاے لائقه و فیلان نیکو منظر مصحوب پسر خود بحضور اکبر ارسال داشت و راجه تودرمل از بهر بنگاله خاطر جمع نموده بحضور رسید و بمنصب اشرف دیوانی سرافرازے یافت بعد چند گاه چون منعم خان خانخانان بمرگ خود در گذشت داؤد قابو یافته از عمد برگشت و سر بشورش برد اشت باز از حضور خانجهان و راجه تودرمل بر سر او تعین شدند آنها به بنگاله رسیده بدفعات محاربات نمایان کرده مظفر و منصور گشتند داؤد دستگیر گشته بقتل رسید سر او را بدرگاه قدسے فرستاده موجب عنایات شدند و از ان وقت فتنه بنگاله فرو نشست پوشیده نماند که در بنگاله آغاز ظهور اسلام از ملک محمد بختیار که از امراے بزرگ سلطان ایبک بود گردیده از زمان آن ولایت در تصرف سلاطین دهلی در آمده در سنه هفتصد و چهل و هفت هجرے قدر خان را که از جانب سلطان محمد شاه فخر الدین جونا بن سلطان غیاث الدین تغلق شاه بود فخر الدین سلاحدار بقابو لیکیه یافت گشته بر مسند

حکومت نشست و سلطان فخر الدین ملقب گشت مدت حکومت او دوازده سال سلطان علاء الدین عرف ملک علی کهنخشی لشکر قدر خان بود
با سلطان فخر الدین جنگ کرده غالب آمد و او را بالقتل رسانیده لوای حکومت برافراشت چهار سال و چند ماه سلطان شمس الدین عرف
حاجی الیاس نوکر سلطان علاء الدین سردار لشکر گردید و بر سر لکهنوتی رفته تمامی سپاه را بجسن تدبیر با خود متفق نموده از راه برگشت و بر
سر علاء الدین آمده بعد جنگ آقای خود را کشته بر مسند حکومت متمکن شد و دران زمان سلطان فیروز شاه اورنگ آرای سلطنت دهلی
بود لشکر به بنگاله تعین کرد اما کاری از پیش نرفت مدت حکومت بست و یک سال سلطان سکندر بن شمس الدین دوازده سلطان
غیاث الدین بن سلطان سکندر پانزده سال و چند ماه سلطان اسلاطین بن غیاث الدین یازده سال سلطان شمس الدین بن سلطان
اسلاطین پنج سال راجه کانس از زمینداران آن ولایت بود چون شمس الدین رحلت نمود و دوازده سالی از و نمانده راجه مذکور بر ان بلاد دست
یافته بر مسند حکومت نشست و پنج سال و چند ماه حکومت راند سلطان جلال الدین بن راجه کانس بر اسلطنت اسلام قبول نموده خطبه
و سکه بنام خود کرد نوزده سال و چند ماه سلطان احمد شاه بن سلطان جلال الدین هفده سال سلطان ناصر الدین بن سلطان احمد شاه
هفت روز سلطان ناصر شاه از اخفاد سلطان شمس الدین دو سال سلطان باربک شاه عرف ناصر غلام وفا بود یافته سلطان ناصر را کشته
مسند نشین حکومت گشت دیگران اتفاق کرده او را کشتند مدت حکومت نوزده سال یوسف شاه برادر زاده باربک شاه هشت سال
سلطان سکندر بعد چند روز امرا اتفاق کرده او را معزول کردند فتح شاه نه سال و چند ماه نازک شاه خواجه سرا فتح شاه را کشته بر مسند
حکومت نشست هر جا خواجه سرا بود طلب داشته پیش آورد دو ماه و پانزده روز فیروز شاه سه سال و چند ماه محمود شاه بن فیروز شاه
یک سال و چند روز مظفر شاه حبشی خواجه سرا محمود شاه را کشته بر مسند حکومت نشست یک سال پنج ماه سلطان علاء الدین که از نوکران مظفر شاه
بود لقب او نیکه یافت آقای خود را کشته بحکومت رسید بست سال نصیب شاه بن سلطان علاء الدین بعد پدر بر مسند حکومت قرار یافت چارده
سال هنگامیکه ظهیر الدین محمد بابر پادشاه فتح هندوستان نمود سلطان محمود برادر سلطان ابراهیم لودی به نصیب شاه پناه برد بعد مدت چند
شیر شاه غالب آمد بنگاله را از تصرف نصیب شاه برآورد جهان گیر قلی خان از امرای کبار همایون پادشاه بود پادشاه آن ولایت را از شیر شاه
برآورده باز داد شیر شاه بعد فتح همایون جهان گیر قلی خان را به پیمان نزد خود طلبیده بگمنتی فرستاد و محمد خان مخاطب به بهادر خان که از
امرای شیر شاه و اسلام شاه بود حکومت بنگاله یافت نوکرے باوفادارے بهوش داشت چون در آویزه ٔ ممریز خان در گذشت پورا و
خضر خان حکومت یافته به بهادر شاه ملقب شد در جنگ او ممریز خان نقد زندگے پسر و بعد خضر خان تاج خان حکمرانے کرد پس برادر خرد
او سلیمان کلیانے که از امرای مشهور اسلام شاه بود حکومت باستقلال یافت اگرچه سکه بخطبه بنام خود نکرده اما خود را حضرت اعلی خطاب
کرده بود بازید بن سلیمان بعد پدر قائم مقام گردیده سه روز تواُو دیسپر دوم سلیمان دو سال در سنه تسعمائه و شصتا و دو سنه بحرے خان جهان
وراجه تودرمل داؤد را بالقتل رسانیده مدو بنگاله داخل ممالک محروسه اکبرے گردید از ابتداے سنه هفتصد و چهل و هفت بحرے لغایت
سنه مذکوره که دو صد و سے و هفت سال بوده باشد ولایت بنگاله از تصرف سلاطین دهلی بیرون ماند القصه راجه تودرمل بعد
اطمینان از مهمات بنگاله بحضور رسیده و بعد از آمدن راجه در اندک مدت خان جهان برحمت حق رفت مظفر خان دیوان اعلی از حضور
بصوبه داری بنگاله متعین گشت این مظفر خان که خواجه مظفر مشهور بود در ابتداے حال نوکر بیرام خان بود بعد تفرقه بیرام خان
کروری پرگنه پرسرور تابع پنجاب گردید چون حقیقت قابلیت و کاردانی او بر اکبر آگاهی یافت بخصوص خود طلب داشته دیوان بیوتات
فرمود و بمقتضاے کاردانی در اسرع اوقات بپایه ٔ دیوانی اعلی سرفرازے یافت و مدتے باین درجه رفیعه ممتاز بود درین اوان بصوبه داری
بنگاله مامور گشت و دران ولایت رسیده نظم و نسق امور آنجا پرداخت بعد چندگاه معصوم خان کابلے جاگیر دار بهار و رقعه داغ ایب

کوران نزدیکی مقرر شده بود از فرمان عدول نموده سر بشورش برداشت و دیوان و بخشی سرکار والا گفته و نموده سوار شده و خانه هر دو
قتل کرده بغارت در آورد و سر بفی برافراشت و همچنین در بنگاله بسبب بازیافت زوائد جاگیر ریزه منصب داران بالبعضه آقسقالان
یکدل و یک زبان گشته با مظفر خان صوبه دار آنجا به بغی و مخاصمت برخواستند و با معصوم خان کابلی همدستان گشته جمعیت فراهم
آورده و سلسله امرای دیگر هم از مظفر خان آزرده گشته بمخالفان متفق گشتند و میرزا شرف الدین حسین پسر نه اکبر که با پادشاه مخالفت
داشت و بقصد مکه معظمه روانه شده بود نیز خبر شورش بنگاله شنیده از راه برگشته آمد و بمخالفان ملحق گشت باغیان قلعه راهاصره نموده
محصوران را عاجز ساختند و بمظفر خان پیغام دادند که آمده ملاقات نماید والا روانه مکه معظمه شود مظفر خان شق ثانی قبول کرد چون دیدند
که ترسیده است پیغام دادند که سوم حصه از اموال خود برآورده بگیرد و تتمه برجا گذارد مظفر خان نهانی هشت هزار اشرفی نزد معصوم خان فرستاد
تا از عرض و ناموس او دست بازدارد مخالفان ازین معنی دلیر تر شده در محاصره تنگ گرفتند و قلعه ثانیه مفتوح شد مظفر خان را بست
آورده بقتل رسانیدند و اموال او را هر یک از مخالفان بدست آورده متصرف شدند و بر نام آن ملک استیلا یافته هر کدام خطابی
و منصبی برای خود مقرر کرده و انجمن آراسته خواستند که خطبه بنام محمد حکیم میرزا برادر عم زاد اکبر که در کابل بود بخوانند در آن وقت
ناگهان بادی بشدت وزید و باران سخت بارید بساط انبساط انجا مرا درهم دید و انجمن متفرق و پراگنده گردانید و آنچه مخالفان اندیشیده
بودند بمنصه ظهور نرسید همچنین در بهار بنامی پسر سعید بدخشی علم بغی برافراشته سکه و خطبه بنام خود کرد چون این مقدمات بعرض اکبر
رسید راجه تودرمل را که بعد مظفر خان دیوان اعلی مقرر شده بود با سر آدیگر متعین فرمود راجه بجناح استعجال رسیده بدفع شورش پرداخت
و باصلاح دولتخواهان درحوالی مونگیر جدا گلبن احداث نموده منزل گردانید و حقیقت حال معروض داشت خان اعظم کوکلتاش با لشکر
گران رخصت گشت و عقب او شهباز خان نیز تعین گردید از آوازه آمدن خان اعظم و شهباز خان و جمعیت مخالفان اکثر قدما فتاده دست
از محاصره حصار گلبن که راجه تودرمل ساخته بود برداشته معصوم خان با دیگر باغیان بطرف بهار رفت افواج قاهره در بهار رسیده با استیصال
باغیان کمر همت بر بست و بهر بین اتنا معصوم خان قرنجودی و ثابت خان عرف بهادر که بطرف جونپور رفته بودند بشکست
آنها شهباز خان شکست خورده رو بفرار نهاد اما هنوز فوجی بمعصوم خان قرنجودی در معرکه گشته شد لشکریانش این
شهرت برانگیخته شد شهباز خان باین خبر خود را جمع ساخته و جمعیت فراهم آورده در نزدیکی او رسید و باز با معصوم خان قرنجودی
جنگ کرده غالب آمد و بعد چندی شکست چنین ظفر یافته رفع شورش نمود و معصوم خان شکست یافته باصدکس بدر رفت و بعد چندی
بموجب التماس جرائم معصوم خان بسفارش شاهنواز ده معاف گشته جاگیر لائق یافت راجه تودرمل بعد دل جمعی از مهمات آن دیار بحضور
رسیده مورد الطاف فراوان گردید و بعد چندگاه خان اعظم نیز از بنگاله در حضور آمد شهباز خان تنها باستیصال معصوم خان کابلی و
دیگر مخالفان مقرر ماند چون بعرض والا رسید که مخالفان بدهشت بدفعات با شهباز خان جنگ کرده غالب آمدند و ازان نواح رفع
شورش نشده بلکه روز بروز در افزونی است لهذا القصه باستیصال آن جماعه بدمآل اکبر خود متوجه دیار شرقیه شد و تنکاریان و
نجیر افغانان قطع منازل سه فرموده در همین سفر راجه بیربل بحسن حالی ترتیب داده دعوت پادشاه نمود اکبر در آن مجلس تشریف برده پایه
قدر او افزود و نیز در منزل راجه تودرمل وزیر تشریف ارزانی فرموده سرفرازی بخشید او شد بعد رسیدن در مکانیکه دریای گنگا و جمنا
باهم اتصال یافته پیشتر یک جا سه رود و باعتقاد اهل هندازماکن شریفه است بجای اتصال هر دو دریا قلعه محکم اساس نهاد و بشهر
تبارسگ احداث فرموده الهاباس نام گذاشت و بندسے مستحکم در طول یک کروه و عرض چهل گز و ارتفاع چهار در عه تقرر گشت و این
عمارات در سال بست و هشتم جلوس اکبر بانجام رسید درین مکان بعرض همایون رسید که شهباز خان به تقویت نهضت موکب همایون

با مخالفان جنگ مردانه نموده مظفر و منصور شد و معصوم خان کابلی و بهادر و دیگر مفسدان رحیم العاقبة هزیمت خورده از ملک پادشاهی به در رفته خود با را در کنج خمول کشیدند بنابران معاودت فرموده لتقصید دفع فتنه محمد حکیم میرزا بسمت پنجاب روانه شد

در بیان بغی محمد حکیم میرزا برادر عم زاد اکبر پادشاه

او در کابل بغی ورزیده و بارها از آب سند گذشته باعث آزار و اضرار اهل پنجاب گردید و از صدمات عساکر منصوره بنهر گشته باز به کابل مراجعت نمود و نوبتی بلاهور رسیده بست و دو روز قلعه را محاصره نمود راجه بهگونت داس صوبه دار لاهور پا می همت افشرده قلعه را محکم داشت و کنور مان سنگه خلف راجه مذکور که فوجدار سیالکوت بود احشام کوهی فراهم آورده با جمعیت غزاوان ناگهان رسیده با میرزا جنگ نموده غالب آمد میرزا بیدست و پا گشته از دور قلعه برخاسته بی نیل مقصود راهی گشت و براه جلالپور معموله حافظ آباد از دریای چناب گذشته در همزه رسید و آن شهر را غارت و ویران ساخته از راه کهیب دریای سند عبور نموده بکابل رفت و کنور مان سنگه تا دریای سند تعاقب نموده برگشت چون این جرأت و جسارت کنور مان سنگه بعرض والا رسید مورد الطاف بیکران گردید و یکبارگی بمنصب پنجهزاری سرفراز گشت در ینولا میرزا از استماع خبر شورش امرای بنگاله که سکه و خطبه بنام او مے خواستند بکنند دلیر گشته دلشکر آراسته از کابل به پنجاب رسیده باعث فتنه و فساد گردید و اهالے آن دیار را آزار و ایذا رسانید اکبر از الهاباس کوچ کرده تصمیم این اراده نمود که این مرتبه در کابل رسیده بمیرزا چنان تادیب نماید که آتش فتنه او بالمره منطفی گردد و فوجے بر سرهم منقلا جهت تعاقب میرزا از ظنطنهٔ موکب پادشاهی اقامت خود در پنجاب متعذر دیده روانه کابل گردید و از جاهره که از عقب میرزا شتافته بود باشد دمان خان که از امرای میرزا بود خبک نمود و شادمان خان شکست یافته گریخت و مال و منال لشکر یانش اکثر بدست بهادران لشکر فیروزی اثر در آمد و نوشته های چند بخط منشی میرزا از بر تل های شادمان خان نیز بدست سرداران فوج منصور افتاده بود آن نوشتجات را بحضور والا ارسال داشتند از انجمله نوشته بنام خواجه شاه منصور وزیر بود که در جواب او نگاشته یافته اکبر از روے فراخ حوصلگی نیکنامی برزبان نیاورده بخاطرش نرسید که درچنین وقت مخالفان بمحبت هم اساس اعتماد دولت خواهان این چنین نوشتجات می فرستند بار دیگر بعرض رسید که کسان شاه منصور که در پرگنه فیروزپور جاگیر اوست باشندارا ده دارند که بمحمد حکیم میرزا ملحق شوند چون همچنین از خواجه استفسار یافت او انکار نموده از وطلب ضامن کرد در داد ن ضامن نیز عذر نموده و شک بطن غالب مبدل شد که فی الواقع قصد خواجه بطور دیگر است بنابرین جهات لاصلاح دولت خواهان متصل کوت و کهیونه که مابین شاه آباد و انبالا است خواجه را ملحق کشیده از این خواجه شاه منصور از اعیان شیراز بود خدمت خوش بوئی خانه داشت و اکبر بمقتضاے آدم شناسی بنظر بر قابلیت او داشته بسیار دوست میداشت و مظفر خان دیوان اعلی نظر بکاردانی و وفور دانش او حسد بمرد نا گزیر ترک نوکرے نموده پیش منعم خان خانخانان فته نوکر گردید نوبتے منعم خان او را برای عرض مطالب بنگاله بحضور فرستاده بود در تقریر مطالب نقش کاردانی او زیاده تر بخاطر بادشاه درست نشست بعد عودت منعم خان طلب حضور فرموده بنیابت منصب اعلاے وزارت سرفراز فرمود و در کمتر زمان اصالة تا بین پایه رسید چون در معاملات مردم را تنگ میگرفت بدین جهت چند روز تغیر گشته مقید بود باز بهمان پایه سرفرازے یافت در ینولا انتضاے تقدیر بابین حالت رسید بعد ده روز از گشته شدن بے تقصیرے او ظاهر گشته باعث تاسف خاطر گردید لیکن مردم از سخت گیرے انجات یافته مسرور شدند نظم نباشی بکاوے جان سخت گیر + که هر سخت گیرے بود سخت میر + بآسان گذارے دمی میگذار + که آسان زید مرد آسان گزار + بالجمله بعد طے منازل بر ساحل دریای سند اتفاق نزول افتاد در همکانیکه دریا سند و نیلاب رود کابل باهم مے پیوندند حکم والا باحداث قلعه متین صادر شده و سرانجام دریا سه قلعه کوهپه اساس قلعه گذاشته عمارت

حصار بر بوج از سنگ مقرر گشت خارا تراشان چابکدست و نبایان هر شیار سال بست و ششم جلوس الاشرف این بنا نموده بتاج شمس الدین خواجه در دو سال حصار رفیع و شهر وسیع صورت انجام یافته با مک نباز بن معصوم گردیز خندقش دیگ اندود و برج و باروی او بر روی مخالفان نیکو یاور خیست و ریسمان پایان آن قلعه معبر دریا متردد بین راجه دون و صول دران قلعه راه عبور از دریا میسر نمیگذاشتن بنای این قلعه متوجه پیشتر شده از این منزل فرستاد تا متضمن نصیح و پند محمد حکیم میرزا صدور یافت خلاصه مضمون آنکه وسعت آباد هندوستان جای چندین سلاطین صاحب کله بود تمام در قبضه تصرف اولیای دولت در آمد سران روزگار روی نیاز بدین درگاه آورده اند در امر آین دودمان بجای سلاطین پیشین گذشته حکومت میکنند آن برادر از چنین دولت چرا بی نصیب باشد اگر چه میرزا سلف کمین برادر را نمیزاد فرزند خود انداما حق آنست که وجود بی مکن نیست و برادر بهم نمی تواند رسید لائق عقل و دانش آن بود که از آنکه از خواب غفلت بیدار گشته ملاقات خویش مسرور سازد و زیاده بدین مارا از دولت دیدار محروم ندارد محمد حکیم میرزا باغوای خوش آمد گویان خانه برانداز فرمان پذیر نگشته باخود قرار داد که گریوه های راه از خیر تا کابل مستحکم کرده آماده پیکار گردد یا براه تنگش رفته در هندوستان شورش اندازد میرزا دین اندیشه بود دگنگالیش با در میان داشت که شاهزاده سلطان مراد بر سم منقلا در نواحی کابل رسید و با میرزا خانک درمیان آمده میرزا شکست یافت و بطرف غوربند شتافت و راه آن کرد که بوادی تورا ن پناه برده استمداد و استعانت نماید مقارن اینحال اکبر هم کابل رسیده سیر منازل قلعه و باغ شهر آرا نموده مسرت اندوخت و با آنکه محمد حکیم میرزا مصدر چنین تقصیرات شده بود از روی کمال تلطف باز کابل را بمیرزا رحمت فرموده هندوستان معاودت نمود و میرزا در کابل رسیده بحکومت آن ولایت قیام و رزیدچون دائم الخمر بود از فرط باده پیمائی به بیماریهای صعبه مبتلا گردید نتوانست که خود را از شراب باز دارد و بنابرین اسباب در اندک فرصت ساز خرجیاتش لبریز گشت فرزندانش ارادہ داشتند که پیش عبد اللہ خان اوزبک والی توران و ند اکبر پاس صله ارحام نموده فرمان استمالة نگاشته راجه مان سنگه را برای تعزیت و تسلی پس ماندگان میرزا متعین فرمود و رایات عالیات نیز بسمت کابل در حرکت آمد چون عرصه راول پنڈے مورد سراد قات اقبال گردید راجه مان سنگه که پیشتر کابل رفته بود کیفیا دمیرزا و افراسیاب میرزا پسران میرزا را که نخستین یازده ساله و دومین چهار ساله بود همراه خود گرفته در حضور آورد پادشاه نوازش فرموده الطاف بیکران در حق آنها مبذول داشته نظر توجه بتربیت برگماشت و امرا کابل نیز بعز لباط بوس سرفراز و مورد عنایت شدند و راجه مان سنگه بصوبه داری کابل سرفراز یافت +

ذکر در بیان گشته شدن راجه بیربل

چون ساحل دریای سند مخیم اجلال گشت زین خان کوکه با لشکر گران بتعاقب اوزبک زئی و تسخیر ولایت سوات و بجور تعین گردید و شیخ خرد بخاری بتسخیر باجور تاخت قبایل افغانان که در آنجا بودند رخصت یافتند شیخ بعد از تاخت و تاراج معاودت نمود زین خان بتابع و قمع افغانان که در بستان اند دخل کوهستان شد بعرض رسید که افواج قیر بگر باعانت زین خان متعین شده و بتعاقب افاغنه ممکنیست راجه بیربل شیخ ابو الفضل را که بتازگی باین خدمت نامزد شده بود اکبر قرعه بنام بیربل انداخت قضا را قرعه بنام راجه بیربل بر آمد لهذا راجه مذکور و حکیم ابو الفتح را بامداد زین خان رخصت فرمود زین خان باتفاق سیوا راجه تسخیر بجور کمر همت بر بست کلان تران آنجا را بقبضه اطاعت در گردن انداخته پیشه رعیت گرے اختیار کردند بعد ازان بر سر سواد لشکر کشی شد افغانان بر سر کوه بهجوم آورده ژاله صفت تیر و سنگ می بارید زین خان بزور شمشیر از گریوه گذشته قلعه بنا کرده باستیصال آن جماعه بدمآل پرداخت مهدرین اثنا در میان زین خان و راجه بیربل مخالفتے رو داده شعله مخاصمت بلند شد و گفتگو های منازعت در میان آمد سر انجام زین خان خواست که جمعے در قلعه گذاشته پیشتر روانه گردد راجه برا یمنی راضی نگشت و قرار یافت که از راهیکه آمده اند مراجعت کنند بضرورت معاودت روی داد راجه پیشتر آمده جائیکه قرار یافته بود فرود نیامد از انجام

پیشتر روانه شد کسانیکه اول رسیده خیمه بازده بودند اگر بیرون آمدن خیام و بستن قرنال مشغول شدند زین خان از عقب آمده صورت حال بدین منوال دیده اوهم ناچار روبراه نهاد افغانان سراسیمگی لشکر معائنه کرده از هر طرف هجوم آوردند و غربت شورشے پدید آمد راه بمرتبه تنگ بود که دو سوار پهلوے هم نمی توانستند گذشت فیل و اسپ و آدم بر یکدیگر مے افتاد گویا نمونهٔ روز رستخیز بود چون افغانان از هر طرف ریخته تاب آمدند زین خان از فرط غیرت و دون شجاعت خواست که جان خود بر آمیزد و دریا زده اما خیر خواهان جلو گرفته او را ازان آشوبگاه برآوردند دران تنگنای چند فیل و اسپ و آدم بر روی همدیگر افتاده راه عبور سوار سد و گشته بود ناچار زین خان پیاده شده بیراهه شتافت و بهزاران دشواری جان بمنزل رسانید و بسیارے از لشکریان را افغانان اسیر کرده بودند و آن قدر مال و اسباب بدست آوردند که از برداشتن آن ماجز شدند دران روز چندین هزار کس کشته شد و دران زد و خورد راجه بیربل از بلندے افتاده پیکر عنصریش درهم شکست و اگر اجاے متعین و دیگر بندگان روشناس پادشاهی بکار آمدند راجه بیربل در شعر هندی و حدت فهم وجودت طبع و مزاج دانی و خوش بیانی و سخن سنجی و بذله گوئی بے نظیر بود دو نوادر گفتار و نکات دل آویز او که باعث انبساط خاطر توانند بود تا حال زبان زد روزگار است همتی عالی داشت گونیند ادنی عطایای او پانصد مهر و هزار روپیه چون از عمدهٔ مصاحبان بزم خاص و وزبدهٔ محرمان انجمن اخلاص بود منصب سه هزارے سرفرازے داشت و قرب و منزلتیکه باکبر داشت دیگران را میسر نبود از کشته شدن او عیش محفل اکبر منغص گشت و بر خاطر بادشاه سنوح این سانحه سخت گران آمد بمجرد استماع این خبر بے اختیار آب از دیده فرو ریخت و آه درد ناک باواز بلند برکشید تا دو روز و شب بملاعبات توجه نفرمود و بر زبانش رفت که از ابتداے جلوس تا حال که سال سے ام است غبار کدورتے باین حد بر خاطر نه نشسته روز سوم شاهزاده سلطان مراد و راجه تودرمل را با بسیارے از بهادران شهامت کیش برای قلع و قمع افاغنه یوسف زئی متعین فرمود چون این خدمت درخور شان شاهزاده رفیع مکان نبود از منزل دوم شاهزاده بموجب حکم معاودت نمود و راجه تودرمل بتجهیز آنجماعه مقرر شد و راجه مان سنگه با ستیصال افغانان تانزدیکی درخیبر رسیده بود بر فاقت او متعین گردید زین خان و حکیم ابوالفتح بحضور رسیده روز چند رخصت گرفتند آخر الامر بشفاعت شاهزاده عفو تقصیرات آنها شده باریاب شدند هر چند تلاش نعش راجه بیربل حسب الامر نمودند بدست نیامد چون او را بسیار دوست میداشت تاسف بسیار کرد و همدرین اثنا میر قریش ایلچی عبدالله خان بادشاه توران رسید چون خاطر بادشاه از واقعه راجه بیربل مکدر بود ایلچی مذکور دو سه روز بار نیافت بعد چند روز بحضور رسیده نامهٔ عبدالله خان از نظر گذرانید میر قریش را بانعام لائق سرفراز فرموده رخصت انصراف داد حکیم همام برادر حکیم ابوالفتح را همراه میر قریش نزد عبدالله خان بسفارت و خواجه محمد را به تحویلداری تحائف و هدایا و میر صدر جهان را برای پرسش و اقامه اسکندر خان پدر عبدالله خان فرستاد و بعد انتظام مهام آن دیار و تنبیه شان بدکردار از ساحل دریاے سند بعاودت هندوستان گردید و راجه تودرمل را بحضور خود علیحده شش هزار سنگه راستعین کابل کرد و با ستیصال افغانان یوسف زئے اسمعیل قلیخان متعین گشت او بوا قعی تادیب آن جماعه نمود ✦

ذکر در بیان رسیدن میرزا سلیمان والی بدخشان در حضور پر نور و تفرقه بدخشان ✦

سلسلهٔ اولاد صاحبقران امیر تیمور گورگان هے رسد حکومت بدخشان باستقلال داشت و بارها از بدخشان لشکر بکابل کشید و هر بار شکست خورده رفت ابراهیم میرزا خلف او در شجاعت و دلاورے و فراست و دانشورے یکتا بود در گذشت سلیمان میرزا ازین جهت که بسیار دوست می داشت انرفت او غم جانکاه رو داد و این رباعی مناسب حال اوست رباعی ای اهل بدخشان زیدخشان رفتی ✦ در سایهٔ خورشید درخشان رفتی ✦ دور از سر چو خاتم سلیمان بودے ✦ افسوس که از دست سلیمان رفتی ✦ بعد فوت

ابراهیم میرزا چون شاهرخ میرزا پسر او کلان شد میرزا اسلیمان را باشاهرخ میرزا همیشه خود صحبت و در نگرفت و کار به پرخاش کشید
و بدفعات جنگ درمیان آمد آخر الامر سلیمان میرزا هزیمت خورده در کابل رسید چنگاه پیش محمد حکیم میرزا که دران وقت زنده بود گذرانید
بدرگاه اکبر التجا آورد و پنجاه هزار روپیه نقد و سامان سفر از حضور مرحمت گشت و فرمان متضمن استمالت صادر و پیوست میرزا بجمعیت خاطر
از کابل روانه گردید چون نزدیک دارالسلطنت فتح پور رسید حکم شد که امرای کبار باستقبال روند و نیز حسب الامر ماسه کروهی فتحپور فیلان
کوه شکوه بسلاسل طلا و نقره و جلهای دیبا و زربفت آراسته استاده کردند و درمیان دو فیل ارابه یونا با پوشش مخمل زربفت و کنجیرهای
طلا و قلاده مرصع بازد اشتند و عقب فیلان دو رویه سواران خوش اسپ و یراق بالباس و سازشایسته صف در آراستند و یسا ولان
صاحب اهتمام برگماشتند که احدی از صف بیرون نتواند شد و کوچهای شهر را جاروب زده و آب پاشیده مصفا کردند و دکاکین رسته
بازار را آئین بستند و از زرباف و اقمشه متنوعه در گرفتند طوائف انام از شهر و نواحی در کوچه و بازار و طاقها و روانها و بامها برای تماشا
هجوم آوردند پادشاه خود هم با شاهزاده های والاشان بکمال جاه و جلال بقصد ملاقات از شهر برآمد چون نزدیک رسیدند اول سلیمان گاز
پیاده شده کورنش بجا آورد بعد ازان اکبر از اسپ فرود آمده میرزا را در بغل گرفت و بنزل آورده ضیافت و مهمان داری نمود و به بشارت
ملک و تغییر بدخشان خرسند فرمود بعد چند روز صوبه داری بنگاله تجویز شده بود میرزا قبول نکرد بقصد مکه معظمه رخصت گرفت هفتاد هزار روپیه
خرج راه یافت میرزا بعد ادراک سعادت حج بهمان راه باز بدخشان رسیده با شاهرخ میرزا جنگ کرده هزیمت خورد و بعد اندک خان پادشاه
توران پناه برده عبد الله خان طماع بمشاهده نفاق ایشان لشکر با فرستاده ولایت بدخشان از تصرف شاهرخ برآورده حوالگان جوزنمود
و سلیمان میرزا و شاهرخ میرزا هر دو محروم گشته بکابل رسیدند بیت دولت همه را تفاق خیزد ✦ سیه دلی از نفاق خیزد ✦ دران وقت محمد حکیم میرزا زنده بود و حسب الموقع
از توران بمیان آمدن میرزا مقرر کرده شاهرخ میرزا بودن کابل اختیار نکرده نزد اکبر رسیده مورد انواع عواطف گردید پس ازان چند گاه سلیمان میرزا نیز بوساطت ماما
نجد مت اکبر رسید و بعد سه سال مسافر ملک آخرت گردید اگرچه سلیمان میرزا در زمان بودن کابل با عانت محمد حکیم میرزا لشکر فراهم آورده بدفعات
قصد بدخشان نمود اما کاری از پیش نرفت در سال سی و چهارم جلوس محمد زمان با سه خود را فرزند شاهرخ میرزا وانموده در بدخشان
گردشورش برانگیخت و او را با عبد المومن پسر عبد الله خان والی توران بدفعات جنگ رو داد و هر دفع فتح نموده بدخشان را متصرف
شده و مدتی حکومت آن ولایت نمود آخر الامر عبد الله خان لشکر گران تعین کرده محمد زمان را از بدخشان اخراج او د و آن ولایت
را متصرف خویش در آورد محمد زمان از بدخشان برآمده در کابل رسید بسبب ظاهری خواست که روانه حضور شود و در باطن قصد فساد
داشت در آن وقت قاسم خان صوبه دار کابل در حضور بود محمد هاشم پسر قاسم خان که به نیابت پدر در کابل بود از قصد او واقف شده
باندک جنگ او را دستگیر کرد همدرین اثنا قاسم خان از حضور بکابل رسیده با محمد زمان مدارا نموده تلقات بسیار مینمود اما از نظر بند
میداشت و میخواست که روانه حضور سازد محمد زمان بقابو یکه یافت قاسم خان را بقتل رسانیده در صدد کشتن محمد هاشم گردید او
از قتل پدر واقف گشته کن خود را فراهم آورده محمد زمان را بقصاص پدر خود بسیاست تمام کشت و تمامی بدخشان که در کابل بود در
حلقه تیغ بیدریغ شهید و رفع شورش محمد زمان ازان دیار گردید و در بدخشان عبد المومن خان پسر عبد الله خان حاکم مستقل گشت بعد
تسلط بر بدخشان خواهش وصلت در خانه اکبر نموده بدرخواست صبیهٔ او بایلچی فرستاد چون ایلچی از دریای بهت میگذشت
کشتی از تموج دریا غرق شد و نامه که درین خصوص نوشته بود از نظر اکبر نگذشت بزبان مردم افتاد که باشاره اکبر بوده چه عجب که چنین قسم
بوقوع آمده باشد عبد الله خان باستماع اینخبر مکتوبی متضمن معاذیر دل پذیر مصحوب مولانا حسینی برای اکبر ارسال داشت اگرچه
سال مولانا حسینی بعد رسیدن در حضور مبتلای اعتلا در گذشت اما جواب مکتوب عبد الله خان باین شایسته قلمی فرموده ارسال

واساس دوستی را استحکام داد +

در بیان تسخیر ولایت کشمیر

یوسف خان والی انجا همواره اظهار اطاعت و انقیاد نموده پیشکشهای لائقه ارسال میداشت در سال سوم جلوس والا یعقوب نامی پسر خود را با پیشکش فراوان بدرگاه والا فرستاد او چند گاه در حضور قیام داشت بنا بر وحشتیکه بخاطر داشت بی رخصت از حضور گریخته بکشمیر رفت چون این معنی بعرض رسید فرمانی بنام یوسف خان صادر شد که خیریت ذات و امنیت ولایت تو درین است که خود آمده بملازمت مشرف شوی یا پسر خود را آستان والا بفرستد او عذرهای زمینداریانه پیش آورده عرضداشت نمود لهذا قصد کشمیر بخاطر اکبر مصمم گشت شاهرخ میرزا را راجه بهگونت داس و شاه قلی خان محرم و دیگر امرا برین خدمت تعین شده بصلاح راه بران دولت خواه روانه شدند و بختی و هجرت تمام قطع مراحل نموده نزدیک کشمیر رسیدند یوسف خان درخود تاب مقاومت ندیده اراده داشت که بامرای پادشاهی ملاقات نماید اما ازبیم کشمیریان سنی تواند آخر الامر بهانه دیدن مکان بجادله برآمده بامرای پادشاهی ملاقی شد کشمیریان باطلاع انعنی حسین چک را بحکومت برداشته آماده جنگ شدند درین اثنا یعقوب پسر یوسف خان از پدر جدا شده بکشمیر رفت کشمیریان همراهی حسین چک گذاشته بر یعقوب جمع آمدند و در اثنا اسمعیل خطاب داده و سرکوبها مستحکم ساخته بقصد محاربه بالشکر پادشاهی صفوف آراستند چون انعنی بعرض اکبر رسید زبان والا شان بنام شاهرخ میرزا و راجه بهگونت داس بصدور پیوست که اگرچه یوسف خان ملاقات کرده اما کشمیر تسخیر و زیاده دست ازو نداشته هیچ بانه زمانه بنا بران لشکر فیروزی اثر بکمک رفته متوجه کشمیر شد چون نزدیک رسید محاربه سخت درمیان آمد کشمیریان مغلوب آمده ملاقات کردند سکه خطبه بنام اکبر جاری گردید و زعفران و ابریشم و جانوران شکارسی که نملاصه محصول آن ولایت است بحضور درسرکار والا مقرر گردید +

ذکر سلاطین کشمیر

یوسف بوساطت شاهرخ میرزا و راجه بهگونت داس بقدمبوس آستان رسیده و از اکرام ملازمت نموده مورد عنایات گردید در انتظار ان اعتبار ستور نماند که در سنه هفتصد و پانزده هجری سابق که خود را از نسل گرشاسب بن نیکوز میگفت نوکر راجه مهدیو که از نسل ارجن پانڈوان بود گردیده مدت سه پشت لا الفه بجا آورده اعتبار یافت چون راجه مهدیو درگذشت پسر او راجه دیمن بحکومت متمکن گشت شاه میرزن سابوی مذکور را وکیل السلطنته و صاحب مدار گردانیده دو پسر او را که یکی جمشید و دیگری علی شیر نام داشت پیش آورده در کار ها دخیل ساخت و شاه میرزا دو پسر دیگر بود یکی اشترانگ و دیگری ہندال نام زاین هر دو صاحب دعیه بود چون شاه میر و پسرانش اعتبار تمام یافتند غلبه پیدا کرده سپاه و رعیت را بجانب خود کشیدند و بے تقریب از راجه رنجیدند و راجه آنها را از آمدن بخانه خود منع کرد شاه میر و پسرانش ازروے تسلط و استیلای تمام پرگنات کشمیر را متصرف شده اکثر نوکران راجه را باخود متفق گردانیدند و رور بروز قوت و مکنت آنها زیاده گردید و راجه زبون و مغلوب گشته در سنه هفتصد و چهل و هفت هجری برحمت طبیعی درگذشت زوجه او کوکنا دیوی نام قائم مقام گشته خواست که باستقلال حکومت نماید لشاه میر پیغام کرد که چند پسر ما را بحکومت بزارد شاه میر قبول نکرد رانی پسر او را کشته جنگ کرد چون از ادبار الهی بران رفته بود که حکومت هندو منقطع گردد و درین اسلام رواج یابد تضارا رانی کوکنا دیوی در جنگ مغلوب شده بدست کسان شاه میر گرفتار گشت و بضرورت اسلام قبول نموده در عقد نکاح شاه میر درآمد و شاه میر مظفر و منصور شده دران ولایت سکه و خطبه بنام خود کرده سلطان شمس الدین خطاب یافت و از ابتدای سنه هفتصد و چهل و هفت هجری در انجا اسلام رائج شد مدت سلطنت او سی سال و چند ماه سلطان جمشید بن شمس الدین عرف شاه میر بحکومت آن ولایت بعد پدر متمکن شد

سه سال و دو ماه سلطان شهاب الدین عرف میرا شانک بن شمس الدین هشت سال سلطان قطب الدین عرف منهدال بن سلطان شمس الدین
یازده سال و پنجاه سلطان سکندر هفت شکن عرف شیر شکار بن قطب الدین در سنه هفتصد و شصت و پنجرے بر مسند فرمان روائی متمکن
گردید و شکستن بت و انداختن تجانه شغل عظیم داشت نوشتے تجانه مهادیو را که در نزدیکی کشمیر بود انداخت لوحے ازان برآمد و خط هندے
بران ظاهر گشت نوشته بود ند که بعد یک هزار و یکصد سال سکندر نامے این تجانه را خواهد انداخت سلطان بعد اطلاع برین معنی
افسوس بسیار کرد و گفت کاشکے این لوح بر دروازه می بود تا من تجانه را نمی انداختم و قول باطل شدے القصه سلطان شیخ منصب
بود و اکثر برهمنان را بعد برانداختن تجانها نبرد مسلمان کرد و بسبب شکستن تبها او را سکندر بت شکن گفتندے و فیتکه معاصر ان امیر تیمور
گورکان در هندوستان نزول اقبال فرمود فیلی برای سلطان فرستاده بود او سرمایه شرف خود دانسته مراسم اطاعت و انقیاد بجا آورد
و پیشکشهاے لائقه ارسال داشت مدت حکومت بست و دو سال و سه ماه سلطان علی شاه عرف میرانخان بن سلطان سکندر بت شکن
بعد پدر بر مسند حکومت نشست و شاهین خان برادر خود را مدار علیه نموده بورات خویش مقرر گردانید بعد چندے شاهین خان را
ولیعهد کرده و کشمیر گذاشت و خود بر سر راجه جمون که خسرو بود لشکر کشید بعد روانه شدن باغوای بعضی مردم زر ولی عهد کردن برادر خود
پشیمان شده معاودت نمود و با عانت راجه راجوری در کشمیر رسیده متصرف گشت و شاهین خان برادرش از کشمیر برآمده بسیالکوٹ
رسید دران ایام جسرتهه کهوکهر از خوف صاحب قران گریخته در پنجاب رسیده بود و نوبتے که علی شاه بعد فتح ٹهٹه مراجعت کرده بکشمیر
میرفت جسرتهه سر راه گرفته بعد محاربه او را دستگیر کرده مال و اسباب و اشیا بدست آورده بود شاهین خان بعد رسیدن
سیالکوٹ با جسرتهه ملتقی گشته باتفاق بر سر علیشاه رفت علی شاه با لشکر انبوه برآمده جنگ عظیم کرد و از طرفین خلائق بسیار کشته شد
بالآخر علی شاه شکست خورده گریخت ایام حکومت او شش سال و چند ماه سلطان زین العابدین عرف شاهین خان مظفر و منصور گشته
مسند آراے حکومت گردید محمد خان برادر خود را بوزارت مقرر کرد چون عدالت پیشه و انصاف دوست بود سپاه و رعیت از و خوشنود
شدند براهمه که در زمان حکومت سلطان سکندر پدر او جلاے وطن اختیار کرده بودند و عدا و بازآمده آباد گشتند
سلطان به براهمه تالیف کرد که آنچه آئین الیشان باشد بعمل آرند و چیزے از براهمه که در زمان سکندر بجبر و اکراه مسلمان شده بودند
باز بآئین خود رجوع نمودند بالآخر بمرگ طبعی درگذشت مدت حکومت او چهل و هشت سال سلطان حیدر عرف حاجی خان
زین العابدین چهار سال و دو ماه سلطان حسین بن سلطان حیدر دو سال و چند روز سلطان محمد شاه بن سلطان حسین
بعد پدر مسند آرای حکومت گشت بعد چندے بعضے امرا باتفاق پدر سرام راجه جمون که از خوف تاتار خان نائب سلطان بهلول
لودی حاکم پنجاب در کشمیر رفته بود و زیر سلطان را کشتند سلطان از تاتار خان کمک طلب داشته خالفان را تادیب
نمود چون ده سال و هفت ماه از حکومت سلطان گذشت سلطان فتح شاه بن آدم خان بن زین العابدین از تاتار خان کمک
آورده با سلطان محمد شاه جنگ کرده نصرت یافت و کشمیر را در تصرف خود آورده سکه و خطبه بنام خود کرد و سلطان محمد شاه بهزیمت
خورده در هندوستان آمد بعد نه سال سلطان محمد شاه باز در کشمیر رسیده بر سلطان فتح شاه فتح یافته مجددًا بر حکومت نشست فتح شاه
بجانب هندوستان آمد و پس از دوازده سال باز در کشمیر رسیده بر سلطان محمد بنا شاه ظفر یافت و سه سال و یک ماه حکومت کرد سلطان
محمد شاه باز لشکر فراهم آورده کشمیر را بتسخیر خود در آورد و سلطان فتح شاه بطرف لاهور آمده همانجا وفات یافت حیات سیرده در سنه شصت
صد و هفت تا دو نه که سلطان بهلول لودی رحلت نمود و سلطان سکندر خلف او از نگ آباد هندوستان گردید لوگران سلطان
فتح شاه سکندر خان پسر فتح شاه را در کشمیر آورده بمدعے سلطنت شدند آخر الامر او شکست خورده بدر رفت بعد آن در سنه نهصد و

سے وسه از ظهیر الدین محمد بابر پادشاه کمک آورده بازد کشمیر رسید و باندک زمان اسیر گردید سلطان محمد شاه او را میل در چشم کشیده مقید گذاشت
ایام حکومت محمد شاه مرتبه اول ده سال هفت ماه و مرتبه دوم دوازده سال و یک ماه و مرتبه سوم یازده سال و یازده ماه و بست و دو
روز که همگی سی و چهار سال و هفت ماه باشد و مدت حکومت سلطان فتح شاه مرتبه اول نه سال و مرتبه دوم سه سال و یک ماه که همگی دوازده
سال و یک ماه میشود و مدت سلطنت هر دو چهل و شش سال و هفت ماه سلطان ابراهیم خان بن سلطان محمد شاه بعد پدر بر مسند حکومت
جاگرفت پس از چندگاه ابدال باکرسے که از امراے بزرگ آن ولایت بود از سلطان رنجیده بملازمت بابر پادشاه در هندوستان آمده
ظاهر ساخت که ولایت کشمیر بسهل ترین وجهی تسخیر توان نمود آخر الامر بابر بحسب الطلب او کمک مرحمت فرمود او نزدیک کشمیر رسیده
سلطان پیغام کرد که شوکت و سطوت پادشاهی بحدیست که سلطان ابراهیم لودے پادشاه هندوستان را با صد هزار کس بخان ابابر
ساخت توجه خواهی بود بهتر آنکه اطاعت کنی او قبول نکرد و جنگ درمیان آمد سلطان در معرکه کشته شد ابدال باکرے بعد از فتح و ظفر
نازک شاه برادر او را بر مسند حکومت ممکن گردانید مدت حکومت هشت سال و پنج روز سلطان نازک شاه بن سلطان محمد شاه بعد کشته
شدن برادر خود بالتفاق ابدال باکری حکومت یافت چون بابر پادشاه ازین جهان رحلت کرد همایون پادشاه او زنگ آرای سلطنت گشت
کامران میرزا برادر همایون پادشاه از پنجاب بر سر کشمیر لشکر کشید و محاربه روی داده اکثر کشمیریان علف تیغ بیدریغ شدند و عساکر کامران میرزا اکثر
مال و اسباب کشمیریان را تاراج کرده بعاودت نمود و در سنه نهصد و سے و نه سلطان ابوسعید والی کاشغر سکندر خان خلف خود را بسر کردگی
کاشغرے با دوازده هزار سوار همراه کرده بر کشمیر فرستاد قتاسه ماه کشمیر و مواضع آن را غارت و تاراج کردند و عمارات قدیم بر انداختند خرج و مرج
تمام دران ولایت روی داد و اکثر مردم کشته شدند عاقبة الامر سکندر خان مصالحه نموده برگشت و بعد چیه گاه سلطان نازک شاه را ایام
حیات ابرامه مدت حکومت پانزده سال سلطان شمس الدین بن نازک شاه ایام حکومت او ظاهر نیست سلطان نازک شاه بن شمس الدین
بن نازک شاه شش ماه میرزا حیدر کاشغرے خالو زاده بابر پادشاه از کاشغر بملازمت همایون پادشاه آگره رسیده بود هنگامیکه
همایون از شیر شاه شکست یافته بلاهور رسید حیدر میرزا تجریک ابدال کاکری و حاجے چک و زنگی چک دیگر امراے کشمیر از همایون خجسته
گرفته در سنه نهصد و چهل و هشت در کشمیر رفته تسخیر و آورد و الا بصلاح کشمیریان سکه و خطبه بنام نازک شاه بجمال داشت بعد ازان که
همایون از عراق معاودت کرده فتح قندهار و کابل نمود حیدر میرزا نبا برحسن اخلاص سکه با همایون داشت در کشمیر سکه و خطبه بنام او کرد نوبتے
شیر شاه فوجے بر سر کشمیر فرستاده بود بعد جنگ از لشکر حیدر میرزا شکست یافته برگشت چون حیدر میرزا دران ولایت استیلا یافته حکومت
باستقلال کرد کشمیریان را مغلوب داشته بخاطرش آورد بعضے از اهل کشمیر که فریب و تزویر جبلی آنها است بکرو خدیعه و لباس دوستی
دشمنی کرده لشکر میرزا را طرف تبت و کهلی و راجوپتقرق کردند و باخود اتفاق نموده بر سر میرزا شب خون آوردند دران زد و خورد تیرے
بمیرزا رسیده عمرش بسر آمد مدت حکومت ده سال سلطان نازک شاه مرتبه دوم مسند آرای حکومت گشت دراندک ایام بعوارض
بدنی بجانه زندگے او لبریز گردید مدت حکومت دو ماه سلطان ابراهیم شاه بن محمد شاه برادر نازک شاه پنج ماه سلطان اسمعیل شاه برادر
ابراهیم شاه در سنه نهصد و پنجاه و نه بسلطنت رسید اگرچه حکومت بنام او بود اما غازے خان چک استیلا داشت ایام حکومت دو سال
سلطان حبیب شاه بن شاه اسمعیل شاه بعد پدر بر مسند حکومت نشست غازی خان چک از روی تسلطیکه داشت او را در گوشه نشاند و
خود لواے حکومت برافراشت ایام حکومت حبیب شاه دو سال و چند ماه سلطان غازے شاه عرف غازی خان چک در سنه نهصد و
شصت و چهار سکه و خطبه بنام خود کرد چهار سال و چند ماه سلطان حسین خان برادر غازی خان چون غازی شاه را از جذام ردی داد
برادرش غالب آمده اسیران او را نابینا کرده خود مسند نشین حکومت گشت غازی خان ازین درد کده صدمه آزار بدنے او گشت قالب تهی کرد

حسین خان درخت خود را با تحف و هدایای لائقه در خدمت اکبر فرستاد و مولانا کمال که در آن زمان بفضیلت و ورع و تقوی شهرت بود در ایام حکومت حسین خان از کشمیر برآمده در سیالکوٹ رسیده و بدرس و تدریس اشتغال ورزید ایام حکومت حسین خان ده سال و چند ماه سلطان علی شاه برادر حسین خان پس از برادر خود مرزبان آن ولایت گشته بعد چندگاه سکه و خطبه بنام ناسی اکبر مقرر کرد و با سید ارزیاد اتحاد و سداد و لداد دختر خود را در خدمت شاهزاده سلیم با تحف و هدایا فرستاد و اظهار ارادت و بندگی خود نمود بعد چندگاه در عرصه چوگان از اسپ افتاده گوی زندگانی بچوگان آخرت برد مدت حکومت نه سال سلطان یوسف شاه بن علیشاه بعد پدر مسند آرای حکومت گردید بعد اندک زمان سید مبارک خان که از امرای بزرگ آن ولایت بود غالب آمده بر مسند حکومت نشست یوسف شاه ازو گریخته از راه جمبون پیش میرزا یوسف خان حاکم پنجاب آمد و باتفاق میرزا و راجه مان سنگه در فتح پور سیکری رسیده بملازمت اکبر مشرف گردید در سنه نهصد و هشتاد و هفت هجری میرزا یوسف خان و راجه مان سنگه بکمک او مقرر شدند و او با مرای پادشاهی در کشمیر رسیده با ندک جنگ فتح نمود حکومت باستقلال یافته امرای پادشاهی را رخصت ساخت در سنه نهصد و هشتاد و نه هجری اکبر پادشاه در وقت مراجعت از کابل از مقام جلال آباد ایلچی متعین کرده فرمانی بنام یوسف خان اصدار فرمود او با استقبال فرمان گیتی مطاع سعادت اندوز گشته حیدر خان عرف یعقوب بیگ را با تحف و هدایا بدرگاه آسمان جاه فرستاد پسر او یکسال در حضور و الا بود و رخصت گرفته بکشمیر رفت چون تهمتی بعرض مقدس رسید میرزا شاهرخ و شاه قلیخان محرم و راجه گجهونت داس را بنجا گذشت بکشمیر متعین شدند یوسف خان عاجز شده همراه امرای پادشاهی در حضور پر نور رسید و از سنه نهصد و نود و سه ولایت کشمیر داخل ممالک محروسه گردید مدت حکومت یوسف خان هفت سال بعد رسیدن یوسف خان بدرگاه والا یعقوب بیگ پیش او در کشمیر بود و مراسم انقیاد چنانچه باید بجای آورد باستصواب او قاسم خان با امرای دیگر متعین گردیده براه کابل شتافت در آن نواح تالابی است که بدرگاه در آن مکان آواز نقاره یا گرنا شنود برف و باران عظیم بارد هنگام نزول لشکر چون آواز نقاره شنید برف و باران و تگرگ بسیار بارید و آسیب عالم بلشکریان رسیده جانداران بسیار تلف شدند از وقوع این معنی کشمیریان که آماده پیکار بودند غالب آمدند و لشکر پادشاهی روی داد در آن حال قاسم خان خود را درست کرده پیش رفت یعقوب از دیدن قاسم خان هراسان گشته تاب جنگ نیاورده و بطرف کشتوار گریخت و شمس چک راکه در قید او بود خلاص نمود کشمیریان بعد رفتن یعقوب شمس مذکور را بحکومت برداشته آماده کارزار شدند و بر سر کوتل خنگ در دویست با قبال پادشاهی قاسم خان فیروز شدند گشته در شهر سرینگر که دارالامارت کشمیر است درآمده تجدید سکه و خطبه بنام اکبر جاری گردانید بعد چندگاه کشمیریان یعقوب را از کشتوار آورده بر سر قاسم خان در شهر سرینگر شبخون آوردند بهادران لشکر پای همت افشرده جنگ مردانه نمودند عنیم تاب نیاورده بی نیل مقصود راه فرار پیش گرفت مرتبه دیگر باز یعقوب باتفاق کشمیریان از شعاب جبال برآمده مصدر شورش شد و ناگهان شبخون آورده بهمان تیره بازگشت چون یعقوب خائب و خاسر گردید و کاری از پیش نتوانست برد اکثر امرای کشمیر آمده قاسم خان را دیدند و خان آن جماعه را استمالت نموده بحضور پادشاه فرستاد آنها بعد ادراک دولت حضور مشمول عنایات شدند و یعقوب بار باتفاق شمس چک از کوه برآمده بدفعات با قاسم خان جنگ کرد چون قاسم خان از مجاربات متواتره تنگ آمد استمداد و استعانت از حضور نمود میرزا یوسف خان با یالت کشمیر متعین گشت و حکم شد که بدرگاه میرزا یوسف خان از نظم و نسق آن ولایت خاطر جمع نماید و بنیاد فتنه و فساد برکنده کرد قاسم خان بخدمت میرزا القصه از آستان تشابد میرزا یوسف خان بنجاح استعجال در کشمیر رسیده بشجاعت جبلی که در ذات و دانش علاوه آن نظم و نسق آنجا بوقوع نمود و شمس چک ندامت کشیده ملازمت میرزا اختیار نمود و میرزا او را استمالت نموده بدرگاه والا فرستاد و رفع

شورش ازان ولایت گردید و قاسم خان بر خصت میرزا بحضور رسیده بصوبه داری کابل سرفرازی یافت و چنانچه نگارش یافت آخر الامر از دست محمد زمان میرزا در کابل بقتل رسید ✦

ذکر نهضت اکبر پادشاه بسیر کشمیر

در سال سی و چهارم جلوس اکبر پادشاه بسیر کشمیر متوجه شدند دشواری راه کشمیر از ارتفاع جبال و مغاره های خطرناک و گریوهای دشوار گذار و انبوهی جنگل از کثرت اشجار و تنگی مسالک لاانحصار و ضیق مسالک بحدیست که اندیشه بدشواری می گذرد در اثنای راه رتن پنجال و پیر پل کوهیست که از غایت ارتفاع سر بفلک کشیده و از نهایت بلندی باوج آسمان رسیده بر فراز آن تماشای عالم بالا توان نمود و صوت صوامع ملکوت توان شنود و سکنهٔ آنجا فلاکیان را بهمسایگی میبینند و مرغانش از خوشه پروین دانه میچینند بموجب حکم مطاع چندین هزار خارا تراش قوی دست و تبردار ان چابک چست در قلع احجار و قطع اشجار بدیهانموده آن مسالک را آراستند و از لاهور تا کشمیر نود و هفت کروه بجریب در آمد اکبر بعد قطع مراحل و منازل در خطهٔ دلکشای کشمیر نزول اقبال فرمود و بتماشای سیر کاهها و آنجا بسیار مسرت اندوخت فی الحقیقة کشمیر از تعریف و توصیف مستغنی ست و عیبی غیر از کشمیریان ندارد

نظم چه کشمیر انتخاب هفت کشور ✦ قسم خورده بخاکش آب کوثر ✦ چه کشمیر آب و رنگی باغ و بستان ✦ اسیر سرو بنالش صد گلستان ✦ نظر چند انکه بر دستش گمارے ✦ بجز آب زمرد نیست جارے ✦ وزین گلشن بجوش خندهٔ گل ✦ نمی آید بگوش آواز بلبل ✦

دریاے بهت که از میان شهر و بازار جاریست از عجایب تماشاست اطراف آن عمارات دلکشا و در عین دل نیز مزارع و باغها غرض از خوبی هر چه باید دارد اما کشمیریان نهایت بدمعاش و بزبونی و نوایست زانیند خورش و انی آنانا خشکه نرمه بنک بریخ گرم خورون رسم مست شبانگاه بریخچه نگاه میدارند و روز دیگری خورند و پوشش پیرهن پشمین بهت که عبارت از پتو باشد نا شسته از خانه نهنده مے آرند و آسزا دوخته مے پوشند تا پاره شدن بآب نمی رود و از بدن بدر نمے کند **بیت** نفاق فطری شان همچو میش باگزدم نزاع خلقی شان همچو زهر لازم مار ✦ **القصه** اکبر از سیر کشمیر بغایت خوشوقت شده عید رمضان المبارک هما نجا نمود و دران روز با استشفاع میرزا یوسف خان حاکم آنجا تقصیرات پسرش یعقوب خان بخشیده کفش باے خود مرحمت نمود و داد هنر خود داده آن کفش را بر سر بست و بحضور رسیده مورد عنایات گشت و اکبر بعد تفرج براه کهلی و دهنتور که بسے دشوار گذار ست با جمیع حشم و خدم قطع منازل نموده در حسن ابدال نزول اقبال نمود و دران روز امیر فتح الله شیرازے و پس ازان حکیم ابو الفتح گیلانی که مقرب پادشاه بودند هر دو بخدمت هستی بر بستند و در حسن ابدال مدفون شدند در انجا چند گاه رایات اقبال اقامت ورزیده طرح باغ دلکشا ریخته آمد و ازانجا نهضت فرموده بخطهٔ فرح افزای کابل نزول اجلال نمود قاسم خان صوبه دار آنجا که در آن وقت زنده بود بموجب حکم اعلی در گذرگاه متصل شهر که ظهیر الدین محمد بابر پادشاه و سنبدال میرزا در آنجا مدفونند باغ و عمارات عالیه احداث نمود چون پریشانی حال رعایاے کابل بعرض رسید حکم شد که تا هشت سال هشتم حصهٔ از خراج مقرری بر عایا معاف کرده تتمه باز یافت سے کرده باشند و بعد سیر و شکار کابل معاودت بهندوستان شد قضارا در منزل ڈهکه اکبر از اسپ افتاد و در خسارهٔ اش خراشیده شد شش روز صاحب فراش بود پس از حصول صحت از انجا روانه شد بعد رسیدن در رهتاس بر فیل خاص که در جوشش مستی بود سوارے شد پیش از انکه پاے اورا در قلاده مضبوط شود فیل مذکور بقصد اده فیلی دوید اکبر بر زمین افتاده زمانی در از بیهوش بود بعد دیرے بهوش آمد فی الحال بر انده آسیبے در کار نرسیده بود و بنا بر احتیاط بصلاح حکمار ک هفت اندام دست راست بر گشاد و در اندک فرصتے بتندرستے یافت از سوانح این سانحه خبرهاے ناخوش در اطراف ممالک بر زبانها افتاد و غریغ شے بر خاست و رعیت از مالگزارے دست باز کشید و

در معاملات ممالک اختلال روی داد چون لاهور مخیم سراوقات گشت این شورش فرو نشست وطوق وسالک که ناامن شده بود امنیت گرفت بدرین نزدیکی بشب مهتاب تماشای خنگ میدید قضارا آهو حریف خود را گذاشته دمید و شاخ در میان هر دو ران اکبر زد شاخے رسیده آماس کرد و موج باشتداد کشید بجواب دید شیخ ابوالفضل و مقرب خان معروف بشیخ بهنیا جراح بمعالجه پرداخت بعد یکماه و هفت روز صحت روی داد شیخ ابوالفضل و مقرب خان که دران ایام خدمت بسیار کرده بودند مورد عنایات شدند +

۲ در بیان حال راجه تودرمل و رحلت او

در زمان بهضت رایات عالیات بکشمیر غصت شده در لاهور مانده بود لعوارض بدے درگذشت و در وقت مراجعت از کابل در اثنائے راه خبر رحلت او بعرض رسید چون مزاج شناس و وزیر اعظم و سپه سالار بود بادشاه از فوت او تاسف بسیار نمود تودرمل صغیر بود و کم بدرش مردانه درش هیچ زن در کمال اخلاص تهیدستی بود بدولت تمام پرورش نمود او را در صغرسن آثار رشد و کاردانی و علامات عاقبتمندے و بخت بلندے از ناصیهٔ حال او می تابید بحسب قسمت درجرگه نویسندهاے سرکار بادشاهی نوکر شد بمقتضای دانش و کارگزارے روز بروز بر پایه قدر او افزود چنانچه صاحب تدبیر و قلم بود صاحب کوس و علم نیز گشت در اکثر معارک تردد ات شایسته و محاربات مردانه نمود در نقش مردانگی و دلاوری او در دل بادشاه درست نشست در ملک گجرات و بنگاله کارزارهاے عظیم نموده فیروزمند آمد رفته رفته بپایه اعلاے وزارت سرفرازے یافت و در سال بست و پنجم جلوس وزیر اعظم گردید دنیا گریز سیر چشم توانگر دل هوشیار مغز بسیار نیک محضر بود اصابت فکر بهمت بلند داشت بانوش و بیگانه یک جهت و جه دست و دهش چنان میکشد که رانید آزاد شناس سلطنت و رازدار مملکت در دقائق حساب و سیاقت تحریر بے نظیر بود پیش ازو در ممالک متصدیان بقانون هندو دفترے نوشتند راجه تودرمل از نویسندگان ایران اخذ ضوابط نموده دفتر الطور ولایت درست کرد تا حال اهل قلم مطابق آن بعمل میآرند تمام اراضی ممالک محروسه بمیزان پیموده رقبه هر درهے از دهات منتفع نمود و جمع دامے قرار یافته حدود و صوبه ها معین گشت فی روپیه چهل دام قرار یافته در دفاتر ثبت گردید و بر هر کرور دام عالمی مقرر گشته بزبان عرف کروری نام یافت و نیز داغ اسپ شاهی مابین امرا و منصبداران ریزه و احدیان قرار یافت تا نوکر بادشاهے بیش چندیس نوکر نتواند شد مجال خیانت در نوکرے نماند و منصبداران و احدیان را نیز بارا سے عذر بنا شد و هر سال تصحیح سپاهیان داغ مقرر گشت بادشاه نماند در زمان سابق سلطان علاء الدین خلجی و بعدا و شیر شاه داغ اسپ مقرر کرده بود اما رواج نیافت در عهد اکبر چنانچه باید رایج گردید و نیز بادشاه نوکران خود را هفت بخش نموده هر چوکے بهر دره تر ساخت و هفت چوکی نام مانف برا سے هر چوکے علیحده نویسے متعین گردید که در نوبت هر یکے ملاحظه مردم نموده مجال غائب بودن ندهند و برا سے هر روز هفته هفت واقعه نویس مقرر گشت تا احکام حضور را مضبوط داشته دفترے جداگانه مقرر دارند تا عند الحاجه معلوم تواند شد که فلان روز فلان تاریخ این حکم اصدار یافته و چندین هزار غلام زرخرید و غیر زرخرید که از دار الحرب آمده در بندے بادشاه قیام داشتند آنها را آزاد کرده بخطاب چیله روشناس گردانید و میگفت که بندهاے خدا را بندهٔ خود گردانیدن سزا وار نیست الحمد لله راجه تودرمل عبد الرحیم خان خانان بوالا منصب و کالت سرفراز گردید او بمقتضاے فراست و کاردانی احکام وزارت و امور وکالت را بوجه احسن امضا داده رونق بخش این کار و مورد تحسین شهریار گشت +

نهضت موکب مقدس مرتبه دوم بسیر کشمیر

در سال سے و هفتم جلوس والا باز عزیمت سیر گلشن کشمیر در ضمیر اکبر سر برزد ناگهان در عین برسات از لاهور نهضت فرمود

دور وقت عبور از دریاچه راوی بر زبان پادشاه گذشت که این بیت در باب کدام گل گفته اند **بیت** کلاه خسروی و تاج شاهی ✤ بهر گل کی رسد جاها و کلا ✤ قضارا در همین وقت زمزمه گلابیز بعرض میرزا یوسف خان در کشمیر مصدر شورش شده بود از این معنی اجمالا در حضور اطلاع یافتند باعث این شورش آنکه قاضی نور الله را برای تشخیص جمع محال کشمیر از حضور فرستاده بودند چون کشمیریان پرخاشجو هستند که تغلب ظاهر میشود و جمع افزون می آرد و نیابر خلل اندازی درین سرزمین یاد گار را که میرزا یوسف خان هنگام غریبت حضور نائب خود در کشمیر گذاشته بود از راه برده مرتکب فساد شدند و خاطر نشان او کردند که بسبب دشواری مسالک کشمیر سخنان جائیست که یکبارگی دست افواج پادشاهی بآن تواند رسید آن بد اختر باین سرزده گوئیها مغرور شده سکه و خطبه بنام خود نمود چون موکب والا بر لب دریای چناب رسید خبر این شورش معروض شد و بر زبان پادشاه گذشت **بیت** ولد الزنا ست حاسد ستم آنکه طالع من ✤ ولد الزنا کش آمد چوستاره یمانی ✤ چون یادگار از ننگ نفره نام لولی بود که هر روز بخانه و هر شب بجائے سرمے برد فرمود که آن لوئے بچجر بدر آمدن میل کشته خواهد شد درین ایام میرزا یوسف خان درحضور بود بنابر مزید اعتبار او را حواله شیخ ابو الفضل نمود تا در قید گاه دارد چون بے تقصیرے او بعرض رسید بعد چند روز نجات یافت شیخ ابو الفضل دران روزها از دیوان حافظ شیراز رحمة الله تعالے علیه تفاول کرد سر صفحه این بیت برآمد **بیت** آن خوش خبر کجاست کزین مژده شاد شد ✤ تا جان فشانمش چو زر و سیم در قدم ✤ از غرائب آنکه چون یادگار که خطبه بنام خود کرد او را تپ لرزه در گرفت و هر چند که خاتم او سے کند ریزه فولاد در حدقه چشم افتاد چون یادگار ملعون بغدر برافراشت لشکر آراسته گردید کرتل بانوکران پادشاهی که در انجا بودند آماده پیکار گشت و بانداک جنگ فرار نمود در سرپور کلان میرزا یوسف خان که بحسب ضعف رتبت تمیز او شده بود ندیم شب قالو یافته بر توتا فتند او را از خیمه بدر رفت آخر الامر آن بد سرشت بدست کسان میرزا یوسف خان اسیر گردید او را از تن جدا کردند و در منزل بهمسر آن وحید العاقبة عجوزه اکبر رسید چنانچه بزبان پادشاه رفته بود بچجر بدر آمدن میل که ستاره یمانی عبارت ازوست آن نامعاقبت اندیش کشته شد و کشمیریان که با او رفیق بودند نیز بمکافات کردار خود رسیدند و رفع شورش ازان دیار گردید باجمله اکبر بعد قطع مراحل بخطه کشمیر نزول اقبال نموده از سیر منازل دلکشا و سیرگاه های مقرر آن دیار دل گذشت عنقریب که خلاصه آن سرزمین واقع شده و تماشای چراغان در کشتی های آب ڈل که در بهای پایان شهر کشمیر است خواهد فرمود از مسرت فراوان برگزیده دیار هندوستان فرموده و بموجب التماس شاهزاده ایالت کشمیر بدستور پیشین بمیرزا یوسف خان بحال ماند و جمع سوبه کشمیر سے و یک لک خروار ✤

نهضت موکب والا بسیر کشمیر مرتبه سوم

در سال چهل و دوم سیر کشمیر نهضت فرمود شخصی از مردم غور در شهر کشمیر ظاهر گشته خود را بنام عمر شیخ میرزا السپر سلیمان میرزا وانموده مصدر شورش شده بود کسان محمد قلی اورا دستگیر کرده در منزل آباد آورده بنظر پادشاه در آورد و هما نجا بدار رسید ابدا عبور از دریاے چناب رعایاے توابع سیالکوٹ از ستمگاری محمد بیگ کروڑے استغاثه نمودند و او را بر آن داشت عمال ستمگار جفا پیشه بخلق کشید چون از انجا نهضت فرمود و در خطهٔ دلکشاے کشمیر نزول اقبال شد تمام ایام بعیش و عشرت دران سرزمین گذرانیده در آب ڈل جشن چراغان ترتیب داده و هزار کشتی بانواع و اقسام شموع و چراغان آراسته درون آب سرداده و نیز بر و لفتانه شاهی و بر کنار آب عمارات و بامات و اشجار محاذے دو لتخانه چراغان کردند بعد سیر و شکار در ایام آغاز زمستان نهضت فرموده بدار الملک لاهور نزول نمود ✤

ذکر دربیان تسخیر ولایت اودیه

آن ولایت قبلا در تصرف داشت چون او بمرگ طبیعی در گذشت افغانان بالتفاق یکدیگر عین خان لپسر او را بسر داشته منتخب او قبول کردند حسب الامر راجه مانسنگه بتسخیر آن ولایت رفت افغانان بکرات جنگ و جدل کردند بالآخر عاجز شده بعد گذشتن

فصلے نوشتہ پسرش بر مسند حکومت بارجہ مانسنگہ صلح کردہ سکہ وخطبہ بنام اکبر مقرر کردہ جلگناتھہ را داخل ممالک محروسہ ویک صد فیل وغیرہ نفائس آن دیار حوالہ راجہ مان سنگہ نمودند کہ بدرگاہ مقدس ارسال دارد در سال سے وہفتم جلوس والا مطابق سنہ ہزار ہجری ملک اوڈیسہ کہ برساحل دریاے شور است تمامہ داخل ممالک محروسہ گردید ✤

ذکر در بیان تسخیر قندہار

بعرض والا رسید کہ مظفر حسین میرزا پسر رستم میرزا ابن بہرام میرزا برادر شاہ طہماسپ کہ در قندہار بقیام داشتند ونابر سنوح حوادث وفتن کہ در عہد سلطان محمد پدر شاہ عباس اول روی داد واز طرف اوزبکیہ نیز مطمئن نبودند بساط سلطنت گستردند وبعد تسلط شاہ عباس از سطوت او تر سیدہ حیران ماندند کہ چہ کنند وکجا راہ برند اکبر باستماع این خبر خوش وقت گشتہ میرزا خان خانان را بالشکر گران از حضور جہت تسخیر قندہار بہر صورتیکہ میسر آید متعین نمود وحکم شد کہ براہ بلوچستان رفتہ اگر داگر کلان توان بلوچان لوازم انقیاد بجا آرند آنہا را درین مہم ہمراہ گیرد والا لبزاے لائق برساند وبنابر دلجوئی واز دیاد ابر وے او در منزل اول بخیمۂ خانخانان تشریف برد وبہ نصائح سودمند فرمود وموجب سرفرازے او بین الاقران گردید خانخانان بعد قطع منازل درمیان ملتان وبھکر کہ جاگیر او بود رسیدہ چندگاہ برای سامان سپاہ وتہیہ راہ اقامت ورزید درین اثنا رستم میرزا از مظفر حسین میرزا در قندہار شکست خوردہ از انجا بر آمد روے نیاز باکبر آورد فرامین مطاعہ بامرا نیکہ در راہ بودند اصدار یافت کہ خدمت گارے ومہماندارے نمایند امرا بموجب امر معمول آوردند چون میرزا بہ یک منزل از لاہور رسید واکبر با دشاہ ہم آنجا بود امراے عالی شان وخوانین بلند مکان حسب الحکم پادشاہ باستقبال رفتہ میرزا را در حضور آوردند اکبر باعزاز واکرام تمام ملاقات نمود ومیرزا با چہار پسر بملازمت رسیدہ باعنایت منصب پنج ہزارے زیر بارہنت نوکرے گردید وولایت ملتان وبلوچستان بجاگیر او مرحمت گشت بعد ابو سعید میرزا برادر رستم میرزا پس ازان بہرام میرزا ابن مظفر حسین میرزا وپس مظفر حسین میرزا ہم رسیدہ ہریکے در خور حالت خویش کامیاب گشت واز ان تاریخ قندہار داخل ممالک محروسہ ہندگردید وخان دوران عرف شاہ بیگ خان کہ ایالت صوبہ کابل داشت بصوبہ داری قندہار سرفرازے یافت ✤

در بیان تسخیر ولایت ٹھٹھہ وآمدن میرزا جانی بیگ

ہنگامیکہ خانخانان بتسخیر قندہار دستورے یافت پس از رسیدن در نواحے ملتان فرمان والا شان صادر گشت کہ نخستین انتزاع ولایت ٹھٹھہ پیش نہاد ہمت سازد بعد ازان بتسخیر قندہار پردازد خانخانان بموجب حکم مطاع متوجہ ٹھٹھہ گردید اول بجمیم میرزا جانی سیلمیر ودولت پسر رای سنگہ بیکانیرے کہ ملحق شدہ کمر خدمت بر میان عبودیت بستند او لا سہوانرا مفتوح نمودہ روانہ پیشتر شدند میرزا جانی بیگ ای ٹھٹھہ بمجمت بسیار آمدہ نصیر پور کہ یک جانب دریای سند وجانب دیگر رود خانہا داشت قلعہ گلین اساس نہادہ متحصن گشت وخانخانان در انجا رسیدہ بمحاصرۂ آن پرداخت چون محاصرہ بامتداد کشید ولشکر بادشاہی را از تعسر غلہ حال بدر ماند کشید بالضرور صورت حال بدرگاہ آسمان جاہ معروض داشتند بموجب حکم محکم کشتیہاے غلہ از لاہور بلشکر خانخانان ملتان رسانیدند ورای سنگہ بیکانیرے ودیگر امرا کمک متعین شدند خانخانان از رسیدن غلات وامرا کمکی قوی دل گشتہ بر سر ٹھٹھہ وافواج دیگر باطراف متعین کردہ خود در قصبہ جام معسکر ساخت وہر روز جنگ میان می آمد دہار روپیہ بر اجہ تودرمل کہ در تعور وجلادت کم ہمال بود در جنگہا جراتی نمایان کردہ بزخمہاے کہ بر پیشانی او رسید جانبازے نمود بعد محاربات متوالی میرزا جانی بیگ شکست خوردہ گریخت وخانخانان قلعہ ساختہ ہ نرا منہدم گردانیدہ وران نواحے دیاے عظیم روی داد گویند بعضے صاف دلان در خواب دیدند کہ بنابر زشتی نیت واعمال عمال وحکام این دیار مردم این بلیہ مبتلا شدہ اند بر گاہ عمل وسکہ اکبر درین جا جاری شود بلاے دبار فع خواہد شد باشتہار اخیر

هر کسے دعا گوے فتح اگر گشته عهدونذور بستند که بعد از فتح پادشاهی بمقدور خود وفا نمایند و خانخانان با امراے کمکی بذل جهد خود نموده بمحاربات شدیده متواتره میرزا جانی بیگ را عاجز گردانیدند چون او در خود تاب مقاومت ندیده ناچار در صلح کوفته ولایت متبسوان را تواضل ممالک محروسه گردانیده و صبیهٔ خود را میرزا یرج خلف خانخانان داده خود آمده ملاقات نمود و بندگے درگاه پادشاهے قبول کرده مقرر ساخت که بعد برسات روانه حضور گردد و بر وفق عهد در اواسط سال سے و هشتم مطابق هزار و یک هجرے همراه خانخانان بملازمت پادشاه آمده بمراحم خسروانی سرفراز گشته سه سرارے منصب و ٹهٹه جاگیر یافت والا برارے بندرک بطرف ٹهٹه واقع است بخالصه شریفه مقرر گشت و درین مهم خانخانان متحمل انواع مشاق و محن گردیده مورد الطاف بی اکناف شاهی و ممدوح اکابر و اصاغر گردید احوال سلاطین سابق این دیار و حسن جگونگی ٹهٹه مفصل گشته حاجت تکرار نیست +

ذکر تسخیر بهکر

پیش ازان که ٹهٹه مفتوح گردد در سال نوزدهم جلوس محب علیخان و مجاهد خان بتسخیر بهکر تعین شده بودند آنها رفته محاصره کردند و بامتداد کشید قحط عظیم و وبائے بسیار در قلعه روی داد لبسیارے از محصوران تلف شدند بر که پوست درخت رس چوشانیده می خورد از وبا بسلامت مے ماند سلطان محمود عاجز شده عرضداشت نمود که اگر محب علیخان ازدور قلعه برخیزد قلعه را بخشکش شاهزاده والا گهرے نام پیش ازان که از حضور جواب برسد سلطان محمود با جل خود درگذشت و محب علیخان و مجاهد خان در سلخ نهصد و پنجاه هجرے بهکر را داخل ممالک محروسه نمودند +

در بیان جشن نوروز و شروع ضابطه آراستن حجرات دیوان عام باهتمام امرا

چون موسم بهار رسید و ابواب عیش و عشرت بر روے عالمیان کشاده گردید نسیم نوروز سے مزاج وارستگان دنیا را منشرح و شمیم نوبهارے مشام آزادگان گیتی را معطر گردانید **بیت** درخت غنچه برآورد و بلبلان مستند + جهان جوان شد و یاران عیش بنشستند + لباس سبزه للک کوب شد بپاے نشاط + زبسکه عارف و عامے برقص برجستند + حکم شد که دولتخانه خاص و عام که صدر بست ایوان دولت بامرا ے عظام متسمت شود و ضلعه جهروکه را متصدیان بهوتات زینت دهند و سهامندل را که دولتخانه خاص است با قسام زینت آئین دهند در اندک زمانی کارپردازان بارگاه خلافت و امراے والامرتبت بموجب حکم تمام دولتخانه را به تکلفات گوناگون آراستند و بارایش رنگارنگ آئین بستند درین بزم جشن مناصب امرا العرض رسید و هر یک در خور حال باضافه سرفرازے یافت و فهرست اهل خدمت ملحوظ گشته هر کس که مصدر اخلاص و نیکو خدمتی شده بود بالطاف و عنایت سرفراز گشت و آنکه مرتکب غدر و ناداولت خواهی گشته بود بالعزل خدمت و کمی منصب معاتب گردید و حکم جهان مطاع بصدور پیوست که تا رسیدن روز شرف هر یک از نوئینان و امراے عظام ضیافت پادشاه کند تا منزل او بمقدم عالی پایه برتر سے گیرد و او بین الاقران سرافتخار برافرازد و هفته که بست در بست درجه عرض و طول داشت و دران مبلغ خطیر بے کیسه و همیان گذاشته بود ندروز شرف آفتاب بامرا در خور منصب و بفقرا و مساکین و سائر الناس انعام فرمود در عین این تیارے بارگاه شاهے را که ده دوازده هزار کس در سایه آن تواند گنجید آتش در گرفت و تا سه روز بساط جشن و طبخ از عمارات حرم سرا سوخته خاکستر گردید اندازه مبلغ این نقصان هیچ محاسبے نتواند یافت بعد اطفاے التهاب آتش مذکور حکم شد که بحجت بزم شرف که نزدیک رسیده بود از سر نو بارگاه والا درست گردد و در اندک روز بارگاه فلک اشتباه بتجدید صورت انجام یافت و از غرائب آنکه همدرین روز در دکن بدولت سراے شاهزاده سلطان مراد نیز آتش در گرفت +

در بیان رحلت میان تانسین و مولانا عرفی شیرازی و شیخ ابوالفیض فیضی

سرآمد نغمه سرایان خوش آهنگ و پیش خرام نوایردازان دلکش رنگارنگ میان تانسین کلانوت که در عهد خود نظیر نداشت و چند بیتے قبل ازو و بعد بهم الی الآن مثل او نشان نمیدهند و مهر و این فن او را مقتدای خود دانسته نام ادب بے تعظیم بر زبان نمی آرند در سال آلفتم جلوس والا راجه رام چند مرزبان باندهو میان تانسین را خال خسارهٔ پیشکش های خود نیال کرده بخدمت پادشاه جهان پادشاه در فهم موسیقے مهارتے تام و تانسین درین کار ید بیضا داشت صحبت او در گرفت و مصاحبت او اختصاص یافته سرمایهٔ انشاط خاطر پادشاه ے بود در سال سے و چهار جلوس رخت هستی بر بست و موجب تاسف بے اندازه خاطر پادشاه گردید در سال سے و شم مولانا عرفی شیرازے که غنچه استعداد او نگهت افلاطون میشمام ارباب هوش رسانیده ست و مدهوش سخن طرازے سید بهشت انگشت بزمرد و گلزار خاطر سنجه مغزان هیدار دل بروایح انفاس پاکیزه او عطر آگین نگشته افسر دو در عرصے دو دو سالگی عاریت سرائے دنیا را وداع گفته و رعالم آخرت رسیده بهشت برین را رنگ و بوے تازه بخشید و در سال چهلم جلوس اکبر شیخ ابوالفیض فیضی نیز رخت زندگانی بعالم جاودانی کشید شیخ در سال دوازدهم جلوس بخدمت اکبر رسیده دمور عنایات گشت هنگام ملازمت چون شیخ را بر زن پنجره نقره استاده کردند این قطعه بدیهه گفت **قطعه** پادشاها در درون پنجره ام ✤ از لطف خود مجاده ✤ زانکه من طوطے شکرخوارم جای طوطے درون پنجره ✤ پسند خاطر پادشاه انتا دو همان روز در سلک ملازمان خاص منتظم یافت و چون اخلاق حمیده و طبع سنجیده داشت روز بروز پایهٔ قدرش افزود و در سال سے و سوم بخطاب ملک الشعرا سرفراز گردید و در سال سے و نهم تفسیر قرآن بے نقط و کتاب نل دمن مرکز اد وار و در بحر مخزن اسرار تصنیف نموده از نظر اکبر گذرانیده مورد تحسین گردید و این کتابها محبت او بر گویه بیجهان سلیمان بلقیس بوزن خسرو شیرین و هفت کشور و دریا بهفت پیکر و اکبر نامه مقابل سکندر نامه پیش نهاد همت داشت این کتابها با تمام نرسیده بود که زندگی او انجام یافت چون حسن اخلاص موسوح او در بندگے هر قسم خاطر پادشاه بود و شاهزادگان نیز از و استفاده ے مینمودند اکبر بمقتضاے قدردانی و حقوق شناسے در بارے که مردم دور و قبل از ارتحال مع شاهزادگان بعیادت او رفت و دران وقت این رباعے گفت رباعے بدسے که نمک من چنین رنگ کرد ✤ مرغ دلم از قفس شب آهنگ کرد ✤ آن سینه که نالهٔ دو بیگانجید ✤ تا نیم نفس برآورم تنگ کرد ✤

ذکر در بیان رسیدن برهان الملک بدرگاه والا و همت شدن کمک باو برای تسخیر دکن

او از اسمعیل نظام الملک حاکم احمد نگر که عم او بود آزرده شده بود بوساطت قطب الدین خان غزنوے بملازمت اکبر رسیده بمنصب شش صدے سرافرازے یافت پس از سهل مدت بمنصب هزارے رسیده تعین محالات بنگش گردید بعد چند سال درحضور رسیده استدعاے کمک برے تسخیر احمد نگر کرد لهذا رام سے متعینه صوبه مالوه و رفیع علی خان حاکم خاندیس بامداد او متعین شدند با عانت او لیاے دولت قاهره در احمد نگر رفته با اسمعیل نظام الملک عم خود جنگ کرده مظفر و منصور گشت و ملک مورونے تسلط یافت چون سفله نهاد بود دست باده دولت و حکومت گشته حقوق پرورش و امداد برطاق نسیان گذاشته سر از اطاعت اکبر برتافت پادشاه ملک الشعرا شیخ ابوالفیض فیضے را که دران وقت زنده بود پیش راجی علی خان فرستاد که برهان را بانشاهرا ه اطاعت منصرف گرداند هر چند راجے علیخان او را دلالت بانقیاد و نمود فائده ندیده بپاداش آن گرفتار آمده به ترغیب شخصے سیماب گشته خود و یدان سبب در بیماری مبتلا گشته راه آخرت سپرد چاندبے بے خواهر و با تفاق امرا برادر زاده خود ابراهیم را که پسر برهان الملک بود بسرے برداشته انتظام مهام بر ذمهٔ همت خود گرفت چون احوال آن حدود بعرض رسید شاهزاده سلطان مراد با لشکر گران متعین گشت

شاهزاده چندگاه بحمایت سامان سپاه در مالوا بوده عازم مستقر گردید و از دریای نربدا عبور نموده در اندک فرصت ولایت برار از میر مرتضی قاضی انتزاع نمود و افواج قاهره بر سر احمد نگر نهضت فرمود لشکر منصور مکرر مصافها داده غالب گشت آمار اجی علیخان حاکم خاندیس درین هنگام در کار شاهزاده بود و جان نثاری کرد و نیز با افواج عادل شاهی حاکم بیجاپور و قطب شاه حاکم گولکنده محاربات متواتره در میان آمده اولیای دولت اکبری فیروز نیستند شدند لیکن چون شاهزاده در دکن بشرب مدام اشتغال ورزیده از کثرت شراب خواری نحیف و نزار گشت بهمات آن ولایت نمیتوانست پرداخت نابران از حضور شیخ ابوالفضل متعین گردید و حکم شد که شاهزاده را بصلاح ارجمند برهنپور سعادت گشته بملازمت بیارد و امرای متعینه آن حدود را سرگرم خدمت گرداند و اگر بودن خود را نابرا نتظام مهام در انجا ضرور داند خود در انجا بوده بکار ها پردازد و شاهزاده را روانهٔ حضور سازد و شیخ بعد حضت از حضور قطع مراحل نموده بخدمت شاهزاده رسید بتحریک شاهزاده همانا در امراض مزمنه سابقه بعارضهٔ آخرت نشاقت و غریب شورشے در لشکر رو نمود شیخ ابوالفضل بحسن تقریر و زر پاشے خاطر های آشفته را مجموع و مطمئن گردانید و دشمنان که باستماع رحلت شاهزاده جرے و دلیر شده بودند تبدیل سیر صائبهٔ شیخ بازمغلوب و نادم شدند چون این سانحه بعرض اکبر رسید موجب صد گونه کدورت پادشاه گردید آخر الامر مصیر پرداخته شاهزاده و دانیال را بتسخیر دکن رخصت فرموده خود نیز بتسخیر آن ولایت نهضت فرمود ✣

ذکر نهضت موکب مقدس از لاهور بجانب دکن

چون از [illegible] مهامض الویه عالیه بسمت دکن رویداد و روانی قضیه مثبله بعرض رسیده در مکان اجل فقرای مسلمین و طائفه سنا سیان با هم [illegible] مسلمین بعد غالب آمدن بر سنا سیان بتخانهٔ آنجا را متبعدے برانداخته اند اکبر که مذهب الهی ایجاد و اختیار کرده همه ادیان را [illegible] سنا سیان مشقت دانست [illegible] مسلمان را بزندان فرستاد و حکم کرد بتخانه را که [illegible] سنا سیان مسمار شده بود تجدید بتعمیر و ترمیم کنند و نهضت از انجا فرود [illegible] بسمت بنگال گردوارجن بتکده نشین نانک شاه [illegible] بر [illegible] اوستاد اشعار بندے که نانک شاه [illegible] ابیات موحدین اسلام و صوفیه والا مقام ترجمه نموده و خوشوقت شدند گوردوارجن قریه ازنے خویش دانسته پیشکش لایق گذرانیدند و التماس کرد که از نزول عساکر منصوره در پنجاب نرخ غله گران بود ازین جهت جمع پرگنات زیاده شده الحال از انتقاص لشکر نیز زمے بیکر رو به ارزانی آورده رعایا از عهدهٔ آن آسان ازین جمع نے توانند برآمد عرض او پذیرفته بدیوانیان سرکار حکم شد که بحساب ده دوازده از جمع رعایا تخفیف دهند و تاکید کنند که عمال همین حساب از رعایا گرفته زیاده طلبی نه نمایند **مثنوے** چشم رعایت زرعیت مگیر تا بود ت ملک عمارت پذیرد ✣ کار رعیت برعایت سپار ✣ دست رعیت زرعیت مدار ✣ چون عرصه تهانیسر مرور دهام گشت رعایا از ظلم سلطان نام کردے استغاثه نمودند و بیدادی او بتحقیق پیوست حسب الحکم والا او را بحلق کشیدند **مثنوے** حکومت بدست کسانے خطاست ✣ که از دست شان دستها بر خداست ✣ مکن صبر بر عامل ظلم دوست ✣ که از فریاد بایدش کندن پوست ✣ بعد رسیدن باکبر آباد چند گاه باتفاق اقامت افتاد و بموجب عرضداشت شیخ ابوالفضل از انجا بسمت برهانپور نهضت روی داد و در زمان عبور از دریاے نربدا فیل خاصه که زنجیر آهن در پا داشت از همان دریا میگذشت چون بر کنار رسید فیلبانان زنجیر آهن را تمام از طلا دیدند متحیر شده بدار و غه فیلخانه اظهار کردند او زنجیر را بحیثیم خود دیده حقیقت را بعرض والا رسانید و اکبر بجنس در حضور خود طلبیده بعد مشاهده صدق خبر بعجائب قدرت ایزدے اعتراف نمود و فرمود که همانا درین دریا سنگے که مردم هندآنرا پارس گویند خواهد بود و بموجب حکم فیلهاے دیگر را بازنجیر هاے آهن درمیان دریا انداختند و ملاحان نیز جست و جوے آن سنگ کردند لیکن بهم نرسید و زنجیر دیگر طلا گشت **ابیات** بقدر طاقت خود غوطها زدم بسیار ✣ دریکے مطلم آن بهیچ دریا نیست ✣ این سخن باور ت نگردد از من نیست ✣ عمده بر راستیست و بر من نیست ✣ **القصه** اکبر بعد قطع مراحل

در نظر دار السرور برهان پور نزول اقبال فرمود از اکبر آباد تا برهان پور دو صد و بست و هفت کروه بجریب درآمد و دران خطه ذلکشا جشن نوروزی ترتیب یافت مطربان خوش ادا و مغنیان نغمه سرا نوا هاے دلفریب و سرود هاے دلکش باعث انبساط مجلسیان و نشاط خاطر پادشاه شدند دران بزم شاد کامے شیخ ابوالفضل کیفیت انصرام مهمات دکن همان طرفها بود حسب الحکم از احمدنگر آمده بعز بساط بوسے مغتنم گشت چون وقت شب بود در انجمن درماهتاب کمال آراستگی داشت پادشاه از نهایت عنایت این بیت بر زبان شیخ برخواند بیت منزلے باید و خوش مهتابے + تا بما چه حکایت کنم از هر بابے + شیخ بمشاهده این عنایات کورنشات شکر بجا آورد و ایالت برهان پور نیز بعهده شیخ مقرر گشت و حکم شد که چون امرا در لیاقت عسرت کشیده اند تا بودن رایات عالے درین حدود بحسب تفاوت مناصب برهان پور و دراغلب امرا مقرر باشد و شیخ را بمنصب چهار هزارے سرفراز فرموده تسخیر قلعه آسیر که بها در نسیرهٔ راجی علیخان حاکم آنجا تمرد ورزیده خصومت میورزید +

ذکر در بیان تسخیر آسیر و ولایت احمدنگر

شیخ ابوالفضل بعد رخصت از حضور در پایان آن قلعه آسمان ارتفاع رسیده محاصره نمود و متواتر محاربات سخت درمیان آمد چون محاصره بامتداد کشید شیخ بمقتضای شجاعت فطرے طناب برکنگره نصب کرده برفراز قلعه برآمد خود را درون حصار انداخت و جمیع کثیر بهمین نمط با شیخ همپائی نموده کار نامه مردے و مردانگی بظهور رسانیدند و بقوت سرنیجه ولاورسے شیخ این عقده گشود چنین قلعه آسمانی ارتفاع که تسخیر آن دشوار بود مفتوح گشت و بهادر حاکم آنجا عاجز آمده ملاقات نمود و بوساطت شیخ ابوالفضل بملازمت پادشاه سعادت اندوخته مورد عنایات شد قلعه آسیر با ولایے دولت تفویض یافت و شیخ ابوالفضل در جلدوے این خدمت لعنایت علم و نقاره و اسپ و خلعت خاصه سرفرازی یافته بتسخیر ناسک رخصت یافت و در اندک زمانی بمنصب پنج هزارے سرافتخار برافراشته مصدر خدمات عظیمه گشت و بمقابله عنایات خداوندے در جانفشانی و خدمتگزارے دریغ نمیکرد حکم شد که تنبیه احمدنگر و دفع راجوے و دیگر مفسدان بعهده شیخ ابوالفضل و ضبط ولایت براڑ و نواحے آن بر ذمه عبدالرحیم خانخانان باشند چون آسیر و احمدنگر و تمام ولایت نظام الملک بشمشیر هیبت شیخ ابوالفضل مفتوح گردید و ولایت تلنگانه نزد شیخ عبدالرحمن ولد شیخ ابوالفضل تسخیر کرد و بها در نظام الملک نسیرهٔ برهان نظام نهالک بحضور آمد و عادل شاه حاکم بیجاپور و قطب شاه مسندنشین گولکنده عرائض نیاز و پیشکشهاے لائقه ارسال داشتند و اکبر همه وجوه ازان طرف دراز کارهاے دکن خاطر پرداخت و دران حدود دخیان کارے نماند شاهزاده دانیال را بآگره گذاشته خاندیس را باندیس نام نهاده بشاهزاده مرحمت فرمود و خانخانان را بخدمت شاهزاده و شیخ ابوالفضل را باحمدنگر مقرر فرموده از برهانپور معاودت کرد بعد قطع منازل و مراحل در دارالخلافه اکبرآباد نزول نمود و امرائیکه درین مهم خدمت بجا آورده بودند بمناصب ممتاز شدند +

ذکر سلاطین سابق دکن

از بعض کتب سیر و تواریخ چنان مستفاد میشود که در زمان سابق تمام دکن زیر فرمان سلاطین دهلی بود بخصوص محمد شاه فخرالدین جونا بن سلطان غیاث الدین تغلق شاه آن ملک را بواقعی ضبط کرده دیوگیر را دولت آباد نام نهاده دارالسلطنت خویش مقرر کرده بود چون آفتاب دولت او بقریب لغروب رسید بسبب افراط ظلم قلوب سپاه و رعیت نیز از و برگشت و جمیع اقطار اختلال بسیار پیدا شد سلطان محمد بدفع فتنه و آشوب متوجه گجرات شد و از انجا ملک لاچین را از دولت آباد بدفاعت خود طلبید باغیان ملک لاچین را گرفته زیاده تردد و رنجیدند و علاء الدین حسن که عین کانو مشهور و از جمله سپاهیان ملک لاچین بود باتفاق جماعه او باش در دولت آباد دعوے حکومت برافراشته خود را سلطان محمد علاء الدین خطاب کرد چون این معنی بسلطان محمد شاه ظاهر گشت بسبب مهم گجرات فرصت دفع او

نیافت و در اسرع اوقات در نواحی تلنگه درگذشت و حسن کانکو که از نسل بهمن بن اسفندیار بن گشتاسپ بود از نجابت او بهمنی گفتند سنه درسنه هفتصد و چهل و هشت هجری دکن را متصرف شده سکه و خطبه بنام خود کرد ایام حکومت او یازده سال و یازده ماه و هفت روز سلطان محمد شاه بن سلطان علاء الدین محمد همچده سال و یک ماه و هفت روز سلطان مجاهد شاه بن سلطان محمد شاه یکسال و یک ماه و نه روز سلطان داؤد شاه بن عم سلطان مجاهد شاه یکماه و سه روز سلطان محمود شاه بن محمد شاه بن سلطان علاء الدین نوزده سال و نه ماه و هشت روز سلطان غیاث الدین بن محمد شاه یک ماه و بیست روز سلطان شمس الدین بن سلطان محمد شاه یک ماه و بیست و هفت روز سلطان فیروز شاه بن سلطان محمد شاه بیست و پنج سال و هفت ماه و یازده روز سلطان احمد شاه بن سلطان محمد شاه دوازده سال و نه ماه و بیست و چهار روز سلطان علاء الدین بن سلطان احمد شاه بیست و نه سال و نه ماه و بیست و دو روز سلطان همایون شاه بن سلطان علاء الدین سه سال و شش ماه و پنج روز سلطان نظام شاه بن همایون شاه هفت سالگی پادشاه شده سلطنت او یک سال و یازده روز سلطان محمد لشکری بن سلطان همایون شاه در ده سالگی جلوس نموده سلطنت او هجده سال و چهار ماه و یازده روز سلطان شهاب الدین محمود شاه بن سلطان محمد شاه لشکری سی و هفت سال و دو ماه و سه روز سلطان احمد شاه بن سلطان شهاب الدین بن محمود شاه دو سال و یک ماه سلطان علاء الدین بن شهاب الدین محمود شاه یک سال و یازده ماه سلطان ولی الله بن سلطان شهاب الدین محمود شاه سه سال و یک ماه و بیست و هفت روز مجموع ایام سلطنت سلطان علاء الدین عرف حسن کانکو بهمنی و اولادش هفتده نفر یکصد و هفتاد و سه سال است لیکن در عهد سلطان نظام شاه ولد یازدهم حسن کانکو که در هفت سالگی سریر آرای جهانبانی گردید یزید نامی که از [illegible] بر خرد سالی سلطان برداشته خود متعهد مهمات سلطنت گردید چون یزید تسلط پیدا کرد بعد سلطان نظام شاه نیز غالب آید قتلا در هشتند بنابرین چهل و هشت سال اگرچه اسم سلطنت بر اولاد حسن کانکو بود اما درحقیقت یزید و اولادش جهانبانی [illegible] در سنه نهصد و سی و پنج هجری عماد الملک کابلی اطاعت سلطان بهادر شاه والی گجرات قبول کرده در دکن سکه و خطبه بنام او کرد در ان زمان سلطان ولی الله برادر شهریار یزید بن یزید بجوش شقاوت خود سلطنت مے کرد **القصه** در سنه نهصد و سی و پنج هجری امرا لیکه رکن الدوله سلاطین بهمنیه بودند ملک دکن را باخود بالسویه قسمت کرده متصرف شدند و هر کس دم استقلال زده سکه و خطبه بنام خود کرد عادل شاهیان حاکم ولایت بیجاپور یوسف عادل شاه که مبدا سلسله عالیه شاهیان است غلام گرجے بود خواجه محمود گرجستانی بدست سلطان شهاب الدین محمود بهمنی فروخته و سلطان ولایت شولاپور باو تفویض کرده بود او بزور شمشیر و قوت شجاعت خود بیجاپور را متصرف شده تا آب کشنه گرفته دم استقلال زد ایام حکومت او هفت سال اسمعیل عادل شاه بن یوسف عادل شاه ابراهیم عادل شاه بن اسمعیل عادل شاه برادرزاده او علی عادل شاه تا زمان اورنگ زیب عالمگیر سلطنت عادل شاهیان بود از سلطان سکندر عادل شاه عالمگیر انتزاع نموده بسلطنت بار یه گرائید قطب شاهیان را دار الملک گلکنده بود مبدا این سلسله سلطان قلی قطب الملک وزیر بهمنیه بود چون سلطان محمود بهمنی غلامان را بسیار دوست میداشت سلطان قلی خود را خود فروخته داخل غلامان گردید روز بروز بپایه قدر او بلند گشت و بین الاقران والامثال سرفراز شده بحکومت ولایت گلکنده و تقریر یافت قضارا در سال اول بمرگ طبیعی درگذشت سید قطب شاه بن سلطان قلی قطب شاه بیست سال ابراهیم قطب شاه بعد گذشتن برادر بر مسند حکومت و جهانداری متمکن شده سی و پنج سال پادشاهی کرد محمد قلی قطب شاه ابراهیم قطب شاه بن سلطان قلی قطب الملک هزار خانه خشه رقاصه نوکر کرده دائما ملازم رکاب داشت و مستلذات جسمانی و حظوظ نفسانی اشتغال مے ورزید برزنے ازانها جاگینا نام عاشق گشته مطیع او گردید و شهر جاگ نگر بنام او بنا کرد و لغایت سنه هزار و ده و هجده سے یازده سال حکومت او بود تا آنکه سلطان عبد الله قطب شاه بخ بصحت سال سلطنت درگذشت چون پسر نداشت

و اما داد سلطان ابو الحسن پادشاه شده داد و تنگ نهیب از دست او انتزاع سلطنت نموده بممالک محروسهٔ خود ملحق ساخت نظام الملک آصف جاه حاکم ولایت احمد نگر سبد این سلسله احمد بحیرے نظام الملک ست پدر او غلام برهمن نژاد بود شهر احمد نگر را او بنا کرده ایام حکومت پهار سال بدان نظام الملک بن احمد بحیرے بست و هشت سال حسین نظام الملک بن برهان نظام الملک نیز دو سال قضی نظام الملک بن حسین بهشت سال حسین نظام الملک بن قضی نظام الملک اسمعیل نظام الملک بن برهان برادر قضی نظام الملک و سه سال برهان نظام الملک از زعم خود اسمعیل نظام الملک آزرده شده در حضور اکبر رسیده در سنه هفصد و دو هجری همراه گرفته با اسمعیل نظام الملک خنگ کرده فیروز گردید و اعانت لشکر و جاه و دولت از اطاعت اکبر انحراف ورزید چون او بمرده ابدالی خواهرش ابراهیم نظام الملک پسر خود را سال برهان نظام الملک را بحکومت برداشته خود کافل نظام مهام گردید و افواج بادشاهی آن ولایت متعین گشته بدفعات محاربات درمیان آمد آخر الامر شیخ ابو الفضل علی آن ولایت مضبوط ساخته ممالک محروسهٔ اکبرے گردید و قبل ازین بهمت تحریر یافت از ابتدای سنه نهصد و سے و پنج هجرے لغایت سنه هزار و دوم هجرے شصت و هفت سال آن ولایت در تصرف نظام الملکیان ماند ✣

ذکر در بیان کشته شدن شیخ ابو الفضل و آشفتگی خاطر اکبر ازین معنی

اکبر در دار الخلافه اکبر آباد اقامت داشت بنا بر بعضے مصالح ملکی شیخ ابو الفضل را طلبیدن ضرور دیده فرمانی باو نوشت که شیخ عبد الرحمن پسر خود را بهمهام جوده نصب کرده جمیع افواج و خدم و حشم را هما نجا گذاشته خود جریده روانه حضور گردد شیخ بموجب حکم پسر خود را با حشم و اسباب امارت و افواج در احمد نگر گذاشته با معدودے روانه درگاه شاهے گردید و دران ایام سلیم شاه یعنی جهانگیر در الله آباس سرتابی و نافرمانے سیکند رانیده از طرف شیخ ابو الفضل آزردگے بسیار داشته بود که امرا بودند که چون شیخ از دکن بحضور رسد خاطر پدر را ازین زیاده تر منحرف خواهد ساخت باستماع این خبر که شیخ جریده میاید و اولاد شیخ نیز همراه خود بهراجه نرسنگه دیو ولد مدهکر که مسکن او در راه دکن و شریک رفیق شاهزاده در تمرد و نافرمانی بود رانیده آورده گفت که سر راه شیخ گرفته کارش باتمام رساند نرسنگه دیو بدین کار مستعد گشته متعهد این خدمت شده و مبلغ خطیر روانه کرده خود با سرانجام استعجال میکند چون شیخ ابو الفضل در اجین رسید بعضی هوشیاران آمدن راجه نرسنگه دیو موجب حکم شاهزاده بارادهٔ فاسده ظاهر کردند چون قضاے شیخ رسیده بود بدین خبر التفاتے نکرده از انجا روانه پیشتر شد **بیت** قضا ز آسمان چون فرود هشت پر ✣ همه عاقلان کور گردند و کر ✣ غره ربیع الاول سنه چهل و هفت جلوس اکبر سنه کنهار و یازده هجرے مابین قصبه آنتری و سرائے راجه نرسنگه دیو با فوج راجپوتان از کمین گاه برآمد و قصد او ظاهر شد همراهان شیخ گزارش نمودند که ما را جمعیت قلیل ست و غنیم لشکر بسیار دارد در قصبه آنتری رفته باید نشست و بعد حصول جمعیت پیشتر روانه باید شد شیخ گفت که پادشاه مثل من فقیر زاده را سر فراز فرموده از حضیض خمول باوج عروج رسانیده اگر امروز از پیش این دزد گریخته خود را بنا مردے موسوم سازم یکدام آبرو بحضور خواهم رفت و بهم چشمان چه رو خواهم نمود آنچه در تقدیر است منصه ظهور خواهد رسید این بگفت و اسپ بدوانید مخالفان نیز اسپان راعنان داده ندو خنگ واقع شد چون همراه شیخ مردم معدود و بود و غنیم جمعیت فراوان داشت غالب آمد تا شیخ بمقتضاے شجاعت و جوانمردے ثبات قدم و رزیده داد مردانگی داد و حمله با نمود جمعے کثیر از راجپوتان هجوم آوردند شیخ ابو الفضل نیز خم شیر بزمین افتاده آخرت شتافت و همراهان نیز کشته شدند **بیت** مرن با سپاهے که زو بهتر ست ✣ که نتوان زدن شصت بر نیشتر ✣ راجه نرسنگه دیو سر شیخ جدا کرده مجده شاهزاده در الله آباس فرستاد شاهزاده بغایت خوشوقت شده در جا تا لائق انداخت و مدتے همانجا ماند چون اکبر را کمال

محبت باشیخ بود باستماع این ساخ از خود رفت و دست بی تابی بر روی و سینه خود زد و نوعی آثار بیتابی و بیقراری از و بظهور رسید که لائق شان او نبود بیت شهنشاه جهان را در و فاتش دیده پرنم شد ✤ سکندر اشک حسرت ریخت کافلاطون زعالم شد ✤ رای ایران بتدبیر دیگر بمنصب سه هزاری سرفرازی داشت و فوجدار آن حدود بود شیخ عبد الرحمن ولد شیخ ابو الفضل با امرای دیگر باستیصال رایه سنگه دیو قاتل شیخ متعین شدند و حکم شد که تا سر آن بدا ختر نیارند دست از کار زار باز ندارند راجه بازبهر زبان پادشاه گذشت که در بدل سر شیخ سر آن بدگهر چه مقدار داشته باشد زن و بچه او را بباید کشید و ملک او را تمامه قاعا صفصفا باید ساخت حق آنست که شیخ ابو الفضل بن شیخ مبارک در زمان خود کم همتا بود و مفصل احوال او بعبارتیکه خود نگاشته در آخر احوال این پادشاه انشاء الله تعالی بجنبه استنساخ کرده آید چون حقیقت دانشمندی شیخ مبارک و اولاد او بر اکبر ظاهر شد با قتضای قدر شناسی احضار آنها فرمود در سال دوازدهم جلوس ابو الفیض که در اشعار فیضی تخلص داشت و بزرگترین اولاد شیخ مبارک بود ببلازمت پادشاه فیض اندوز گردید و در سال نوزدهم شیخ ابو الفضل را که از فیضی خرد بود بپادشاه پیش خود خواند او تفسیر آیة الکرسی بنام اکبر نوشته بشرف حضور مشرف شد و پسند خاطر پادشاه افتاد چون بمرید هوسش و اکثر علوم اختصاص داشت روز بروز مورد الطاف بیکران و شمول اعطاف بی پایان گشته پایه قدر او از امرای عظام و وزرای کرام در گذشت و مقرب و مستشار پادشاه گشت بمرتبه که بحسب و جمیع مقربان درگاه گردید و شاهزادگان و اتفاق ارکان دولت در صدد آن شدند که قابو یافته او را از بیخ بر اندازند تا آنکه چنین اتفاق افتاد که شیخ مبارک پدر او در زمان حیات خود تفسیری برای قرآن مجید درست تصنیف کرده بود و نام پادشاه دران نیاورده شیخ بعد رحلت پدر بی آنکه موافق رسم و دستور عنوان کتاب بنام پادشاه سوشح گرداند نسخه های بسیار نویسانیده اکثر ولایات و بلاد اسلام فرستاد چون این معنی بعرض اکبر رسید از غرور یکه داشت سخت برآشفت و شیخ ابو الفضل را مورد عتاب گردانید شاهزاده سلیم که از شیخ آزرده خاطر بود و امرای دیگر از خود رائی و بی پروائی و جرات و دل داشتند قابو یافته بسخنان بیهوده رنجش پادشاه افزودند و شیخ ابو الفضل از کوشش منع گردید اما شیخ در زمان تغلب بکمر بعرض میرسانید که من غیر از حضرت پادشاه دیگری را حامی و ناصر نمیدانم و بشاهزادها نیز التجائی ندارم لیکن از نجابت هنگامان از من آزرده می باشند و اکبر این معنی را نیک می دانست و شیخ را بسبب مصاحبت و از مصاحبت او بسیار محظوظ بود بعد چندی در تقصیرش معاف کرده باز مشمول عنایت فرمود و جدائی او را ضرور نمیدانست تا آنکه بسبب قتل شیخ مقدم خدمات دکن مامور و چنانچه مسطور شد بعد اوبت شاهزاده سلیم بجهت ظاهر بعمل آمد شت مقالات او و حکایت اکمال او شرح میکنند بیت درین باغ سروی نیامد بلند ✤ که با دا جل جنبش از بن نکند ✤

ذکر دربیان بغی شاهزاده سلیم و بیرنگ الکبه

در زمانیکه اکبر متوجه دکن بمعنت فرمود شاهزاده سلیم برای استیصال رانا مقصص شده بود در خطه دلکشای اجمیر اقامت ورزیده تدبیر تخریب ملک رانا در پیش داشت و راجه مان سنگه در خدمت شاهزاده بسر میبرد از نوشتجات امرای بنگاله ظاهر گشت که افاغنه قابو یافته بسبب بیخبری سردار عمده دران دیار مصدر شورش شده اند و فتنه و فساد برپا گشته و کنور مهاسنگه ولد راجه مان سنگه که بنیابت پدر دران ولایت بود در اندک جنگ شکست یافت راجه مانسنگه باستماع این خبر بخدمت شاهزاده التماس نمود که چون پادشاه بتسخیر دکن متوجه است اگر شاهزاده از اجمیر بمعنت فرموده در اله باس تشریف ارزانی فرماید شورش بنگاله رفع می شود شاهزاده حسب الالتماس راجه و صلاح ملکی از اجمیر کوچ کرده باله باس نزول نمود و جاگیر داران خود را که در حوالی آگره و بلوچپور و بهار گذاشته محال صوبه الهباس که بجاگیر آصفخان جعفر تعلق داشت نیز بسرکار خویش گرفت و سه لک روپیه خزانه صوبه بهار و آن حدود که کنور مهاس

دیوان فراهم آورده بود فوج سرکار فرستاد و از انجا طلبداشت بمشاهدهٔ این قسم اعمال بدون حکم حضور آنرا رایی شتابی شاهزاده رطبوط پیوست و در اندازان آن سخنان چند از پیش خود نیز تراشیده بعرض پادشاه رسانیدند فرمان علوفت عنوان مشتمل بنصایح سودمند مصحوب [illegible] ولد عبد الصمد شیرین قلم صادر گشت لیکن اثری بران مترتب نگشت بعد ازانکه اکبر از دکن معاودت فرموده بدار السلطنة اکبر آباد نزول نمود و قضیه شیخ ابو الفضل نوعیکه مذکور شد نیز رویداد شاهزاده باس سه هزار سوار از اله باس متوجه آستان پدر گردید و تنخواهان بعرض رسانیدند که آمدن شاهزاده با این کثرت سپاه درحضور صلاح دولت نیست لهذا فرمان عالیشان بنام شاهزاده صادر گشت که آمدن آن فرزند با این روش پسندیده نیست اگر مطلب الناس جمعیت سپاه است مجرای او بطهور پیوست باید که مردم خود را بمحالات جاگیر خصت کرده جریده بملازمت آید و در صورتیکه ازین طرف واهمه در خاطر داشته باشد باز غمان بصوب الله باس بفرستد بعد ازان که خاطر آن فرزند اطمینان پذیرد داراده ملازمت نماید شاهزاده در جواب فرمان عرضداشت مشتمل بعجز و نیاز و عقیدت خویش ارسال داشته بصوب الله باس عطف عنان نموده بعد به فرمان والا شان صادر گشت که صوبه بنگاله و اوڑیسه بآن فرزند مرحمت شده بدان صوب شتابد شاهزاده رفتن بدان سمت قبول نکرد و بدین جهت نیز مردم سخنهای وحشت افزا از جانب شاهزاده بعرض رسانیدند و موجب برهم خوردگی طبیعت پادشاه گردید سلیمه سلطان بیگم را برای دلجوئی شاهزاده فرستادند آن عصمت قباب در الله باس رفته بهر طور خاطر رمیدهٔ شاهزاده را تسکین داده همراه خود بحضور آورد و چون یک منزل از اکبر آباد رسید باستقباے شاهزاده مریم مکانی والدهٔ پادشاه رفته شاهزاده را بخانهٔ خود آورد و پادشاه بموجب امر مریم مکانی همانجا تشریف ارزانی داشت و شاهزاده بوساطت جدهٔ خود مریم مکانی ملازمت نموده سر بپای پدر گذاشت و یک هزار مهر طلا بصیغهٔ نذر و نصد و هفتاد و هفت زنجیر فیل پیشکش گذرانید پادشاه از روی عنایت شاهزاده را در آغوش گرفته از ملاقات فرزند بسیے خرسند شد و دستار از سر خود برگرفته بر سر شاهزاده نهاد و حکم شد که کوس شادمانی بلند آوازه گردانند در سال چهلم و هشتم جلوس این واقعه رویداد بعد چندگاه شاهزاده را باستیصال رانا خصت فرمودند شاهزاده بواسطهٔ بعضے موانع یا از روے سرتابی ترک مهم رانموده بے رخصت و بے اذن پدر باز بطرف الله باس رفت و باعث آزردگی خاطر پدر گردید چون در سال چهل و نهم مادر اکبر که مریم مکانی خطاب و اشت نقاب اجل بر رو کشید اکبر بآئین قدماے آباے خوش سر و ریش تراشیده لباس ماتمی پوشید و نعش والدهٔ خود بر دوش گرفته قدمے چند مشایعت نمود و روانه دهلی کرده با دل بریان و دیدهٔ گریان معاودت کرد شاهزاده سلیم باستماع این واقعه از الله باس درحضور پدر رسیده سعادت اندوز حضور گردید +

ذکر در بیان رحلت شاهزادهٔ دانیال در دکن

سلطان دانیال در شرب مدام مثل پدر خود سلطان مراد مولع بود و هر چند از پیشگاه پدر باحکام نصایح صادر سے گشت و معتمدان باندرز کوئی معین میشدند خویشتن دارے نمی توانست یک چند خانخانان عبد الرحیم و خواجه ابو الحسن بموجب حکم پادشاه در خلاوملا دربانان گذاشته احتیاط بلیغ کردند تقریبات شکار انگیخته بصحرا رفتی و قراولان شراب در سال بندوق انداخته سیر سانیدند و گاه روزه گوسفند پراز شراب کرده در زیر دستار پنهان سے آوردند آخر افراط سے کشتی بدن شاهزاده را از لیاقت زندگے دور افگند دقوا سے بدنی ضعیف گردید و بیماریهاے سخت روی آوردند چهل روز صاحب فراش بود هر چند اطبا تدبیر میکردند سودے نمیدادند **بیت** نمی دانند اهل غفلت انجام شراب آخر + بآتش میروند این غافلان از راه آب آخر + بالآخر در سنه پنجاه جلوس اکبر مطابق سنه هزار و سیزده هجرے در عمر سے سی سال و شش ماه ازین منزل دل فریب دنیا رحلت نمود +

ذکر در بیان رحلت اکبر پادشاه

الیه از قضیهٔ استحال سلطان مراد غمناک داند و هگین مے بود چون این حادثهٔ جانکاه روے نمود داغ بر بلاے داغ گردید تا آن که رفته رفته ناتوانی تن و جان اکبر را فرو گرفت و مزاج او از مرکز اعتدال منحرف گشته آخر ها از کسوت صحت عاری و بر بستر بیماری افتاده صاحب فراش گردید خیر خواهان برای شفاے بیمار ات کرام و اماکن عظام صدقات و صلات فرستادند و بفقرا و صلحا فراوان خیرات و مبرات دادند حکیم علی که سر آمد حکماے دربار بود متصدے معالجه گردید تا هشت روز دست تصرف باز داشته طبیعت را بحال خود گذاشت که شاید بقوت خود دفع عارضه تواند نمود چون بیمارے باشتداد انجامید روز نهم ندبا و اپرداخت تا ده روز هر چند تدبیرات و معالجات بکار برد فائده نکرده با سهال منجر گردید و آخر این مرض هم هر چند بکار رفت سود مند نیفتاد و امراض مختلفه متضاده جمع شد که معالجهٔ یکے موجب ازدیاد دیگرے مے شد ابیات چه آمد قضا از مدا و اچه سود ✦ چه جاے پزشک ازمسیحا چه سود ✦ جو اندازه بگذشت مزاج ✦ فرو ماند عاجز طبیب از علاج ✦ درین مدت آن شیر دل قوی همت با وجود کمال ضعف خود را از بیمار عام داون و با مقربان صحبت داشتن باز نگرفت چون پادشاه بحالت نزع رسید روز دهم حکیم علی علاج را سود مند ندیده دست از معالجه باز کشید و از بیم جان خود و پونس دیده دکنج الهٔ خود را در شب چهار شنبه دوازدهم جمادی الاخرے سنه هزار و چهار دهم مطابق پنجاه و دوم جلوس که عهد پادشاه بشصت و پنج سال قمرے رسیده بود در شهر اکبر آباد در هگراے عالم بقا و روز دیگر بعد از تجهیز و تکفین در باغ سکندره مضاف اکبر آباد مدفون گردید اکثرے از قافیه سنجان و سخنیان زبان تاریخ وفات را در سلسلهٔ عبارات نظم و نثر کشیده اند از انجمله آصف خان جعفر چنین گفته بیت فوت اکبر شه از قضاے اله ✦ گشت تاریخ فوت اکبر شاه ✦ مدت سلطنت پنجاه و یک سال و دو ماه و نه روز ✦

ذکر احوال مؤتمن الدوله شیخ ابو الفضل بعبارت او که خود در پایان کتاب آئین اکبرے نوشته

راقم شکرفشانه را چنان در سر بود که از نمود و جے از احوال آباے قدسے و نحتی از نیز نگے اطراف خود نوشته رساله جداگانه سر انجام دهد و مایهٔ عبرت دیده وران دریاب گرداند لیکن شغل گوناگون خاصه نوشتن این کتاب آگهی مرا از همه باز داشت درین اثنا پیام آراے غیبی جان گزارش نمود که هنجار روزگار زناب این ندارد که فهرست جرائد شگرف اطوار بر فراز تحریر نشسته بدین وار وقت آنست که نخستے از ان درین اقبال نامه برگوید و چند جا بندے گزارد و گزیده پندے نگارد و بدین نوید قدسے برخے از ان برنوشت و دل خالے کرد از انجا که نسب سراشدن از تخمے دستی با تخوان نیاکان بازگا فی نمودن و کالاے نادانی بهازار آوردن و است و از شنیدهٔ سخنے بهنر دیگران نا بخش نمودن و آهوے خویش نادیدن نمی خواست ازان سطرے بر طراز دو افسانه گزارے کند درین باد دیو لاخ پا بند سلسله بجاے نرسد و آبیارے انتساب صورے در نرنجگاه معنی بکار نیاید مثنوے چو نادانان نه در بند بدر باش ✦ پدر بگذار و فرزند هنر باش ✦ چو دود از روشنی نبود نشانمند ✦ چه حاصل زان که آتش راست فرزند ✦ در محاورات روزگار نسب را بتجمع و نزاد و ذات و امثال آن تعبیر نمایند و از انزعالے و سافل سند گردانند هشیار آگاه دل داند که این بدان باز گردد که از آباے میانی او یکے بفروتنے در فروت ظاهر یا بشناسائی حقیقت چیره دستی یافته و بنام یا لقب یا حرفه یا مسکن شهرت گرفته و گرنه عامه که مردم زاد را از فرزندان آدم صفی شمرند و بگفتگوے داستان گزاران دل نهاده احتمالے دیگر را نه نهند پر ظاهر که درین معامله از دور ے راه خود را از پا انداز ند و بان گوهر گراے اعتبار نگیرند پس چرا سعادت گزین بیدار دل بدین افسانه بخواب رود و بران تکیه زده از حقیقت پرو سے دست باز گیرد پسر نوح را از ایزد منشا سے پدر چه سود و ابراهیم خلیل را از بت پرستی اهل کدام زیان بیت بندهٔ عشق شو و ترک نسب کن جامے ✦ که درین راه فلان ابن فلان چیزے نیست ✦ لیکن بسر نوشت آسمانے در رسمیان صورت پرست افتاده و

یا ملائکه برآیخته کرنب را بر حسب گزینند ناگزیر سخنے ازان برگوید و مائده برائے آن گروه گسترد ٭

ذکر بیت

شمارهٔ آبائے کرام داستان درازاست چگونه گرائے انفاس را بنابالیست وقت لبفروشد برسخے در لباس ولایت وگروهی در علوم رسمے وطائفه در زوے امارت وجمعی در معامله گزارے وطبقه در تجرد وتنهائی لسر برده انداز دیر گاه زمین یمن وطنگاه این والانژادان بیدار دل بود شیخ موسی انجمین جد راد مبادے حال رسیدگے از خلق روے داد ترک خان ومان کرده غربت گزیند وبهر سے علم و عمل معمورهٔ جهان راپائے غربت در نوشت دریائیه تامعهٔ در قصبه ریل کنز هنگامیست از سیوستان سر نوشت آسمانی غربت گزیند واز پیوند دوستی خدا کیشان حقیقت پژوه کدخدا شد اگرچه از صحرا بمدینه آمد لیکن از تجرد به تعلق نشتافت برهمان نطع آگهی بوده انفاس گرائے در آویزش خویش بکار برد وزندگے بے بدل را در پیراهن نفس بوقلمون معروف گرداند ے وفرزندان ونبائر سعادت پیرا پیرو آئین او بوده خرسندی واشتند ودانش عیانی وبیانی مے اندوختند درعفوان مائه عاشر شیخ خضر را از زوے دین برسخے اولیائے هند ورفتن بدیار و دین الوس خود لبفر در آورد وبا چندے از خویشان ودوستان بهند آمد شهر اگور میر سید سید یحیی بخارائے اچی که جانشین مخدوم جهانیان بود نداز ولایت معنوی بهرهٔ وافر داشتند وشیخ عبد الرزاق قادرے لغدادے از اولاد گرامی آسوه اولیائے بزرگ سید عبد القادر جیلی وشیخ یوسف سندے که سیر صورت ومعنی فرموده بودند ولبسا کمالات حقیقتے فراهم آورده در گذرگاه وراهنمائے خلق لسر برد وجهانیان از راه آورد او ذخیره ها برگرفتے از گرم خوئے ودلجوئے این بزرگان کار آگاه واز خاک دامن گیر نگاه روزگار خورده رهگرائی غربت تو طن گزید درسال نهصد ویازدهم هجرے شیخ مبارک از زنهنگاه علم العین آمد ومیلیسان هستے بروبش گرفت پنیر وری مم گیرا ورچار سالگی لوامع آگهی پرتو انداخت انوار الهی وزافزون چهره افروخت ودرنه سالگی سرمائه بشرگ پیمارد درهجده سالگی علوم متداوله اندوخت درسر علمے متنے یاد گرفت اگرچه عنایت ایزد قافیه سالاران هدایت بود وبکوی سالکان بزرگان دریوزه فرمودے لیکن در ملازمت شیخ عطن مشتهر بسر بردے وتشنگی باطن از آموزش او افزودے شیخ ترک نژاد است صد ویست سالگی عمر یافت ودرزبان سکندر لودے دران شهر وطنگاه ساخت ودر رحلت شیخ سالار ناگورے پایه والائے شناخت بدست آورد شیخ در توران وایران دانش اکتساب فرموده بود القصه شیخ خضر بصوب سند باز گردید همگی اندیشه آن بود که برخے نزدیکان را ازان بلاد رخت باین دیار آورد در روزگار دسفر سپرے شده در حدود داد ناگور قحط بسترگ افتاد وبائی عام نفرت انگیخت غیر از یاد والد همه را روزگار بسر گشت پدر بزرگوار را همواره عزیمت جهان گردے از خاطر نو آگین سر بیرون نکرد دین بزرگان را هر سرزمین ودریوزهٔ فیض ایزدے نمودن برجوشیدے لیکن آن کدبانوئے خاندان عفت جنست همیدا ودر سر کشتے درخاطر سعادت منش نبود درین کشاکش باطن بملازمت شیخ فیاضے نجارے قدس سره پیوستند وشورش دل افزایش گرفت آن پیر نورانی را آنا فانا آگهی نظر همگانه نیندازیدی افتاد ودوستی دل وسعادت جاوید روے شد دریوزهٔ ارادت وگزیدن روشنی معین نمود باسخ یافت درین نزدیکے یکے از پیروان مدایت برسے آرند ودر همنهائی جویندگان آگهی نام زد میکنند عبادت نام دارد گرائے لقب او خواجه احرار خواهد بود وانتظار آن هنگام نماید وآئین او برگزیند خواجه دران هنگام آبله پائے عرصه گاه پوبود ودر جست وجوئے جان دارو ے حقیقت دوا دو داشتند جوان وقت کار رسیده وبدان پایه والا سرافراز یافت تلقین ضیاء ثمر وهمی ازو برگرفت گمنامے راخلوت او فرمودند وبے تعیینی پیشه او مقرر نشد خواجه هر جا که بدروئے تعمیر سیرو این یگانه آفاق رائے خواهند قریب چهل سال در دیار خطا سیر پرورد در دشت وکوه عزلت نهائی اندوخت صد و بست سال عمر گرائے رسیده بود وآثار گرمے در دوئے جهان افرائش داشت شبی پدر بزرگوار با چندے دران مصر ولادت

بخیده سے از خدائیان سعادت پذیر دستان حقیقت میکفت ولب نکات دل افروز بر فراز طور سے آمد ناگاه آوازهٔ آهی بگوش رسید و بارقهٔ آلهی بدرخشید بهر چند اندیشه رفت نشان نیافت ندر روز دیگر تنگا پوسے سخت و جستجو بسیار روشن شد که در خانهٔ کلالے آن نیر گشنوری غربت گزین است از نور ارادت او زمانی برآسود و خاطر از هر زه گردی باز آمد پیوسته چار ماه سعادت مے افزود و بنظر اکسیر او روز افزون عیارے میگرفتند دران نزدیکی سفر قندس پدید آمد و دل را بگونا گون حقائق برآمود و بهنمائی جویندگان حقیقت اشارت رفت و بخوشدلے وفارغ بالی رخت هستی بر بستند و دران نزدیکے نقاوه دودمان عصمت که تربیت پذیر بزرگوار فرمودے ازین خاکیان فنائی رود و زیوشید و حادثهٔ ماند یوفترت انداخت پدر بزرگوار آئین تجرد بصوب دریا شتوگام همت برداشت همگی پیچ آن بود که راه چار دیوار معموره عالم بپیوده آید واز گروه ناگروه هم دم بخشی فیض برگرفته شود و در احمد آباد گجرات بوالاپائه بخاریه پیوستند و دانش های تازهٔ آلهی آورد و در سر فن بزرگ سند عالی بدست آمد در آئین مالک و شافعی و ابو حنیفه و حنبل و امامے گوناگون دریافت اصولا و فروعا بهم آورد و نگا پوسے سخت پایه اجتهاد رو نمود اگرچه باقتضای نیاکان بزرگ بروش ابو حنیفه انتساب داشتند لیکن همواره کردار را باحوطه آرائش داد سے واز تقلید بر کناره بندسے دلیل کردے و بدانچه نفس را دشوار آید بر گرفتی و از سعادت منشی و روشن ستارگی از علم ظاهر بحقائق معنوے گذاره شد و نزهتگاه صورت رهنمائے ملک حقیقت گشت اسالیب تصوف و اشراق بر خواندند و فراوان کتاب نظر و تالی دیده شد خاصه حقائق شیخ عربی و شیخ بن فارض و شیخ صدر الدین قونوی و بسیارے از اصحاب عیانی و بیانی نظر عاطفت انداختند و نصرتهائے بے اندازه روی داد و روشنائے بوالعجب روشنی افزود و از جلائل نعم آلهی آن که بخدمت خطیب ابو الفضل گازرونے شرف اختصاص یافتند و از قدردانی و آدم شناسی بهر زندے برداشت و با موزگارے گوناگون دانش همت گماشت مراتب تجرید و بسیارے غوامض شفا و اشارات و دقائق تذکره و مجسطے را تمام فرمود و سراستان حکمت را طراوتے دیگر پدید آمد و زمام بنیش را روان پایهٔ دیگر افزود آن فروهیده مرد خوش پژوده بسے فرمان روایان گجرات از شیراز بدین دیار آمد و بستان ثنا سائی را فروغے تازه آورد کز گروها گروه دانشوران روزگار در یوزه آگهی کرده بود لیکن در علوم حقیقی عقلی شاگرد مولانا جلال الدین دوانی است جناب مولوے تخمت نزد والد خود او اوائل مقدمات را آغاز و پس ازان در شیراز بدرس مولانا محی الدین اشکبار و خواجه حسن شاه بقال بدانش آموزے نشست واین دو بزرگ از سر آمدان سید شریف جرجانی اند و نخستی در دستان مولانا همام الدین گلنارے که بر طوالع حاشیهٔ مفید دارد آمد و رفت نمود و چراغ دریافت افروخت و از بخت رهنمونے او را کشاکشهائے غریب روے داد و کتب حکمت را بمغز رسیده مطالب آنرا بشیوا زبانی ارائش داد چنانچه تصانیف او بران دلالت کند و محدث برگوید و همدران مدینه فیض پدر بزرگوار را بالشیخ عمر تنوسے که از اکابر اولیاسے زمانه بود سعادت ملازمت روے داد آن گوهر شب افروز دستگاه عیار سندے تمام یافته آئین بزرگ منشی و سترگ دانائی را بطرز گرد یه تلقین فرمود و بسیارے باستانی سلاسل را از شطاریه و طیفوریه و چشتیه و سهروردیه دریافته فیض پذیر آمد و همدران شهر مبارک صحبت و هم نشینی شیخ یوسف که از هشیاران سرمست و بود گان آگاه دل بود رسید و سرمائه دیگر آگهی اندوخت همواره بتملک دریائے شهود بود سے و هرگز از بے ادب عبودیت از دست نرفتے از برکات گرامے صحبت در آرزوسے آن شدند که نقوش علمی از ساحت ضمیر سترده آید و دست از رسمیات باز داشته محو جمال مطلق گردند آن خوانائے رموز صفوتکدهٔ دل شناسا شد از ان عزیمت باز داشت و بزبان گوهر بار گزارش نمود سفر دریا را دلبسته اند بصوب دار الخلافه اگره گام طلب باید زد و اگر در انجا کار بر نکشاید قدم بصوب توران و ایران برداشت و بهر جا که اشارت رود فرمان در سلسله رحل اقامت انداخت و علم سخن بلیسان

احوال خود گرد انیدہ بدین اشارت ہمایون غرہ اردی بہشت سال چہار صد و شصت و پنج جلالی مطابق چہار شنبہ ششم محرم بہ نہصد و پنجاہ در مصر سعادت دار الخلافہ اگرہ حرسہا اللہ تعالے عما یکرہ نزول صورک فرمودند دران معمورہ دولت شیخ علاء الدین مجذوب کہ بر صفایح قلوب و خفایاے قبور آگاہی داشت اتفاق صحبت افتاد ایشان ازان مستی بہشیاری آمدہ فرمودند فرمان ایزدے چنانست کہ درین شہر اقبال توقف او فتد و ترک گردش نماید و گزین نوید ما رسانیدند و خاطر سفر گوار آرایش نجنبیدند بر ساحل دریا چون در چوار میر ربیع الدین صفوے ایجی فرود آمدند واز دودمان قریش کہ با علم و عمل آراستگی داشت نسبت تاہل روے داد و میان مرزبان صلہ آشنائی بدوستی کشید و آن دانائے حقیقت آموز مقدم این نوبادہ ثنا سائی را مغتنم شمردہ بگرم خوئی و کشادہ پیشانی پیش آمد چون اسباب ثروت فراوان داشت چنان خواہش فرمود کہ بدان لباس در آیند از رہنمونی ستارہ دیاورے توفیق نہ پذیرفتند و آستانہ توکل حذا ایگان ہمت بے نیاز برگزیدہ بمرافقہ در ونے و مباحثہ بیرونی پاے سعادت افشردند میر از سادات بزرگ حسنی الحسینی اندلختی حال نیاکان او در مصنفات شیخ سخاوے مذکور اگرچہ وطنگاہ ایشان قریۂ ایک شیراز است واز دیر باز سیر حجاز نمایند و ہموارہ بکیچندے درین دو جاے بسر بردند و ہنگامہ افاضت و استفاضت گرم دارند اگرچہ معقول و منقول را در پیش نیاکان قدسے نہاد اند و خت لیکن تلمذ مولانا جلال الدین دوانے جلاے دیگر یافت و در جزیرۂ عرب انواع علوم نقلی از شیخ سخاوے سمرقاہرے تلمیذ شیخ ابن حجر عسقلانے برگرفت و چون در نہصد و پنجاہ و چہار رخت بمنزل قدس کشید والد بزرگوار ملتزم زاویہ خود شد ہموارہ بشست و شوے باطن و پاکیزہ داشتن گوہر خاطر ہمت گماشت و بکار ساز حقیقے روی نیاز آورد و بدرس گوناگون علوم اشتغال فرمود و گفت گوے پاستانی را رو پوش حال گردانید و خواہش را زبان از دو ہوش بر بدا از اہل ارادت گردہے احتیاط گزین سعادت آموز اگر سعادے بر سم اخلاص آورد سے لختی بذیرفتی و قدرے در بایست برگرفتی و دیگر مردم را معذرت گفتی و دست ہمت بدان نیالودے بکمتر مدتے نشستگاہ او پناہ دانش وران و جاے بازگشت بزرگ و کوچک آماز حد انجمنہا بر ساختند و از دوستی خلوتہا آراستند نہ از نخستین اندوہ راہ یافتی و نہ از پسین شادی شیر خان و سلیم خان و دیگر بزرگان در مقام آن شدند کہ از وجوہ سلطانی چیزے بر گیرند و توسے در خور قرار یابد از انجا کہ ہمت بلند بود و نظر عالی سر بازد و پیرایۂ افزایش منزلت گشت چون رہنمائی مردم دنیا و سرشتہ بودند از درگاہ فرمان راست گزارے داشت و اشارہ او لیاے زمان یاور و مہربانے ہواداران روز افزون ہموارہ یابند گان مجلس و جویندگان آگہی بدہ گوئی فرمودے و بر خواہاے تباہ مردم سزنش کردے ظاہر پرستان خویشتن دوست رنج زدہ گشتی و اندیشہاے ناسزا نمودے چون پسیچ ہنگامہ آرائی در سویداے ضمیر بنود و عزیمت معرکہ گیرے و دکان دارے پیرامون خاطر نگشتی نہ دریق سرائی و نکوہش بدکاران تخفیف رفتی و نہ بچارہ سگالی رمیگان پرخاش جوی توجہ برگماشتی و باین معنی ایزد بہمال دوستان حقیقت منش و فرزندان سعادت گزین کرامت فرمود اگرچہ ہموارہ در گفتگوے علمی گرامے اوقات گذارش یافتی لیکن در زبان افغانان و نشہاے حقیقے کمتر بہ بیان آمدے و چون مایحتاج رایات جہانبانی جنت آشیانی بتازگے بہندوستان را فروغ بخشید چندے تورانی و ایرانی بدلستان آن شناساے رموز نفسے و آفاقی پیوستند و انجمن دانائی را رونقے دیگر پدید آمد و تشنگان خشک سال تمیز را میرز آبہا لبریز شد و رہ سپاران اندیشہ گرا در نزہنگاہ آرامش جاگرفتند ہنوز ہنگامہ گرمے نہ پذیرفتہ بود کہ چشم زخمے رسید و ہمیون دست چیرگے برکشاد و نیکان روزگار بگوشۂ خمول در شدند و سفرنا کامے پیش گرفتند پدر بزرگوار از زیر وے دل درہان زاویۂ عزلت ثبات پائی فرمود از تائید ایزدے ہمیون کہ رویدگان را فرستادہ معذرت خواست و از سفارش آن حق سگال بسیارے از تنگنائے غم بہ نزہنگاہ شادی در آمدند نخستین در سال جلوس شاہنشاہے برادر نگ خلافت چنانچہ سپند بر دولت افروزند و دفع عین الکمال انکارند قحط سالے سترگ

پدید آمد و کرد و تفرقه بلندی گرفت آن معموره خواب شد و بغیر از خانه چند اثری نماند و بای عام سر بارے آن دشور شے بے اندازه بر جهانیان آسیب رسانید و اکثر بلاد هندوستان این تنگدستی و جهان گزائی بود آن پیر روشن ضمیر در ریحان زاویه قدسے پای همت افشرد و گرد دشورتے بران صفوت کده ننشست راقم شکرفنامه دران هنگام در سال هیجم بود و نیز آگهی چنان پیش طاق بینش مے تافت که شرح آن بکالبد گفت و نگنجد اگر در آید به تنگنائے شنوائے زمانیان درنشود و این سانحه نیک بخاطر دارد و آگهی دید و دران دیگر معاضد آن سختی روزگار خاندانها برافگند و گروها گرد مردم فروشند دران کاشانه هفتاد کس از ذکور و اناث و خرد و بزرگ مانده باشند اخوان روزگار را ازفراخے حال و نشاط درویشان حیرتها افزودے و کیمیا گرے و هم طرازے گمان بردے گاه یک سیر غله بهم رسیدے آنرا بدیگپاے سفالین جوشانیدے و آب تفسیده بدین مردم قسمت یافتی و شگفت تر آنکه غم روزے دران منزل بنود و بجز اندیشه پرستش ایزدی چیزے بخاطر راه نیافتی و جز محاسبه نفسانی و مطالعه اسفار حقیقت شغل دیگر نبود تا آنکه رحمت ایزدے بر بیگانان تافت و رخائی سترگ چهرهٔ شاه مانی برافروخت ماهچه رایت شاهنشاهی پرتو انداخت و جهان را معدلت روز افزون روشنائی بخشید بارگاه خرد در بالش آمد و کالاے آگهی را بهاے بزرگ نهادند فنون حکمت و انواع دانش درمیان شد و بیانهاے تازه رو و راست دیدها بلند و دریافتها گزیده پیدائی گرفت و گوناگون مردم از خزینه عقل فوائد بیکران برد و خهتند و خلوت کده آن نورانی سرشت مجمع دانایان هفت کشور آمد و سخن بلندے گرانشد حسدهاے افسرده برافروخت و ناتوان بینے بدگوهر ناتوان افزائش یافت و او بر آئین خویش سرگرم بوده راه سپردے و بر در هیچ استنشسته راه دریالیست نشناختی و مردم کم گذار کوتاه بین بتاب شده راه افتراسپر دند بیشترے بگرده مهد و به پیوند دادے و از گفتار پریشان داستانها پرداختی و ساده لوحان روزگار را برانگالیدے و بخیال تباه بدل آزارے تکاپو نمودے همگی دست آویز تباه بسیمین ایشان شیخ علائے هست گروهے در رسند باشند میر سید محمود چون پورے را مهدے موعود شمرند دران سیالغه نمانند با علم و عمل و تهذیب اخلاق چندین نصوص را فراموش کرده و دین مذهب غور نمانند و در زمان سلیم خان شیخ علائی نام جوانے بآراستگے ظاهر و باطن بدین ورطه افتاد و دران مصر سعادت تخستین بمناسبت انزوا و اختیار تجرد بدیدن پدر بزرگوار آمد فتنه اندوزان بهانه جو از زبان هرزه سرائی واشدند و سرمایه گفتگو پدید آمد علماے زمان که نادان دانش فروش و هرگیا نما اند بکین او برخاستند و بر سنجیدن پیوند عنصرے هنگامها آراستند و محلها درست کردند پدر بزرگوار بدینان سوافقت نمود و عقول و نقل را معاضد انیان نیافت در پیشگاه مرزبان هندوستان محرکه آراستند و باندیشه تباه خویش راه کوششها سپردند مسندآرائے حکومت دانش منشان روزگار را فراهم آورد و در حیرت و جوے حکم شرع گاه پدید بزرگوار را نیز دران انجمن طلبیدند چون سخن از ایشان پرسید خلاف حرف سرایان جاه طلب پاسخ دادند ازان روز کمر کین بسته بدین آئین متهم گردانیدند و چنین معامله کمتر وجود مهدے از خبر آحاد است بحص غنا دخیدان کوشش نمودند که کار او سپرے شده و بر ترحے بدگوهران آمن شیعه را مکنون ضمیر پندارشته راه نکوهش سپردند و ندانستند که شناسائی دیگر است و پذیرائی دیگر و درین هنگام یکی را از سادات عراق گیگانه زمانه بود و علم را با عمل مقرون داشتی و گفت را با کردار یکتائی بخشیدے دامن آلود تهمت گردانیدند و از توجه شاهنشاهی دست بداشتند نمیرسید روزے در محل بایدن گزارش یافت که پیش نمازے میرود انیست چه هر گاه گواهی او مردود باشد اقتدا را چگونه سزاوار بود و رواستے چند از حنفی نامهاے پاستانے باستشهاد آورد که انحراف عراق را شهادت نتوان شنود و کار بر میر دشوار شد چون رابطهٔ اخوت داشت حقیقت را باز نمود پدر بزرگوار بسامحان هوش افزا فرموده تسلی دادند و بر گفتگوے بدسگالان دلیر گردانیدند و پاسخ آن نقل چنان بر زبان گوهر آمود گذشت که معنی آن روایت فهمیده اند اینجا در کتب حنفی ازین باب در نقل آورده اند عراق عرب مراد است نه عراق عجم چندین جا بدین معنی تصریح

رفتہ و نیز تمیز نکردہ اند درمیان اشراف اشراف و اشراف دآن عبارت از امرا و کشاورزان و امثال آن باشند سوم اوساط و آن را در محترفہ و اہل بازار منحصر دانند چہارم ارذل کہ بپایہ انسان نرسند مانند پاجیان و سمزہ گردان و ہر یک را باد افراہ جدا گانہ نگاشتہ انتظار ہنگام نیکوئی چیان سلوک رود و کیفر بدکردار ے ہر کدام چگونہ بود و الحق اگر ہر بدکنندہ را کیسان نامش نامیدار شاہ را معدلت میسور کردہ باشند میرازین آگہی بیالید و گوناگون نشاط اندوخت و از برای پاکدامنی خود ثنا سائی حال بدگوہران نگاشتہ شیخ نیطور آورد و آن خیرہ روپان ہرزہ سر ادر گوہر اے افتادند و چون معلوم شد کہ از نجا بر گرفتہ افروزینہ حسد ساختند و مثل این یاورہا چند با سر بلا افتاد و سرمائہ شورش ناشناسندگان شد سبحان اللہ با آنکہ گروہ نا گروہ مرد م یقین دارند درین کہ ہیچ کیشی نہ آنچنانست کہ یک امر خلاف واقع مدار و دونہ این چنین اطلان آمود و با این معنی اگر یکے از ثنا سائی و مسئلۂ بر خلاف آئین خولیتن تحسین نماید بر آن نرسند و یکین آن بر خیزند و پس از درازے سخن ازان نکوہش باز بتشیع منصوب گردانیدند لکین از حمایت الٰہی بدگورا پیوستہ گرد شر مسارے بر و نشستی و تشویز زدہ پایمال غم گشتی و از بدگوہرے دنا بینائی عبرت نگرفتہ و بر ہمان بد سگالے حیلہ اندوختہ تا آنکہ نیر منگ زمانہ و بوالعجبی روزگار نفشی شگرف درمیان آورد و تفرقہ ستر ک چہرۂ عبرت افروخت سال چہار ہم الٰہی مطابق نہصد و ہفتاد و ہفت ہلالے پدر نبرگوار اگر گوشہ انزوا برآمد و نخستہائے غریبے آورد لختی ازان برنوید و عبرت نامہ برگوید اگر چہ ہموارہ از زبون رخانہ حسد شورش داشت و مار سوراخ دشمنی در جوش و شب چراغ دوستی بے فروغ و نیکان روزگار دل دریدے بستہ و در بیگانگے باز کردہ بود ند چنانچہ ایما ئے گزارش یافت لکین درین ہنگام کہ پائہ دانش بلندے پذیرفت و بزرگان روزگار در تلند پا افشرد ند و ہنگامہ مردم گرمے پذیرفت و پدر نبرگوار بر آئین خولیش خواہائے نکوہیدہ بر شمردے و دوستان و نگہ داران را ازان باز داشتی علمای زمانہ و مشائخ روزگار کہ ذات نخجستہ را مرآت عیوب خود دانستی بہ تباہ سگالے و چارہ اندوزے انشستند و خود را بیار ہیچ اندیشہائے تباہ یاد باخود در میان آورند اگر ائمود ے دلنشین شہریار عدالت پیشہ کردکہن اعتبارہائے ما را چہ آبرو خواہد ماند و انجام کار بندام حال نکوہیدہ قرار یابد پا بمال غم و اندوہ شدہ یکین تو نے انشستند و بہ بہتان سرائی کام فراخ بر داشتند و بدستان گذارے و حیلہ اندوزے بسیارے نزد یکان عتبہ ہمایون را یکفتارہائے فریبہ آمود از راہ بردند بعضے بدگوہر را بپرائہ تعصب بینی فروختہ بپذیرش در آورد ند اگر چہ از دیر باز عور نا ستودہ ہمین بود لکین در سزائے بیاورے حق گزاران سعادت آمود باز ار جوش بدگوہران پراگندہ شدے درین ہنگام آن گروہ راستی پیشہ درست پیوند دور تر شدند و سر آمد حرف سرایان بزم ہمایونے یکین ارائی نشست تباہ سرشتان بے آزرم و دیو نژادان ناپارسا گوہر با بیافتند پدر نبرگوار بتنزل دوستی الٰہی تشریف بردہ بود و من سعادت ہمراہے داشتم آن محو عشرت فروش غرور افزا نیز دران انجمن حاضر شد و حرف سرائی پیش گرفت سرا مستی دانش فتاب در سر بود از مدرسہ بمعاملہ جا گاہے بر نداشتہ در بے صرفہ کوئی او مرا زبان کشود و سخن را بجائے رسانید کہ او بجالت رفت و نظارگیان بحیرت فرو شدند ازان روز بانتقام سید انشے ہمت گماشت و آن گروہ گسستہ امید را تیز تر گردانید و پدر نبرگوار از کید انیان فارغ و من در دستی آگہی خجیر تحسین آن بید نیان نہاد پر بائین سالوسیان ہوشیار یحیی گزارے و دین آرائی نشستہ انجمنہا ساختند درون آزرم مندان شب خورگزیدہ نسیاسے را بپیمولہ جائے نشستے فرستادند ہر گاہ ہندو عالم از خیر نگاہے و نیک اندیشے معاملہ کیش و دانش و دادر اگر دے نیکو ظاہر گذاشتہ باشند و خطیلسان بے توجیہ بر دوش گرفتہ حق گویان رستی منش را بازار کاسد باشند و یکیاران دانش نا راست رو و بزرگان دولت با آن شتی حلیہ دریا یابند تعصب را روز بازار جائے آنست کہ جاندانہا برافتند و ناموسہا تمام تباہ گردد و چنین ناہنگام کہ بہ گوہران تباہ کارہ یکوئی نام بر داشتہ مانند عربدے کہ بدو شیزگے فروشند و غزن برآید و دیو اران بے آزرم در چیرہ دستی و تنگ چشمان دل کو یک و بین و

و دودمداران هوا خواه و دوردست و راست گزاران کج نشین و هنگامه کشش سبک دینان گرم و زن با یکدیگر انجمن راز گوئی ساختند و پیمان دل آزاری تازه گردانیدند یکی از اندیشمندان وه دله و بارودت سیه حال افسون نیرنگ راکه از روباه بازی در دانشگاه پدر بزرگوار به نیکوئی خبر دار بودند و با آن گروه ناراست یکدیگر دلیکتائی داشت پیدا کردند و افسون خدا آزاری و افسانه بیهوشی بر خوانده نیم شبی فرستادند آن شعبده کار نیرنگ ساز دران تاریک شب بادیه لرزان و چشمی گریان و رنگی شکسته و روئی دژم بخلوت گاه مهین برادر تشنافت و طلسمات آن ساده لوح راحتی آرام ساخت و آن ناشناس مکر و فن را از جایبرده خلاصه سخن آنکه بزرگان زمانه از دیرگاه دشمنی دارند و کم عیاران با بسیار بی آزرمی امروز قابو یافته هجوم نموده اند و بسیاری از ارباب علم را شهود و برخی را مدعی قرار داده و برای تشخیص مفتریات بیانهای شایسته بر انگیخته همه دانند این مردم را در بارگاه مقدس چگونه محل اعتبار است و برای گرم بازاری خود چه سرفراز مردم را از میان برداشتند و چه ستمگاریهای زبردست نمودند محرمی در خلوت الیتان داشتم درین نیم شب مرا آگهی داد و من بیتابانه بشتاب رسانیدم مبادا روز شود و کار از علاج گذشته و اکنون رای آنست که همین زمان شیخ زابی آنکه کسی آگهی یابد بگوشه برند و روز چند بر کناره باشند تا دوستان فراهم آیند و حقیقت حال بعرض همایون رسد آن نیک ذات را واهمه فروگرفت و لصد بے تابی بخلوت گاه شیخ رفت و ماجرا گزارش نمود فرمودند هر چند دشمنان چیره دستی دارند ایزد بیهمال آگاه و پادشاه عادل بر سر دانایان هفت کشور حاضر اگر شتی گرده بے دین و دیانت را بدستی حسد بے آرام داشته باشد درست پیمائی بر جای خود هست و پرسش را در نسبته اند و نیز اگر سرنوشت ایزدی بر آزار ما نرفته است اگر همه بر آیند آسیبی نتوانند رسانید و شاه کارسے نیاز بند باخت و هیچ گونه گزندے بما نرسد و اگر خواهش آن جان آفرین برین ست ما نیز گردن بفرمانی فتاره روئی نقد زندگے را می سپاریم و دست از جان سختی باز میداریم چون عقل ربوده بودند و غم افزوده حقیقت طرازے را افسانه سرائے و شور انگیزے را سوگوارے دانسته حربه برگشاده که کار معامله دیگر است و داستان تصرف دیگر اگر کے رو دین خویشتن را همین زمان قصد سکیم دیگر شاد انید من خود بارے روز ناکامے را نه بینم از پیوند پدرے و مادلفت ایوت پذیرائے خواهش شدند بفرمود هٔ آن پیر نورانے من نیز بیدار شدم ناگزیر دران تاریک شب این سه تن پیاده بر آمدند نه راهبرے معین و نه رفتار را پائے استوار پدر بزرگوار روز نیرنگے تقدیر بوده خموشے داشت و میان من و برادر که در کار ملک و شغل معامله دران هنگام نادان ترے از خود گمان نداشت گفت و گو شد و در پناه جا سخن رفت هر کرا او پیدا میساخت من ناخن تیز دم و هر اکه من برمی شمردم او دست بے فشاند ابیات دشمنان دست کین بر اورده ✤ دوستی مهربان نمی یابم ✤ یک جهان آدمے بهم بینم ✤ مردمے در میان نمے یابم ✤ هم بدشمن درون کریزم زانکه ✤ یارے از دوستان نمے یابم ✤ ناگزیر بهزاران نگاه پوشیده یکے از مردم که حقیقت منشی او یقین برادرم بود و من ناشناسے صبح وجود زبان کار عنصرے بازار ترکیب را گمانے هم نے در رسیده شد او را از دیدن این بزرگان آسوده روزگار دل از جا رفت و از برآمدن پشیمان شد و بر رود رامد ناگزیر جائی برای بودن اختیار کرد چون دران شوریده مکان رفته شد پریشان تر از خاطر او بود خنگرف حالی پیش آمد و طرفه اندوهے سراپاے دل گرفت همین برادر در من آویخت که باوجود فزون شناسائی غلط رفت و تو بدان کم اختلاطے درست اندیشیدے اکنون چاره کار چیست و راه اندیشه کدام و دم آسایش کجا توان برگرفت چنان پاخ دادم هنوز هیچ نرفته است برگشته بزاویهٔ خود باید رفت و مرا نائب مغض گردانید امید که طلیسان زمانیان برداشته آید و کار سر بسته کشوده گردد پدرم آفرین نموده بدین سخن گردید و برادر بر همان آئین سر بازرد و گفت ازین سرگذشت ترا خبرے نیست و از مکر اندوزے دیارت منشی این گروه آگهی ندارے ازین واد ے بگذر و سخن در راه بگو با آنکه با دیه آزسون نه پیموده بود دسود و زیان مردم برنگرفته با لقای اسلے یکے را بخاطر آورده گزارش نمود و چنان بر پیشگاه جان

سے افتد کہ اگر کار دشوار نشود دہانا یاورے نتواند نمود لیکن ہنگام سخت گیرے بس دشوار کہ ہم پائی نماید چون زمانہ تنگی درشت
دغا طریق پریشان بمصوب او گام بر داشتہ آمد آبلہ پائی در گلزارہائے لزج خراش مے شد و از شکر فکارے روزگار عبرت می آمد
عروہ وثقائے توکل از دست رفتہ راہ میلی پیش گرفتہ عالم را چو یا خود انگاشتہ گامے بدشوارے بر داشتہ مے شد و نفسی بہ سختجانی
میزد و غریب دل نگرانے و نزدیکے روز رستاخیز بد گوہران رو بسد صبح صادق بر داور سیدہ شد ازین آگہی گرم خوئی پیش گرفت
و شالیستہ خلوتکدہ معین گردانیدند غمہائے گوناگون لختے بر کنارہ شد دلان آرام کدہ پس از دو روز آگہی آمد کہ قصیدہ دلان مسند بندہ
آزرم بر داشتہ کمنون خاطر خبث آگین خود را بملاذ اند اختند و بآئین سخنہ کاران صباح آن شب بعرض ہمایون رسانیدند و خاطر
اقدس را مشوش گردانیدند از بارگاہ خلافت فرمان شد کہ مہمات ملک و مال بے استصواب ایشان صورت نمی یابد این خود کار
مذہب و ملت است انجام آن خاص بدیشان باز میگردد در محکمۂ عدالت باز طلبیدند و انچہ شریعت غرا فرماید و اکابر روزگار قرار
دہند بعمل آورند چاؤشان شاہنشاہے را برانگالیدہ بطلب فرستادند و چون بر حقیقت کار آگہی داشتند در پیدا ساختن
کوششہا نمودند بدکاران شرارت اندیش را ہمراہ ساختند چون بخانہ نیافتند گفتار بیفروغ را دست اندیشیدہ خانہ گرد گرفتند شیخ
ابو الخیر برادر راوران منزل یافتہ بعتبہ اقبال بردند و بصد آب و تاب دستان پنہان شدن را باز نمودند و آنرا حجت سنجان
بے آزرم اندیشیدند و از بدائع تائیدات آسمانی ازان ہجوم بدگویان و طرز ہرزہ سرائی شہریار دیدہ درشناسائی پذیرفتہ پاسخ
دادکہ این ہمہ سخت گیرے در کار رد و بستے گوشہ نشین و دانش منشی ریاضت کیش چراست و چندین آویزش مہیوده برائے چہ میکنند
شیخ ہمواره بسیر میرود اکنون بتاشا رفتہ باشد آن خود را برائے چہ آورده اند و منزل را چرا قورق کردہ در ساعت آن
خرد سال را ہا کردند و از گرد خانہ برخاستند نسیم عافیتی بدان سر منزل آمد از انجا کہ قدرے ناکامے در راہ بود و اہمہ چیزے
داشت و خبرہائے مختلف نقیض آن میرسید با ور نداشتہ در اختفا کوشیدند و بد گوہران فرومایہ خجلت نوده درین خیال فتادند
امروز کہ بنجانان شدہ اند چارہ اینکار باید ساخت و سیہ درونان تیرہ رائے را باید گماشت تا بہر جا کہ نشان یابند از ہم گذرانند
مبادا ازین حال آگہی یافتہ خود را بعتبہ ہمایون رسانند و ہنگامہ دادر الفروغ دانش خویش بیارایند پاسخ شاہنشاہی پنہان
کردہ سخنان وحشت افزائے و دہشت انگیز از زبان مقدس درمیان انداختند آشنایان سادہ لوح و دوستان روزگار
را بیم مے افزودند و دست آویزہائے رنگین بر مے بافتند و مردم در اندیشہ دراز مے افتادند و دست از یاوری
نخیل باز میداشتند ہفتہ چون سپرے شد صاحب خانہ نیز از دست رفتہ راہ بے آزرمے گرفت و ملازمان او آئین
اشنائی بر گردانیدند عقل بیردست واہمہ آمد و خاطر سراسیمہ را یقین شد کہ آن حکایات تخیلین اصلی ندارد و پادشاہ
ورپژوہش و عالم درنگاپوے حبت و جست ہمانا صاحب خانہ گرفتہ مے سپارد و اندوہے بو العجب سراپائے خاطر
گرفت و اندیشہ سترگ در دل راہ یافت گفتہ کہ ازما جرائے دربار خود اینقدر دانم کہ حکایت سخت راستی دارد و گرنہ
برادر رارہائے مے کردند و مردم از گرد خانہ برنمے خواستند این ہمہ سختی کہ بخاطر میرسد ظاہر نباشد ہر گاہ در زمان ایمنے
سرزہ سرائی بگوش میرسید گزیدہ مردم فریب زدہ بکمین برمے خواستند امروز اگر مثل خدیو خانہ دریم زار افتد چہ دور
باشد و اگر در بقام گرفت و گیر مشید تغیرے در سلوک ظاہر نمے رفت و توقفی درین کار نمے نمود ہمانا افسانہ سازے
تباہ سگالا بدگوہر او را کالیوہ ساختہ است و مردم را برین داشتہ تا از دیدہ خوے نکوہیدہ منزل او را ابہلیم و او را ازان
بازخاطر برآوریم لختے بحال آمدہ بچارہ گرے رو آوردیم و دشوار ترلمذ شب اول سیاہ روزے پدید آمد و ذہم روزگار

رونمود بران شناسائی نخستین دوستان حال مرحمتین بنمودند و مرا مستشار مؤتمن اندیشیدند و از خرد سالگی چشم پوشیده عهد بستند که دیگر خلاف رای فشود و چون شام در آمد با دسه ابزار بخش و مغزی شوریده و سینه زخم اندوز و خاطری گرانبار غم زمان غمکده وحشت افزا بیرون نهادیم نه یاوری در نظر و نه پائی استوار و نه پناه جائی پیدا نه زمانه آرمیده ناگاه در ان دیو کاخ ظلمت آموده برقی بدرخشید یکی از تلامذه رهنمون پدید ارشد و لختی دم آسایش گرفته آمد بر چند خانه او تنگ تر از دل او بود و دل او بسیاه تر از شب نخستین لیکن قدری برآسودیم و از سر گرد انی بازآمدیم و در انجام کار روزانه خمول فکر در دو او شد و رایها بیگانش گام فراخ برداشت چون آسایش جا پدید نیامد و اطمینانی در رونیاورد و پانخ آراست حال بهترین دوستان و دیرین تر شاگردان و محکم ترین مریدان در پهن چند روز پرتو انداخت اکنون صلاح دید وقت آنست که از ین شهر پر نفاق که وبال خانه دانش گرنگاه کمال است رخت بیرون کشد و از ین آشنایان دورو دوستان ناپایدار جاکه پایهٔ وفادار کشان بربادبها رست رخت پای داری بر سیل تندرو بر کناره شویم باشد که گنج خلوتی پدید آید و بیگانه سعادت آموده بر نمارخود گیرد در انجا بر حال خلیوشد شناسائی بدست او فتد و اندازه لطف و قهر گرفته آید اگر گنجائی داشته باشد با برخی از خیر اندیشان انصاف طراز در میان آورده شود و استشماری از مزاج زمانه نموده آید اگر وقت یاوری نماید و زمانه بجنبیاری دهد باز رجوع بخیر شود و گرنه فراغنای عالم را فگنده ساخته اند بر مرغ را سر شاخی و کنج آشیانی هست و بر تر اقامت دایمی بدین مصر نگال نیامده و حوالهٔ شهر فلان امیر رخصت اقطاع یافته فرود آمده لختی نور راستی از روزنامچهٔ احوال او خواندهٔ می شود و بوی مجتی از و بمشام عقل دور اندیش میرسد اکنون دست از همه باز داشته بدونیاه بریم باشد که لختی دران جا بی نشان آسایشی یافته شود اگرچه آشنائی دنیادار ان را مارسی و فنانی نباشد اینقدر بهت که او را آمیزشی دیگر بدان مردم نمی شود برادر گرامی تغییر لباس نموده قدم در راه نهاد و بدالصوب سرعت نمود او ازین آگهی شادمانی اندوخت و بکشاده پیشانی مقدم را مغتنم شمرد از انجا که روز بازاریم بود ترکی چند را همراه آورد که در راه گزندی نرسد و پای بندگان بدگوهر نگردیم در نیم شب ناامیدی آن تیز دست آگاه دل سیه و نوید آسودگی رسانید و پیام آرامش آورد و همان لباس گردانده قدم در راه نهاده آمد و بطریق مختلف باتاق اورسیده شد بنا شتی ستر گ و خدمتی گزین بجا آورد و آرامشی بزرگ مژدهٔ سعادت در داده روز بدان سر منزل آرامیدگی بود و از عزیمانک روزگار در پناه که یکبارگی پرشانی سخت تر از پیش روی داده بود از آسمان تقدیر فرو بارید بهمانا آن مرد را بدربار طلب داشتند از ان بادیه که دو مین مرد بیهوش شد دیگر این ساده لوح نیز کر دند و مدهوش تر از نخستین گشت و رق آشنائی یکبارگی در نوردیدند از جا برآمده بدستی پیوسته شد او مقدم گرامی را پس مغتنم شمرد از انجا که در همسایگی بدگوهری شورش منشی جا داشت سراسیمگی ستر گ رو آورد و حیرتی بی اندازه کالبوه ساخت چون مردم نجواب در شدند بمقصد گاه نامتعین قدم عبارت بر داشته آمد بر چند اندیشه بکار رفت و تامل بجا آمد آرامگاهی پدید نیامد ناچار بادلی پر آشوب و خاطری غم آمود بازمیدان سر منزل رفته شد و گفت تر آنکه مردم آن زاویه از فتن آگهی ندا شتند زانیکه این گسسته رشتهٔ توکل آسایش گرفتند و زان پراگندگی بر کنار شدند رای برادر آنکه برآمدن از انجا محکم و اهمه بود بفرمان خود بهر چند گزارش رفت که بوقلمونی احوال رهنمونی است روشن و اختلاف اوضاع پرستاران دلیلی است پیدا سود مند نیامد بهر چند علامات گرانی افزایش داشت چارهٔ دیگر بدست نمی آمد چون آن بکوتاه عقل دراز سود او دید که این قباحت نامهان متنبه نمی شوند و خیمهٔ او را خالی نمی سازند روز روشن بی آنکه صلاگونه زندو حرمتی آشنائی بر زبان راند کوچ نمود زر بنه گان خیمه باز کرده رهانه شدند ناگه کس دران صحرا که نزدیک او نخاس آراسته بود ند نشیمند

و شگرف حالتی پدید آمد نه جای بودن و نه رای رفتن و نه پرده درمیان از هر طرف آشنایان دور و دشمنان صد رنگ نمایان دیدگان سخت پیشانی و عهد گزاران ناپایدار دردنگا پورما در دشت بی پناه خاک بیچارگی نشسته بار روزگار سے و ترم و روسے کار پراگنده برازناے اندوه در شدیم بهر حال برخاستن و بجاے گام برداشتن ناگزیر نمود و دران هنگامه بدسگالان راه سپر دیم حراست آگهی پرده بر چشم مردم فروهشت بیاورے پاسبانی ایزدے ازان بیم گاه برآمده وحشت خانه هراسے دو مسازی هگنان برسیل گاه نهاده و از نکوهش بیگانگان و خیر باد آشنایان رستگار بیاغچه اتفاق افتاد و پناهی روے نمود نیروے رفته باز آمد و دل را قوتے ستر گ روے داد ناگاه پدیدگشت که چندے از پژوهندگان نافرجام گذاره دارندازنگا پوسته و آمده زمانگی آسایش گزیده آمد بادلے شرحه شرحه و ظاهرے پراگنده بیرون شدیم و بهر جا که رفته مے شد بلاے ناگهانے سیاهی میکرد و گرم ناکرده جاے رهگذارے بادیه خطرناک مے گشتیم تا آنکه دران دواد و بے تابی و روا رو کورانه باغبانی نشناخت و حال دگرگون گشت نزدیک بود که قالب تهی گردد و نقد زندگانے سپرده آید آن سعادت سرشت بگونا گون مهربانے دل رفته را باز آورد و از راه نیکوئی بخانه خود برد و بغمخوارگے برنشست اگرچه گرامے برادران نکوهیده حال بیرون نشد و زمان زمان رنگ دگرگون شدے لیکن مرا برخلاف آن مسرت افزود و آثار درستی از فاتحه احوال آن لابه گرے برخواندے پدر بزرگوار خود با نیز دبهمال بوده برنطع آگهی خرامش فرمودے و نیرنگے تقدیر را تماشا کردے لختی از شب گذشته بود که خداوند خانه بدل دهی آمد و زبان بنیاره دراز کرد که با وجود مثل من دوستی درین شورش گاه کجا بسر برده می شد دامن ازین چرا برگرفته بود ندواسچه بخاطر نمی رسید بخاطر این برگزیده مرد بود پاسخ گزاردم که درین طوفان دشمن کامے از همه خویشان یکرنگ و همراهان یکدل دورے جسته آمد که مبادا ازین رهگذر آزارے بدیشان رسد لختی لبشگفتگے درامد و گفت اگر گوشه مرا خوش نمیکنید اندیشه بکار سیرو دنیا خانهاے امن را نشان داد آثار دوستی از گفتار او پدید آمد خواهش او را نپذیرفته بخویشے گزیده فرود آمدیم چنانچه دل مے خواست صفوت گاهے بدست افتاد ازان سر منزل نامها حقیقت طراز بسعادت نشان انصاف گزین و آشنایان راستی اندوز ارسال یافت و هر یک شناساے حال شده بیچاره گرے درآمد و اعراق را اطمینانے در وے داده یک ماه دیگرے دران آرامش جا بسر برده مے شد و آن برادر گرامے از آگره بفتح پورشتافت تا دران اردوے بزرگ چاره گرایان دل سوز را گرد مترگرداند صبحی آن تمام مهر دور اندیش با نهزاران در دو غم آمد و پیام روزگار سخت آورد و هانا یکے از بزرگان دولت واق سقالونے بارگاه خلافت از آگهی دستان حاسدان بدگوهر بشورش درشد و بی آنکه آئین نیاز پیش گیرد و آداب بندگے بسپرد بجد بوعالم بدرشتی پیش آمد و تندے نمود که مگر دوره سپهر آخرے مے شود و روزرستخیز نزدیک که درین دولت بدکاران شوریده مغز فراغت یادارند و مردم نیک سرگردانے این چه آئین است که بجاے آیدچنانسپاسے است که روی میدهد آن برو باز آزرم دوست بر نیکوئی او نخشوده گزارش فرمود کرامیکوئے و ازین چه کس نیخواهد جواب دیده یا نبز هوشمندے شوالیدگے راه یافته چون نام بردحضرت برج گرائی او آشفتند و برزبان آوردند گی اکابر وقت بدکاری و جان گرائی او همت بسته اند و فتواها درست کرده زمانی مرا آسایش نمیدهند و با آنکه میدانم که شیخ در فلان جاست و نشان این خلوت دادند دیده و دانسته تغافل میرود و هر یکے را بساسخے فرومینشانم تو نا دانسته میخروشے و پا از اندازه بیرون مے نهی صباح که من برود شیخ را حاضر گرداند و هنگامه علما فراهم آید برادر گرامے همان زمان این شورش شنیده شبانه شبانه بالیغار خود را رسانید بے آگهی مردم باز با ئین پیش بر لباس دیگر برآمده راهی شدیم و آشفتگے دشوار تر از همه ایام ناکامی شورش

در باطن افزود اگرچہ لختے روشن شدکہ مردم تا کجا ہمراہ اند و با شہریار داد گر تا چہا گزارش نمودہ اند و غیب دان را چگونہ بر حال آگہی است لیکن پریشانی سخت ترش ورش آورد بے آگاہی یافتن آن مردم بگاہ سر آوارگے گرفتہ آمد نور ستان آفتاب وتار یکیہاے بگمراہان وہجوم مسالک شہر وہنگامہ پژوہندگان نافرجام ویاوژنا پیدہ بار انداز نایافت قلم وبین راہ یارا کہ قدرے ازان حال گزارد ہزار زفان فصیح را الکنی رود ہد این شگافتہ زمان را کدام نیروناگزیر یا مہ اسیکی گونا گون بخرابہ روآوردہ شد لختی از شورش شہر ودیدۂ دشمنان براسودیم از انجاکہ نوازش گیہان خدیو تبازگے معلوم شدہ بود رایہا بران قرار یافت کہ اپسی چند سامان نمودہ آید وازین خرابہ بدان مصر اقبال شتافتہ شود وبرخت گاہ فلانے کہ راست بازی دیرین درمیانست رفتہ آید باشد کہ این غوغا فرونشیند وپادشاہ دست بخشایش برکشاید ناگزیر یائین بچنگان سامان راہ نمودہ شبی تیرہ تر از روز ون حسد سگالان ودراز از عمر افسانہاے بیہودہ ایشان براہ دراہیم بامام کاریہاے قلاوز وکجرویہاے او در روزگاہ سحرے بدان تیرہ جا رسیدہ شد آن ناشناسا اگرچہ ازجا نغزید یا نہ چندان داستان بیم برخواند کہ بگفت درنیاید وازراہ مہربانی برزبان آورد کہ اکنون وقت گذشتہ است وخاطر اقدس قدرے آزردہ اگر نہ شتہ ازین آمدن مے شد گزندے نمیرسید وبآسانی کار دشوار ساختہ میشد درین نزدیکے رہی نشان دارم روزے چند دران خمول گاہ باید بسر برد تا خاطر مقدس شاہنشاہے بنوازش گراید درگردونے ننشاندہ روانہ آلصوب گردانید بگونا گون اندوہ ہم آغوشے دست داد چون بدانجا رسیدیم ہمانا کارورزے کہ بامید او فرستادہ بود نصیبت دشت دران خرابہ بصور ریجا فرو شدیم دارو غہ را بنجوانند نامہ اصطباح افتاد دو آثار دانائی درنواحے نایافتہ طلب داشت از انجاکہ تنگے وقت بود براہ انکار شتافتہ شد و در کمتر زمانے پدید آمد کہ این قریہ منسوب بہ یکے از رنگین دلان شوریدہ مغز است او از سادہ لوحے بدینجا فرستادہ بصید بے تابے واندوہ ناکے خود را ازان سر حلہ بیرون انداختم و راہبرے ناشناسا گرفتہ بدہے از دار الخلافہ اگرہ کہ بوے آشنائی ازانجاے آمدہ نور دیم آن روز سے گروہ بسیار ہ شتافتہ بدان عزیمت گاہ بپیوستیم آن نیکو خصال مردمیہا بظہور آورد لیکن پیدا شد و در انجا نیز یکے از اہل ستیزان کشت وکار دارد و در چند گاہ بدین صوب گذارہ نماید دست ازان باز داشتہ در نیم شبی بادلے نژندہ نور گشتیم و سحرے بدار الخلافہ آگرہ در آمدہ زاویۂ دوستی بدست آوردہ شد و لختے درین خاک دان نامردمے وخواب گاہ فراموشے و دیو سار ناہلی و ننگ بار کم منی دم آسائش گرفتہ آمد لیکن زمانے نگذشتہ بود کہ ازان خیرہ رویان خدا آزار وکام گزاران بے آزرم نام برزبان رفت ہمانا کہ در ہمسایگی چنین نارستی آشفتہ رائی دشوریدہ کارے بر زبان مغزے باشد ساحت ضمیر را غمے تازہ گرفت وسر گردانے شگرف روے آورد وازانجاکہ قدم از نگاپور سرازآہنگ شبگیر وگوش از بانگ درا وچشم از سنان بخوانے فرسودہ شدہ بود بو العجب در دے دل را فرو گرفت وگران بارغمے بینیکار دل آمد ناگزیر در فکر ہاے دیگر اندیشہ برامد وخدیو خانہ نیز بہ پیدائے جا گام ہمت بر داشت دو روز بدین کشاکش در دنے بسر بردیم و بہر زبان واپسین انفاس دانستہ روزگار پرے میتند تا آنکہ سعادت منشی بخاطر آن پیر نورانے گذشت بکوشش صاحب خانہ وحیت وجوے سخت او پیدا گشت و بہزاران مژدۂ عافیت آورد و در ساعت بدان مقصود گاہ رفتہ شد و از شگفتگی دل وکشادگے پیشانی خدیو خانہ گونا گون مسرت روے داد نسیم کامیابی بر گلبن آمال وزید و آبنے دیگر بریدروے کار آمد اگرچہ از ارباب یقین نبود از سعادت بہرہ داشت در گناہے بہ نیکنامے نمیرید و در کم مایگے تو نگرے مے نمود و در تنگدستی گشادگے و با پیرزالے برنائے از نامایۂ حال او مے تابید غلوتے دل گرین بدست افتاد و باز از سر نامہ نویسے بنیاد شد و چارہ گرانی پیش آمد و ماہ درین آسایش جا اقامت شد و در مقصود کشایش یافت خیر سگالان حق بسیج بیاورے برخاستند و کاردانان عجب تبار بدگارے نشستند نخستین بنجان مہر افزاے دوستی و گفتار دل آویز آشنائی فتنہ سازان حیلہ اندوز دو کم عیاران ناسنجیدہ کار را

چارہ فرمودند و پس ازان دستان نیکوئے شیخ را بہ پیشگاہ خلافت رسانیدند و بطرز دلکشا و آئین عاطفت فزا عرضہ داشتند و از تک و تاز اقبال آرائے بمقتضائے دوربینی و قدرشناسے پاسخہائے مہر آمود گزارش نمود و ازراہ مردمے و بزرگے طلب داشت چون مرا سر تعلق فرو نیامدے ہمرہے نگزیدم آن پیر نورانے با مہین برادر روے نیاز بدرگاہ ہمایون آورد و بگونا گون نوازش پادشاہانہ پایہ والا یافت و بکنار گے ز بنور خانہ ناسپاسان خموشید و عالم بر ہیجوردہ آرام گرفت و ہنگامہ درس و خلوتگاہ تقدس را آئین بستند و زمانہ آئین نیکوان پیش آورد در باسے ای شب نکنی آن ہمہ پرخاش کہ دوش ✤ راز دل من کمن چنان فاش کہ دوش ✤ دیدے چہ درازبود و شبینہ شبم ✤ بان ای شب وصل آن چنان باش کہ دوش ✤ و ہم درین نزدیکے پدر بزرگوار بمطاف حضرت دہلی توجہ فرمود و مرا با برخے متعینان محفل قدسے ہمراہ گرفت ازان سال کہ بدار الخلافۃ اگرہ رحل اقامت انداخت دران زاویہ نورانی چندان تماشاے عالم ملوے بود کہ نوبت بگاہ کردن بدیع سفلی نمی رسید یکبارگے این خواہش گریبان دل را بر گرفت و دامن ہمت بر کشاد و مرا کہ بجز نسب نطفے ابوت پیوندہاے معنوے بود بیگانہ نوازش اختصاص دادہ بارگشاے راز گشتند و تفصیل این اجمال آنست در لوامع سحرے کہ دل باسمان پیوستہ بود و بر نطع نیالیش گرسے نیازمندے میرفت درمیان خواب و بیدارے خواجہ قطب الدین اوشی و شیخ نظام اولیا نمودار گشتند و لبسیاے بزرگان را انجمن شد و بزم مصالحت آراستہ آمد اکنون بعد خواہی برسر تربت اینان رفتہ شود و در ان سرزمین لختی بآئین ایشان پرداختہ آید پدر بزرگوار بطرز رضا کاران سعادت فرجام خط ظاہرے فرمود و باستماع اغانے دنیر نگے ابریشم نمی پرداخت و وجد سماعے کہ درمیان صوفیہ شیوع دارد نمے پسندید و خداوندان آن طرز را طعنہ زدی و ہموارہ برزبان گوہر آمود گذشتے بر تقدیر برابر برسے غنی و فقیر و ستایش مگو ہش و خاک و طلا کا اثیر الکبط روائی این کار است سکبرسے تلوین باخود دار و لغزشگاہ آگاہ و لان شعر دی و پرہیز سخت فرمودے و کنارہ گرفتے و دوستان را باز داشتی ہمانا درین شب این غنودگان شبستان آگہی کہ بدین گرد ار سفر و لپسین نمودہ اند از درستی نیت و رستی کردار چنین پژوہش فرمودند و دل این پیر از پرست رار بودند دران سفر سعادت بر بسیارے از خفتگان آن گل زمین عبور افتاد و نورہا در دل تابید و فیضہا رسید اگر سر گذشت را بتفصیل نویسد جہانیان افسانہ پندارند و بہ بدگمانی دامن آلاے عصیان آنید تا آنکہ مرا از زاویہ تجرد بدرگاہ تعلق برد و در دولت کشودند و پایہ والاے اعتبار یافت حال مدہوشان حرص دہ زدگان حسد کالیوہ شد مرا دل بدر د آمد و بر پراگندگے ایشان خاطر نخستو دہ باز دیہال پیمان درست بر بست و با خود قرار دادہ کہ زیان کار سے این نابینایان کہ چراغ بے نور و نشان بے نشانند از رستہ خاطر درست کار بر خیزد و در برابر آن بنجر بنیکوئی بدل رہ نیابد بیاورے توفیق ایزدے برین اندیشہ چیرہ دستی یافت و مرا نشاط دیگر پدید آمد و ہمت را پیروے تازہ مردم از تباہ کارے عبرت گزیندند و مم آسایش بر گرفتند پدر بزرگوار باندرز گوئے برنشست و بآزرم ستیزے و کج گرائے و ناحق و نارسائی مردم گزارش نمود و در ہنرائے بدکاران اہتمام فرمود و لختی درافشاے راز بستہ کشیدہ عنان بود و از پاسخ آن ولی نعمت شرمندگے داشت آخر الامر ناگزیر سر گذشت خویش بموقف عرض رسانید و جوش ہوتہ او را چارہ گر شد و صدگرہ خاطر کشود و ناسور کہن فرہم آمد القصہ بطولہا چون رایات ہمایون در دار السلطنۃ لاہور بہجت مصالح ملکی توقف فرمود و خاطر از جدائی آن پیر حقیقت اسیگی داشت در سال سے و دوم آلہی مطابق تہصد و نود و پنج ہلالے التماس تقدم گرائے نمود آن غنچہ سازے الفتم آفاق آرزو پذیرفتہ بیست و سوم خورداد الہی سال سے و دوم موافق شنبہ ششم رجب سال مذکور سایۂ عاطفت بر بین کثرت آرائے وحدت گزین انداخت و بگونا گون نوازش سر بلندے بخشید ہموارہ در گوشۂ انزوا خرسندے فرزودے و دست از ہمہ باز داشتہ بآوارہ نویسے روزگار خود و پیرایۂ نفس ابو البدائع روزگذار امیدے اگرچہ بعلوم ظاہر کمتر

پردا خی لیکن ہموارہ در ذات وصفات ایزدے سخن فرمودے وعبرت را مائہ برگرفتی وبرکنار از ادے نشستی ودامن ستکارے گرفتے تا آنکہ مزاج قدسے لختے از اعتدال آخیشے دگرگونگے پذیرفت ہر چند ازین قسم رنجورے بسیار شدے این بار از سفر واپسین آگہی پذیرفتند واین شوریدہ را طلبیدہ سخنان ہوش افزا بر زبان رفت ولوازم وداع بظہور آمد چون ہمہ در پردہ سخن میرفت ودے درمن گمان بردہ راز دگر دانیدہ بود ندپس خون دل فروخورد وخویشتن را بصد بیتابے قدرے نگاہ داشت ونفس گیرای ان پیشوای ملک تقدس لختی آرمید پس از ہفت روز در کمال آگہی وعین حضور بیست وچہارم امرداد ماہ الٰہی ہفتادہ ذیقعدہ ہزار ویک ہجرت بریاض قدس خرامید نیز سپہر شناسائی درحجاب شد ودیدۂ عقل ابزد شناس تاریک گشت پشت دانش دوتائی گرفت دانائی را روزگار سپرے آمد شعر مے رواز سرنہاد عطار دقلم در شکست قطعہ رفت انکہ فلک بنام جہان بود در جہان ✤ دریاے آسمان معانی کشودہ بود ✤ بی او یتیم مردہ ودلہا قرباے او ✤ کو آدم قبائل وعیسے دوم بود ✤ چنانچہ لختے درجاے خود گزاردہ آمد چون برخے از حال گرامے نیاکان خود را نگاشت لختے از خود ہمے گوید ودرے خاے میکند وسخن را آبے میدہد وزبان را بندے می کشاید ✤

ذکر قبائل

نفس قدسے مرا بابدن عنصرے در سال چہار صد وہفتاد ودوم جلالے مطابق نہصد وپنجاہ وہفت ہلالے از مشیۂ البتے نہ نہ ہنگاہ دنیا خراشش شد در یک سال وکسرے شیوز بانے کرامت فرمودند ودر پنج سالگی اگاہی ہاے غیر متعارف روآورد ودر پنجم سواکشودند در پانزدہ سالگی خزائن دانش پدر بزرگوار را گنجور آمد چہ سہر معانے را پاسدار این شد وپا بر سر گنج نشست ونشگفت تر انکہ از نگرش سپہر بوقلمون ہموارہ خاطر از علوم مکتسبی ورسوم زمانے دل زدہ وخواہش رسیدہ ولمیع در گریز بود وہیشترے اوقات کمترے فہمید پدید بر نمط خویش افسون آگہی دمید ودر ہر فنی مختصرے تالیف فرمودہ بیاد دادے ومرا اگرچہ ہوش افزودے از دبستان علم چیزے دلنشین نیامدے گاہ مطلقاً در نیافتی ودرمانے اشتباہ ہا پیش راہ گرفتے وزبان یاورے نکردے کہ آن را بر گوید بجاب لکنی می آورد یا تنومندے سخن گزارے نداشت دران انجمن بگریہ افتادے وبنکوہش خود در شدے درین اثنا مرا بیکی از مقاہیر کونی علاقہ خاطرے پدید آمد ودل ازان کم مبنی وکوتہی شناخت باز ماندروزے چند برین نگذشتہ بود کہ ہمزبانی وہم نشینی او جویاے مدرسہ گردانید وخاطر بتاب رسیدہ را بدانجا فرود آورد وازنیرنگے تقدیر یکبارگے مرا بر دوندو دیگرے آور دندر باعی ✤ در پیشدم ماحضرے آور دند ✤ یعنے زشراب سانحے آور دند ✤ کیفیت او مرا ز خود بیخود کرد ✤ بردند مرا و دیگرے آور دند ✤ وحقائق حکمی ودقائق دبستانی پرتو ظہور انداخت وکتابی کہ بنظر ندرآمدہ بود در شمن تراز خواندہ نمایش داد اگرچہ ہوسے خاص بود کہ از عرش تقدس نزول صعودے فرمود لیکن الفاظ کہ اے پدر بزرگوار وبیاد دادن نقاوہ ہاے ہر علم وناگستہ شدن این سلسلہ یاودے سترگ نمود وگزین اسباب کشایش گشت دہ سال دیگر بر دو اگوئے خویش وافادۂ مردم شب از روز نشناخت وگر سنگے از سیرے جدا نیارست کرد وخلوت را از صحبت تمیز متوانست گردانید وبا راے جدا کردن غم از شادے نداشت غیر از نسبت شہودے ورابطۂ علمی پگیرنمی فہمید آشنایان طبیعت از نیکہ دو روز وسہ روز سپرے میشد ونداوردے نمے آمد نفس واش اندوز را بد وسیلی نمیشد بحیرت درے افتادند واعتقادے افزودند چنان پاسخ میداد کہ استبعاد از الف وعادت برخاستہ بیمار را طبیعت او بمعارضہ مرض چگونہ از خوردن دست بازمیدارد وہیچکس را شگفت نمی آمد اگر توجہ معنوے نبود امور شے ببرد چرا عجب نمایدا کثر متداولات از بسیار گفتن وشنودن از برگشت ومطالب والا از کمن اوراق تباز صفحۂ دل آور دند پیشتر از انکہ کشایش یابد واز حضیض بیدانشی براوج شناسائی برآمد نخان بر پیشینیان می یافت ومردم خردسالے را دریافتہ سربازمے زدند وخاطر بشوریدے ودل ناآزمون بر جوشیدے یکبارگے در مبادی حال حاشیہ

خواجه ابو القاسم بر طول آورند و انچه بر ملا و میر مسکفت و برخی دوستان مسوده کردے در انجا یافته شد حیرانی افزاے نظارگیان آمد دست ازان انکار بار داشتند و نظر دیگر دیدن گرفتند و روزن نایافت برآورند و در شناسائی کشادند و تحسین بیحد بهنگام تدریس حاشیه بر اصفهانی در نظر درآمد که از نصف بیشتر کرم خورده بود و مردم از استفاده ناامید کرم زده دور ساختم و کاغذ سفید پیوند داده در نوستان سحرے باندک تاملی مبدا و منتهاے هر کدام دریافته باندازه آن مسوده مربوط نگاشته به بیاض برد و درین اثنا آن کتاب درست پدید آمد چون مقابله شد دو جا تغیر بالمرادف و سه چهار جا ایزا دبالتقارب یافته شد بود گمان نشگفت زرا افتادند هر چند آن نسبت نوعی از خود و فروغ دیگر یا طرز را افزختی و دست سالگی نوید اطلاق رسید دل را از اولین پیوند برگرفت و سرکشی نخستین آرزو دار استگی فنون مانوده و جوانے شورش افزا و دزدن داعیه فراخ حوصلگی دانش و بینش را دست ملفظه جنون تازه بگوش رسیدن گرفت سودت از همه باز داشتن آویزش نمود و دران هنگام سنشاه فرینگ را مژده فرمود و اگر گوشه خمول برگرفت چنانچه در خوانیم چون تقارب آورده نیالیش گری خود انجا نقد مراعیار برگرفتند و گران سنجے را باز پدید آمد و زمانیان نبظر دیگر نگریستند و چه گفتگو ها رانگیزد او چه لمعه تنها چهره افروخت امروز که از فرسال چهل و دوم الهی است باز دل پیوندی گسلاند شورش نو در باطن پاشفته و بیت مرغ دل من نغمه واو دماند * آزاد کنیدش که نه مرغ قفس این * نمیدانم که کار بکجا خواهد انجامید و کدام بار انداز بغور رسی خواهد شد لیکن از آغاز هستی تا حال اختر آرائی آنچه مرا در کنف حمایت خود گرفته است که از بار پیشتر که از خود و کوشش خود برآیا آنرا مکافات چه باید نمود * ازانجا که شماره انعم ایزد یگانه سپاس از بیست لختی ازان مینویسد دل نیروی بخشد نخست نعمتی که در خود یافت نزاد بزرگ بود که دیده دهنی نگریستن را بپاکی نیاکان چاره شود و گرنه بدان مداوا ے علاج شورش درونی آیینه پاکه در دریا بدارد و آتش را بآب و گرم را بسرد و عاشق را بدیدار * دوم ستاد بزرگان رهنمای زمان سرگاه بزرگان پاستانے نمیدانند بیگانگان تفاخر نمایند من اگر بنیروی پاشاه صورت و معنی نازش کنم چرا شگفت نماید * سوم طالع مسعود کمرا در چنین خجسته روزگار ازشیمه تقدیر برآورد و ظلال قدس سلطنت بر من او فتاد * چهارم شرائف الطرفین از بدو سختی گزارش نمود و ازان دو دمان عفت چنین بدکام رجال را فراهم داشت و همواره وقت گرامے بستود مگے اعمال آرایش داد کے ازرم را با نیروی دل بکجا کرده بود و کردار را با گفتار پیوند یک جهتی داده * پنجم سلامتے اعضا و اعتدال قوی و تناسب آن * ششم استداد ملازمت این دو گرامے ذات قدسے حصارے بود از آفتهاے درونی و بیرونی و پناهے از حوادث انفسی و آفاقی * هفتم بسیاریے صحت و نوش داروے تندرستی * هشتم منزلت شایسته * نهم بینشی از روزے و فرسندی بحال * دهم شوق روز افزون رضا جوئی والدین * یازدهم عاطفت پدر بیش از حوصله روزگار بعنایتهاے گوناگون نواختے و با بوا لاآبائی دو دمان والا اختصاص داده * دوازدهم نیازمندے درگاه انیزدے * سیزدهم در یوزه زاویه نشینان حق گزین و خرد پژوهان درست عیار * چهاردهم توفیق برد وام * پانزدهم فراهم آمدن کتب در اقسام علوم بے مذلت خواهش راز دان سرکیش آمد و دل از بسیارے واسو خت * شانزدهم پیوسته تحریص نمودن پدر بر شناسائی و مرا بخیالات پریشان نگذاشتن * هفدهم همنشینان افزا * هیجدهم عشق صورتے که شورش خاندانها و زمین لرزیا لیستها باشد مرا در بهر منزل گاه کمال آمد و از نیرنگے بوالعجب لحظه لحظه شگفتگے نو بر اندوزد و زمان زمان بتحیر فروشود * نوزدهم ملازمت گیهان خدیو که ولادتے دیگر بود و سعادتے تازه * بستم برآمدن از رعونت بسیاسن ملازمت گیتی خداوند * بست و یکم رسیدن بصلح کل به برکات التفات قدسے لختی از گفت بجد شے آمد و به نیکان سر طائفه اشتی نمود و بدلان را عذر پذیرفته بطرح مصالحت انداخت الله تعالے از لوامع آگهی نقش بدسے دور سازد * بست و دوم ارادت خدیو خدا گاهان * بست و سوم برگرفتن و اقصا بخشودن او رنگ نشین فرهنگ آرا سے بی سفارش دیگران و تکاپوے من * بست و چهارم برادران دانش آمود سعادت گزین رضا جوے نیکو کار زمین برادر خود چه گوید که با آن کمالات صوری و معنوی بی رضا خاطر

سخن شوریده حال قدمے بر نمیداشت و خود را وقف دلجوئی من کرده سرگرمے را پای مردیوے و نیک اندیشے را دست مردی در نصاب
خود چنان می سراید که مرا تا توانائے ثناے او نیست چنانچه در قصیده فخریه سیفر باید ابیات جائیکه از بلندے و پستی سخن رود * از آسمان
سر آمد و از خاک کمترم * با اینچنین پدر که نوشتم سکارمش * در فضل مفتخر زگرامے برادرم * بریان عقل و فضل ابو الفضل کردمش * دارد
زمانه مغز معانے مطرم * صد ساله ره میان من و اوست در کمال * در عمر گر از و دو سه سالے فزونترم * در چشم باغبان نشود قدر
اولبند * گر از درخت گل گذرد شاخ عرعرم * ولادت او در سال چهار صد و شصت و نه جلالے مطابق ۴۵۹ صد و پنجاه و چهار هجریست همدرت
او را کلام زبان نویسد لختی درین نامه نگاشته و درد دلی بیرون داده و آتشکده و آب بیان فرو نشانده وسیلاب را بند شکسته و آتشکباے
را پاے مرد شده تصانیف او که ترازوے گویائی و میزانی هست و مغز ار سرخان و دستان زن مهارت سرائی کنند و خبر کمال او گویند و باد
شمائل او نمایند دیگر شیخ ابو البرکات و الدا و در شب هفتم مهر ماه جلالے سال چهار صد و هفتاد و پنج موافق شنبه مقدم هم شوال نصد و شصت قمری اگرچه پایه و الاے آگهی نیندوخته
لیکن بهره فراوان از دردمندی و آشفته شیرازه مالی و کارشناسی از پیش قدمان شمارند و در نیک دانی و دلپذیر سخن چیرگی و خبر سنگالی امتیاز تمام دارد و دیگر شیخ ابو الخیر علاء الدین
روز آبان هم صد و نود سال چهارم الهی مطابق صد و شصت و هفتم هالی مکارم اخلاق و شرائف اوصاف خوی ستوده او است نزد یگانه
یگانه شناسد و زبان لسان را لسان اعضا بفرمان خود دارد گویند شیخ ابو الکارم و الد او در شب آذر مهر روز اردی بهشت سال چهارم الهی مطابق دوشنبه بیست و سوم شوال
نهصد و هفتاد و شش اگرچه در سایه کمال لختی بیشتر بخویش رشد نفس گیرای پدر بزرگوار او را بر جاده دینداری و پرهیزگاری آورد و بسیارے از معقول منقول پیش آن آبادے روزگار نفسے
واقفی تعلیم یافت و لختی پیش تر گرد حکمتهای پیشینیان بر میخت الله شیرازی تلمذ نمود و بدل راه دارد امید که بسامان مقصود کامیاب گردد و دیگر شیخ ابو تراب ولادت او
روز رشن بیجد بهمن ماه سال بیست و پنجم الهی موافق جمعه بیست و سوم ذی حجه نهصد و پنجاه و دو هجری اگرچه والده او دیگر است لیکن سعادت
در سایه دارد و به کسب کمالات مشغول دیگر شیخ ابو الحامد ولادت او روز فرو داد ششم دی ماه سال سی و شصت الهی موافق
دوشنبه سوم ربیع الآخر هزار و دوم دیگر شیخ ابو رشید ولادت او روز اسفندارمذ پنجم بهمن ماه الهی سال سی و شصت مطابق دوشنبه
غره جمادی الاولے سال مذکور این دو فرزانه خاندان سعادت اگرچه از قم اند لیکن آثار اصالت از جبین ایشان پیداست و آن پیر
نورانی از مقدم ایشان خبر داده نام مقرر گردانیده بود و پیشتر از ظهور آنها رخت هستی بر بست امید که با نفاس گرامے او هنچنین دولت
نیک روزے گردند تا نیکو نیماے گوناگون فراهم آید برادر نخستین رخت هستی بر بست و علمے را در غم انداخت امید که دیگر فرزندان
بر و مند را در نشاط کامرانی و سعادت دو جهانے دراز عمر گردانا دو بخیرات صوری و معنوے سر بلندی نخستا دو بیست و پنجم مهر ندکه خدائی
بخاندان آزرم شد و دودمان دانش و خاندان اعتبار پذیرفت کاشانه طاهر را رونقے نفس کج گرا را امهاے پدید آمد و هندی و ایرانی
و کشمیرے نشاط خاطر گشتند بیست و ششم گرامے فرزند سعادت افزا روزے گشت ولادت او در شب رشن هیجدهم دی ماه سال شانزدهم
الهی موافق شب و شنبه دوازدهم شعبان نهصد و هفتاد و نهم پدر بزرگوار او را بنام عبد الرحمن موسوم گردانیدند اگرچه هندوستان نهاد است
اما مشرب یونانی دارد و دانش می اندوزد و از سود و زیان روزگار فراوان آگهی اندوخته و آنانیکه از ناصیه او پیداست و خلیفه والا قدر
او را بکمال خود منتسب گرداند بیست و هفتم دیماه بیست و پنجم شب ایران سی ام امرداد ماه الهی سال سیصد و شش مطابق جمعه سوم ذیقعده
نهصد و نود و نه هلالے در ساعت سعادت افزا فرزندے نیک اختر پدید آمد عنایت ایزدے روی آورد گیتی خداوند آن نونهال
سرا بستان سعادت را بشوتن نام نهاد امید که بجلائل کمالات دینی و دنیاوی فائز گردد و بسعادات جاوید نشاط اندوزد بیست و هشتم
دوستی مطالعه کتب اخلاق بیست و نهم آگهی یافتن از نفس ناطقه سالها دراز بمقدمات بیانی و عیسائی طلبگار بود و با صاحبان این
هوش آمیزش بسیار شد و دلائل ذوقی و شهودی و اکتسابی و نظری بنظر در آمد راه شبهه بسیتگی نیافت و خاطر آرام نگرفت بسیاس

عقیدت این گرہ کشودند و دلنشین آمد کہ نفس ناطقہ لطیفہ است نہانی سواے بدن او راست تعلقی خاص باین پیکر عنصرے سمی ام آنکہ از پارسا گوہرے شکوہ بزرگان صورت مراز گفتار حق باز نداشت و دانش مینش اندوز را رہنمون شنا دیم گزند مالی و جانی و ناموسے تفرقہ درین غمیت نیندا خت و رفتار آب کردار جویبارے کردسی و یکبے مہمل دل بہ اعتبارات دنیا سی و دوم توفیق یکاشتن این گرامے نامہ اگرچہ عنفوان این کتاب الہی محمدت ایزدیست کہ بزبان نیرنگے اقبال روزافزون مے سراید و سپاس نعمت رسیدگے بزرفان قلم می گزارد لیکن ہرگونہ آگہی را چشمہ ساریست و گروہا گروہ دانش را معدن حدیقہ گان کارگزارا رہنمون و منزل سرایان خجستہ فروش را زر و نصیبہ خردان را سرمائہ نشاط و جوانان را اسباب رعونت و پیران تجارت روزگاران یکجا یابند و بخشندگان زر و سیم عالم آئین مردے از و شناسند گوہر بینایے را روزنگاہ و حرم کیان آزادے را زین پرورد ہ صبح سعادت دراز روزن نہر کارگاہ ہنر ژرف دریاے گوہر آفرینش ناموس آرایان سعادت نہاد روشن از و آموزند و دین داران حق پژوہ بدیدبانی نامۂ اعمال عشرت اندوز ند بازرگانان ہر متاع آئین سود برگیرند و جان نثاران عرصہ کندآوارے لوحۂ ہمت آموزے از و بر خوانند تن گہ ازان نفس آرائے آئین نکوکارے از و برد ارند اخلاص طرازان بخت آوراز و ذخائر بے منتہا فراہم آورند آرامش گزینان نزہتگہ حقیقت بیاورے آن کامیاب خواہش گردند **ابیات** یکی نامۂ ساختم برشگفت ✤ کہ ہر دانشی زو توان بر گرفت ✤ چنان گفتم این نامۂ نغز را ✤ کہ روشن کند خواندنش مغز را ✤ ازین نغمتاے گوناگون مژدۂ آن می رسد دل سامعہ افروزے شود کہ خاتمہ کار بر نیکوئی شود و ابد سعادت یاورے نماید اگرچہ پور مبارک امروز مور داصداد و عبرت نامہ جہانیان ہست و ہنگامہا مہر و کین در خورش ایزد پرستان حقیقت پژوہ ابوالوحدۃ گویند و یگانہ بندۂ دادار یہمال شمارند و کند آوران عرصہ دلاوری ابوالہمۃ نام نہند و از نیکتائیان ہستی دشمن اندیشند و خرد ہموارہ بابو الفطرتے بسر آید و از گزیدہ مردم این دو دمان عالی نشاسد و در دفاتر عوام کہ آشوبخانہ بے تمیزیست برخے پرستار دینی نسبت دہند و از فروزندگان این گرداب نپندارند و طائفہ از منہکان کفر و الحاد انکارند و از نکوہش و سرزنش انجمنہا بر نخیزند **بیت** صد دستان بو العجب آید بروے کار ✤ حیران شوند گر دو سہ حرفے رقم کنم ✤ و لله الحمد کہ از این مراتب از تماشاے شگرفکارے روزگار بیرون مے شود و بزنکوہندگان و مدحت سرایان از خیر سگالے کیرون نمی رود و زبان و دل را نفرین آفرین نے آلاید **ابیات** شناسندہ گر نیست شوریدہ مغز ✤ نبہرہ شناسد زدینار لغز ✤ ہنر تا بداز مردم گوہرے ✤ چو نوراز نمہ دزتاش ازمشتریے ✤

اولیاے ہند

از آنجا کہ در یوزہ گر الہی بندگان ہست و دوستی این گروہ در سرشت بگزارش برخے از بنیان گزاد بود یا خواہگاہ درین آباد بوم دارند این نامہ بانجام نپیرسانند کہ سرمائہ پذیرائی دلہا گردد دوست آویز جاویدسعادت فراہم آید از گلشن سرائے حقیقت بوئے بر شنود و دست مژد فراوان رنج برگیرد **لغت** اولیا جمع ولی ہست آن را از ولی بمعنی نزدیکے برگرفتہ اند ہمانا معنوے قربت نیخواہند و گروہے ولایت بکسر او و در تلوین بر گزارند و بفتح در تمکین و جمع نخستین را پایۂ عاشقے اندیشند و پسین حال معشوقے خداوند اولین ولی باشد خدیو دومین والی و بر خے بفتح از قرب انبیا بر گوید و بکسر از اولیاو در کہن نامہا فراوان معنی بر نگاشتہ اند و گزیدہ آنکہ شناسائے دادار یہمال باشد و بر ہمت بجز او نگراید مراحیرت فرو گرفتہ خاک ذرۂ امکان را با آفتاب وجوب چہ نسبت و نہایت پذیرا را بغیر منتہی چہ پیوندد و کے نزد من آنست کہ چہار خوے گرامے اندوزد و از ہشت نکوہیدہ بپرہیزد و ہموارہ از کارآگہی بانفس ہژر فضنہ آویزش فیروزے کند و دے از دستان سرائی او نغنود و این پایۂ والا بایزدے تائید و رہنمونے نجست بدست او فتد لیکن

گاہ بدم گیرای میباید شود گاہ بے او پیش را او یسے خوانند ازان حال اویس قرن و برخ برگوید دخمین را صاحب کشف المحجوب
دوازده سلسله برگزارد و ازان دور انا سره نپندارد ۱ محاسبیان ۲ قصاریان ۳ طیفوریان ۴ جنیدیان ۵ ثوریان
۶ سهلیان ۷ مکیبیان ۸ خرازیان ۹ خفیفیان ۱۰ سیاریان ۱۱ حلولیان ۱۲ خلاجیان دخمین گروه را سرچشمه فیض
ابی عبداللہ حارث بن اسد محاسبے بصریست علم ظاہر و باطن اندوخته بود و نشیب و فراز راه نیکو میدانست اوستاد وقت بود خداوند
تصانیف سال دویست و چهل و سه هجرے در بغداد رخت هستی بربست و ازان رو که همواره امارهٔ روزگار رویش درست میگرفت
بدین نام برخواندند دومین به حمدون پور احمد بن عمارهٔ قصار گروند کنیت ابو صالح پیش نورے دانش آموخت و از سلم بن حسین
باروسے و ابو تراب نخشبی و علی نصر آبادی فیضها اندوخت و با ابو حفص حدادے بود و پایهٔ کمال یافت جهانیان زبان پیغاره بر گشودند
سیه داشتند سال دویست و هفتاد و یک در نیشاپور و اپسین سفر نمود سومین به طیفور بن عیسے بسطامی نیایش گرے نامند کنیت بایزید
بزرگ نیاک او سروشان نام مجوس بود از بزرگان درغفوان شنا سائی فنون علم اندوخت و به پایهٔ اجتهاد برآمد پس از رسمی دانش
برگذشت و بوالامر تبه آگهی رسید با احمد خضرویه و ابو حفص حدیجے معاذ همسر بود و شقیق بلخی را دریافته سال دویست و شصت و یک و
بگزارشے دویست و سے و چهار بعلوے عالم شتافت چهارمین پیر و جنید بغدادی کنیت ابوالقاسم لقب قواریرے و زجاجے
و خراز است پدر او آبگینه فروخته و خود خز بلخ فته نیاکان آوازنها مندوزاد و باش او در بغداد از سرے سقطی و حارث محاسبی
و محمد قصاب لختی حقیقت اندوخت و خراز و رویم و نوریے و شبلے و بسیارے بر گزیدگان حق بوے نسبت درست کنند شیخ ابوجعفر
حداد گوید اگر عقل مرد بودے بصورت جنید برامدے سال دویست و نود و هفت یا هشت یا نه رخت هستی بربست پنجمین از گنجور
نوریے سیراب دل نام او احمد بن محمد و گویند محمد بن محمد مشهور با بن لغوے پدر او خراسانیست و مولد و منشا بغداد او از بزرگان
والاشناخت و کردار است با سریے سقطی و محمد قصاب و احمد ابوالجواریے صحبت داشته و ذوالنون مصریے را دیده بود و از همسران جنید پندارند
لیکن لختی تیز تر دریسال دویست و هشتاد و شش ازین سنجی سرا درگذشت ششمین بسهل بن عبداللہ تستریے باز گردند شاگرد ذوالنون
مصریست از والاپاکان این تنگ راه است از اقران جنید هشتاد سال عمر یافت و در محرم دویست و هشتاد و سه زندگے بسر آمد
هفتمین به محمد بن علی حکیم ترمذی باز گشت نمایند کنیت ابوعبداللہ با ابوتراب نخشبی و احمد خضرویه و ابن جلا صحبت داشت و در
علم ظاهر و باطن چیره دست بود فراوان تصنیف و خارق عادت از و برگزارند هشتمین روبا بوسعید خراز دارند نام او احمد بن عیسی الخراز
است بدوستی صوفیان بمصر رفت و در مکه مجاور شد و موزه دوزے میکرد و شاگرد محمد بن منصور طوسے است و با ذوالنون مصرے و سریِ سقطی
و ابوعبید بسریے و بشر حافی صحبت داشت و سعادت اندوخت چهار صد تصنیف بر نوشت و ناشناسندگان او را کافر پنداشتی در سال
دویست و هشتاد و شش از عالم بندخواجه عبداللہ انصاری گوید که هیچکس از مشائخ به از وے نشناسم در علم توحید نهمین در بوزه از ابوعبداللہ
محمد بن خفیف کنند پدر او شیرازیست شاگرد شیخ ابوطالب خداوند علم صورت و معنی بود خرزج بغدادی و رویم را دیده و با لتانی و یوسف
بن حسین رازی و ابوحسین مالکی و ابوحسین مزین و ابوحسین دراج و بسیارے بزرگان را دریافته بود و فراوان تصنیف دارد و در سال سه صد
و سی و یک خواب و اپسین نمود دهمین با ابوالعباس سیارے باز گردند نام قاسم و رخت زادهٔ احمد بن سیار مرو زیست شاگرد ابوبکر واسطے
علوم ظاهر و باطن اندوخت و والاپایگے در کردار بدست آورد سال سه صد و چهل و دو ساغر زندگے او لبریز گشت یازدهمین گروه
اینان طیفوریان و مشتمل است دوازدهمین سرچشمه این طائفه فارس است از اصحاب حسین بن منصور حلاج بغدادے و او غیر حسین منصور
مشهور و برین دو زبان طنز برگشاید در هندوستان چارده سلسله برگزارند و آنرا چارده خانواده نامند و ازان دوازده جز طیفوریان

جنیدیان مذکورند ۱ حبیبیان ۲ طیفوریان ۳ کرخیان ۴ سقطیان ۵ جنیدیان ۶ گازرونیان ۷ طوسیان
۸ فردوسیان ۹ سہروردیان ۱۰ زیدیان ۱۱ اعیاضیان ۱۲ ادھمیان ۱۳ ہبیریان ۱۴ چشتیان گویند امیر المومنین
علی را چہار خلیفہ بود حسن حسین کمیل حسن بصری سر حلقۂ سلاسل حسن بصری را دادند داود و خلیفہ داشت حبیب عجمی نہ نخست از وجوش
معرفت زدند دیگر عبد الواحد بن زید پنج پسین از و سیراب دل شدند داد حسن بصری از کنیزان ام سلمہ است نام او عمر خطاب بنہاد
یتیم ماندہ بود در سر آغاز آگہی گوہر فروختے از روشن ستارگے راہ تجرید گزید و خویشین را در ریاضت گرے بگداخت و فربہے معنوے
اندوختہ ہر ہفتہ وعظ برگفتی و مجلس آراستی چون را بعہ حاضر نشدے بدان نپرداختے گفتند از نیامدن پیر زنے چرا دست ازان
باز کشتے گفت غذائی کہ فیلان آمادہ باشد بکار مہران نیاید او آن حبیب عجمی نسبت درست کنند و از مالداران بود و روزگار بریا
گذراندے از بہر وزے لختی چشم بنیش کشودہ شد از حسن بصری راہ یافت و فراوان مردم از و سعادت اندوختند روزے حسن بصری
ازینجا و شان حجاج بگریخت و بصومعۂ حبیب رشد سہ ہنگان از و پرسیدند حسن کجاست گفت درون صومعہ چون پژوہش رفت
او را نیافتند حبیب را سرزنش کردند و گفتند ہر چہ حجاج بشما میکند در خورست گفت من خبر راست نگفتہ ام اگر شما ندیدید جرم من چیست
باز در شدہ ژرف نگہی بکار بردند و نیافتند خشناک باز گشتند و طنز گویان رفتند حسن بیرون آمد و گفت ای حبیب عجب ق او ستاد
نگاہ بہ شتی گفت ای استاد از راست گوئی رہائی یافتی اگر دروغ گفتی ہر دو ہلاک شدے شبی او را در تاریک خانہ سوزن از دست فتاد
از غیب روشنی بدرخشید دست بچشم نہاد و گفت نے بنے ما سوزن خرد بچراغ ندانیم حبست سوم فیض از معروف کرخے برگیرند پدر او
ترسا بود پیش امام رضا علیہ السلام کیش برگردانید و بدرجۂ سر بلندے یافت و بصحبت داؤد طائی رسید و ریاضت گری بجا آورد و
بہ نیروی درست نیتی و راست کرداری پیشوا گشت سری سقطے و بسیارے از و فیض برگرفتند سال دولیست ہجرے بعلوی عالم شتافت
و درین ہنگام گہر و تر ساہیو دبرد گردیدند و ہر یکے خواست بآئین خویش بدو بپردازد صورت نہ بست ہمانا در زمرہ ہنگاہ صلح کل جا داشت
چہارم سرے سقطے را در پے روندگیست ابو الحسن از بزرگ کارا گہان گزین کردار است و بسیارے رسیدگان را او ستاد از اقران
حارث محاسبی و بشر حافی و شاگرد معروف کرخے و ستالیش او از نیروے من ناشتا سا بیرون سال دولیست و پنجاہ و سہ از خاکدان
دامن بر چید ششم برابو اسحق بن شہریار گروند پدرش از آئین زردشتی بیرون شد و طرز اسلام پیش گرفت از شیخ ابو علی فیروز آبادی
فیض اندوخت و بسیارے بزرگان را دریافت و دانش ظاہر و باطن بدست آورد و سال چہار صد و بیست و شش از آشوبگاہ دنیا رہائی
یافت ہفتم را آنا زعلاء الدین طوسی است او شیخ نجم الدین کبرے عقد برادری داشت ہشتم شیخ نجم الدین کبرے نیایش نمایند کنیت
ابو الجناب و ابو القاسم و نام احمد بن عمر خوہ شے و لقب کبریٰ از شیخ اسمعیل قصرے و عمار یاسر و روزبہان فیضہا برگرفت و در ثنا سائی
صورت و معنی پایہ والا یافت شیخ مجد الدین بغدادی شیخ سعد الدین حمویہ شیخ رضی الدین علی لالا با با کمال خجندے شیخ سیف الدین
باخرزے و بسیارے اولیا از دم گیرائے او جاویدسعادت اندوختند سال ششصد و ہیجدہ بشمشیر در گذشت نہم از شیخ
ضیاء الدین ابو النجیب عبد القاہر سہروردے بہرہ ور علم ظاہر و باطن و الا پاگی داشت بدو از دہ واسطہ بابو بکر صدیق رسد و در طریقت
شیخ احمد غزالی نسبت درست کند فراوان تصنیف از و یادگار و آداب المریدین از و ست سال بانصد و شصت و سہ ہجرے بعلوی سرائے
نتافت دہم بہ شیخ واحد بن زید قتد الکند یازدہم بفضیل بن عیاض گزایند کنیت ابو علے او کوے فہست و نزد برخے بخاری و جز آن
سیان مہ و با در دو با ئین در ویشان بسر بردے و راہ زدی از نیک سرشتی بیدار شد و بگزین کار کرد و سعادت اندوخت سال صد و ہشتاد
و ہفت رو از جہان در کشید دوازدہم ابراہیم او ہم بلخی را پیش رو دانند کنیت ابو اسحق نیاکان او سرے داشتند در جوانی ستارۂ

نجت مندے درخشید دست از همه باز داشت باسفیان توری و فضیل عیاض و ابو یوسف غسولی هم صحبت و با علے کثار و حنیفه مرغنے و سلم خواص یار بود سال صد و شصت و یک یا دو بشام در گذشت سیزدهم شیخ عبیر و بصرے سند چهاردهم بابو اسحق شامے پیوندند او مرید شیخ علو دینور یست چون شیخ بقصبهٔ چشت رسید خواجه ابو احمد ابدال که مقدم مشائخ چشت است از وی تربیت یافت و سپس پسر او محمد چراغ ولایت برافروخت و بعد از و خواجه سمعانی خواسر زاده او آگهی پیش گرفت پس ازان پور او خواجه مودود چشتی والا پایگے یافت و پسر او خواجه احمد نیز بس بزرگ شد بهانا سهر و شمار ه را ازین دست آویزے پیدا نیست و هرگز ندیده که در کاهش نفس ذوفنون و پرستش ایزد بهمال لختی تازگے پدید آورد و معنوی فرزندان یکے پس از دیگرے چراغ آگهی افروخت او را سلسله جداگانه برگرفتند ورنه جز آن دوازده و چهارده فراوان سلسله زبان زد روزگار +

قادرے

شیخ محی الدین عبد القادر جیلی پیروے نامیده سید حسنی است و جیل دهی است ببغداد نزدیک و پدرش گیلانی پندارند در رسمی و حقیقی علوم یگانه زمان بود از ابو سعید مبارک خرقه پوشید و بچهار واسطه بشبلی میرسد بزرگے حال و شگرفے کرامات او جهان را فروگرفته در چهار صد و هفتاد و یک بدنیا آمد در پانصد و شصت و یک بدرود کرد +

بیسوے

نیازمندان خواجه احمد یسوے در حدود سالی از باب ارسلان که از کارا گاهان ترک است نظر یافت چون در گذشت از خواجه یوسف همدانی ال اندوخت ترکان او را اتا بیسوے خوانند اتا در ترکے پدر است و اولیا را بدان نامند بفرمودهٔ خواجهٔ ترکستان بازگردید و بر هنمونی رسم نغذ رندگی بپیشهٔ فرزاوان کرامات از بر گویند و چهار خلیفه بهنجوتی نامور شدند منصور اتا سعید اتا سلمان اتا حکیم اتا و بیشتر مورد ایشان از ترکستان سوگند مشائخ در اتاجات +

نقشبندے

از خواجه بهاء الدین نقشبند جاوید دولت یافتند نام او محمد بن محمد بخارے از خواجه محمد بابا سماسے نظر برگرفت و تعلم آداب طریقت بنظام سراز امیر کلال خلیفه او خواجه سماسے خواجه علی رامیتنی که لغزیان زبانزد روزگار بانز قصر هندوان مے فرمودند که آرین خاک بوی مردی می آید زود قصر عارفان شود تا روزے از خانهٔ امیر کلال بدان قصر گذشتند فرمودند که آن نکهت افزونی گرفته هانا آن مرد نزاد چون پذیرش رفت از ولادت خواجه سه روز گذشته بود پدر بزرگوار نزد بابا برد فرموده که ما این را لغزندے برگرفته ایم و رویاران کرده گفتند بانست که بایوسے او شنیده بود یم پیشوا ے جهان گردد امیر کلال را فرمودند که از فرزندمن بهاء الدین پرورش دمهربانے در یغ ندارے و فرمانیش کار بسته آمد چون لختے تلبندے گرامی شد فرمودند همت شما بلند پرداز است بدر بوزه گری دیگر دلها دستور یست ازین رو بخدمت عم شیخ پذیرفتند و فیض اندوختند و از خلیل اتا نیز بهره برگرفتند و از بابا سے رو حانیت خواجه عبد الخالق عجدوانی بکمال رسیدند و فیض پذیرے در معنی از خضر بو دارادت و صحبت از خواجه محمد یوسف همدانی خواجه چارخلیفه داشت خواجه عبد الخالق بسے از خواجه حسن انمتے خواجه احمد یسوے خواجه عبد الخالق عجدوانی خواجه یوسف از شیخ ابو علے فارمدے فیض برگرفت و او از شیخ ابو القاسم گرگانی او از دوقوس بهره مندے یافت جنید و شیخ ابو الحسن خرقانی و دیگران از بایزید بسطامے او از امام جعفر صادق عم او از دو خویش برگرفت یکے از پدر خود امام باقر و او از پدر خود امام زین العابدین او از پسر برگزیدهٔ خود امام حسین علیهم السلام دیگر از پدر مادر خود قاسم بن محمد بن ابی بکر قاسم از سلمان فارسی و او از ابا بکر گویند خواجه بهاء الدین را غلام و کنیز منبو دچون پرسش رفت فرمود بندگی با خواجه یکے راست نیابد یکے پرسید سلسله شما کجا میرسد فرمود سے از سلسله بجائے نمیرسد شب دوشنبه سوم ربیع الاول بمقصد و نود و یک

از بارعنصرے سکبد وش گشت بماناد استان سلاسل حال مذاهب چار گانه دارد هر کرا پایه اجتهاد گرفت پیشتر وی راد رخور باشد وچار گونه بودن آن تمثلی نگیرد همان بهتر کر ازین سخن خامه باز گرفته نگزارش اولیا ایزدے رحمت دریوزه کند بشمارهٔ لفظ اولیا چهل وهشت تن از هزاران برگرفت ودستمایهٔ سعادت پژوهے خویش گردانید +

بابا رتن

پور نصیر تبرندے کنیت ابوالرضا در زمان جاهلیت در تبرنده براد وبحجاز شد وپیغمبر را دریافت وجهان نوردیده هند باز گردید بسیارے گزارده پذیرفته وبرخے از وے راز عمرے گفتهاے اورا باور نکردند در سال هفتصد بجهے در تبرنده فرو شد وهمانجا آسود وشیخ ابن حجر عسقلانی ومجد الدین فیروز آبادی وشیخ علاء الدوله سمنانی وخواجه محمد پارسا وبسیارے یکوان پذیرنده وستایش گراو +

خواجه معین الدین حسن

پور غیاث حسن از سادات حسینی حسنی است در سال پانصد وسے وهفت در قصبهٔ سنجر از د اسجستان براد در پانزده سالگی پدر او انجانی شد وابراهیم قهندزے راکه از اهالی ربوگان بود بر وے نظر افتاد وبرق واسوختگے در خرمن وابستگی ما درزد وچست وچوے رهنمون شد در رهروان که دهیست از نیشاپور بصحبت خواجه عثمان چشتی رسید وبریاضت گرے برگشت وخرقه خلافت یافت پس در نگاوه بطلبی برآمد واز شیخ عبد القادر جیلی وبسیارے بزرگان فیض اندوخت ودر سالے که معز الدین سام دهلی برگرفت بدانجا رسید وبکناش عزلت گزینے باجمیر شد ومردان چراغ برافروخت وازدم گیرای او گروها گرده مردم بهره برگرفتند روز شنبه ششم ماه رجب سال ششصد وسه بملک تقدس خرامش نمود ودر دامنه کهساران خوابگاه شد وامروز زیارتگاه خرد وبزرگ است +

شیخ علے غزنوے هجویرے

کنیت ابوالحسن پدراو عثمان بن ابوعلے جلابے از رسوم بر کناره زیستی وپایه والاے آگهی داشت وکتاب کشف المحجوب ازو یادگار وردران برنگاشته پیروے من دین را شیخ ابوالفضل بن حسن ختلی است خواب گاه درلاهور +

شیخ حسین زنجانے

فراوان آگهی داشت خواجه معین الدین درلاهور بصحبت او رسید وخواب گاه درانجاست وبسیارے بزیارت گری او سعادت اندوزند +

شیخ بهاء الدین زکریا

پور وجیه الدین محمد بن کمال الدین علی شاه قریشے بسال پانصد وشصت وپنج درکوت کروملتان براد درخرد سالی پدر او ازجهان رفت واو بدانش اندوزے برآمد ودر توران وایران شناسائی اندوخت ودر بغداد بشیخ شهاب الدین سهروردے ارادت آورد وبا رخلافت یافت وباشیخ فرید شکر گنج دوستی داشت وروزگارے باهم بودند شیخ عراقے ومیر حسینی ازو فیض برگرفتند هفتم ماه صفر شش صد وشصت وپنج نورانی پیرے نامه سربمهر بدست شیخ صدر الدین پور او درون فرستاد وبرخواند وجان سپرد واز چار کنج آواز بلند شد که دوست بدوست پیوست وخوابگاه درملتان +

خواجه قطب الدین بختیار کاکی

بن کمال الدین احمد موسی از اوش فرغانه است از پدر خود ماند ونظر از خضر برگرفت وجویاے رهنمون کالیوه داشت که خواجه معین الدین باوش گذاره کرد در سیجده سالگی از وراد یافت وخلافت برگرفت وسفر گزید در بغداد وخجر آن از بسیارے اولیا فیض اندوخت وبا رزوے دیدار پیر هند آمد یک چندے بشیخ بهاء الدین زکریا میبود ودر زمان فرمان روائے شمس الدین التمش

بدہلی آمد خواجہ بدیدن او بدانجا رسید و پس ازچندی او را گذاشتہ بازگردیدہ از فراوان فیض بعالمیان رسانید بامداد چہارشنبہ ربیع الاول سال ششصد وسی وسہ رخت ہستی بربست و خوابگاہ در دہلی است و زیارت جای کہ وسہ ✣

شیخ فرید الدین گنج شکر

پور جمال الدین سلمان از نژاد فرخ شاہ کابلی است زادبوم او قصبہ کہتوبوال نزدیک ملتان در سرآغاز برنائی ہوسی دانش سرگرم بود در ملتان خواجہ قطب الدین را دریافت و بدہلے ہمراہ آمد و بارادت کام دل برگرفت و برخے برانند کہ ہمراہ نیامد و از راہ دستوری گرفتہ بقندہار و سیستان شتافت و بدامانی اندوختن پرداخت سپس بدہلے آمدہ ارادت اندوخت و او را سخت آویزہ شہا با نفس رفت و فیروزمند آمد خواجہ قطب الدین ہنگامیکہ رخت ہستی بربست قاضی حمید الدین ناگورے و شیخ بدر الدین غزنوے و دیگر بزرگان دران انجمن بودند فرمود خرقہ و جزآن کہ از پیر رسیدہ بود بشیخ بسپارند از قصبۂ ہانسے بدین آگہی بدہلی آمد و اقامت برگرفتہ بازگردیدہ فراوان کس از و بہرہ برداشت روز شنبہ پنجم محرم ششصد و شصت و ہشت در پتن پنجاب کہ دران زمان باجودہن نام زد بود جہان ناپایدار را پدرود کرد و ہمانجا خوابگاہ شد ✣

شیخ صدر الدین عارف

پور شیخ بہاء الدین زکریا پیش پدر بپایۂ کمال برآمد و فخر الدین عراقی و میر حسینی سادات از و فیض برگرفتند در سال ہفتصد و نہ در ملتان رہ گرائے واپسین سفر شد و خوابگاہ ہمانجا ✣

شیخ نظام الدین اولیا

نام محمد پور احمد دانیال از غزنین ببداؤن آمد و شیخ در شش صدوسے و دو در انجا بزاد و سنجے رسمے علوم اندوخت او را نظام بجاش و محفل شکن مے گفتند در بیست سالگی بہ اجودھن رفتہ بشیخ فرید گنج شکر ارادت آورد او کلید گنجینۂ معنی بدست او کرد سپس بہنمونی مردم بدہلی فرستاد و بلباس از و بوالا پایگے رسید شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی و میر خسرو و شیخ علاء الحق و شیخ اخی سراج در نگاہ او و شیخ وجیہ الدین یوسف در چند پرسے شیخ کمال در مالوہ و مولانا غیاث در دہار و مولانا مغیث در اودھین شیخ یعقوب و شیخ حسام در گجرات شیخ برہان الدین غریب و شیخ منتخب و خواجہ حسن در دکن ہر سہ از مریدان او بیجدہم ربیع الآخر ہفتصد و بیست و پنج از جہان رفت و خوابگاہ در دہلے ✣

شیخ رکن الدین

پور شیخ صدر الدین عارف جانشین بزرگ نیاک ہست چون سلطان قطب الدین شیخ نظام الدین اولیا سرگران بود شیخ را از ملتان طلبداشت کہ در ہنگامۂ اوشکستی رود چون نزدیک دہلی رسید شیخ نظام پذیرہ شد قطب الدین شیخ را دریافتہ پرسید کہ از مردم شہر در پیشواز رفتن کہ تیز دستی نمود گفت بہترین روزگار ما و بہترین دل آویز گفتار سلطان را از سرگرانی برآورد خوابگاہ ملتان ✣

شیخ جلال الدین تبریزے

مرید شیخ سعید تبریزے ہست پس از سفر گزیدن او در خدمت شیخ شہاب الدین سہروردے افتاد و از شگرف پرستاری بخلافت رسید و بخواجہ قطب الدین و شیخ بہاء الدین زکریا فراوان دوستی داشت شیخ نجم الدین صغریٰ کہ شیخ الاسلام دہلی بود بکین او بجاست و از ناتوان بینی ناپارسائی بران داشت کہ شیخ را دامن آلودہ تہمت گرداینده از دم گیرای شیخ بہاء الدین زکریا نا دوستی گفتار پیدائی گرفت از اینجا بہ بنگالہ شتافت و خوابگاہ او در بنگدیو محل ✣

شیخ صوفی بدہنی

زادگاہ او اودہ شکرف وارستگی داشت بحر ابر و بیر دافتی چنان بر گزارند کہ خواجہ قطب الدین و او باگروہ مردم بدست مغل گرفتار شدند گرسنگے و تشنگے این مردم را کالیوہ ساخت دران ہنگام خواجہ پیروے یزدانے بہر تے گرم کاک از زنبیل برآوردہ می داد و صوفی از کوزہ شکستہ خود ہمہ را سیراب گردانید ازان باز خواجہ اکاکی و او را بدہنی بر گفتند خوانگاہ کمتھل +

خواجہ کرگ

از مہین وارستگانست از سمہا بر کنارہ زیستی و پیوستہ درخرابات نشستی قطب الدین برآ او خرقہ فرستاد و او بر گرفتہ بآتش انداخت برندہ پیش خواجہ قطب الدین زبان بیغارہ برگشاد فرمود کہ برو آنرا باز خواہ تا حقیقت کار بر تو پیدائی گیرد چون درخواست خواجہ گرگ گفت برو ازان آتشگاہ بر گیر لیکن ازآن خود چون دنگر لیست آن خرقہ را باچندین دلق دریافت و شرمسار گردیدہ خوانگاہ کڑہ مانکپور +

شیخ نظام الدین ابو المؤید

بجمال خود شیخ عبد الواحد بن شیخ شہاب الدین احمد غزنوے پیوندارادت دارد و در زمان سلطان شمس الدین التمش بود خواجہ قطب الدین او شے و شیخ نظام دیدار او را بس فرخ میدانستند +

شیخ نجیب الدین محمد

مرید شیخ بدر الدین فردوسے سمرقندے کہ خلیفہ شیخ سیف الدین باخرزے ست و او خلیفہ شیخ نجم الدین کبریٰ ست از بخارا بدہلے آمدہ روزگارے رہنماے مردم بود و ہمانجا برآسود و برخے بران کہ او و شیخ عماد الدین طوسے مرید و خلیفہ شیخ رکن الدین فرغ وسی اند +

قاضی حمید الدین ناگوری

پور عطاء اللہ بخارا ست در بخارا نزاد و در زمان شہاب الدین سام با پدر بدہلی آمد سہ سال بعضاے ناگور پرداخت یکبارگے اندیشہ وارستگی دران دل بر گرفت از ہم پرداختہ ببغداد شد و شیخ شہاب الدین سہروردے ارادت آورد و خلافت یافت و در انجا نخواجہ قطب الدین پیوند دوستے گزید و سیر حجاز کردہ بدہلی آمد شب پنجم رمضان شش صد و چہل و چہار بے رنجورے بہ علمے عالم شتافت خوانگاہ دہلے +

شیخ حمید الدین سوالی ناگوری

پور شیخ احمد در سر آثار بس نکو رو خواستہ دار بود و در پرتو دہش حق دست از ہمہ باز کشید و بریاضت گرسے پا می ہمت افشردہ در صحبت خواجہ معین الدین طیلسان ارادت بر دوش گرفت و بپایہ والا رسید و سلطان التارکین بر خواندندی بست و نہم ربیع الآخر شش صد و ہفتاد و سہ در ناگور بطرز ندگے در نور دیدہ آمد و خوانگاہ ہمانجا شد +

شیخ نجیب الدین متوکل

برادر و مرید شیخ فرید گنج شکر است شیخ نظام الدین اولیاے گفت چون از بداؤن بملازمت گنج شکر آمدم در دہلی شیخ نجیب الدین را دریافتم رفیقہا بگرفتم نہم رمضان شش صد و شصت دل از جہان بر گرفت خوانگاہ دہلے +

شیخ بدر الدین

زادوبوم عرنہ در خواب بخواجہ قطب الدین او شے ارادت آورد و دست از ہمہ باز کشیدہ بجویاے پیر قدم فرسا گشت و در دہلی بگام دل رسید خلافت یافت قاضی حمید الدین شیخ فرید گنج شکر سید مبارک غزنوے و مولانا مجد الدین جرجانے ضیاء الدین دہلوے و دیگر بزرگان او را بہرہ بر گرفتند در سن سالگی کہ نیازست جنید از شنود نغمہ بر جوشید و جوانانہ رقصیدے سپر سیدند کہ باچنین ناتوانمندے شیخ چگونہ

برقص در شود گفت شیخ کجاست عشق مے رقصد خوابگاہ پایان آسایش گاہ سپیر خویش +

مولانا بدر الدین اسحق

پور سراج الدین بخارے دبرخے برانکہ پسر علے بن اسحق دہلوے زاد بوم او دہلے است رسمی دانش اندوخت و چون مشکلات او در دیار رنکتوده آمد آہنگ بخارا نمود در اجودھن بصحبت گنج شکر بستگی عاکف یافت وارادت آورد و بخویشتن گذاری برنشست و شیخ بخلافت و داماد ے برنواخت و ہمانجا خوابگاہ شد +

شیخ نصیر الدین چراغ دہلے

نام محمود زادگاہ او وہ مرید و خلیفہ شیخ نظام الدین اولیاست ہیجدہم رمضان ہفتصد و پنجاہ و ہفت ازین جہان گذشتنی در گذشت +

شیخ شرف الدین پانی پتی

کینیت ابو علے قلندر و از سلسلہ ریستی در سیکے از نگاشتہاے خود چنین میگزارد کہ چہل سالہ بدہلے آمدم و بزیارت گرے خواجہ قطب الدین سعادت اندوختم و مولانا وجیہ الدین بابلے و مولانا صدر الدین و مولانا فخر الدین نافلہ و مولانا ناصر الدین و مولانا معین الدین و دولت آبادے و مولانا نجیب الدین سمرقندے و مولانا قطب الدین کمی و مولانا احمد خوانسارے و دیگر دانش وران روزگار درستے درس و فتوی دادند و بیست سال درین کار بسر بردم ناگاہ ایزدے کشش در ربود و ہمگی دانش نامہا را بآب جون سرد ادم و سفر گزیدم در روم شمس تبریزے و مولانا جلال الدین رومی را دریافتم جبہ و دستار و فراوان کتاب ہمین دادند در پیش ایشان ہمہ را بآب دادم پس در پانے پت آمدہ عزلت گزیدم خوابگاہ او در انجاست +

شیخ احمد نہروالہ

زاد بوم نہروالہ کہ امروز بہ پٹن زبان زد روزگار بقاضے حمید الدین ناگورے ارادت آورد و بوالا پایۂ خلافت برامد شیخ بہاء الدین زکریا با دشوار پسندی خویش او را بس ستودی خوابگاہ بداؤن +

سید جلال

پور سید محمود دین سید جلال بخاری مخدوم جہانیان زبان زد روزگار شب برات ہفتصد و ہفت نزاد مرید پدر خود است از شیخ رکن الدین ابو الفتح خلافت یافت گویند جہان نوردے پیش گرفت امام یافعی ولیبارے را دریافت و در دہلے شیخ نصیر الدین چراغ دہلے را دید و خالوادۂ چشت خلیفہ او گشت چہار شنبہ عید قربان ہفتصد و ہشتاد و پنج آشپیچی پیکر باذ اخت خوابگاہ او چہ ملتان +

شیخ شرف منیرے

پور یحیی بن اسرائیل کہ سرآمد چشتیان بود و از گنج شکر فیض برگرفت او از خردے باز در کہسار ریاضت کردے و باز روی دید شیخ نظام الدین اولیا با مہین برادر خود شیخ جلال الدین محمد بہ دہلی آمد شیخ در گذشتہ بود بدبرخے برانکہ دریافت و بفرمودۂ او پیش شیخ نجیب الدین فردوسے رفت و ارادت آورد و خلافت یافت شیخ شمس الدین مظفر بلخے و شیخ جمال الدین او دہی کہ جمال قتال نیز خوانند از و خلافت دارند و فراوان تصنیف یادگار ازان میان مکتوبات او در شرشکنی نفس آزمون دارد خوابگاہ بہار +

شیخ جمال ہانسوے

از نژاد ابو حنیفہ کوفے ہست بخطابت و فتوی پرداختی دست ازان باز داشتہ از شیخ فرید گنج شکر ارادت برگرفت و بلند پایۂ شد ہر گز از خلافت دادے نزد او فرستادے و از پذیرفتگی او روائی یافتی و اگر نہ پذیرفتی شیخ را بر زبان رفتی پارہ کردہ جمال فرید نتواند بر دوخت

خوانگاہ باسے ✣

شاہ مدار

لقب بدیع الدین کہ ہمہ ہندے او را پیر گویند مرید شیخ محمد لطیفوری بسطامی است ہرگز جامۂ او شونکنی نشد و با خلق نیامیخت ہر روز دو شبانہ در خلوتگاہ او گشادہ گشتی و فراوان حاجت خواہ فراہم آمدے و آئین چنان بود کہ چون مردم از آمدن باز ماندی در دستان بر سر ائیدے دران میان جویندگان را پاسخ آماہ شدے و ہر کہ جواب خود شنیدے نیایش کنان برخاستے و شگرف داستانہا از و برگزارند و سلسلۂ مداریہ را او سر آغاز خواب گاہ مکن پور و ہر سال روز افزون شدن او کروہا گرد ہ مردم از دور دستہا بلا نجا رسند و ہر یکے رنگا رنگ علم با خود بردہ نیایشہا بجاے آرد قاضی شہاب الدین در زمان سلطان ابراہیم شرقی بدو آویختے و بشر مسارے انروختی ✣

شیخ نور قطب عالم

پور شیخ علاء الحق اصلی نام شیخ نور الدین احمد بن شیخ عمر اسعد است زادگاہ لاہور مرید و خلیفہ پدر بزرگوار خود است کہ او خلافت از شیخ اخی سراج داشت لختی لبہر نایافت رسید و در سونتگے والا پایگے اندوخت چنانچہ مکتوبات و لختی رسائل او از درون باز گویند شیخ حسام الدین مانکپور ے خلیفۂ اوست ہشتصد و ہشت رہ گراے عالم علوے شد خوانگاہ پنڈوہ ✣

بابا اسحق مغربی

زادجا دیلمے مرید حاجے شیخ محمد کبیر ی است او بچند واسطہ بمجید پیر سد شیخ احمد کہتو چنان برگزارد کہ ہمراہ او بدیلمے شد ہر کن بنگاہ خود بر آئین و اندوہ و گفت در دوازدہ سالگی بدریوزہ گرے دلما برآمدم و راہ وارستگی فراپیش گرفتم و از بسیارے بزرگان فیض گرد آوردم و در مغرب زمین با شہر کریم از صحبت شیخ محمد حاج کام دل بر داشتم و خلافت اندوختم و در زمان سلطان محمد بدہلے باز گردید فراوان بزرگ داشت او بجا آرد و خواجہ معین الدین او را بجواب فرمود کہ در کہتو غربت گزینید و ہمچنان کرد ✣

شیخ احمد کہتو

لقب جمال الدین در دہلی سال ہفتصد و ہشت برادر او از بزرگ زادگان آنجاست مرید و خلیفۂ بابا اسحق مغربی نام ابو النصیر الدین از بہر رنگ نیلی سپہر در طوفان باد از بنگاہ خود جدا شد پس از روزگارے نخجوان بابا اسحق مغربی سعادت اندوخت و دانش صوری و معنوی گرد آورد و در زمان سلطان احمد گجرات رفت و خرد و بزرگ پذیرفتہ بہ نیایش گرے برنشستند پس سفر عرب عجم نمود و بسی بزرگان را دریافت خوانگاہ سر کیج احمد آباد ✣

شیخ صدر الدین

پور سید احمد کبیر بن سید جلال بخاری کہ بر اجوقتال زبان زد روزگار مرید و خلیفۂ پدر خود است و از برادر خود مخدوم جہانیان و شیخ رکن الدین ابو الفتح نیز خلافت یافتہ و سلطان فیروز او را فراوان بزرگ داشتی در ہشت صد و شش این جہان خواب نمود ✣

شیخ علاء الدین محمد

پسر شیخ فرید گنج شکر پور شیخ بدر الدین سلیمان بس گزیدہ خود پسندیدہ روش بود در ایزد شناسے و الا پایگے اندوخت چون در گذشت سلطان محمد کنبدے بر ساخت ✣

سید محمد گیسو دراز

مرید و خلیفه شیخ نصیر الدین چراغ دهلی است صوری و معنوی آگهی اندوخت و بفرمود تا پیراز دهلی بدکن آمد و که و مهنه پیر فتند سال هشت صد و بیست و پنج از تنگنای دنیا برون شد خواجگان گلبرگه +

قطب عالم

کنیت ابو محمد لقب برهان الدین پور شاه محمود بن سید جلال مخدوم جهانیان در هفتصد و نو دبزاد مرید و خلیفه پدر بزرگوار خود و از شیخ احمد کبتو نیز خلافت دارد و در زمان سلطان محمد که بدو واسطه پور سلطان مظفر است بفرمود تا پدر گجرات آمد و بزرگے صورت و معنی یافت در هشتصد و پنجاه و هفت رخت هستی بربست خواجگان هتهوه احمد آباد ادرا یازده پسر بود +

شاه عالم

نام سید محمد پور قطب عالم شب نهم ذیقعده هشت صد و هفده بزاد از پدر خود اراد یافت و خلافت برگرفت بوالا پایه ولایت برآمد و فکر خارق عادتها از و بر گزارند بستم جمادی الثانیه هشت صد و هشتاد و روزگار بسر آمد خواجگان مدسول آباد احمد آباد +

شیخ قطب الدین

پور شیخ برهان الدین بن شیخ جمال هانسوے مرید و خلیفه شیخ نظام اولیاست بمردم نیامیختی و از ملوک هیچ نستدے سلطان محمد خود بهانسے رفته بدیدن آورد خواجگان هانسے +

شیخ علی پیرو

پور بدولانا احمد مهایمی بر صورت و معنی شناسا آمد و حقائق را بر وش شیخ محی الدین مے گزارد فراوان نامه آگهی از و یادگار بسیارے فرو رفته بود +

سید محمد جونپورے

پور سید بڈھ ادبیسے است از فراوان روحانیه فیض برگرفته و بر صورے و معنوے علم چیره دست از شوریدگے دعوی مهدویه کرد و بسیارے مردم بر وگرویدند لباس خارق از و برگزارند و سر چشمه مهدویه او از جونپور گجرات شد و سلطان محمود کلان آبنالیش او برخاست و از تنگ چشمی زمانیان هند نیارست بود یارش ایران زمین نمود و در فره درگذشت و همانجا آسود +

قاضے خان

یوسف نام زادبوم ظفر آباد مرید و خلیفه شیخ حسن بطاهر که لقب وی کمال الحق است او مرید راجے حامد شد که خلیفه شیخ حسام مانکپوریست و علم ظاهر و باطن اندوخت و پیراو در زندگے خلفاے قریشی را بدو حواله کرده بود هنگام فرو شدن پور خود عبد العزیز را بدو سپرد با نزدهم صفر نهصد از آشوبگاه گیتی بر کناره شد +

امیر سید علی قوام

زادبوم سوانه مرید و خلیفه شیخ بهاالدین جونپورے شطاریست و بر حے گویند از شیخ قاضا شطارے فیض برگرفت و چندے برانند که او را با همه خانواده با درست نسبتی است در سال نهصد و پنج ارکش آخشیجیان وارست خواجگان جونپور +

قاضے محمود

پور شیخ جمالیه بن محمد گجراتی در بیر پور بزاد مرید پدر خود است و خرقه خلافت از شاه عالم داشت عشق او را گواره شده بود و با دل در نشان از و بنزدیدے آریزده سالگی فروغ آگهی در گرفت و بشگرفت دستها از و بر سرایند و در ان سال که جنت آشیانی همایون بر بهادر گجراتی چیره و ست آمد نیز هم بسم الآخر آنجا فی شد

شیخ محمد مودود لاری

مرید با انضمام ابدال ہست فرزند مولانا عبد الغفور لاری تحتی رسمے دانش اندوختہ و از فرا وان دلہا در یوزہ گری نمود و مرتب سیاحی و سیاحی نیکو میدانست و بغرائب علوم آگاہ و شاملفتہ اللہ ولی و شاہ قاسم انوار را دریافتہ در رمضان نہصد و سی و ہفت در اسپین خواب در گرفت خوابگاہ پائی پت ✤

شیخ حاجی عبد الوہاب بخاری

شیخ جلال بخارے را دو پسر بود محمد و مہ جہانیان از سید محمود دست و او از نتزاد سید احمد مرید شاگرد سید صدر الدین بخاری از ظاہر و باطن آگاہ در نہصد و سے و دو نقد زندگی بسپرد خوابگاہ دہلے ✤

شیخ عبد الرزاق

زادگاہ جہجہانہ مرید و خلیفہ شیخ شاہ محمد حسن ہست فرزند شیخ حسن طاہر سخت رسمی دانش بدست آور و از ان فراتر شد و بی مقصود دیرد در نہصد و چہل و نہ رخت ہستی بر بست خوابگاہ جہجہانہ ✤

شیخ عبد القدوس

خود را از نتزاد ابو حنیفہ بر شمرد مرید شیخ محمد بن شیخ عارف بن شیخ احمد عبد الحق ہست دانش صورے و معنوے اندوخت و در ایزد شناسے والا پایہ شد فراوان حقائق از و برگوئید جنت آشیانے با برخے کارآگہان نیز او را در شک و انجمن آگہی گرمے پذیرفتی سال نہصد و پنجاہ لباط زندگی در نوشت و در کنکویہ نزد دہلے خوابگاہ ✤

سید ابراہیم

پور معین بن عبد الغفور حسینی زادجاے ایرج مرید شیخ بہاء الدین قادرے شعارے از ہر دانش فراوان بہرہ داشت و در گزیدہ کردارے کم ہمتا جان نور دیدہ در زمان سکندر لودی بدہلے آمد شیخ عبد القدر دہلوی و میان لادن و مولانا عبد القادر صابون گرد دیگر کارآگہان نامور بزرگے او گرائیدند نہصد و پنجاہ و سہ با ہشت جان سپنجے باز سپرد خوابگاہ دہلے ✤

شیخ امان

نام عبد الملک پور عبد الغفور مرید شیخ محمد حسن و با شارت پیر از شیخ محمد مودود لاری گونا گون دانش اندوخت دوازدہم ربیع آلاخر نہصد و پنجاہ و ہشت دل از زندگے بر گرفت خوابگاہ پائی پت ✤

شیخ جمال

پسر شیخ حمزہ زادبوم و سہ سو مرید پدر و بیشتر خلوت و کثرت دوستی خوابگاہ مہ سو ✤

اکنون انجام این داستان بیاد کرد خضر و الیاس سزاوارے داند و در یوزہ گرے جاوید نامے کند ✤

خضر

نام او بلیان ہست پور کلیان بن قالغ بن شالخ بن ارفخشد بن سام بن نوح و برخے نام او کلیان بن لمکان گویند و لمکان بن بلیان بن کلیان بن سمعان بن سام بن نوح بر گزارند و کنیت ابو العباس و خضر برائے آن خوانند کہ بر پوستین سفید نشست از خجستگے پائی او سبز شد و در و فرشنگے شیراز در زمان موسی نبرا دو نزد برخے در زمان ابراہیم و دگر ارمیش لختے پس از فراوان مدت و شیخ علاء الدولہ در عروہ پنان بر گزارد کہ فراوان پیوند زنا شوئے کند و از و فرزندان پدید اید و نا مہابر نہد و کس او را پے نبرد صد سال و ہفت ماہ است ترک پہ گرفتہ و از و فرزندے نمانده و بعنوان دلالے خرید و فروخت نماید و سو و اند و ز دوام گیرد و گرد گزارد و اکسیری

آگاه و بر گنجینهای عالم فتاسلو بایزیدی فرمانیش در کار بندگان خرج کند و برای خود سر گرم کار نشود از نغمه خوشوقت شود و بر قص آید و ب
هنگام شباروزی مدهوش باشد و بیشتر ازین بهزار سال از سر بنائی گرفتی و ازان پس در سه صد و بست سال و هم شیخ گوید که از سال بنگام
نانگ گوست و از زمان هجرت تا امروز هفت نوبت تازگ پذیرفته و با قطب و ابدال صحبت دارد و نیایش کند گوید که در مدینه روزی
شتربانان با کلید بگرآویزه سنگ داشتند پارچه سنگی بسر خضر رسید و بشکست و سر باز زد و امید تا سه ماه رنجوری کشید و پیغمبر
او خلاف رو و بسیاری بدان گرویدند و دران پژوهش ذوالقرنین بآب حیات رسید و دراز زندگی یافت و برخی گویند الیاس و
خضر هر دو آب حیات اند و خلقند و گروهی اورا روحانی برگزارند که بپیکر بابر آید و انسی ندانند +

الیاس

بن سام بن نوح عم جد خضر و چندی نام پدر او یسین برسرایند و نخستی بسی و خرآن برگویند و بعضی نسب او را چنان برگزارند که پسر
قیحاص بن غیار بن هارون موسی و در پیغمبری او نیز خلاف دارند و قطب و ابدال و خضر پیش او بسان شاگرد نیایش گری کنند
دراز قامت بزرگ سر کم گوی بسیار اندیشه فراوان وقار و هیبت و بر حقائق اشیا آگاه گویند بیاورد دین موسی ابداً نگیخته آمد و بمنی
باشندگان بعلبک نامزد گردید و چون اندرگزارد اوسود مند نیاید رهائی خود از کار ساز حقیقی درخواست پذیرائی گرفت روزی
با الیسع بن خطوب بکسار رفته بود آتشین اسپی با ساز و پیرایه نمود ار شد الیسع را بجانشینی خویش گماشته برفراز آن برآمد و از نظرها
ناپدید گشت لبس شگرفیها ازین دو کس برگزارند بیشتر نخستین بخشک زمین چالش نماید و گم شدگان را براه دارد و یسین لباسها و بعضی بگر
سرانند و هر یک راده ده گزیده مردیا دو هر دو فراوان سال زنده باشند و صحبت دارند و برخی کار آگاهان بهستی این دو نگرانند از
الیاس فیض و از خضر بسط خواهند +

ذکر ابو المظفر نور الدین محمد جهان گیر پادشاه

شاهزاده سلیم بن جلال الدین محمد اکبر پادشاه در سن سی و هفت سالگی بتاریخ چهاردهم جمادی الثانیه روز پنجشنبه سنه یکهزار و چهارده هجری
بساعت مختار در قلعه دار الخلافه اکبر آباد بر اورنگ سلطنت جلوس فرمود و در ان جشن فرخنده محمد شریف ولد خواجه عبد الصمد شیرین قلم بخطاب
امیر الامرائی و منصب جلیل القدر و کالت سر فراز فرموده مهر اشرف بجواهر قیمتی آراسته بدست خود بپیرایه گردنش ساخت و میرزا نجات را بخطاب اعتماد الدوله و میرزا خان بیگ را که در زمان شاهزادگی دیوان بود بخطاب وزیر الممالک اختصاص بخشیده هر دو را بخدمت
دیوانی شریک گردانید و زمانه بیگ را که در ایام شاهزادگی بتقدیم رسانیده بود بخطاب مهابت خانی و پیر خان بود ی
را بخطاب صلابت خانی نواخت و بعد چند سال صلابت خان نجابتخان مخاطب گشت و شیخ فرید بخاری که از سادات عظام
سوسوی و تربیت یافته اکبر بود در حضور خدمت بخشی گری داشت بمنصب پنج هزاری ذات و بپایه بلند میر بخشی سر افتخار برافراخت
و راجه مانسنگ را خلعت چار قب و شمشیر مرصع و اسپ خاصه مرحمت نموده بصوبه داری بنگاله رخصت فرمود و خان اعظم میرزا عزیز کوکلتاش
و آصف خان جعفر را که از صوبه بهار در حضور رسیده بود بانواع عواطف سرفراز فرموده در حضور داشت و امرای دیگر بقدر مراتب عنایات
مناصب شرف امتیاز یافتند +

ذکر در بیان بغی شاهزاده سلطان خسرو خلف بزرگ و دستگیر شدن بعد از جنگ

سلطان خسرو پور بزرگ جهان گیر پادشاه مگفتگوی خوش آمد گویان هرزه در احیال سلطنت در سر داشت سبب آنکه اکبر در زمان علت
فرموده بود که شاهزاده سلیم عیش دوست است قابلیت سلطنت ندارد و سلطان خسرو پسرش بجمیع خوبیها آراسته و قابل سلطنت است

باین صورت مرض مالیخولیا در وی جاگرفته همیشه از خدمت پدر متوحش و رمیده می بود بعد شش ماه از جلوس شب یکشنبه هشتم ذی الحجه با معدودی از محرمان راز و معتمدان خانه برانداز از اکبرآباد برآمده فرار را اختیار نمود امیرالامرا خبر یافته بلا توقف بعرض پادشاه رسانید همان ساعت بخشی همالک شیخ فرید بخاری را با اکثری از امرا بر سم منقلا رخصت فرموده در آخر شب پادشاه خود نیز رایت توجه برافراشت در سواد شهر چون صبح بردمید میرزا حسن پسر شاهرخ میرزا را که رفیق طریق بقیه شاهزاده بود و در ظلمت شب راه مقصود گم کرده سرگشته بادیه ادبار می گشت اولیای دولت گرفته آورند بموجب حکم والا حواله اهتمام خان کوتوال گردید که در زندان مکافات گرفتار باشد القصه چون شاهزاده در متهرا رسید حسن بیگ بدخشی که از کابل می آمد بشاهزاده ملاقات نموده رفیق ادبار او گشت در اثنای راه هر کس را می یافت غارت میکرد و سراپا را آتش میزد و اسپان مسافران و سوداگران و طویله های سرکار پادشاهی که در اکثر اماکن سر راه بود گرفته بهیاده های همراهی می بخشید تا آنکه بلاهور رسید عبدالرحیم دیوان ارنجبت برگشتگی آمده رفاقت کرد و الله یار خان صوبه دار لاهور ملاقات نکرده در استحکام قلعه اهتمام نمود شاهزاده هر چند سعی کرد قلعه لاهور بدست نیامد درین ضمن چون خبر آمدن شیخ فرید بخاری با لشکر گران در نواحی سلطان پور شهرت پذیرفت شاهزاده دست از قلعه لاهور باز داشته روبجانب شیخ فرید آورد و در حوالی کوندوال هر دو لشکر بهم پیوستند و اکثری از طرفین کشته شدند همدرین اثنا خبر نزول رایات اقبال در رسید و شیخ فرید در محاربه گرم تر گردید شاهزاده تاب خنگ نیاورده با حسن بیگ بدخشی و دیگر رفیقان روبفرار نهاد مقاران این حال پادشاه نیز دران عرصه نزول اقبال فرمود و از نهایت عنایت شیخ فرید را که برشاهزاده مظفر شده بود در آغوش عاطفت کشید و شب دهم شیخ گزرانیده روز دیگر متوجه لاهور شد شاهزاده میخواست که بجانب اکبرآباد روانه شود حسن بیگ بدخشی صلاح داد که جاگیر من در راه است از انجا سامان نموده بکابل رویم و از انجا جمعیت فراهم آورده بازروبهندوستان آوریم چه با برو همایون پادشاه سر و تقویت کابل هندوستان را گرفته بودند دیگر سخنان دور از کار در میان آورد ناگزیر شاهزاده بحسب صلاح آن برگشته بخت روانه بسمت کابل گردید چون بدریای چناب رسید خواست که از رهگذر شاهپور بگذرد کشتی بهم نرسید از انجا برگشته برگذر سود هره آمد وقت شب به تردد بسیار یک کشتی بهم رسید میخواست که از دریا عبور نماید از شور و خوفناکی چپری سود هره واقف گشته ملاحان را برگذرانیدن مانع شد چون صبح بردمید و اشتهار گردید که این شاهزاده هست میرابوالقاسم ولد لشکر خواجه سراکه در حدود گجرات شاه و لد بود ندازین معنی اطلاع یافته در رسیدند و شاهزاده را با حسن بیگ بدخشی و عبدالرحیم گرفته در گجرات بردند و حقیقت را به پادشاه عرضداشت نمودند روز دوشنبه سلخ محرم سنه یکهزار و پانزده در لاهور که پادشاه بباغ کامران میرزا مقام داشت بعرض رسید بموجب حکم امیرالامرا سمت گجرات شتافته شاهزاده را مع رفقا گرفته در حضور آورد شاهزاده را دست بسته در نجیر در پا انداخته بر دوش چنگیزخانی از طرف چپ حاضر آورد و حسن بیگ بدخشی را دست راست و عبدالرحیم را دست چپ استاده نمود حکم شد که خسرو خسران زده را مسلسل محبوس دارند حسن بیگ بدخشی را دست و عبدالرحیم را در پوست گاو و عبدالرحیم را در پوست خر کشیده وارگون بردراز گوش نشانیده تشهیر نمایند چنانچه کارپردازان همچنان بعمل آورند پوست گاو رود خشک شد حسن بیگ بدخشی زیاده از چهار پهر زنده نماند و عبدالرحیم را که در پوست خر کشیده بودند از اشتداد حرارت که بروستولی بود خیاروترب و امثال ذلک انچه می یافت می خورد و روز و شب زنده ماند و زود تر از دیگری بالتماس باریابان حضور حکم شد که از پوست برآرند چون برآورده بسیار در پوست افتاده بود اما بهر صورت جان بردحسب الحکم از باغ کامران میرزا تا دروازه دولتخانه والا جمعی را که با شاهزاده رفاقت کرده بودند دو رویه برداشتند و شاهزاده را بر فیل سوار کرده از میان دار ها گذرانیدند و بجای موعود رسیده در زندان تادیب محبوس شد بعد چند سال که پادشاه را با چند روپ ستیا سی ملاقات گردید او در باب تخلیص شاهزاده اصرار

نمود چند گاه اگرچه باریاب حجر اشد اما خلاصی از زندان نیافت بعد ازان هنگامیکه پادشاه بزم جشن نوروزی آراست بالتماس سلطان پرویز
برادر خود خلاصی یافته بود باز محبوس گردید آخر زمانیکه پادشاهزاده خرم مخاطب بشاهجهان بیمدکن رخصت یافت شاهزاده خسرو را
مسلسل حواله او کردند چنانچه دو سال پانزدهم جلوس همان طرف در زندان خانه جان داد برزبانها افتاد که شاهجهان اورا آنچنان تنگ کرد
که در زندان بمرد القصه شیخ فرید بخاری بخشی که در آوردگاه بیرسلطان خسرو فتح یافته بود بجلدوی این خدمت بخطاب مرتضی خانی
سرفراز گشت وبموجب التماس شیخ مذکور در پرگنه بیروال بمکانیکه شیخ مسطور ظفر یافت شهری آباد دوسرای وسیع تعمیر شده بفتح آباد
موسوم گردید وآن پرگنه بجاگیر مرتضی خان مرحمت گشت +

توجه موکب والا بسیر کابل وسوانح آنجا

در آغاز سال دوم پادشاه از لاهور متوجه سیر وشکار کابل شد بعد قطع منازل چون علی مسجد بخیام عالی گردید عنکبوتی بنظر جهانگیر درآمد
که بکلانی خرچنگ بود دو گلوی مارسه که بدرازی دو درعه باشد گرفته مے فشارد تا آنکه مارجان داد پادشاه تماشای آن نمود از انجا
منزل بمنزل طے مسافت نموده بدار الملک کابل نزول فرمود واز سراماکن آنديار حظ وافر برداشت بموجب حکم والا متصل باغ
شهرآرا که احداث کرده بابر پادشاه بود بباغ دلکشا مسمے بباغ جهان آرا آراست ونهرے راکه از گذرگاه مے آید از وسط خیابان آن
باغ جاری ساخت وهر دو باغ مذکور بشاه لالان مشهور در زمان بودن کابل بعرض رسید که درمیان ضحاک وبامیان که جانب بلخ
برسر حد کابل کوهے واقع شده دران شعبی است مشهور بخواجه سراتابوت ومدت چهارصد سال ازتاریخ فوت اوخبر میدهند هنوز
اعضایش ازهم نریخته واکثر مردم رفته زیارت مے کنند برگردنش زخمیست که چون پنبه را ازبالاے آن برسے گیرند خون جاری میشود
وتاهمان پنبه بالاے زخم نهند خون از جریان باز نمے ایستد برای تحقیق این مقدمه معتمد خان بحر اقبال نامه جهانگیری متعین گشت
وچون آنجا رسید خبر رخصت یافت که زخم اورا بچشم خود دیده بحضور آید وحقیقت را بعرض رساند معتمد خان بآن سرزمین رفته وبراهبرے
مردم آن حدود دست یافته بر کوهیکه متصل بامیان واقعست رفت درے نمودار گشت مقدار دو نیم درعه از زمین بلند پیکر را بر فراز آن برآورده
بوسیله دستگیرے او بالا برآمد وباچند کس دیگر درون آن رفت ایوانی دید سه درعه طول ویک درعه عرض ودرون ایوان خانه مربعی چار درعه
در چار درعه بود ودران تابوتی چون مشعل روشن کرده تخته از بالاے تابوت برگرفتند همکنان میت رادیدند که بآئین اهل اسلام روبقبله
خوابیده ودست چپ بر سر عورت دراز کرده مقدار یم گز پاس بالاے سر مانده از اعضایش انچه برزمین پیوسته بوسیده واز هم نریخته
است وبقیه درست وچشم بر هم زده ودندان یکے از بالا وصفے از پایان در لبها نمایان وگوشش که برزمین پیوسته باختی از گردن خراب
خورده وناخنهاے دست وپا درست داشت لیکن زخم معلوم نگشت واز کهن سالان آنديار چنان بمسموع پیوست که در جنگ چنگیز خان
وسلطان جلال الدین در سنه شش صد وده هجرے آن مرد شهید شده واز همان مدت درین جا همین طور افتاده معتمد خان بعد تحقیق این
مقدمه درحضور رسیده حقیقت را بعرض رسانید پادشاه بعد انتظام ونگارش آن دیار وسیر گلگشت آن گلزار معاودت هندوستان نمود +

ذکر وبیان در آمدن نور جهان بیگم زوجه شیر افگن خان بحرم سرکار شاهی

شیر افگن خان علیقلی نام داشت در رقوم استجلو وبسفرے بهمعیل میرزا اخلاف شاه طهماسپ صفوے پادشاه ایران بود بعد ازانکه
اسمعیل میرزا برحمت حق پیوست علی قلی مذکور ازراه قندهار در زمان سلطنت اکبر پادشاه بهندوستان آمد هنگام رسیدن بملتان
اول باخانخانان عبد الرحیم که متوجه بهم ٹهٹه بود ملاقات نمود وخانخانان حقیقت اورا بحضور پادشاه عرضه داشت نموده غائبانه
درسلک بندهاے پادشاهے منسلک گردانیدند ورفیق خود داشت اودران مهم تردوات نمایان بظهور آورد وبعد فتح ٹهٹه که درحضور

اکبر پادشاه رسید بموجب التماس خانخانان بمنصب پانصدی سرفراز گردید و مهدیان وقت بشیر افگن خان مخاطب گشته در صوبه بنگاله جاگیر یافت
و در همان ایام نورجهان بیگم در عقد ازدواج او در آمده با او بود چون طبعش غیور بود و جهانگیر در عهد جوانی نورجهان بیگم را در حرم سرای اکبر که
تبقریبی با مادر خود رفته بود دیده با او تعشق داشت بعد جلوس بر تخت سلطنت و اطمینان از امور مزوره قطب الدین کوکلتاش خان
را که نوه شیخ سلیم چشتی بود بصوبه داری بنگاله مقرر نموده مخفی گفت که نورجهان بیگم را از شیر افگن خان طلاق بدهاند اگر طلاق ندهد او را
بهر حیله از بهم بگذراند و نورجهان را بحضور بفرستد قطب الدین خان در بنگاله رسیده بعد چندگاه روانه بردوان گردید شیر افگن خان
که دران حدود جاگیر داشت باستقبال شتافت و بعد ملاقات قطب الدین خان کوکلتاش از خوف جرأت و غیرت او اول بابا
مطلب خود گفت چون شیر افگن خان بفهمایش تصریح نمود شیر افگن خان چون فهمید که کار ازان گذشته که تدارک توان نمود ناچار از
فرط غیرت و شجاعت جان بازی خود و کشتن نورجهان بیگم مصمم نموده اول قطب الدین خان را همانجا به تیغ دو نیم زد مردم قطب الدین خان
برو بجوم آورده او را بغیرت و دلاوری داده چند کس را کشته و خود بجروح گشته برآمد در راه خانه گرفت تا نورجهان را نیز بگذارند
نورجهان از فراست فهمیده در بر روی او بست تا آنکه مردم قطب الدین خان رسیده کار او تمام نمودند نورجهان را همراه گاهی شاهجهان
مخاطب باشاه الدوله ساخته او را بپرخواجه محمد شریف طهرانی مشهد خواجه در مبادی حال دیوان محمد خان تکلو حاکم هرات بود که در وقت فتن
همایون پادشاه از صدمه شیر شاه بعراق بموجب امر شاه طهماسپ صدمات شایسته تقدیم رسانیده و فرمان شاه طهماسپ در باب
ضیافت و مهمانداری که در اکبرنامه داخل است بنام همین محمد خانست بعد فوت محمد خان مذکور خواجه محمد شریف بخدمت شاه طهماسپ
رسیده بوزارت سرفرازی یافت چون فوت شد غیاث بیگ و محمد طاهر بیگ هر دو پسر او بهندوستان آمدند غیاث بیگ
دو پسر و یک دختر همراه داشت بعد رسیدن در قندهار دختر دیگر که عبارت از نورجهان بیگم است تولد شد و ازانجا روانه شده در فتحپور
سیکری ملازمت اکبر پادشاه نمود و بمقتضای استعداد نویسندگی و خوشنویسی و شاعری در اندک فرصتی دیوان بیوتات
گردید چون جامع هرگونه علوم بود روز بروز در مرتبه اش می افزود در همین ایام نورجهان را با شیر افگن خان وصلت نمود لقصه
عمله حضور که در بنگاله بود حسب الامر جهانگیر نورجهان را روانه دار السلطنه نمودند و جهانگیر چون اکثر لایعقل و غرق نشئه شراب بی مانند
باوجود آنهمه تعشق از معشوق خود غافل و بی خبر بود تا آنکه مادرش مع دختر خود بخدمت زوجه اکبر که جهانگیر را پرورده بود شناخت
و جهانگیر در انجا دیده شناخت و نزد عشق با او از سر باخت و در سال ششم از جلوس داخل حرم سرای پادشاهی شد نخستین نورمحل
خطاب یافت بعد ازان نورجهان بیگم مخاطب گشت و آخر کار بجائی رسید که پادشاه دل از دست داده و بی او از خود رفت و
زمام مهام سلطنت بکف او گذاشت ابیات زمام محبت چنان مست شد * که سر رشته کارش از دست شد * فروبست
چشم خرد دست عشق * خرد را چه کار است با مست عشق * دلش بود مشغول محبوب و بس * نه فکر جهان و نه پروای کس * بجان
بود در بند جان او * نمی زد نفس جز بفرمان او * نورجهان بیگم در زنهای ممتاز و در اکثر صفات بی شریک و انباز بود و از فرط شعور
بر مردان از خرد دور تعلق داشت طبعش موزون و بعضی از اشعار او زبان زد روزگار گشته رفته رفته کار بجائی رسید که از پادشاه چیزی نماند
و پادشاه اکثر می گفت که سلطنت بنورجهان بیگم ارزانی باد و مرا صراحی شراب اندک قوتی کافیست دیگر هیچ نمی باید نورجهان بیگم
در جهروکه می نشست و امرا حاضر گشته کورنش و مراتب بندگی بجا می آوردند بنام امرای متعینه ممالک محروسه فرامین گرفته می شد
توقیع طغرای آن چنین مرقوم میگشت حکم علیه عالیه مهد علیا نورجهان پادشاه و سجع مهرش این بود بیت نورجهان گشت بحکم آله *
همدم و همراز جهانگیر شاه * اگرچه خطبه بنام بیگم بنود اما سکه بنام او میزدند و نقوش سکه این بود بیت بحکم شاه جهانگیر یافت

صدر لوح ✤ بنام نور جہان پادشاہ بیگم زر ✤ پدرش خطاب اعتماد الدولہ ومنصب والای وکالت کل سرافرازے داشت وابو الحسن برادر کلان بیگم بخطاب اعتقاد خانی سباہے وخدمت میر سامانی ماموربود لہذا چندگاہ بخطاب آصفخانے ممتاز گردید وجمیع خویشان ومنتسبان او بمناصب بلند ومراتب ارجمند اختصاص یافتند بلکہ غلامان وخواجہ سرایان او بخطاب خانی وترخانی مخاطب گشتہ بین الامثال والاقران سرخوشی برافراختند

ذکر در بیان باز آمدن خان عالم از ایلچی گری ایران

درین ایام جلوس پادشاہ خان عالم از ایران معاودت نمودہ بادراک دولت حضور فرخ گردید ونوزدہم شہر مذکور ایلچی شاہ عباس فرمانروے ایران بخانخان عالم در حضور سپہ پیر فراز گشت چون معلوم پادشاہ شد کہ شاہ ایران باخانخانان التفات بسیار کردہ گاہے بخانخان عالم خطاب می فرمود واز صحبت او خوشنود بود تا آنکہ گاہی بخانہ او نیز غرنزول ہی بخشید وبعد رخصت انصراف کہ خان عالم متصل شہر منزل نمود شاہ عباس را بخانہ آمدہ مراسم وداع بجا آورد وگوئند از استعداد الہی یومنا ہذا ہیچ ایلچی ہندرا سم سفارت باین خوبی بجا نیاورده بدین جہت جہانگیر پادشاہ ونور جہان بیگم خان عالم را بفراوان عنایت والطاف سرفرازی بخشیدہ باضافہ منصب ودیگر رعایات شایستہ خوشنود گردانیدند ✤

ذکر نہضت موکب جہانگیر بسیر وشکار احمد آباد گجرات

درسال دوازدہم جلوس پادشاہ بسیر احمد آباد گجرات برآمدہ بعد قطع مسافت در بلدۂ مذکورہ نزول فرمود اگرچہ آب وہوائے آن ملک بمزاج ناگوار آمد واز سیر آن ولایت کمادگشت اما تفرج دریاے شور کہ سے کروہے احمد آباد واقعست باعث رفع این ہمہ کدورت وانبساط خاطر او گشت خیر النسا بیگم بنت خانخانان التماس کرد کہ باغ خانخانان متصل گجرات واقع است آرزوے این ضعیفہ آنکہ دران باغ ضیافت پادشاہ نمودہ سرفرازے حاصل نمایم ملتمس او باجابت مقرون گشت چون موسم خزان بود تمام برگ درختان ریخته واشجار از سر تا پا برہنہ بود مثنوی ہر شجر باغ ز سر تا بنہ ✤ ماند زبے برگ خود برہنہ ✤ ریختنی کرد درختان ز سر ✤ گشت زمین پر ز رہا ہے زر ✤ آن عفت سرشت در آراستن باغ چنان جد مو فور نمود کہ کارگران ہوشیار دہنروران بدیع کار ہر درختے را کہ دران باغ بود برگ وگل آن را از کاغذ رنگا رنگ ومیوہ آن از موم بہمان لون وشکل واندام پختہ وخام ونیم خام آراستند واقسام میوہ از نارنج ولیمو وسیب وانار وشفتالو وغیرذلک بر اشجار درست ساختند وہمچنان انواع شقائق وریاحین واقسام گلہاے رنگین با برگ وشاخ از کاغذ وپارچہاے رنگین درست نمودند کہ در عین خزان بہار بروے کار آمد وگلہاے نگاری بر روے شگوفہ بہاری مے خندید دست ہوس از شاخسارش ثمر واز بارے چیدہ حتی بر پادشاہ ہم در باد بے النظر مشتبہ گشتہ خواست کہ گلے برچیند بعد ازان متنبہ شدہ بر حسن سلیقہ آن ضعیفہ عفیفہ وکارگران جادو فن آفرین وتحسین نمود واز انجا معاودت بدار الخلافہ کرد ✤

ذکر ولادت شاہزادہ محمد اورنگ زیب ولد شاہزادہ خرم متشہور بشاہ جہان

پیش ازین در حرم سرائے شاہزادہ از عفت قباب ممتاز محل بنت آصف خان نوزدہم صفر سال دہم جلوس سلطان دارا شکوہ چہاردہم جمادی الاولے سال یازدہم سلطان شجاع متولد شدہ بودند ہنگام مراجعت پادشاہ از گجرات در مقام حوالی موضع دمود شب یک شنبہ دوازدہم ایمان ماہ الٰہی مطابق یازدہم شہر ذی القعدہ سال سیزدہم جلوس مفیت مانوس موافق سنہ یکہزار وبیست وہفت ہجرے محمد اورنگ زیب ولادت یافت آفتاب عالمتاب تاریخ تولد اوست ✤

ذکر در بیان مقرر شدن منارہ وچاہ ودرختان در شاہراہ وعمارات جہانگیر آباد در لاہور

بسال چاردہم جلوس حکم شد کہ از اکبر آباد تا لاہور در شاہ راہ بمسافت ہر کروہے منارہ بلند ودر دو کروہے چاہ پختہ کہ تشنگان ازان سیراب شوند تیار نمایند ودو رویہ رستہ درختان سایہ گستر بردارند تا راہ روان در سایۂ آن بیاسایند وثمار آنرا بکام خواہش

رسانند اگر چه فتنه دران درمیان بر شاهراه اختراع شیر شاه افغانست اما در عهد جهانگیر پادشاه نیز تجدید یافت فرمان پذیران دراندک زمان بجهانبانان بعمل آوردند پادشاه در ایام شاهزادگی در پنجاب شیخوره نام دهے متصل ساسوے بنام خود آباد کرده بود وچه تسمیه شیخوره آنکه جهان گیر را در طفلی بنا بسبت اسم شیخ سلیم چشتی میگویند مدعای او پیدا شده سلطان شیخوره میگفتند ومختصر عمارتے هم در انجا باساس نهاده حوالی آنرا شکارگاه مقرر کرده بود در زمان سلطنت خود آنرا پرگنه علیحده کرده بجهان گیر آباد موسوم نمود واز پرگنه های حوار دیات برآورده دران پرگنه داخل نمود وبجاگیر سکندر قراول مرحمت گشت واو بموجب حکم پادشاه عمارت عظیم الشان وتالاب کلان ومناره بلند نشان اساس نهاد وبعد از سکندر بجاگیر ارادت خان مقرر شده سر براے عمارات بعهدهٔ او قرار یافت وبهمه جهت یک لک وپنجاه هزار روپیه صرف گردید وسه سال دولت خانه دار السلطنه لاهور مشتمل بر اقسام نشیمن دلکشا وانواع اماکن فرح افزا بکمال متانت آراستگی گردید وهشت لک روپیه خرج گردید ✤

ذکر دربیان احوال تنبا کو ومنع دود کشیدن آن

اگرچه آغاز برآمدن تنبا کو از جزائر فرنگست واطبا تجویز وتشخیص احوال او نموده دود کشیدن آن بطور معهود برای بعضے امراض مناسب شمرده رفته رفته مرغوب جمیع طبقات گشت اتا از فرنگ گمرے آورده بعد چند روز تحفه آزا آورده بممالک هند کشت ودرزمان صحرا کاشته منتفع شده حاصلات آن براجناس دیگر تفوق جست خصوص درعهد جهانگیر پادشاه زیاده ترواج یافت وکشیدن دود آن هر کس آرزومند گشت حتے برتبه که مالیات ومشروبات تقدم یافته گزین حاضر مهمانان وبهترین تحفه اخلاص مندان گشت ودشمنی اعتیاد آن مرتبه رسید که طالبش ترک اکل تواند کرد اما تجنب از تنبا کو بسے دشوار بر چند لعنتش بیشتر ورمذاق طالبان گوارا تر وزخرش گرانتر بیت بسیار کسیکه خواهدش از دل جان ✤ کمیاب کسے بود که اورا کم خواست ✤ نفع وضررش از شدت اشتهار محتاج بیان نیست بالجمله چون رواج بسیار یافت جهانگیر پادشاه بمنع آن کوشید ونباطان ممالک مناشیر مطاعه در باره دفع ومنع بیع وشرائش بصدور پیوست ونیز برمزبدتا کید وپاس حکم خود اگر چه با وجود صدور حکم جرأت بکشیدن آن نمودند در شهر لاهور تشهیر نمود بلکه بعضے را الیها برید اما البته مردم مقتدا ودراغب بآن بوده اند سوے کسے ندید وکسے اجتناب آنور زید ✤

ذکر دربیان بعضے از بدایع سوانح

بعرض جهانگیر پادشاه رسید که در اکبر آباد عورتے سه دختر بیکبار که ندرت بر توامان دارد قبل ازین زائیده بود اکنون باز یک پسر ودو دختر بیک دفعه آورده همه در قید حیات هستند ونیز معروض گشت که عورت زرگرے اول مرتبه حامله گردید بعد دوازده ماه زائید دازحمل دوم پس از سیزده ماه ومرتبه سوم بعد از دو سال فرزند آورده دو دریں مدت کار وبار خانه چنانچه رسم مردم نامراد است می کرد وهیچ عوقه برده شوار وشکل نبود نوبتے دختر یا عنانے بنظر پادشاه درآمد بازیش وبروت اینوه ظاهر بمردان مشتبه وریش اوان یک وجب زیاده ودرمیان سینه هم موها نبوه آما لستان نداشت نبرنے حکم شد که اورا درگوشه برده کشف ستر نموده حقیقت را لعرض رسانند که مبادا قضیے باشد انکشاف یافت که محض عورت است ونیز درهمین ایام قلندرے شیرے قوی هیکل پرورده واورا بخود آشنا ساخته بلعل خان موسوم کرده بود بنظر جهانگیر پادشاه گذرانید پادشاه فرمود که با او بجنگند خلق کثیر برای تماشا هجوم آورد جمعی از جوگیان نیز محو تماشا بودند شیر دویده بایک جوگے برسر نبود بطریق ملاعبت نه بطرز غضب چنانچه با ماده خود جفت مے شود بحرکت درآمد وبعد ازان از گذاشته کم شکمه آن شیر را قلاده در زنجیر دارکرده زیر جهروکه گذرانند همچنین قریب پانزده شیر نر ومادهٔ زیر جهروکه گذاشتند شیران هیکلیں را آزار نے رسانیدند وازان شیران بچها بوجود آمد نیز چندے یوزدر باغ جهروکه گذاشته بودند ازانها نیز توالد وتناسل مشاهد

بعرض رسید که حکیم علی نجا نه خود حوضے احداث نموده و در یکے از کنجهاے آن زیر آب خانه ساخته نهایت روشن و دران خانه رختی چند و کتابها گذاشته و تدبیرے بکار برده که هوا آب را نمی گذارد که در انجا داخل شود و هر کس مے خواهد که تماشاے آن خانه برود و برهنه شده لنگ بسته در آب فرو میرود و در آنخانه رفته لنگ ترگذاشته رخت خشک که در انجا گذاشته اند مے پوشد و در آنخانه جاے دوازده کس است که باهم نشسته صحبت میدارند جا نگیر به تماشاے آن خانه تشریف برده بسے و شیکه گزارش یافت دران خانه رفت و نوعیکه شنیده بود بدیده ملحوظ شد و حکیم علی بمنصب و هزارے سرفرازی یافت نوبتے در دهلی از دهات جالندهر تعلقه پنجاب برق بزرین افتاد و دوازده درعد و طول و عرض نوعے سوخته شد که نشانی از رستنی و سبزه نماند محمد سعید حاکم جالندهر بر سر آن زمین رفته حکم کند ان انجا نمود هر چند بے کنند از اثر حرارت بیشتر ظاهر مے شد بعد کندن پنج شش درعد زمین همچنان تفته برآمد بجدے که گرم بود که گویا همین زمان از کوره آتش برآمده هرگاه با دهوا رسید سرد گردید از انجنس بحضور پادشاه ارسال داشت چون از نظر گذشت حواله داروغه آهنگر گردید او حصه ازان و یک حصه از آهن دیگر آمیخته دو شمشیر و یک خنجر و یک کارد درست ساخته گذرانید سپند افتاد و العلم عنده تعالے که آهنگر از قطعه آهن نامبرده آن چیزها ساخت یا بر اے رضاجوئی پادشاه از آهن دیگر ساخته پادشاه را خوشنود گردانید و الا انچه معلوم است آن قطعه آهن نیست که چنین چیزها ازو آراسته شود و نوبتے پادشاه در قصبه متهرا بر آب دیدن در رو بیشه نداند انبوهش که بعضے مردم او را از یاران گمگاه الوهیت سیدانستند و خوارق عادات ازو بیان مے کردند و بعضے اعمال او را السحر جاودو نسبت میدادند متوجه شد چون وقت نماز شام بود بعد ازان که درویش از نماز فارغ شد پنج درویش دیگر بر ابر آن درویش که او را پیشوا میدانستند الیتاده دست مناجات بجناب قاضی الحاجات برداشتند ناگهان از هوا بر سرش بطریق زر پاشے هفتصد اشرفی طلا تبرید بارید درویش نصف اشرفیها پادشاه داده گفت که در خزانه بگذارید گاهے کمی نخواهد شد و نصف بجز اثی خود قسمت کرد پادشاه متعجب شده حضت گفت درراه نجا طر گذرانید جیف که بادرویش دست بوس نکردم بدین انها خادم آن درویش آمده گفت که دست بوس شما بدرویش رسید این معنی موجب مزید تعجب گردید و گفت که این قسم امور آیا کرامت است یا ساحرے یا از عوالم جن و پرے و بیت الشاعر

راز برنشست بلطف بپرسیدمت که از صفائی باطن و حسن اخلاص اعمال اوست نظم کاملے ارخاک گیرد زر شود ناقصی راسیم خام شود ✤ سنگ گرنمار او گر مرمر بود ✤ چون بصاحب دل رسد گوهر بود ✤

ذکر و بیان رسیدن بازیگران بنگاله بحضور و تماشای انواع بازیهاے حیرت افزا

بازیگران اول تخم اقسام اشجار تمره بزرین رسیته صد بار گردآن گردیدند و افسونها خواندند بیکبار از چند جا شروع بدمیدن در دهان گردیدند و در طرفة العین درخت توت و سیب و ناریل و انبه و اناناس و انجیر و خرما و منگ و غیر هم که درین بلاد وجود ندارد نمودار گشت و آهسته آهسته بلند شده بحد کمال رسید و برگها برآورده گل کرد و بار بسته پخته گردید بازیگران التماس نمودند که اگر حکم شود میوهٔ این درختان چیده بخورانیم حکم شد که بکنند بر گردند درختان گردیدند و افسونها خوانده انبه و سیب و توت و اناناس و انجیر و غیر ذلک چیده در حضور آوردند حاضران آنچنان بموجب حکم خوردند و لذتها یافتند بعد آن مرغ چند بیکمال زیبائی خوش رنگ و نغمه سنج در میان آن درختان ظاهر گردید و آن همه مرغان بران اشجار نواسنج و نغمه سرا بودند بعد ازساعتے دران بستان سبز و خرم روے نمود و برگها زرد و خشک گردیده در زمین فرو رفت و از نظر ها غائب گشت دیگر دران شب که نهایت سیاه تاریک بود یکے از بازیگران برهنه شده و عیار ستر عورت چیزے باخود نداشت چرخے چند زد بعد آن چادر گرفت و آئینه جلبی در میان چادر آورد و شعاع آن برنگ روز روشن گشت و آفتاب نور و ضو هم رسید که از ده روزه راه هر کس آمده ظاهر کرد که در فلان شب عجیب نمود و از آسمان چنان نورے ظاهر گشت که هرگز بدان روشنی روز ندیده و اهم

دیگر هفت نفر با هم ایستاده شروع بگویائی و خواننده کردند که ممتاز شده شد که سیکی بخواند یا هفت کس دیگر قریب بصد تیر سر میدادند و معلق در هوا نگاه داشته میگفتند که هرگاه امر شود سیکی از تیر ما را آتش بهم وحسب الامر شمع در دست گرفته تیر هوائی را که بر سر آنها قریب بصد گز بلکه افزون بود آتش میدهند هر قدر تیر را حکم میشد در هما نقدر آتش میگرفت دیگر پنجاه تیر یکانداز و کمانی حاضر داشتند یکی از ایشان کمان را بدست گرفت و تیر انداخت در هوا بلند رفته با نجا ایستاد و تیر دیگر سر داد با تیر اول نشد همچنین چهل و نه تیر با هم نشد کردند تیر آخرین از شست رها شد دیگر تیر با را از هم جدا ساخت دیگر بست من گوشت و پنج مصالح در دیگ انداخته آب تیز دران کردند و اصلا آتش در زیر اجاق نبود دیگ خود بخود در جوش آمد و بعد از ساعتی سر دیگ را واکردند قریب بصد لنگری طعام برآورده و بخورش مردم دادند دیگر فواره بر زمین خشک نصب کرده سه بار بر دور آن گشتند فواره یکبار بجوش آمده قریب بیده درعه بلند شد و هر نخطه بزنگی دیگر آب از فواره می جوشید و گل افشان نیز میشد و آب فواره که بر زمین میریخت زمین تر نمیشد قریب یکساعت بهمچو فواره در جوش بود چون فواره برخاست هیچ پیدا نبود و با فواره بر زمین نصب کردند در حال از یک فواره آب بر سر یخت و از سر دیگر شرار افشان میشد قریب دو گهڑی تماشا کردند و دیگر یک نفر از ایشان استاده شد و نفر دیگر بالای آن بر کتف او ایستاده و همین قسم شصت نفر بالای هم ایستادند یکی آمده پای شخص اولین را مع دیگران برداشته چسپید و نفر اولین قوت کرده خود را از دست او رهانید و پنجاه و نه نفر را بر دوش درمیدان گردید دیگر آمده آورد و یک یک اعضای آن را جدا کرده بر زمین انداخت اعضای او افتاده بود باز چادر بر کشید سیکی از بازیگران اندرون چادر رفته بعد از ساعتی بر آمد چون پارچه را بر داشتند آن شخص صحیح و سالم اعضا بر خواست گویا هرگز زخم بر بدن نبوده دیگر کلاوه ریسمان آورده سر ریسمان گرفته کلاوه را در هوا بلند افکند کلاوه از نظر ناپدید گشت و تا دیری بنظر نیامد یک نفر از آنها یراق بسته حاضر آمد و گفت دشمنان من آمده در هوا ایستاده و سر ریسمانی که انیطرف آویزان بود گرفته براه ریسمان بر آسمان عروج کرد چندانکه از نظر تماشائیان غائب گشت بعد ساعتی از تار ریسمان قطرهای خون چکید و بعده بدفعات تمام اعضای بدن و سر او بیراق بر زمین افتاد و دران حال زنش از پرده بیرون آمده اعضای شوهر را جدا جدا دیده نوحه و گریه کنان اجازت ستی شدن یعنی سوختن با لاش شوهر مرده خود گرفت و آتش افروخته با اعضای شوهر خاکستر گردید ساعتی نگذشته که آن شخص همان طرز با یراق از بالای آسمان براه تار ریسمان فرود آمده کورنش بجا آورد و گفت با قبال پادشاه بر دشمنان ظفر یافته آمده ام و اعضا که فرو ریخته از دشمن بود چون بر حقیقت زوجه خود اطلاع یافت نالهٔ و فریاد بنیاد نهاد یاران گفت زن مرا پیدا کنید والا خود را در آتش انداخته سوخته خاکستر مے شوم و برآ سوختن مستعد گردید درین اثنا زن او حاضر آمده گفت ای شوهر خود را مکش که من زنده ام دیگر کیسه آورده افشاندند هیچ چیز دران نبود بعد آن دست درون کرده دو خروس برآورد ند خوش رنگ و کلان و هر دو خروس را بجنگ در آوردند هر گاه این خروسها بال بهم مے زدند از بال آنها شرار افشان مے شد و یک ساعت بجنگ باهم در جنگ بودند چون پرده بر روی خروس کشیده بر داشتند کبک رنگین نمود ار شده بنیاد خوشخوانی و قهقهه بنوعے نمود که گویا در دامن کوهستانند باز پرده درمیان گذاشته چون بر داشتند دو مار سیاه کنجه دار بودند پشت آنها قرمزے و دهنها باز و کنجه سر از زمین بر داشته بهم گرچیدند دست شده افتادند بعده نائب شدند دیگر بر زمین حوضے کندند و گفتند که سقایان از آب بر سازند چون پر گشت پرده بر روی آن کشیده بر داشتند آب بمرتبه بسته بود که فیلان بران گذشتند و هرگز نشکسته نشد دیگر دو خیمه روبروی هم بفاصله یک تیر انداز ایستاده کردند اولا دامن خیمه بر چیدند و گفتند بینید که در خیمه چیزے نیست و خیمه خالیست بعد ازان یکے در خیمه رفت و دیگر داخل خیمه نشد و گفتند که از جانوران هر چنده و پرنده هر چه بفرمانیدا زین خیمه بیرون آورده بجنگانیم حکم شد که شتر مرغ را برآرند فی الفور ازان خیمه ها دو شتر مرغ بیرون آمدند و با یکدیگر جنگ کردند مجملا ازین هر دو خیمه هر جانوریکه نام مے برند بازیگران حاضر میساختند

دیگر طشت بزرگ از آب پر ساختند و بر زمین گذاشتند یکی از انها گلی در دست داشت گفت که بهر رنگ خواهید همان رنگ در آب فرو برده برآور م گل زرد بود در آب انداخته برآورد نار نجی شد و همین یک گل را صد بار در آب انداخته هر بار برنگ تازه ظاهر ساخت همچنین کلاوه لیسمان سفید دران آب فرو برد سرخ شد دیگر بار زرد برآمد همچنان هر مرتبه که آن ریسمان در آب انداخت هر بار برنگ دیگر برآورد دیگر قفس چهار پهلو آورد یکطرف که نمود بلبل خوش آواز دران قفس نمود طرف دیگر قفس که نمودند درین مرتبه جغت طوطی نمود از طرف سوم جانورے سرخ رنگ از طرف چهارم جغت کبک مشاهده گشت دیگر قالے کلان ببست و رعی گسترد خوش طرح و رنگین چون آن قالی برگردانیدند پشت او روے شد و روی پشت آنا رنگ و طرح دیگر اگر صد بارے گردانیدند هر بار پشت روے شد و روی پشت و طرح دیگر نمود ازمے گشت دیگر افتابه کلان پر آب کرده آنش را تمام و کمال رنجتند چون باز آنرا درست داشته واژون نمودند از دهنهٔ آن آتش ریخت همچنین چند مرتبه آب و آتش ازان برآورد و دند دیگر جوال کلانے آوردند آن جوال دو سر داشت تربوز کلان برآورد و دند و ازین سر جوال تربوز اندرون انداختند و از ان سر انگور صاحب و کشمش برآورد و دند همچنین چند مرتبه انواع میوه ازین سر جوال انداختند و از سر دیگر میوهٔ دیگر برآورد و دند دیگر از اجماعهٔ نفرے ایستاده دهن باز کرد سر مارے از دهن او بیرون آمد و نفر دیگر سر مار گرفته بکشید قریب بچهار درعه مار از دهن او برآورد همین آئین تا بست مار از دهن او برآورد و مارها ابزر زمین رها کرد و آن مارها یکدیگر خنک نمودند و باهم پیچیدند دیگر آئینه برآورد و دند و یک گل در دست گرفتند آن گل در آئینه هر بار بزنگ دیگرے نمود و دیگره مرتبان خالی برآورد و دند و همگنان مشاهده کرد که مرتبانها خالیست بعد یک گهڑے مرتبانها پر ساختند یکے پر از عسل و دیگرے پر از شکر و همچنان از هر یکے شیرینی دیگر و آن شیرینیها را اهل مجلس خورد ند بعد باز ساعتیکه باز مرتبانها آوردند همه خالی نمودند گویا کسے انهارا پاک شسته و دیگر کلیات سعدی شیرازے آورد و دند و بکسے گذاشته چون برآورد و دند دیوان حافظ برآمد آنرا چون بکسے کرد و دند دیوان سلمان ساوجے برآمد باز چون در کسے نمود و دند دیوان انوری برآمد همچنان چند مرتبه کتاب را در کسے کرد و دند و هر مرتبه دیوان دیگر برآورد و دند دیگر زنجیر بمقدار پنجاه درعه آورده بودند خواستند آن زنجیر در هوا راست بایستاد که گویا زنجیر بجائی بند است و سنگے آورد و دند آن سنگ زنجیر گرفته بالا رفته ناپدید گردید همچنین پلنگ و شیر و بعضے جانوران دیگر زنجیر را گرفته بالا رفتند و ناپدید شدند بعد آن زنجیر را نیز برآورده در کیسه کردند از ان سنگ و جانوران اثرے ظاهر نگشت که کجا رفتند و چشدند دیگر لنگری آورد و دند پر از لیمون و گوشت لذیذ بود باز سر پوش بر سر لنگری گذاشتند چون برداشتند لنگری پر از قبولی پر کشمش و بادام و قیمه بود باز سر پوش بران نهاد ند این مرتبه پر از کله و پا چه بود همچنین چند مرتبه سر پوش گذاشتند و بر داشتند هر بار خورد نے تازه نظر مے آمد یکے از انها انگشتر ے یاقوتی آورد و در انگشت کوچک خود کرد باز از انگشت کوچک برآورده بانگشت دیگر گردانید باانگشت دیگر انداخت نگین فیروزه گشت دیگر بیاض ضخیم تمام از کاغذ سفید حاضر کردند و بدست پادشاه دادند بعد ازان کاغذ سفید ساده نظر در نیامد و بعد آنی که باز دید اول ورق سرخ افشان و لوح پر کاریران ساخته نمودار گشت و ورق دیگر باز کردند رنگ کاغذ آسمانی افشان کرده و بر صفحه صورت مرد و زن برابر هم کشیده بودند بسیار پاکیزه ورق دیگر باز کردند رنگ زرد درکمال همواری افشان کرده نمونهٔ شیر و گاو نظر در آمد ورق دیگر که باز کردند رنگ سبز افشان کرده نمونهٔ باغے و درختان سرو بسیار و گلهای بیشمار شگفته و عمارتے درمیان باغ بود ورق دیگر که برآوردند رنگ کاغذ سفید و مجلس زرے کشیده بودند که دو سردار با یکدیگر در جنگ و جدال اند مجملاً در هر ورقے تازه باز میکردند رنگ کاغذ غیر مکرر و صورت نو و مجلس تازه نظر مے آمد القصه دور و روز و شب باز نگران حاضر کار و نادره کاران سحر کردار انبساط پیرای خاطر پادشاه بودند پنجاه هزار روپیه و خلاع فاخره مرحمت گردید و همچنین نهاز اده حرم

دو دیگر شاهزاده و امرا انعامها نمودند بمجموعه قریب دو لک روپیه بانمار سید این احوال را جهانگیر خود هم در کتاب جهانگیر نامه که بقلم و انشای خود نگاشته مفصل مرقوم ساخته فقیر از کتابیکه بهستشناخ خوده در انجا چنین نوشته اند اگرچه معقول نیست و العهدة علی الراوی

ذکر در بیان تسخیر کانگره که مقدمهٔ فتح کوهستان پنجاب است

در اوائل سال سیزدهم جلوس شیخ فرید مرتضی خان میر بخشی با لشکر گران برای تسخیر قلعه کانگره متعین شد و راجه سورجمل پسر راجه باسو که بعد فوت پدر بمنصب دو هزاری سرفراز گشته بود همراه میر بخشی تعینات گردید راجه سورجمل بمقام ناسازی وقتیه پرداخته در آمده با شیخ طریق مخالفت و منازعت پیمود و شیخ صورت حال او را بدرگاه نگاشت و راجه بخدمت شاهزاده خرم ملتجی گشته سوی مزاج شیخ نسبت بحال خود معروض داشت متفاران اینحال مرتضی خان بمقتضای الهی فوت نمود و راجه سورجمل حضور طلب شده همکاب شاهزاده بدهلی رسید لیکن حضوت یافت و هم کانگره موقوف ماند بعد ازان که ممالک دکن مفتوح گشت و شاهزاده ازان طرف معاودت نمود راجه سورجمل بوسائل امر انجدمت شاهزاده متعهد تسخیر قلعه کانگره گردیده شاهزاده از پادشاه اذن گرفته لشکر گران بسرکردگی راجه سورجمل متعین فرمود و محمد تقی بخشی سرکار خود را نیز همراه او کرد و بعد رسیدن در کوهستان راجه را با محمد تقی نیز صحبت در نگرفت چون این معنی بسمع شاهزاده رسید محمد تقی بخشی را طلب داشته عوض آن راجه بکرماجیت برهمن را که یکی از عمده های سرکار شاهزاده و دلاور بی همتا بود با مردم دیگر متعین فرمود از ظاهیدن محمد تقی و متعین شدن راجه بکرماجیت راجه سورجمل فرصت غنیمت دانسته بصراحت یغی ورزید و با لشکر شاهزاده خبگ کرده سید صفی بارهه را که از عمده ها بود مع چندی از برادرانش بکشت دست تعدی دراز کرده پرگنه های دامن کوه و محالات خالصه شریفه که در پرگنه ٹیالا و کلانور است غارت کرد بعد ازین چون راجه بکرماجیت نزدیک در رسید راجه سورجمل تاب نیاورده متحصن گشت و باندک زد و خورد قلعه نیز مفتوح شد راجه سورجمل راه فرار گرفته خود را بشعاب جبال و گریوه های دشوار گذار کشید جگت سنگه برادر خرد راجه سورجمل بمنصب چهارصدی تعینات بنگاله بود چون راجه سورجمل مصدر چنین حرکت گردید مطابق تجویز راجه بکرماجیت شاهزاده درخدمت پادشاه التماس کرده جگت سنگه را از بنگاله طلب داشت و بعد از آمدن او را بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار و خطاب راجگی سرفراز فرموده بملک موروثی رخصت نمود و بموجب حکم پادشاه در متهرا که مسکن راجه سورجمل است شهری موسوم بنورپور بنام نورجهان بیگم آباد گشت و راجه جگت سنگه بهم و تسخیر کانگره برفاقت راجه بکرماجیت متعین شد کانگره قلعه ایست قدیم بر همت شمالی لاهور درمیان کوهستان بیست و سه برج و هفت دروازه دارد درون آن یک کروه و پانزده طناب طولست و دو کروه و دو طناب ارتفاع و یکصد و چهار رعد عرض و دو حوض یعنی تالاب کلان درون اوست تاریخ اساس آن قلعه هیچکس نمیداند و در تسخیر هم نه نوشته اند هیچ یکی از فرمان روایان دهلی تا عهد اکبر پادشاه با وصف یورشهای متواتر مفتوح نکرده القصه راجه بکرماجیت محاصره نموده راه رسد غله و جمیع مایحتاج رسد و ساخت و مشیت ایزدی هم تسخیرش رفته بود ذخائر قلعه بآخر رسیده اندکی که ماند دران کرم افتاده از کار رفت قلعه نشینان چهار ماه علف های خشک جوشانده خوردند چون نهایت عسرت روی نمود و کار بهلاکت کشید ناچار راجه تلوک چند را میان خواسته مقالید قلعه پیش راجه بکرماجیت فرستاد و بوساطت راجه جگت سنگه بعد اخذ عهد و پیمان آمده ملازمت کرد و غره محرم سنه پانزدهم جلوس مطابق سنه یکهزار و سی و یک هجری روز شنبه در عهد سلطنت جهانگیر مفتوح گشت و راجه بکرماجیت مورد انعامات عنایات پادشاهی گردید ✤

ذکر در بیان نهضت مرکب والا بعد سبز کانگره بکشمیر و لپدیر

جهانگیر پادشاه از دار الخلافه اکبرآباد نهضت نموده چون متصل موضع تلواره رسید اعتماد الدوله برحمت حق پیوست و قریب بموضع مذکور بر لب دریاے بیاه مدفون گردید و عمارت عالی بر سر مزارش تعمیر یافت و محال جاگیر و اسباب امارت و مراتب نقد و جنس آن مغفور بدختر او نور جهان بیگم مرحمت گشت و پادشاه از انجا متوجه پنجیتر شد چون راه کهسار و گریوهاے دشوار گذار بود ارد وے بزرگ را در نواحے سیسه گذاشته با جمعے از مخصوصان و اهل خدمات متوجه سرکار کانگڑه گشت و از سیسه بچهانه منزل ساحل دریاے گنگا مضرب خیام والا گشت راجه جنیه که بمسند پونچ کروهے کانگڑه واقعست در کوهستان عمده ترین زمینداران است و گاهے بفرمان روای دهلی روی نیایش نیاورده برادر خود را با پیشکش لائق حضور پادشاه فرستاده بخدمه پادشاه برفراز قلعه کانگڑه تشریف برده تماشا فرمود و بانگ نماز و شرائط اسلام تقدیم رسید و حکم شد که مسجدی عالی تعمیر نمایند بعد مشاهده قلعه در بهون که پایان قلعه واقعست آمده در زیر چتر کلاسے که بربت بندے از زبان پانڈوان نشان میدهند و معلوم میشود از رام فلزاست و میگویند که چنان بتعبیه بکار رفته که آن چتر خود بخود دائم بر گرد سر آن پیکر بجان در حرکت و سر گردانست چتر سے خود از طلا استاده کرده چند روز بسیر و شکار آن زمین اشتغال داشته از انجا بتماشای جوالامکهی توجه نمود و آن مکانیست دوازده کروهے کانگڑه زیر کوهے کالان که سر بفلک کشیده دارد و در آن مکان شبانه روز از زمین و دیوار ها آتش خود بخود زبانه میزند بعضے گمان کرده اند که انجا کان گوگرد است و شعله هاے آتش از آن پادشاه قلیل الادراک در تحقیق نشسته حکم بکندن زمین نمود و آبها پاشیدند چون بوے گوگرد نشنیدند آتش منطفی نگشت از عجائب و کرامت تمرد و جا بادر حجرات که بکندن منهدم شده بود تعمیر نمود و به از اول بمتانت آراست و در حواشے آن مکان عمارات دلنشین درست کرد گویند سلطان فیروز شاه نیز در ایام سلطنت خویش تسخیر کانگڑه متوجه شده بود در جوالامکهی رفته زمین کاویده بے نیل مقصد معادن نفت بگوش این الهمان نرسیده تا بدانند که این شعله ها پیش او حکم شرارے دارد معهذا محل تعجب و منظنه کرامت بمردم آنجا و ارباب عقول می نمود بلکه اگر شعله نزد جاهل تعجب و حیرت است دلکن الله یهدے من یشاء الی صراط مستقیم خلاصه پادشاه از سیر و شکار آن سرزمین و تماشاے آن الکنه بغایت مسرور شده متوجه کشمیر گشت اگرچه در راه کشمیر بسبب نشیب و فراز راهها صعوبتے کشیده و دشواریها گذار جبال و گریوها بر طبیعت آسایش طلب او دشوار آمد اما بعد نزول در کشمیر و مشاهده بهار آنجا که کوه و صحرا پر از شقایق و ریاحین و هر طرف جوے هاے دلجو و آبشار و چشمه هاے شیرین بود نهایت محظوظ شد در زمان بودن بآن خطه دل پذیر روزی سلطان سجاع پسر شاهزاده خرم در دولت خانه بازے طفلانه میکرد اتفاقاً بازے کنان بطرف دریچه جانب دریا رفته بجوے رسیدن سر نگون بزیر افتاد و قضا را پلاسے که در زیر دیوار ها نهاده بودند و فراشے متصل آن نشسته سر سلطان به پلاس رسیده و با هر پشت فراخورده بر زمین افتاد و با آنکه از هفت درعه بزیر افتاد آسیبی بدنش نرسید پیش ازان چهار ماه چوتک رسے منجم گفته بود که سلطان از جاے بلند خواهد افتاد اما آسیبی با و نخواهد رسید از وقوع این همه صدقات و خیرات لسیار بعمل آمد و چوتک رسے مورد آفرین گشته باضافه مواجب و انعام سرفراز گردید پادشاه بعد سیر کشمیر معاودت بهندوستان فرمود چون اثر مرض ضیق النفس بپادشاه ظاهر گشت و رفته رفته باشتداد کشید هوا ے هندوستان را بامزاج خود سازگار نمیدانست نبابران از سنه شانزدهم جلوس هر سال اوائل بهار بکشمیر میرفت و در ایام زمستان معاودت بهندوستان میکرد +

ذکر دربیان بعضے شاهزاده شاه جهان

اجمالے احوال شاهزاده خرم ملقب بشاه جهان برین نمط است که در سال دوم جلوس جهانگیر پادشاه بمنصب هشت هزارے ذات

وچهار هزار سوار سرفراز گشت بعد ازان که در سال هشتم صبیهٔ میرزا ابو الحسن مخاطب بآصف خان پسر اعتماد الدوله در عقد نکاح شاهزاده درآمد
و به ممتاز محل مخاطب گشت بمنصب ده هزاری ذات و شش هزار سوار ترقی نمود و پس از چندگاه منصب پانزده هزاری ذات و هشت هزار
سوار عطا گردید و بر گاه فتح مهم ولایت رانا نموده پسرش را بحضور آورد و منصب بیست هزاری ذات و ده هزار سوار و شاه خرم خطاب
یافت پس ازان که بهم دکن متعین شد خطاب شاه جهان و منصب سی هزاری و بیست هزار سوار یافته همیشه مورد عنایات پدر بود و نوجهانبیگم
بپاس خاطر پادشاه و هم بنا بر رضاجوئی برادر خود آصف خان که شاه جهان داماد او بود در ازدیاد مدارج شاه جهان سعی کو شید بعد ازان که
صبیهٔ نور جهان بیگم که از صلب شیر افگن خان بود در حبالهٔ ازدواج سلطان شهریار برادرزادهٔ جهانگیر پسر شاهزاده دانیال درآمد نوجهانبیگم
که جمیع مهام سلطنت بقبضهٔ اختیار او بود و جانب داری داماد خود سلطان شهریار پیش نهاد خاطر ساخت شاهزاده شاه جهان بعد ازانکه
از مهم دکن معاودت نموده بماندون رسید باعتماد او ضاع سالفه پرگنه هولیور بجاگیر خود خواسته گماشتهٔ خود متعین کرد اتفاقاً پیش از
رسیدن عرضداشت شاه جهان نور جهان بیگم آن پرگنه را بجاگیر سلطان شهریار تنخواه کرده شریف الملک گماشتهٔ سلطان شهریار را بران
پرگنه متعین نموده بود هر دو گماشته دران پرگنه با یکدیگر آویختند و شریف الملک بزخم تیر از یک چشم کور گشت بدین جهت طرفه آشوبے
در سرکار سلطانی برخاست و منجر بفسادهای عظیم گردید شاهزاده عرضداشت متضمن عجز و نیاز بحضور ارسال داشته افضل خان دیوان
خود را فرستاد که بهر وجه غبار شورش فرو نشاندیدانديشان بخواستند که رفع فساد کرده بلکه در اندک شورش افزایند پیش نهاد همت ساخته
خاطر بیگم را از برادرے مثل آصف خان باتمام آنکه جانب دار شاه جهان است برگردانیدند و براین حرافت آوردند که مهابت خان
را که با آصف خان دشمن و از شاه جهان نیز انحراف دارد از کابل طلبیده شاهزاده را آصف خان را بدست او ذلیل باید گردانید بنابرین
تمهید مهابت خان را بحضور طلبیدند و مناشیر مطاعه درین خصوص بنام او صدور یافت او هر بار عذرے معروضداشته بحضور نیامد
در آخر صریح نگاشت که تا آصف خان بحضور رست آمدن من نمی تواند شد اگر فی الواقع برانند خشم شاه جهان منظور رست آصف خان را
بصوبه بنگاله بفرستند تا من بحضور رسیده تقدیم حکم پادشاهی پردازم پادشاه برطبق عرضداشت مهابت خان آصف خان را
به بهانه آوردن خزانه بطرف اکبر آباد متعین نمود و امان الله پسر مهابت خان را منصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز
فرموده فرمان فرستاد که او را نیابة در کابل گذاشته خود متوجه آستانه بوس گردد بعد این فرمان مهابت خان از کابل بحضور رسید
و محال جاگیرات شاهجهان از میان دوآب وغیره تغییر گشته بجاگیر سلطان شهریار تنخواه گردید شاه جهان باستماع چنین اخبار
از ماندون عازم حضور پدر گشت و پادشاه بمجرد اطلاع این عزیمت از لاهور باکبر آباد نهضت فرمود و از فتنه سازے گوته اندیشان
و اغوای نور جهان بیگم و معین کبر سن و ضعف بیمارے باخیال فرزند اقبال مندخود که غیر از طاعت و فرمان بردارے امرے دیگر
در خاطر نداشت بر سر ستیزه آمد و درین حال اکثر امرای حضور باتمام ارسال رسل و رسائل بطرف شاه جهان ماخوذ شدند و بعزل منصب
و جاگیر معاتب گشتند و درین مهم مهاتبخان مدار المهام بود بعد نهضت از لاهور افواج قاهره بر سر شاه جهان متعین گردید و شاه جهان
بعد رسیدن در اکبر آباد از استماع خبر آمد پادشاه بکوتلهٔ میوات شتافت و از انجا لشکر خانخانان و راجه بکرماجیت و دیگر امرای خود را
روبروے افواج پادشاهے که بر و متعین شده بود فرستاده خود نیز مستعد شده عساکر طرفین باهم آویختند و هنگامهٔ جدال و قتال گرم گردید
لشکر شاهزاده غالب آمده صورت ظفر روی نموده بود اتفاقاً در عرصهٔ کارزار نیزه و خیچے نیم جان افتاده و بندوق تیر بند و فتیلهٔ
آتشین فروز در دست داشت راجه بکرماجیت که خنگ مردانه کرده دیرانه بر لشکر پادشاهے حمله آورده بود نزدیک بآن بندوقچی
نیم جان رسید قضا را فتیله بر بندوق رسید و تیر آن از سینه راجه بکرماجیت گذشته او را از جان گذرانید بمجرد هلاکت او لشکریان

را اول از دست رفت و شکست بر لشکر شاهزاده افتاد شاهجهان بمشاهده این حال پای ثبات افشردن محض جهالت و سفاهت شمرده
ناچار از میدان عطف عنان نموده و بجانب ماندون روان گردید بادشاه باستماع این فتح متوجه اجمیر شده سلطان پرویز را که
درین نزدیکی از پٹنه در حضور رسیده بود با مهابتخان و راجه نرسنگ دیو بندیله و راجه گج سنگه راٹهور و راجه جے سنگه کچهواهه و دیگر
امرا که همگی چهل هزار سوار و فوج بود بر سر شاهجهان تعین فرمود و اتالیقی شاهزاده پرویز و مدار این مهم بر مهابتخان مقرر گشت چون
افواج بادشاهی نزدیک بقلعه ماندون رسید شاه جهان رستم خان را با فواج خویش بمقابله مخالفان فرستاد و رستم خان طریق
بیوفائی پیموده خود را بمهابت خان رسانید ازین معنی تزلزل بجمعیت شاه جهان زیاده تر براگنده و ماندون در ماندون صلاح ندیده
از آب نربدا گذشته بآسیر رسیدند ران وقت خانخانان که همراه شاه جهان بود ظاهر گشت که مهابت خان مکاتیب مے نویسد
و اراده رفتن دارد و او را با دارابخان پسرش قید کرده در آسیر بعضے حرم و اسباب زیادے گذاشته ببرهان پور آمد خانخانان
که نظر نبود به بهانه صلاح و آشتی او شاه جهان رخصت گرفته بمهابت خان پیوست و نیز اکثر امرا جدائی گزیدند بجانب ضرور شاه جهان
درعین شدت باران از برهانپور روانه شده براه گولکنڈه و بندر مچلی پٹن بطرف اوڑیسه و بنگاله راهے گردید چند منزل کرده
در حدود گولکنڈه میرفت قطب الملک والی آن ولایت از راه مردمے پیشکش نقد و جنس و غله و میوه فرستاد سلطان پرویز
چند منزل تعاقب نموده به برهانپور برگشت چون خبر رفتن شاه جهان بطرف بنگاله بادشاه رسید شاهزاده سلطان پرویز
و مهابت خان را حکم رفت که با جمعیت خود بطرف پٹنه بروند و سد راه شاه جهان شوند و خانخانان را باکبرآباد مقرر نموده
خود بدولت متوجه کشمیر شد و شاه جهان بعد رسیدن در اوڑیسه را بتاخت و با بندگ جنگ اول قلعه برد و ان گرفت بعد آن قلعه اکبر نگر را
محاصره نموده جنگ بسیار کرد و ابراهیم خان صوبه دار و عابد خان دیوان و دیگر بندهاے بادشاهے کشته شدند شاه جهان آن
قلعه را گذاشته متوجه ڈاکه گردید و چهل لک روپیه نقد سوائے اقمشه و فیل و دیگر اجناس از اموال ابراهیم خان بضبط در آمد و احمد بیگ خان
برادرزاده ابراهیم خان که در ڈاکه بود بیچاره شده بملازمت شاهجهان رسید تا این مدت دارابخان پسر خانخانان در قید بود در نیولا
شاه جهان او را سوگند داده از قید خلاص کرد و صوبه داری بنگاله با و مرحمت نموده خود به پٹنه رسید و از انجا عبد الله خان را با الله آباد
و دریا خان را با اوڑیسه رخصت کرد عبد الله خان بزور شمشیر و قوت مردانگی الله آباد را متصرف شد چون رفیدارا ن بنگاله که توره راه
شاه جهان آورده بودند بعد رسیدن در پٹنه مع انواره گرفته رفتند شاه جهان در جنگل حصارے از گل ساخته استحکام داد و همدرین اثنا
شاهزاده پرویز و مهابت خان با لشکر لب یار در رسیدند و بدفعات جنگ روے داد و راجه بهیم پسر رانا گرن که سردار لشکر شاه جهان
بود در معرکه کشته شد ازین جهت هزیمت در لشکر شاه جهان افتاد و غیر از تورچیان و عبد الله خان هیچکس نمانده شاه جهان بمقتضاے
شجاعت ذاتی دل بر مرگ نهاده اسپ برانگیخت اسپ سوار کجون زخمے گشت عبد الله خان حلو گرفته شاه جهان را از معرکه
برآورد و ازان اسپ فرود آورده براسپ خود سوار کرده بجانب پٹنه برد چون افواج بادشاهی نزدیک پٹنه رسید شاه جهان
بودن دران دیار صلاح ندیده و راکیز نگر آمد چون دران سال که نوزدهم از جلوس بادشاه بود سلطان مراد بخش قدم در عالم وجود
نهاد و ابا و والده او در رهتاس گذاشته متوجه پیشتر شد و دارابخان پسر خانخانان را گسوگند داده از قید خلاص و بصوبه داری
بنگاله اختصاص داده بود سر چند طلب داشت عذر ها درمیان آورده نیامدن و پسر او را که بطریق یرغمال با خود داشته بود
بسبب ظهور این عذر زنش را در قلعه رهتاس فرستاد و پسر جوان او را اقبال سازنده و بسبب غلبه لشکر بادشاهی بودن در
ولایت بنگاله صلاح وقت ندانسته براهیکه آمده بود از بنگاله باز بدکن برگشت و در اثنای راه بمودن شاه جهان سلطان مراد بخش

مع والدہ اش بحضور شاہ جہان رسید چون رسیدن شاہ جہان از بنگالہ در دکن بعرض پادشاہ گذشت حکم رفت کہ شاہزادہ پرویز مہابت خان
باشکر جرار برای دفع شورش شاہ جہان بازیدکن رونده سر دو کن حسب الامر بتعاقب روانہ دکن شدند معہ دارایان سپہ خانخانان کہ از شاہجہان جدا گشتہ بلشکر پادشاہی ملحق شدہ بود
بموجب حکم بقتل رسید و خانخانان خود مقید گردید شاہزادہ پرویز و مہابت خان قطع مراحل نموده بر کنارہ رود تاپتی رسیدند شاہجہان بسبب رسیدن افواج قاہرہ بودھی در
دکن مناسب ندیدہ باجمیر رفت و در انجا ہم توقف ناکردہ از راہ چیتلمیر بصوب ٹھٹہ آمدہ قصد ایران کرد و بر سر خود سلطان
دارا شکوہ و سلطان شجاع و سلطان اورنگ زیب رابدرگاہ پدر فرستاد و چون در ٹھٹہ شرف الملک کوتوال شاہزادہ شہریار قیام
داشت باستماع خبر آمدن شاہ جہان جمعیت فراہم آوردہ توپ و تفنگ بر قلعہ نصب کردہ متحصن گردید شاہزادہ بدو قلعہ منزل نمودہ
چند روز بجنگ پرداخت و چندے از مردان کارے بکار آمدند چون کارے از پیش نرفت بخاطرش گذشت کہ بتسخیر ٹھٹہ پردازد
سودے ندارد و جہان فائدہ دران نہ بیند بدین اثنا خبر رسید کہ شاہزادہ پرویز در دکن مردو مہابت خان بحضور رفتہ فقط خان جہان
لودے در دکن قیام دارد بعد ازین آگاہی دکن را خالی داشتہ بخاطر آورد کہ پیش از انکہ مہابت خان باہم ہم متحصن شود از راہ ولایت
بہار او گجرات متوجہ دکن باید شد بعد تصمیم این ارادہ قطع مراحل نموده در نامسک ترنبک از مضافات احمد نگر کہ بنگاہ خویش در انجا
گذاشتہ بود نزول فرمود و در حلہ اقامت نمود و در انجا بوده قاصد اخراج خانجہان لودے از دکن گردید ✤

ذکر رسیدن مہابت خان و حضور و مصدر گستاخی گردیدن و آصف خان را مقید کردن

چون ارادت الٰہی بران شد کہ چشم زخمے بپادشاہ برسد امر کہ از صلاح دور و بفساد اقرب بود بمنصۂ ظہور رسید یعنی مہابت خان
کہ مصدر چنین خدمات نمایان و تردودات شایان شدہ بود بموجب التماس نور جہان بیگم و آصف خان بے موجب مورد عتاب
گشت و فدائی خان از حضور مامور گردید کہ مہابت خان را از شاہزادہ پرویز جدا کردہ بطرف بنگالہ روانہ سازد و اگر مہابت خان
برفتن بنگالہ راضی نباشد جریدہ بحضور آید و حکم شد کہ خانجہان لودے از گجرات آمدہ بجای مہابت خان اتالیق شاہزادہ باشد
و نیز حکم شد کہ ز خطیر مطالبہ سرکار بر ذمہ مہابت خان طلب است آنرا مع مبلغیکہ از محال جاگیر امرا بزور و لعدے متصرف
شدہ و وکلاے آنہا در حضور استغاثہ دارند و ہم فیلان نامے کہ از بنگالہ و آن حدود بدست آوردہ ازو باز خواست نمایند و حضور تمکین
عذر دیوان پسندی داشتہ باشد بحضور رسیدہ خاطرشان دیوانیان نمایند چون فدائی خان از حضور دستوری یافتہ در مالوہ
رسیدہ احکام عالیہ رسانید مہابت خان از شاہزادہ پرویز رخصت گشتہ عازم حضور گردید و خانجہان لودے از گجرات بتحریک
شاہزادہ پرویز رسید مہابت خان بعد قطع منازل دریا میکہ پادشاہ بر لب دریا بہمت متوجہ سیر و شکار کابل بود نزدیک
اردوی معلی منزل نمود مہابت خان چون می دانست کہ طالب او تحریک آصف خان وارادہ او آنست کہ بہر صورت این را
ذلیل گرداند و قبل از ورود او برخوردار ولد خواجہ عمر نقشبندی کہ داماد مہابت خان بود پادشاہ حسب الالتماس آصف خان بے
تانیانہ ہاے شدید رسیدہ و سر برہنہ دست بر گردن بستہ بے آبرو گردانیدہ و انچہ مہابت خان باو داده باز یافت نمودہ بود
و محمد محسن برادر زن مہابت خان کہ کروڑے ہر گنہ پٹیالہ بود مقید گردیدہ زرہاے خطیر از و ہم باز یافت شد مہابت خان مستاصل
این حالات نیابر حفظ آبروی خود بہمراہ سوار جرار اکثر از قوم راجپوت و غیرہ ہمراہ آورده بود تا اگر کار بے آبروئی او کشد جان خود
بر دانگے در باز د بسبب آمدن او با ینصورت مردم با ہمدگر سخنہا داشتند پادشاہ از خود بے خبر بلا تامل بحجرہ درو داور اطلب
فرمودہ بینما مرستادہ کہ تا مطالبات پادشاہے بدیوان اعلے نشان نکند و مدعیان خود را خوشنود نگرداند و فیلان بنگالہ
بحضور نرساند بار یاب کورنش نخواہد شد و آصف خان نیابر فرط غرور از شعور دور افتادہ با وجود اصلاح عداوت باچنین

مقتدر و قوی چنگ در رکن السلطنه رفعت آهنگ بی خرمی را کار فرما گشته تامل این اندیشه را نپسندیده و بادشاه را انتهاز این طرف آب گذاشته خود با عیال و اطفال و احمال و اثقال و جمیع خدم و حشم براه خسرشیرین از آب گذشته الطرف دریا رفت و دیگر امراهم باتفاق آصف خان همان طرف آب رفته خیمه ها زدند و گرد خیمه بادشاه بی غیر از شاگرد پیشه و خدمه ضروری کسی نماند مهابت خان این احوال شنیده قابو یافت و فوراً مع چار هزار سوار از معسکر خود سوار گشته بر سر پل آمده معتمد اجل را بر معبر با دو هزار سوار گذاشت و پل را آتش داده تاکید کرد که احدی از امرای آن طرف را بدین سمت عبور کردن ندهند و خود برد وازده دولتخانه رسیده از اسپ پیاده گشت و با دو صد راجپوت درون غسل خانه شتافت و تخته غسل خانه را شکسته باندرون رفت پرستاران حرم سرا این حقیقت را بعرض رسانیدند بادشاه از درون خرگاه برآمده ببر پالکی نشست مهابت خان چون آمده کورنش بجا آورد و بر گرد پالکی قربان گردیده معروض داشت که چون یقین کردم که از دست آصف خان خلاصی من ممکن نیست دلیرے کرده خود را در پناه حضرت پادشاه انداخته ام اگر مستوجب قتل و سیاستم همان به که در حضور سزا رسم و راجپوتان مسلح دور سراپردهٔ پادشاهی را فراگرفتند و غیر از چنین کس خدمتگار در حضور حاضر نماند پادشاه بے ادبهاے مهابت خان دیده دو مرتبه دست بقبضهٔ شمشیر کرده خواست که آن بے باک را بزند حاضران حضور التماس کردند که وقت حوصله آزمائیست ازین جهت خود دارے نمود و در اندک فرصت راجپوتان او اندرون و بیرون دولتخانه پادشاهے را فراگرفتند مهابت خان بعرض رسانید که خود بدولت بر اسپ سوار شوند و غلام در رکاب والا باشد و دران وقت اسپ خود را پیش آورد پادشاه را غیرت سلطنت رخصت نداد که بر اسپ او سوار شود اسپ سوارے خاصه طلب داشته سوار شد چون دو تیر اندازه راه از دولتخانه اسپ سواره رفت مهابت خان فیل حوصله در پیش آورده التماس کرد که چنین شورش سوار شدن بر فیل صلاح دولت است بالضرور بر فیل سوار شد مهابت خان یکی از راجپوتان معتمد خود را در پیش فیل و دو راجپوت عقب حوصله نشاند و هر کس از خواص و خدمتگار پادشاهی نزدیک سے آمد بقتل میرسید تا آنکه داخل خیمه مهابت خان شد در انجا مهابت خان فرزندان خود را بزد و پادشاه تصدق گردانیده خود دست بسته ایستاده التماس سے کرد که هر چه حکم شود بجا آورد از انجا که شاه بے غم عشق با ده عشق و اسیر دام محبت نورجهان بیگم بود و لحظه بے او نمے آسود و دریخیال هم و مبدم یاد او داشت و همت بوصال او سے گماشت مهابت خان بخیال اینکه نورجهان بیگم را بتسخیر خود آرد پادشاه را باز بسراپرده شاهی آورد اما نورجهان بیگم و زبان رفتن پادشاه بخانه مهابت خان فرصت یافته الطرف آب بمنزل آصف خان رفته بود و مهابت خان ازین سهو خود تاسف میکرد بهر کیف آن روز و شب خانخانان و خان منزل شاهزاده شهریار گذرانیدند چون نورجهان الطرف دریا صفوف آراسته تدارک باسے اندیشید پادشاه مقربخان را نزد آصف خان فرستاده پیغام داد که جنگیدن از ننگ اندیشے نیست و بحجت اعتماد انگشتری خاصه بدست او داد در روز دیگر اصفخان و خواجه ابوالحسن خواجه آرا سته قرار بجنگ دادند چون پل را کسان مهابت خان آتش داده بودند راه پایاب سے جستند ابوطالب پسر آصف خان با چندے کسان بهر حال از آب گذشت و اکثر همراهانش غرق بحر فنا شدند آصف خان درمیان آب رسیده بود که ابوطالب پسرش باندک خبگ هزیمت خورده برگشت و آصف خان مشاهدهٔ حال پسر نیز از میان آب اه فرار پیموده و نورجهان بیگم فیل سواره از دریا گذشته بمردم تاکید عورے کرد و خبگ درمیان بود دران ضمن تیر بر بازوے یکی از پرستاران بیگم که در عماری فیل با او نشسته بود رسید و بیگم بدست خود تیر از بازوے او برآورد و نزدیک فیل بیگم سیاهے از مردم بقتل رسیدند و فیل سواره بیگم زخم چند برد و شکسته برگشت و شنا کرده از دریا گذشت ناگزیر بیگم بعد از گذشتن دریا در خیمه فرود آمد و آصف خان با ابوطالب

بسر خود و دو صد کس دیگر را بنجاراهی شده و شبانروز قطع مراحل نموده در قلعه اٹک بنارس که بجاگیر او بود رفته متحصن گردید چون سطوت مهابت خان مدار المهام تمامی آمد خواجه ابوالحسن و دیگر امرا سوگند غلاظ و شداد از مهابت خان گرفته ملاقات کردند بعد از سه روز نور جهان بیگم در حضور بادشاه رسیده و با شاه ملاقات او خوش وقت شده از راه بهت کوچ کرده با مهابت خان نیز انه کابل شده مهابت خان از سر تسلط و استیلا داشت همین که در اٹک بنارس رسید رودن قلعه رفته آصف خان و ابو طالب پسرش و میر خلیل الله ولد میر میران را با دوازده کس دیگر بدست آورده قید نمود و یکی از صابان آصف خان را دستگیر کرده بقتل رسانید و بادشاه چیزی نمیتوانست کرد بالجمله بعد قطع مسافت بدار الملک کابل نزول واقع شد راجپوتان که مایه استظهار فتنه سازی مهابت خان بودند و لیگر گشته طریق لفغ و لبی می پیمودند روزی جاءُ راجپوتان با احدیان بادشاهی گفتگو کردند کار بجدی رسید که احدیان همه یکجا شده خنگ مردانه نمودند و قریب بشش صد راجپوت علف تیغ گردیده هلاک شدند و انمعنی موجب پریشانی و رعونت مهابت خان شد بنا برین بعرض رسانید که باعث این فساد خواجه قاسم برادر خواجه ابوالحسن و بدیع الزمان خویش او شده چون رعایت مهابت خان در میان بود شاه آنها را دستگیر کرده حواله کرد و مهابت خان آن هر دو را سر برهنه کرده در بازار کابل بخواری و بی غرتی گردانیده در قید نگاهداشت و از وقتی که با پادشاه اینهمه گستاخی کرد بر همه پیس چیرگی داشت و پادشاه بهر صورت رعایت خاطر مهابت خان میفرمود و بر حیه نور جهان بیگم در خلوت سیلقت پادشاه نادان لے کم و کاست با مهابت خان اظهار نمود و صریح میگفت که بیگم و صبیه شاهنواز خان ولد خانخانان عبد الرحیم که در عقد میرزا ابو طالب منخاطب بشایسته خان ولد آصف خانست قصد تو دارند غافل مباش و نور جهان بیگم در فراهم آوردن جمعیت بسعی داشت تا آنکه از کابل معاودت بهندوستان شد چون در حوالی رهتاس نزول واقع شد در انجا اجتماع ملازمان پادشاهی شنید بادشاه مهابت خان را نیز بانی خواجه ابوالحسن عنایت خان پیغام فرستاد که پیشتر روانه گردد والا کار بجنگ خواهد کشید بالضرور مهابت خان پیشتر راهی گشت بعد از آنکه از دریای بهت عبور کرد نبرادانی افضل خان چهار حکم اصدار یافت اول آن که شاهزاده جهان بصوب ٹھٹه رفته بست تعاقب شتافته مهم او با انصرام رساند دوم آن که آصف خان را باهمراهانش از قید برآورده بحضور بفرستند سوم آن که لهو مرث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال را که باو حواله شده بود مدد روانه حضور نماید چهارم آن که لشکری پسر مخلص خان را که ضامن اوست تا حال بملازمت نرسیده حاضر گرداند در صورتیکه از فرستادن آصف خان و دیگر احکام عدول نماید فوج بر سر او متعین شده بسزا خواهد رسانید افضل خان رفته احکام مطاعه مهابت خان یک یک گزارش نمود مهابت خان پسران سلطان دانیال را حواله نموده اظهار کرد که بموجب حکم والا روانه ٹھٹه مے شوم و آصف خان را خلاص مے نمایم اما خوف دارم که بعد خلاصے آصف خان مبادا بیگم از روے عداوتیکه دارد فوجے بر سر من متعین کند درین صورت امید و املت هم که هر گاه از لاهور بگذرم آصف خان را خلاص کرده روانه حضور نمایم افضل خان از پیش مهابت خان آمده پسران شاهزاده دانیال را از نظر گذرانید و آنچه مهابت خان گفته بود مفصل بعرض رسانید چون مکرر نبرادانی افضل خان حکم شد که خیریت تو درین است که آصف خان را خلاص کنی والا مدت خواهی کشید ناچار مهابت خان بموجب حکم والا عمل آورده آصف خان را طلب داشته معذرت خواست و بعهد و سوگند خاطر خود را مطمئن ساخته با همراهانش بحضور فرستاد لیکن ابو طالب پسر او را بسبب مصلحت روزے چند نگاهداشته روانه ٹھٹه گردید از جمله محاسن اتفاق آنکه شورش مهابت خان بر ساحل دریاے بهت واقع شده بود و خلاصے آصف خان و روانه گردیدن مهابت خان بسمت ٹھٹه نیز بر همین کنار دریا اتفاق افتاد بعد چند روز ابو طالب و خواجه ابوالحسن و بدیع الزمان داماد او را عذر باخواسته روانه حضور نمود و منزل بمنزل روانه ٹھٹه گشت پیش از رسیدن او در آنجا

پادشاهزاده شاه جهان از ٹهٹه کوچ کرده بطرف دکن معاودت نموده بود چنانچه سابقا مذکور شد و مهابت خان بعد رسیدن دهٹه بدون حکم پادشاه روبهند وستان آورده آثار بغی از و بظهور پیوست پادشاه فوجے بسراو متعین نمود و خانخانان عبد الرحیم که از دست مهابت خان زخمهای کارے بر جگر داشت بالحاح و افتراح مهم او بر ذمه خود گرفته رخصت شد و بحال جاگیر مهابت خان و صوبه داری اجمیر بخانخانان مرحمت گشت خانخانان بعد قطع مراحل در اجمیر رسید و مهابت خان که بعد معاودت از ٹهٹه بسمت اجمیر رسیده بود تاب جنگ نیاورده در شعاب جبال مالک رانا اقامت و زرید خانخانان دران سمت در سنه بیست و یکم جلوس بعمر هفتاد و دو سالگی بجوار رحمت ایزدے پیوست و مهابت خان از انجا عرایض نیاز مشتمل بر عقیدت و اخلاص بخدمت شاه جهان ارسال داشت و بموجب منشورے که در جواب متضمن طلب او صادر گشت بشتاب استعجال در جویر رسیده و بملازمت شاه جهان شرف گشته مورد انواع عواطف گردید این معنی بعرض پادشاه رسید خانجهان لودی بخطاب سپه سالاری و صوبه داری دکن سرفرازی یافت و مدتے او را باشاهزاده شاه جهان محاربه مجادله ماند +

در بیان رحلت جهانگیر پادشاه بعالم بقا

در سال بیست و دوم جلوس جهانگیر پادشاه مطابق عادات متوجه کشمیر شده و بعد از رسیدن انجا بیماری ضیق النفس که لازم دامنگیر استسقا یافت و ضعف موناتوانی روز بروز زیاده شد و در اوائل زمستان رایت مراجعت برافراشته چون در منزل بهرم کلمه بناط شکار شقاران و رزیدوران سرزمین درته کوه نشیمنی بجهت بندوق اندازے ترتیب یافته مقرر بود که چون بندداران آهوان را رانده بر تیغه کوه برآورند و نظر در آید پادشاه خود بندوق برو انداز دو همین که زخم بآهو میرسید از کوه جدا شده معلق زنان بزمین افتاد درین روز یکے از پیادهاے آن مرز بوم آهو را رانده آورد آهو بر پارچه سنگے ایستاد اما خوب نظر درسے آمد پیاده مذکور خواست که پیشتر آمده آهو را ازان مکان پیشتر راند بجهد رسیدن در انجا پالیش لغزید دست بجوته زد قضا را جوته کنده شد و آن پیاده جبل گرفته ازان کوه عالی معلق زنان بزمین افتاد و استخوانش خرد شکست و اعضایش از هم گسیخته جان بحق تسلیم کرد بمنصه این حال مزاج پادشاه نهایت ملول و خاطرش بسے مکدر گردید ترک شکار کرده بدولتخانه آمد ازان ساعت قرار و آرام از خاطرش برخاست از بهرم کله کوچ کرده در ٹهٹه و ازانجا براجوری نزول واقع شد و ازانجا بدستور سمو دیک پهر روز مانده کوچ فرمود در اثنای راه پیاله خواست همین که بلب گذاشت گوارا نیفتاد آخر شب حال دگرگون گردید و هنگام صبح نفسی چند بسختی کشیده وقت چاشت روز یکشنبه بیست و هشتم صفر سنه یکهزار و سے و شش هجری مطابق پانزدهم آبان ماه در عمر شصت و دو سالگی طائر روح او از آشیان کالبد عنصرے بپرید و نور جهان بیگم خروش و ول خراش و ناله جان تراش بر آسمان رسانید و گل خسارها ز ناخن غم خراشید و هواے ماتکوپان چون مرغ نیم بسمل بر خاک خون سے طپید **بیت** سینه از قعقاب سنگ میزد + طپانچه بر رخ گلرنگ میزد + و بے اختیارے خواند **نظم** دریغا زین دل آزاری دریغا + دریغا زین جگرخوارے دریغا + نخواهم بے جمالش زندگی را + سمک جاودان پایندگی را + نهال عمر بے برگ سهت بے او + حیات جاودان مرگست بے او + بقانون وفا نیکو نباشد + که من باشم بگیتی او نباشد + نمے خواهم کزو یک سو نشینم + جهان را بے جمال او ببینم + چه آسایش دران گلزار ماند + که زو گل رخت بندد خار ماند + و درچنین وقت سر چندبرادر خود آصف خان را طلبیده اشتاد و عذرها درمیان آورده نیامد و نعش جهان گیر پادشاه را ازانجا مصحوب مقصود خان بلاهور رسید و بلب دریاے راوے متصل شاه دره در باغ قاسم خان که نور جهان بیگم رونق افزاے آن باغ بود مدفون گردید و عمارات عالیه بران تعمیر یافت این یک بیت آخر از قطعه تاریخ رحلت اوست ملا شفی گفته

بیت چو تاریخ وفاتش جست کسفی ✻ خرد گفتا جهان گیر از جهان رفت ✻

ذکر سلطنت ابو المظفر شهاب الدین محمد شاه جهان پادشاه صاحبقران ثانی

بعد رحلت جهانگیر آصف خان با ارادت خان عهد استان گشت و داور بخش پسر خسرو را بنوید سلطنت مطمئن گردانیده روانه بشیر شد و بنارسے نام هندوے را که در چابک روے از باد صبا گرو مے برد نزد شاهجهان فرستاده از خبر رحلت جهانگیر آگاه ساخت و چون جهانگیر را مصحوب مقصود خان روانه ساخت و روز جمعه در باغ اساس نهادهٔ نور جهان بیگم بر لب آب راوی در سواد لاهور جسد مذکور مدفون گشت چون امرائے اعظام میدانستند که آصف خان بنا بر استحکام مبانی دولت شاهجهان این توطیه و تمهید نموده همه با آصفخان دم موافقت زدند و آصف خان که از نور جهان خواهر خود مطمئن نبود بدین جهت او را نظر بند داشته احتیاط مے نمود که نتواند کسے آمد و رفت نمی نمود و نور جهان بیگم مے خواست که داماد و شهریار سلطان پادشاه شود و شهریار مرقوم بتحریک زن خود دست تصرف بخزائن پادشاهے دراز کرده و سائر کارخانجات بیوتات را از خزانه فیلخانه و توپخانه وغیره که در لاهور بود متصرف گشته در عرض یک هفته هفتاد لک روپیه بمنصبداران قدیم و جدید داد و از انجمله بعد استقرار یافتن سلطنت بشاهجهان چهل و پنج لک روپیه بخزانه مستردگردید شهریار بالبتر پسر سلطان دانیال را که بعد رحلت جهانگیر گریخته بلاهور نزد او آمده بود بجاے خود سردار ساخته لشکر را از آب گذرانیده در سه کروهے شهر تلاقی فریقین اتفاق افتاد در حمله اول انتظام افواج شهریار از هم گسیخت و سر کردهاے برهاے شناعت و شهریار که با دو هزار سوار قدیم خود در ظاهر شهر لاهور استاده بود برگشته تلعه در آمد شبانگاه ارادهٔ تحصن و رون قلعه رفته او را قابو بے خود آورد و صبح امرائے اعظام بدرون ارک شتافته داور بخش را بسریر نشانیدند و شهریار را دست بسته بکورنش آوردند و بعد از دو روز کحول گردانیدند و پس از چند روز طوعا مرث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال را نیز مقید کردند و شاهجهان پرسیدن خبر از زبان نبارسے دیه مقام خیبر سرحد نظام الملک از راه گجرات عازم مستقر الخلافه اکبر آباد گردید و جان نثار خان را با فرمان متضمن عواطف و احسان نزد خان جهان لودے افغان که در آن وقت صاحب صوبه دکن حسب الامر جهانگیر و نور جهان بیگم بنا بر استیصال شاه جهان بود فرستاده دلالت باطاعت نمود او سر رشته صواب از دست داده با نظام الملک سلطان دکن ساخته بعهود و مواثیق تمام ولایت بالاگهاٹ باو واگذاشت و خود بپانپور آمد مقارن این حال دریاخان روهیله که پیش از رحلت جهانگیر از شاهجهان جدا گشته در ولایت نظام الملک لشکر میبرد بمناسبت طبیعت افغانے نجابتخان بحق گشت و محرک سلسله فتنه و فساد گردید و جان نثار خان بدون عرضه داشت در جواب فرمان رخصت انصراف داد شاهجهان باحمد آباد رسیده ماهر خان را که خطاب شیر خانی داشت بمنصب پنجهزاری ذات و سوار و صوبه داری گجرات سرفراز نموده دو هزار اسپه امیر خان را بمنصب چهار هزاری ذات و دو هزار سوار و ایلچی ملک تحفه داده رخصت نمود و خدمت پرستار خان را که از آصف خان بلاهور فرستاده دستخط خود فرمان نوشت که احتمال فتنه باشد اگر داور بخش پسر خسرو را براه شهریار و هوشنگ و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال را بصحرائے عدم سرو هند بصلاح و صواب دید اقرب خواهد بود بعد و رود این حکم روز یکشنبه بیست و دوم جمادالاولی سال هزار و سے و هفت باتفاق دولت خواهان و رایان خاص و عام لاهور خطبه بنام شاهجهان خوانده شد و داور بخش را که روزے چند بمصالحت وقت لسلطنت برداشته بودند و شتگیر ساخته در گوشه محبوس داشتند و شب چهارشنبه بیست و ششم جمادی الاولی سنه مذکوره او را با گرشاسپ برادرش و شهریار و هوشنگ و مهرش پسران سلطان دانیال را بنوعے که نتوانند در زیر قبه که موکب شاهجهان بجد و دملک رانا بود مع سپه سالار مهابت خان کوچ بکوچ تا اجمیر منزلے مراحل نموده در باغ نور ظاهر اکبر آباد منزل فرمود و صباح آن بسوارے فیل داخل حویلے که در شاهزادگے با تفاق داشت

بنا بر انتظار ساعت مختار بجلوس اقامت گزیده و بتاریخ هشتم جمادی الثانیه روز دوشنبه سال هزار و سه و هفتم هجری که سن او بسی و شش سال شمسی و هفت سال و دو ماه قمری و هشت روز رسیده بود در مستقر الخلافه اکبر آباد بر تخت فرمانروایی و سلطنت و قلعه اکبر آباد جلوس نمود و حکیم رکنا مسیح تخلص تاریخ جلوس چنین یافته شعر بهر سال جلوس او گفتم + در جهان باد تا جهان باشد + و شیخ عبد المجید شاهنامه نویس اود و شنبه بیست و پنجم بهمن یافته بعد جلوس فرمان عاطفت عنوان بنام آصف خان برادر نور جهان بیگم متضمن طلب او در حضور و آوردن شاهزاده بالاهور که همراه اردوی جهانگیر می بود ندا صدار یافت و در القاب خان مرقوم این فقرات مندرج گشت عضد الخلافه یمین الدوله عموی دانا آصف خان و نیز دران فرمانست سر و پائی آن روز جلوس میمنت مانوس پوشیده بودیم برای آن عضد الخلافه فرستادیم و هر چند که بآن عمو عنایت فرمائیم زیاده ازان گنجایش دارد بالفعل منصب هشت هزاری ذات و سوار دو اسپه و سه اسپه عنایت نمودیم و سوای آن بندر لاهری بطریق انعام مرحمت فرمودیم و مهابت خان بخطاب خانخانان سپه سالار و منصب هفت هزاری سوار و صوبه داری اجمیر و خلعت خاصه با چارقب طلائی و خنجر و شمشیر مرصع با علم و نقاره و تومان طوغ و دیگر عنایات سرفراز ی یافت و خانجهان لودی با وجود تمرد و سرتابی بعطای منصب هفت هزاری و بعضی عنایات دیگر مستمال گشته بصوبه داری دکن بحال ماند و بین نمط هر یکی از امرا بقدر مراتب و اقتضای صلاح وقت مورد الطاف و مراحم گردیده اول حکیمیکه اصدار یافت منع سجده بود فرمود که سزاوار این تعظیم ذات معبود حقیقی است مهابت خان بعرض رسانید که اگر بجای سجده زمین بوس قرار یابد شته اختیار خادم و مخدوم میماند و سجده هم بر طرف می شود و لمس او پدیرائی یافت متعین شد که هر دو دست را بر زمین گذاشته ببوسند و سادات و علما و مشائخ و درویشان را منع این تواضع نموده هنگام ملاقات بسلام و زبان خصمت بفاتحه مامور فرمود و پس از چند سال زمین بوس هم ممنوع شده تسلیم چهارم بجای آن قرار یافت ساعتی پیش از بامداد بیدار گشته بعد تخلی و طهارت ادای صلوة مفروضه و نوافل نموده اغلب اوقات باو ضو می بود و در فن موسیقی نیز مهارت تمام داشت و باستماع آن راغب تر و خان خانه سرکار صاحب تاریخ مراة العالم نگارد که بعضی از صوفیه در بزم او و حالت وجد جان بحق تسلیم کرده اند و مهدی بن سال اول جلوس نذر محمد خان برادر خرد امام قلی خان و والی توران رحلت جهانگیر شنیده لشکر بکابل کشید و مهابت خان بمدافعه مامور شد و طالب کلیم تاریخ رحلت فوج لشکر فتح یافته خانزمان پسر مهابت خان بمنصب پنجهزاری سرافراز شد و نذر محمد خان قلعه کابل را تا دو سه ماه محاصره نمود و بی نیل مقصود برگشت و مهابت خان باستماع عود او در سر نهبد توقف نمود و لشکر خان صوبه دار کابل که پیش از مهابت خان رخصت شده بود انتظار مهابت خان نکرده داخل کابل گشت و حقیقت حال بعرض داشت هر دو اظهار انکشاف یافت چون برخی از سکنه کابل سبب بد عهدی و عساکر توران فتصانی وسیله بسیار کشیده بود نذر لک روپیه از خزانه کابل تجویز قاضی شهر محمد زاهد بغارت زدگان حسب الحکم الانعام شده اقسام یافت و غره رجب همین سال شاهزادگان والاگهر محمد دارا شکوه و شجاع و اورنگ زیب که پیش جهانگیر می بودند مع یمین الدوله آصف خان و دیگر امرای عظام و خواتین و حشم و عبید و خدم از لاهور باکبر آباد رسیده ادراک دولت ملازمت نمودند پسران را در آغوش عاطفت کشیده بتقبیل جبین ناصیه آنها نور اگین نمود بعد ازان سر یمین الدوله را که بر پای بوسی شاگذاشته بود بهر دو دست برداشته در آغوش عنایت گرفت و خلعت خاصه با چارقب مرصع و خنجر و شمشیر مرصع با پرداله جواهر دوزر و علم و نقاره و تومان توغ و دو اسپ از طویله خاص یکی با زین مرصع و دیگری با زین مینا کار طلائی و فیل از حلقه خاصه با ساز طلا و ماده فیل مرحمت نموده سر غرتش را باوج افتخار رسانیده و مرتبه وکالت مفوض فرموده مهر او زک که نزد ممتاز محل صبیه او زوجه بادشاه والده شاهزادگان می بود بالتماس ممتاز محل بآن عضد السلطنه سپرد و در مخاطبه

بلفظ عموت خواند و شالسته خان همین بسیر او بخلعت فاخره و خنجر و شمشیر مرصع و اضافه هزار و پانصد سوار بمنصب پنجهزاری چهار هزار سوار و طقم و نقاره و اسپ بازین طلا و فیل امتیاز یافت و دوازدهم رجب سنه هزار و سی و هفتم هلالی جشن نوروز ترتیب یافت دریا خان روهیله که سالها وفائی نموده بانجهان لودی پیوسته بود درین جشن بدرگاه رسیده مورد عفو گردید و بمنصب چهار هزاری یافت و میرزا رستم صفوی از بهار رسیده شرف کورنش دریافت چون کمر سن او را دریافته بود بعنایت یک لک و بیست هزار روپیه سالیانه مایه اطمینان خاطر یافت پانزدهم ماه رمضان مهابت خان بصوبه داری دکن و خاندیس بجای خان جهان مقرر شد و خلعت او خان زمان صوبه دار مالوه بانتظام دکن مامور شده خانجهان لودی صوبه دار مالوه یافت و درین سال جهجهار سنگه پسر راجه بیر سنگه بندیله قاتل شیخ ابوالفضل بتوهم گریخته و مهابت خان بتنبیه او نامزد گردید و شاهجهان بشکار بارزی و تماشای حصار گوالیار توجه نمود جهجهار سنگه چون طاقت گریز و ستیز در خود ندید مهابت خان نوشت که اگر عفو تقصیرات من شود و تلافی جرائم سابقه بصدق عقیدت مرهم نمایم و حسب التماس مهابت خان تاجم او بخشیده هزار اشرفی و پانزده لک روپیه و چهل فیل بطور جریمه برا و مقرر شد و بوسیله مهابت خان ادراک کورنش نمود و درین سال نظام الملک از حالات بالاگهاٹ که خانجهان لودی از کوتاه بینی باو گذاشته بود دست باز داشته ضمیمه ممالک محروسه گردانید و درین جشن نوروز سی یک کرور و هشتاد لک روپیه نقد و جنس و چهار لک سیمین و یک صد و بیست موضع در ولایت تصدق و انعام شد *

احوال سال دوم مطابق سنه هزار و سی و هشت هجری

جشن نوروز قمری روز دوشنبه سلخ ربیع الاول که آغاز سال سی و نهم از سنین عمر او بود بعمل آمد یکبار لطلا و نقره و شش بار جنسها بپیکر پادشاه سنجیده بار یاب احتیاج اتفاق شد و بعد سه ماه و هفت روز در سرزمین گوالیار بشکار بارزی رفته معاودت باکبرآباد شد و خانجهان لودی که در اثنای روان شدن از مالوه بزمین بوس رسیده بتنبیه جهجهار سنگه مامور شده بود باز شرف کورنش اندوخت سوم رجب این سال مهابت خان با صوبه گی دکن سربلند گشت و بیست چهارم رجب نوروز شد و جشن آن بدستور سابق یافت و سالیانه ممتاز محل ده لک روپیه مقرر گشت و بحر بیگ پیشکار عبدالله پشناه عباس که در زندگی خود برای تهنیت فرستاده بود و بعد از رحلت نمود ادراک صحبت شاهجهان کرده بیست هزار روپیه انعام یافت و از تخان بتغییر مهابت خان صوبه دار دکن یافته بعنایت خلعت با چار قب طلا دوزه و شمشیر مرصع و دو اسپ و فیل با ساز طلا و مطلا سرافراز شد و از تغییر او دیوانی کل با فضل خان شیرازی که در ایام شاهزادگی دیوان بود مفوض گشت و تاریخ وزارتش ع شد فلاطون وزیر اسکندر * گفته اند همدرین ایام یمین الدوله آصف خان دو برهمن را که ده بیت هندی بیک نشستن یاد میکردند دوده دیگر بهمان وزن و مضمون منظوم ساخته هر بیت بیت را تیر تیب می خواندند بحضور آورد و خانجهان لودی که همواره از کردارهای نا شایسته سابق خود در توهم بود و باندیشهای باطل بر توهمهای خود افزوده انزوا گزیده پادشاه اسلامخان را که از امرای معتقد و معتمد او بود نزد خانجهان فرستاده استکشاف حال نمود خانجهان بیمناکی و اندیشه مندی خود اظهار نموده معروض داشت که اگر رقم امانی بخط پادشاه یافته در نوکری و انزوا مختار و مجاز باشم رفع توهم من ممکن است پادشاه از خوش نهادی امان نامه بتعلیم خود در کمال عطوفت نگاشته با وسپرد باز بهم آن افغان سست پیمان بدگمان بوده شبی بی خبر از اکبرآباد راه فرار و ادبار پیش گرفت بعد خبر خواجه ابوالحسن با خانزمان و سرخی از امرا بتعاقب او مامور شدند چندی از انها مثل سید مظفر خان و خدمت پرست خان و پهلد اس عنیم هم بر سبیل تعجیل تعاقب نموده در حوالی دهولپور باو رسیده نبرد آرا شدند خدمت پرست خان بزخم کاری روانه ملک رستکار گشت و حسین و

عظمت سپہران خانجہان و داماد شش با بسیارے از عدہاے او قبل رسیدند و خانجہان با دو پسر خود کہ باقے ماندہ بود و چندے دیگر از رفقاے خود را بجنگل انداختہ داخل گوندوانہ شدہ از انجا براہ برار بولایت نظام الملک کہ باخانجہان در مقام مدارا و ملاطفات بود در آمد بہلول سکندر افغان بتوہم تقصیرات خود و مجالست افغانی گریختہ بخانجہان ملحق شدند و مقرر شد کہ برای تنبیہ نظام الملک اردوے گیہان پوے شاہے بصوب دکن نہضت نماید اسلام خان را بحراست دار السلطنة اکبر آباد گذاشتہ روز دوشنبہ ہشتم جمادی الاولے اعلام فیروزے در حرکت آمد و نامہ متضمن تعزیت انتقال شاہ عباس ماضی و تہنیت جلوس شاہ صفی نبیرۂ او مصحوب میر برکہ باتفاق بجوے بیگ ایلچے شاہ عباس کہ رخصت انصراف یافت ارسال شد و ہم درینولا جشن وزن قمرے اختتام سال ہشتم و نہم و شروع سال چہلم از عمر بادشاہ ترتیب یافت ٭

احوال سال سوم مطابق سنہ ہزار و سے و نہ ہجرے

ششم شعبان کہ روز جشن نوروز بود سالیانہ نواب ممتاز محل زیادہ بر دہ بادشاہ صبیۂ آصف خان از اصل و اضافہ دوازدہ لک روپیہ مقرر گردید و دیگر امرا نیز باضافہ مناصب بلندی یافتند و بطرف خاندیس نیابت بالش نظام الملک دگوشمال خانجہان لودے نہضت نمود و بعد ورود دوران دیار سہ فوج لشکر دگے سہ سردار مقرر گردید یکے ارادت خان نائم صوبہ دکن دوم راجہ جگت سنگھ سوم شائستہ خان مہین پسر آصف خان و اراد تمخان را خطاب اعظم خانی بخشیدہ شائستہ خان و جگت سنگھ و دیگر امرا را حکم فرمود کہ از ہوا بدیدہ اعظم خان بیرون نروند بیست و ششم رجب شہر بہا پور مرکز رایات ظفر آثار شد و دریا رو ہیلہ با وجود آن ہمہ عنایات و عفو تقصیرات کفران نعمت نمودہ بعد از نجا فرار و زید و نزد خانجہان لودے رفت چون با ارادت خان و شائستہ خان صحبت درستے گرفت شائستہ خان را بحضور طلبیدہ بسر کردگے آن فوج عبد اللہ خان بہادر را رخصت نمود درینولا اعظم خان را با خانجہان جنگے روی داد و خانجہان جنگ گریز نمودہ جمعی را کشتن داد اتفاقاً در اثناے تلاش ملتفت خان ولد اعظم خان با فوج چندا اول از قول بدوگردہ دور ماندہ بود خانجہان و بہلول و مقرب خان با نہا رسیدہ و غافل دیدہ در او یختند و چندے از مغول و راجپوت جان خود در باختند درین ایام جادو راے کافر نعمت کہ سہ پسران و دیگر متنبان بیست و چہار سردار ذات و پانزدہ ہزار سوار منصب داشت با جمیع فرزندان و خویشان خود گریختہ نزد نظام الملک رفت و او بوفائی را لازم ماہیت آن بدبرد انستہ خواست مقید سازد آن خون گرفتہ دست و پا زدہ با دو پسر و بنیرہ کشتہ شد باقی اولاد و اقارب او ملتجی بہمین درگاہ گشتہ بوسیلۂ اعظم خان مناصب مناسب یافتند و یک لک و سے ہزار روپیہ مدد خرچ با نہا عنایت شد و ہمدرین ایام کمال الدین روہیلہ کہ در عہد جہانگیر خطاب شیر خانے داشت بنوشتہ خانجہان در پشاور کمر بغی بستہ از دست سعید خان مع ہمراہان سزا رسید و بعد برسات یمین الدولہ آصف خان کہ ریاست او در ہمہ باب بر ہمہ کس مسلم بود بسردارے کل عساکر بالاگھاٹ سرافرازے یافت و نہم ربیع الثانے جشن وزن قمرے اختتام سال چہلم و ابتداے سال یکم از آن گشتہ شد چون مقرب خان و بہلول از جالنا پور روبہ پا تھمرے نہادند اعظم خان برفرار اینہا وقوف یافتہ تعاقب نمود و خانجہان و ہمراہان انتظار آن ہر دو میکشید کہ ناگہان لشکر پادشاہے رسید خانجہان راہ فرار سد و دیافتہ بجنگ ایستاد چون معرکہ کارزار گرم شد بہادر خان سپہ سالار شجاعت آوازہ دور خم تیر بر دست و شمشیر بر کف بر سر اسپ جہالا چیتہ شتابان مردانہ جان خود در باختہ و در نوبت اعظم خان رسیدہ و ہنگامہ گیر و دار گرمی پذیرفت خانجہان عرصہ بر خود تنگ دیدہ روبہ فرار نہاد و در نوبت تفنگی بہادر برادر زادۂ خانجہان رسیدہ و رسیدن شست پہرام نامی از سپاہیان راجہ بہار سنگ بدیدہ او و در آویخت بہادر باز فرار بہادر کہ بہ پہرام زد پہرام نیز چہرہ بہرے بجلقش زدہ رہگراے آخرت ساخت و خان جہان بکوہستان

در آمد و اولیای دولت پادشاہے در تعاقب او رسیدہ سپر دہ برگردیدند و اعظم خان در جائے برای آرام سپاہ اندکے آسودہ حقیقت حال بہ پادشاہ نگاشت و در جلدوے آن اسپ و فیل خلعت و شمشیر ارسال یافت چون خانجہان ارادہ دولت آباد نمود و اعظم خان از انجا کوچیدہ بسبب قحطی کہ در اطراف دولت آباد شنیدند رفتن بان طرف مصلحت ندید و بقصد استیصال بہلول و مقربخان بدہار و رفت درین ایام ساہو سے بہوسلہ کہ سرخیل منہ دلشکر نظام الملک بود بلشکر پادشاہی پیوست و بمنصب پنجہزارے بلند پایہ گردید و دیگر اقارب او نیز فراخور لیاقت منصبہا یافتند و سید مظفر خان باضافہ ہزارے ذات بمنصب پنجہزارے سرفراز شد و بسیر جملہ باضافہ مذکور چہارہزارے شد قلعہ منصور گذہ بسعے باقر خان صوبہ دار او دیسہ مفتوح گردید

احوال سال چہارم مطابق سنہ ہزار و چہل ہجری

چون بستوہے خانجہان لودے ولایت نظام الملک لگد کوب نوائب گشت و داعیۂ نظام الملک صورت نگرفت خان جہان را اعتماد بر دوستی نظام الملک نماند فکر رسید کہ مبادا ابراے مصلحت حال خود با او عذرے کند بنابرین روبجالو نہاد و عبد اللہ خان بہادر کہ در بالاگہاٹ بود تعاقب نمود و سید مظفر خان بارہہ و جمعے دیگر بانصرام مہم لودے از حضور رخصت یافتہ باو ملحق شدند و در سرونج رسیدہ آگہی یافتند کہ مقابیر از نواے شہر نجاہ فیل سرکار خالصہ شریفہ بردہ اند و خواجہ عبد الہادے پسر صفدر خان کہ بہ نیابت پدر در انجا بود محافظت شہر نمودہ سکنہ آنجا را از شر آنہا حراست کرد و خانجہان از دست راست سرونج بملک بوندیلہ در آمدہ از کالپے سر بر آورد و دیگر باجیت پسر ججھار سنگہ تعاقب مخاذیل در آمدہ خود را بدیار ردہیلہ کہ چنڈاول خانجہان بود رسانیدہ در پاے محابا بر و تاخت و بجنگ رستمانہ پرداختہ عملہا مے برد رفقاے او نیز سر باختہ دیوانہ وار عرصہ کارزار گرم ساختند و چہار صد افغان و دو صد بوندیلہ درین معرکہ ہمگراے آن سراشدند در اثناے زد و خورد تفنگے بدیا رسیدہ کارش انجام یافت و سپاہ بوندیلہ دریا را خان جہان دانستہ بر و ہجوم آوردند و خانجہان فرصت یافتہ جان خود بپاے گریز بیرون برد و دیگر باجیت بوندیلہ بخطاب جگراج و باضافہ ہزارے ذات و ہزار سوار دو ہزارے دو ہزار سوار شد و از وقائع این سال فتح قلعہ ہاروت بسعے اعظم خان و بدست آمدن قلعہ دار و اہل و عیال سمن عم ملک بدن جدۂ مادرے نظام الملک کہ در قلعہ بوندو بود اعظم خان در جلدوے این خدمت باضافہ ہزارے ذات و سوار شش ہزارے شش ہزار سوار شد و دیگر ملازمان آن لشکر ہر یک در خور مرتبہ مشمول مراحم خسروانے و قلعہ الفتح آباد موسوم شد چون خان جہان از گشتہ شدن دریا راہ فرار پیمود اولیاے دولت شاہے در تعاقب او شدند روزے دور تر راندہ صبح دیگر از ماندگے راہ دیر تر روانہ شد و زمیان و سست قدمان را پیشتر روانہ گردانید سید مظفر بارہہ از جمیع افواج ہراول پیشتر نجا بخان لودے رسید او نیز با شش صد جوان جلاد نشان عطف عنان نمودہ بمقابلہ پرداخت و جنگے نمود کہ کارنامۂ رستم و افراسیاب را با تیغ و شمشیر شست و شود او اکثر رفقاے او شربت مرگ چشیدند و برخے مجروح از معرکہ برآمدہ راہ بریدند از سر داران طرف فوج پادشاہے یکے خویش خانعالم و دو سے در گانبیرۂ رایسال بعد کشش و کوشش بسیار جانپارے نمودند و صدر خان روہیلہ کہ مائۂ استظہار لودے بود مع دو پسر خان جہان در سیدان نقد جان باختند خان جہان با اکثر رفقا در باخت خان جہان بملاحظہ این حال باز روبراہ نہاد و اکثر مخالفان او مع زوائد در راہ ماندند درین فرار و مرور عبورش بطرف کالنجر اتفاق افتاد حاکم آنجا نیاز خان خبر یافتہ تنبیہ بر آمد در آنجا باز صف آراگشتہ محاربہ صعبی نمود و حسن خان پسرش گرفتار گشت بصرف زر و مال و علم و غیرہ اسباب دولت و نشان حشمت و شوکت بجا ماندہ از معرکہ برآمد و تا بیست کروہ عنان نگاہ باز نکشیدہ شام بر تالابے منزل گزید و بار رفیقان خود گفت کہ الحال عزم

پیشتر رفتن از نجابتدارم قضا کار خود کرده و عمر بپایان رسیده امداد و اعانت شما درین هنگام سود مند نیست و در کشش من خود را مسوزید
آنینک سپاه از عقب میرسد شمار امرخص کردم تا فرصت است راه خود بگیرید آخر به تیغ بلاک از همدگر جدا خواهیم شد بهتر آنکه الحال جدا
شوید کسانی را که زندگی عزیز بود جدائی گزیدند و گروهی که وفا سرشت بودند مهیای مرگ گردیده دست از جان شستند چون سید
مظفر رسید و گرد سپاه نمود از گشت خانجهان لودی مع عزیز خان پسر خود بکمال ثبات و استقلال بمقابله برخاسته بارنقای
باقی بارادهٔ ملاقی استقبال فوج دشمن نمود و هر یکی از انها که شرارهٔ آتش شجاعت بود با دشمن در آویخته نام و نشان خویشتن
نمودند ساعتی نگذشته که خانجهان عرصه بکام شمشیر دیده از اسپ افتاد و مدد شمنان از چار سو محیط شد لشکر او بیتاب و سعی بر تیر و کمان شجاعت با دشمنان در کشاکش بود بعد ازان
ما دامیکه در دست و پا تاب و توان بود از حمله بردن بر مخالف نیاسود تا آنکه پیکرش ریز ریز و سر عزیز خان پیش درای عمل به تیغ تیز از بدن جدا گردید چون از خانجهان
بهادر بیخ امید عبد الله خان فیروز جنگ که قلب و رئیس لشکر پادشاهی بود نیز از پے رسید و هر سه سر کش مغرور را به حضور پادشاه فرستاد و در جلد دوم
این خدمت عبد الله خان باضافه هزاری هزار سوار شش هزاری شش هزار سوار و بخطاب فیروز جنگ مشمول عواطف شد
و سید مظفر خان باضافه هزار سوار منصب پنجهزاری ذات و پنجهزار سوار و بخطاب خانجهانی مفتخر گردید طالبای کلیم درگشته شدند
خانجهان لودی که پیر انام داشت و دریا رو هیله رفیق عمدهٔ او این رباعی گفته مسئلهٔ شایسته یافت ریاعی این مژده
فتح از پے هم زیبا بود ✤ این کیف دوبالا چه نشاط افزا بود ✤ در رفتن دریا سر پیرا هم رفت ✤ گویا سر او حباب این دریا بود ✤
درین سال باران در ملک دکن و گجرات و اطراف آن بالمره انقطاع یافته قطره نبارید و قحط عظیم روے داد پادشاه هفتاد لک
روپیه بغربا دیدگان مرحمت فرمود و در هفتاد کرور دام محالات خالصهٔ شریفه که یازدهم حصه ممالک محروسه است تخفیف داد
و هیجدهم شعبان محمد علی بیگ سفیر ایران که نامه شاه صفی مشتمل بر تهنیت جلوس آورده بود در برهانپور ادراک کورنش نمود
و ارمغان پادشاه ایران نیز گذرانید سه لک روپیه قیمت داشت و انچه نوظرف خود گذرانید متاع پنجاه هزار روپیه بود و سفیر
مذکور را از ابتدای ورود تا روز رخصت سه لک و شانزده هزار روپیه نقد و قریب یک لک روپیه جنس با و مرحمت شد و اعظم خان
در تعاقب افواج نظام الملکیه و عادل خانیه و در تسخیر قلعهٔ برنده مساعی عظیمه بجا آورد و بموجب التماس او متهب خان غلام
ترک نظام الملک که معتمد و رئیس لشکر و میر تشریش بود و از سلوک نامناسب اولیای نعم خود دل برکنده داعیه بندگی شاهجهان
تصمیم داده بود بمنصب پنجهزاری پنجهزار سوار استمالت یافت و باین آستان رسیده مورد انواع مراحم شد و هم درین سال
فتح خان پسر کلان ملک عنبر سپه سالار نظام الملک که مقید بود نظام الملک او را خلاص گردانید او چون دانست که سر گاه نظام الملک
را خاطر مطمئن گردد باز محبوس خواهد بود پیش دستی کرده بدستوری که پدرش نظام الملک را نظر بند سعادت مقید گردانیده حقیقت
بدرگاه نوشت شاهجهان این حرکت از نوکر دیرینهٔ ولی نعمتش نا پسندیده حکم کرد که واگذار فتح خان برین حکم آگهی یافته قبل از
ورود فرمان نظام الملک را خفا کرده بکشت و شهرت داد که بمرگ خود در گذشت و حسین نام پسر ده ساله او را بجایش نشانید
و نیز بسبب نصیر ے خان درین سال قلعه قندهار که از مشاهیر قلاع ملکانه است مفتوح گردید و نواب ممتاز محل که ارجمند بانو بیگم
نام داشت و صفیهٔ مرضیهٔ یمین الدوله آصف خان زوجه پادشاه بود رحلت نموده در باغ زین آباد برهانپور بطور امانت مدفون
گردید و بعد چندے شاه شجاع مع وزیر خان و سنی خانم نعش را بمستقر الخلافه اکبر آباد آورده حسب الحکم بر کنار دریاے جمنا بخاک
سپرد و مقبرهٔ رفیعهٔ بر سرش بنا گذاشتند بے بدل خان تاریخ رحلت او ع جاے ممتاز محل جنت باد ✤ یافته و پادشاه تا دو سال
از اقسام مستلذات خصوصاً استماع ساز و نغمات و تزئین بچوابر و لبس اقمشهٔ گرانمایهٔ اجتناب نمود سے و هشت سال

دو دو ماه عروسی شد و نوزده سال و یک ماه و شش روز بانوی مشکوی اقبال بود چهارده فرزندان مرحومه بوجود آمد هشت پسر و شش دختر اگرچه دختر میرزا مظفر حسین صفوی که بقید نکاح محل موسومه و دختر شاهنواز خان پسر خانخانان عبدالرحیم هر دو در عقد ازدواج پادشاه مرقوم نیز بودند اما در اتحاد و اختصاص کسے بمنزلت ممتاز محل نرسید متروکات آن مرحومه از نقد و جنس یک کرور روپیه زیاده بود نصف بدختر کلان او جهان آرا بیگم که بیگم صاحب معروف بود مرحمت شد و نصف در باقے اولاد انقسام یافت و چهار لک روپیه برسالیانه بیگم صاحب افزود و درینولا جشن وزن قمری انتهاے سال چهل و یکم و ابتداے سال چهل و دوم عمر پادشاه ترتیب یافت ✤

احوال سال نهم مطابق سنه هزار و چهل و یک هجری

جشن وزن شمسے که در هر سال از سنین عمر دو بار سنجیدن سلاطین بزرو اضباط مطابق حساب شمسی و قمری معمول بود ترتیب یافت و از عمر پادشاه چهل سال بحساب شمسی انقضا یافته چهل و یکم شروع شد چون فتح خان پسر ملک عنبر و رفرستادن پیشکش تعویق نمود پادشاه وزیر خان را باده هزار سوار تسخیر قلعه دولت آباد مامور نموده راهی گردانید و کیل اول بعد روانه شدن فوج بعرض رسانید که فتح خان پسر خود را با پیشکش بدرگاه فرستاده درین نزدیکے میرسد بوزیر خان فرمان رفت که بهر جا رسیده از انجا بخانه برگردد و عبدالرسول پسر فتح خان پیشکش بست لک روپیه آورده بنظر گذرانید و هم درین سال یمین الدوله آصف خان برادر نهمین ملکه نور جهان بیگم و والد ارجمند ارجمند بانو بیگم صاحبه مهین دختر پادشاه مفوض شد و آصف خان بطرف بیجاپور نهضت نموده تخت قلعه پالکی را محاصره نمود و قرار یافت که در ظلمت شب یورش نمایند اهل حصار ترسیده اول شب در پرده تاریکے از سیاه انبوه رخت ادبار بطرفے کشیده و سکنه و رعایا نا چار بجا ماندند سید خان جهان بر همه سبقت گرفته خود را در قلعه رسخت و بعد فتح ابواب و دخول قلعه تخت چوبین دیده بر روے آن نشست قضا را زیر آن تخت حفره ے بارود بود از آتش حرب و قتال نبوعے شرارے بآن حفره بارسید که همه را آتش در گرفت و بزور آنها تخت چون ابر بسوے آسمان بلند شد و هنگام رجعت از هوا بر ارض غبرا حفظ آلهے صیانت آن سید نموده تخت را بر خرمن گاهے افگند اگرچه دست و موے وے سید سوخت اما جان سید خانجهان بحفظ حافظ زمین و آسمان از هلاک محروس و مصون ماند و بعد ازان چون قلعه بیجاپور رسید عادل شاهیان بمحال جنگ میدان در خود ندیده متحصن شدند و گاهے برآمده جنگے هم مے نمودند آخر الامر بلاے غلاد قلعه و لشکر بالا گرفت اما دل لشکر پادشاهے زیاده تر از قلعه بیجاپوریان بجان آمده خوابان مصالحه گردیدند مصطفے خان مع خیریت خان حبشے از قلعه نزد آصف خان آمد و مقرر شد که عادل شاه چهل لک روپیه از جواهر و مرصع آلات و فیل بدرگاه فرستد و پا از جاده فرمان بردارے بیرون نگذارد بعد ازان که عهدنامه مرقوم گشت و برآمد عادل شاه با یکے از لشکریان پادشاهے قلعه بردند احوال غلاے لشکر دریافته عذر کردند و شخص رفته برگشته علت عذر ظاهر ساخت آصف خان بسبب شنیده عسرت در احوال دواب و انسان ترک محاصره نموده متاخت و تاراج بلاد بیجاپور پرداخت تعهد رفاه لشکریان را چنانچه باید سیر آمد و زر و مال بسیار از هر بلده و قصبه ضبط سرکار هم درآمد و تا شروع موسم برشکال همین کار کرد کاه بود چون برسات نزدیک رسید یمین الدوله با غنیمت بسیار از فیل و اسپ و شتران محمول زر و زیور و اسباب فاخره وافر رجعت بخاندیس نمود و دوم رمضان این سال موکب پادشاهی از برهانپور جنبیده باکبر آباد معاودت نمود و ملتقت خان پسر اعظم خان به برادرکن با پایه پیشکش پیش گرفت

واعظم خان از صوبه داری دکن تغییر گردیده مهابت خان بجای او مقرر شد و به یمین الدوله آصف خان حکم رفت که مع اعظم خان و دیگر امرای همراهی بحضور آید و آصف خان از دکن رسیده شرف ملازمت دریافت و حسب الطلبی وقاص ایلچی نذر محمد خان والی بلخ بحضور رسید و اسپ و شتر و دیگر متعلقهٔ بلخ که پانزده هزار روپیه ارزش داشت از نظر گذرانیدند چون یک سال از انتقال متاز حل منقضی شد مجلس سی آراسته یک لک روپیه بصلحا و عفائف صالحات داد و همدرین سال منبد بغوگلے بعد جنگ بسیار از قوم پرنکیس که بفنے و تمرد و رزیده بودند بردست قاسم خان صوبه دار بنگاله منتزع گردید و چار هزار و چار صد کس ازان قوم زن و مرد بقید آمدند درینولا جشن وزن قمری انجام سال چهل و دوم و آغاز سال چهل و سوم ترتیب یافت و قلعه کالنه دکن مفتوح شد و چون قاسم خان بعد ازان فتح رخت هستی بربست اعظم خان بجای او صوبه دار بنگاله مقرر شد و حاجی محمد جان قدسی از وطن خود که مشهد مقدس بود رسیده بملازمت مستسعد شد و قصیدهٔ که در مدح پادشاه گفته بود در حضور خوانده بغایت خلعت و انعام دو هزار روپیه کامیاب گشت درین سال روزی در مجلس پادشاه مذکور شد که یمین الدوله گفت تا امروز کسے بر خان اسکندر انگشت اعتراض ننهاده پادشاه گفت اگر نبوت او بثبوت پیوسته جای حرف زدن نیست والا مارا برو دو اعتراض هست اول انکه چنین پادشاه خردمند مقتدر را بسفارت برونشاید فرستن چه مناسب بود دوم در جواب رسول دارا پیام درخواندن چنانچه شیخ نظامے بآن اشعار نموده مصرع شد آن مرغ که مبضه زرین نهاد ✤ چه معنی دارد و کجا لائق شان سلاطین تواند بود ✤

احوال سال ششم مطابق سنه هزار و چهل و دو هجری

قلعه گلهانا تغیرے سن توابع صوبه مالوه بحسن سعے تعمیرے خان درین سال مفتوح شد و جشن وزن شمسی انتهاے سال چهل و یکم و ابتداے چهل و دوم ترتیب یافت و درین سال شادے ازدواج شاهزاده دارا شکوه با نادره بانو بیگم بنت جهان بانو بیگم که دختر سلطان مراد زوجه سلطان پرویز بود منعقد شد و میرزا ابوطالب کلیم تاریخش چنین یافته مصرع قران کرده سعدین برج جلال ✤ و درین جشن سور سے دو لک روپیه خرج شد شش لک از سرکار خالصهٔ شریفه و شانزده لک روپیه از سرکار بیگم صاحب و خرکلان پادشاه و ده لک روپیه از سرکار شاهزاده دارا شکوه و مادر عروس دو لک روپیه از نقد و جنس ساچق فرستاده پنج لک روپیه کابین مقرر شد و بعد بیست و دو روز که خدائی شاهزاده شجاع با صبیهٔ مرضیهٔ شرف دودمان نجابت میرزا رستم صفوے انعقاد یافت و تاریخش چنین گفته اند مصرع مهد بلقیس سر منزل جمشید آمد ✤ یک لک و شصت هزار روپیه بسم ساچق فرستادند و ده لک روپیه باجواهر ثمینه و مرصع آلات و طلا آلات و فقره آلات و غیرها با بیربیگم صاحب و سرکار ستی خانم بمنزل شاهزاده رسید و چار لک روپیه کابین قرار یافت و همدرین سال هفتاد و شش تنجانه در بنارس منهدم گردانیدند و بعد آمدن ایلچی نذر محمد خان والی بلخ همدرین سال تربیت خان با تحائف هندوستان که در قیمت یک لک روپیه ارزش داشت بسفارت بلخ روانه شد و همدرین سال بعد از جنگ و جدال طول محاصره تدابیر صائبه و تردد ات شایسته مهابت خان و پسرش خانزمان و نصیریخان فتح خان پسر ملک عنبر حبشے سپه سالار دکن امان خواسته از قلعهٔ دولت آباد بر آمد و مقالید قلعه با ولیاے دولت شاهجهانی سپرد و خانخانان جمعے را بنگاه سابق ملک نظام الملک و فتح خان که از صغرسن امتیاز نیک و بد ندانشتند برگماشت چون هر دو را بحضور آوردند نظام الملک در قلعه گوالیار محبوس شد و فتح خان بغنایت خلعت و دو لک روپیه سالیانه امتیاز یافت قلعه دولت آباد در متانت و رصانت بے نظیر و شهرهٔ آفاق است و تفصیل اوضاع و استحکام آن در سلاطین نامهها مندرج بیت حصار یکه شاش ندیدست کس ✤ بود قلعه دولت آباد و بس ✤ چون بخبر فتح این قلعه بیست و ششم ذی الحجه بسمع شاهے رسید خانخانان مع خانزمان پسرش بانواع عنایات

امتیاز یافت و نصیر یخان بخطاب خانه دورانی مخاطب گشته از اصل و اضافه بمنصب پنجهزاری سربلند شد و ظفرخان احسن تخلص پسر خواجه ابوالحسن که به نیابت پدر صوبه دار کشمیر میکرد بانتقال پدر بهمدرین سال اصالة بهمین کار سرفراز ے یافت و صفدر خان باستوقا هندکه چار لک روپیه از رنش داشت بسفارت ایران رفت و بهمدرین سال از وقائع کابل بعرض رسید که زنی دختر ے زائیده که دو سر داشت یکے بجاے خود و دومین برناف درین سر نیز دو چشم و دو ابرو و دو گوش و یک بینی و دهن بود و بعد ساعتے درگذشت و درین سال شاهزاده اورنگ زیب بن پانزده سالگی با فیل خنگیده و تفصیلش آنکه در خنگ فیلان هرسه شاهزاده مامور شدند تا اسپ سوار زیر جهروکه رفته فارغ البال تماشا نمایند چون حسب الامر بعمل آمد فیلے از حریف خود رم کرده بطرف اجتماع مردم دوید مزدحمین گریختند شاهزاده ها نیز با تباع و مستحفظان خود را با منے رسانیدند مگر اورنگ زیب بجاے خود ماند و چون فیل بسوے او دوید رخش همت جهانده نیزه بر پیشانے فیل زد فیل اسپ را در خرطوم پیچید و برداشته بزمین زد و اورنگ زیب از خانه زین جسته و شمشیر کشیده بر فیل حمله برد درین اثنا فیل دیگر که حریف او بود رسیده با او در آویخت و از پے هم روان گشته دور تر رفتند شاهجهان بمشاهده این جرات اورنگ زیب را مشمول انواع نوازش و عواطف فرموده خطاب بهادرے داد و بزرسخ سنجیده این مبلغ که پنجهزار اشرفے بود مستجقیر بخشید سیرزا ابوطالب کلیم این حکایت را بکمال آب و تاب در سلک نظم کشیده بمیست و دوم صفر حسب الالتماس خانخانان شاهزاده شجاع را منصب ده هزارے ذات و پنج هزار سوار و انعام شش لک روپیه سرفراز کرده بصوب دکن با خزانه و لشکر لبیار رخصت فرمود درینولا صادق خان یمین الدوله آصف خان رحلت نمود و تاریخ رحلتش ع دیگر نشود سفید صبح صادق ✤ یافته اند شاهجهان نبابر پاس قرابت و افتخار اخلاقش خصوص جعفر خان که نسبت داماد با یمین الدوله داشت و هم زلف پادشاه بود او اورنگ زیب را تعزیه پرسش فرستاد و جعفر خان بعطاے خلعت خاصه و باضافه هزارے ذات و پانصد سوار بمنصب چارهزارے ذات و دو هزار سوار سرفرازے یافت و دیگر اولاد او نیز باضافه و عطا با تمثیلے شدند و هم درین ایام جشن وزن قمرے اختتام سال چهل و سوم و آغاز چهل و چهارم ترتیب یافت چون مقرر گشته بود که تا شاهزادگان نجدستے مامور نگردند منصب نیابند و شاهزاده شجاع نبابر دستوری یافتن بهم دکن منصب یافت و شاهزاده دارا شکوه نبابر ضابطه مذکور تا این زمان هزار روپیه یومیه نمے یافت و پادشاه از فرط محبتے که با او داشت رضا بدورے او نمیداد و بے منصبے کسرشان او دانسته دوازدهم ربیع الثانی بمنصب دوازده هزارے ذات و شش هزار سوار و اصناف عنایات دیگر شاهزاده مذکور را سرفراز ساخت و سرکار حصار که بهمین پوسلطنت درین سلسله همیشه بطور استمرار تنخواه میشود در تیول او مقرر فرمود و نیز درین سال اسلام خان بمیر بخشے گرے سرفرازے یافت و کلمه بخشے ممالک گزارش تاریخ مینماید

احوال سال هفتم مطابق سنه هزار و چهل و سه هجرے

سوم شعبان از دارالسلطنة اکبرآباد بصوب پنجاب نهضت شد و ششم شوال دولت خانه لاهور منزل گردید سعید خان صوبه دار کابل که بعد جلوس بملازمت نرسیده بود و قلیچ خان صاحب صوبه ملتان ادراک دولت حضور نمودند چون پادشاه بادر گیشان سرارادت داشت هفتدهم ماه شوال بکلبه درویش حقیقت اندیش میان میر رفته نبابر انقطاع او از علائق دنیا غیر از تسبیح و دستار سفید چیز دیگر نگذرانید و نوزدهم منزل شیخ بلاول رفته دو هزار روپیه رسانیدند و حسب التماس یمین الدوله آصف خان منزل او رفته بر افتخار او افزود و بیست و چهارم از دارالسلطنة لاهور کشمیر نهضت شد و طے مراحل از راه پیر پنچال مقرر شد و هیجده هم در ی آبجه دولت خانه کشمیر منزل گشت و درین سال شاهزاده شجاع با لشکر دکن بتسخیر پرینده نهضت نمود و بپاے قلعه رسیده باهتمام محمد هره پرداخت و هر چند مساعے موفوره بعمل آمد سودے بران مترتب نشد آخر کار باستصواب مهابت خان که در جمیع امور

باطاعت درآمده او مامور بود به برهانپور معاودت نمود و چون این خبر بمسامع جاه و جلال رسید مهابت خان را که با دیگر بندهای پادشاهی یکدیگر داشت و شاهزاده را بتسخیر قلعه برگردانیده بود معاتب گردانیده شاهزاده را با دیگر بندگان بحضور طلبیده و رنیولا بخشی و زن قمری انجام سال چهل و چهارم و آغاز چهل و پنجم انقضا یافت و بیست و سوم ربیع الاول بعبور و یرناک رفته هشتم ربیع الثانی بدار السلطنة لاهور تو جه نمود و درین ایام مهابت خان رخت هستی بر بست نام او در زمانه بیک بود و معتمد خان تاریخ فوت او چنین یافته از تنگنای زمانه آرام گرفت هفت هزاری هفت هزار سوار دو اسپه سه اسپه منصب و خطاب خانخانان سپه سالاری داشت نعش او را از دکن بدیبلپور آورده در خان پور دفن کردند

احوال سال هشتم

پنجم جمادی الثانیه دار السلطنة لاهور منزل شد درین سال صوبه داری بالاگهات که عبارت است از سرکار دولت آباد و احمد نگر و بیدر و جالنا پور و چیر و پنگیر و فتح آباد و توابع و مضافات و لختی از محال برار و تمامی تلنگانه چسپش ظاهرا در اقتاب ارباب بیوت کرده دام بود بشاهنواز خان پسر خانخانان تفویض یافت و صوبه داری پایان گهات بعهده خانه دوران مسلم شد و از تغییر او الوردی خان قراول بیگی صوبه دار مالوه سرفراز شده هفتم جمادی الثانیه شاه شجاع از دکن آمده شرف پابوس دریافت و سوم رجب شاهزاده اورنگ زیب بمنصب پنج هزاری ذات و پنج هزار سوار سربلندی یافت و چهارم رجب تربیت خان که برسم سفارت نزد نذر محمد خان والی بلخ رفته بود دار اک آستانه بوسی نموده و پیشکشها که آورده بود از نظر گذرانید از آن جمله چیزی که باعث کمال انبساط خاطر بادشاه گردید مصحفی بود بخط ملک شاه خانم بنت محمد سلطان میرزا بن جهانگیر میرزا بن صاحب قران امیر تیمور گورگان که بخط ریحان در کمال متانت نوشته در خاتمه اسم و نسب خود برفاع کاشته و خان مذکور در بلخ آن را بدست آورده بود از نظر گذرانید از آن جمله چیزی که باعث کمال انبساط خاطر بادشاه گردید مصحفی بود بخط ملک شاه خانم بنت محمد سلطان میرزا بن جهانگیر میرزا بن صاحب قران امیر تیمور گورگان که بخط ریحان در کمال متانت نوشته در خاتمه اسم و نسب خود برفاع کاشته و خان مذکور در بلخ آن را بدست آورده بود از نظر گذرانید

رایات اقبال بسمت اکبر آباد برافراشته آمد و بیست و ششم ماه رمضان از بین و ختر سلطان پرویز در مقام پلول خانه دارا شکوه پسر بوجود آمد و سلیمان شکوه که تکرار یکسال تاریخ و لادت مولود هم می شود سیمی فرمود و سوم شوال در اکبر آباد نزول اجلال نمود و جشن نوروز این سال بر تخت مرصع که طول آن سه گز و بعرض دو گز و چهار انگشت بود و بقاع پنج گز و ارتفاع پنج گز تازه انجام پذیرفته بود جلوس نمود و قیمت تخت مذکور روپیه است و در مدت هفت سال صورت اتمام یافته و تخته میانه طرف پشت که پادشاه بآن تکیه کرده می نشست ده لک روپیه قیمت داشت از جمله جواهر یکه درین تخت منصوب بود لعلی است در وسط آن بقیمت یک لک روپیه که شاه عباس ماضی مصحوب زینل بیگ برسم ارمغان بجهانگیر فرستاده و جهانگیر در جلدوسی فتوح دکن بشاهجهان مصحوب افضل خان بدکن فرستاده بود تخت آن بدست امیر تیمور افتاده نام او و نام میرزا شاه رخ و میرزا الغ بیک پسر و نبیره اش بران کنده بودند چون بدست شاه عباس آمد نام ناسی او بران کنده شد و بعد ازان که آن شاه والا جاه بجهان گیر فرستاد نام او و پدرش جلال الدین محمد اکبر بران کندند آخر نام شاهجهان بران نبست و دران تخته منصوب گردید و تاریخ اتمام تخت مذکور حاجی محمد جان قدسی چنین یافته **بیت** چو تاریخش زبان پرسید ازدل ✤ بگفت اورنگ شاهنشاه عادل ✤ و دیگری یافته ع سریر همایون صاحب قرانی ✤ بمدرین سال یمین الدوله آصف خان بخطاب خانخانانی و سپه سالاری و اصناف عنایات و دیگر فرق مباهات برافراخت و بادشاه بمنزل یمین الدوله تشریف برده سرافتخار او را بکیوان رسانیدند و درین جشن پیشکش پنج لک روپیه از طرف آصف خان یمین الدوله و دیگر پیشکشهای عظیم از طرف شاهزادگان و خوانین حضور و دور و نزدیک گذشت و عنایات بادشاهانه نیز بوقوع پیوست و درین سال نجابت خان قلعه شیرگده را که سرحد ولایت سرگوجه است بتصرف گرداینده حصار کالپی بست آورده قلعه جاتور را هم متصرف شد چون او گنگا و بهروار عبور نموده شنید که جمعی کثیر را سمیر محمد دارا تعاقب رسیده و ملک بدیه پیشکش الاوک و پسر خان قبول نموده و شمر و طاعتی حاصل نیاورده همانجا اقامت نمود و درین امر هندسی ملحوظ داشت که بسبب امتداد مدت اقامت آذوقه لشکر کم و شروع بر سات خواهد شد و بدین سبب

تزلزل در حال لشکر بہم رسیدہ پای داری ننمودند و آخر ہمین شدہ خان ازعدم تدبیر بنا کامے برگشتہ خلقے را کشتن داد و جمعی کثیر سنگے مرد چون این ماجرا بعرض پادشاہ رسید خان را بتغییر منصب تادیب فرمود و فوجدارے بمیرزا خان نبیرۂ خانخانان عبد الرحیم داد و در ہمین سال جھجھار سنگہ بندیلہ و دیگر عصیان ورزیدند و عبد اللہ خان بہادر و سید خانجہان و خانہ دوران بہادر باستیصال آنہا متعین شدند و باندیشہ آنکہ مبادا باہم نساختہ کار پادشاہے ضائع کنند شاہزادہ اورنگ زیب را بسردارے این فوج معین نمود و درینولا جشن وزن قمرے انجام سال چہل و پنجم و آغاز چہل و ششم منعقد گردید و بر آن دریافت کیفیت ملک خصوص انچہ تبازگے در حیطۂ تسخیر در آمدہ بود سیوہم ربیع الثانی بسوارے رتھہ عازم دولت آباد گردید ع بپادشاہ جہان این سفر مبارک باد تاریخ این نہضت شد و سردار افواج کہ بگوشمال بوندیلہ معین شدہ بودند جھجھار سنگہ و دیگر ما جیت را بعد تردد بسیار در جنگلے کہ گرنجیہ بود شکست یافتہ بقبول آوردند و سر بر دوراد منزل سجور کہ معسکر اقبال بود بدرگاہ سلطنت پناہ آوردند کرور روپیہ نقد اندوختہ آنہا و ملک پنجاہ لک روپیہ حاصل بضبط اولیاے دولت در آمد چون از عرائض اورنگ زیب کیفیت آبادے آنجا و سیر جاہاے دلکشا و وجود اصناف پنجم بظہور پیوست پانزدہم جمادے الاولے از موضع باری بدان صوب توجہ فرمود ۔

احوال سال نہم مطابق سنہ ہزار و چہل و پنج ہجری

بیست و پنجم ماہ جمادی الاولے نواحے اندوجہ معسکر شاہے شد و بتجانہ ساختہ نرسنگہ دیو جد ما جیت پدر جھجھار سنگہ قاتل شیخ ابو الفضل از پیچ برانداختند و سوم رجب شاہزادہ اورنگ زیب از ناحیہ دہامونی معاودت نمودہ شرف ملازمت دریافت و پنجم شعبان اردو گیہان پوی از آب نربدا عبور نمود و بیست و دوم شعبان از شکارگاہ حوالی برہانپور متوجہ بالاگہاٹ شدند و در نواحے دولت آباد خانزمان پسر مہابت خان صوبہ دار آنجا ادراک کورنش نمود چون عادل شاہ دراد پیشکش تعلل مے ورزید و قطب شاہ نیز با او موافقت مے نمود مکرمت خان را کہ نامش ملا مرشد و مدتے با مہابت خان بسر برده بود با فرامین متضمن وعدۂ وعید بہ بیجاپور و شیخ عبد اللطیف دیوان تن را بگلکنڈہ رخصت فرمود و ساہو بہوسلہ با آنکہ آقای او نظام شاہ در قلعہ گوالیار محبوس بود طفلے را از قبیلۂ او برداشتہ نظام شاہ نام کردہ بعضے از حصون ملک نظام شاہ را متصرف گشت درینولا کہ پادشاہ دولت آباد بود دعا کرد منصورہ مامور شد کہ رفتہ تنبیہ او نمایند و شایستہ خان بفتح قلعہ جیر و سنگیر و ناسک و ترنک مامور شد چون عرض شد کہ شش قلعہ را مردم ساہو و دو قلعہ را بھوجل و شش قلعہ را دیگر فتنہ جویان متصرف فند و زیر دستان نواحے را ایذا میرسانند اله وردی خان را حکم شد کہ قلاع مذکورہ را تسخیر نماید و ظاہر شد کہ عادل خان در استمالت ساہو است لہذا سید خان جہان را با دہ ہزار سوار رخصت نمود کہ رندولہ را کہ با عانت ساہو از جانب عادل خان آمدہ از میان بردارد و تا ختہاے پے در پے ملک بیجاپور را ویران سازد اله وردی خان و شایستہ خان حسب الحکم مطاع بعضے جاہا بجنگ و برخے قلاع را بحسن تدبیر در حیطۂ تسخیر در آوردہ ایچے با لیست معروض داشتند و ملتماسات آنہا پذیرائی یافت و قلاع بدست اولیاے دولت در آمد شایستہ خان بسنگیر رسیدہ برگنات آنرا از تصرف پسر ساہو و دیگران برآوردہ شیخ فرید و لد قطب الدین خان را بہ تھانہ دارے ناسک و احمد خان را بہ دندورے و احمد نگر مقرر کردہ تا بنیان یمین الدولہ را بجنیر فرستاد و شایستہ خان حکم شد کہ با احمد نگر بیاید ہنگامیکہ قاصد حضور بود در اثناے راہ معلوم کرد کہ پسر ساہو بجنیر رفتہ با نصد کس را فرستاد و اینہا رفتہ شہر را از دست پسر او برآوردہ متصرف شدند چون عیال ساہو در حصار جنیر بود جمعے را از مردم پدر خود ہمراہ گرفتہ باز بر جنیر آمد و ہنگامہ منگ گرم شد شایستہ خان بسرعت برہہ تا مۂ خود را رسانیدہ تمامیر را مغلوب ساخت و سنگیر و جنیر را ہفتہ دہ پرگنہ داخل ممالک محروسہ شد و شایستہ خان

روانه حضور گردید و خاندوران چون قریب باو دیگر رسید حکم شد که از طرف بیدر در ملک عادل خان درآمده بغارت پردازد وسید خانجهان را نیز حکم شده بود که از شنولاپور درآمده باین کار پردازد خاندوران مطابق حکم بنهب و غارت پرداخته بغیروزآباد که دوازده کروهی بیجاپور است رفت درین ضمن نوشته مکرمت خان رسید انقیاد عادل خان بظهور پیوست وحسب الامر دست از خرابی ملکش برداشته آمد و مامور شد که بکنارش قلعه اوا و دیگر پردازند وسید خانجهان قلعه شنولاپور مفتوح ساخت ودر وقت مراجعت بارند را که مقابله شد واو زخمی از کارزار برگشت وخان زمان از احمدنگر بجنیر روانه شد وشاه بیگ خان را تسخیر چاکرگونده متعین فرمود اهل آن امان طلبیده حصار بخان سپردند وبخانجهان حکم رسید که در ولایت عادل شاه درآمده در ویرانی آنجا وتادیب پیشوا هر سعی که بلیغ نماید حسب الامر بتقدیم رسانیده قلعه وقبضهٔ لوکاپور را گرفت وبا ساهو درآویخته اورا شکست داد وچون بر دریای بهیمره معسکر شد بخانزمان فرمان رفت که عادل خان اطاعت نموده بدرگاه بیاید تا بالمشافه درباره تسخیر خبیر وغیر آن ارشاد یابد وعمدنامه حسب الالتماس عادل خان مرتب نقش پنجه پادشاه مصحوب محمد حسین سلدوز ارسال یافت وبهدرین ایام شیخ عبد اللطیف سفیر از گلکنده مراجعت نموده مبلغ چهار لک روپیه از نقد وجنس مع شیخ طاهر نوکر قطب الملک در دو هر چه در مدت اقامت خود یافته بود بطور پیشکش گذرانید ودرین سال در ملک گلکنده خطبهٔ بنام شاهجهان خواندند وسکه نیز باسم پادشاه زدند وهفتم صفر الویه ظفر طراز بنابر انقضای ایام برسات بطرف اندور براگشته گشت مکرمت خان از بیجاپور آمده ادراک شرف کورنش نمود و پیشکش عادل خان بنظر گذرانید وایالت دکن بشاهزاده اورنگ زیب مفوض شد واز حوالی دولت آباد شاهزاده رامرخص نمودند ودرینولا چون قمری بانقضای سال چهل وششم واشتباک چهل وهفتم آراستگی یافت وچون موسم بارش منقضی شد شانزدهم جمادی الاولی از راه اوجین گهاٹی چاندا بالخلافه نهضت شد وبهدرین سال قلعه اوسه واو دیگر بسعی خاندوران مفتوح گردید ✣

نقل عنوان فرمان بنام قطب الملک

ایالت وامارت پناه ارادت وعقیدت دستگاه عمدهٔ امایجد کرام سلاله اکارم عظام نقاوهٔ خاندان عزو علا عضاده دودمان مجد وعلا زبدهٔ مخلصان صلاح اندیش خلاصهٔ متخصصان سعادت کیش مورد الطاف شاهنشاهی مصدر ارباب خیر خواهی جوهر مرات صفا وصفوت فروغ ناصیهٔ دولت ورفعت سزاوار عاطفت بیکران المخصوص بعنایة الملک المنان قطب الملک بشمول عنایات پادشاهانه مستظهر بوده بداند ✣

نقل عنوان عهدنامه که بعادل خان ارسال یافت

ایالت وشوکت پناه عدالت ونصفت دستگاه زبدهٔ ارباب دول عمدهٔ اصحاب ملل خلاصهٔ مریدان عادل خان بوفور عنایات پادشاهانه مفتخر ومستظهر بوده بداند ✣

احوال سال دهم مطابق سنه هزار وچهل وشش هجری

ششم رجب پادشاه نهضت باجمیر نموده در دولت خانه ساحل تالاب انا ساگر نزول اجلال فرمود واز دولت خانه تا مزار خواجه معین الدین پیاده پارفته مراسم زیارت بتقدیم رسانیده وده هزار روپیه بخدمهٔ مزار عنایت شد ومسجدے که در ایام مراجعت از خیر عقب رو ضه حسب الحکم بنائے آن گذاشته بودند وپس از جلوس ابصرف چهل هزار روپیه باتمام رسید تشریف ازانی داشت مصرع قبلهٔ اهل زمان شد مسجد شاه جهان ✣ تاریخ بنائے آن یافته اند درین سال خاندوران وسید خانجهان هر دو باضافهٔ هزارے ذات وهزار سوار بمنصب پنجهزارے پنجهزار سوار عز افتخار یافتند وهیجدهم شعبان بدار الخلافه اکبر آباد ورود فیض آمود شد

و بیست و سوم ماه مذکور سه چهار یک لک و شصت هزار روپیه بمنزل شاه نواز خان صفوی که دختر نیک اختر ش برسم اشنا زاده نگاه زیب خواستگار سے نموده بود فرستاد و سلخ ذی القعده که شاهزاده اورنگ زیب بسر کوهتدائی از دولت آباد روانه حضور شده بباغ نورمنزل رسیده بود پدر والاگوهر ش شاه جهان پادشاه از کمال عواطف ربا عے طالبهاے آملے مرقوم نموده نزد او فرستاد ربا عے با مرده اگر زور در رائے پیشود ٭ یا تاخته پیش از خبر آئے پیشود ٭ زود آمدنت نظر شیوه قدیم راست ٭ از زود اگر زود تر ائی چه شود ٭ غره ذی الحجه شاهزاده مراد بخش و یمین الدوله آصف خان و خانه دوران بهادر و علامه افضل خان و دیگر نوئینان حسب الحکم باستقبال شتافته شاهزاده اورنگ زیب را بکورنش پدر رسانیدند و حسینی بسفارت ایران مرخص شد و شمشیر مرصع و متکاے مرصع که بنجاه هزار روپیه قیمت آن بود با برخے از تحائف دیگر بشاه صفی پادشاه ایران بصحوب او فرستاد چون ساعت ازدواج شاهزاده اورنگ زیب نزدیک رسید بر خلاف شادی هر دو شاهزاده مبلغ ده لک روپیه نقد بشاهزاده اورنگ زیب انعام شد تا اسباب طوے آماده نماید و بیست و دوم ازخانه شاه نواز خان خناآور دند و بزم خانیدے در دولت خانه خاص منعقد گشت شب سه شنبه بیست و سوم ماه مذکور که ساعت عقد بود حسب الامر شاه زاده مراد بخش و یمین الدوله آصف خان و جمیع امرائے عظام در خدمت شاهزاده بمنزل شاه نواز خان رفتند و اواخر شب پادشاه خود بخانه شاه نواز خان رفته مجلس سور و سرور را پایهٔ برتر نهاد و این بسبب احترام شاه نواز خان بود که نسب همایون او بحضرت سید البشر و در امور اعتبار یه دنیا بسلطان سلیمان شان شاه اسمعیل صفوے قهرمان ایران منتهی میشد و دل جوئے پسر هم که ارشد و اسبح اولاد بود نیز در نظر داشت و بحضور پادشاه عقد ازدواج خوانده شد و چهار لک روپیه کابین قرار یافت میرزا ابو طالب کلیم تاریخ این شادے چنین یافته مصرع دوگوهر یک عقد و وران کشیده ٭ بست و نهم شاهجهان بمنزل اورنگ زیب که خانهٔ پادشاه در عهد شاهزادگے بود و بعد جلوس باین پسر خود بخشیده تشریف آورد و اورنگ زیب پیشکش لائق نظر گذرانید و بهدرین ایام پرهوپت زمیندار جمو که با شاه قلیخان فوجدار آنجا در مقام غدر بوده سے خواست بحیله ازمیان بردارد پرده از روے کار او برخاست و در جنگ بر دست مردم فوجدار مقتول و شاه قلی خان بعنایات پادشاهے سباهے گردید و بهدرین اوقات عبد الله خان را حکم شد که بر تاب او جینیه را مالش دهد پرتاب در قلعه بمهوچیو تحصن گشت و دارنگ زمانے آن قلعه با قلاع دیگر مفتوح شد و اوگریخته باستے خزید چون کارش بسختی گرائید رجوع آورده مقتول شد و دهم ربیع الثانے اورنگ زیب رخصت دولت آباد یافت و درین سال بسعے ظفر خان احسن چند قلعه از تبت کشایش یافت ٭

احوال سال یازدهم مطابق سنه هزار و چهل و هفت هجرے

لال خان کلانوت که سر آمد امتال دران عهد و داماد بلاس خان پسر تاجین است مورد عنایت گشته بعطاے خلعت و خطاب گردن سر فرازے یافت چهار پسر داشت بهترین اینها خوشحال خان و بسرام خان بود چون قندهار بار دیگر بر جوع و اضطرار میرزا مظفر حسین صفوے برادر زاده شاه طهماسپ دارائے ایران بدست جلال الدین محمد اکبر بادشاه افتاد و شاه عباس زمانے چند بار فرقے عظیم که در ایران روے داده بود متوجه انتزاع آن از دست هندوستانیان نشد اینها قندهار را از ملک خود شمرده بر سر آن بسے کوشیدند اما شاه عباس بعد الفراغ از انتظام ممالک محروسهٔ خود بر سر قندهار آمده در محاصره چهل و پنج روز مفتوح ساخت و قلعه مذکوره را بگنج علیخان سپرده او را سر دار قندهار گردانید و خود بمرکز دولت برگشت همیشه سلاطین این دیار آرزمندے آن بود که بهر نحوے ملک و قلعه مذکوره باز بدست آید و میسر نمے شد تا آنکه شاهجهان سال یازدهم جلوس خود بسعید خان صوبه دار کابل نگاشت که بهر تدبیر درست در تسخیر آنجا بکار برد چون او انتزاع آنجا را از حیز قدرت خود بیرون مے دانست بلابه گرے در آمده ذوالقدر خان را نزد

علی مردان خان پسر گنج علی خان که بعد پدر حاکم و فرمانروای آنجا بود فرستاده و خواست که بتسلیم چاره گری نماید علی مردان خان شاه صفی را برآورد اراده شاه جهان آگهی داد شاه ایران عرض علی مردان خان را برگرسی باز آورد محل نموده خان مرقوم را معاتب گردانید و در مجلس خود با مردم گفت که چنین کسی را با عیال و اطفال بیاسا باید رسانید و بدین غربت سیاوش قوللر آقاسی را بصوب قندهار تعین نمود علی مردان خان بارقام و الطاف هوا خواهان بر این امر اطلاع یافته باستعجال تمام بشاهجهان عرضداشت کرد که مرا خواهم قندهار را باد لیاسی دولت سپرده در سلک بندگان سرکار منسلک گردم و بسعید خان صوبه دار کابل نوشت که انتظار جواب حضور نموده بدین صوب راسهی شوند سعید خان این بشارت را نعمت غیر مترقب و از تائید بخت شمرده عرضداشت را نزد شاهجهان و عوض خان و محمد شیخ پسر خود را بالعجلت هر چه تمامتر پیشتر فرستاد و متعاقب با فوج بسیار خود هم رهگرا شد پادشاه بعد استماع قلیچ خان را با اصل و اضافه پنجهزاری پنجهزار سوار گردانیده بصوبه داری قندهار فرستاد و با ندیشه تعین یافتن افواج گران از ایران شاهزاده شجاع را با فوج عظیم نیز از پی اینها بامداد و اعانت راهسپ ساخت سعید خان بعد وصول قندهار دست آوردن قلعه باشعار علی مردان خان فهمید که فتنه سیاوش قوللر آقاسی که بجمعیت قلیل برای البته بردن علی مردان خان از حضور فرمان ایران دستوری یافته و این سرزمین رسیده فرونشیند و جمعیتش از هم نپاشد رعایای این ولایت اطاعت و انقیاد نخواهند نمود ناچار بالاتفاق و اعانت علی مردان خان اراده مقاتله با سیاوش تصمیم داده با هشت هزار سوار بر سر موضع سحرسی که لشکرگاه او نزدیک قندهار بود روانه شد سیاوش نیز با قلیل مردمیکه داشت صف آراگشته بقدر تاب و توان جنگیده انهزام یافت اما نابر استحفاظ قلعه دارسی روشن سلطان را با جماعه افغنگپیان در حصار زمیند او رگذاشت و سعید خان در جلد وسی این خدمت از اصل و اضافه بمنصب شش هزاری شش هزار سوار و اسپه سه اسپه و خطاب بهادر ظفر جنگ و دیگر عنایات امتیاز یافت و فرمان رفت که در قندهار توقف نموده همت بر کشایش آن قلاع برگمارد و هرگاه قلیچ خان بر سد قلعه قندهار با و سپرده علی مردان خان را با محمد شیخ پسر خود که خطاب خانه زاد خانی یافته روانه حضور گرداند پس از ورود فرمان و رسیدن قلیچ خان علی مردان خان روانه کابل گردید و پیش از رسیدن شاهزاده شجاع بکابل رسید و بعد رسیدن شاهزاده شجاع مورد عواطف و بسی دلجوئیها گردیده بعد چندی عازم درگاه شاهجهان پادشاه گشت و قلیچ خان بسرعت خود را رسانیده حصار زمیند او را مسخر گردانید و بعد ضبط مداخل و مخارجش تسخیر قلعه بست پیش نهاد خاطر گردانید چون بر محراب خان قلعه دار عرصه تنگ گردید امان نامه طلبید و بعد بدست آوردن امان نامه روانه عراق گردید و تمام قلاع ولایت قندهار مفتوح گردید و درین سال آشیا میان بر حصون معسکر شیخون آورده دو قلعه را متصرف گشتند سران لشکر بر این ماجرا وقوف یافته رو بقلاع آنها نهادند و در عرصه دو پهر پانزده حصار آنها گرفتند و زیاده از چهار هزار آنها کشته شد و داماد مرزبان آشام که سرگروه آنها بود با جمعی اسیر گشت و بعد حصول این فتح قریب با نصد کشتی جنگی بدست آمد و تمامی محال کوچ ماجو تصرف در آمد و بلد پورا بچه آنجا که خود را در اماکن صعبه کشیده بود با مراض مبتلا گشته مع پسر بها نجا نباکامی مرد و سلمان صوبه دار بنگاله بعنایات اضافه منصب و خلعت مورد الطاف شد چهارم ذی قعده نوروز شد و امرا با اضافه مناصب مفتخر شدند چنانچه علامه افضل خان هفت هزاری شد و علی مردان خان که در زمره دولت خواهان منسلک گشته بکابل رسیده بود بمنصب پنجهزاری و ارسال علم و نقاره سرفراز ی یافت و درین ایام راجه گج سنگه را تهور که در دولت و مراتب دولت خواهی از جمیع راجهای هند ممتاز بود رخت هستی بر بست و خلعت او جسونت سنگه بر طبق التماس پدر بمنصب چهار هزاری و خطاب راجگی سربلند شد و امر سنگه برادر کلان او سه هزاری منصب و خطاب رائی یافت و این امر بر عکس ضابطه بنا بر فرط محبت گج سنگه با او در جسونت سنگه بود

ودرین سال تبت بسعی مظفر خان حسن داخل ممالک محروسہ گردید وہمدرین سال یادگار بیگ سفیر ایران کہ قبل ازسانحہ قندہار روانہ شدہ بود رسیدہ ازروز ورود تا یوم عود یک لک وسے و دو ہزار روپیہ انعام بادیگر عنایات یافت وہمدرین ایام بحسن سعی شاہزادہ اورنگ زیب ولایت بگلانہ وحصون آندیار مفتوح شد وہفدہم ربیع الثانی ازاکبرآباد بدارالسلطنۃ لاہور نہضت شد۔

احوال سال دوازدہم مطابق سنہ ہزار وچہل وہشت ہجری

پانزدہم رجب دولت خانہ دارالسلطنۃ لاہور منزل شد وہمان روز حسب الحکم معتمد خان میر بخشی وتربیت خان بخشی دوم تا بیرون درویوان عام استقبال نمودہ علی مردان خان را بادراک کورنش حضور آوردند وخان بعنایت خلعت خاصہ باچار قب طلادوز وجیقہ وخنجر مرصع وشمشیر خاصہ مرصع ومنصب شش ہزاری ذات وسوار ودو اسپ وچہار فیل خاصہ وایالت صوبہ کشمیر مورد الطاف شد وہمدرین سال صفدر خان کہ بسفارت ایران رفتہ بود برگشتہ بملازمت رسید ویشکش صفدر خان پانصد اسپ عراقی ودیگر نفائس اقمشۂ امتعۂ ایران ازنظر گذشت ازانجملہ اسپان چار صد اسپ پذیرائی یافت وقیمت اصناف اقمشہ پیشکش کہ بقبول اقتادہ پنج لک روپیہ شد وخدمت سفارت ایران بوجہ احسن بتقدیم رسانید چنانچہ ازحسن خدمت اوشاہ صفی پادشاہ ایران خانہ اورا بعنایتہا نمودہ نہ ہزار تومان نقد وہشتاد سر اسپ بدفعات اورا بخشید ودرین سال شاہزادہ دارا شکوہ باضافہ پنجہزارے ذات بیست ہزارے وہ ہزار سوار وشاہزادہ شجاع باضافہ سہ ہزارے پانزدہ ہزارے وبہین اضافہ شاہزادہ اورنگ زیب وشاہزادہ مراد بخش کہ تا آن زمان بانصد روپیہ یومیہ ے یافت بمنصب دہ ہزارے چار ہزار سوار سربلندی یافتند وسیف خان حارس اکبرآباد را فرمان صادر شد کہ ازطرف شاہزادہ شجاع بہ بنگالہ کہ درتیول اومقرر گشتہ برود وراجہ جیسنگھ کہ باضافہ ہزارے ہزار سوار منصب پنجہزارے بلند پایہ شد ویادگار بیگ سفیر ایران کہ رخصت یافتہ بود باسط سرانجام سفر در لاہور متوقف بود باز ملازمت نمود وازروز ملازمت تا روز رخصت دو لک وپنجاہ ہزار روپیہ ازنقد ومنس باو مرحمت شد ومصحوب اوہمت شاہ صفی دارائے ایران صراحے وپیالہ ورکابے مرصع کہ قیمتش پنجاہ ہزار روپیہ بود ابلاغ یافت وہم درین ایام شالستہ خان بصوبہ داری ٹٹہ از تغیر عبداللہ خان ومان مسطور باستیصال یوسفزیہا ے متمردمتعین شد وعلامہ افضل خان کہ دیوان اعلے وزیر الممالک بود بیمار شد وپادشاہ بعیادت اورفت دوازدہم ماہ رمضان در لاہور ازین جہان انتقال نمود جامع فضائل وکمالات وشیرازے الاصل بود خواص پادشاہ اززبان سلطان ناقل اند کہ مکرر میفرمود کہ از افضل خان در بارۂ ہیچ کے سخن بدنشنیدہ نشد عمرش ہفتاد وسال مدت ملازمت شدہ سلطانی بیست وہشت سال فرزندے ازو نماند برادرزادۂ خرد خود عنایت اللہ خان راکہ آخر بعاقل خان مخاطب شد بفرزندے برداشتہ بود تاریخ رحلتش چنین یافتہ اند مصرع زخوبے برد کوئے نیک نامے ۔ وعلامے ازو ہمرہ نیز گفتہ اند مقبرہ او بلب آب جمنا مقابل شہر واقع است بعد ازین واقعۂ بہ اسلام خان فرمان رفت کہ بعد رسیدن میان خان خود را زود بحضور رساند نہم صفر شاہ شجاع ازکابل رسیدہ ادراک کورنش نمود وچون زلیخا دختر پرہیزار ستم صفوے درگذشتہ بود دختر اعظم خان برائے او خواستگارے نمودند وسلخ ماہ شاہزادہ شجاع بانتظام بنگالہ مرخص گشت وازدواج ہمانجا واقع شد وہم درین سال ازلاہور بکابل نہضت شد وبیست وپنجم محرم بکابل رسیدہ سعید خان صوبہ دار آنجا را بالش ہزار جات مامور فرمود وبیست وپنجم ربیع الثانی ازکابل بلاہور معاودت شد۔

احوال سال سیزدہم مطابق سنہ ہزار وچہل ونہم ہجری

بیست ویکم جمادی الثانیہ بدارالسلطنۃ لاہور نزول اجلال شد وعلی مردان خان ازکشمیر آمدہ سعادت ملازمت دریافت وازاصل

و اضافه بمنصب هفت هزاری سه هزار سوار سرفراز شده و با صوبه کشمیر صوبه دارے لاهور علاوه آن شده و والده همتماز محل در زمان رود رقاب عدم گشیده و پادشاه نابرابر تغزیت بخانه آصف خان تشریف برده و لیوئی او نمود و ششم رجب اسلام خان از بنگاله رسیده دیوانی کل یافت و دران زمان پنج هزاری بود و غره شعبان شاه شجاع را در اکبر نگر بسرے کرامت شده و السلطان زین الدین محمد گشت و درین سال کهلوجے نوکر نظام الملک که در زمره ملازمان درآمده بود رو گردان شده پیش عادل خان رفت و در انجا ماوا یافت و بسعی شاهزاده اورنگ زیب بقتل رسید از غرائب سوانح آنکه ازدرشت گوئی عبد الله خان بهادر فیروز جنگ صوبه دار بهار میان عبد الرحیم بیگ اورنگ وخان مرقوم ناسازگارے شد عبد الرحیم مصاحبت باو موجب مضرت خود دانسته پس از تمارض روزے چند خود را الکم نموده تا یک سال در خانه ملا گویا نبود حتے زنهاے او هم بافی الضمیر بے نبرده اورا فی الحقیقة گنگ میدانستند تا آنکه این ماجرا از وقائع آن صوبه بعرض رسید و حکم بطلب او صدور یافت بعد رسیدن بحضور گویا گشته سبب گنگی خود معروض داشت و همگنان را بحیرت انداخت نهم شعبان عرضداشت اورنگ زیب از اثناے راه که قاصد حضور از دولت آباد بولایت پسر نظر گذشت آن پسر السلطان محمد موسوم ساختند و سیزدهم سال حمزه که از طرف حکام خراسان حکومت سیستان داشت جمعے را بسر قلعه بست فرستاده بدست آورد و باز عمله و افواج هندوستان بسعی بسیار قلعه را از مردم حمزه که قلیل جماعتے بود بدست آورده و عیدل نامیکه اندک ریاست قندهار داشت و نزد مردم هندوستان بدوستی حمزه بود حسب الامر پادشاه بیاسا رسید پانزدهم ماه رمضان شاهزاده اورنگ زیب بحضور رسیده ادراک سعادت کورنش نمود و سیزدهمین سال آتش عظیمے به ارک اکبر نگر درگرفت و تمام کارخانجات شاهزاده شجاع و نهصد و پنج کس از خدمه محل سوخته خاکستر شدند و بیست و پنجم شوال شاهجهان پادشاه از لاهور بسیر کشمیر توجه فرمود و هشتم ذی قعده شاهزاده اورنگ زیب بدولت آباد دکن مرخص شد و نهم ذی الحجه دولتخانه کشمیر بفرنزول پادشاه رونق پذیرفت و طرائف که براے ایتباع اسبان لصوب عربستان و روم شتافته السلطان مراد قیصر روم نامه والا و کمر مرصع گران بها برده بود رسانیده مع ارسلان آقا سفیر روم بعتبه سلطنت رسید و پنجاه سر اسپ بابت خرید و دو راس اسپ از طرف خود و نه اسپ پیشکش محمد پادشاه حاکم بحسا بنظر گذرانیده و فدائی خان خطاب یافت و ارسلان آقا نامه قیصر روم و اسپی سبب نام که بازین مرصع و عبائی مروارید دوز از جانب قیصر آورده بود از نظر گذرانیده پادشاه از سیر لباتین کشمیر انبساط اندوخته تماشاے بهلاق سنگ سفید نهضت نمود و هنگام مراجعت باران غیر وقت در نهایت شدت باریده راهها بمرتبه گل و لا بهم رسانید که عبور متعذر شده و از دشواری گذارے کار مردم بجان رسیده بود با دشاه خود دوشش پهر چهار کروه راه بصعوبت تمام طے کرده بعد دو پاس شب بمنزل رسیده و سه شبانه روز متصل باران سے بارید و آبها بمرتبه طغیان کرد که قریب چهار شبانه خانه برکنار ڈل و بهت انهدام یافت و ده بسیارے را آب برد از عمده اشت جان سپار خان فوجدار بهیره بانضمام پیوست که از چار صد و سے و هشت موضع پرگنه مذکور سے و هشت سالم مانده باقے همه در آب فرو شد و از پرگنه خوشاب جز دو موضع دامنه کوه ازین آفت محفوظ نماند ✣

احوال سال چهاردهم مطابق سنه هزار و پنجاه هجری

پادشاه هفتم جمادی الثانیه لبسیر شرقے سوے کشمیر و از انجا بلاهور توجه نمود ارسلان آقا سفیر روم از ابتداے ورود تا روز رخصت سے هزار روپیه و یک مهر صد تولے و یک روپیه همان وزن و دیگر عنایات یافت و پیشکش اعظم خان صوبه دار گجرات جواهر و اقمشه و سے سر اسپ از نظر گذشت و او چنانچه باید در نظم و نسق آن صوبه سعے نمود و تادیب جام و بهارا که سر بدو عهده بومیان آنجا بوده اند

همت گماشته مطیع و منقاد ساخت و جام دار الضرب راگه دران سکه محمودی می زدند موقوف نموده شیکیتها قبول نمود و حاضر شده خان دیده و ظفر خان که نبا بر جنگی دو سال بے منصب شده بود درین سال بار گورنش یافته بمنصب سابق بحالی یافت و ملک بانو بیگم مهین دختر آصف خان خواهر ممتاز محل که زوجه سیف خان بود در حلت نموده شاه جهان بخانهٔ آصف خان رفته تعزیه او گفت و دختر سوم آصف خان بزرگ خانم نام در خانه ظفر خان بود و همدرین ایام شاهزاده مراد بخش بستیصال جگت سنگه ولد راجه باسو مامور شد از اول امان خواسته شاهزاده را دیده و عرض مطالب نموده چون زیاده بر مرتبه خویش میخواست درحضور پذیرائی نیافت رخصت گرفته بوطن رفت و سر بشورش برداشت و عاکر منصوره بقلع و قمع ریشه مفاسد او پرداخته او را عاجز گردانیدند ناچار بے دست بدامن عجز و استعفاء و عفو تقصیرات خواست باستدعای شاهزاده بخشوده آمد و حکم شد که تا راگده که مامن خوت و مترد است به بندهای پادشاهے سپارد جگت سنگه امتثال فرمان نموده بحضور شاه زاده آمد و سید خان جهان قلعهٔ مذکوره در آمده حصارش رامع عمارات آنچه براندخت و لهذا بالحکم ضبط کوهستان آنجا به نجابت خان تعلق گرفت و همدرین سال ملا سعد الله که مولد اوجنبوت و منشاش لاهور است بوساطت مهین بانو بملازمت سدهٔ سلطانی فائز و پایهٔ اعتبار او بعنایت خلعت خاصه و اسپ از طویلهٔ خاصه فرق و دو در عرض یک سال بمنصب هزارے و خطاب خانی و دارو نگگی دولت خانهٔ خاص سر افراز شد صوبه علے مردان خان بمنصب هفت هزارے هفت هزار سوار و صوبه دارے کابل از تغیر سعید خان بهادر ظفر جنگ عز اختصاص یافت و صوبه کشمیر که علے مردان خان داشت بشاه قلی خان تفویض شده در راه از دنیا در گذشت تربیت خان بجاے او مقرر یافت +

احوال سال پانزدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و یکم هجرے

درین سال شائسته خان خلف یمین الدوله آصف خان صوبه دار بهار مرزبان پلانون را که مردمے دیرینه شیوه هشتاد هزار روپیه پیشکش هر ساله مقرر کرده بودند هم شعبان یمین الدوله آصف خان خانخانان سپه سالار برمن استسقار هکرائے آخرت شد پادشاه مکرر بمنزل او رفته کمال اهتمامش نموده نه هزارے نه هزار سوار دو اسپه و سه اسپه منصب داشت مقبرهٔ او بر لب آب راوی محاذی شهر لاهور واقع شده شائسته خان مهین خلف او را پادشاه خلعت ماتمے فرستاده عنایتها بحال او فرموده و بدیگر اولاد او نیز عنایات و لطفے نمود و باین منصب و مرتبه و نسبت و دولت هیچ امیرے در عهد هیچ پادشاهے از سلاطین هند نرسیده لعبد حلقش سوائے حویلے که در وطن خود لاربنا نموده و بیست لک روپیه بران خرچ شده جمله مملوکات او در هند نقد و جنس مبلغ ده کرور و چهار لک روپیه مخلف شد با آنکه وصیت کرده بود که اندوخته اش همه بخزانهٔ عامره برسانند پادشاه از انجمله بیست لک روپیه نقد جنس سیر و پنج دختر او بخشیده و باقی را بآن شاهزاده دارا شکوه پسر خود که نواسه آصف خان هم بود عنایت نمود و نیز درین سال میرزا رستم صفوی قندهارے که شش هزارے پنج هزار سوار منصب داشت واز سنه دوم جلوس بسبب کبر سن ترک منصب و نوکرے نموده انزوا اختیار کرده بود و لک روپیه سالیانه وظیفه مے یافت جهان را پدرود کرد هشتاد و دو سال عمر داشت و طبیعتش بنظم اشعار رغبت داشت فدائی تخلص میکرد و چهار پسر داشت اولین مرزا مراد طبع او نیز مائل بشعر گفتن بود دوم مے میرزا مسیح درعین جوانی وحیات پدر بدریا بهٹ غرق شد سوم مے میرزا حسن چارم مے میرزا بدیع ازان مخاطب بشاه نواز خان و درین سال قلاع متعلقه جگت سنگه بشاهزاده مراد بخش به تنبیه او مامور بود بسعی بلیغ سید خان جهان و راجه جے سنگه و بهادر خان والا ورود بخان متوجه شدند و جگت سنگه بالحکم باز مین هموار گردید شاهزاده استعفای جرائمش نموده با پیشکش آورد و شاهزاده او رنگ زیب بقبضه لطف رسیده ادراک سعادت قدمبوس نمود چون درکشمیر بنا بر طغیان آب ڈل وبهٹ چنانچه سابق مذکور شد مزارع بسیار خراب گردید

دران شہر قحط افتاد رعایا و سکنہ آنجا زیادہ از سے ہزار کس بلاہور رسیدہ زیر ہر دو کروہ گورستان فراہم شدہ اظہار بے برگی نمودند مبلغ یک لک روپیہ خیرات مرحمت شد و حکم شد کہ تا این جماعہ در لاہور باشند ہر روز چند جا طعام مبلغ دو ہزار روپیہ از سرکار والا بے دادہ باشند دسے ہزار روپیہ نزد تربیت خان فرستاد کہ در کشمیر بر مردم آنجا قسمت نماید و طعام صد روپیہ ہر روز پختہ نیز مگر سنگان آنجا رساند چون خان مذکور باحوال آن جماعہ خوب نہ پرداخت صوبہ دار کشمیر از تغیر او لطف خان تفویض یافت و مبلغ لست ہزار روپیہ مصحوب او بجہت خیرات ارسال یافت و میرزا عیسے ترخان کہ بنظم سرکار سورٹھ مامور بود از تغیر اعظم خان کہ بحال رعایاے آنجا نی پرداخت بحکومت صوبہ گجرات سرافرازے یافت و از اصل و اضافہ بپایۂ منصب پنجہزارے ذات و پنجہزار سوار دو اسپہ و سہ اسپہ رسید و ضبط مہام سورٹھ بعنایت اللہ پیشکش مفوض شد و نیز بر شہرت توجہ دارے ایران بجانب قندہار شاہزادہ دارا شکوہ بعنایت لبسیار و انعام دو از دہ لک روپیہ نقد سرافرازے یافتہ با پنجاہ ہزار سوار رخصت یافت و شاہزادہ مراد بخش نیز مرخص گشت کہ درین طرف نیلاب اقامت گزیند و عند الحاجت نزد برادر برسند چون عساکر از نیلاب گذشت و خبر رحلت شاہ صفی بمسامع شاہجہان پادشاہ رسید بشاہزادہ حکم شد کہ در غزنین توقف نماید و صدق و کذب خبر دریافتہ اگر راست باشد معاودت نماید و گرنہ بمدافعہ پردازد خبر رحلت او واقعی بود دارا شکوہ بر گشتہ بحضور رسید و چون نا بر رحلت شاہ صفی بجنبش حرکت شاہزادہ بدون خبگ وجدال قلعہ در دست اولیاے دولت ہند باند دارا شکوہ بشاہزادہ مبلغ اقبال مخاطب گردید و درینولا جشن قمرے رو بداد و درہمین ایام شاہزادہ مراد بخش از حسن ابدال برگشتہ بدرگاہ والا رسید و از دواج او با دختر نیک اختر شاہنواز خان صفوے واقع شد و پنج لک روپیہ برسم انجام این جشن بشاہزادہ مرحمت شد و یک لک و چہل ہزار روپیہ از نقد و جنس برسم ساچق بخانہ شاہنواز خان فرستادند و چار لک روپیہ کابین مقرر شد ✣

احوال سال شانزدہم مطابق سنہ ہزار و پنجاہ و دو ہجرے

چون بعرض پادشاہ رسید کہ درین سفر قندہار از اله وردے خان بعض حرکات خلاف آئین نہک خوارے بظہور رسیدہ رہائش در اختیار او نیست منصب و جاگیر او تغیر شد و جاگیر او کہ در ستمرا بود با عظم خان بعدا تغیر صوبہ گجرات مرحمت شد و ملا عبد الحکیم سیالکوٹی را پادشاہ بہ نقد سنجیدہ شش ہزار روپیہ کہ ہم سنگ او بود بدو عطا فرمود و شاہزادہ مراد بخش بصوبہ ملتان کہ در تیول او مقرر بود رخصت یافت و خلعت خاصہ با برخے مرصع آلات و دو اسپ خاصہ با ساز طلا و مینا کار و آفتاب گیر با دعنایت شد و بعرض رسید کہ باغ لاہور کہ در سال چہاردہم جلوس حکم عمارت آن و حوض نہر اول باہتمام علے مردان خان شدہ بود و بعد باہتمام خلیل اللہ خان صوبہ دار آنجا تفویض یافتہ صورت انجام نپذیرفت و شوق تماشا ایش از خاطر فیض مظاہر پادشاہ سر بر زد و تفویض قدوم مرحمت فرمود و نیز او افزود ہشت لک روپیہ در عمارت باغ موصوف و تیارے نہر مذکور صرف شد چون خاطر از نظم مہمات صوبہ پنجاب و کابل قندہار فراپرداخت ہیجدہم شعبان این سال از دار السلطنت لاہور بدار الخلافہ اکبر آباد نہضت نمود و علی مردان خان بموجب حکم از کابل بحضور رسیدہ بخطاب امیر الامرائے سربرافراشتہ رخصت انصراف بکابل یافت و مقبرہ ممتاز محل کہ تا قریب ورازدہ سال باہتمام کرنتخان و میر عبد الکریم تعمیر مینمود صورت اتمام یافت خرج این عمارت پنجاہ لک است پادشاہ در آنجا رفتہ پسندیدہ سے موضع از مضافات پرگنہ حویلے اکبر آباد و نگر چندکہ حاصلش یک لک روپیہ است با محصول دکاکین و سرائے معمورۂ دیگر کہ تعلق بآن مقبرہ دارد و لک روپیہ مداخل آنہم ہست وقف این مقبرہ نمود ✣

احوال سال ہفدہم مطابق سنہ ہزار و پنجاہ و سوم ہجرے

در شروع این سال عرضه داشت شاهزاده اورنگ زیب بتسلیم خبر ولادت پسرے و بلوغ رجب سید پادشاه آن مولود مسعود را بمحمد معظم موسوم گردانیدند. دخترے پاکیزه گوهر از بطن دختر شاهنواز خان نیز بوجود آمده بود بنرگته النسا بیگم موسوم ساخت وچون در دارالخلافه اکبر آباد علامات دباشیوع یافته بود بدولتخانه متح پوآمده اقامت فرمود و یک چندے باصوب سوگر سیر و شکار گذرانیدند مهدرین اثنا شاهزاده دارا شکوه را عارضه روی داد و پادشاه از فرط محبت هشت بار بنزل او برای عیادت رفت ومرخش بصحت مبدل گشت و درین ایام صوبه قندهار از تغیر صفدر خان بسعید خان بهادر و صوبه پنجاب بتغییر او بتقلیچ خان مقرر گشت چون هوا باعتدال آمد پانزدهم شوال باکبر آباد تشریف آور دو سعد الله خان از اصل و اضافه بمنصب دو هزارے پانصد سوارے سرافراز گشت دهم محرم سال هزار و پنجاه و چارم هجرے فوروزشد. شیخ عبد الصمد سفیر شریف مکه معظمه پاندان طلا و ارگچه با پیاله و سرپوش طلا و چهار هزار روپیه نقد عنایت شد و بعد اندک زمانی شیخ مرقوم رخصت انصراف یافت بمکه یافت از اول ورود تا وقت عود بهمه جهت بیست هزار روپیه از سرکار و همین قدر از شاهزادگان و امرا حسب الامر یافت و درین سال شبی بیگم صاحب صبیه کلان پادشاه از خدمت پدر برخاسته بخانگاه خود میرفت ناگاه گوشه عطف دامنش بشمعی رسید و تمام لباس بدن را آتش در گرفت و پشت و سر و دست و پهلو بسوخت و پادشاه از حدوث این واقعه نهایت اندوهگین گشته برخلاف ضابطه مقرره فردے آن شب از بشکوی اقبال هر نیا مدر وز دوم چون شرف آفتاب بود بلفور ت بعد دو پهر دربار عام مرتبه بیش از یک گهڑے نه نشست و از روز نخستین تا سه روز پنجهزار روپیه بمجتاجین تصدق فرمود و بیست و دوم صفر که روز ولادت آن دختر بود نیز همین قدر مبلغ بارباب احتیاج بخشید و در ماه اول این سانحه شصت هزار روپیه بدفعات بمساکین تقسیم نمود و از شروع ماه دوم مقرر کرد که هر روز هزار روپیه بتصدق باهل استحقاق میرسیده باشد و جمیع را که نسبت بر مطالبات عظیمه و خیانات جسیمه و زندان مکافات بودند آزاد فرمود و جرائم آنها بخشود و مبلغ هفت لک روپیه از عین المال سرکار والا بخشیده آمد و مهدرین ایام حکیم محمد داؤد را که از ایران آمده بود باتفاق حکیم مسیح الزمانے بهداوائے بیگم صاحب معین فرمود و شاهزاده اورنگ زیب از دکن و مراد بخش از ملتان بدیدن خواهر بحضور آمده شرف کورنش دریافتند و شاهزاده اورنگ زیب نبابر بعض رنجشها بگوشه نشینی بدون رضای پادشاه در ساخت و دست از کار بپسے و نیموے باز کشید نابرین خدمت انتظام ممالک دکن بشجاعت خان مقرر شد و منصب او هفت هزارے ذات و پنجهزار سوار دو اسپه سه اسپه گردیده یک کرور دام انعام یافت و باز از نکس بهارے صاحبه زمان خاطر پادشاه مکدر شد مهدرین اثنا رای امر سنگه پسر راجه گج سنگه راٹهور که روزے چند از ادراک کورنش محروم و ممنوع بود آخر روز پنجشنبه سابع جمادی الاولی بدرگاه آسمان جاه رسید و صلابت خان میر بخشی او را در خلوت خانه منزل شاهزاده دارا شکوه که پادشاه بهانجا تشریف داشت لبشرف زمین بوس رسانیده راوه بکورد صف دست چپ بجاے خود رفته ایستاد و صلابت خان الطرف دست راست سر سلطانے استاده بود و در زمانیکه پادشاه بعد ادائے نماز شام بنام یکے از ارباب خاص منشورے می نوشت خان مرقوم برای امرا از فراز ایوان بپایان آمده نزد شمعدان چارشاخه بایکے از بندگان حضور گرم سخن بود ناگاه امر سنگه بطور دیوانگان حمله برکشیده دو ید و بر طرف چپ سینه اش زده بمجرد همان زخم زدن کار صلابت خان بپایان رسید خلیل الله خان و در جن ولد راجه بیتهلداس گورو و سید سالار باهوش هفت کس از منصب داران و گرزداران ازین و بسار دو ید یکبارگے بشمشیر آبدار کارش بانجام رسانیدند و بحکم پادشاه میر خان میر توزک و ملوک چند بمشرف غسل خانه حمله اورا برداشته بردند تا بمردم او سپارند مردم او دست از جان شسته بر دورا بقتل رسانیده خود نیز کشته شدند ✤

احوال سال هیجدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و چارم هجرے

درین سال اصالت خان را میر بخشی و خلیل الله خان برادرش را بخشی دوم گردانیدند و درین سال علی مردان خان فراری و فریدون علامان خود را با گروهی از تابینان کابل به تنبیه علی قلعهان اتالیق پسر سجان قلی و اندوز محمد خان که براجتماع لوچان تاخت آورده بود فرستاد و آنها بعد جنگ و زد و خورد بسیار بر مخالفان غالب آمده ظفر یافتند و اکثری از همراهیان مخالف مقتول و مخذول شدند و فراوان اسب و شتر و گوسفند آنها فربهاوند فریدون غنیمت آورده و درین سال انتهاض اعلام پادشاه از اکبر آباد بطرف لاهور و ازانجا بکشمیر اتفاق افتاد و شب پنجشنبه یازدهم شعبان در خانه دارا شکوه از بطن دختر سلطان پرویز پسرے متولد شد و بسپهر شکوه مسمی گردید و خاندوران ناظر دکن حسب الطلب بحضور آمد و راجه جے سنگه کمکی او بود بحفاظت ملک دکن مامور شد و درین سال حشمت حصول صحت بیگم صاحب دختر کلان پادشاه مقرر شد ایوان بارعام را بکمال آرایش تزئین نموده اقسام جواهر و اقمشه دیران بخیفه نثار شد و شاهزادگان و امرا هر یک در خور مرتبه خود انعامات یافتند و حسب الالتماس آن ملکه ملکی خصال شاهزاده اورنگ زیب را پادشاه از گوشه نشینی برآورده بود و ازین الطاف نامتناهی سپاس گردانیدند و حکیم محمد داؤد را که معالج بیگم صاحب بود بعنایت خلعت خاصه و منصب دو هزاری دویست سوار و اسپ خاصه از طویله خاص با زین طلا و فیل یک اشرفی یا لفد تولهٔ یک روپیه بهین وزن نوازش فرمود و قارن خدمتگار را که خدمت معالجه حراحات بدنے که بسبب سوختن جبرسیه بود بکمال دل سوزے و محنت بتقدیم رسانیده بود به نقره سنگ سنجیده هفت هزار روپیه بهسنگ او باخلعت و اسپ و فیل مرحمت شد و نیز یک روپیه که برای حصول صحت او پادشاه نذر کرده بود مصروف رسید بعضے ازین زر را بکله مخطوط برسخ با قندیل مرصع که حسب الامر ملکه مذکوره مهیا شده بود بمدینهٔ طیبه ارسال یافت و مامون نام بے نوائی را که بعضی جزئیات مندرجه بعداد سے او به شده بود نیز به نقره سنجیده مبلغ بهسنگش باخلعت و اسپ و فیل و دیگر دلجوئی بالتمغا مرحمت شد و از بیگم و شاهزادگان نیز انعام وافی یافت و چون محمد علی فوجدار حصار آن فقیر را آورده بود مورد عنایت گشته خطاب غانی یافت و پنج بخشی بخوبی و فیض رسانی در این جشن گاهے اجل نیاء بوده بود و ملکه مذکوره بشکرانه این پسر مهربان درین عارضه بظهور رسیده متکفل وزن جشن شمسی درین سال گشته نثار و پیشکش بسیار گذرانیدند و صدکس از امرا و ناامدار و ارکان دولت را خلایع فاخره بخشیده و مبلغ درین سال شاهزاده اورنگ زیب را بمرحمت خلعت با نادرے و دو اسپ خاصه با زین طلا مینا کار و طلا ساده و فیل با یراق نقره سرافراز نموده با انتظام صوبه گجرات مرخص گردانیدند و درین سال بعد ورود دکشمیر رضامندے رعایا و سائر اهالے آن بلده از سلوک پسندیدهٔ ظفر خان معلوم گشته موجب خوشنودے خاطر خدیو روزگار شد و یک لک روپیه انعام یافت و طالبا کلیم قصیدهٔ در تهنیت مقدم پادشاه دکشمیر معروض داشته بمرحمت خلعت و انعام دویست اشرفی مباهے و مسرور شد خاندوران بنصرت جنگ که از حضور بصوبه دکن مے رفت در دو کروهے لاهور اخر شب شنبه ششم جمادی الاول خدمتگارے زخم جمدهر بر شکم او کارے زد بعد انقضاے یکروز از دنیا درگذشت فرزندانش بموجب وصیت از متروکات او یافته باقی مبلغ مبلغ شصت لک روپیه نقد بود بسرکار پادشاه بازگردید مدفن او در آبالیش گوالیار است هفت هزاری هفت هزار سوار دو اسپه سه اسپه منصب داشت +

احوال سال نوزدهم مطابق سنه هزار و پنجاه و پنج هجری

غره جمادی الثانیه اسلام خان بخلعت خاصه و شمشیر مرصع و دو اسپ از طویله خاصه با زین طلا و مطلا و فیل با یراق نقره مع ماده فیل و اضافه هزاری سوار منصب شش هزاری شش هزار سوار پنج هزار دو اسپه سه اسپه و دیگر عنایات سرافراز یافته بخدمت انتظام سرانجام صوبه دکن مامور شد و سعد الله خان بعنایت خلعت خاصه و خدمت دیوانی خالصه شرفه از تغیر سلاطین

واز اصل و اضافه منصب چار هزار سے سوار و لعطاے فلکدان مرصع سربلند گردید چون از فرط کاردانی نوازشهاے روز افزون اختصاص و شایستگی تمام یافت بدرجه رفیعهٔ وزارت اعظم و خانخانانی که از مدتها باضافه منصب پنجهزار ذات پنجهزار سوار رسیده و درین سال علی مردان خان قلعه کهکر مفتوح شده خود از کابل پیشتر رفته روبه تسخیر بدخشان نهاد و درین فرصت سید علی برکهر و شتافت و بے آنکه کار بر جارسان تنگ کند آنها امان طلبیده برآمدند و امیر الامرا رفتن بانظرف مصلحت ندیده برگشت و پادشاه برگشتن امیر الامرا درین وقت که مذر محمد خان با سپران و نوکران در افتاده بود نه پسندیده و درهمین سال جان نثار خان ولد زبردست خان بالتبعیت شاه صفی و تمهید جلوس شاه عباس ثانی روانه ایران نمود یک نقره نامه مرسله این بود بمبارکباد جلوس میمنت مانوس آن فرزند زاده برخوردار کامگار نامدار ملیذ مقدار بین گوهر درج دولت و عظمت مهین اختر برج شوکت و سلطنت نقاوهٔ اصلاب طیبین سلاله اسلاف طاهرین پرداخته مے شود و تفاصیل متعه سند وستان را که سه لک و پنجاه هزار روپیه قیمت داشت معوب اوارسال فرمود چهارم شعبان رایات اقبال از کشمیر بطرف لاهور در اهتزاز آمده پانزدهم ماه رمضان در لاهور نزول اجلال شد و شاهزاده مراد بخش از ملتان رسیده شرف کورنش دریافت و بیست و نهم نور جهان بیگم رحلت نموده در لاهور متصل مرقد برادر خود آصف خان مدفون گشت و علی مردان خان از پیشاور آمده ملازمت نمود و سعد الله خان از اصل و اضافه بمنصب شش هزاری دو هزار سوار سربلندی یافت و درین سال سنجانه شاهزاده شجاع پسرے بوجود آمده بزین العابدین موسوم گردید و چون پادشاه بتسخیر ولایت بلخ و بدخشان و سمرقند که در املاک امیر تیمور صاحب قران بود بسیار رغبت داشت خصوص از زمانیکه نذر محمد خان باراده تاخت کابل اول سال جلوس لشکر کشیده برگشت و لعد چند مدت از تقاول او در بلخ هرج و مرج پدید آمد سر انجام این مهم اهم دانسته رایات افواج مملکت ستانی بطرف کابل نهضت نمود و شاهزاده مراد بخش را با سید اعانت علی مردان خان امیر الامرا که فوجے از اولوس لاسے خود همراه و معرفت تمام از ان طرفها داشت آنجا باو اشت حسب الطلب نذر محمد خان که بسفاهت از دشمن استمداد نموده بود با جمعیت پنجاه هزار سوار پیشتر از حرکت خود بر سم منقلا فرستاد خسرو پسر دوم نذر محمد خان که از انسا دو غارت قوم المانان بلجا و پناهے غیر از درگاه شاه جهان نداشت آمده بشاهزاده مراد بخش را دیده بود شاهزاده هنگام ملاقات تا سر بساط رفته مسافه نموده به پهلوے مسند خود نشانیده لعد دل جوئی بسیار بحضور پدر فرستاد و او بحضور آمده دو لک روپیه نقد و جنس یافت چون شاهزاده مراد بخش بحوالے بلخ رسید نذر محمد خان بهرام و سبحان قلی پسران خود را با استقبال فرستاد مراد بخش اعزاز آنها نموده بنا بر اطمینان خاطر شان فرمود که بخان بگویید که از سند لشکر بسیار رسیده است هر گونه مددے که مطلوب باشد بعمل خواهد آمد روز دیگر نزدیک حصار رسیده فرمان داد که بضبط حصار پردازند نذر محمد خان را بمشاهدهٔ این حال دل از دست رفته بطرف ایران گریخت و پناه بشاه عباس برد شاهزاده مراد بخش گردهے را به تعاقب او روانه کرد آنها بقدر طاقت تعاقب نموده مراجعت کردند و خلیل الله خان را با ملتفت خان و غیرهما برائے گرد آوردے اموال او فرستاد دوازده لک روپیه از صرع آلات و طلا آلات و جز آن و قریب دو هزار روپا نصد اسپ و مادیان و سه صد شتر نر و ماده بضبط در آمد و از مستصدیان مهمات و تحویلداران ظاهر شد که همگی اندوختهاے او مبلغ دو لک روپیه بود از انجمله افزون از دوازده لک روپیه بسرکار شاه زاده در آمد و قریب پانزده لک روپیه در بخارا هنگام فرار او از قرشی بلخ بتاراج رفت و قلیلے را عبد العزیز خان متصرف گشت و بیشترے لشکریان و المانان و دیگر غارتگران برده از انچه باقی ماند پاره در وقت اضطراب بسپاه خود داد و اکثر اوزبکیه و المانیه و فلمتاقان و روسان غارت نمودند و نذر محمد خان لعد هزیمت از شیر خان با قلتوق محمد و پسر خود قلیلے از اوزبک از اندخود برداه

چول از مشہد مقدس گذشتہ بصفاہان نزد شاہ عباس رفت و سپاران و متعلقان وسہ دختر او بسدہ شاہجہانی رسیدند بہرام بر حمت حلعت خاصہ با چار قب زر دوز و جیغہ مرصع و منصب پنجہزاری سہزار سوار و یک لک شاہی مباہی شد و عبد الرحمن را بنیاہ زادہ داراشکوہ سپرد کہ تربیت فرماید یومیہ او صد روپیہ مقرر گردید مستورات را بیگم صاحب نزد خود طلب داشتہ مورد انواع اعطاف نمود شاہزادہ مراد بخش را اندیشہا از افواج اوزبکیہ وغیرہ ایلات آن دیار و عدم مناسبت ہوا و اوضاع آنجا بہم رسیدہ مکرر عرضداشت بافرستادہ اذن معاودت خواست و حکم نارسیدہ بحضور شتافت این حرکت شاہزادہ بر مزاج پادشاہ ناگوار آمد و شاہزادہ را العزل منصب و تیول ملتان تادیب فرمود و چون نزدیک بکابل رسید از کوتش ممنوع گشتہ فرمان شد کہ بشہر درنیامدہ بہ پشاور رفتہ بنشینند و سعد اللہ خان بنظم و نسق بلخ و دل دہی سپاہ دستوری یافتہ درعرض یازدہ روز بہ بلخ رسید ٭

احوال سال بیستم مطابق سنۂ ہزار و پنجاہ و شش ہجری

درین سال پادشاہ میرعزیز را با نامۂ متضمن اظہار عواطف و آنکہ پیش نہاد خاطر چہ بود نذر محمد خان برسم رسالت بایران فرستاد و درین اثنا نذر محمد خان باصفہان رسیدہ باز بجراسان برگشتہ بود چون میرعزیز باصفاہان رسید خبر رجوع او شنیدہ خواست کہ او ہر جا باشد رسیدہ نامہ را برساند و از اے ایران این معنی را نہ پسندید مشارالیہ توقف نموده حقیقت را بدرگاہ عرضہ داشت حکم رفت کہ در پے او نرود و از شاہ ایران رخصت گرفتہ روانہ حضور شود سعد اللہ خان از بلخ عود نموده درہمین سال شرف عتبہ بوسی یافت و فتح نامہ بلخ و بدخشان مصحوب ارسلان بیگ بدرا اے ایران نیز درین سال ارسال یافت و رایات پادشاہے از کابل بدار السلطنۃ لاہور سایۂ نزول افگندہ و در جشن وزن شمسی این سال پادشاہ عفو تقصیرات مراد بخش نموده بعطاے منصب سابق سرافراز فرمود و شاہزادہ اورنگ زیب حسب الطلب بحضور رسیدہ شرف کورنش دریافت و پادشاہ او را برا اے تسخیر بدخشان و بلخ مقرر نموده بدان صوب رخصت فرمود و سعید خان بہادر کہ از بلتان آمده بود تعینات شاہزادہ اورنگ زیب شد و از استماع خبر درگذشتن اصالت خان چون نوکر مزاج دان بود با دشاہ بسے متاسف گشت و میرزا نوذر صفوے از بلخ رسیدہ طیور شکارے نذر محمد خان کہ دران میان پنج باز طولیغون بود از نظر گذرانید و باصل و اضافہ بمنصب سہ ہزارے دو ہزار سوار نوازش یافت و پادشاہ خود ہم عازم کابل شدہ تا پشت شاہزادہ اورنگ زیب باستظہار او قوے باشد و بہمدرین سال ستی خانم رخت ہستی بربست پادشاہ از استماع این حادثہ بسے تاسف نمود و ہمیشہ طالبائے آملے بود با حکیم مسیح الزمان قرابت و قدم خدمت از وقت ممتاز محل داشت مہردار خاص بود و در سنوم خانہ دارے و آداب سنبدگے نیکوے میدانست از فن لب و علم قرات آگاہ بود و ملکہ جہان آرا بیگم صاحب نزد او تلمذ نموده بود و ازین جہت کہ فرزندے نداشت دو دختر طالبا را بفرزندے خود بر داشت کلان دراز دواج عاقل خان و خرد در حبالہ نکاح مرحمت خان بود شاہزادہ اورنگ زیب غرہ جمادی الاولے بلخ رسید و بشہر درنیامدہ یک کروہے آن شہر نزدیک مکانیکہ بہادر خان خیمہ داشت معسکر ساخت روز دیگر درون حصار در آمد و قلعہ اندرون و حصار بیرون را ملاحظہ نموده بعد بندوبست شہر ہر کس از اکابر و اہالے آنجا را در خور ہر یکے باکرام و انعام کامیاب گردانید و ماد ہوستنگہ پاڈارا بجراست قلعہ و شمشیر خان ترین را با جمعے از منصب داران و احدیان و قفنگچیان بہ نگاہبانے شہر گذاشت و ترتیب لشکر بصواب دید خیر اندیشان چنین مقرر شد کہ فوج قول بوجود شاہزادہ استظہار یابد و بہادر خان با تمام سپاہ کہ باو در بلخ بود بسر اول و امیر الامرا علی مردان خان بر انغار و سعید خان بہادر

قلعه‌نگ در جرار افغار چون بموضع تیمور آباد فرود آمدند مواوزبکیه از اطراف هجوم آورده هر طرفی فرود آمده بودند با فوج مخالف گرم پیکار شدند چون اورنگ زیب هجوم از یکطرف بر امیر الامرا علی مردان خان دید فوجی را بکمک فرستاد قبل ازان که فوج کمک برسد امیر الامرا مخالفان خود را منهزم ساخت وسعید خان بهادر ظفر جنگ که هنوز ضعف بیماری لاحق داشت خود در تنگاه مانده و لشکر خود را بموجب ترتیب بطرف چپ شاهزاده گذاشته بود چون فوج مخالف بر لشکرش ریخت وکار بر آنها تنگ شد خان مذکور با جماعه که با خود داشت سوار شده بسرعت برق وباد رسید وباوجود ضعف بیماری بسوارے اسپ خود برا عدا تاخته چنان کوشش نمود که بدست خود چند کس را مجروح گردانید ونه زخم بر بدن خود برداشت آخر از اسپ بزمین افتاد و پسران او لطف الله خان وخانه زاد خان بزخمهاے کارے جانسپارے نمودند شاهزاده قصد پیکار مخالفان نموده از دور از جهار طرف درمیان گرفته روانه شدند واوزبکان گروهیرا در یمین ویسار لشکر بنمود دارے گذاشته باقی بجمعهم بر فوج هراول ریختند چون بزخم توپخانه وبهادر خان در مدافعه آنها مساعی جمیله بتقدیم رسانیدند اوزبکان روگردان شده به بنگاه خود شتافتند درین هنگام بیگ اوغلی پیش آمده اوزبکان را از فرار برگردانیدند وچوتے را مقابل هراول گذاشته خود با سائر لشکر بر فوج امیر الامرا ریخت امیر الامرا علی مردان خان پاے مردانه نموده بآنها در آویخت وشاه زاده هم کمک در رسید اوزبکان شکست خورده منهزم شدند وتمام خیام واسباب وشتر ودواب که در بنگاه مقابل بودند بدست افواج شاهزاده افتاد ۰

احوال سال بیست ویکم مطابق سنه هزار و پنجاه و هفت هجری

چون معلوم شد که گروه اوزبکیه بے عواهند لبدخشان رفته گرد فتور برانگیزند شاهزاده مراد بخش همرافعه بسوے بدخشان رخصت یافته بجاے کار رسید درین اثنا منهیان عزیمت اوزبکان معلوم شده فرمان معاودت بمراد بخش رسید واو حسب الامر برگردیده وبانتظام صوبه کشمیر رخصت یافت چار دهم شوال این سال اسلام خان ناظم چار صوبه دکن که هفت هزارے هفت هزار سوار دو اسپه سه اسپه بود رخت هستی بربست ودر اورنگ آباد مدفون گشت وپسرانش بعنایات واضافه مناصب سرافرازی یافتند درین سال نذر محمد خان نامه مشعر بر اخلاص وانقیاد شاهزاده اورنگ زیب فرستاده خواست که بوسیله او تدارک مافات واختلال احوال خود نماید شاهزاده نامه او با عرضه داشت خود بحضور پدر فرستاد فرمان رفت که آن فرزند بعد ملاقات خان مذکور را باو باز داده روانه حضور شود وشاهزاده شجاع را بکابل رخصت نموده مقرر فرمود که هرگاه اورنگ زیب از هندوکوه بگذرد واز کابل عازم آستان دولت گردد چون فوج هند را اقامت در بلخ از تعذر است ولشکر اوزبک علی مردان خان باحدے تاب مقاومت ندارند شاهزاده اورنگ زیب مصلحت دید را دیده حصار بلخ را که همین قدر تصرف بود به نذر محمد خان اصلح امور شمرده نذر محمد خان تعارض نموده پیغام داد که قاسم ولد خسرو پسر خود را حضور شاهزاده اورنگ زیب فرستاد شاهزاده همین قدر را غنیمت دانسته حصار بلخ با دو پسر در جمله عمله همراه انچه در لشکر و شهر و قلعه بود به نرخ آن وقت در انجا پنج لک روپیه ے ارزیده به نذر محمد خان داد و لبقدر راه همراه گرفته معاودت نمود سعید خان از بلخ پیشتر بحضور رسیده مشمول عواطف گردید واز تغییر اعظم خان بصاحب صوبگی بهار سرفراز شد واعظم خان بجراست سرکار جونپور مامور گشت وزیکه درین لیاقت بصرف رسید چار کرور روپیه است که قریب بیست کرور خاصه نبود وچهار ده کرور تومان عراق وحاصل بلخ وبدخشان بشرط مذکور فقط سال وماه بیست وپنج لک روپیه که قریب چهل لک خانی است درحساب تفاوت بسیار است نمیدانم خطا در کجا شده چون حسابهاے ولایت ومقدار نقود انجا غیر معلوم تصحیح آن

نتوانست و پادشاه به لاهور آمد و بعد ازان باکبر آباد و شاهزاده شجاع از کابل در اکبر آباد رسیده بعنایت ولایت بنگاله مشمول عواطف شد و بنصبت رفتن بمک عنایتے یافت و حکم شد که شاهزاده اورنگ زیب بلتان رود و درین سال چون عمارات قلعه شاه جهان آباد باتمام رسید الویهٔ سلطنت بطرف شاه جهان آباد برافراشته آمد پنجم ذی حجه سنه هزار و چهل و هشت هجرے حضرنیان قلعه مذکور نموده شب جمعه نهم محرم بعد از پنج ساعت و دوازده دقیقهٔ نجومے باساس آن گذاشتند و شصت لک روپیه درین تعمیر بکار رفت و در سنه هزار و پنجاه و یک هجرے باتمام رسید و پادشاه بیست و چهارم ربیع الاول سال مذکور از دروازه کنار دریا که بشاه محل راه دارد داخل قلعه گشته بدولت خانه و آمد و در ایوان دولت خانه بارعام برتخت مرصع جلوس نمود و پیشکشهاے لائق از نظر گذشت از جمله پیشکش ها جنس مبلغ دوازده لک روپیه پذیرائی یافت و چار لک روپیه بهبگم صاحب انعام شد و شاهزاده دارا شکوه با ضافه ده هزارے سے هزارے شد و صد کس بعنایت خلاع فاخره امتیاز آمد و خدمتے و چون ازان روز تا جشن وزن قمرے نه روز بود حکم شد که جشن نه روز نموده هر روز صد کس خلعت سنے یافته باشند و میر یحیی اکاشی تاریخ اتمام عمارات این شهر چنین یافته بود ع شد شاه جهان آباد دارشاه جهان آباد ۱۰۵۰ هزار روپیه صله یافت و یک قندیل بر روضه مطهره سرور کائنات که دو لک و پنجاه هزار روپیه قیمت داشت مصحوب سید احمد سعید ابلاغ شد و حکم رفت که متاع یک لک و شصت هزار روپیه باب عرب متصدیان گجرات خریده حواله اش نمایند تا او ازان میان متاع پنجاه هزار روپیه مع رخصت شریف مکه رساند و جنس شصت هزار روپیه فروخته با نفقش با هل استحقاق مکه معظمه و زر ثمنین پنجاه هزار روپیه با فائده اش بمستحقان مدینهٔ منوره قسمت نماید ۰

احوال سال بست و دوم مطابق سنه هزار و پنجاه و هشت هجرے

چون از شایسته خان نظم صوبه گجرات خاطر خواه پادشاه صورت نگرفت صوبه مذکوره بشاهزاده دارا شکوه عنایت شد و باقی جاگیر که از طرف شاهزاده صوبه اله آباد داشت بحضور آمده با اصلاح اضافه دو هزارے منصب ذات و پانصد سوار بانحطاط غیرت خان یافته بگجرات شتافت و صوبه او دیگر بتغیر سعید خان از قبل شاهزاده شجاع بجان بیگ هزوے ملازم شاهنواز خان تفویض یافت و شیخ عبد المجید لاهورے شاگرد مومن الدوله شیخ ابو الفضل چون سوانح ده ساله بانجام رسانیده ده هزار روپیه انعام یافت و درین سال پادشاه باز به لاهور رفت و سعد الله خان بمنصب هفت هزارے هزار سوار دو اسپه سه اسپه سرافرازی یافت و همدرین سال زبدهٔ نوئینان اعظم خان که مولد و منشا آن سلاله دودمان سیادت بلده سادات و آسمش میر محمد باقر داراعیان دیار خود بود بعد تقدیم خدمات بایسته و صدور کارهاے شایسته که در اقبال نامه جهانگیرے و پادشاه نامه شاهجهانے و امثوذجے درین اوراق مذکور و کارهاے عمده مثل میر بخشیگرے و دیوانی اعلی و نظم صوبه هاے دکن و بنگاله و احمد آباد و اله آباد و اکبر آباد و کشمیر و اسلام آباد و متهرا و بهاروده آخر عمر بخدمت دارالعلم جونپور سرافراز و مامور بود و شش هزارے منصب داشت بعد سے هفتاد و شش مرحله از عمر سیک خرام و دریدهٔ مسطوره جهان فانی را پدرود نمود و در باغے که برلب دریاے جونپور واقع شده بود مدفون گشت تاریخ رحلتش از کلمهٔ اعظم اولیا و سال نباے باغ بهشت نهم نزلب آب جو مستفاد مے شود اللهم اغفر له و ارحمه پادشاه از استماع فوت او بسے متاثر گشت و اولادش را که یکے ازانها ملتفت خان و دوسے میر خلیل الله و سومے میر اسحق بود با ضافه هاے شصب و مزید عنایت امیدوار نمود و شاهزاده مراد بخش را که از کشمیر حسب الطلب آمده بود بنظم صوبه دکن از انتقال اسلام خان رخصت نمود و شاه نواز خان که بصیانت ملک دکن معین شده بود تا لیق شاهزاده گردید

و همدرین سال عرضه داشت دولت خان قلعه دار قندهار رسید که شاه عباس ثانی قهرمان ایران قلعه مذکور را محاصره نموده بنا بر آن صلاح دولتخواهان و دیگر امرا بر این لباس مقرر شد که نوازنگ زیب نیز فرمان رفت که از ملتان بدان سمت رود و دولت خان با سایر متعینه باو پیوندد و خود پادشاه نیز متوجه کابل گردید چون محاصره بدو ماه کشید و افواج ایران بفرمان پادشاه خود بر بروج عروج نمود دولت خان قلعه دار آمدن خواسته با شادخان و قبچاق خان و نور الحسن و عبد اللطیف دیوان و دیگر همراهیان بیرون آمده شاه را دیده رخصت گرفته روبه هندوستان آورد و محراب خان که بتسخیر قلعه بست رفته بود تا پنجاه و پنج روز محاصره داشت پردل خان قلعه دار آنجا نیز امان خواسته محراب خان را دیده او قلعه دار را همراه خود حضور پادشاه آورد و سید اسد الله خان و سید باقر مستحفظان زمین داور یه سارو خان که آنرا محاصره داشت پیغام دادند که تا یکسو شدن معامله قندهار خونها عبث ریخته نشود و بعد رسیدن خبر فتح قندهار و بست هر دو کس برآمده بدولت خان قلعه دار قندهار پیوستند پردل خان بشوق خود بایران زمین رفت و دولت خان چون بحضور شاه جهان آمد بنا بر قدم خدمت از سرجان او گذشته بر طرف و بغزل منصب و خطاب معاتب گردانیدند پادشاه ایران سیدن فوج هند بعد عود خود یقین دانسته محراب خان را با ده هزار تفنگچی در قندهار و دولت او علی زنگیه را با جمعی در قلعه بست گذاشته خود بهرات معاودت کرد و در رهنجا نماند با صفهان نرفت ✣

احوال سال سیوم و سوم مطابق سنه هزار و پنجاه و نهم هجری

درین سال شاهزاده اورنگ زیب مع سعد الله خان وزیر بقندهار رسیده قلعه را محاصره کرد و مورچالها تقسیم یافت و مدت شش نیم ماه در گرد حصار نشسته بذل جهد خود نمودند و اثری بران مترتب نشد محراب خان تا مهند با قتضای رضاجوئی پادشاه مان خود بر گشتن افواج هند نبا بر قدان غلات کاه و دواب قریب بمرگ مانند بحسب الامر شاهجهان بگذارند اما در حقیقت آنچنان نیست بلکه چون شاه عباس ثانی شاهجهان در انتزاع قندهار با قصی الغایات متیقن داشت بعد تسخیر قلعه مذکور و سپردن باو لیاقت دولت خود با صفهان نرفته برای هر گونه امدادی که بحار سان قلعه حاجت شود در هرات که دار الملک خراسانست رحل اقامت افگنده بود چون عریضه محراب خان قلعه دار قندهار مشتمل بر احوال ورود پادشاهجهان در کابل و وصول شاهزاده اورنگ زیب مع سعد الله خان وزیر و جمعی کثیر و جم غفیر و گروهی انبوه و فیلان کوه شکوه بقندهار به پایه سریر خلافت مصیر قهرمان ایران رسید فرمان قضا جریان عز صدور یافت که نظر علی خان سوکلن حاکم اردبیل و نجف قلی بیگ زنگنه میر آخور باشی بیشتر از سپه سالار بر سم منقلا روانه شده بمعانقت قلیچ خان و قبا دخان و خنجر خان و الله قلی خان که آنها را بمحاصره قلعه بست فرستاده اند پردازند و مرتضی قلی خان سپه سالار و سیاوش خان قوللر آقاسی و مرتضی قلی خان قورچی باشی لشکر دگی عساکر منصوره روانه شده کنفر و احده لشکر دگی سپاه ظفر پناه قبا نمانید و حاجی منوچهر برادر محراب خان که از شجیعان زمان بود استدعا نمود که با جمعی از بهادران پیشتر روانه گردد و پذیرائی یافته با جمعی از غلامان خاصه روانه گردید و در سارعت بر اقران مسابقت جسته با پنجاه کس پیشتر از جمیع لشکر روانه شد اتفاقا در حینیکه قلیچ خان خنجر خان برادر زاده او را با قبا دخان الله قلیخان و سه هزار سوار تباخت کرشک زمین داور فرستاده بود دار و گیر شک گشته و چاره مفر بوده می شود از طرفین دست بجلاد از آستین حرأت برآورده باستعمال آلات حرب بهر دو از ندحاجی منوچهر مع رفقا شصت چهار کرشک داده و داو مبارزت بخنجر خان و همراهان او کرده بران قرار می یابد که روانه زمین داور شده بعد تاخت و تاراج آن عنان العود بپایه تزلزل ثبات نیابند عود از زمین داور که روانه کرشک می شوند در وقت نجف قلی بیگ میر آخور باشی با پانصد سوار او را در کرشک می گردد و باتفاق حاجی منوچهر در رفقا مستقبال خنجر خان نموده آتش محاربه را اشتعال می دهند امیر آخور باشی ثبات افشرده از گرده مخالف بعضی را با آتش تیغ حریق و جمعی را غریق آب نهر سپرند

مے گرداند و قلیچ خان را باصفاے این خبر ارکان قرار و اضطرار تنزل گشته متوجه قندهار مے گردد نظر علی خان کہ میر سد حسب الامر انتظار ورود افواج قزلباش نموده بموجب فرمان پادشاه ایران صفی قلی بیگ شمرے باشے و روشن سلطان لزکے را باندک فوجے از شجاعان تباخت اطراف لشکر شاهزاده اورنگ زیب تعین مے نماید مردم مرقوم تا بابا وے کہ کنار اردو مے چغتا بیه بود رفته علم جرات مے افراز ند بعد رسیدن این اخبار رقم شاهے بنام امراے عظام ایران صادر گردید کہ عساکر تصرف آثر را باتفاق سیاوش خان روانه سازند و سپه سالار و قورچے باشے تا ورود افواج در کنار هیرمند یا محلے کہ مناسب دانند توقف نماید شاهزاده اورنگ زیب بعد ملاحظه جرات و جسارت ایرانیان رستم خان دکهنی را بسپه سالارے سرفراز نموده قلیچ خان وجمعے از امراے عظام را با فیلان کوه نبیان و توپخانه شایان بجنگ امراے ایران روانه مے نماید دعله پادشاه ایران بموجب فرمان سیاوش خان را با فوجے گران روانه مے نماید مرتضے قلی خان سپه سالار و قورچے باشے را کہ با اندک فوجے قبل از سیاوش خان و جمیع افواج پیشتر روانه شده بود ند استکبارے بخاطر گذشت کہ عنقریب لشکر گران میرسد و نبیان ثبات و قرار لشکر چغتاے منهدم خواهد شد بهتر آنکه توقف نه نموده خود را با جمعیت همراه بزود ے لعسکر ظفر اثر مے باید رسانید تا این فتح باسم دیگران منتشه نگردد و تصمیم عزیمت نموده نظر علیخان الحق گشته بتسویه صفوف مے پردازند امیر الامرا باخورجے باشے در قلب لشکر ایستاده نظر علی خان را کہ بجرنجیک گرے متعین بود پیش فرستاده میر آخور باشے را بکمک او متعین مے کنند و سر بداق خان برتاگ بیگلربیگے آذربایجان را با برخے از امرا و قورچیان عظام بطرف راست و غلامان خاصه شریفه را با جمعے از امرا بجانب چپ مقرر سیدازند اتفاقاً در آخر همان روز تلاقے فریقین واقع شده بین الجانبین آتش محاربه اشتعال مے یابد امیر آخور باشے باتفاق شاهین آقا و قراماش بیگ و جانی بیگ ایوز باشے غلامان خاصه و نجف قلی بیگ ولد قراق خان و سائر جماعه سپاه نعیم حمله آور گشته اقدام جلادت و مردانگے را بایه سکه ثبوت مسکوک مے سازند و در اثناے گیر و دار اسپ سر بداق خان بضرب سهام مخالفین از پاے در آمد گروه مخالفان هجوم کرده دست تهور بر مے آورند سر بداق خان پامے برثبات افشرده باجمعے از بهادران کفایت شعاران کرده سوار اسپے کہ در کتل داشت میگردد و درین اثنا برادرش خان طالش با جمعے از طالشان بکمک سر بداق خان سبک عنان گشته بحملات متواتره عقد جمعیت غنیم را پراگنده میسازد بالآخر میان جے شب دیجور طرفین دست از جدال باز داشته بآرام جاے رجوع مے نمایند جماعه چغتاے عنان تافته بعسکر شاهزاده اورنگ زیب ملحق مے شوند بعد ورود جماعه مزبوره شاهزاده اورنگ زیب طبل رحیل کوفته مراجعت مے نماید و امراے ایران بعد طلوع صبح بحقیقت حال وقوف یافته سیاوش خان را با جمعے از دلیران بتعاقب شاهزاده اورنگ زیب و عساکر ایشان از دنبال فرستاده حقیقت بدرگاه پادشاه خود معروضه داشتند و حسب الامر اصلاح حفر و نقب نموده و قلاع سر حدود را استحکام داده عازم حضور رشدند و شاه عباس بزیارت مشهد مقدس مشرف گشته عازم اصفهان گردید در جلدوے همین حدیثے کہ مذکور شد شاهجهان پادشاه متوسلان خود را در خور پایه هر یکے نوازشها فرمود از ان جمله اورنگ زیب را از اصل و اضافه بمنصب پانزده هزارے دوازده هزار سوار و دوازده هزار سوار دو اسپه سه اسپه و سعد الله خان وزیر را از اصل و اضافه بمنصب هفت هزارے هفت هزار سوار و دو اسپه سه اسپه و رستم خان را از اصل و اضافه بمنصب پنجهزارے پنجهزار سوار دو اسپه سه اسپه و خطاب فرزندے فیروز جنگ و قلیچ خان را با اصل و اضافه بمنصب پنجهزارے چهار هزار سوار دو اسپه سه اسپه و نظم صوبه کابل اختصاص بخشیده صدر السلطنه لاهور و از انجا باکبر آباد نهضت فرمود چون بواسطه عدم آمیزش شاهزاده مراد بخش با شاه نواز خان کہ به اتالیقے او مامور بود مهام صوبه هاے دکن چنانچه باید نشیت نمی یافت

فرمان طلب شاهزاده اصدار یافت و شایسته خان منعم سرچار صوبه دکن سرفراز شد و شاهنواز خان صوبه دار مالوه یافت
درین سال نذر محمد خان نامه شعر بر تنگدستی و استمداد مالے مدد خرج و طلب اهل و فرزندان خود نمود شاهجهان بعلی مردان خان
امیر الامرا فرمان داد که صد هزار روپیه مصحوب یکے از کمکیان معتمد صوبه بندر محمد خان در بلخ بفرستد و از سه لپه خان که ملتزم رکاب
دولت شاه جهانی بودند خسرو که پیش از تسخیر بلخ بآرزوے از پدر جدائی گزیده آمده بود پدر هم او را تطلیید و او هم بر فتن راضی نبود
همین جا ماند و بهرام را مستلذات هند فریفته داشت عبد الرحمن دو سال و دو ماه در خدمت پادشاه بود و وقت رخصت سی هزار
روپیه یافته راهی شد و متعلقان نذر محمد خان از جمله نسوان از آغاز آمدن تا رفتن سه لک روپیه از زر و زیور یافته مرخص شدند
و شاهزاده دارا شکوه که به تربیت عبد الرحمن مامور بود حسب الامر پدر جواهر و مرصع آلات و طلا آلات و نقره آلات و قمشه
بیست هزار روپیه نیز بدو دادیا دگار چلاق سفیر نذر محمد خان بعنایت خلعت و خنجر مرصع و نیچه زر روپیه پسر بلند گشته بهرامے
ایشان رخصت انصراف یافت و صد هزار روپیه دیگر به نذر محمد خان مرسل شد و یک قبضه شمشیر مرصع و پنجاه هزار روپیه بسیجان قلمخان
فرستاده شد و ملا علاء الملک میر سامان خطاب فاضل خانی یافت سعد الله خان از کابل در هشت روز بحضور رسید و شاهزاده
دارا شکوه و اورنگ زیب نیز از کابل رسیده ادراک کورنش نمودند شاهزاده اورنگ زیب که صاحب صوبگی ملتان داشت
صوبه تهته نیز باو مفوض و سر کار بهکر و سیوستان و تربول او مرحمت گردیده دستوری آنجا یافت و شاهزاده مراد بخش صوبه دار
کابل سرافراز شد خلیل الله خان میر بخشی شد امیر الامرا علی مردان خان از کابل آمده بجاگیر دارے صوبه کشمیر سرافرازی یافت
و حکم شد که عبد النبی بیگ را به نیابت فرستاده خود خنجرے در لاهور آسوده بحضور برسد دارا شکوه در حسن و زن شمشی خلعت
مکلل بجواهر و چهار لک روپیه انعام یافت و سعد الله خان که بنواز شهاے متواتر مدارج منصب امارت هنگی طے نموده مرتبه
باقی نمانده بود که بدان رتبه ترقے کند به تنخواه و وکر و رام که مطابق دوازده ماهه سے لک روپیه حاصلش باشد عز اختصاص
یافت و علی مردان خان بعنایت و افزاختصاص یافته بصوبه کشمیر که در جاگیر یافته بود مرخص شد ✣

احوال سال بیست و چهارم مطابق سنه هزار و نه صد هجری

درین سال مسجد اکبر آبادے محل باتمام رسید و پادشاه بپاس خاطر شیخ بسوارے اسپ بمسجد مرقوم رفته دو گانه تحیت
ادا فرمود و بانیه مسجد پیشکشها از جواهر و مرصع آلات و هیجده خوان مملو از زر و سیم بطور نثار از نظر گذرانید بخرج مبلغ یک لک
و پنجاه هزار روپیه در عرصه دو سال صورت انجام یافت درین سال نامه نذر محمد خان متضمن شکر عواطف و استدعاے
مزید عنایت رسید و ازین طرف صد هزار روپیه نقد و جنس دو صد هزار روپیه مصحوب خواجه خاوند محمود و بقیه انچه بعد از فتح
بلخ از اموال نذر محمد خان بضبط سرکار مائده شده بود ده هزار روپیه نقد بعبد الرحمن ابلاغ یافت چون سنین عمر پادشاه
از ستین تجاوز نموده بود بافتاے مفتیان زمان افطار صیام ماه رمضان نموده مبلغ شصت هزار روپیه فدیه داد و هر شبے
از لیالے ماه مبارک نیازمندان از خوان نوال جاه و جلال گوناگون اطعمه و انواع اشربه متمتع میشدند و مقرر شد که در هر ماه
رمضان همین قسم معمول باشند و درین سال عبد الرحمن خان که از طرف پدر حکومت و لایت غورے داشت سبحان قلیخان
قلماقان را مستعین نموده تا اورا در راه سیر و شکار کمین کرده بگیرند و بحضور سبحانقلی رفته محبوس شد و قلماقان گفت که اگر مرا
بپادشاه نرسانید بطپانچه سلطانی سرافرازے خواهید یافت جماعه مذکوره او را آورده و اختیار ملازمت نموده چهار
هزارے پانصدی سوار منصب یافت ✣

احوال سال بیست و پنجم مطابق سنه هزار و شصت و یک هجری

درین سال صحی الدین سفیر سلطان روم که ازاد و لاد شیخ عبد القادر جیلی بود رسیده و حاجی احمد سعید ازین طرف ببشارت روم معین شد و جیغه مرصع و شمشیر با پر دله مرصع که قیمت مجموع یک لک روپیه شد بطریق ارمغان مع نامه که سعد الله خان مسوده نموده بود بقیصر ارسال یافت و بمتصدیان بندر سورت حکم رفت که متاع یک لک روپیه باب عرب خریده حواله نمایند تا بمستحقین مکه معظمه و مدینه منوره قسمت نمایند و از آغاز جلوس تا این تاریخ متاع ده لک روپیه سوای نقد که قیمتش مضاعف در انجا می شد بآن دو بقعه شریفه مرسل شد و سفیر قیصر با انعام پانزده هزار روپیه کامیاب گشته همراه حاجی احمد سعید رخصت یافت و از ابتدای ورود تا روز رخصت شصت هزار روپیه نقد سوای جنس عطا یافت و رسید چون سعید خان بهادر ظفر جنگ کرخانه زاد ده گیشت این دو دمان و بمنصب هفت هزاری هفت هزار سوار بود ازین جهان درگذشت موجب ملال خاطر پادشاه گردید لهراسپ خان پسر مهابت خان از اصل و اضافه بپنجهزاری پنج هزار سوار بمنصب و مهابت خان خطاب یافته بنظم صوبه کابل سر اعتبار برافراشت و لطف الله خان و عنایت الله خان پسران سعد الله خان وزیر بشرف ملازمت دریافته نخستین بسیج مروارید و دومین سربیچ مرصع یافت و شب دوشنبه شانزدهم ربیع الاول بازار لاهور بطرف کابل بقصد استرداد قندهار رخصت شد و شاهزاده اورنگ زیب را فرمان رفت که از ملتان روانه قندهار شود و سعد الله خان با پنجاه هزار سوار کارزار آزموده مرخص شد که از راه کابل و غزنین بقندهار رود و باتفاق شاهزاده اورنگ زیب بمحاصره قندهار و تسخیر آن پردازد و سه هزار شتر همراه این لشکر دادازان جمله پانصد شتر خزانه و پانصد شتر اسلحه بود و قریب بدو هزار شتر نوازم توپخانه مثل سرب و باروت و گوله های آهنی داشت و چهار عدد فیلان پادشاه برگلگون سبک خرام سوار گشته رونق بخش دولتخانه کابل گردید شاهزاده اورنگ زیب با اصل و اضافه بیست هزاری منصب یافت و شاهزاده شجاع حسب الطلب از بنگاله شتافته در خدمت پدر بکابل رسید +

احوال سال بیست و ششم موافق سنه هزار و شصت و دو هجری

درین ایام جان بیگ ملازم شاهزاده شجاع با هزار سوار سرکار او و هزار سوار ملازم پادشاهی دستوری یافت که مبلغ پانزده لک روپیه بنابر مصارف عساکر متعینه قندهار برساند و شاهزاده اورنگ زیب بقندهار رسیده دو ماه و هشت روز بمقدور خود در تسخیر قلعه اهتمام داشت چون خبر ورود شاهزاده اورنگ زیب بقندهار از عریضه او تاتارخان بگلربیگی قندهار معلوم شاه عباس پادشاه ایران شد با جتماع عساکر فرمان داده از دار السلطنة اصفهان در باغ مینو نظام عباس آباد نقل مکان فرمود و اندک فوجی را بر سم منقلا پیشتر فرستاد شاهزاده اورنگ زیب فوجی متعینه بندهار انبار بورود خبر وصول فوج ایران عاقر قریب رعب هراس بیقیاس مستولی گشته کوس مراجعت نواخت و چون شاهزاده دارا شکوه تعهد نظم صوبه کابل نمود از اصل و اضافه بمنصب سی هزاری بیست هزار سوار دو اسپه سه اسپه پنج کرور دام انعام سرفراز ی یافت و صوبه ملتان نیز باو مفوض شد و سلطان سلیمان شکوه بهمین پیرداراشکوه را بمنصب هشت هزاری چهار هزار سوار و عنایت فیل از حلقه خاصه با ساز نقره و ماهی فیل و علم و نقاره سرفراز گردانیده بصاحب صوبگی کابل مامور فرمود و خیمه سرخ که مخصوص پادشاهزادگان بود نیز باو عنایت شد و بدارا شکوه حکم شد که بعد نظم و نسق صوبه کابل بدار السلطنة معاودت نماید و خود در همین سال از کابل نهضت نموده بلاهور و از انجا باکبر آباد آمد و شاهزاده اورنگ زیب را با انعام و لایت بنگاله سرفراز نموده عوض صوبه ملتان بصوبه داری هر چهار صوبه دکن مرخص نمود و صوبه داری احمد آباد گجرات بشایسته خان تفویض شد و شاهزاده شجاع بصوبه بنگاله

رخصت انصراف یافت چون پادشاہزادہ داراشکوہ از کابل بدار السلطنۃ رسیدہ بار زوے تمام التماس تسخیر قندہار نمود بنا برین سرانجام مواد این لسیاق بانعام مبلغ بیست لک روپیہ نقد وجنس مورد الطاف شدہ بتسخیر قندہار مقرر گردید وراجہ جسونت سنگھ باضافہ ہزارے ذات بمنصب شش ہزارے پنجہزار سوار بلند پایہ شدند ✤

احوال سال بیست و ہفتم مطابق سنہ ہزار و شصت و سہ ہجری

راج سنگھ ولد رانا جگت سنگھ بمنصب پنجہزارے پنجہزار سوار و خطاب رانا سرافراز گردید و شاہزادہ داراشکوہ برطبق وعدہ با افواج بیشمار و توپہاے اژدرشکار صاعقہ کردار و فیلان کوہ بنیان و آلات و ادوات حرب و ساز و سرانجام طعن و ضرب بہدین سال لقندہار رسیدہ در سر اسم محاصرہ و تسخیر قلعہ جہد بلیغ بتقدیم رسانید دولت افغان کہ دیرینہ نوکر پادشاہ ایران و حاکم الکاے دوکے و حوصلے بود با فواج ہند پیوستہ اطاعت داراشکوہ و رفاقت او وجہ بہمت خود گردانید داراشکوہ را بدین جہت پشت امید مستحکم و ارادہ تسخیر قندہار مصمم شد و در اے ایران باستماع این خبر ازعہ داشت اوتار خان تکلو بیگے قندہار در فکر تدارک افتادہ فرمان باسم سختان بیگ غلام خاصۂ شریفہ اصدار فرمود کہ باتفاق جمیع اعساکر کہ لشکر دوگے موسے الیہ در ہرات تشلاق نمودہ بود و بعضے از امراے خراسان روانۂ مقصد شدہ رعایا و احشامات اطراف را تعرض سپاہ مخالف صیانت نماید و منوچہر خان تکلو بیگے استرابادی نیز مامور شد کہ قبل از ملے قلیخان سپہ سالار روانہ شود و سپہ سالار نیز برفتن مامور گشتہ ارقام مطاعہ باطراف ممالک محروسہ باجتماع عساکر ارسال یافت و پادشاہ از مازندران متوجہ فیروزہ کوہ گشتہ متوجہ بسطام گردید چون اوتار خان مکر حقیقت بدسلوکے و دبے سرانجامے مہدے قلی خان سلطان حاکم بست را معروض بارگاہ نمودہ بود امام قلی سلطان حاکم اسفراین را در عوض مہدے قلی خان مرقوم بامارت بست سرفراز نمودہ مقرر داشت کہ او بر جناح استعجال رفتہ بحفاظت قلعہ مذکورہ پردازد داراشکوہ باستماع این اخبار خبردار گشتہ رستم خان دکھنی را با فوج انبوہ و فیلان کوہ شکوہ کہ روانہ بست نمودہ بود برنگاشت کہ از طرق و شوارع خبردار بودہ باشد و چون سپاہ ایران در رسد بمقام مدافعہ درآید و اگر تواند قلعۂ بست را نیز بدست آرد رستم خان قبل از ورود امام قلی سلطان بمحاصرہ بست قیام نمود و مہدے قلیخان کہ در مراۃ السلوک ناہموار خود چہرہ باز خواست پادشاہے بعین الیقین مید ید اہل لشکر جنتاے گردیدہ قلعہ بست را برستم خان تفویض نمود داراشکوہ از وقوع این امر مہیش از پیش سر کرم کار خویش گردید و اوتار خان بضابطہ فدویان صداقت نشان پاے اصطبار در دامن وقار کشیدہ دست جرات از آستین ہمت برآورد و مراد بیگ توپچے باشے دربرق انداز ے و آلہ باز نیل حجلت برجبین ابر مطیر میکشید و افواج ہند چند بار از چند جا یورش نمودہ ہر بار خاسر و ناکام برمیگردید نہم شوال جرات را از حد خود بدر برده برسے روشناسان فوج ہند بہزار جان کندن بہ شیر جاے رسیدہ خود را در اندرون انگندہ زہر ہلاکت چشیدند و لبقیہ مردم ناکام برگردیدند سختان بیگ با دوسہ ہزار سوار کہ لشکر دوگے او ما مور بودند باستعجال رسیدہ چون صف در صف در جنگ نداشت ہر روز تاخت اطراف و جوانب اردوے شاہزادہ کردہ سد شوارع و قطع آمد و شد آذوقہ ہندیان مے نمود و ہمراہیانش ہر کہ را ے یافتند سر بریدہ ے بردند رستم خان بر قلت فوج سختان بیگ آگہی یافتہ بکثرت لشکر خود تکیہ نمودہ متوجہ اردوے سختان بیگ گردید او صلاح در مقابلہ ندیدہ از جاے خود متوجہ فولاد شد رستم خان ہمین قدر کار را معظم شمردہ برگشت و بر کنار آب ہیرمند اقامت گزید درین اثنا منوچہر خان حاکم استرآباد با دوسہ ہزار سوار ہمراہ بے خود رسیدہ بہ سختان بیگ ملحق شدہ روانہ مقصد شد و علی قلیخان سپہ سالار نیز وارد گردید افواج چون امواج از پے ہم میرسید

رستم خان باستماع این خبر روزے چند درمیان خوف و رجا گذرانیده عرض حال بدارا شکوه نمود و منوچهر خان از کثرت دشمنان حبابی برنگرفت و روانه شده در نیم فرسنگی اردوے رستم خان نزول نمود دارا شکوه باستماع ماخت هر روز فوج ایران بر رستم خان ترسیده اورا نزد خود طلبید شاراله آتش در قلعه بست زده روانه اردوے شاهزاده شد و فوج ایران به تعاقب او روان گردید شاهزاده دارا شکوه العدد رسیدن رستم خان و خبر آمدن منوچهر خان و علی قلیخان سپه سالار طبل رحیل فرو کوفته روانه هندوستان گردید و علی قلیخان سپه سالار جمعی را بتعاقب شاهزاده برگماشت دو زنجیر فیل و پرنخ اسباب و امتعه فوج تعاقب بدست آورد و مراجعت نمود و از عرضه داشت شاهزاده اورنگ زیب مژده تولد پسرے در خانه او از بطن دختر شاهنواز خان صفوی دوازدهم شعبان همین سال رسید و آن مولود مسعود بجد اعظم موسوم گردید و همدرین سال عمارت مسجدے از سنگ رخام بصرف بسلغ یک روپیه در عرض هفت سال بانجام رسید و همدرین سال بادشاه از اکبر آباد دلشاد جهان آباد آمد و دارا شکوه از قندهار برگشته ملازمت نمود و همدرین سال شاهزاده مراد بخش بصوبه دارے گجرات و شالیسته خان بصوبه دارے مالوه سرافراز شده و در جشن نوروز ذوالفقار آقا سفیر روم رسید اعتقاد خان و بعض امراے دیگر پذیره شده سفیر مذکور را بحضور آورند و سفیر مذکور در اثناے راه از سر هوس که در صدد آن میگذشت حسب الامر بسلغ یافته تاروتار و دینجاه هزار روپیه یافت و محمد ابراهیم اسد خان خطاب یافته بتغییر اراده آخته بیگ شد و ارادت خان بخشیگرے دوم یافت و محمد اشرف و محمد صفی پسران اسلام خان سیکے بخطاب اعتماد خان و دوے بصفی خان سرافرازے یافتند +

احوال سال بیست و هشتم مطابق سنه هزار و شصت و چهار هجرے

درین سال بخطه فیض آباد و اجمیر نهضت رایات شاهے شد و چون در عهد جهانگیر بادشاه رفته که گرن پسر امر سنگ بدرگاه والا آمد چنین مقرر شده بود که رانا و هر که از اعقاب او بر اورنگ رسد قلعه چیتور را استحکام نهد و در نیولا العرض رسید که قلعه مزبور بر نهایت رصانت ترمیم یافته و سے یا بد جملة الملک سعد الله خان وزیر باسے هزار سوار رجعت هدم قلعه مذکوره روانه آن صوب شد و او در عرض چهارده پانزده روز قلعه را منهدم ساخت و چون رانا متنبه گشت رجوع بدارا شکوه نموده بوسیله او عذر تقصیرات خود خواست و پذیرائی یافت و ذوالفقار آقا سفیر روم التماس دیدن شاهزاده دارا شکوه نموده دستبوسے یافت و بعد ملاقات بست هزار روپیه از دارا شکوه و پنجهزار روپیه از سلیمان شکوه پسرش گرفته دهم جمادی الثانیه سے هزار روپیه انعام از بادشاه یافت و چون کمر ربدین جملة الملک سعد الله خان وزیر هم رفته بود و بتاریخ بیستم رجب حسب الامر او نیز پانزده هزار روپیه تواضع نموده سوم شعبان به ذوالفقار آقا یک اشرفی بوزن چار صد تولچه و یک روپیه همین وزن انعام شد و مصحوب قاسم بیگ که بسفارت روم متعین شده بود نامه که سعد الله خان نموده آن نموده و یک فیضه خنجر مرصع بقیمت یک لک روپیه با کمر مرصع بالماس و یاقوت که چهل هزار روپیه ثمن آن بود و یک شیشه بلورین از عطر اگر جهان گیر نگرے و دو هزار تهان از نفائس گجرات و کشمیر که یک لک روپیه ارزش داشت بقیصر فرستاد و هشت قطعه یاقوت و چار زمرد و سه دانه مروارید حواله ذوالفقار آقا برای قیصر گردید که برساند ذوالفقار آقا سے هزار روپیه وقت انصراف یافته رخصت شد اندروز دو تا یوم عود از نقد و جنس دو لک و هفتاد و پنج هزار روپیه از سرکار بادشاهے و غیره یافت و در جشن وزن قمرے همین سال شاهزاده دارا شکوه را بعنایت خلعت خاصه با ساورے اطلسی زرنگار که برگلهاے آن قرص مرصع بالماس ها گران بهادر کمال زیباے ترتیبه بود و زره و گریبان و دور آستین و دامان به لاله بیش بها مطرز و قیمت آن دو لک و پنجاه هزار روپیه بود و سر بندے از یک قطعه لعل و دو دانه مروارید بقیمت یک لک و هفتاد هزار روپیه و سے لک روپیه

سر بلند گردانیده بخطاب شاه بلند اقبال سرافراز فرمود و بر کرسی طلا که متصل بتخت مرصع سلطنت گذاشته بودند حکم نشستن داد و حکم شد که امرا منزل شاهزاده رفته رسم مبارکباد تقدیم رسانند و در جشن نوروز اله ویردیخان که باتهام غلام رضا که خطی جعلی از طرف خان ساخته لقلمزاد آقاسی پادشاه ایران می برد در سورت گرفتار شده مغزول المنصب شده بود دیوانی ابرارات ذمه او بفتوح انجامیده بجای منصب سابق و تیول سرکار جونپور سرافرازی یافت و شیخ عبد الحمید شاهجهان نامه نویس رحلت کرد +

احوال سال بیست و نهم مطابق سنه هزار و شصت و پنج هجری

سید محمد سعید اردستانی مخاطب بمیر جمله رائق و فائق مهمات عبد الله قطب شاه والی گلکنده بود و چندین حصص و ملک سیر حاصل از کرناتک برای آقای خود مسخر نموده ضمیمه ملک او گردانیده بود و به تردد ات شایسته و فتوح پی در پی ثروت و دولت او افزوده پنجهزار سوار نوکر داشت در اندازان مزاج قطب شاه مذکور را از و منحرف نمودند او بضرورت و ناچاری توسل بشاهزاده اورنگ زیب نموده ارادهٔ توسل خود باین آستان ظاهر نمود بموجب التماس شاهزاده درین سال بارسال خلعت فاخره با منشوری متضمن عواطف و عنایات و نوید منصب پنجهزاری سوار بمیر جمله مذکور و منصب دو نهزاری دو هزار سوار بمحمد امین پسرش رسیده بسمال گردید و بریغ بنام قطب شاه متضمن عدم مخالفت بمیر جمله محبوب قاضی عارف کشمیری اصدار یافت

احوال سال سی ام مطابق سنه هزار و شصت و شش هجری

درین سال بیست و دوم جمادی الثانیه سعد الله خان وزیر اعتبار خانه خویش را که آزمدتی داشت و نقرس بکان علاج می نمود در سن چهل و هفت سالگی رخت هستی بربست پادشاه مع شاهزاده دارا شکوه یک بار برای عیادت او رفته لطف الله پسر کلانش را بمنصب هفتصدی صد سوار نوازش فرمود چون پیش از رسیدن قاضی عارف قطب شاه محمد امین پسر میر جمله را معتمد کرده اموال او را متصرف شده بود بریغ دیگر بنام او بتهدید و باب اطلاق محمد امین صدور یافت و باورنگ زیب حکم شد که اگر قطب شاه انقیاد نکند تنبیه او برآید و مناشیر مطاعنب لیسنه خان صوبه دار مالوه و دیگر امرای تعینات صوبهای دکن رفت که بخدمت شاهزاده اورنگ زیب حاضر شوند شاهزاده اورنگ زیب سلطان محمد معین پسر خود را بدان صوب روانه نموده متعاقب خود نیز برآمد قطب شاه متنبه گشته محمد امین را با تولیغ او فرستاد و محمد امین بملازمت سلطان محمد رسید چون اموال او انچه گرفته بود باز پس نداد سلطان محمد عازم حیدرآباد شد قطب شاه ازین اس تعلقه تحصن گردید و محمد ناصر را با صندوق جواهر و مرصع آلات فرستاد گوئید در وقت ملازمت محمد ناصر شوخی از بهر بانش ظاهر شد بنابرین مقید گردید و همراهان سلطان مردم او اگرچه انبوه بحیدرآباد در آمدند و مال بسیار غارت نموده اندوختند شاهزاده اورنگ زیب عازم قلعه گولکنده گشته از سعید آباد که هشت کروهی حیدرآباد است کوچ نموده یک کروهی قلعه رسید سلطان محمد را امر کرد که با فوج خود جانب چپ توقف نماید درین هنگام پنج شش هزار سوار و دوازده هزار پیاده دشمن در برابر آمد و آتش حرب در گرفت و بسیاری از دو طرفین مقتول شدند و قطب شاه رهائی خود در ادای پیشکش سنوات سابق و جال دیده سخن انتساب صبیه خود با سلطان محمد در میان آورد و التماس او پذیرفته آمد و مهد بین سال ازدواج وقوع یافت و بسلطا منصب هفت هزاری دو هزار سوار سرافرازی یافت و میر عبد اللطیف حاجب اورنگ زیب که برای آوردن میر جمله رفته بود خبر آمد او بنواحی گولکنده رسانیدند قاضی عارف حسب الاشعار اورنگ زیب فرمان شاهجهان و خلعت مرسله باو رسانیده او مراسم تسلیم و کورنش بجا آورده در ساعت معین بعد ادراک کورنش اورنگ زیب مع پسر خود بعتبه بوسی پادشا

راهی گشت و مهدران جانفرمان عطوفت عنوان متضمن خطاب معظم خان مع خلعت خاصه و جمدهر مرصع با پهولکٹاره و علم و نقاره و با
رسید و اورنگ زیب چون بفتح و فیروزی بارنگ آباد رسید از اصل و اضافه بمنصب بیست هزاری پانزده هزار سوار دو اسپه
سه اسپه بلند مرتبه شد و شایسته خان باضافه هزاری هزار سوار بمنصب شش هزاری شش هزار سوار دو اسپه و خطاب خانجهانی
مرتقی شد و معظم خان بدرگاه رسیده بعنایت خلعت خاصه و شمشیر مرصع و از اصل و اضافه بمنصب شش هزاری شش هزار سوار و
زارت اعظم و مرحمت قلمدان مرصع و دولبت اسپ یکزنجیل با ماده پنج لک پیه نقد مباهی گردید و جمله الملک معظم خان جواهر ثمینه که ازان جمله الماسی بود بوزن نه تانک
دو صد مثقال وزن و سرخ باشد و قیمت آن و لک تانکه پانزده هزار روپیه شد و شصت فیل نر و چهار ماده با زطلا و نقره بطریق پیشکش گذرانید و قیمت مجموع
جواهر پانزده لک روپیه شد و جشن وزن شمسی این سال شاه بلند اقبال دارا شکوه را پنج کرور دام بطریق انعام مرحمت شد
و جمیع تنخواه او از سابق و لاحق باطلب بمنصب شصت کرور دام که موافق دوازده ماهه یک کرور و پنجاه لک روپیه باشد
حاصلش میشد و دارا شکوه پیشکش کرد لک پنجاه هزار روپیه از نظر گذرانید از انجمله پلنگی بود بقیمت شصت و هشت هزار که
پایها و دستگیه آن از سنگ سیم مرصع بالماس و یاقوت و زمرد بود و درین سال مسجد جامع شاهجهان آباد که در سنه بیست و
چار مطوس اساس یافته صورت اتمام یافت و اهتمام این عمارت قریب پنجما بسجعفر خان معوض بود و قریب دو سال
بخلیل الله خان و مدت سه سال و پنج ماه سعد الله خان ساعتی بود و پس از انتقال او از ین عالم بروح الله دارو غه عمارات
حکم شد که بتتمیم او پردازد و بالجمله در عرض شش سال انجام یافت و تاریخ اتمام آن مصرع مسجد شاه جهان قبلهٔ حاجات آمد
اگرچه تفاوت یک سال دارد لیکن بحرد ت تاریخ پسند ها و شاه آمد و مبلغ ده لک روپیه در طیاری آن صرف گشت سر سنه گنبد
بالای آن از سنگ مرمر و سنگ موسی و صحن آنهانیز از مرمر و صورت مصلی بطور محراب از سنگ موسی است و فرش صحن
مسجد از سنگ سرخ و طول عمارت ذات مسجد نود و دو ذرع و عرض سه و دو ذرع در وسط صحن حوضی است پانزده ذرع در
دوازده ذرع لبهای حوض از سنگ مرمر و موسی تیار شده میر محمد امین پسر معظم خان که از کثرت بارش در بر ها بنور مانده
بود رسیده بسلطنت رسیده بعنایت خلعت و خطاب خانی سربرافراشت از عرضه داشت اورنگ زیب بوضوح پیوست
که عادل شاه والی بیجاپور بسیت و ششم محرم درگذشت غلامانش مجهول النسبی را که نبایر عقم لقب فرزندی برداشته بود بجای او
نشانیده اند حکم شد که شاهنواز ده بالشکر متعینه دکن بدان صوب شتابد و آنجا را تسخیر نماید و بنجا بجهان شایسته خان حکم شد
که بسرعت خود را بدولت آباد رسانیده تا معاودت اورنگ زیب در آنجا باشد و معظم خان و شاهنواز خان و مهابت خان
و نجابت خان و دیگر جنود فیروزی آمود که مجموع بیست هزار سوار باشند از حضور دستوری یافت که همرکاب شاهزاده
در تسخیر بیجاپور رساعی موفوره نمایند و محمد امین خان پسر معظم خان بحجت تفتیش معاملات دیوانی به نیابت پدر مقرر شد
و با فزایش هزاری ذات منصب او سه هزار سوار شد چهارم ربیع الاول بسبب شیوع طاعون در شاهجهان آباد
بشکار گذه کنتهر بر کنار دریای گنگا توجه نمود چون دو باره بیکی نهاد بیست و پنجم ماه مذکور بشهر مرقوم برگشت و رستم خان
بهادر فیروز جنگ از تغیر بهادر خان بنظم صوبه کابل مامور شد و با ضافه هزار سوار شش هزاری شش هزار سوار دو اسپه
سه اسپه سربرافراشت و امیر الامرا علی مردان خان حسب الطلب از کشمیر آمده ملازمت نمود ❁

احوال سال سی و یکم مطابق سنه هزار و شصت و هفت هجری

درین سال نهضت رایات عالیات بصوب فیض آباد که عمارت و معموری انجا باهتمام حسین بیگ خان و غضنفر خان

بصرف سبلغ هیجده لک روپیه انجام یافته بود روید اودسید مظفر سید شجاعت خان بارهه بجراست آنجا که اول بزمیندار سری نگر متعلق بود واز چندے بسبی خلیل الله خان ضبطیهٔ ممالک محروسه گشته بود معین ودلجواب همت خان مخاطب گردید وزمیندار راز لحظهٔ قرب عساکر شاهے ترسیده بارسال پیشکش دعرائض نیاز حفظ عرض وناموس خود نمود وراجه جیو باستلام عتبهٔ سلطنت سباهی گشت وپادشاه تابگاه دران نزهتگاه سندآرائے کامرانے بوده سوم رجب بجهان آباد برگشت وبیست ودوم داخل شهر مرقوم شد ویک راس اسپ عربے که شاهزاده اورنگ زیب برسم پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت وده هزار روپیه قیمت آن شد وهم دریغو لا لعرض رسید که علی مردان خان امیر الامرا راچون هوائے کشمیر سازگار نبود ودنبا بر عرض مرض اسهال رخصت آنجا گرفته میرفت درمنزل باجی دارد رهگرائے ملک عقبی اگردید ونعش اورا بلاهور برده درجنب مرقد والده او مدفون کردند چون عمده دولت ودوست مخلص بود پادشاه خیلی تاسف نمود وابراهیم خان مهین پسر اورا بابرخے از رفقائے او در حضور از لاهور طلبیده باضافه منصب چارهزارے سه هزار سوار گردانیدند ودیگر برادران ورفقائے اورا وخورد بزرگے باعطائے مناصب شاد کام ساخت وضبط ستر وکالش که از نقد وجنس یک کرور روپیه شده بود نصف آن را بورثه بخشیده نصف دیگر را حکم ضبطی داد ولشکر خان از اصل واضافه بمنصب دوهزار وپانصدے دوهزار سوار رسیده بنظم صوبه کشمیر سرفرازے یافت ومهدرین ایام کنایش قلعه بیدر ونهبیه جشیان وتسخیر قلعه کلیان روے داد وشرحش آنکه چون شاهزاده اورنگ زیب به تسخیر ملک بیجاپور رخصت یافته مذکور شد مامور شده بود با سپه جمله معظم خان وجمیع افواج تعیناتے متوجه آن دیار گردیده بیست وچهارم ربیع الثانی نزدیک بقلعه بیدر نزول نموده بمحاصره اش پرداخت وبیست وسوم جمادی الثانیه برجے که محاذے موربل معظم خان بود از صدمات توپ فروریخت مرجان نام حبشے که غلام خاصه عادل خان ومعتمد علیه آنها واز مدت سے وهشت سال بجراست قلعه مذکوره میپرداخت وقریب هزار سوار وچارهزار پیاده تفنگچی همراه اوے بود شکست برج مذکور را متیقن شمرده عقب برج حرمی کنده بباروت وبان وحقهٔ آتشین پرکرده بود که هرگاه مخالفان یورش نمایند درانها آتش داده باعث هلاک جان عارجان برج گردد وچون بربرج ریخته راهی برای برآمدن اهل یورش پدید آمد ومردم شاهزاده اورنگ زیب ومعظم خان بران برج برآمدند مرجان باهشت پسر خود واکثر جمعیت نزدیک برج مذکور آمده بمستعدی مدافعه ایستاد قضا را ازبانی که بطرف مخالفان سے انداخت شرارے دران ذخیره باروت وبان وحقه افتاد وآتش همه را درگرفت وگروهے از رفقائے او باآتش جسود سوختند واز خود هم بادو پسر سوخته شش برهلاکت شد واو رابدرون ارک بردند ومردم بران برج واز جاهاے دیگر راه جسته درون حصار درآمدند ودرهاے ارک نیز بدست آمد درین وقت شاهزاده خود هم شاه بانه فتح نواخته در رسید قلعه داران زینهار خواسته امان یافتند وقلعه مفتوح شد شاهزاده مهابتخان رامع برخے از بندگان دیگر در قلعه گذاشته خود بمعسکر برگشت وصباح آن مرجان درگذشت روز دیگر شاهزاده درون حصار رفته درمسجد یکه پیش ازین بچند سال سلاطین بهمنیه آراسته بودند خطبه بنام صاحبقران ثانی شاهجهان پادشاه بلند آوازه گردانید ونقد وجنس بسیار بضبط درآمد واین قلعه از قلاع مشهوره دکن وبیدر شهرست در نهایت وسعت وفسحت وسرحد صوبه تلنگانه سابقاً حاکم نشین رایان دکن بوده ومحواره راجه کرناتک ومرهٹه وتلنگ اطاعت راے بیدر سے نمود ودمن معشوقه راجه نل که شیخ فیضی قصهٔ اومنظوم نموده دختر بهیم سین مرزبان بیدر است سخنست سلطان محمد پسر تغلق بران چیرگے یافت پس ازان بسلاطین بهمنیه منتقل شد پس ازان متصرف

حکام بیجاپور در آمد تا آن که درین عهد دست بابریه افتاد حالیا ظاهرا در دست اولیاے دولت برهنان کوکن اولاد بالاجے راواست که بانها جے مشهور بود چون تسخیر قلعه کلیان وکلبرگه دشخریب وکشایش ملک بیجاپور وهمت شاهزاده بود و بیاجے برادر دیانوجی وسیواجو سلاے مشهور و دیگر فتنه پژوهان شوخے نموده پرگنهاے راسن وچارگونده ودیگر محالات نواحے احمدنگر را تاخته بودند بنابرین به تنبیه آنها نصیرخان را با سه هزار سوار بدانسو تعیین نمود وسلطان محمد معظم و افتخارخان را در قلعه بیدر گذاشته بیست وسوم رجب خود بطرف قلعه کلیان راهے گشت وبیست ونهم در آنجا رسیده بحاصره قلعه مذکوره پرداخته و معارک وجنگ وصعبال وحرب وقتال که هم در میدان بادوگاران اماے آن قلعه روی میداد ورسیدن آذوقه وجنس غلات متعسر بلکه متعذر گشته بود وهم جد وجهد بسیار در استفتاح قلعه کرد لاورخشے از طرف عادل شاه با دوهزار و پانصد پیاده وقریب دوازده توپ آتشگ و سامان خنگ قلعه داری بسراغ می پرداخت بتقدیم رسید و آخر جیشے مذکور ملتجی گشته امان خواست ملتمس او پذیرائی یافته غره ذیقعده او در آن کوشش نمود و رخصت یافته بیجاپور رفت این قلعه در ضبط ممالک اقبال بمراتب افزون است چون از عرائض شاهزاده اورنگ زیب مستفهض خبر این فتح یافته حکمات دیگر بپادشاه رسید تمام ولایت بیدر با مضافات آن قلعه اکم گده باورنگ زیب بطریق انعام حکمت فرمود و تنخواه او از سایق ولاحق دوازده کرور دام شاه وعنایات دیگر نیز بعمل آمد و بیدر لظفر آباد موسوم گردید و معظم خان وشاه نواز خان ومهابت خان وسنجابت خان ودیگر امراے تعینات که درین لیاق مصدر جانفشانی وتردودات شایسته شده بودند نیز بافاضه منصب وعطاے خلاع فاخره سرافراز گردیدند چون عادل شاه ودیگر کسان به یقین دانستند که عنقریب بدام ناکامے افتند وچاره غیر از اطاعت نیست ابراهیم خان را که از معتمدان آن دولت بود بسنجابت شاهزاده اورنگ زیب فرستاده امان طلبیدند و مقرر شد که یک کرور روپیه از نقد وجواهر وافیال بطریق پیشکش واصل سازند وقلعه برنبده بالواحق وقلاع ملک کوکن ومحالات دیگر متصرف گماشتگان بادشاهے واگذارند چون این ماجرا اورنگ زیب بحضور پدر نوشت بادشاه برعجز ودرماندگے آنها نبخشوده من جمله پیشکش پنجاه لک روپیه معاف فرمود ولب شاهزاده فرمان نوشت که قاضے نظاما را براے وصول پیشکش فرستاده خود باعساکر فیروزے معاودت نماید ومعظم خان از ضبط قلاع دکهی نموده بعد براجعت قاضے نظاما مانع پیشکش وانه عتبهٔ سلطنت گردد هفتم ذی حجه بادشاه را عارضه حبس البول ظاهر شد چون حکما تشخیص نمودند که از سوداویاسیر است رزق افتد لپه مقرنجان فصد نمود و تخفیف نشد باتفاق آراز لوچپانیده دیگر خون گرفتند ازین هم شدت جهش حرقت روے نداد ناگزیر به تبریدات دیگر پرداختند و تا شش روز ضعف مزاج در ازدیاد بود آخر تجویز تقرب خان شیرخشت فی الجمله نافع آمد و مبلغ هفت لک و پنجاه هزار روپیه زکوة شاهجهان آباد معاف نموده فرمان رفت که در تمام ممالک محروسه زکوة معاف باشد مبلغ پنجهزار روپیه بایک زنجیر فیل و یک اسپ عراقی بابل استحقاق تصدق داده شد و زندانیان رهائی یافتند و بادشاهزاده داراشکوه باضافه ده هزارے ده هزار سوار دو سپه سه اسپه بمنصب پنجاه هزارے سے هزار سوار دو سپه سه اسپه والعام یک کرور دام که از سابق ولاحق بیست و یک کرور دام باشد نوازش یافت و ازعرضه داشت اورنگ زیب خبر تولد شاهزاده محمد اکبر دوازدهم ذی حجه معروض شد و دراین ایام معظم خان را بسبب توسل ادبا و رنگ زیب بتحریک داراشکوه از وزارت عزل نموده خانخانان کرد و مهابت خان و دیگر امرا را طلب حضور نمود و محمد امین خان از نیابت بدستور سابق مرجوع و رائے رایان تالیف وزیر سرانجام امور دولت مامور شد چون بادشا مغلوب مرض و شاهزاده داراشکوه که ولیعهد بود مدار علیه سلطنت گشت و از برادران اصلیه

بود اکبر آباد در اوسط ممالک محروسه فهمیده پدر را تحریک بآمدن بلده مذکوره نموده پادشاه بپاس افراط محبت که باو داشت دراینجا موجب تقویت او سپید انست بالتماس او یا بدون التماس لعل مے آورد بنابرین حسب الالتماس او هشتم محرم بسوارے کشتی متوجه اکبر آباد شد و دانشمند خان که استعفاے میر بخشی گرے نموده بود و محمد امین خان پسر میر جمله معظم خان بجاے او مقرر شد و هشتم صفر بعبارت گهات سامے رسیده نه روز در انجا مقام شد و بیماری درین منزل روبانحطاط آورده بعد از دو ماه و کسرے بے مدد دوا طبیعت اجابت نمود و روز بروز اثر صحت روبافزایش داشت چون قرار یافته بود که تا غره ربیع الثانی ۱۰ ساعت داخل شدن قلعه اکبر آباد است در منزل دارا شکوه اقامت فرماید نوزدهم دران مکان تشریف آورده بحکیم تقرب خان ده هزار روپیه از جواهر و طلا و نقره عنایت شد و آخر این ماه از نوشته وقایع دکن بعرض رسید که شاهزاده اورنگ زیب انجام مهام آن طرفها نموده باورنگ آباد رسیده و دل رس بانو بیگم دختر شاهنواز خان گرفته شاهزاده مذکور بود رخصت کرد و صحابت خان وغیره امرائے متعینه دکن بحضور رسیده مورد عنایت گردیدند و شاهزاده دارا شکوه در جلد وے خدماتیکه در ایام مرض تقدیم رسانیده بود بعنایت جواهر آلات سیر ده لک و نود هزار روپیه وزر اصل و اضافه بمنصب شصت هزارے سے هزار سوار دو اسپه سه اسپه از سابق و لاحق بانعام بیست و سه کرور دام که مجموع طلب موافق دوازده ماهه دو کرور و هفت لک و پنجاه هزار روپیه مے شود و سوائے آن یک کرور و نود هزار روپیه نقد و صد رأس اسپ مورد مرحمت گردید و تفویض صوبه بهار ضمیمه دیگر مراحم شد و جعفر خان بخدمت وزارت اعظم سرافرازی یافت و پانزدهم جمادی الاولے مهابت خان بصوبه دارے کابل سرافرازے یافته رخصت شد و بعرض رسید که دوازدهم ربیع الاول ملا عبد الحکیم سیالکوتے رهگرائے راه آخرت گشت چون بعرض رسید که هر چند وکیل شاهزاده شجاع خبر صحت مزاج دالا نگاشت از محمول بر سازش با مهین برادر خود نموده نوشته اورا واقعے ساخته فرستاده و ازینگاله با لشکرے گران بقصد اکبر آباد روانه شده است سلطان سلیمان شکوه را با راجه جیسنگه و بهادر خان و دیگر لشکر که مجموع بیست هزار سوارے شدند بدفع شورش آن طرف تعیین نمود و هنگام رخصت سلطان را باضافه سه هزارے و راجه جیسنگه را باضافه هزارے ذات و هزار سوار دو اسپه سه اسپه منصب شش هزارے پنج هزار سوار و یک لک روپیه نوازش فرموده رخصت نمود و حکم شد که اگر شجاع از قباحت نافهمی و عدم تدبیر بجاے خود بزنگرد و بجنگ او پرداخته تادیب ناشاید و مهاراجه جسونت سنگه راتهور را بفرو دنی هزارے ذات هفت هزارے هفت هزار سوار و انعام یک لک روپیه و دیگر عطایا نوازش یافته بصوبه دارے مالوه در ظاهر و باطن بنابر مراعات اورنگ زیب مامور شده و دیگر امراء منصبداران را نیز سرکے او معین نمود و سید قاسم ملازم دارا شکوه از طرف او بجراست قلعه الهآباد و صوبه داری آنجا مرخص شد و غره ربیع الثانی بادشاه بدولت خانه خود در قلعه اکبر آباد نزول نمود و چون بعرض رسید که شاهزاده مراد بخش باستماع بیمارے مزاج والا سکه و خطبه بنام خود خوانده سید علی نقی دیوان پادشاهے گجرات را که باصلاح مفاسد او مامور بود بدون تحقیق جرم و خیانتے بدست خود داغ کشته و دست تعدے بخزانه پادشاهے و بیگم صاحب و مال رعایا و تجار آنجا دراز کرده قاسم خان میر آتش را بصوبه دارے احمد آباد داز تغیرے او رخصت نمود باقی احوال این سال و ایام حیات شاهجهان پادشاه انشاء الله تعالے در ضمن وقایع شاهزاده اورنگ زیب عالمگیر سمت تحریر خواهد یافت ✦

تفصیل اولاد شاه جهان پادشاه

چهار پسر و سه دختر تنگ اختر از بطن نواب ممتاز محل صبیه یمین الدوله آصف خان و اینها از آغاز شاهزادگی و انجام سلطنت

پرورنده بودند ✤

اول شاهزاده داراشکوه ولادتش در سنه هزار و بیست و چار فرزندانش از بطن صبیهٔ سلطان پرویز سلیمان شکوه سپهر شکوه جانی بیگم اسم دختر دوم غیر معلوم ✤

دوم شاهزاده شجاع تولدش در سنه هزار و بیست و پنج فرزندانش زین الدین بلند اختر زین العابدین دل پسند بانو بیگم گلرخ بانو بیگم خردمند بانو بیگم خیر النسا بیگم از اماهات متعدده ✤

سوم شاهزاده اورنگ زیب شب یک شنبه پانزدهم ذی قعده سنه یک هزار و بیست و هفت از تاریخ ولادتش کلمهٔ آفتاب عالمتاب خبر میدهد و اسامی اولادش در آخر احوال او انشاء تعالے مثبت شود ✤

چهارم مراد بخش ولادتش در سنه یکهزار و سے و سه فرزندانش ایزد بخش دوست دار بانو بیگم آسایش بانو بیگم همراز بانو بیگم ✤

بنات شاهجهان اول نواب علیة العالیه جهان آرا بیگم مشهور به بیگم صاحب تولدش در ماه صفر سنه هزار و بیست و دو نهایت عزیز پدر بود و از جمیع فرزندان معزز و مکرم و شصت لک روپیه سالیانه نه برای مصارفش مقرر بود و نهایت جود و احسان بامردم سے نمود ✤

نواب روشن آرا بیگم ولادتش در سنه هزار و بیست و شش ✤

نواب گوهر آرا بیگم ولادتش در سنه یک هزار و چهل ✤

نواب ثریا بانو بیگم از بطن ممتاز محل صبیهٔ میرزا مظفر حسین صفوے بحسب سن از جمیع فرزندان کلان ولادتش در سنه هزار و بیست و از محل نوکه دختر شاه نواز خان خلف خان خانان بود فرزندے نماند ✤

ذکر برخے از عجائب زمان شاه جهان و عالمگیر

ملا خواجه مرید میان میر برشد ملا شاه بدخشے بود مولدش بهار و نشو و نما در لاهور یافته نهایت وارسته بسر میبرد در کمال سلیقه بتعلیم بعضے از زادگان خواجه سنجار و خان عالم گیرے مؤلف تاریخ مرآة العالم که از خواجه سرایان مشهور پادشاهی و از جمله مقربان دولت اند در کتابخانه دوستے نگارد که خواجه دربار خان ناظر که در عهد شاهجهان و عالم گیر منصب نظارت داشت با من نقل کرد که شاهجهان نوبتے در لاهور بمنزل داراشکوه رفت در آنجا باین سنبه درگاه فرمود که هنگام معاودت ملارا در زاویه آشپزخانه بدو تنها نه خواهیم رفت تو پیشتر رفته خبرے بگیر من بمنزل ملا که حجره شکسته بیش نبود رسیدم شنیدم که او همین زمان بیرون رفته دوستے چند تا قدمے نموده که سوارے پادشاه نمایان شد پیش رفته ماجرا بعرض رسانیدم فرمود اینجا باش هرگاه ملا بیاید سلام ما گفته این مصرعه بر خوان مصرع طاقت مهمان نداشت خانه بمهمان گذاشت ✤ چون ملا آمد مصرع شنید در جواب گفت که حضرت غریب نوازے فرمودند لیکن من عمداً خود را کنار کشیدم تا حضرت تصدیع نکشند و از دست مردم موسے رنجش من بسلامت ماند فردا جواب این پیغام خواهم داد و روز دیگر ملا تنها پیاده رفته زیر هدف کردران اوقات در صحن دیوان عام نصب کرده بودند ایستاده شد من ملارا شناخته بعرض پادشاه رسانیدم پادشاه خوش وقت شده زود از ایوان بارعام برخاست و در خلوت رفته با ملا صحبت مستوفی داشت و نیز مے نگارد که سعدالله خان در اوان افلاس و پریشانی و کسب علوم بخدمت ملا آمد و رفت داشت روزے ملا بر زبان راند که وزیر پادشاه هند را بطلبید حاضران متحیر گشته ندانستند که کرا میخواند ملا گفت ملا سعدالله را میگویم و آخر وزیر شاه جهان شد و نیز مے نویسد که از ثقات

مسموع شده گروهی جماعه درویشان و دیگر حقیقت کیشان نشسته بودند ذکر مسئله وحدت وجود درمیان آمد هر کس بقدر لیاقت و استعداد خود سخنی میگفت ملاخواجه درمیان نشسته سکوت داشت ناگهان برخاسته درمیان آتشی که درانجا افروخته بودند نشست واندک زمانی توقف گزید بعد ازان بیرون آمده گفت جوانش همین است مردمان چون تفحص نمودند هرگز پارچه اش هم از آتش متاثر نشده بود در اوائل جلوس عالمگیر سنه هزار و شصت و هشت مطابق سال اول جلوس ملا سے مرقوم روزے بسیر باغ فیض بخش لاهور رفته بود درانجا دو سه مرتبه گفت مرا سے طلبند و همدران زمان داعی حق را لبیک اجابت گفته متصل مقبره پیر خود مدفون گردید +

ملاشاه بدخشی نیز از مریدان میان شاه میر و بحسب ارادت گویا برادر ملاخواجه است چه هر دو مرید یک مرشد ند رباعی ایشان کیفیتی دارد و این عزیز هم مرجع مردم و میگویند پیرو مرشد دار اشکوه بود بهر صورت چون رباعی خالی از اثری نیست درین کتاب ثبت افتاد رباعی

ای بند بپای قفل بر دل هشدار + وی دوخته چشم پای در گل هشدار + عزم سفر مشرق و رو در مغرب + ای راه رو پشت منزل هشدار +

حکایت قاضی ابراهیم تهتی که از افاضل عهد خود بود بجناور خان نقل مے کند که روزے قاضی باین حکایت کرد که من بمنزل میر کے شیخ که او اواخر عمر در عهد عالمگیر صدارت کل داشت وارد شدم مجلس از علماے اعلام پر بود ناگاه شخصی لباس حقیر خفیف در بر و عمامه ابتر بر سر وارد شد میر کے شیخ در اکرام و احترام او افراط نمود و او ساعتی نشسته مرخص شد وقت رخصت نیز کمال تواضع و دلجوئی فرمود حضار مبالغه میر ک در باره احترام او زیاده از مرتبه او دیدند و استفسار احوالش نمود ه پاسخ شنیدند که این عزیز در غرائب علوم عظیم دستی دارد و ضیان سفر او من این سخن شنیده زود برخاستم و در پے او شتافته در راه با او برخوردم و نیاز مندیها بسیار نمودم منزل خود نشان داده گفت که اگر بفقیر خانه قدم رنجه فرمائید صحبت بهر اغبال داشته آید رخصت گشته بعد سه چهار روز بخانه اش رفتم خبر فقیر شنیده از بالاخانه که خلوتش بود فرود آمده بگرمی و یافت و گفت که کارے ضرور دارم بر بالاخانه بنشینید تا من بخدمت برسم فقیر برچند زینه که برآمد دید که جمعے از ارباب عمائم نشسته و صحبت مذاکره در میانه بتعظیم من برخاستند و استقبال کرده باکرام تمام در صدر مجلس نشانیدند از انجماعه دو سه کتابها در دست داشتند یکی از انها کتاب مطول بر گشود اتفاقا دران دو سه روز طالب عالمی که پیش فقیر درس مطول میگرفت بالاسعد الدین بحث و اعتراض قوے میکرد شخص مذکور همان مقام برآورده مذکور همان اعتراض نمود دیگرے از انها جواب او شنده سخن المطول کشید فقیر نیز مناسب مقام سخنان گفت و از هر هر علم سخنهاے دقیق و نکات بلند و تحقیقات ارجمند از انجماعه مسموع شد و قریب یکپاس امتداد مجلس رسید درین ضمن صاحبخانه پیدا شد و این جماعه بتعظیم او برخاستند فقیر از نیاز مندے و استقبال برهمه پیشی گرفت عذر خواهی آغاز کرده گفت خیلی تصدیع کشیده رنج انتظار دیدید گفتم بفیض صحبت این بزرگان حظی عظیم برگرفتم گفت کدام بزرگان فقیر که برگشته خواست با و بنماید کسی را ندید و اهمه چنان استیلا یافت که بلرزه افتاد م خنده بدیه فقیر را در آغوش گرفت عاطفت کشید و اندک آنی طلبیده و بران نفس خود دمیده بر سر و روے فقیر پاشید از و ساوس نجات بخشید

حکایت هم قاضی مذکور حکایت بانجناور خان نمود که دران زمان که فقیر بتعلیم سلطان سلیمان شکوه بنیره شاه جهان مامور بود م روزے شیخ ناظر العجوبه زمان بود بگفتگو آمد فقیر سلطان را اشاره کرد که از شیخ چیزے بطلبید سلطان بنیازمندے التماس تبرک نمود شیخ تسبیح کرده دست در زیر فرش برد و سنگ ریزه خورد چند عدد برداشته بهر دو دست خود گرفته دو سه مرتبه گردانید

چون دست بکمتا و بعضے دانها عقیق خوشرنگ و چندے لعل گران بها و برخے مرجان و بعضے لالی غلطان شده بود و ندوغیر ذلک آنکه دانها را سر موی ریش خود سفته لسبطان داده و ابواب حیرت بر روے تماشائیان کشاد **حکایت** سنه نهم جلوس شاهجهان که پادشاه از دولت آباد عازم اکبر آباد بود معتمد خان محرر تاریخ اقبالنامه جهانگیرے که درین عهد خدمت بخشی گرے داشت نه ساله دخترے زیبا منظر با پسرے غریب شکل از نظر پادشاه گذرانیده بعرض رسانید که این زن عجوزه ایست در دو نیم سالگی پستان برآورده و در هفت سالگی بے آنکه مردے با او مقاربت کند حامله گردیده در هشت سالگی این پسر زائید حاضران مستغرق دریاے حیرت گشته بر قدرت الهی در افزودند بدایع اقرار و اعتراف به تجدید نمودند **حکایت** در سنه دوم جلوس شاه جهان بعرض پادشاه رسید که در موضع الایون عمله برگنه کوالیار دریکے از مزارع شخصی طویل القامت کشته افتاده و سرش بریده برده اند پادشاه معتمدے را فرستاده ملاحظه نموده برگشت و التماس نمود که طول قامت سه نیم ورع پادشاهی و عرض یک نیم ورعست و در قرب کشته افتاده و سرش پیدا نیست و در زمینی که آن لاش افتاده قریب یک بیگه زمین نوعے پست و بلند شده که گویا دو فیل باهم جنگیده اند **حکایت** سیدے پریشان حال کثیر العیال در یکی از مواضع پانی پت توفیق توکل دانزوا یافته دروازه خانه خود را بتحصیل معاش بر روے خود بست و در گنج فراغت پا بر گنج قناعت نشسته با عیال و اطفال در نهایت عسرت میگذرانید اتفاقاً در عشرهٔ اول محرم عسرت بالا گرفت و تا چار روز از حبس ماکول بکام آنج الاقدام و صغار اولاد و اتباع او چیزے نرسید روز عاشورا آن ثابت قدم بامانع مقدر بنزگوار خود با حالی که دل از آتش جوع کباب و دهانه صبر و طاقت از بی برگی خراب داشت مشغول تلاوت کلام الهی مشغول بود دخترش از فرط بے تابی پیش پدر آمده از گرسنگی ناکید و چون نور نظر بخود پیچیده در پهلوی او غلطید بناگاه دیده اگر گوشه چادر پدر بنجارے برخاسته بوی طعام بمشام جان پدر رساند پدر را آگاه کرده حال پرسید سید بعد وقوف چون در نگریست چادر طبق پلاو گرم دید که از مطبخ کرم الهی باو رسانیده اند شکر نعماے حضرت ذوالاحسان و الانعام بجا آورده هر سه یکے را بخشی رسانیده خود نیز خط خوشین بر گرفت ازان روز پنج دینم اثار پنج سفید و پنج استار گندم از عالم بالا در خانه او مے بارید و اوقات سید بفراغ میگذشت جمله الملک جعفر خان وزیر براین ماجرا وقوف یافته بعرض اورنگ زیب عالمگیر پادشاه رسانید حکم شد که محمد اسحق جیله که معتمد علیه و باریاب دولت حضور است در انجا رفته براز العین انچه مشاهده نماید بعرض رساند چیله مذکور بکار ما موز شناخته و بچشم خود دیده آمده معروض داشت عالمگیر بعد استماع بانعام مبلغی و تعین یومیه بحال سید عنایتی فرمود و غریب آنکه بعد تعین این وجوه مائده آسمانی انقطاع یافت سبحانک اللهم تحکم ما تشاء و تفعل ما تزید ❊

ذکر نهضت عالمگیر اورنگ زیب از دکن

چون اخبار شدت کوفت و بیمارے شاهجهان و بے اختیارے او و اقتدار داراشکوه در امور سلطنت و جهانبانی بگوش همتش اورنگ زیب رسید مصلحت در اهمال و اهمال ندیده با شتاب عزم ملازمت پدر از خطه اورنگ آباد که آباد کرده او و مرکز دولتش بود روانه گردیده مراد بخش برادر خرد خود را بهمانه بردن همراه و استشفاع جرائم او از خدمت پدر نیز طلبیده با خود متفق و خاطر او را بهر وجه مطمئن گردانیده با خود رفیق ساخت و چون مے دانست که افواج عظیمه پادشاهی سپهدارے مهاراجه جسونت و قاسم خان دراوجین که عبور او بهمین راه خواهد بود سد راهست حزم پادشاها نه مقتضے آن شد که موکبے در خور این غریمت ملازم رکاب باشند و داراشکوه باقتضاے خوئے که از اورنگ زیب داشت امراے کمکی دکن که بنابر مهم

بجا بود تعین گشته ملازم رکاب او بودند احکام پادشاهی بنام هر یکے فرستاده چنانچه مذکور شد همه را پیش خود خوانده و امرا و
عین یورش کوچ فتح پور نزدیک شده بود دبر خاسته بحضور رفتند و از عطاے امراے کمکے غیر از معظم خان و شاه نواز خان
و شجاعت خان کسی در دکن نماند بضرورت پرتوانتفات باجتماع عساکر انداخته در اندک زمانی سرداران شجاعت پیشه خرد
اندیشه و سپاه جرار غیرت شعار بقدریکه بالیست و میتوانست فراهم آورد و لشکرے نمایان و توپخانه شایان ترتیب داد
و سران سپاه ظفر طراز و سرداران جانباز را بمناصب عالیه و خطابهاے شایسته و انواع مراحم و مکارم فرازفرمود
و علوفه و مواجب افزود و از ملازمان پادشاهی که همراهی کرد و او را هم بعواطف خسروانه تقدمات فرمود و پسر بزرگ خود سلطان محمد
را با شجاعت خان و فوجے از عساکر منصوره مقدمه جنود خود گردانیده غره جمادی الاولے سنه هزار و شصت و هشت هجرے
بسیم منقلا پیشتر روانه برهانپور نمود و همراهیانش را بحرمت طوغ و علم و نقاره و دیگر عنایات سرفراز فرمود و سلطان معظم را بصوبه داری
دکن متعین کرد و سلطان اکبر برادر خرد سلطان اعظم را که تازه بوجود آمده بود با اکثر پرگنیان سرادق سلطنت در قلعه دولت آباد
گذاشت و منشور عطوفت طراز بنام مراد بخش نگاشت که از گجرات متوجه مالوه گشته در انجا ملحق گردد و محمد اعظم شاهزاده را اقبال
آسا همراه گرفت و روز جمعه دوازدهم جمادی الاولی از اورنگ آباد بصوب برهانپور نهضت نمود و بیست و پنجم ماه مذکور بساحت بلده
مسطور نزول فرمود و محمد طاهر صوبه دار خاندیس باتفاق جمعی از ملازمان پادشاهی که در برهانپور بودند بهمراه سلطان محمد
ادراک زمین بوس نمودند و یکماه در انجا گذرانیدند درخلال این احوال عیسے بیگ وکیل که از حبس رهائی یافته مرخص شده بود
دولت زمین بوس یافته بشرح احوال دربار پرداخت و انکشاف یافت که روز بروز اقتدار داراشکوه در افزایش و بی اختیاری
پادشاه رو بازدیاد دارد و مهاراجه جسونت نیز بمناسبت عقائد همنود بجهت دارا شکوه خواسته در بے باکے و بدخواهے
اصرار و ابرام مے نماید و زیاده براین تحمل محل مرام و مبطل اراده است بنابرین مقدمات عزیمتے که پیش نهاد خاطر اورنگ نیب
بود بتصمیم یافته نهضت پیشتر لازم و متحتم گشت و روز دوشنبه بیست و پنجم جمادی الآخر لواے جهان کشائی از برهانپور بصوب
اکبر آباد برافراشت و درین نهضت همم امرا و جمیع رفقا با انواع تفقدات و مراحم ذخیره اندوز عواطف شدند چون شاهنواز خان
صفوے باقتضاے تقدیر و سوء تدبیر از همراهے تعلل نموده در برهانپور دفع الوقت میکرد شاهزاده سلطان محمد را
باعمده فدویان صاحب تدبیر شیخ میر به برهانپور فرستاد آن خلاف اندیش را مقید نموده در قلعه بلده مذکور محبوس گردانید
و خود کوچ کرده بعد قطع مراحل بکنار آب نربدا رسید و دهم ماه مذکور در گذر اکبر پور از آب نربدا بپایاب عبور نموده منزل ساحت
دیار کوکنه چهاتسواره به پرگنه دیلم از دیال پور کوچ نمود مراد بخش که عازم مرافقت او گشته از گجرات نهضت نموده بود دار الملک دولت
ملاقات نموده و از انجا بموضع دهرپات پور که هفت کروهی اجین واقع است راجه جسونت و قاسم خان و سائر جنود پادشاهی از اجین جنبیده بقصد محاربه
سکونت داشت و از احوال مراد بخش و تحرکش بود و خبر نهضت عالمگیر بنا بر ضبط گذرها و معابر که بدانائی و هوشیاری کما ینبغی نموده بود مطلق بایشان نمیرسید خبر
برگشتن مراد بخش که از راه برگشته شنیده سبب این رانی فهمیده و خبر از عالمگیر و همراهی مراد بخش بلشکر آن صاحب اقبال تدبیر نداشت در همین خلل از راجه
شیورام که در ماندو رو بشکست عبور خود او رنگ زیب عالمگیر از آب نربدا بار سید و جمعی از نوکران دارا شکوه که در قلعه دهار بود و نداریم لشکر منصور گرچه بهمراه راجه مذکور
در وجود او رنگ زیب عطف عنان هرگشت و از ان طرف معاودت نمود بسمت لشکر عالمگیر راه پیمائی گشته بتصل به دهرپات پور بفاصله یک کروه معسکر ساخت چون از رنگ
بهره اندوز ... دولت بلند اقبال محبت گذشتن بهبولت پیچ گشتن و ز قبل از وصول به دهرپات پور کسے را که از ... جسونت نرسد و نصیحت پاے
صلاح انگیز که مانع ارتکاب تهتیز تواند بود نموده پیغام کرده بود که چون ما را اراده جنگ نیست ملازمت و عیادت پدر پیش نهاد خاطر است

اگر توفیق یابد بملازمت مستعد گردد یا از راه موکب ظفر پناه سر خاسته بوطن خود که جوده پور است برود والا پایال جنود منصور گشته غیر از خسران و نکال فائده نخواهد دید چون کاخ دماغ او ظلمت آسود دود غرور خالی از پرتو دانش و شعور بود از استقبال سر باز زده بگفت اعوان و انصار و متبوعان راجپوتان تهور شعار که فراهم بودند استکبار نموده اماده جنگ و پیکار شدند لشکر سرکار بلند آمده اظهار مخالفت او نمود او رنگ زیب قرب معسکر مخالفان دیده بترتیب لوازم رزم و پیکار پرداخت و تقسیم افواج و تسویه و تعیین صفوف نموده دران روز و شب رعایت مراتب حزم و احتیاط که مناط مبارزت سپاه گری و اساس سرداری و سروری ست بجای آورده تدبیر جنگ و توزک سپاه فرمود ✦

ذکر محاربه اورنگ زیب با راجه جسونت و ظفر یافتن تایید ایزد قدیر

روز بیست و دوم رجب سنه هزار و شصت و هشت هجری هنگام صبح بقصد مدافعه جیش عناد کیش غزا و جهاد و آراستن فوج و تیاری فیلان کوه پیکر خصم افگن و پیش بردن توپخانه دشمن سوز صف شکن فرمان داد و دل بر عنایت و عون ایزد نصرت بخش نهاده حکم توجهتن کوس جنگ و برافراختن لوای رزم که زهره گدازان دید لان عرصه نبرد و عبرت افزای مردان مرد است فرمود و خود بر فیل کوه پیکر بلند باجت ارجمند سوار شده بموزنگ شمالیه تا آئین جسته روبعرصه کارزار آورد فوج سر اول برایت اقتدار شاهزاده کامگار محمد سلطان و نجابت خان استوار کرده شجاعت خان پسر خان مذکور و سید ظفر خان بارهه و دیگر سرداران بالیشان تعین شدند ذوالفقار خان که از جان نثاران قدیم بود با برخے از اهل توپ خانه و بهادران دیگر بهراولی شاهزاده لوای سبارزت برافراشتند و اهتمام توپ خانه به عهده شجاعت کاروانی و کوشش و جانفشانی مرشد قلی خان که از فدویان راسخ العقیدت بود مقرر گردید و مراد بخش با سپاه و حشم خود بر یمانغار قرار یافت و سردار دیگر امیر الغار نامزد قره باصره دولت غرّه ناصیه شوکت شاهزاده سعادت توام محمد اعظم نموده ملتفت خان و همت خان و کاطلب خان و سپهدار خان و غیره امراء بهادران یکتا را بمبارزت و کندآوری آن طرف گماشت و سردار دیگر التمش بشهامت مرتضی خان تفویض یافت و سید بهادر و حمید الدین و ملازمان چوکی خاص با تعلق گرفت و زبدهٔ فدویان اخلاص منش شیخ میر که جوهر شمشیرش پگوید تدبیر آراستگی داشت با سید میر برادر او و دیگر دلاوران شجاعت آئین بطرف یمین موکب نصرت قرین طرح فرمود و سلطنت شکن خان با جمعے از اهل توپخانه و دیگر فدویان طرح طرف چپ مقرر گشت و قراولے جنود بعهده تردد و کار طلبی خواجه عبد الله سر کرده دوست بیگ برادر او و جمعے دیگر از کار آزمودگان و زمره قراولان سرکار معین گشت و خود در قلب لشکر جا گرفته جمعے از بندهای خاص و دلاوران ثابت قدم و دوست اخلاص شامل اصالت خان و مخلص خان و تهور خان و قلیچ خان و دیگر مخلصان راهم رکاب خود ساخت چون راجه جسونت خبر اهتزاز موکب منصور بعزم قتال شنید و صدمه سطوت عالمگیری تزلزل در بنای سبر و ثباتش افگند خواست که بدستیاری ریو رنگ دفع الوقتی نموده تعویقے در جنگ نماید باین خیال خام وکیل خود بخدمت فرستاده اظهار عجز و بندگی کرد و پیغام نمود که مرا داعیه رزم و پیکار و یارای حرب و کارزار با ملازمان سرکار نیست اگر برین بنده عقیدت آئین بخشوده فسخ عزیمت فرمایند لتقبیل سده سلطنت سرمایه شرف و عزت می شمارم عالمگیر او رنگ زیب بجیا گری او متفطن گشته جواب داد که چون اکنون سوار شده ایم توقف صورتے ندارد اگر گفتار او فروغ صدقے داشته باشد باید از لشکر خود جدا شده تنها پیش نجابت خان بیاید و خان مذکور او را بحضرت سلطان محمد آورده شاهزاده او را بحضور آورده استقفای جرایم نماید پذیرائی خواهد یافت چون بعض حیله دری بود از تماس ظاهر نشده آماده جنگ و طالب نبرد گردیده میرزا

قاسم خان را سردار هراول ساخت و بهرے رو سپاے راجپوتیه را مثل سنگه سنگه هاڈا و سجان سنگه بندیله و امر سنگه چندراوت
و رتن سنگه راٹهور و ارجن گرو دیال داس جهالا و دیگر راجپوتان عمده جلادت شعار و خوشحال بیگ کاشغرے و سلطان ولد
اصالت خان و دیگر ملازمان معتبر پادشاهے در ان فوج متعین کرده بهادر بیگ بخشی لشکر را که دارو غه توپخانه هم بود تمام
توپخانه پادشاهے و جانی بیگ خویش قاسم خان و جمعی دیگر در پیش صف لشکر باز داشت و مخلص خان و محمد بیگ ویادگار بیگ
را که از بهادران نامے توران بود ند بقراولی گماشت و مهیس داس و گوردهن راٹهور را با جمعے از مردم کاردیده و راجپوتان
جلادت شعار مدد التمش مقرر کرده و خود با راجپوتان تهور کیش خویش که از دو هزار بیش بودند و برخے از راجپوتان بادشاهے
مثل بهیم و راجه بهجله اسر گرو دو امثال آن اقوال قرار گرفت و راجه سنگه سیسودیه با جمعے از راجپوتان قوم او در همین قول انتظار خان با سید شیر خان بارهه و سید الابرار
و یادگار مسعود و محمد مقیم و گروهی از منصبداران را در میسره جا داد و راجه بی سنگه بندیله با نوبهے دیگر سوچے را بحفاظت اردو کنار دیک عرصه نبرد
بود گذاشت و بعد از تسویه صفوف با لشکر گران و سپاه بیکران متوجه معرکه تهنیز و آویز گردید و پنج شش گهڑی روز برآمده
تلاقی فریقین اتفاق افتاد و شروع جنگ باندا ختن بان و تفنگ کرد آتش افروز رزم است نعل آمده رفته رفته تیر و
قتال اشتعال یافت کار کشش و کوشش بالا گرفت همه اورنگ زیب عساکر اقبال تبوزک تمام آراسته و یال بسته
بقانون رزم آزمائی و سپه آرائی آهسته آهسته پیش مے آمد و لبریز تیر و بندوق و بان رخنه در بناے عمر مخالفان
مے افگند و درین اثنا از هراول موکب مهاراجه جسونت راجه مکند سنگه هاڈا و رتن سنگه راٹهور و دیالداس جهالا
و ارجن گرو و دیگر سرداران قوم جلادت کیش با تمام ابتباع و سپاه خویش دست تعلق از دامن جان برداشته
و علم شجاعت برافراشته بیکبار بجلو انداختند و نخست بر توپخانه اورنگ زیب ریخته بتیر پرداختند مرشد قلی خان و
ذوالفقار خان با آنکه در خور کثرت راجپوتان نبوده و بصد یک نمیرسیدند دست بدامن غیرت زده و پاے ثبات افشرده
از جا نرفتند بلکه گیرودار بسیار و سعی و تلاش بے شمار که اقصی الغایه متصور است مرشد قلیخان مردوار ذوالفقار جان نثار نمود
بگلگونهٔ شجاعت چهرهٔ آراد برافروخت و ذوالفقار خان با ئین ناموس طلبان هند که در ضیق مجال پیاده شده دل بر مرگ نهند از
اسپ فرود آمده با سعدو بے پای همت در میدان وفا افشرد و داد شجاعت و دلیرے داده دران معرکه مردآزما گوے ثبات
و استقلال از اقران و امثال برد اگرچه گل زخمے از شاخسار مردانگی چیدا با بحفظ الهی کار بهلاکت او نرسید راجپوتان را
بمشاهدهٔ این غلبه و چیرگے سخوت و غیرے افزوده بهان هیئت مجموعے از توپخانه اورنگ زیب گذشته بر سر اول تاختند
و جمعے دیگر از هراول آن گروه جالت منش وجوقے از قول و التمش بکمک و امداد پیش فرنگان خود حمله ها آوردند جنگی
عظیم در پیوست سلطان محمد و نجابت خان و سائر بهادران هراول مانند کوه از سیلاب آن گروه از جا نرفته پای قرار استوار
داشتند و بدستیارے بازوی همت و نیروے جرأت بمقابله و مقاتله اعادے پرداختند اگرچه غنیم در کثرت و انبوه
اضعاف مضاعف بود اما افواج اینطرف را از فرط استقلال و بایید اقبال آنقدر دل قوے بود که این همه از دحام
در نظر بهادران هیچ نمے نمود و ناوک جانستان از دست اینها چون تیر قضا بے خطا از شست قدر جست و گرز گران
سبک دستان از خود کاسته بر سر اعدا مے شکست **ابیات** شدی تیر چون سوے هندو روان ✦ همه صندل
جبهه گروے نشان ✦ و گر در رسید تیغ در کار بود ✦ زدے بر همان جا که زنار بود ✦ در عین این کشش و کوشش که
نائرهٔ حرب در کمال التهاب و اشتعال بود شیخ میر با سائر دلاوران طرح دست راست خود دلبر گاه آن خیل ادبار زده

و سر قضیه خان بادیران التمش نزرسیده مصدر تردات نمایان گشت و همچنین همت شکن خان بابهادران طرح دوست رخش شجاعت انگیخته بر مخالفان حمله کرد و کوشش های مردانه نمود درین وقت محمد اورنگ زیب که احوال جنگ و هجوم اعادی و چیره دستی آنها ملاحظه نمود عرق حمیت ملوکانه اش در حرکت آمده جوهر شجاعت ذاتی را کار فرما گشته با ملازمان رکاب نصرت قرین متوجه کمک و امداد بهادران جان نثار گردید سبازران دلاور و کوه آوران بهادر را که در معرکه کارزار با دشمنان سر گرم پیکار بودند با مانت و امداد قوت بخشیده چنان نزدیک رسید که قول خاص بهراول پیوست **بیت** بجائی که او خشم کین رانده بود ✤ تصور چو گرد از قفا مانده بود ✤ بمشاهدهٔ آثار اقبال و عظمت و جلال ملازمان راول قوی گشت و اعدا را پشت همت شکست و دست جرأت از کار رفت ملازمان جان باز بازوی دلیری فراز کرده بر دشمنان ریختند و خون مخالفان را با خاک میدان برامیختند بقیهٔ السیف مجال اقامت در خود ندیده راه فرار اختیار نمودند و درین عرصه ستیز و معرکه ستیز آویز مکند سنگه هاڈا و سجان سنگه سیسودیه در تن سنگر راتهور واجیر گرد و دیان اس جهالا و موهن سنگه هاڈا که از سرداران معتبر و عمده و اعیان آن لشکر بودند مردانه سر در جیب عدم کشیدند و جمعی کثیر و گروهی انبوه بهر اسی آنها سالک مسالک فنا گردیدند و راجه راسے سنگه سیسودیه از قول مخالف راجه سجان سنگه بندیله و امر سنگه چندراوت از هراول غنیم با فیل و حشم و طبل و علم در بین نبرد کارزار بشاهدهٔ شوکت و اقتدار اورنگ زیب گریخته بجانب اوطان خود شتافتند و مراد بخش که در برانغار بود بجانب یمین راجه جسونت تاخت و با مردم قول راجه آویزش نموده داد شجاعت داد افتخار خان و مردم دیگر از ملازمان پادشاهی که در میسره رایه بودند بمقابله و مدافعه مراد بخش پرداخته تیر کتاز رقعاے او دو اسپه بمعجر عدم تاختند و این جرأت بموقع اورا جه را سیلے مضطرب و متزلزل ساخت و بر خلاف راے راجهاے بزرگ تبار و راجپوتان جلادت شعار رنگ فرار بر خود پسندیده و ذیل عار بر چهرهٔ اعتبار خود کشیده با معدودے از راجپوتان زخمی نیم کشته و بقیهٔ السیف عساکر فیروزی مآثر بودند راه وطن پیش گرفت **بیت** چنان بهنگ هر اسان گریخت ✤ که گرد ثار را از گرانی گسیخت ✤ و قاسم خان میر آتش و سایر لشکر پادشاهی بگام ناکامی راه فرار سپردند و مراد بخش از همین راجه جسونت پیشتر رفته بر بنگاه راجه رسید از امواج راجه که بجاست بنگاه مامور بود مانوجے دهر سوجے تاب مقاومت نیاورده روبر تافتند و راجه بیبنے سنگه با قتضاے دانش از راه انقیاد در آمده پیش مراد بخش رسید و او را شفیع عفو جرائم و وسیلهٔ منع تاخت و خونش گردانید مجموع توپخانه و فیلان و خزانه غنیم بقبید ضبط و تصرف اولیاے دولت اورنگ زیب درآمد و اردو و بنگاه مخالفان تاراج لشکر گردید ابیات **بدست اندر آمد بسے باد پا** ✤ زخون جمله را دست و پا در حنا ✤ بهند آمد از هر طرف سیل ست ✤ جو مستی که افتد عسس را بدست ✤ و مهاراجه جسونت شکست فاحشے خورده سزاے جسارت و بے ادبے و پاداش جهالت و محال طلبی یافت و اورنگ زیب عالمگیر کرفطانت و تدبر و خشت تعاقب فراریان مناسب ندیده رسم تگاپوئے که فی الحقیقه ماخوذ کشی است منع فرمود و بعد صدود در رزمگاه فرمان داد که اعاد کشتگان تعداد در آید چون بر شمرده قریب شش هزار کس از مقتولان خیل مخالف بشمار آمد و سرداران نامے آن گروه نیز بسیار بکار آمدند و از سرداران لشکر منصور سوے مرشد قلیخان دیگر احمد سے تلف گشت و غیر از زوالفقار خان و سکندر روهیله و شیخ عبد العزیز و رگهناتهه سنگه راتهور دیگر از عمده ها را آسیب خم نیز نرسید ازین مذبوحان شیخ عبد العزیز بگفت تردد و جانفشانی بیست و یک زخم بر داشته آخر صحت یافت و زخمهاے مجروحان بالتمام گرایده پیش بینوش جراحت

براحت میدل گردید القصه بعد وقوع این فتح دست نیاز بدرگاه نداوند چاره ساز برآورده شکر الهی و سپاس عطایای نا متناهی بتقدیم رسانیده وبنوا ختن کوس شادیانه ایما نمود و در موضع لشکر غنیم خیمه مختصر که در جنگ همراه بود برپا کرده بعد نزول در انجا بلازمان رکاب نماز ظهر بجماعت گزارده پس از ادای فرض و نوافل لشکرانه این موهبت کبری از روی نیاز دوگانه ادا کرد بعد ادای صلوات مراد بخش بغرباط بوس رسیده تسلیمات سبارکباد فتح بجا آورد و راجه وبی سنگه بندیله را که باخود برده بود استشفاع جرایم او نموده بلازمت فائز گردانید و از رنگ زیب تا شام در همان مکان بسر برده بعد نماز مغرب چون خبر ورود اردو برافراشتن دولتخانه والا بعرض رسید با عساکر ظفر طراز سوار شده بمعسکر خود که بمسافت یک کروه از انجا واقع شده بود شرف نزول ارزانی داشت و مراد بخش را بجلدوی حسن خدمت و جبارتی که نموده بانعام پانزده هزار اشرفی و چهار زنجیر فیل کوه تمثیل و دیگر عطایا غیر اختصاص بخشید و سلطان محمد پسر کلان خود را با ضافه پنجهزاری پنجهزار سوار منصب پانزده هزاری ده هزار سوار مشمول عواطف ساخت روز دوم تاریخ بیست و سوم ماه مذکور بظاهر بلده اوجین منزل شد گروهی از بندگان عقیدت نشان که مصدر تردد و جان فشانی شده بودند کامیاب نوازش خسروانه گردیدند از انجمله رنجابت خان بمرحمت خلعت خاصه و دو زنجیر فیل و انعام یک لک روپیه مطرح انوار عنایت گشته بنجاتخانان بهادر سپه سالار مخاطب شده و ملتفت خان بخطاب اعظم خانی و خدمت میر المقدر دیوانی و خلعت خاص و اسپ با ساز طلا و طوغ نقاره و باصل و اضافه بمنصب چهارهزاری دوهزار سوار و دیگران ازین قبیل بسیار مایه اندوز اعتبار شدند و بعد از سه مقام بیست و نهم از اوجین نهضت نموده به بیست و هشت کوچ و سه مقام بیست و هشتم شعبان بجدرو دگوالیار رسید و درین ایام نصرتخان ولد خانه دوران بهادر مرحوم که بجراست قلعه رای سین قیام داشت حسب الطلب او رنگ زیب بخدمت رسید و بعنایت خلعت و اسپ خاصه و فیل و خطاب خانه دورانی مشمول عواطف خسروانی گردید چون داراشکوه بالشکری انبوه بدهولپور آمده دمدمع عبور موکب اورنگ زیب از آب چنبل بانواع تدابیر و حیل می کوشید و اکثر گذرهای مشهور مقرر ضبط کرده بستن در چال و نصب ادوات توپخانه استحکام تمام داده بود لاجرم بعد اطلاع براین معنی در تفتیش تحقیق گذر و تدبیر عبور از دریای مذکور افتاد و بعد استکشاف و تفحص از زمینداران آن حدود بوم بظهور پیوست که گذر بهنڈکه از سمت گوالیار بر دست راست دهولپور مسافت بیست کروه واقع است قابل عبور موکب نصرت مآب به پایاب است و چون عساکر منصور از کنار آب دور و گذر مذکور بغیر مشهور است داراشکوه مغرور از کوتاه بینی بضبط آن نپرداخته بنابرین روز دیگر که در انجا مقام داشت خانخانان سپهسالار و ذوالفقارخان و صفشکن خان با بهادران توپخانه و جمعی دیگر از فوج متعین نمود که بر جناح استعجال روان گشته بآن گذار آب بگذرند و تا وصول رایت شاهی از مخالفان صیانت نمایند بموجب امر بندهای مخلص سابق شعبان بکنار چنبل رسیدند و بے توقف از آب گذشته اطراف منزل گزیدند و در همان روز اورنگ زیب از گوالیار کوچ نموده به دو روز در کمال استعجال همانجا رسید روز دیگر که غره ماه مبارک رمضان بود از آب مذکور عبور نمود و عساکر نصرت مآثر فوج فوج مانند موج بسهولت از آب گذشته آن طرف چنبل منزل گزیدند اکنون ذکر شمه از احوال شاهجهان و داراشکوه بنابر انتظام اخبار ضرور و ناچار است ❊

ذکر احوال داراشکوه و شاهجهان

شاهجهان را اگرچه در دستقر الخلافه اکبرآباد فی الجمله صحتی حقیقی از مرض بهم رسید اما ضعف و ناتوانی بسیار داشت و فصل تابستان نزدیک رسیده اطبا بنابر خوف عود مرض گذرانیدن موسم صیف دران بلده که هوایش گرم تر از شاهجهان آباد

و منازل عمارتش نیز رنگ است بتجویز نموده بودن پادشاه در شاهجهان آباد که بمرتبت روح و هوا در تابستان و تسلسل نهر کوثر مثال و ترویح هبوب شمال و وسعت مساکن دلپذیر از اکثر بلاد ممتاز است مناسب دانستند پادشاه را بآرزوی صحت عزیمت لطرف شاهجهان آباد تصمیم یافت و دارا شکوه اگرچه رفتن پادشاه آن طرف منافی مصلحت و غرض خود میدانست اما بنابر اعتماد بدعویهای بلند که مهاراجه جسونت در تعهد کفایت مهم اورنگ زیب مینمود معزز و مرجوع میداشت که فی الواقع راجه مذکور با آن همه فوج و سامان موفور از عهده اراده و هوای اورنگ زیب بر آمده تدارک تواند کرد و انحراف از مرضی پدر با آن همه لوازم تهیه و جنود بظهور نخواهد رسانید و از توجه اورنگ زیب بعزم حضور رسانیدن دارا شکوه باستماع این خبر مضطرب شده سر رشته رای و تدبیر بانقضای تقدیر از کف فرو هشت و اراده مراجعت باکبر آباد نمود پادشاه اصلا راضی باین امر نبود و کمال استنکاف از برگشتن می نمود دارا شکوه بعجز و الحاح پدر را مضطر ساخته عنان عزیمت باکبر آباد گردانید و موکب پادشاهی از ملوچ پور رایت مراجعت افراخت نهم شعبان بمرکز سلطنت نزول نمود و دارا شکوه بجمیع سپاه و لشکر و سر انجام اسباب نبرد پرداخته جمیع امرا و منصبداران ملازمان پادشاهی را که ممکن بود طلبیده و در تسلیه خواطر و قلوب آنها کوشیده با خود همدستان متفق ساخت و در اندک فرصتی از سپاه قدیم و جدید خود لشکری بی شمار قریب شصت هزار سوار فراهم آورده اسلحه و ادوات انچه خواست از قورخانه پادشاهی گرفته بر لشکریان قسمت نمود و شاهجهان چون جرات و اصابت رای اورنگ زیب و تجربه کاری و نازبرداری دارا شکوه چنانچه باید میدانست یقین داشت که در صورت محاربه دارا شکوه از عهده برنیامده خائب و خاسر خواهد گشت بنابرین راضی باین جنگ نبود و باقتضای شفقت بحال دارا شکوه دلالت بمصالحه مینمود و دارا شکوه نظر باقتدار خود راضی نمی شد و شاهجهان بنابر رضاجوئی او و ضعف بیماری و پیری خود نیز جرقا در نبود و ناچار بمدارا می پرداخت چون دارا شکوه عزیمت حرب مصمم نموده شانزدهم شعبان خلیل الله خان را با برخی از امرا و جمعی از سپاه برسم منقلا پیشتر مرخص نمود و فرمود که تا ورود او در دهولپور اقامت نموده گذرهای چمبل را بضبط درآورده محافظت کند و خود با سپهر شکوه پسر کهتر خود و سائر افواج و توپخانه و سایر بیست بیست و پنجماه مذکور از اکبر آباد برآمده بپنج منزل بدهولپور رسید و چند روز آنجا اقامت ورزیده معابر و گذرها را چنانچه باید مضبوط ساخته انتظار سلیمان شکوه پسر کلان خود و افواج همراهی او که گروهی انبوه بود می کشید و میخواست تا آمدن او اورنگ زیب عبور ننماید تا آن لشکر با هم باو بپیوندد القصه بعد استماع عبور عساکر اورنگ زیب از آب مذکور بصورت مسطور که خارج از گمان او بود اندیشه مند گشته بالشکر فراهم آورده از دهولپور متوجه مقابله گردید و در موضع راجپوره که ده کروهی اکبر آباد و کنار آب جمنا است زمینی برای جنگ خوش کرده معسکر ساخت و بتوزک لشکر و ترتیب افواج پرداخت و درین اوقات هم شاهجهان از راه ترحم بحال دارا شکوه مکرر رضا شیر دلپذیر پور و منع جنگ و سازکردن آهنگ صلح فرستاد و لیکن مفید نیفتاد تا آنکه شاهجهان باوجود کمال ضعف و بقیه بیماری بداعیه اطفای نائره فساد در عین سوزت گرما و شدت حرارت هوا خواست که بخشم حرکت نموده از راه دریا بلشکرگاه تشریف ارزانی دارد و بیمایمن تدبیر لطائف دانش سد باب قتال و جدال نموده بملاعبت و مصالحت رفع آن منازعت فرماید و باین عزم صوابپیش خانه بیرون فرستاده

حکم نمود که درمیان سر دو لشکر سراوقات شاهی برافرازند و خود نیز متعاقب اراده سوار شده داراشکوه آمدن پادشاه را مستحسن انعام خود دانسته راضی نبود و بانواع حیله و تباهیر و تعویق کوشیده در ارتکاب جنگ و پیکار تعجیل نمود ❊

ذکر محاربه داراشکوه با اورنگ زیب و هزیمت یافتن او بمقتضای قسمت نصیب

چون غره ماه مبارک مضان بمحاذی رنگ زیب رسید افواج از آب چنبل گذشته و در زاین طرف آب بجهت ترفیه سپاه و لشکریان که مسافت بعیده پیموده بودند مقام نمود و چون خبر پیش آمدن داراشکوه از دهولپور بغرم مقابله بسمع اورنگ زیب رسید بکوچ متواتر نمود و ششم ماه مبارک نزدیک لشکر داراشکوه بفاصله یک کروه توقف نمود تا کیفیت حال خود مخالف و مغرضیت او معلوم نماید داراشکوه در همین روز بعد اطلاع بر قرب وصول او کتیبه ترتیب افواج و دستور صفوف و مهمات سوفره خود بغرم پیکار سوار شده و از بنگاه خویش قدری راه پیش آمده لیسال بسته ایستاده لیکن از اندیشه مخالف با تجربه کار و سوی تدبیر تمام روز با فواج مسلح در عین گرما و هوای سوزان بسر برده لشکریان را تعذیبی عظیم کرد چنانچه جمعی کثیر از فرط حرارت و شدت عطش و قلت آب بسراب عدم رسیدند و بسیاری بهلاک در رسیدند و هنگام غروب آفتاب که شام ادبارش نزدیک رسیده بود رخ ازان عرصه تافته بمنزل گاه خویش برگشت و هوشیاران دانا دل این حرکت را نشان بخت برگشتگی دانسته و شگون فرار و ادبارش گرفتند و اورنگ زیب باقتضای دانش و هوشیاری و صواب دید و تلخواهان چون پنج کروه طی مسافت در عرصه کم آب نموده بودند حرکت مناسب ندید توقف بجای خود مصلحت دانست و چون اثر جنبشی از فوج مخالف ظاهر نشد و آن روز جنگ بتعویق افتاد حکم مطاع بنفاذ پیوست که جنود قاهره همانجا منزل نموده خیمها برپا کنند و موچالها بجهت خبرداری و کشک لشکر بردور معسکر تقسیم نموده شرائط محافظت بجا آرند و آن شب از طرفین بلوازم احتیاط و بیداری و تیقظ و هشیاری قیام ورزیدند و اورنگ زیب باهتمام از لشکر ظفر طراز و تهرتیب و تسویه افواج پرداخت و فرمود که توپخانه را پیش برده مهیای عدو سوز و آتش افروز دارند و حسب الامر فیلبان ست جنگی بانواع برگستوان آراسته اسلحه و ادوات حرب بر خرطوم پیکر آنها نصب شد و شاهزاده محمد سلطان را با خانخانان سپه سالار سر اول ساخت و ذوالفقار خان و صف شکن خان را فرمود که هر دو با توپخانه که باهتمام آنها بود در پیش صف اول آماده خصم افگنی باشند و سرداری برانغار لشاهزاده محمد اعظم نامزد گشته اسلام خان و اعظم خان و خانزمان و مختار خان و دیگر امرای جانفشان دران طرف متعین شدند و مراد بخش را با فوج او در جرانغار گذاشت و سرداری التمش بعهده امرای جانفشان شیخ میر و سید میر برادرش و شرزه خان و دیگر بهادران معوض گشت و بهادر خان با جوقی از دلاوران طرح دست راست و خانه دوران با فوجی از دلیران رزم جو طرح دست چپ معین شدند و خواجه عبد الله قراول بیگی با دولت بیگ برادر او و عبد الله خان تیراهی و بهرام ولد قزلباش خان و گروهی دیگر از بندگان کارطلب و جمعی از قراولان بقراولی کرهمت بر میان پردلی بست و خود بر فیل کوه پیکر فرخ منظر سوار شده مشاهده سعادت شیم محمد اعظم را دران جنگ بر فیل خود گرفته قول خاص بقرجود خود زینت بخشید و جمعی از مخلصان خالص جانفشان را همراه رکاب خود اختصاص بخشیده لوای عزیمت بمقابله داراشکوه برافراشت داراشکوه هم صبح همین روز که هفتم ماه مبارک بود چون طنطنه تیاری عساکر جنود اورنگ زیب بشنید بالشکر آراسته خویش بدستور روز پیش سوار شده در زمینی که روز گذشته ایستاده بود صف کشیده ایستاد و ترتیب افواج باین صورت بود که توپخانه خود را بسردارے برق انداز ان میر آتش خود از دست راست و توپخانه پادشاهے که باهتمام حسین بیگ خان بود از طرف چپ در پیش صف لشکر جاداد و از امرای پادشاهے راوسترسال ہاڑا که از راجپوتان عمده هندوستان بزیدن شجاعت و دلاوری و فنون سپه داری

وسپاهگری امتیاز داشت وثبات قدم واستقلالش درمعارک رزم وقتال نزد مسلمان وراجپوت مسلم الثبوت بود وباسائر عمده ها ورؤساے راجپوتیه مثل راجه بهوپ سنگه راٹهور عم زاده راجه جیونت سنگه که با او سرهمسرے داشت وراجه بیتهلداس وگوردهن پسر راجه مذکور وراجه سیوارام گوروود یگر سدید وسدیو سیوو هیبه وراجه گردهربر درزاده راجه بهجلداس وگوردهیم پسر راجه مذکور وراجه سیوارام گوروود یگر راجپوتان نامی جلادت نشان راهمراول ساخت وازمردم خود داؤد خان قریشی را با زیاده ازچار هزار سوار برگزیده وعسکرخان میربخشی خود را با سه هزار کس ازلوکران عمده قدیم ومردم چیده منتخبه آن فوج گردانیدند وسردارے برانغار خلیل الله خان که از عمده هاے سلطنت ومیربخشی لشکر پادشاهی بود وسفوض داشته ابراهیم خان خلف علیمردان خان را با دو برادر دیگرش شیخ خلیل واسحق بیگ وطاهر خان وقباد خان وسائر تورانیان ورام سنگه راٹهور ولشکر خان وسلطان حسین ولد صالحتخان مرحوم ومیرخان ولد خلیل الله خان وراجه کشن سنگه تونور وپرتهی راج وديگر امراء ومنصبداران پادشاهی رادران فوج متعین نمود وسپهر شکوه پسر خود را با رستم خان که بخطاب بهادرے وفیروز جنگے نامور ودر سلک اعاظم امراے معتبر وسپاهی مقرر بود درجرانغار بازداشته قاسم خان وسربلند خان وسیدشیر خان بارهه ومانوجے وسهروجے دکنی وسید بهادر بهکرے ومهانگ بهدوریه وعبدالنبی خان وسید نجابت خان وسید منور بارهه وسید نورالعیان وسید مقبول عالم را با جمیع سادات واهل جلوه گزداران پادشاهی دران فوج معین ساخت وخود با سه هزار سوار از عمدگان وخاصان ومخلصان ومقربان خود وجمعے از مردم پادشاهی مثل فیض الله خان وخوشحال بیگ کاشغرے درقول قرار گرفته کنور رام سنگه مهین خلف راجه جے سنگه را با کیرت سنگه برادرش وشیخ معظم فتحپورے وجمعے از راجپوتان وسیدناهر خان نوکر خود را با دو هزار سوار التمش کرده دو فوج دیگر برمین ویسار قول قرار داده ظفر خان وفیروز میواتی نوکر خویش را سردارے فوج میمنه گماشت ودگابدهشت میسره لعبده امراے خرخان پنجم ثانی که بتقرب درمصاحبت او اختصاص داشت گذاشت القصه بعد گذشتن پگیاس ودرازکوته اندیشے وبیخبردے عزیمت حرب وقتال مصمم کرده بقصد کمینه توزے استقبال عساکر اورنگ زیب نمود ودر منتصف نهار چون ماهچه رایت اقبال اورنگ زیب ازدور نمایان نداختن بان وتفنگ آتش جنگ افروخت اورنگ زیب بعد استدبار اقتتال ازطرف دشمن ومشاهده آن حال فرمان داد که عملهٔ توپخانه او دولداران شعله خو آتش افروز رزم دیکار تسوند باستعمال آلات توپخانه طرفین روے هوا از دود بار وت تیره وتار گشت ونهیب صداے صاعقه توپ وآمد شد شهب شهاب بان زلزله در زمین وزمان افگند وجنگ گرمی پذیرفت رفته رفته نیران حرب وقتال التهاب واشتعال گرفت وانواج داراشکوه نزدیک رسیده ازطرفین تیغ پیکار علم واثر دهاے سنان شعله فشان گردید وکارخون ریزے وقامت بلا بالا گرفت **ابیات** بلا باز هنگامه آراے شد ✤ وگر سیل خون دشت پیماے شد ✤ سپه از دوسو تیغ درهم نهاد ✤ زره دیده از بیم برهم نهاد ✤ وچون لشکر داراشکوه که پیشرش سپهر شکوه ورستم خان بودند خیره گی نموده اول بر توپخانه اورنگ زیب حمله آوردند تفنگچیانش پاے همت استوار داشته دست بمدافعه کشودند ودرین اثنا یکی از فیلان سره رستم خان از صدمهٔ توپخانه علطیده وبضرب توپ وتفنگ وبان رخنه در بناے ثبات آنها افتاد وديدند که دران ازین طرف میمنت ناچار سمت برانغار اورنگ زیب تاخته بفوج بهادر خان که طرح دست راست واز غایت دلاورے بجنب هراول پیوسته بود برخورده بجنگ وپیکار پرداختند خان مذکور بدافعه آنها درآمده نهایت جلادت بتقدیم رسانید وزخمے برداشت وسیدولاور خان وهادی داد خان ازان فوج قدم جرأت فشرده چهره رفاقت بگلگونه شجاعت پیراسته

راه آخرت گرفتند و بعد زد و خورد بسیار چون فوج دارا شکوه انبوه بود دفع آن بسعی و کوشش این گروه صورت نه بست و زیک بود که پای ثبات اینها بلغزد و درین اثنا اسلام خان با سواران فوج برانغار از جانب چپ درآمده بجنگ پیوست و شیخ میر نیز با فوج التمش خود را رسانیده بزور بازوی شجاعت و شهامت جمعیت اعدا را از هم گسیخت و خاک معرکه بخون حسابرت کیشان آن طرف برآمیخت درین اثنا میرزا شاه رخ و دارستانه رستم خان هدف تیر قضا گشته راه آخرت گرفت و سپهر شکوه با بقیه السیف خود بفرار نهاد و از سرداران فوج برانغار که همراه اسلام خان تعین بودند سید حسن بخشی اخلاص مصدر تردد ات نمایان شده و سیف خان و غیرت بیگ و محمد صادق و میر زیر مهند کوشش های پسندیده بظهور رسانیده لقب شجاعت و مردی یافتند دارا شکوه که خنگ نادیده و امور محاربه به تجربه نرسانیده بود دمبشاهده تیر جلوی رستم خان و سپهر شکوه خود نیز بتعاقب آنها فوج قول را لشکش بسرعت تمام روبروی توپخانه و سر اول او زنگ زیب روان شد و سر اول خود را زیر کرده از توپخانه خود نیز در گذشت و چون بتوپخانه اورنگ زیب نزدیک شد از سد آتشین گذشتن دشوار دیده بطرف راست خود میل نمود و ازین جهت سر اول طرفین را در اول خنگ باهم گرکه در عقب توپخانه بودند اتفاق آویزش نشد و دارا شکوه با مراد بخش که مع فوج خود سر راه برانغار اورنگ زیب بود روبرو شد و خلیل الله خان نیز با سپاه برانغار دارا شکوه بمدد آثار رسیده حمله آورد و جنود اورنگ زیب که با او بودند دست جرأت بجنگ تیز کردند و مراد بخش قدم ثبات افشرده بمدافعه و کارزار درآمد و بعد کوشش بسیار و آویزش بی شمار که مراد بخش نیز چند زخم خود برداشته بود پای قرارش لغزیده بعقب رفت مقارن این حال اورنگ زیب روی فیل خود بطرف دارا شکوه گردانید عساکر او و فوج قول خاص نیز همان طرف میل نمود درین اثنا راجپوتان جلادت کیش که مراد بخش را همرکاب داده بودند رخش تهور را لگامگسیخته و رشته پیوند تعلق از گوهر جان گسیخته برقلب لشکر اورنگ زیب تاختند و دلاوران لشکر و جان فشانان عسکر او بخون ثبات و پای نعمت خود پشت همت قوی دیده دست جلادت برآوردند و بصدمه تیر و تفنگ و بان و ضرب تیغ و طعن سنان دفع مخالفان پرداختند و بنیروی دولت خداوند صاحب اقبال خود پای جلادت افشرده مخالفان را آواره صحرای عدم ساختند درین یورش مرد و آزمای رستم خان و ذوالفقار خان و غیرت خان و الله یار بیگ میر توزک زخمها برداشتند و دیگر قدویان شهامت لباسالت را کار فرما گشته تلاشهای سپاهیانه و چپقلشهای بهادرانه بظهور رسانیدند اگرچه ملازمان رکاب اورنگ زیب دامردی و دلاوری دادند لیکن از راجپوتان جلادت پیشه نیز تهورهای عظیم و جراتهای غریب بوقوع پیوست چنانچه راو ستر سال هاڈا و رام سنگه راٹهور و بهیم پسر راجه جسونت سنگه راٹهور برادرزاده راجه مذکور و جمعی دیگر از دلیران و نامآوران آن گروه راجپوت همپیوسته پیاپی مردی جرأت نزدیک اورنگ زیب رسیده و همین قول خاص بخاک میدان افتادند راجه روپ سنگه راٹهور از کمال جلادت و دلاوری با گروهی از همپیشگان خود بسبقت گرفته نزدیک فیل اورنگ زیب رسیده پیاده گردید و زیر پای فیل آثار تهور و پردلی ظهور رسانیدند تا بحدی که هودج بر بید اورنگ زیب چرا تهای او پسندیده دران وقت خواست که او زنده بدست آید و در زمره مخلصان گراید لیکن صورت نگرفت و بر دست ملازمان او کشته شد بالجمله دارا شکوه بعد مشاهده این حال و کشته شدن رستم خان و راو ستر سال و دیگر عمده های راجپوتیه که در ارتکاب این جسارت و امتناع از نصیحت پدر اعتقاد و استظهارش بآنها بود دمے چند بر استاده بقدر کوششے نمود درین ضمن محمد صالح دیوانش که او را خطاب وزیر خانی داده بود و جمعی دیگر از مردم عمده او مثل سید اسد خان بارهه و یوسف خان برادر دلیر خان که در شجاعت ثانی اثنین معین برادرش سے شمرد ند و از سرداران خوب او بودند نیز شربت هلاکت چشیدند و مقارن این حال پائی چند متواتر از توپخانه رکاب اورنگ زیب بفوج قول خاص و اطراف فیل سواری او

رسیده بدین جهت پاے ثباتش متزلزل گشته تا آنکه هنوز جمعے با او بودند دکار بسر دو پیکار بآخر نرسیده بود از فیل سوار شده خدای داند کجا رام داغیه فرود آمده براسپ سوار شد ازین حرکت در اضطراب بے هنگام دو راز صواب لشکرش نیز مضطرب گشته پراگنده شدند و براه فرار روان شد همدرین اثنا یکے از خدمتگاران نزدیک دارا شکوه که ترکش بر میانش مے بست هدف تیر قضا گشته ازپا درافتاد حال بدینمواله دیده ناچار بکام نا کامے راه دیار پیش گرفت و سپهر شکوه در اثناے راه گریزپا و پیوست و نسائم نصرت تائید از هبب عنایت و اعزاز بر آشفته رائحت ظفر طراز او رنگ زیب وزید و از مردم دارا شکوه و پادشاهی بعد ازین سانحه هم اکثر عده هاے روشناس کاس اجل نوشیدند و با آنکه او رنگ زیب فوج خود را از تعاقب باز داشت و از گرفتگان و هر خیده گام تنی چند از ضیان و برخے از غلبه حرارت هوا جان بجان آفرین سپرده بخاک هلاک افتادند و جمعے بشهر رسیده راه صحرا عدم گرفتند و از سرداران و نوکران نامے او کم کسی بود که زخمے برنداشته تا به نامبیان آنها و سائر الناس چه رسد و از آیات بینات الهی آن که درین جنگے عظیم با وجود مقاتله تا چیان بادران جانباز دسرداران بے انباز از عساکر او رنگ زیب غیر اعظم خان که بعد فتح از غلبه حرارت هوا شدت گرما بمردم و سزاوار خان و بهادر خان و داود خان کدی عرصه تلف شدند و آسیب هم جزبه بهادر خان ذوالفقار خان و مرتضے خان دو بندار خان و غیرت بیگ و محمد صادق و محمد تقی بعضے از عده ها نرسیده دو سه کس از فوج هراول بخشی نقد جان در باختند و خود زخمها منکر بر و پیکر برداشت و دارا شکوه مع پسر خود و بعضی ملازمان آسیمه و حیران وقت شام عاجز و ناکام و راکب گابا در سیده بمنزل خود نزول نمود و از غرغشر سارے در بر روے مردم بسته بلاقات پدر هم نرفت و تا سه پاس شب در نهائت تشویش و آنجا گذرانیده و او اخر شب زوجه خود را با بعضے پسران و پردگیان رفیق آوارگے گردانیده برخے از جواهر و مرصع آلات و پاره اشرفے و طلاکه دران اضطراب و سراسیمگی دست قدرتش بآن رسید همراه برداشته با سپهر شکوه و معدودے از نوکران که همگی دو هزار سوار بودند رهگرا سے سمت دهلی گردید و صباح آن پاره مردم دیگر با برخے از ما یحتاج با و رسیدند و تا دو سه روز دیگر جمعے از سپاه و لشکر پائش متعاقب رفته با و پیوستند تا آنکه قریب پنجهزار سوار با و ملحق شد و بعض کار خانجاتش نیز رسید و بیشترے از نوکرانش پهلو از رفاقت او خالی کرده با و رنگ زیب پیوستند و او رنگ زیب آنها را باضافه مواجب و مناصب استمالت نمود و همچنین اکثر خزانه و جواهر و مرصع آلات و کارخانجات فیلان و سپاهان در اکبر آباد مانده با و نرسید **بیت** ازو دولت عاریت تافت رو ✤ هلاک داده خویش بگرفت ازو ✤ و پاره در جنگ گاه اندکی در شهر تبا راج حادثه رفت دیگر سوانح و ماجراے او بعد ازین ارقام خواهد یافت **القصه** او رنگ زیب بنصرت نصیب سجدات شکر الهی بجا آورده با فوج ظفر اعتصام بآرمیدگی و تو زک تمام در پے مخالفان روان گشته بمنزل گاه اعادے کرده بجار وب غارت و تاراج حوادث رفت رو یافته اما هنوز خیمه دارا شکوه بر پا بود نزول نموده تا رسیدن اردو بخود دود و لتخانهٔ خاص دران خیمه لبر بر دو امرا سے رکاب و سائر عده ها و ارکان دولت تسلیم مبارکباد نموده آداب تهنیت بتقدیم سانیدند و او رنگ زیب تفقد بسیار بحال مراد بخش نموده بحرف نرمی زبان و الطاف و نوازش بیان برجراحتهاے او که درین جنگ برداشته بود مرهم گذاشت و جراحان ماهر و اطباے حاذق بمداوا گماشت و بعد رسیدن اردو و برپا شدن خیمه خود در انجا منزل گزیده نظر توجه و مرحمت باحوال امرا و ملازمان افگندند جمعے را که درین معرکه مصدر کوششها سے لائق و در جانفشانی از دیگران فائق برآمده بودند بالطاف عواطف و جلائل الطاف پادشاهانه نوازش و هر یکے را در خور مرتبه و قدر شش کامیاب مواهب و مکارم ساخت و روز دیگر ببکار گاه سموگر رسیده مرصع نشستی متضمن بر عذر خواهی و صورت ماجراے واعتذار جنگ که بادے آن دارا شکوه بود و مجبورے و معذورے خود درین کار گاشته بخدمت پدر خود شاه جهان فرستاده دو روز همین روز

محمد امین خان پسر معظم خان که اورنگ زیب پدرش را در اورنگ آباد بحسب مصلحت مقید ساخته بود بر سائر امرای سلطنت سبقت جسته بدولت آستانه بوس مورد عنایت شده و بمرحمت خلعت خاص و اضافه هزاری سوار بمنصب چهار هزاری سه هزار سوار سربلندی یافت و روز دیگر که در انجا مقام بود اعتقاد خان ولد یمین الدوله آصف خان و برخی از امرای سلطنت رسیده مورد عنایت شدند و دهم ماه رمضان باغ نور منزل که در طرف اکبر آباد واقع است منزل شد و شاه جهان غلبه و استیلای اورنگ زیب دیده بملاقات و مدارا پرداخت و در جواب عرضداشت صحیفه بقلم خود نگاشته مصحوب فاضلخان بسامان فرستاد و سید هدایت الله صدر را نیز برفاقتش دستوری داد آنها حسب الحکم پادشاه رسیده بعد ادراک ملازمت و گذرانیدن صحیفه و ابلاغ پیغامهای زبانی که بآن مامور بودند بعنایت خلعت سرافرازی یافته معاودت نمودند و فرداے آن بار دگر فاضل خان و صدر مذکور رسیده پیغامهای عاطفت رسانیدند و یک قبضه شمشیر موسوم بعالمگیر که شاه جهان فرستاده بود باورنگ زیب گذرانیدند بدست آمدن این شمشیر که پادشاه فرستاده اورنگ زیب ولیاے دولتش تفاءل نموده در باطن شادمانها و خود را بهمین لقب ملقب گردانیدند و درین تاریخ ظاهر خان و قباد خان و فیض الله خان و سربلند خان زواراسش خان با برخی ازامراے دیگر رسیده دست توسل بدامن دولت اورنگ زیب زدند و بعنایت خلاع سباسی شدند چون درین وقت که انتظام سلطنت متحمل و معاکر دشوار بود که مدعی سلطنت بود نزدیک شهر بود سکنه آنجا منافی الجمله تذبذبی بحال خود داشتند و همراهیان مراد بخش بجز دیگرے آقا و مخدوم او مستظهر بوده هر جا دست تعدیے و بیباکے نمودند و اورنگ زیب بنابر تقاضاے مصلحت وقت اغماض میکرد بدین جهت از جسارت پیشگی طریق خلاف حکم پیموده بشهر در آمده بے اعتدالیها مے نمودند و نیز اورنگ زیب در باطن قاصد تسلط خود بر شهر و قلعه و کارخانجات بود مصلحت دران دید که شاهزاده محمد سلطان با باخانخانان سپه سالار بشهر فرستاد تا بضبط و ربط آن که مرکز سلطنت بود قیام نماید بنابرین دوازدهم ماه مذکور بفرمان همایون شاهزاده و سپه سالار با فوجے از جنود قاهره داخل شهر شدند و تهدیب تاریخ جمعے از آمراے سلطنت رسیده بملازمت اورنگ زیب مستامن شدند و بعنایت خلاع مهربانے مستمال گردیدند و چهاردهم عمده امراے بلند مکان خانجهان یمین الدوله آصفخان که شاه جهان بعد استماع خبر شرمیت دارا شکوه بانخواهے شاهزاده مذکور و جمعے از ارباب غرض او را دستگیر کرده مقید ساخته بود و بعد دور و زیر بے گناهے او وقوف یافته و هم بنابر استرضاے اورنگ زیب عالمگیر از قید رهائی داد آمده ادراک دولت حضور نمود عمدة الملک خلیل الله خان که شاه جهان او را با فاضل خان برسم مطلبے گذارش پیغامے فرستاده بود بعد ادراے رسالت جواب بوساطت فاضل خان فرستاد خلیل الله خان را بمقتضاے مصالح سلطنت خود در حضور نگهداشت و میر میران پسر دوم جمعے از امرا که بملازمت آمده بودند خلعت مهربانی یافتند و همین قسم هر روز جمعے رسیده مورد مهربانی و شریک ملازمان و اولیاے دولت عالمگیر مے شدند چون مهمات چکله متعلقه که در اقطاع دارا شکوه مقرر بود درین وقت از تفرقه و اختلال پذیرفت عالمگیر خوجه داری در انجا فرستاده بانتظام آنجا پرداخت نهصد هم اجد لجمعے از اموے که منظور بود سلطان محمد را بملازمت شاهجهان فرستاده و او حسب الامر داخل قلعه شده از روے قوره و آداب خیانچه از حضور پدر خود عالمگیر مستر شد گشته بود کامیاب ملازمت جد خود گردید و نوزدهم خواهر عالمگیر که در سن و سال کلان تر از برادر بود حسب الامر پدر بباغ نور منزل آمده موعظت با فرمود و دلالت بملازمت و اطاعت پدر کرد عالمگیر صلاح حال خود ندیده بحسن تقریر عذرها آورد و بهر بهانه پهلو تهی کرد و همین روز زبده امراے رفیع الشان جعفر خان

وزیر اعظم و نقیر خان که در پیشگاه سلطنت قرب و منزلت داشتند شرف اندوز ملازمت گشته بعطای خلعت خاص اختصاص یافتند و همچنین کل امرای سلطنت و منصبداران آستان عالمگیر شافته روسے نیاز بدین درگاه آوردند چون که ومه فراهم آمده از دحام نمودند عالمگیر باقتضاے حزم و تدبیر جلوس بر تخت مناسب دیده بر مسند عظمت و شان نشسته بارعام داد و خلعت انام بوسیله بخشیان عظام آداب ملازمت و رسوم تهنیت بجا آورده باشاره میر توزکان مرتبه دان ولیاولان پایه شناس بر حسب درجات و مراتب بحسب تفاوت مناصب هر کدام در مقام مناسب خود جاے یافت و همه آنها در خور لیاقت خود مورد الطاف شدند و در ایام که سر دفتر اهل دیوان بود با جمیع متصدیان دوزمره اهل قلم و ارباب محاسبه سابے عتبه عالیه شته انتظام انواع اختلال و فتور که در امور ملک و دولت دراین اوان راه یافته بود مامور گردید و بیستم ماه مبارک عزم دخول مستقر الخلافه اکبر آباد از باغ نورمنزل نموده مراد بخش را مهمانه بقیه آزار روے استقبال بجاے از جراحات مامور بودن هما نجا مانده خود در کمال آراستگی و جاه و جلال بر فیل کوه تمثال ابر خرام سوار گشته و جولی دار اشکوه که باشاره او گردیده روانه رفته مبلغ لاکهها سعادت آراسته بود نذر اجلال نمود و در آنجا گذشته باضافه مناصب و مراتب استمالت امرا و تالیف قلوب ملازمان پادشاهے فرموده باغوا تقفی ساخت و تربیت خان را با اضافه هزار و پانصدی دو هزار سوار چهار هزاری هزار سوار گردانیده بصوبه داری اجمیر تعین نمود +

ذکر شمه از احوال دارا شکوه و فرار آن مآل

دارا شکوه بعد فرار از اکبر آباد بچهل پنج هزار سوار و پیاده رسانیده چار دهم ماه رمضان در قلعه شهر کهنه فرود آمد و توقف عالمگیر در اکبر آباد مقتضی شمرده در آراستن فوج و اندوختن زر و سپاه و اسباب حرب اشتغال نمود و دست تعرض بانتکه و اموال و سپاهیان رافیال سرکار پادشاهی و نقود و اجناس و ذخایر امراد راز نموده و در هر جا هر چه یافت متصرف میشد و چون سلیمان شکوه پسر خود با سائر امراے همراه او نوشته بود که از آن طرف رو بسمت دهلی آورده هر چه زودتر استعجال یابد و لمحه توقف و انتظار آمدن آنها نمیکند که مبادا بالتفاق آنها چون قسمت بافزاید باز مقابله نماید و نهانی بارسال رقائم تضمن انواع وعده و ترغیب خاطر خود و منع القیاد از فرمان عالمگیر یا صدور اغوا و استحراف امرا از این بارگاه بود و عالمگیر از اوضاع بعض کسان می فهمید که منظر اقتدار دارا شکوه اند و شاهنواز خان با فراط محبت که با دارا شکوه داشت و او درین هنگام عجز نالیهاے نگاشت ناچار توجه خاطر پادشاه بر خلاف مقصد عالمگیر مصروف بود اگرچه بظاهر مدارا و محاشات مے فرمود عالمگیر میخواست که براے رفع تشنیع بلازمت پدر رفته زبان طعن مردم ببندد و کار سلطنت لابهده خود گیرد و هم رفع غبار کدورت نماید شاهجهان لابد لاحظه بے اختیارے خود اظهار انزجار و بیزارے نموده ترک خواهش ملاقات نمود اگرچه اول خاطر خواه خود میخواست یون صورت نگرفت تن بقضا داده از مدارا دست بردشت و عالمگیر باین صورت ملاقات پدر مخل مقصد و مرام خود دانسته راندن دارا شکوه از دهلی اقرب لصلاح دانست دیده عازم شاه جهان آباد گردید +

ذکر نهضت عالمگیر بطرف شاهجهان آباد و سواے که درین سفر روے داد

چون عالمگیر بقصد استیصال دارا شکوه عازم دهلی گشت شاهزاده محمد سلطان را با جمعے از جنود قاهره باکبر آباد گذاشته باعساکر همراهے متوجه مقصد گردید و اسلام خان بخدمت اتالیقی شاهزاده مقرر گشت و فاضل خان میر سامان پادشاه را بخدمت سر انجام فرمایشات و بندوبست کارخانجات پدر مهربان خود معمور فرمود و ذوالفقار خان را بحراست قلعه اکبر آباد و شاهجهان مع اتباع و نسوان او گذاشت و تقرب خان که در معالجه شاهجهان مساعی جمیله بظهور رسانیده هنرج را بامصلاح آورده بود +

بعلاج بقیه بیماری و تدبیر صحت مزاج مامور شد و سه هزار اشرفی و خلعت خاص و جمدهر مرصع با علاقه مروارید انعام یافت و بیست و دوم ماه مبارک رمضان بعزم شاهجهان آباد کوچ نمود و موضع بهادرپور را مخیم سرادقات گردانیده و دراین روز شاهزاده محمد اعظم حسب الامر پدر بملازمت جدبزرگوار خود رسیده معاودت نمود بیست و چهارم که کهات ساله منزل گشت خبر فرار داراشکوه از شاه جهان آباد بصوب لاهور شنیده سبب آنکه دارا شکوه انتظار رود و پسر خود سلیمان شکوه با بقیه عساکر همراهی او میکشید چون او بنزدیکی رسیده و عالمگیر از اکبرآباد بقصد او جنبیدن خود در شاه جهان آباد مصلحت ندیده چون موسم برسات هم رسیده بود بخوف طغیان آبها و گل دلاسے که مبادا سد عبور و مرور او شود و زود تر کوچیده اقامت بلاهور کرد و از اقطاع او بلود و آزاد اصل الدین و سمرسیدن بایران صید است مناسب شمرد و بسلیمان شکوه و بهادر خان که اتالیق او بود نوشته اعلام نمود که اگر تو اینند ازان طرف جمنا براه سهارن پور بریه خود را بسرعت هرچه تمامتر در لاهور رسانند انجام احوالش بعد ازین گزارش خواهد یافت چون الله آباد در تصرف دارا شکوه و از طرف او سید قاسم بارهه بحکومت آنصوبه و قلعه دارے انجا قیام داشت و با وجود شکستے که بسرحیت دارا شکوه تن باطاعت نمیداد دنیا بربن عالمگیر خاندوران را بهم تسخیر آن صوبه و قلعه مذکوره مامور گردانیده مرخص فرمود و ارادت خان را به صوبه دارے اوده و قاسم خان را بفوجداری مراد آباد مرخص کرد و دیگران را نیز بفوجداریها و خدمات دیگر منسوب نموده و پیشینیان را معزول گردانیدند چهاردهم ایام مراد بخش بنابر دلجوئے دو صد و سے راس اسپ بخشید و هریک از امرائے ملازم خود و پادشاهی را بانعام و الطاف و اضافه مناصب مراتب درخور آنها مشمول عواطف گردانید تا آنکه سلخ ماه مبارک که در سلیم پور منزل داشت بهادر خان را با گروهے از افواج بتعاقب دارا شکوه متعین نمود و غلام فاخره بشاهزاده معظم که در دکن ناظم بود و بمهابتخان صوبه دار کابل و وزیر خان صوبه دار خاندیس و سادات خان ناظم شاهجهان آباد و سعادت خان قلعه دار کابل فرستاد و پسر رانا راج سنگه که بحضور رسیده بود بمرحمت خلعت و یکعقد مروارید مفتخر گردید و پیشکش رانا بارسال سپر بچ مرصع سرافراز گشت و روز عید که از سلیم پور کوچ بود اول وقت مراسم تهنیت و مبارکباد بتقدیم رسید و نهضت واقع شد و همین روز دلاور خان افغان از سلیمان تخلف ورزیده بلقبه عالمگیری رسیده و بانعام خلعت و جمدهر مرصع با علاقه مروارید فوازش یافت و با ضافه هزارے هزار سوار بمنصب پنجهزارے پنجهزار سوار و الاپایه گشت و اکثر همراهیان سلیمان شکوه در پنجاره رسیده در سلک ملازمان عالمگیر منسلک گردیدند و خان جهان شایسته خان را که همجا با فواجے دارا شکوه از منصب جاگیر غزل نموده بود بمنصب هفت هزارے هفت هزار سوار دو اسپه سه اسپه و عطاے خلعت خاص و جمدهر مرصع و شمشیر خاصه سرافرازے یافته بخطاب امیر الامرا بلند نامے اندوخت و شصت هزار روپیه نقد و دو کرور دام انعام یافت

ذکر اسیر شدن مراد بخش بحسن تدبیر و تزویر عالمگیر

چون مراد بخش از اقتدار مقهور تقیید دست و از لگد کوب نخوت و غرور کاخ دماغش پست بود با سید فرزندے شاه جهان و الله فریبهاے عالمگیر از خام طمعے در سر داشت که بعد شاهجهان سریر آرائی هندوستان با و خواهد رسید لاجرم از مبادی سنوح عارضه و استماع خبرهاے ناخوش شاه جهانی بے تحقیق حال و اندیشه تأمل از تنگ حوصلگی و کم ظرفی خود سری را کار فرموده لوائے استقلال برافراشت و لقب خود مروج الدین گردانیده بر تخت نشست و اسم سلطنت بر خود بسته سکه و خطبه بنام خود کرد و قلعه بندر سورت را که دران وقت با قطاع همشیره کلانش جهان آرا بیگم که به بیگم صاحب شهرت داشت

مقرر بود فوج خود فرستاده بمستحفظی نمود و احوال و اشیای سرکار او را متصرف گشت و دست تعرض باموال مردم دراز کرده
قصدی پیش گرفت و محمد شریف پسر اسلام خان را که از خانه زادان پادشاهی و متصدی مهمات بندرگذر بود با دیگر متصدیان خانه
شریفه محبوس ساخت و علی نقی دیوان خود را که مخلص او از عمده های روشناس بارگاه سلطنت بود و بموجب امر پدرش
شاه جهان پادشاه بشغل دیوانی و کفایت مهمات سرکار او قیام داشت بے صدور جرمے وقوع ذنبے متهم بنفاق و مظنه عدم
یکجهتی باتمام محض که معاندان او نمودند بدست خویش بیچاره را بقتل رسانید و از سفاهت و نادانے با وجود آنکه عالمگیر برادر
بزرگ او و در قرب جوار با کمال اقتدار کر نسبت با و داشت از فرزانگے و بلند نظرے اصلا تغیر و ضعف نموده بطور شاهزادگی
بود مرتکب این جسارت گشته بعد بے اصل برآمدن خبر مردن پدر هم او ضاع ناپسندیده خود را تغییر نداد و عجب تر آنکه با مید استشفاع در
حضور پدر بعالمگیر پیوست و همراهے او اختیار نموده سے خواست که بوساطت او و حضور پدر عذر اداهاے ناهنجار خود
درخواهد و تدارک کجرویهاے خود نماید و سے دید که مبین برادر او عالمگیر ازین امور چیزے با خود در ظاهر ندارد از غایت
حماقت ترک او ضاع نکوهیده خود نموده تخت و چتر و سائر لوازم سلطنت همچنان با خود داشت و عالمگیر با قتضاے مصلحت
وقت بدارا و ممانعات سے گذرانیدند تا آنکه بعد از جنگ دارا شکوه رقوع سوانحے که مذکور شد چون دید که امر سلطنت و فرمانروائے
بعالمگیر رجوع شده زمام حل و عقد بکف اقتدار او در آمد عرق حسد و حماقت او حرکت نموده اخواے خوش آمد گویان و تحریک
فتنه جویان صفیه سودائے غرور و پندار او گشت و هواے سلطنت در سرش افتاده سر همسرے خاریدن آغاز نهاد و با وجود
قلت خزانه و جمعیت سپاه درصدد تسخیر لشکر شده امرا و برخے ملازمان پادشاهی را بانواع عنایت متمال ساخته بسوے خود
دعوت سے نمود و جمعے از بیخردان با و پیوسته مناصب و خطابها یافتند چون عالمگیر از اکبر آباد نهضت نمود سخت در مخالفت
تعلل و امهال ورزیده عذرها آورد و آخر که همراهے قرار یافت چند روز بعد ازو کوچ نموده همه جا عقب لشکر سے آمده بفاصله
چند کروه دور از اردوے عالمگیر فرود آمده بزعم خود در انتهاز فرصت بود و شروع فتنه برین شد که بعد فتح بعالمگیر پیغام داد
که وعده چنین بود که ملک دولت بالمناصفه تقسیم باید اکنون ایفاے آن باید نمود عالمگیر باستماع این تقریر در تدبیر مقید
کردن او افتاده جواب فرستاد که هنوز جنگ باقے و پادشاه زنده و توجه او بطرف دارا شکوه بافراط محل این گفتگو نیست
بعد و لجمیع البنه انچه وعده است وفا کرده خواهد شد چهار ماه شوال که موضع متهرا آنظرف آب اقامت داشت و از ابتداے
فتح ثانی مراد بخش بحضور عالمگیر نیامده بود و همیشه بطائف الحیل عالمگیر او را سے طلبید آن ابله بآن قسم حرکات و پیغامها مبنی بنهایت
بیخردے و سفاهت کار فرما گشته اول روز مذکور بملازمت برادر بزرگوار او در آمد سوم تهنیت آمد عالمگیر بحسب تقریر دلپذیرها
نموده او را بعد غافل ساختن در نهایت آسانی مقید کرد و بعد از دو پاس شب آن تیره روز را بعهده فدویان دولتخواه خود شیخ
میر پسر دلیر خان را با جمعے همراه داده بقلعه شاهجهان آباد فرستاد روز دوم از وقوع این قضیه که در متهرا مقام بود در حالتیکه
کجاوه از همراهے سلیمان شکوه تخلف ورزیده بزمین بوس سده عالمگیرے فائز گشت و بعنایت خلعت خاص و شمشیر مرصع
و فیل با ماده شرف اختصاص یافت و کیرت سنگه ولد راجه امر سنگه را متهورا براهیم خان خلف علیمردان خان که بامراد بخش
ساخته بود دابستان بوس رسیده و با دیگر امرا و رفقاے مراد بخش بعنایت خلاع و جواهر سرافرازے یافتند و از انجا ششم ماه
کوچ نموده پنج کوچ متواتر نموده و درین روزها پسران امیر الامرا شایسته خان ابوالطالب و ابوالفتح و بزرگ امید مناصب شایسته
و دیگر امرا هم سرفرازے یافتند چهاردهم بحضور آباد متصل شاهجهان آباد رسیده شنیدند که دارا شکوه در تهیه افزایش شوکت

وسامان آینده ضمن زر و مال استعفان داده و در هنگام اقامت سهرند خانه راجه لودر مل که متصدی انتظام آن جگه بود و هنگام استماع خبر وصول آن برگشته بخت از پیشبینی بی سرانجامی او گذاشته به لکهی جنگل رفته نشست ضبط نموده بتفحص تمام و ترتیب لک سوپیه از مال او که در بعض موانع مدفون بود برآورده متصرف شده و از انجا عازم لاهور گشته چون بکنار ستلج رسید کشتیها را فراهم آورده بعد عبور برخی را شکست و پاره غرق نمود و داؤد خان را که از سرداران عمدهٔ او بود با برخی از لشکر و گذر نشنان که گذر متعارف و مقرر آنست گذاشت که شاید درین برسات سد عسکر عالمگیر از عبور دریای ستلج تواند بود و خود تا بریسات در لاهور که از خزاین پادشاهی و احوال خودش یک کرور روپیه نقد باتو پخانه و توپخانه و جمیع کارخانجات و اسباب تجمل و اعداد سر و پیکار در انجا مهیا و موجود است با صلاح حال خود پرداخته لشکر و حشر تواند آراست نبا بریں عالمگیر را تدبیر براندختن او از پیش و پیش نهاد همت گشته خواست که خود هم در عقب افواجی که بمهم او مامور بودند نهضت نماید اگرچه بنا بر کثرت گل و لای برشکال آئین سیر و راندو یان دولتخواه مقرون بصلاح ندیده مانع بودند اما عالمگیر بلتماسات ملازمان نشنیده بر ارای خود عمل نمود لیکن چون ساعت جلوس بر سریر سریر سلطنت بحسب تجویز ارباب تنجیم غره ذی قعده مقرر بود و فرصت خپدان نبود که این جشن بقانون معمول و دومان گورکانی بعمل تواند آمد لهذا مقرر نمود که داخل قلعه شاه جهان آباد نگشته در باغ اعزآباد چند روز اقامت ورزیده در ساعت مذکور جلوس نماید و از مراتب جشن و نشاط و لوازم این بزم انبساط انچه سعت وقت و فرصت اقتضا کند بهمان اکتفا نموده بسرزمین متوجه تقصد گردد و بعد انفراغ از امور عطیمه که در پیش داشت کرهٔ ثانیه جشن جلوس لضابطه که شایان آن سلطنت تواند بود بعمل آورد بنابر علی هذا شانزدهم شوال از خضرآباد کوچیده در باغ شندر باڑے که مسافت یک کروه از شاه جهان آباد بطرف لاهور واقعست منزل نمود و نوزدهم از باغ سندر باڑے کوچ کرده در باغ اعزآباد فرو نزول ارزانی داشت و خواست قبل از حرکت خود که ده روز دیگر باید فوجے از خود و اقبال در پے فوج سابق فرستد تا باتفاق کنارهٔ ستلج رسیده رحل اقامت افگنند و تا وصول پادشاه تبدیر و سرانجام عبور از آب مذکور پردازند بنابران عمدة الملک خلیل الله خان میر بخشے را بعطاے خلعت خاص و فیل و شمشیر نوازش فرموده رخصت نمود و میر خان و روح الله خان پسران او بمرحمت خلعت و اسپ با ساز طلا و علم نوازش یافته با پدر خود رخصت یافتند و هم درین اثنا بعرض رسید که سلیمان شکوه با جمعے از همراهیان ازان طرف گنگا عازم حضور پدر خود است برای امتناع او از عبور آب گنگا در اطراف هر دوار عمدهٔ امرای عالیمقدار شالیسته خان امیر الامرا را با فوجے از عساکر حضور مرخص کرده و خود تا رسیدن تاریخ جلوس در باغ اعزآباد مقامات فرزنید و درین عرصه اکثر امرا العنایات خدمات و اضافه و اعتلاے مناصب و درجات کامیاب شدند ❊

جلوس عالمگیر بار اول بر تخت سلطنت بنا بر رعایت ساعت

سوز جمعه غره ذی قعده سال هزار و شصت و هشت هجری در عمارت دلپذیر اعزآباد بفرمان واجب الاذعان عالم پناه سلطنت لباس طراز انبساط گسترده جشنی والا و مجلسی دلکشا ترتیب داده ابواب عیش و سور و طرب و سرور بر روے عالمیان گشاند و بعد انقضاے پانزده گهڑے و بست و دو پل از روز مذکور مطابق شش ساعت و نهه دقیقه و ده ثانیه نجومے محمد اورنگ زیب عالمگیر تیاید رب قدیر بر سریر فرمان دهی و تخت شاهنشهی جلوس اجلال نمود و فرحت افزای اورنگ و سرافرازی سریر اکلیل و دیهیم گردید و صدائے نقاره شادیانه دولت آسمانی طرب ترانه از چپ راست برخاست و آهنگ نغمه تهنیت گلبانگ ترانه دعا از خواص و عوام بلا زوال عظمت باد من گوش منتظران این مژده گوهر آسود نمود و امراے نامدار و نویسندگان ارادت شعار بتسلیمات تهنیت تارک آراے عبودیت گشته در خور مرتبه منزلت و ان

محفل دولت براطراف سریر گیتی خدیو عالمگیر صف کشیدند و از نثار طبق طبق زر و سیم که بر سر و افسر صاحب و بهیم ریخته آمد دامن دامن گلهای مراد و گوهر امید چیدند از خلعت خانه جود و افضال پادشاهی جامهای رنگارنگ و خلعتهای گوناگون و ملگرده مردم بار زیب قامت افتخار گشت و خازن مکرمت و احسان ناقتاهی دست بخشش کشوده دامن آرزوی کامجویان مالا مال نقد مراد کرد سخن سنجان نادره کار و شعرای بلاغت شعار تواریخ بدیعه برای این جلوس بهر سانیده اند از انجمله آیه کریمه اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم در کمال ندرت و غرابت است که سید عبد الرشید تتوی یافته امّا لوازم این جشن نوعیکه باید بنا بر تعاقب مخالف و انتظام سلطنت و پرداختن از اغیار مثل شجاع و دارا شکوه چنانچه گزارش یافت مختصر قرار داده اکثر مراتب و رسومیکه لازمه چنین سریر آرائیست بجلوس ثانی حواله نمود و خطبه و سکه و تعین لقب تیز بهمان جلوس معوض شد شاهزاده محمد اعظم که تا حال منصب پنجاه و شش هزاری چار هزار سوار و عنایت علم و نقاره و توغان و طوغ و اقتاب گیر و دهکد گی الماس گران بها و ده سر اسپ بلندی یافت و دیگر امراء هم بقدر حاجت و اقتضای وقت بعنایت خلعت و انعامات سور و مراحم خسروانه گشتند و روز دوم حسب الحکم پیش خانه بطرف پنجاب برآمده سراپردهٔ دولت برافراشته شد و فوجے دیگر برای مزاحمت سلیمان شکوه بسرکردگی شیخمیر بادیر خان و صف شکن خان و دیگران چهارم ذی قعده روانه شدند و هفتم ذی قعده خود متوجه همت پنجاب شد چون نسبت بشاه راه طرف بین آن گل لالے کرنان میدانند بنابران یازدهم کرانواحے کرنال کوچ شد بسمت اندرے منحرف شده متوجه روپڑ گردید و بعد از سے سه مرحله عرضه داشت بهادر خان متضمن بر عبور او از دریاے ستلج بجستی و چالاکے قبل از رسیدن خلیل الله خان و لشکر همراهش و غالب آمدن بر شفقان دارا شکوه رسید و فراریان همه باهم جمع گشته در سلطان پور اقامت کردند و حقیقت حال بدارا شکوه نوشتند و خلیل الله خان این خبر شنیده ایلغار کرده به بهادر خان ملحق شد و سلیمان شکوه در این احیان بانواع بلایا و ادبار گرفتار گردیده آخر الامر به کمال ناکامے مرتبه دوم بسری نگر رفته در پناه زمینداران آنجا آرمید بقیهٔ احوال او بعد ازین گزارش خواهد یافت و دارا شکوه در نهم شوال بلاهور رسیده چهاردهم داخل شهر شده هفدهم بقلعه نقل کرد و هنگام فرار از اکبر آباد بسید عرب خان که از قبل او صوبه دار لاهور بود نوشته بود که سر انجام لشکر و سامان و لوازم توپخانه چنان که تواند بکوشد و خود نیز باطراف و اکناف استمالت نامهاے ملاطفت آمیز مبنی بر مواعید الطاف و احسان فرستاده سپاه آن مرز بوم را از هر قوم ترغیب نوکرے کرده و امراے تعیناتی و زمینداران را نیز بانواع عواطف امیدوار ساخته طلبیده و زر وافر که در انجا داشت بانعام و اعطا تالیف قلوب مردم پرداخت بنا برین در عرصهٔ اندک مدت بیست هزار سوار فراهم شد و از امراے پادشاهی نیز جمعے بر سر او گرد آمدند و راجه راجروپ زمیندار جمعون که حسب الطلب شاهجهان به کمک او مے آمد خنجر خان فوجدار هیره و خوشاب هم با رابچه متفق گشته رفیق و شریک او گردیدند و دارا شکوه در لاهور بوده مخفی خطوط استمالت بنامهاے پادشاهی و راجپوتان اجمیر نوشته دعوت بر فاقت خود مے نمود و بعد وصول بلاهور چار پنجهزار سوار به کمک مستحفظان سابق و حفاظت گذرهاے ستلج فرستاد و بعد استماع توجه عالمگیر بصوب پنجاب تیاز گے جمعے دیگر را با سید عرب خان و مصاحب بیگ و دیگر نوکران خود بسمت گذر روپڑ فرستاده جا بجا در کنار آن آب لشکر ها متعین کرده بود اما چنانچه گذارش یافت که بهادر خان دلیرے نموده از معبر لون گذشت و مستحفظان دارا شکوه گریخته در سلطان پور فراهم آمده صورت حال باد نگاشتند دارا شکوه داؤد خان را که برای گرفتن فوج دیگر پیشتر رفته بود فوجے داده بجراست و ضبط معابر دریاے بیاه رخصت کرد و فوجهاے

متعاقب نیز با او یک جا شدند و معبر بیاه را ضبط نموده مستعد مزاحمت ایستادند و از ابتدا سعی فرار با شجاع که شکست خورده بهبیش عناد و دل آزرده کین و افساد او بود و خبر اختلال حال خود کرده بنا بر ضرورت و صلاح وقت در مصادقت و مصالحه زد و همان دوستی و التیام در میان آورده مکاتیب پر نیش اسالیب مشعر بالمهار مواخات و موالات نوشته بود و او را مرغیب و دلالت حرکت از بنگاله و تکلیف لشکر کشی با عالمگیر نموده باهم معهود گشته بود که چون خود در پنجاب تهیه اسباب نموده شورش نماید شجاع نیز لوای عزیمت بطرف اله آباد افراخته و با هم عهود و مؤکد بایمان در میان آورده بودند که بعد حصول مرام ملک و مال باهم مساوات قسمت نمایند و عالمگیر نیز بعد فتح تالیف قلب شجاع نموده صوبه بهار و پٹنه را باو داده فرمان سند بمهر شاه جهان بنام او فرستاده بود و شجاع هم در ظاهر دم دوستی و مواخات با عالمگیر زده مراسم اتحاد تقدیم میرسانید اما چون خبر نهضت عالمگیر بطرف پنجاب و ملتان به تعاقب دارا شکوه شنیده باز جدا خود دیرون گذاشته داعیهٔ تسلط بالفرادا در سر نو پیش نهاد خاطر ساخت و ذکر پیش آید اما دارا شکوه که ضرب دست عالمگیر با وجود کمال اقتدار و اجماع امرای کبار و فوج و توپخانه بسیار خورده صولت و بطش جیوش قاهره اش در دل او جا گرفته بود اگرچه بظاهر در سرانجام اسباب پیکار اشتغال داشت در باطن مرکوز خاطرش داعیهٔ فرار و رفتن بسجانب ملتان و قندهار بود و به تهیه اسباب این عزیمت گشتیها و بار بردار و غیر آن جمع مے نمود و در فقا تفرس این معنی نموده در یافت که غرضش ثبات ندارد بدین سبب ترک امیدازا وضاع او نموده آهنگ جدائی کردند چنانچه راجه راج روپ بهانه سرانجام اسباب رخصت وطن گرفته رفت بعد چندے پسرش که پیش دارا شکوه بود نیز گریخت و بیست و پنجم ذی قعده رایات عالم گیر منزل آب ستلج افگند و راجه جسونت که از زمین بدا شکست خورده گریخته بود بالتماس ایرای حضور بعفو تقصیرات او شده درین منزل شرف کورنش دریافت و بعرحمت خلعت خاص و یک زنجیر فیل مرین مجلل رفعت و ساز نقره با ده فیل و شش سر صرع گران بها نوازش یافت درین منزل از عرضداشت خلیل الله خان بوضوح پیوست که افواج دارا شکوه که بر سر معبر بیاه فرا هم آمده داؤد خان با دیگر سرداران دارا شکوه از لاهور آمده بآن سیتوسپهر شکوه نیز با لشکر دیگر و توپخانه تازه با ایشان ملحق شده و دارا شکوه خود هم عزم برگذران از لاهور کرده عنقریب باتها خواهد پیوست عالمگیر بعد اطلاع راجه جے سنگه و دلیر خان را با فوجے از دلاوران بکمک خلیل الله خان رخصت فرمود و روز دیگر صف شکن خان میر آتش را با توپخانه ضمیمه آنها نموده بیست و نهم ذی قعده که راجه جے سنگه و دلیر خان به خلیل الله خان ملحق شدند بعد روزے چند بتحقیق پیوست که دارا شکوه داعیهٔ پیکار یعزم فرار مبدل ساخت و سپهر شکوه را بتعجیل تمام برگردانیده بیست و نهم ماه مذکور از لاهور رخت ادبار بسمت ملتان روان شد و داؤد خان را مامور نمود که کشتی ها را سوخته بعد از قرب وصول جنود منصور برخاسته باو پیوندد و این مقدمه را بحضور معروض داشته طاهر خان باهمراهان برجناح استعجال دویده ششم ذی الحجه بلاهور رسیده بضبط شهر پرداخت و راجه راج روپ زمیندار جموں نزد جے سنگه بر لب دریاے بیاه رسیده بخلیل الله خان برخورد و بوساطت آنها عازم حضور گردید و عالمگیر راجه جسونت را بانشاه جهان آباد رخصت نموده تا معاودت خود باقامت آنجا مامور فرمود و بشاهزاده معظم نگاشت که الحال معظم خان را که بمصلحت مقید نبود از حبس برآورده تلافی آن بکمال دلجوئی بانماید و در انعام نقود و افره و انواع اجناس و امتعه و احترام و تکریم داشت او دقیقه فروگذاشت نماید و پنجم ذی الحجه از آب عبور نموده بمصلحت دران دید که خود با اسباب سبک دارا شکوه را تعاقب نماید و بعد تجمع معاودت نموده بانتظام مهام سلطنت پردازد بنابرین در منزل اهیت بشاهزاده محمد اعظم را با زیاده از لشکر و توپخانه بزرگ کار تعاقب بلاهور رخصت نموده با اسباب خفیف سرور و خلاصه لشکر بیست و پنجم ماه مذکور ایلغار نمود و راجه جے سنگه چون مدتے از خانه خود دور و در مشاق سفر بود در رخصت وطن یافت

درین اثنا شنیدند که دارا شکوه در ملتان هم اقامت متوانسته بسمت بکهر رفت و سلک جمعیتش بیشتر از پیشتر از هم گسیخته غیاریان که بزحمت بسیار و پای مردی فراوان خود را باسمنی رسانند کاری دیگر نمی تواند ساخت لاجرم در قلع منازل موقوف نموده منازل کوتاه مقرر کرده فرمان دادکه صف شکن خان در پی او شتافته از ممالک محروسه رهگرای آورد چهارم محرم فرمان بصف شکن خان رسید او هم آن روز تعاقب شتافت و عالمگیر بسهولت سه منازل نموده تا ظاهر ملتان بیامد نیاسود و محمد باقر میر سامان بقوجداری بهکر و خطاب باقرخان و مع اصل و اضافه بمنصب هزاری سوار نوازش یافت هفتم محرم کنار آب راوی دوسکروهی ملتان خلیل الله خان و بهادر خان و غیره ملازمان ادراک دولت حضور نمودند و سید عرب خان که نوکر عمده دارا شکوه بود از همراهی او تخلف ورزیده و شیخ موسی گیلانی که نیز از طرف دارا شکوه بحکومت ملتان قیام داشت و سید مسعود بارهه باستلام سده پادشاهی چهره افروخت و بعنایت خلاع و مناصب مشمول مراحم شدند هر چند صف شکن خان تعاقب ما مور بود بنا بر مزید احتیاط یکعده رفقای صاحب تدبیر شیخ میر بسرکردگی همین کار ما مور شدند تا اگر حاجت بجنگ هم شود تدارکش آسان باشد و شنهم محرم بعطای خنجر با علاقه مروارید و انعام یک لک روپیه نوازش یافته مرخص شدند و روز دیگر بزیارت مزار شیخ بهاء الدین قدس سره داخل شهر ملتان گشته فیض اندوز زیارت مزار آن بزرگوار گردیده یکهزار روپیه بشیخ بهاء الدین صاحب سجاده که از اولاد آن بزرگ بود و هزار روپیه بخدمه و مجاوران ان مقام لازم الاحترام انعام فرمود و بهنگام ذهاب و ایاب از زرافشانی دست جود شاهی خلقی را نقدمرا دمند امن آرزو آرزو افتاد و همه زین ایام شاه نوازخان صفوی که از اعاظم امراء پدر زن سپهر دو شاهزاده یعنی محمد اورنگ زیب مراد بخش بود عالمگیر بنابر مصلحت وقت و عدم اعتماد بر او در قلعه بریا پنور محبوس نموده عازم اکبر آباد از دکن شده بود مورد الطاف وافر جبس گردیده بود بار سال خلعت خاص و باصل و اضافه شش هزاری شش هزار سوار دو اسپه و سه اسپه نوازش یافته بصوبه داری گجرات مامور

ذکر معاودت عالمگیر از ملتان بشاهجهان آباد و بنا بر فتنه شجاع و برخی از سوانح آن زمان

باآن که عالمگیر بمقتضای تدبیر باشجاع رنگ آشتی رحمه برای تسکین فتنه او صوبه بهار علاوه بنگاله در اقطاع او داده بود فرمان بمهر شاه جهان فرستاده بود و شجاع نیز شکر گزاریها بجا آورده در ظاهر دم دوستی میزد اما تحریک دارا شکوه و تطمیع سلطنت کل هندوستان عالمگیر را در تعاقب دارا شکوه دور از مرکز سلطنت و شاهجهان بادشاه را محبوس دیده عازم تسخیر اکبر آباد و اعانت پدر و برادر مغلوب خود دارا شکوه گردید چون این خبر بسمع عالمگیر رسید دوازدهم محرم الحرام رایات ظفر آیات از ملتان برافراشته بیست و چهارم محرم در ظاهر لاهور رسیده امر کرد که اردو داخل شهر نگشته الهالی آن بیرون بیرون راه بپایند و متصل باغ فیض بخش که بطرف دهلی واقعست منزلگاه کرد و روز دیگر تاریخ بیست و پنجم شاهزاده محمد اعظم بقدمبوس پدر مستسعد گشت و عالمگیر سوار شده فیل از عین شهر بسبیل عبور مرور نمود و لحه سواره توقف نموده قلعه را بنظر احتیاط ملاحظه کرده از انجا عطف عنان نموده در اثنای راه بمسجد وزیر خان فرود آمده نماز ظهر با جماعت گزارده و وقت عصر در باغ فیض بخش منزل نمود و صوبه دار سرهند بخلیل الله خان داده سلیخ محرم بصوب شاهجهان آباد نهضت فرمود و قباد خان بصوبه داری ملتان متعین گشت و برد ریای ستلج رسیده معظم خان را که از قید رهائی یافته در قلعه دولت آباد میگذرانیدند بصوبه داری برهان پور خاندیس مباهی گردانیدند بعد سه منازل بیست و سوم صفر باغ اعزآباد ظل شاهجهانی مخیم جاه و جلال شد و راجه جسونت و سیادت خان صوبه دار شاه جهان آباد مع دیگر ملازمان عتبه سلطنت کامیاب کورنش

گزیده نمود و اوجهان که در نواحی بهکر از دارا شکوه جدا شده از راه جیسلمیر بحصار فیروز که وطن اوست رفته بود بعنایت ارسال خلعت نوازش یافت چون سلطان شجاع چنانچه ارقام یافت صوبه بهار هم یافت از اکبر نگر که دار الملک اودیه بتنه آمده از انجا بهین گمان که عالمگیر بهر افواج دور افتاده شاید بچستی و چالاکی کارے تواند نمود بعد اندک توقفے در پتنه با لشکر پاے آن حدود تو نچانه و نوازده عظیم بنگاله او اواسط صفر که عالمگیر بطرف پنجاب بود انتهاز فرصت نموده بسمت الهآباد نهضت نمود چون بنواحے رهتاس رسید رام سنگه نوکر دارا شکوه که از جانب او بحراست آن حصن رفعت اساس قیام داشت وبا پاے آقاے خود که بعد فرار از اکبر آباد باو و دیگر قلعه داران بسمت الهآباد نوشته بود که قلاع آن نواحے بشجاع و بندرفته باو پیوست و قلعه را سپرد همچنین سید عبد الجلیل بارهه هم که از طرف دارا شکوه حارس قلعه چنار گڈه بود قلعه مذکور بلا زمان او سپرد در خلال این احوال سید قاسم قلعه دار الهآباد باوے نوشت که من هم مامور م اگر خود باین صوب آئید قلعه را تسلیم نمایم سنوح این مقدمات نیز باعث دلیرے شجاع گشته قدم جرأت پیش نهاد و عالمگیر باستماع این احوال مے خواست که بحسن تقریر کفایت این مهم نماید و خطوط متضمن مواخات و منع معادات مکرر نوشت امّا بمقتضاے هوسیاره دیده خاندوران باعساکر کمکے الهآباد تاب مقاومت او نیاورد و چندے از امراء دنوجے از سواکب نصرت پیرا از دنبال شاهزاده سلطان محمد بایدفرستاد تا شجاع بوده حقیقت حال او بعرض رسانیده باشند بایشان فرمان لازم الاذعان بلطف اے نفاذ پیوست که شاهزاده نظم مهام اکبر آباد بامیر الامرا شائسته خان گذاشته با توپخانه و لشکر اکبر آباد هفتم ربیع الاول لوائے نهضت بطرف الهآباد برافراز د و حکم نوشت که چون شجاع بآله آباد نزدیک شود و خاندوران دست از محاصرهٔ قلعه برداشته بجنود شاهزاده پیوندد در چهارم ربیع الاول عالمگیر از باغ اعز آباد بارادهٔ دخول شاهجهان آباد حرکت نمود و دیگر و فر سیار آخر روز داخل شهر گشته دو نیم گهڑی روز مانده داخل قلعه شهر مذکور گردید و داؤد خان قریشے صاحب داؤد نگر که در وطن خود حصار آمده خلعت و عنایت با و رفته بود دراین ایام رسیده روز مرقوم بعطاے خلعت و شمشیر با ساز مینا کار و منصب چهار هزارے سه هزار سوار کامیاب عنایت شد و درین هنگام میر لیع گیتی مطاع بنام زبدهٔ امراے عظام معظم خان صادر گردید که نظم مهمات خاندیس به نیابت خود بهکی از کمکیان صوبه مذکور که مناسب داند مفوض داشته برخے از تابینان خود آنجا بگذارد و بر جناح استعجال روانه بینگاه حضور شود ❊

ذکر تهیهٔ نهضت عالمگیر بارایات ظفر شعاع بقصد فرونشانیدن غبار آشوب شجاع

چون به ثبوت پیوست که سلطان شجاع باوجود استماع معاودت عالمگیر از بنگاله و وصول بشاهجهان آباد از اندیشهٔ تسلطت برنگشته بکام جبارت بحدود بنارس نزدیک رسیده قصد الهآباد دارد ناچار بران قرار گرفت که عالمگیر از بنجا نهضت نموده بسمت شکارگاه سورون توجه فرماید و بعد بتحقیق حال شجاع اگر از بنارس به پتنه برگردد شاهزاده محمد را با لشکر منقلا برگردانیده خود نیز معاودت کند لاآهنگ جنگ او نموده تبدارک پردازد و هفتدهم ربیع الاول باین اراده داخل خیمه گردید و خبر دارے مراد بخش که در شاه جهان آباد محبوس بود بدستور سابق بامیر خان مفوض ماند و سوم ربیع الثانے در نواحے قصبهٔ سورون رسیده خطے متضمن نصائح بلیغ و منع از ارتکاب حرب نگاشته بشجاع فرستاد چون بورود اخبار متواتره متیقن شد که شجاع از ارادهٔ خود باز نے آید پنجماه مذکور از سورون لوائے مدافعه او برافراخته شاهزاده محمد سلطان حکم نوشت که در جنگ تعجیل نکرده انتظار وصول موکب پادشاهے نماید و بعد از طے دو سه مرحله بوضوح انجامید که شجاع بآله آباد رسیده و سید قاسم

قلعه حواله او نموده با او شریک گردید و شجاع از بنارس سه لک روپیه از اهل آنجا بجبر و عنف گرفته خدای داند اتباع و وسائط چاگرفته باشند و فوجی را تعاقب جونپور فرستاد و مکرم خان صفدر تاب نیاورده بعد اندختن چند توپ از قلعه برآمده با لشکر شجاع پیوست و هفتم ربیع الثانی که شجاع باله آباد رسید سید قاسم بارهه از قلعه برآمده با او ملاقی شد و شجاع بتصرف او واگذاشت سید قاسم تاج الدین نام سیدی را از اقوام خود به نیابت خویش در قلعه گذاشته با جمعی که داشت ضمیمه لشکرش شد و شجاع بعد نه روز از آب گذشته قدم عبارت پیش گذاشت و بتاریخ هفدهم که شجاع بقصبه کجوه رسید و بفاصله چار کروه از لشکر شاهزاده محمد سلطان معسکر نموده توپخانه در برابر خود چیده عزم صف آرائی داشت عالمگیر نیز منزل بمنزل لشکر بکوچهای متواتر در ظاهر قصبه کوڑه وارد گشته منزل گزید و زبده امرای عظام معظم خان که حسب الحکم از خاندیس عازم گشته بود در این تاریخ بموکب عالمگیر پیوسته بقطعات خلعت خاص بانادری سرافرازی یافت و روز دیگر ان منزل اقامت گزیده تقسیم افواج و ترتیب توابع و لوازم رزم و پیکار پرداخت و دران روز شاهزاده محمد سلطان الیغار خنجر خاصه با علاقه مروارید و یکصد اسپ ایران جمله ده اس عربی و عراقی بمعظم خان بقطعه کجوه رسید و بفاصله چار کروه مروارید و یک صد اسپ از انجا بنج اس عربی و عراقی بکی بازین دساز طلا و برسخ از ملازمان عتبه سلطنت مورد الطاف و عنایت گردیدند روز یکشنبه نوزدهم ربیع الثانی عزم رزم مصمم گشته فرمان عالمگیر بها در شد که توپخانه برق نشان را پیش پرده در برابر فوج غنیم صاعقه بار و آتش فشان گردانند بعد صدور این امر دریای لشکر بجوش آمد و نهنگان شیر افگن بدن بحجبه و خوشن آراسته فوج فوج مانند موج از پے هم برخاستند و صفوف قتال آراسته گشت هراول برایت اقتدار شاهزاده سلطان محمد شوکت یافت و ذوالفقار خان با توپخانه و اکثر برق اندازان و جمعی از دلیران و ثابت قدمان معرکه معین توپخانه شدند و راجه جسونت سنگه راٹهور را با سپاه و راجپوتان او در برانغار حکم صف آرائی شد و معین داس راٹهور و محمد حسین و میر عزیز بدخشی و بلدے چهان و رام سنگه و سهرام راٹهور ضمیمه فوج او گردیدند و اسلام خان و غیره امرا بهراولے این فوج مقرر شد و سردارے جرانغار نامزد شاهزاده محمد اعظم گشته سپاه انیطرف خاندوران و راجه رای سنگه سیسودهیه و میرزا خان دبیر و رام دیو سسل سنگه سیسودهیه و راجه چترمن جادون و سید شمس الدین بارهه و جمعے دیگر از منصبداران مقرر شدند و کنور رام سنگه کچهواهه پسر راجه جے سنگه سرانجام و امرا و سنگه چندراوت و جگت سنگه هاڈا و علی قلی خان و دیگر راجه ها و منصبداران بهراولے این فوج مامور شده میسر دسته گلیمی بحرات و کوشش بهادر خان تفویض یافته اکثر افاغنه جلادت نشان و دیگر امرائے شهامت منش متعین آن فوج گردیدند و در دست راست قول خاص داؤد خان با جمعے از دلیران عرصه نبرد مثل راجه اندرمن و راجه دیبی سنگه نبیله و یکه تاز خان و سادات خان و سید شجاعت خان و دیگر بندگان مخلص قرار یافته فوج طرح متعین گشت و راجه سجان سنگه با سید فیروز خان و هنر بر خان و غیره سادات و دیگر امرا و فدویان در دست چپ فوج طرح مقرر شد و چترها آسا از اوج قول سایه سعادت برفرق فدویان افگنده و قلب لشکر بفر و شوکت پادشاهی قوت گرفت و جمعے از بنده های اخلاص منش جان فشان مثل عابد خان و اسد خان بخشی دوم و امثال ایشان رکاب یاب ملازمت رکاب گردانیده شاهزاده سعادت توام محمد اعظم را بدستور معارک سابقه همراه خود در حوضه فیل خاصه نشانید و عده امرائے عظام معظم خان را با جمعے قلیل که درین الیغار رسیده بود در حوضه فیل خاصه جا داده حکم فرمود که فیل سوارے او در جنب فیل سوارے خاص باشد و بین و یسار قول خاص که دو بازوے نصرت و ظفر تواند بود فوج دیگر قرار یافته سردارے میمنه بجوهر شهامت و کارفرمائے محمد امین خان میر بخشی مقرر گردید و ریاست میسره ببسالت و جانفشانی

مرتضی خان تفویض یافت و عبد الله خان و جمعی دیگر از دیران کار طلب و قراولی توسن عداوت برانگیخته و چند دلی بجواس خان و اخلاص خان و دیگر سلدران و گروهی از اعیان خود فرستاد و خیلان شبگی با انواع اسلحه برق آراسته برق افگنان توپ و زنبورک و تفنگچیان موشگاف شعله خویش پشت آنها جا گرفته و در سر صفوف چندے از انها تعیین شدند القصه نود و نه زار سوار مکمل مسلح آراسته که کم و بیش در هر رات سلاحین مقتدر خراسم آمده باشد آماده نبرد و پیکار گردید و وارد وجائے که بود حسب الحکم همانجا ماند و شجاع نیز به ترتیب و تسویهٔ افواج خود پرداخته خود با اله وردی خان و عبد الرحمن بن نظر محمد خان در تول قرار گرفت و بلند اختر پسر خرد خود را با سید قاسم بارهه قلعه دار اله آباد و سید عالم و سنجر و سیف الله پسران اله وردی خان را با فوج خان مذکور و قشونے دیگر از مردم کارے سر اول کرد و شیخ ولی فرستاد با جمعے سر اول او کرد و بهرام خان صفوے را با سید راجے و چندے دیگر از سرداران و گروهے انبوه در جرانغار مقرر نمود و شیخ ظریف را با فوج طرح ساخته اسفندیار معمورے را در اتش مقرر داشت و اهتمام توپخانه بالو المعالے میر آتش گذاشته میر علاء الدوله دیوان خود را با جمعے بچند اولے و سید قلی اوزنگ را با جمعے بقراولے گماشت عالمگیر بعد تسویه صفوف چهار گهڑے روز برآمده روبه سپاه شجاع آورد و لشکر جرار چون دریاے زخار جنبیده موج زن شد و در کمال آرام و آهستگی بنوعیکه ترتیب صفوف و تسویه افواج برهم نخورد مسافتے که تا لشکرگاه غنیم بود بکام جرات پیموده ربعے از روز باقے مانده بفاصله نیم کروه از سپاه شجاع در سرزمینی که توپخانه پادشاهے را نصب کرده قراولان موکب اقبال میدان جنگ در انجا دیده بودند برابر اعدا صف آرا گردید شجاع آن روز قدم عبارت از جائے که بود پیش نگذاشته برسر انرا توپخانه را با سید عالم بارهه و سید مرتضی و شیخ ظریف فوجے و سید راجے از لشکرگاه پیش فرستاد که آمده در برابر جنود عالمگیر بتوپ و تفنگ آتش جنگ برافروزند لاجرم عالمگیر کار فرمایان توپخانه اش نیز شعله افروز پیکار گشته از دهاے آتش فشان بان و نهنگ خون آشام توپ و تفنگ را سر بجان مخالفان دادند و تا شام از طرفین هنگامهٔ جدال گرم بود چون شب در رسید و ظلمت لیل پرده فروهشت شجاع توپخانه خود را با فوجے که همراه او کرده بود پس طلبیده سپاه خود را جمع نمود چون سر زمینی که توپخانه شجاع پیش آمده بود در مکانے مرتفع بود و بر عسکر عالمگیر اشراف داشت معظم خان باقتضاے اصابت رای کامل توپ از توپخانه پادشاهے بر دره سر زمین مذکور و بالشکر شجاع نصب نمود و عالمگیر فرمان داد که جمیع عساکر ظفر قرین بهمان ترتیب و آئین که صف بسته ایستاده بود نماز اسپان فرود آمده باجوشن و سلاح شب را پاس دارند و سرداران فیروزے نشان هریک در پیش فوج خود مورچال بسته از هذر و کید اعدا غافل نباشند و بموجب امر معظم خان تا پاسے از شب بر اطراف لشکر گشته باهتمام مورچال ها و تاکید مراتب خبردارے و کشک قیام داشت و آن شب حسب الحکم مبارزان سلاح از بر بیفگنده زین از پشت اسپان برنداشتند و عالمگیر بعد فراغ از مراسم حزم و احتیاط از فیل فرود آمده بدو توپخانه مختصرے که در نبرد گاه برائے او برافراشته بودند نزول نموده بعد ادائے نماز مغرب و عشا و طلب نصرت و فیروزے از خالق مایشاء بخفت بیدار بر بستر استراحت تکیه فرمود در اواخر این شب ساعقهٔ عظمی شورش افزا الظهور پیوست و اختلال کلے در انتظام افواج روے داده بیدلان قابو پیشه را پاے قرار و ثبات لغزیده راه فرار گشاده گشت و عنان استقلال و اصطبار از دست رفت اما مخلصان غیرت سند شجاعت کیش دامن اندیشه پاے ثبات و قرار افشرده از جا نرفتند و تزلزلے در اساس اخلاص شان راه نیافت سنفو واقعهٔ آنکه راجه جسونت سنگه ضلالت کیش بے عار و ننگ با وجود عفو تقصیرات کش که عالمگیر نموده لعنایات وافره او را

او را اختصاص داده بود در ظاهر سر بر خط بندگی نهاده اظهار دولتخواهی مینمود و بدینجهت دزین کوشش برادر عمدا در نموده شرف همراهی سردار بر افراخته بود چون طبیعت فتنه سرشت از جبلت مردانه ای بهره نداشت بفکر فتنه پردازی از معرکه کارزار آخر همین شیفه را نموده شب شنبه شانزدهم شجاع فرستاده از عهده عذر خواهی برآمد و او را آگاه گردانیده خود با تمام لشکر و سپاه و دیگر راجپوتان که همراه او متعین شده بودند مثل میس دیس و رام سنگه و سرام راهور و دلیر سے چوہان و جمعے دیگر از سنت عقیدتان که با بغواے آن غول جهول رو گردان شدند غان اقتدار بصحرا ے ادبار تافت و نخست باردوے شاهزاده محمد سلطان که بر سر راه او بود گذشت مردمانش دست جسارت بغارت کشودند و هر چه تواانستند تاراج نمودند و چون بعسکر عالمگیر رسید دست اندازیهاے عظیم نمود و بهر جا سیگذشت هر چه و هر کس بر سر راه می آمد دست خوش تاراج و پایمال تطاول راجپوتان می گشت ازینجهت انقلابے عظیم در اردو راه یافته مردم بهم برآمدند خبرهاے موحش لشکر آشوب شائع شد و مفسدان اردو سر بفساد برداشته دست جرأت بتجرانه دکانها نجات یا دشناسے و امتعهٔ و اموال امرا و منصبدار و سپاهے دراز کرده سر بغارت گرے بر افراشتند و نزدیک بصبح این خبر وحشت اثر بلشکر ظفر اثر رسیده باعث اضطراب و برهم خوردگے لشکر و سپاهیان گردید و بسیارے از مردم پست فطرت کم حوصله و اعادی لشکر و سپاه بسبب این خبر گرے بنگاه بدمال اضطراب و سراسیمگی بعسکر شتافتند و باین تقریب روز از عرصهٔ کارزار برتافتند و جمعے از سفله نهادان کوته اندیش بخیالات باطله احتمال غلبه مخالف داده شبانه شب بلشکر شجاع پیوستند و گروهے از بندیان سلامت طلب پای جرأت پس کشیده از همراهے باز ماندند و گوشه عافیت را غنیمت شمردند چون این خبر بعالمگیر رسید از فرط شجاعت دو قدم اصلا بوقوع این سانحه از جا نرفته تزلزلے در بناے استقلال او راه نیافت و از سراپردهٔ اقبال بیرون خرامیده بر تخت روان سوار شده و بخواص امرا و ملازمان حاضر خطاب کرده فرمود که منشوح این فتنه از مقتضیات اسباب فتح و ظفر میدانیم چه سرگاه آن مفسد را دا عیهٔ بدخواهے و خلاف اندیشے در خاطر بود در فتن او عین مصلحت شد و عقد تیسیر اجرا یافت و یکبار بهم خوردگے صفوف و تجدید تزلزلے افواج پرداخته اسلام خان را که هراول هراتغار بود بجاے آن مدبر مقرر کرد و سیف خان و اکرام خان را با جمعے از دلیران یکبارگی هراول او ساخت و دگر باره صفوف نصرت و فیروزے آراسته لوائے دولت برافراخت و چون ترک ترکش بند آفتاب برجنگ نیله کبود افلاک برآمد و سپهر دوے تیره شب فرو نشست شاه عالمگیر بعزم رزم و پیکار بدستور روز پیش بر فیل کوه شکوه سوار شد اگرچه از لشکر یکروز گذشته در ظل راتیش مجتمع بود بسوخ آشوب انگیزی راجپوت درین روز قریب بنصف متفرق گشته از موکب عالمگیر تخلف ورزیده بود اما از فرط شجاعت باستظهار دلاوری و اعتضاد جنود غیبی بالقبهٔ عساکر فیروزے اثر متوجه میدان رزم و عرصهٔ قتال گردید و شجاع صف آرائی دیروز را تغییر داده مجموع لشکر خویش یک صف کرده در عقب توپخانه باز داشت و خود با بلند اختر پیر خرد در وسط فوج قرار گرفت و زین الدین پسر بزرگ او و سید عالم و شیخ ظریف فرملے و حسن خویشگی در دست راست و سید قاسم و مکرم خان و عبد الرحمن بن نذر محمد خان در دست چپ صف آراگشتند چون عسکرین چهار کوهے از روز گذشته نزدیک بهم رسیدند نخست از طرفین بان اندازے و خبک توپ و تفنگ شروع شده آتش جدال اشتعال یافت درین حال از توپخانه عالمگیر گوله توپے بفیل کوه پیکر زین الدین پسر شجاع رسیده یکپاے فیلبان و یک پاے خصے که درخواصی او نشسته بود پرانید لیکن بشاهزاده و فیل آسیبی نرسید رفته رفته آتش حرب افروخت و نوبت از توپ و بندوق گذشته آتش تیر و سنان خرمن عمر بهادران افواج هراول طرفین سوخت درین زد و خورد سید عالم بارهه که از سرداران عمده شجاع و رکن اعظم آن جیش بود با فوجے عظیم از دلیران

کار طلب جلادت نشان و سه فیل مست خنگی کوه توان که هر یک آشوب کشورے و برهمزن لشکرے بود از دست راست شجاع
بر جرار افغار عالمگیر حمله کرد و بصدمهٔ فیلان مذکور را فوج دست چپ برهم خورد و پاے ثبات اکثر مردم آن طرف لغزیده توفیق
مدافعه و محاربه نیافتند و بهزیمت خورده براه بے ناموسے شتافتند از وقوع این حال تفرقه و فتور موفور در عساکر عالمگیر راه یافته
تمام افواج بهم برآمد و مردمے که نه آبروے غیرت داشتند و نه بهره از گوهر اخلاص و فدویت راه ادبار پیموده بوادی گریز سپر شدند
و سلک جمعیت قول خاص نیز از هم گسسته زیاده از دو هزار سوار در رکاب عالمگیر نماند بالجمله مخالفان از مشاهدهٔ تنزل افواج
چیره تر گشته بهمان هیئت اجتماعے با فیلان مذکور روے حسارت بقلب لشکر ظفر اثر آوردند و درین هنگام از بهادران رکاب
پادشاه سر قضیے خان از میسرهٔ قول و بهادر خان از التمش و حسن علیخان از طرح دست چپ با معدودے از همراهان به نیروے
همت رخش شجاعت برانگیخته سر راه دشمنان گرفتند و درهمین وقت عالمگیر روے فیل سوارے بسمت اعدا گردانیده متوجه
دفع آنها گشت بنوعیکه پشت قول خاص بجانب برانغار گردید و ملازمان رکاب حمله براعادے بردند و بتقویت حرات
پادشاه و پشت گرمے آقا مخالفان را از پیش رو برداشتند و به تیغ تیز دستان خونریز بسیارے ازان برگشته بختان را بر خاک
هلاک افگنده لوائے غلبه و استیلا برافراشتند سید عالم را همشاهدهٔ شهامت و دلاوریے بهادران بازوے همت سست
گشته بگام فرار و ادبار براهے که آمده بود باز گشته لیکن آن سه فیل مست عربده جوکه پیش پیش فوج او بودند بدفع و منع بهادران
دلیر و ضرب تفنگ و تیر رونق افزاے بهمان و تیره خیره و چیره مے آمدند بلکه از بارش قطرهاے پیکان و صدمه بندوق و بان
بسان سیل و بان از ریزش ابر تند تر شده روے قهر و صولت بطرف قول خاص عالمگیر آوردند ازان سه کوه پیکر عفریت منظر
یکے پیشتر آمده بفیل مرکوب پادشاه قریب و چون ابر تیره بخور شید نزدیک رسید شهنشاه گران قدر کوه وقار بحمله آن مست
از جا نرفته سر رشته ثبات و استقلال از کف ننهاد ابیات بمردے ز جایک سر نرفت ✣ زراه چنان سیل یکسو نشد ✣
تبکین نشد زین جوبرش ✣ نجنبید جز نبض از پیکرش ✣ و بقراولے که در حوصلهٔ یکے از فیلان همراه نشسته بود اشاره
نمود که فیلبان را که بران فیل سوار و با شاره کجک محرک آن مست دیوانه خونبوده تفنگ بر نداد و بچالاکے و تیزدستی بندوقی
انداخت و بمساعدت اقبال بر نشان آمد و فیلبان فرو افتاد و فیلبان پادشاه رسیده بر فیل برآمده آن را مطیع خود گردانید
و آن دو فیل دیگر از قول خاص گذاره شده بجانب دست راست قول عالمگیرے شتافته حمله ور شدند درین اثنا بلند اختر
سپه شجاع چندے دیگر از سرداران او مثل شیخ ولی فرملے و شیخ طریف و حسن خویشگی و خواجه خسرو و هریک با فوجے
رو می جسارت بسمت برانغار موکب عالمگیر آوردند بدین سبب درین وقت که عالمگیر مخالفان را از جرانغار دفع کرده بود عقب
قول خاص که اطرف برانغار گشته بود آثار برهم خوردگے و انقلاب ظاهر گشت و معلوم شد که دشمن بدان سمت حمله آور و پادشاه
خواست که روے توجه بآنجا آورده بدفع اعادے بپردازد اما چون شمشیر او بجوهر تدبیر آمیخته بود و در عین مهالک حرکات
مضطربانه نمے نمود بخاطر گذرانید که چون روے فیل سوارے بنا بر رجوع جنگ و کارزار بسمت جرانغار گشته هجوم افواج
مخالف درین طرف است و بدین جهت سر اول فوج منصور هم همین طرف میل نموده مبادا از انحراف قول خاص بسمت برانغار
شاهزاده محمد سلطان و ذوالفقار خان که مقدمة الجیش ظفر بودند تذبذبے بخاطر راه داده حرکت قول خاص را بر جنبیدن عمل
کند و فتور و تزلزلے عظیم در فوج سر اول هم رسد و باعث مزید خیرگے اعداء و غلبهٔ دشمنان گردد لهذا باقتضاے دور اندیشے
و پیش بینی که هر نزدشاهزاده ذوالفقار خان فرستاد و حقیقت حال باز نموده پیغام فرمود که شما بخاطر جمع و دل قوے

در مقابل نمیم بوده سر رشته کوشش و پایداری از کف ندهید انبساط اقبال دشمنان طرف برانغار را وقع نموده کمک خواهیم رسید بعد عنایت این وقیعه حرم بهنیروی شجاعت ولی روسوی فیل بجانب دست راست گردانیده بدافعه مخالفان توجه نمود در خلال این حال فیلی که اسلام خان سردار برانغار بران سوار بود بصدمه باسائی که باو رسید رم کرد و افواج آنطرف بهم خورد و اکثر مردم آن طرف از جاے رفته توفیق ثبات و قرار نیافتند اما سیف خان و اکرام خان که سرداول اسلام خان بودند با معدودے قدم همت افشرده کوششهاے مردانه نمودند و سبحان بیگ روز بهانی که کارفرماے توپخانه برانغار روبروے سیف خان و اکرام خان بود درین پیکار جان نثارے نموده سرخ روے عرصه کارزار گشت و درعین اختلال پادشاه فیروزے سیاه پشت فدویان اخلاص منش را که درین وقت نازک دمدان صبورے برجگر افشرده با دشمنان گرم ستیز و آویز بودند قوی گردانید و ملازمان رکاب و جان فشانان سابق دست جلادت از آستین سعی برآورده با اعداد آویختند و بکوششهاے مردانه سلک جمعیت مخالفان ازهم گسیختند درین گیرودار شیخ ولی فرملے سرداول بلندا ختر با سپاه تیغ سبازان لشکر ظفر پیکر غریق بحر فنا گردید و حسن خویشگی رخمی شده در عرصه رزمگاه غلطید و برخے از افواج آنها را به برق تیغ دلاوران آتش در خرمن عمر و بقا افتاده متاع زندگے پاک بسوخت و بلندا ختر اجح گشته بامعدودے بپدر رسید عالمگیر بعد غلبه و استیلا بواسے همت بدفع شجاع افراخت قدمے چند پیش رفته بود که مکرم خان صفوسے فوجدار جونپور که ناچار و مجبور بشجاع بود بداعیه حضور عالمگیر باین جانب سے آمد از دور برسم زمینبای نمایان شد و امان یافته ملحق موکب منصور گشت و حسب الامر بر حوضه فیلے جاے یافته محفوظ ماند بعد از و عبدالرحمن بن نذر محمد خان که در زمان شاه جهان از کمکیان بنگاله بود و سنجر پسر اله وردی خان جدائی پدر گزیده روے ارادت باین درگاه آورده ملازمت نمودند درین اثنا یکے از قراولان خبر فرار شجاع رسانید و لقاره نشانه از پشت فیلان و اسپان نبوا برآمد نوائے دلکشاے شادمانی بلند گردید و فی الحقیقه با وجود تفرقه و انتشار لشکر و برهمزدگے افواج و ظهور انواع نفاق و شقاق منافقان و قابوطلبان و فتور در چشم زخم عظیم کارکنان اقبال را درین مصاف روی داد عجب فتح نمایانی نصیب عالمگیر گردید و شجاع با نبرداران اندوه و ناکامی با پسران و اله وردی خان و باقی جنود ادبار توامان راه فرار پیش گرفت و اردو و بنگاه و اکثر اسباب تجمل و جاه او دست خوش تاراج افواج منصوره گشت و یکصد و چارده توپ و یکصد و یازده فیل بقید ضبط در آمد و عالمگیر بعد فتح شکر و سپاس الهی تقدیم رسانیده از لشکرگاه شجاع که نزدیک تبلاب موضع کهجوه بود گذشته منزل گزید و نبرد آل اندیشے تا شجاع فرصت اجتماع اسباب منازعت نیابد فوجے لسبر کردگے شاهزاده محمد سلطان در تعاقب او مامور گردید و همان روز با جمعی که در رکاب شاهزاده حاضر بودند بآن مهم برآمده بیشتر منزل گزید و بهانجا انتظار رسیدن امرائے لشکر و جمعیت افواج کشیده شاهزاده راجه الاعطا یک عقد مروارید گران بها که در گردن و دو پٹه که بر کتف داشت نوازش نموده مرخص کرد و تا بیست و ششم شش روز دران منزل مقام نموده امرا را مشمول عواطف گردانید از ان جمله معظم خان را که بعد رهائے از قید تا این وقت به بحالی منصب و بلندے نیافته بود بمنصب والاے هفت هزارے هفت هزار سوار و انعام ده لک روپیه و عطاے خلعت خاص با پوستین سمور و فیل خاصه با ساز نقره و جل زربفت و شمشیر و سپر با ساز مرصع مورد مراحم گوناگون گردانیدند راجه جے سنگه بهین روز از وطن رسیده جبهه ساے عقیدت گشت بیست و هفتم از نواحے کهجوه کوچ گشته ساحل رود گنگ منزل شد و تا سلخ اقامت بود و پس از نزول این منزل معظم خان با ذوالفقار خان و اسلام خان و کنور رام سنگه و داؤد خان فدائی خان

و راؤ بهاؤ سنگه و اخلاص خان خویشگی و اهتشام خان و فتح خنگ خان و رشید خان ولد دلیر خان و راؤ بهاؤ سنگه هاڈا و دیگر گروهے از مردم کارآمدنی تعین یافت که پیاپی و شاهزاده محمد سلطان لحق گشته تعاقب شجاع پردازند ❊

ذکر افواجے که بسرکردگی شیخ میر و صف شکن خان در تعاقب داراشکوه متعین بود

پوشیده نماند که صف شکن خان چهارم محرم که ده روز قبل ازان داراشکوه از ملتان رهگرائے فرار گشته بود از بلده مذکوره بر تعاقبش شتافت چون به بهکر رسید ظاهر شد که داراشکوه احمال و اثقال و بعضے پرداگیان را بابرخے از خزانه و طلا آلات و نقره آلات سنگین بقلعه بهکر گذاشته بسمت خواجه سراو سید عبدالرزاق نام شخصی را که از معتمدان او بود بحراست قلعه گماشت و چند توپ بزرگ که با خود داشته با دیگر لوازم توپخانه و گروهے از تیراندازان و بندوقچیهاے معتمد دران حصار استوار گذاشته سلیح محرم از بهکر تلخ کام یاس و حرمان پیشتر رفت و بقیه خزانه و احمالش در کشتیها و خود براه بیشه و جنگل درخت بریده میرود و اکثر نوکران عمده اش مثل داؤد خان و شیخ نظام و میر عزیز و میر رستم قریب پنجهزار سوار در نواحے بهکر ازو جدا شده راه مفارقت پیمودند و قریب سے هزار سوار باو مانده اند شیخ میر پس از یک روز اقامت بهکر معلوم نمود که از جانبیت و پنج کروه پیشتر راهے بجانب قندهار جدا شده داراشکوه بعد ورود بانجا میخواست که بقندهار رود چون دید که نوکران همراهے نخواهند کرد و اهل حرمش نیز راضی بآن عزیمت نبودند ناچار بسمت ٹھٹه برگشت باستماع این اخبار جاگه برق انداز ان در بهکر متعین بود که از مدخل و مخارج قلعه خبردار بوده تا معاودت لشکر منصور بتوپ و تفنگ با قلعه در جنگ باشند و برمتحصنان کارتنگ سازند و خود کوچ کرده در پے داراشکوه شتافت و صف شکن خان را مع محمد معصوم خویش خود با هزار سوار برق انداز چارو شتر نال پیشتر فرستاد که بهر صورت راههاے عبور کشتی داراشکوه ببندد و خود هم در پے دویده رسید و سعی نمود اما نابرعرض دریا از اندازے فائده ندید و بغیر از دو کشتی که یکے از گوله شکست و دیگرے در گل نشست نقصانے بآنها نرسید و مجموع کشتیها بالسلامت گذشت و شیخ میر و صف شکن خان شنیدند که داراشکوه بیست و نهم صفر از دریا عبور کرده بصوب گجرات شتافت و درین اثنا فرمان بنام مشار الیهما رسید که ترک تعاقب نموده بحضور آیند چون این فوج در این تعاقب نهایت مشقت کشیده بود بوصول این حکم غنیمت شمرده برگشت ❊

ذکر معاودت عالمگیر از ساحل گنگ بمستقر الخلافة اکبرآباد

چون خبر فتن داراشکوه بگجرات گوش زد عالمگیر گردید از طرف شجاع اطمینانے بهم رسید بتنبیه و تادیب راجه جسونت سنگه که چنان نفاق نمایان از و ظاهر شد و نیز تدبیر استیصال داراشکوه پیش نهاد خاطر گردانیده علم معاودت از ساحل گنگ بسمت اکبرآباد برافراشت و در قصبه کوڑه خبر تسخیر الهآباد و ٹھٹه سید قاسم بحضور از عرضه داشت شاهزاده محمد سلطان معلوم نموده فرمان سند صوبه داری الهآباد بنجاندوران که قبل از جنگ شجاع بمحاصره قلعه الهآباد مامور بود و فرمان سند صوبه داری پٹنه بداؤد خان که همراه اعظم خان رفته بود صادر شد که بعد رسیدن به پٹنه بصوبه داری آنجا منصوب باشد و مکرم خان بدستور سابق بفوجداری جونپور مامور شده از فتحپور گذشته محمد امین خان میر بخشی را با فوجے از امرا و منصبداران باستیصال راجه جسونت متعین نموده راے سنگه را ٹھور را که برادرزاده راجه جسونت سنگه بود بخطاب راجگی سرفراز کرده بنایت خلعت و فیل با ماده فیل و شمشیر مرصع و انعام یک لک روپیه و باصل و اضافه بمنصب چهارهزاری چهارهزار سوار پایه قدرش افزوده همراه فوج مذکور نمود تا بعد استیصال شدن جسونت راجگی اودیپور را ٹھور و مرزبانی

جودهپور ریاد منهوض باشد وحکم شد که امیر خان حارس قلعه شاهجهان آباد و مراد بخش را که در انجا سعید ست هراول شیخ میر کنار تعاقب دارا شکوه حسب الطلب برگشته سه آید آورده قلعه گوالیار زندانی گرداند وخود درحضور باشد وچون تنبیه و استیصال راجپوتان دارا شکوه پیش نهاد خاطر عالمگیر بود داخل اکبرابادنگشته عزم اجمیر جزم نمود امیرالامرا شایسته خان و دیگر امرا و ارکان آنجا در ظاهر شهر دو سه منزل پیش آمده ملازمت نمودند و شیخ میر و دلیر خان نیز ملحق اردو شدند الحال نبا برانتظام اخبار اجمیر اے احوال دارا شکوه نگاشتن ضرور می نمایدمخفی نماند که دارا شکوه عود افو جیکه در تعاقب او بود مغتنم شمرده ولایت گجرات را که خالی از اغیار بود برای اقامت خود آراستن اسباب دراوج مناسب شمرده برهنمائی بعض زمینداران از راه کنار دریا سے شور که طریقے غیر مسلوک و دشوار گذار بود پے سپر گشته چون بولایت کچه رسید مرزبان انجا استقبال نموده هر دو مے و مروت پیش آمد و دختر خود را نامزد سپهر شکوه پسر ش گردانید واز انجا با سه هزار سوار و مردمے که با او بوده اندروے غریمت بگجرات نهاد شاه نواز خان صفوے هر چند با دارا شکوه بیگانه و با عالمگیر نسبتی داشت چه پدر زن او بود و اما نبا بر بدسلوکے عالم گیر که وقت نهضت از یرپا پنور او را مقید کرده بعد غلبه بر برادران خود که مدعے سلطنت بود ند از قید برآورده صوبه دارے گجرات داد از پادشاه گردیده خاطر و منحرف بود مزاحمت و ممانعت نه نموده داعیه گرویدن بدارا شکوه کرده بارحمت خان دیوان انجا و جمیع کمکیان آن صوبه باستقبال او رفت و در موضع شریگنج که دو کروهے شهر است او را دریافت واز روے مواخواهے و خیراندیشے پیش آمد و دارا شکوه داخل احمد آباد گجرات گردیده احوال و اسباب و جمیع کارخانجات مراد بخش را که در انجا مانده بود متصرف شد چون بدین جهت کمتنی بهم رسانید در صدد فراهم آوردن لشکر و سپاه شد و کمکیان آن صوبه را بدادو دهش و استمالت بسیار با خود یار ساخت و در عرصه یکماه و هفت روز با فوجے آراسته و لشکری شایسته که بیست و دو هزار سوار بود فراهم آورده کاهے عزم دکن مے نمود که از سلاطین آنجا استمداد نموده کارے از پیش برد و گاهے ارادهٔ اجمیر میکرد تا آنکه خبر خنگ اله آباد بطریق غیر واقع با و رسید و نبا بر نفاق راجه جسونت چشم زخمے چنانکه بموکب عالمگیر رسید داد و اخبار موحشه از گریختگان وقت اضطرار انتشار یافت برعکس انچه روے نمود بدارا شکوه معلوم گردید بمجرد شنیدن بدون توقف و تحقیق عزم اجمیر جزم نموده غره جمادی الاخرے از گجرات برآمد و شاه نواز خان را با جمیع اتباع و لواحق از پسران و خویشان و کوچ مراد بخش که آنجا بود و اکثر کمکیان آن صوبه مثل رحمت خان دیوان آنجا و غیره او را همراه گرفت و سید احمد نامے را صوبه دار گجرات کرده کسے از نوکران خود در انجا بگذاشت چون سه منزل از گجرات برآمد برعکس انچه شنیده بود متحقق و بدین جهت در کار خود متردد گشت درین ضمن نوشته راجه جسونت مشعر برجگونگے حال خودش و تحریص بآمدن اجمیر باو رسیده محرک و مزید عزم او گردیده باستظهار جمعیت اولوس راتهور و دیگر راجپوتان که اوطان همه در نواحے اجمیر بود دلیر شده در هر منزل نوشته مبنی بر مزید ترغیب و تاکید از راجه جسونت باو مے رسید تا آنکه بسه منزلے جودهپور رسید باقی احوال او بعد ازین نوشته خواهد شد اکنون احوال عالمگیر نبا بر انتظام اخبار نگاشته خامهٔ وقائع نگارے شود عالمگیر بیست و هفتم جمادی الاولی بشکارگاه بارّے منزل فرمود و درین منزل شاهزاده محمد اکبر مع جمیع پسران و کیان حرم سراے شاهے که از دولت آباد طلب شده بودند رسیده شرف اندوز ملازمت گردید پسران و کیان حرم شاهے را در اکبرآباد گذاشته خود عازم پیشتر گردید سیزدهم جمادی الاخرے تربیت خان صوبه دار اجمیر رسیده خبر دارا شکوه مفصل بیانیه چون معلوم شد که دارا شکوه در اجمیر رسیده آماده رزم و پیکار است شانزدهم جمادی الاخرے طاهر خان را بعنایت ترکش نوازش

فرموده با جمعے دیگر بر سم قراولے رخصت نمود تا متواتر اخبار طرف مخالف رسیده باشد بیست و چهار شش کروهی تالاب رامسر محل نزول عساکر گشت و درین منزل عالمگیر به ترتیب و تحزک لشکر و تقسیم افواج پرداخته سرکردگے هراول بجو سنگه و دلاورے راجه جے سنگه مقرر شد و صف شکن خان میر آتش با توپخانه و زمبوره برق انداز ان در پیش صف هراول قرار یافت و سرداری التمش شیخ میر معوض شد و برانغار سپه دارے امیر الامرا شایسته خان مقرر شد و سرداری جرانغار نامزد شاهزاده محمد معظم گردید و حکم شد که سپاه ایشان با بهادر خان وغیره باشند و محمد امین خان میر بخشے با چوتے از بهادران در دست راست موکب جلال بطریق طرح تعین یافت و هوشدار خان با جمعے از غدویان طرح دست چپ مقرر گشت و در قول خاص جمعے از بنه گان مخلص مقرر شدند محافظت هیئت قول خاص با صالتخان و نگاهبانی میسره نجد شکنارے تربیت خان تفویض یافت و باهر کدام قشونے از سپاه زان همراه شدند و حکم شد که بعد ازین افواج بهین توزک و آئین راه سپرد آنجال تتمه احوال راجه جسونت و دارا شکوه بنگاشتن ضرورے نماید نخست نماند که راجه جیسونت از تقصیرات نائے که علانیه کوس مخالفت نواخته و نفاق پنهان خود آشکارا ساخته رفته بود بر یقین میدانست که عالمگیر در استیصال او تقصیر نخواهد کرد ناچار چاره کار خود در رفاقت دارا شکوه دیده بترغیب و تحریص او را بسوے خود کشید و از اولوس خود و دیگر راجپوتان لشکرے فراوان گرد آورده بعد رسیدن بجودهپور درسرانجام سپاه و لشکر کوشیده منتظر رسیدن دارا شکوه نشست و عالمگیر برائے انتظار جمعیت و فلکست کار دارا شکوه میخواست که درمیان هر دو تفرقه اندازد راجه جے سنگه که منظور نظر اعتبار و عمده راجهاے ذوی الاقتدار بود تفرس این معنے نموده استعفاے جرائم به بهین آئین نمود پذیرا گشته منشورے متضمن بشارت عفو و صفح و مغالفت از مرافقت دارا شکوه بنام او صادر شد و راجه جے سنگه مفصل بنگاشته دلالت بترک رفاقت دارا شکوه نمود آن بے حمیت فتنه کیش چون حصول این خبر فتح غریمت سابقه نموده از بیست کروهے جودهپور که بعزم آمدن اجمیر برآمده بود مراجعت کرده گوشه عافیت منتظم شمرد و دارا شکوه بے نصیب بازی او خورده از اراده هاے دیگر باز مانده و به بیرتهه که سه منزلے جودهپور است رسیده چون الوے از رفاقت جسونت و آمدن او ندید متردد گشته در انجا توقف نمود و دو نیچند هندوے معتمد خود را فرستاده طلب ایفاے وعده گردید فرستاده در پیچ کروهے جودهپور که به بهانه استجماع عساکر در انجا مقام نموده تعلل مے ورزید باو برخورده پیغام ها رسانید او بجیلگرے جواب داد که بنا بر انتظار جمعیت فوج نشسته ام صلاح من آنست که دارا شکوه پیشتر رفته در اجمیر که مرکز اوطان راجپوتیه است اقامت نماید تا اقوام راجپوت از همه سو روبا و آورنده من نیز سپاه و اتباع خود را جمع نموده عنقریب میرسم و فرستاده را رخصت نمود دارا شکوه ناچار با اجمیر آمده باز دو نیچند را فرستاد بعد جواب سوال از سیاے حال و فحواے مقال او جیله ورے فهمیده قطع امید نموده مراجعت کرد و راجه برگشته روانه جودهپور شد دارا شکوه ناچار با ضطرار از پے خود سپهر شکوه را با پانصد سوار نزد راجه فرستاد و شاهزاده برجناح سرعت شتافته در نواحے جودهپور براجه رسیده و نهایت سماجت در مساعدت و مشارکت نمود اما سودے ندیده با یوس برگشت ✦

ذکر جنگیدن عالمگیر با دارا شکوه مرتبه ثانی و ظفر یافتن بتقدیر آسمانے

چون دارا شکوه ازان حیله سرشت ناجوانمرد قطع امید نمود و عساکر عالمگیر نزدیک باجمیر رسید با لضرور صلاح در آن کتاب آویزش دید دل بر محاربه نهاد اما چون جمعیت او بسیار کم و عالمگیر در کمال اقتدار بود ناچار مصلحت دران دید که دره کوهستان اجمیر را که ازدو جانب بجبال فلک تمثال محدود است گرفته سترا سر عرض آشیا سور چال سازد و

سیمیها ساخته بتوپ و تفنگ و دیگر آلات جنگ استحکام داده روزے چند بگذراند و به بیند که چه رخ مے نماید و شروع در بستن مورچال نموده سیمیها بر مردم بخش کرد و هر یکے را بعهدهٔ اهتمام و محافظت سیکے از عمده ها سپرده آلات توپخانه استحکام داد و از زمین خویش نخستین مورچال که متصل بگذره بیجاپور بود بکار فرمائے سید ابراهیم مصطفے خان سپرده عسکر خان و جان بیگ پسر ریش را که امیر تر بود همین طرف مقرر نمود و مورچال پهلوے آن بفیروز زمینوانی که معتقد او بود سپرد و در جنب آن چند توپ کلان بر فراز پشته که مشرف بر دره بود نصب کرده نزدیک بان جاے بودن خویش قرار داد و از جانب چپ خود مورچالی دیگر بسته شاهنواز خان را با پسران و سائر اتباع خان مذکور و محمد شریف که مخاطب بقلیچ خان و میر بخشے او بود و جمعے دیگر مع برق انداز ان بضبط و حراست آن گماشت و از ان گذشته مورچالی دیگر که بکوه معروف بکوکلا پهاڑی متصل بود نامزد سپهر شکوه کرده مردم او را با مغول خان پسر کماق خان در انجا گذاشت و عالمگیر بست و ششم جمادی الاخرے نزدیک بموضع ریوارے که از انجا تا اجمیر سه کروه هست واز مورچال اندک مسافتے داشت رسیده منزل گزید و حکم نمود که صف شکن خان میر آتش توپ خانه را برده مقابل مورچال دارا شکوه در مکانے مناسب نصب نماید و شروع بآتش افروزے دشمن سوزے کنند و جمعے از سرداران کار طلب وفا پیشه را همراه داد میر آتش بفاصله یک توپ انداز از موکب پادشاهے پیش برده در جاے لائق باز داشت روز دیگر عساکر پادشاهے نیم کروه پیش آمده منزل نمود و توپخانه نیز پیشتر رفته بفاصله کمتر از یک توپ انداز نصب گردید چون توپ خانه نهایت نزدیک گشت عالمگیر از دور بینے و حزم عمده مخاصمان با تدبیر شیخ میر را با لشکر انبوهش که سرداران بود مع دلیر خان و جمعے دیگر از لشکر پیشتر فرستاد که نزدیک توپخانه سیاے رزم و از کید اعدا خبردار باشند و حکم فرمود که امیر الامرا جنود بر افغار و راجه جے سنگه با فوج هراول بر دست راست لشکر محاذے کوکلا پهاڑے و بیونش جرا فغار در دست چپ برابر گذده بیٹھلے خیمه زنند و سائر فوج با لشکر قول بر اطراف و حواشے دولت خانه نزول نموده دائره وار بر مرکز اقبال احاطه کنند حسب الحکم بعمل آمده آتش افروز جدال و قتال و توپ اندازے از طرفین شروع گشته نائره حرب اشتعال یافت و علی الاتصال گوله هاے توپ مے بارید لیکن چون مورچال بکمال استحکام بنا یافته بود و آن طرف هم فوجے که حراست مورچال تواند نمود چنانچه باید بود لهذا فوج عالمگیر را باکاه تاختن نشے تواند بلکه گاهے مردم مورچال برآمده عند الفرصته تیر گاهے مے نمودند و بنا بر سد شدید و حائل محکم که در پیش رو داشتند و جا بجا توپ و تفنگ و دیگر آلات جنگ نصب نموده بجمعیت خاطر در پناه حمایت دیوار حمیت بدافعه و محاربه می گماشتند شیخ میر و دلیر خان با ندیشهاے پیش بین مصلحت در کوشش نمے دیدند که مبادا افتنه بزرگے از پهلوے کمتر لغزشے روے نماید تا سه روز بهمین قسم جنگ توپ از طرفین قائم بود و تدبیر یکه مفتاح قفل ابواب سد مورچال تواند بود بخاطر کسے نمی رسید تا گاه ان راجه راج روپ منیار کوهستان جمبوکه پیادهاے او در کوه گردے و کریوه نوردے بے نظیر بودند بعرض رسانیدند که مردم من از عقب کوکله پهاڑی راه برآمدن بران کوه دیده اند عالمگیر فرمود که در کمین فرصت بوده هر گاه قابو یابید پیادهاے کوهے خود را جمعے از بندوقچیان توپخانه سرکار ازان راه بفرستد که اگر توانند آن کوه را از مردم دارا شکوه بگیرند و اول روز عالمگیر سرداران سپاه را بحضور طلب داشته در باره یورش تاکیدات پادشاهانه و مواعظ همت بخش غیرت افزا نموده بود و بهادران فوج راول دریا مثال از پند با و تحریص و تشجیع موج خیز تهور گشته عنان اختیار از کف رفته بود در اجه مذکور او اخر همین روز گرو هی از پیادهاے خود را بمسلمت کوکله پهاڑے فرستاده خود نیز با فوج خویش سوار شده محاذی آن کوه بکمک آنها مستعد ایستاد و عمله توپخانه پادشاهے بنا بر آرام ساعتے دست از جنگ کشیده توپ و تفنگ نمے انداختند مخالفان انتهاز فرصت نموده قریب سه سوار

از لشکر داراشکوه بقصد مدافعت و ممانعت راجه راجروپ از مورچال برآمده دلیرانه قدم جرأت پیش گذاشتند بفوج راجه نزدیک رسیده بجنگ درآویختند نمایان ها ایشان عرق حمیت سرداران لشکر عالمگیر درحرکت آمده نخست دلاورخان از دوست راست توپخانه با فوج خود سوار شده لوای جرأت برافراشت و بجانب آن جسارت کیشان شتافت و بعد از زیاده امر اکعقیدت نشان شیخ میر با همراهیان خود از دست چپ برآمده با و پیوست و همچنین راجه جی سنگه با افواج خود و امیر الامرا با عساکر اقبال و اسد خان و هوشدار خان با جنود و جرانغار از دو طرف سوار شده بفرم رزم و آهنگ یورش و جنگ صوت آراستند لیکن ازین همه فوج اول کسیکه مصدر تردد گشته بیورش برد رچال نمود دلیرخان و شیخ میر بود و بعد از غلبه و قرب تمام جنگ که آثار ظفر پیوسته گشته اقدام ثبات اهل مورچال لغزش پذیرفته بود راجه جیسنگه از عقب رسیده ضمیمه آن فوج گردید با جمله شیخ میر و دلیرخان بیاس من تائید اخلاص و همت و آنها باتفاق یکدیگر بر مورچال شاهنواز خان که بسمت کوکله پهاڑے بود حمله بردند و عمله توپخانه پادشاهے نیز آتش افروز گشته علی الاتصال بچاپکے و تیزدستی توپ و بان بر مورچال ها انداخته مخالفان را فرصت دیده کشودن ندیدند چنان که از هر مورچال جمعے که بقصد جنگ میخواستند که خود را بمورچال شاهنواز خان رسانند بصدمات بارش گوله ها ابر بلا و برق اجل را برابر العین مشاهده کرده قدم همت باز پس مے نهادند و در پیغولهاے مورچال مے خزیدند درین وقت که افواج ظفر امواج نزدیک مورچال رسیده آثار تسلط و استیلا ظاهر شده بود مردم راجه راجروپ دلیر شده جمعے بر بالاے کوکله پهاڑے برآمده علم او را برفراز آن نصب نمودند دیدن این علم باعث تزلزل ارکان استقلال مردم داراشکوه گردید و مقارن این حال شیخ میر و دلیرخان با عساکر خود بر مورچال شاهنواز خان ریخته جلادت را نهایت رسانیدند اگرچه ازان طرف در ممانعت و مدافعت قصوری نرفت و غایت کوشش بظهور رسانیدند و ازین طرف هم کمے نرسید لیکن آن هر دو سرداران جلادت منش و همراهیان خالے از غش ریزش گوله توپ و تفنگ و بارش ماوک و خدنگ قطرات امطار که از ابر بهار ریزد و سرمایه آب و رنگ چمن شجاعت گردد شمرده روے همت ازان معرکه که محک نقد اخلاص بود برنتافتند و تبلاش بسیار داخل مورچال شده تیغ خون آشام بقصد اعدا از نیام کشیدند اهل مورچال نیز پاے تجلد استوار داشته لقد رعاقت و توانائے کوشیدند ها و هوے دلاوران بگوش بهرام خون آشام رسید و از صدمات زد و خورد پردلان شیر فلک چون شیر علم برخویشتن لرزید و داراشکوه هردم جمعے را از نزد خود بکمک متعین میکرد چنانچه شاهنواز خان را هم که نزد او بود فرستاد که بمورچال خود رفته در مدافعه کوشش نماید و خان مذکور درین جنگ رسیده بآویزش و جدال و تحریض مردم بر حرب و قتال پرداخت و دراین نبرد مردآزما روز بآخر رسیده خورشید چون کوکب اقبال داراشکوه فرونشست و دران رستخیز بلا انگیز شاهنواز خان مغفور که مرد غیورے بود بهدف تیر تقدیر گشته از پا درافتاد و سیادت خان پسر آن والا دودمان صفوے نژاد نیز چند زخم برداشته داد مردے داد و محمد شریف بخشی داراشکوه را از دست دلیرخان تیرے بر سینه رسیده از پشت او در گذشت و ابا بکر خویشگے که نیز از عمده ها ے آن لشکر بود کشته گشت و از سرداران عمده عالمگیر شیخ میر شربت ناگوار مرگ گذرانے نوشیده بر جوشه فیلی سوار مردانه وار سرگرم کوشش و پیکار بود بضرب گولے سینه و دق که بسینه اش رسیده رهنورد فنا گردید و درین وقت سیدے هاشم نام از قوم خان مذکور که عقب سر او بر جوشه فیل نشسته بود حسن تدبیرے بکار برده که آن امیر و میر را بود منعے که بود نگاه داشت تا جنگ باخر رسید و فتح و ظفر نصیب اولیاے دولت عالمگیر گردید و دلیرخان کوشهاے

مردانه کرده نخم تیرے بر دست راست برداشت و لیسیارے از طرفین را دو سه دے داده بر خاک هلاک افتاده دند و دین اثنا
راجه جے سنگه با فوج خود رسیده تائید جنود و منصور نمود و مردم مورچال را پشت همت شکسته پای ثبات و قرار بر جا نماند
چون از اوضاع روزگار و قلت اعوان و انصار خود و کثرت اسباب و اقتدار عالمگیر یقین داشت که فتح و ظفر یا فتن از تقدیر است
نبا بریں با قتضاے تامل اندیشے در اول جنگ پیکار مقرر کرده بود که پردگیان او را سوار کرده و خزانه و کارخانجات ضروری
بار نموده آماده دارند تا اگر شکستی رو نماید در بدر رفتن اشکال و اضطرارے عارض نشود و خود با سپر شکوه بر فراز بلندے
ایستاده تماشاے کوشش طرفین مے نمود و مے دید که چه روے می نماید تا آن که تنزلزل مورچال شاه نواز خان و لشکر که
کنبا برا تصال دا نجا نیز برهم خورد گے آشکار شد ملاحظه نموده طاقت مقاومت در خود ندید و هر چند هنوز مورچال هاے
دیگر قائم بود و قریب چهار هزار سوار همراه داشت نبا بر قطع امید ظفر یابے ناچار اختیار فرار قرار داد و چون پرده
ظلمت لیل رخسار مواقف و مخالف فرو هشته گشت و سپاه همراه شیخ میر نبا بر کشته شدن سردار خود مطلق العنان گشته
مشغول نهب و غارت بود انتهاز فرصت نموده با سپر شکوه و فیروز میوات رو گردانیده از سپاه راه فرار سپردند و دران
ظلمت لیل از ان عرصه هولناک جان بیرون برد و اموال و عیال و اطفال کثیر عده همراهیان او که در قلعه اجمیر بود هما نجا ماند
از سرداران سوا کیفیروز میواتے کسے با او رفیق طریق نگشت و مجموع اردو و اسباب شوکتش تاراج حادثه رفته بسیارے
از خزاین و اسباب راجپوتان و مردم بے سر و پا که درین مدت بر سر او گرد آمده بودند دران آشوب غارت نمودند و بغیر
جواهر پوشیدنی و قلیلی از اشرفی که در عمار یهاے اهالی حرمش بر فیلان بود از امتعه و اموال چیزے با و نرسید و در
نهایت ناکامے و بے سر انجامے عازم گجرات گردید و بطرف گڈه بهیلے بعضے از سپاه مورچال هنوز بسبب بے خبرے
مشغول عدا خته بودند او اخر شب بعد اطلاع سرداران نامے رجوع بصف شکن جان نموده مستعد آمدند و محمد شریف میر
آن لشکر چون خصم کارے داشت همان شب در هما نجا بساط حیات در نوردید دیگر امرا صبح بوسائط روبدرگاه پادشاه آورده
مورد عفو و عنایت گشتند و عالمگیر شکر خدا و ند قدیر بجا آورده از کشته شدن شیخ میر که نهایت مخلص بود بسی دلگیر شد و الا لعنت او شاه نواز خان مرحوم با غراز و احترام بردا شته در سرا ر خواجه معین الدین چشتی مدفون کردند و بسلخ جمادی الاخرے
بطرف فرار مذکور رفته پنجهزار روپیه بعلاوه آنجا انعام فرمود و بر تالاب آنا ساگر در عمارات پادشاهے منزل نموده راجه بیگ
دیهادر خان را با فوجے مناسب در تعاقب دارا شکوه متعین کرد و راجه جسونت سنگه را لعطاے منصب پنجهزارے
هفت هزار سوار و صوبه دارے گجرات سرفراز نمود خلعت و فرمان سنه فرستاد و حکم نمود که بصوبه خود رفته انتظام آنجا نماید
و کنور پرتهی سنگه پسر خود را روانه حضور کند و او الا دشاهنواز خان را که حسن پوره اولپور و ندو امیر خان برادر شیخ میر را بعنایت
خلعت و تقدمات پادشاهانه از کلفت ماتم برآورده چهارم رجب معاودت بشاهجهان آباد نمود در اثناے راه از عرض
معظم خان خانخانان معلوم شد که شجاع در مونگیر باستظهار دیوار مورچالے که در عهد منیر شاه پیش روے آن بلده کشیده اند
میخواست که آن را استحکام داده چندے پای همت در انجا فشارد اما از سطوات افواج قاهره ترسیده بیست و یکم
جمادی الاولے از مونگیر بطرف جهانگیر نگر رفت و بیست و چهارم شهر مذکور خانخانان و شاهزاده محمد سلطان داخل قلعه
مونگیر شدند پنجم شعبان در فتحپور سیکری مقامات نموده با نتظام مهم سلطنت اشتغال ورزید در همین ایام پیشکش عادل شاه
پادشاه بیجاپور از نفائس جواهر و مرصع آلات رسیده پذیرائے یافت ششم شعبان از فتحپور کوچیده بغره شاهجهان آباد

نهضت نموده در موضع چندوالی معسکر شد درین روز از عرضه محمد سلطان وخان خانان معلوم شد که شجاع در اکبر نگر راج محل اراده اقامت داشت از قرب موکب منصور تر سیده عبور گنگا نموده اکبر نگر هم بتصرف اولیای دولت در آمد نوزدهم شعبان نزدیک شاه جهان آباد رسیده خضر آباد مخیم بادشاهی وسلخ ماه شعبان باکمال تجمل وشان از بازار شهر گهنه گذشته براه دروازه لاهوری داخل قلعه شاه جهان آباد شدند ونخست در ایوان خاص وعام وبعد ازان بغسل خانه سریر آرای حشمت وکامرانی گردید واسرار اسم تصدق ونثار تقدیم رسانیدند درین ایام معروض شد که قلعه چناڑه که بعد بهم خوردگی دارا شکوه بتصرف شجاع آمده بود سید ابو محمد نام یکی از نوکران او بجرات او قیام داشت اوائل ماه مبارک رمضان بی جنگ وجدل بتصرف اولیای دولت در آمد وسیدمذکور بندگی سرکار والا اختیار نموده عازم درگاه است

ذکر تمهید جلوس ثانی

چون جلوس نخستین بنابر پاس حسن ساعت بعمل آمده تبرئین وآئین سلاطین صاحب اقتدار که شالیسته خیان پادشاهی باشند باقتضای وقت بعمل نیامده بود وخطبه وسکه ولقین لقب نیز موقوف بر اطمینان از معاودات اخوان بود درینولا که بفتح وفیروزی وغلبه وبهروزی معاودت بلشاهجهان آباد که مرکز دولت است میسر آمد حکم نمود که ساعتی براهی این کارمنجمان هوشیار اختیار نمایند وبیست وچهارم ماه مبارک معین شد حکم مطاع صدور یافت که ناظمان مهام دولت تاساعت مذکور تهیه لوازم جشن وسرانجام آن نمایند وبارگاه حشمت وجاه باسباب تجمل وزینت بیارایند کاربردازان بامتثال کمر بر میان جان بسته بآرایش این بزم دست کوشش وپای سعی وتردد کشودند وبموجب حکم سقف وستونهای ایوان چهل ستون وایوان عام بزربافت ومخمل زردوزی وزربفت های طلائی وطاقهای گجراتی نظر فریب درگرفته وآئین بسته رشک نگارخانه چین ساختند وکوکب های مرصع ومینا کار مانند انجم رخشان از طاقهای آن ایوان بسلاسل زرین درآویختند ودر وسط ایوان تختگاهی مربع ساخته اطراف ان بمجمر طلا مزین گردانیدند وتخت مرصع طاؤسی راببروی آن جا دادند ودرپیش تخت شامیانه لولوئگار که حاصل عمان صرف آن شده وسلسل ودوش ازمرواریدگران بها ترتیب یافته بچهارستون مرصع برپاکردند وبربالاسر تختگاه وچتر خورشید مثال باسلسل آلمی کواکب تمثال باوج اقبال برافراشتند وبربهردوبازوی تخت مرصع دوزرین سریر مینا کار گذاشته عقب تخت سندلیهای طلا نهادند وقورخانه را که مشتمل برشمشیرهای مرصع سازبا پردلهای جواهر طراز وسپرها وبرچهای مرصع کار جواهرنگار که درترصیع آن انواع جواهر ثمینه گران بها بکار رفته بر روی سندلیهای گذاشتند ودر پیش ایوان مذکور بر فراز صحن آن که محاطه است بمجمر سرخ شاه روانی عظمت نشان که باسایبان فلک دست وگریبان تواند بود دستونهای سیمین بمینا ضیا برافراشته بردوران شامیانهای مخمل زربفت ومخمل زردوزی بستونهای نقره برپاکردند وفرشهای رنگارنگ ولباطهای گوناگون گسترده مجمر نقره ودیگر درمیان مجمر سرخ نصب کرده بهردو طرف مرغابهای عاجی باپوششهای زرنگار برپاگردید درودیوار خاص وعام مخمل زربافت ومخمل گلابتون دوزی وپردهای فرنگی ودیبای رومی وصینی گرفته زینت دادند وحجرات دورصحن دیوان عام نیز بنفائس اقمشه باتمام سرکار ذوالاقتدار آرایش یافت وشامیانهای زربافت ومخمل زردوزی برفراز صحن حجرات برپاکرده فرشهای ملون باطلهای سنجرین گسترند وهمچنین عمارت غسل خانه که انجمن خاص است بانواع زینت آراسته اسپک مخمل زربفتی که نمونه فلک

اعلی تواند بود و ستونہائے عظیم الشان نقرہ کہ با کہکشان تواند پہلو در پیش ایوان با موج کیوان برافراشتند و در اطراف و اسن اسپک مذکور بحجر نقرہ برزمین نصب کردہ در دون آن قالی ہائے نفیس کرمانی و بساطہائے رنگین خسروانی فرش کردند و ہاندرون فرش کہ از نہایت صنعت گرے و آرائش اصلی نگارخانہ چین بود بجال خود گذاشتہ کمال حسن او را محتاج تکلف مذ انستند و تخت کوچک مینا کار را کہ مخصوص جلوس این انجمن بود در پیش ایوان قرار دادہ زیر تخت کلان یعنی سقف بنگلہ وارد وسط ایوان گذاشتند و ایوانہائے اطراف غسل خانہ را بر رفتہائے نفیس ثمین مزین نمودہ در پیش آن شامیانہائے زربافت و مخمل زردوزے بستونہائے نقرہ برپا کردند و در ایوانہائے انواع اوانی طلا و ظروف نقرہ کہ از لوازم آرائش این قسم بزمہائے دولت این است بر کرسیہائے زرین و سیمین چیدہ شد کہ نگاہ نظارگیان از تماشائے آن بازنے گشت **مثنوے** چو خلد برین محفلے ساز شد ✤ ز بہر نظارہ چشم فلک باز شد ✤ زمین لعل نقش خاطر فریب ✤ ہمہ آشنائی دل ما غریب ✤ بر نگینی باغ در نو بہار ✤ بزیبائے خلوت وصل یار ✤ ہویدا در و نقش ہر صنعتے ✤ ز ہر معنے جلوہ گر صورتے ✤ ز نظارہ اش دیدہ رنگین چنان ✤ کہ شد بال طاؤس مژگان ازان ✤ بعد ازان کہ در دولت خانہ پادشاہے بنوعیکہ گزارش یافت آرائش پذیرفت روز یکشنبہ بیست و چہارم ماہ مبارک رمضان سال ہزار و شصت و نہ ہجرے کہ عمر عالمگیر بحساب شمسی بچہل سال و ہفت ماہ و سیزدہ روز و بقمری چہل و یک سال و دو ماہ و دہ روز رسیدہ بود بعد انقضائے ہشت گھڑے و ہفت پل از روز مذکور کہ سہ ساعت و یانزدہ دقیقہ نجومے باشد بر تخت سلطنت و جہانبانے مرتبہ ثانی جلوس نمود و امر اموافق ضابطہ آداب تہنیت و مبارک باد بجا آوردہ رسم نذور و نثار بتقدیم رسانیدند و بعنایت خلاع و اضافہ مناصب و عطائے خطابہا و انعامات سرعزت باوج رفعت برافراشتند و امیر الامرا شایستہ خان بر خصت نوازش نوبت و در حضور بعد نو اختن نوبت پادشاہے بطور یکہ پدر او یمین الدولہ عضد السلطنۃ آصف خان خانخانان مرحوم در عہد جہانگیر و شاہ جہان باین عنایت از جمیع امرا و اعیان و اقران امتیاز داشت و بخیر اواحدے را از امرائے عظام و نوئینان والا احتشام دستورے آن نبود مامور و سرافراز گردیدہ سرمائہ مباہات یافت و خطیب حسب الامر بر منبر رفیع برآمدہ خطبہ بلیغی کہ انشا کردہ بود شروع بخواندن نمود بعد حمد و ثنائے الٰہی و درود بر حضرت رسالت پناہے صلعم چون شروع بذکر آبائے عالمگیر نمود و نغمہ محامد انہا سرود مقارن نام بردن ہر یکی از امیر تیمور صاحبقران تا شہاب الدین محمد شاہ جہان بعطا تشریفے از خلعت خانہ جود و احسان قامت مباہات برافراخت چون نام پادشاہ زمان بر زبان برد و دعا کردہ ثناہائے او شمرد گران بہا خلعتے زرنگار کہ کسوت شرف و افتخار او تواند بود پوشیدہ و در اسن امیدش بغایت مقصود مملو گردید چندان طبقہائے سیم و زر و خوانہائے دُر و گوہر بر تارک پادشاہ افشاندند کہ از نثار پیشے آن بزم کیسۂ فراخ اہل حضار پر شد و دست کشادہ از ارباب احتیاج پر دُر گردید و امرا و حضار بانعام و احسان و تشریفات گران بہا اقسام و الوان مائہ شرف و شادمانے اندوختند و مخلصان از سویدائے دل سپند اخلاص بر مجمر عقیدت سوختند و عالمگیر بقب مقرر گشت چون در عہد شاہ جہان بر یک روے اشرفے و روپیہ کلمہ طیبہ و نام چار یار و بر روے دیگر نام پادشاہ سکہ میزدند عالمگیر این نقوش را از ادب دور دانستہ سکہ خود در اشرفے و روپیہ بتفاوت لفظ مہر و بدر این بیت مقرر کرد **بیت** سکہ زد در جہان چو مہر منیر ✤ شاہ اورنگ زیب عالمگیر ✤ ور روپیہ چو بدر منیر و طرف ثانی

سال جلوس و نام بلده دارالضرب و پیشانی منشیر بطغرای ابوالظفر محی الدین محمد اورنگ زیب بهادر عالمگیر پادشاه غازی مزین گشت تا هفت گهڑی در دیوان عام و خاص بر سریر مرصع جلوس اجلال نموده مشکوی پادشاهی رفت و بیگمات را باعطا و انعام مبالغ بسیار شاد و مان ساخت و از انجا بدولت گاه غسلخانه پرتو جلوس افگنده بسریر آرا گشت و در انجا نیز بدستور مجلس بار عام انجمن آراست و آئین کامبخشی و کامرانی گرمی پذیرفت و از سحاب فیض بادشاهی نخل مراتب و مناصب بالیدن گرفت پادشاهزاده ها بالنعام لکوک و عنایات دیگر مشمول عواطف شدند و بهر کدام از امرا و نوکمپنیان عالی مقدار و سرکردهان و سپهداران جنود و سائر ملازمان آستان دولت بقدر لیاقت و شایستگی عواطف نمایان و عنایت شایان سمت ظهور یافت و بزمرهٔ صلحا و مستحقین و شعرا و ارباب طرب و نشاط و سرود سرایان انجمن انبساط انعامات لائقه و صلات گرانمایه مرحمت شد و دو گهڑی در انجا مجلس فیروزمند تا دو ماه و شانزده روز هنگامه این جشن امتداد یافته هر روز ابواب بذل و عطا بر روی خلائق مفتوح بود و عمده های آستان سلطنت هر یکی بنوبت اداے مراسم پیشکش و نثار مے نمود و سید محمد علے سفیر عادل شاه و محمد ناصر صاحب قطبشاه سلاطین دکهن برای اداے مراسم تهنیت با پیشکشها که آمده بودند شرف حضور رسیده بعطاے خلعت سرافراز گردیدند و پیشکشها از نظر گذرانیدند پیشکش عادل شاه بهشت لک روپیه و پیشکش قطبشاه از اقسام جواهر و مرصع آلات بدو لک روپیه قیمت شد علما و شعراے حضور تاریخها بسیار گفته اند لیکن از نوادر آن تاریخیست که ملا غریبا الله خلف ملا محمد تقی مجلسے اصفهانے بالقاے سروش و امداد الهام غیبی از انوار کلام الٰهی اقتباس نموده و حروف ملفوظے که در تلفظ آید منظور فرموده و آن کلمه اینکه ان الملک قد یوتیه من یشاء و عید نوروز که از اعیاد عظیمه ملوک عجم و فی الحقیقه عید عالم است زیرا که تمام ثمار و اشجار بلکه جمیع نباتات و معادن و حیوانات را در ظاهر و باطن استعداد روح نباتی و معدنی و حیوانی ملبوه گردانیده چنانچه در حدیث وارد است اغتنموا برد الربیع الی آخره و در ضمن آن اشعارے بآن شده و مولوے معنوے رحمة الله تعالے در مثنوے شرح حدیث نموده و فرموده **ابیات** گفت پیغمبر باصحاب کبار * تن مپوشانید از دی بهار * انچه با برگ درختان میکنند * با تن و جان شما آن میکنند * و از کلام معصومین علیهم السلام نیز مزید و بشارتے این روز پیرائه وضوح مے یابد از شدت عصبیت موقوف نموده روز جلوس خود را نوروز مقرر کرده عوض غرهٔ فروردین غرهٔ ماه مبارک رمضان را سبب احیاے جشن نوروزے متین فرمود و این جشن را تا بعید فطر اتصال میداد و این قسم اعمال را دین پروری دانسته خود را مجدد دین مے شمرد و نمے فهمید که جشن و عیش را با ماه مبارک رمضان چه نسبتی نیست ماه مبارک رمضان بسر گرفتن عبادت و خشیدن مزارت جوع و عطش و صیام و قیام و تحمل اقسام ریاضات شاقه و رنج و تعب بسر گرفتن رضاے رب است نه برائے زینت و آرائش و سماع و انواع نغم و سرود و جمیع لهو و لعب و نشاط و طرب و در هندوستان اجراے احتساب و محتسب نیز از منکرات اوست اگرچه منع منهیات و منکرات سلاطین سلف بهم مے نمودند امّا محتسب و احتساب در میان نبود *

ذکر دستگیر شدن داراشکوه و کشته شدن آن عاجز بیچاره سرانجام

داراشکوه را بعد شکست ثمانے نهایت بد حالے و پریشانی روی داد و با سیدیا درے عمامهٔ خود در کمال بے پروبائے روبراه گجرات آورده بآن طرف شتافت درین وقت غیر از فیروز سیواے با ده دوازده هزار سوار رکاب باو نبود

اگرچه دران روز که شب هزیمت یافت نهاربیش مبنی عیال خود را بر عماریهای فیلان سوار کرده با خزانه وطلا ونقره آلات شکارخانه
ضروری که بر فیلان رشتران واشتر ها بار کرده امراواسط روز بر کنار تالاب انساگر دور از جنگ گاه باز داشته بود دو جمعی از سوار
وپیاده بآنها گذاشته تا اگر شکست رود هر خود را بآنها رسانیده بجمعیت وسامان راه فرار سپارد لیکن دران وقت باریک وشب
تاریک از غایت دهشت وخوف وحشت بطرفی بدر رفت ومعقول خواجه سرای معتمد قدیمی او که ناظر حرمش بود بلعبه استتباع ماهی بیگ
اضطار لشکریان آثار شکست لشکر آقای خود دریافته بخوف آنکه مبادا حرمش بذل اسیری گرفتار گردند پرده گیان را ازان مهلکه
بدر بردن صلاح دانسته روبکوهستان نهاد واز میان کوه ودره راه سیر کرده دوازده فیل راکه ندبه وصبیه وسائر عورات
دران عماری ها بودند بعد سعی وتعب با معدودی از خواجه سرایان وپیاده ها بدر برد وجمعی که بحراست آنها مامور بودند متفرق
گشته همچکس همراه نگردید بلکه نخست همان واقعه طلبان آشوب جو هست جبارت بنهب وغارت برآورده در اجیور تا بهر
راکه بمحافظت گماشته بود وقطارهای اشتران که اشرفی برآنها بار بود پیش انداخته باوطان خود که درنواح اجمیر بود رفتند
حاصل که از خزانه واسباب وکارخانجات ودواب هیچ باو نرسید واکثر تبار اج رفت واهل حرمش بعد هشت پهر باو ملحق شدند
ساعتی توقف کرده باز بجان سرعت روان گردید ودر عرصه هشت روز بگجرات رسید چون امراو کومکیان آنصوبه خبر شکست
اورشنیدند قطع امید ازو نموده دل بدولت خواهی عالمگیر نهاده بودند نبابران سپهدار خان که در ملک کومکیان آن صوبه بود
جمعی را باخود متفق ساخته سید احمد بخاری راکه داراشکوه بصوبه داری گجرات گذاشته بود مقید ساخت وبندر ومبت
قلعه نموده آماده مخالفت گردید داراشکوه باستماع این خبر از راه گجرات برگشته پرگنه گرسیه که هشت کروهی گجرات است
رفت وبه کاشه جی کولی التجا برده استعانت نمود کانجی جوانمردی کرده با اتباع خود همراهی اوگزیده بحدود ولایت
کچهه رسانیده از انجا مراجعت نمود ودرین وقت بیکیسی گل محمد نام یکی از نوکرانش که اورا فوجدار سندر سورت کرده بود باین
نجا سوار ودو صد پیاده سند وقچی با ولحق گشته همراه شد چون بکچهه رسید راجه آنجا که مرتبه اول درهنگام آمدن بگجرات
مسافت بعیدی استقبال نموده انواع خدمت بظهور رسانیده بود دو دختر خود نامزد پرسش کرده تن نوبت روی ورق برگردانید
وکمال یگانگی ها کرده بچاپره دور روز در انجا توقف کرده بعزم حدود دبهکر روانه پیشتر شد چون کنار دریای سند رسید فیروز
میواتی هم جدائی گزیده چون از دریای سند گذشته بملک چاندیان رسید آنها بمخالفت پیش آمده قاصد غارت واسیری
اورشدند بسعی وکوشش بهادرانه نگل محمد همراهیانش ازدست آنها رهائی یافته بحدود دگمسیان رسید ومرزبانی که مرزبان آنجا بود
اورا استقبال کرده وجوانمردی راکار فرموده بوطن خود که از انجا تا قندهار دوازده منزل است برد وقدومش را باحترام تلقی
نموده وهواخواهی وتقبل امداد همراهیها کرده متعهد شد که اورا بدربار رسانده چون ایام عمر او قریب بانجام
رسیده بود قبول این امر ننموده نبابر سابقه احسان عظیمی که بر ملک چون زمیندار دهادیهره داشت واورا در عهد شاه جهان از
زیر پای فیل مانیده گان مردی ومردمی بآن افغان بی ایمان مروت نموده بزمینت بسوی دیار دیهره نهاد با امید آنکه
چندی در انجا از محنت سفر وتعب راه آسوده بندرقه امداد وهمراهی او خود را بقندهار رساند چون بیک کروهی وطن او
رسید ملک برآمده با اولطائی گشت ودوام دغا در راه او گسترد وتعجب تقدیر بعد فرار از اجمیر زوجه او عارضه سل بهم رسانیده
درین مدت بیمار بود وروز بروز کوفت او بحد افزود درین وقت که هنوز داخل وطن آن سیه باطن نشده بود آن ضعیفهٔ
عفیفه جهان فانی را بدرود کرد وداراشکوه راکه بازن خود نهایت الفت داشت کمال کدورت وکلفت روی نمود وغش اورا

با سنبرازان سوگوارے بلاہور فرستاد تا در مقبرہ ملا میر بدخشے کہ نسبت ارادت با او داشت دفن نمایند و از سفاہت و نادانے خواجہ معقول ناظر وکیل محمد را کہ جوانے سپاہے کار آمدے در رفیق چنین روزہاے محنت اندوز بود با قریب ہفتاد سوار با وجود امتناع او بسباحت تمام ہمراہ نعش مذکور فرستاد و بعد ازان لشکرے نداشت باستظہار ہمان مردم معدود تا آنجا رسید، بود و خود با چندے از خواجہ سرایان و خدمتگاران آنجا ماندہ باخود قرار دادکہ چندے در انجا بودہ از تمام برایہ ازان متوجہ قندہار شود و ملک جیون ملعون بحیلہ و افسون او را خوشنود داشتہ صلاح خود در قید آن مظلوم دید بنا برین انتہاز فرصت نمودہ از صبح بیست و نہم ماہ مبارک ہمان سال کہ دارا شکوہ عازم سمت قندہار شد آن مفسد با اتباع خود بسر راہ او آمد و آن سہمان بے چارہ آوازہ را با سپہر شکوہ سپرش و دستگیر نمودہ حقیقت حال براجہ جے سنگھ و بہادر خان کہ با افواج قاہرہ راہ تعاقبش مے سپرد ند و بہ باقر خان فوجدار بکھر نگاشت باقر خان بمجرد ورود نوشتہ او بپادشاہ عرضداشت نمودہ بارتمیہ ملک جیون مصحوب مسرحان بعتبہ سلطنت فرستاد و بیست و یکم ماہ شوال این خبر بعالم گیر رسید بعد چند روز دیگر کہ خبر گرفتار آمدن دارا شکوہ بدست بہادر خان و رسیدن او بہ دہلی و سپرد شدنش بحکم بنواختن شایانہ نمود و راجہ راجروپ زمیندار جمون را کہ بستاندن سرگنگر فرستادہ کہ سلیمان شکوہ مہین پسر دارا شکوہ را بہر صورت کہ تواند بدست آرد و ملک جیون را در جلدوے این عمل نشت کہ ہمچکس نپسندد بنسبت ارسال خلعت و منصب ہزارے دو صد سوار و خطاب بختیار خانی کامیاب گردانید ہمدرین ایام بہادر خان کہ دارا شکوہ را با سپہر شکوہ و کھین سپرش زنجتیار خان گرفتہ سقید بسلاسل آہنین نامزد صب الامر آقامے آورد الحق ہر دار الخلافہ رسید و نظر بیگ چیلہ از فرط خوشے معین شد کہ پیش رفتہ دارا شکوہ را بصورتے کہ عالمگیر مے خواست دیدہ بیاید شانزدہم ذی الحجہ چیلہ مذکور برگشتہ دولت زمین بوس دریافت و حقیقت حال آن بیچارہ باز نمودہ باز مرخص شد و سہ شنبہ ہفتہ ہم حکم فرمود کہ دارا شکوہ را مسلسل با پسرش در حوضہ سرخاب و بر ماد و فیل نشانیدہ بیارید و نظر بیگ چیلہ در عقب فیل نشستہ باشد و بہادر خان با افواج ہمراہ گشتہ داخل شہر سازند و از میان شہر و بازار دہلی کہنہ بخضر آباد درسانند و در جاے محفوظے در عمارات خواص پورہ کہ برای بودنش قرار یافتہ تکمدارند و بموجب حکم عمل آمد، روز دوم کہ بختیار خان سیہ روی بدبخت داخل شہر شد بعضی از نوکران شاہ جہان آن تبہ کار بے ایمان را دیدہ از خود رفتند و بازاریان شہر نیز از عمل او نفرت نمودہ شوریدند و بے اختیار بسر او و افاغنہ ہمراہش ریختہ بزیر چوب و سنگ گرفتند تا آنکہ چند کس ازان سیہ رویان از پای در آمدند و بہر خے مجروح و خستہ و سر و گردن شکستہ گشتند و نزدیک بود کہ فتنہ عظیمے بلند شود کوتوال شہر با جمعیت خود رسیدہ آشوب را فرو نشانید و بختیار نابکار را با ہمراہیانش تعاقب رسانید پادشاہ خق پرست معدلت کیش از علماے مذہب خویش فتوی طلبید علماے سو حکم نمودند کہ خون چنین ملحد و کسانیکہ خونی او بر طلاب رضاے خلیفہ خواہند مذہب حنفی درست است پادشاہ دین پرور حق شناس استحکام اساس سلطنت خود در قتل آن بیچارہ ہمسر ایاس دیدہ حکم بقتل او و دو ہشتدار اش کہ بر سر بختیار خان ریختہ بودند داد و دارا شکوہ آخر روز چہار شنبہ بیست و یکم ذی الحجہ مقتول گشت و لاش او را بعد تشہیر در مقبرہ ہمایون دفن کردند و سپہر شکوہ را بردہ در قلعہ گوالیار محبوس داشتند و بعض اہل یاد شاہے کہ بادے فتنہ شورش بر بختیار خان شدہ بود در پرتگاہ عدالت رسیدہ حسب الامر علماے دنیدار و دنیاے ناپایدار رہائے یافت ٭

ذکر رفتن شاہزادہ محمد سلطان نزد شجاع

چون درین مدت شجاع بارسال رسل و رسائل و وعدهٔ تزویج صبیهٔ خود سلطان محمد را بسوی خود میکشید و دیگر افسونهای دلفریب بروے دمید و بعضے احمقان واقعه طلب میانه شاهزاده و معظم خان سپه سالار بنا بر کمال اقتدار که عالمگیر در سرداری عساکر باو داده بود غبار نفاق برانگیخته همواره بنامے و غمازے فتنه سازے و رخنه افزائی مے نمودند محمد سلطان درین وقت اندیشهاے فاسد بخاطر خود جاے داده بیست و هفتم ماه رمضان سال دوم از جلوس پدر با امیر قلعه دار و غه توپخانه و قاسم علے میر توزک که محرم راز او بود نامه و دو سه کس دیگر از خدمتگاران برگشتی نشسته از آب گذشت شجاع باستماع این خبر انبساط عظیم نموده بلند اختر کهتر پسر خود را با جان بیگ که سرخیل عمده هاے او بود باستقبال فرستاده قدوم او را باغراز و احترام تلقی نمود و ازین سانحه کمال فتور و اختلال بجنود عالمگیر راه یافته سپاه بهم برآمد و ملازمان پادشاهی اول ازجا رفته بازوے همت سست گرایید و شجاع لشکرے بارسنے نواخته بدو گچهی فرستاد که از اشیا و اموال و کارخانه لشکر شاهزاده هر چه تواند بآن طرف آب ببرند و معظم خان همان شب از سنوح این قضیه آگهی یافته بحسن همت و نیروے تدبر غان ثبات وسکون از دست نداده مغلوب تزلزل و هراس نگشت و فرودآن بقصد تدارک و اطفاے این آشوب از زودی کمال هوشیاری و هوشیاری جریده از سوق بدو گچهی رسیده و بتکرار که از وقوع این سانحه سررشته استقلال از کف داده بود ضبط و نسق نموده باستمالت و دلدهے همت بخشیده گروه مخالفان را که چیرگے و خیرگے نموده بالواڑه بعزم بردن کارخانجات و لشکر شاهزاده بانبطرف آب آمده بودند دفع نموده خائبے منهزم گردانید و بعد ازین مقدمه چون موسم طغیان آبها بود از طرفین سور چالها برخاست و خانخانان معظم در موضع معصومه بازار که زمین مرتفع واز اکبرنگر مسافت سے کروه بود لباط اقامت گسترد و برسے از افواج را در اکبرنگر گذاشت و عالمگیر در دفع و استیصال شجاع تدبیرے مناسب اندیشیده خواست که هر دو طرف گنگا فوج او بوده و عرصه بر شجاع تنگ تر گردانند بنابرین بریلیغ مطاع بنام داؤد خان قریشے صوبه دار بهار اصدار فرمود که کمر همت تقدیم امر انجیده دست بند و پا بابنیان خود و کومکیان آن صوبه هر جا مناسب داند از آب گنگ گذشته بر سر شاهزاده و برادر خان مذکور بعد از ورود منشور شیخ محمد حیات برادر زاده خود را با هزار و پانصد سوار و دو هزار پیاده نه بنیابت خود در پٹنه گذاشته بموجب فرمان غره ماه مبارک رمضان با سائر کومکیان صوبه بهار در بلده پٹنه از گنگ گذشت و چون موسم برشکال رسیده آب دریا چهاے کوچک طغیان داشت و هر جا بدون کشتی و جسر عبور از انها متعذر بود و مردم شجاع بنا بر کثرت فوارگی و باستظهار آن هر جا سور چال بسته در مدافعه میکوشیدند لهذا مسافت تا رسیدن بهاگلپور بطول کشید و درین میان خبر گماشتگان او رسید که عالمگیر از اجمیر بعزم تسخیر ملک بنگاله و بهار و اوریسه نهضت فرموده و بعزم تسخیر ملک بنگاله و بهار و اوریسه نهضت فرموده و بعزم تسخیر ملک بنگاله و بهار و اوریسه نهضت فرموده

ذکر برگشتن سلطان محمد شاهزاده بلشکرگاه معظم خان خانان

القصه شجاع همت گذرانیدن برسات در تاندهٔ طرح اقامت افکنده لشکر خود را در انجا جمع کرد و چون شنیده که رشید خان پسر انتخار خان که شجاع او را حاکم جهانگیر نگر کرده بود ز زمینداران انجا را با خود گردیده در صدد دو لتخواهی عالمگیر است

مجموع زمینداران آنحدود بالوا ملحق گشته دم مخالفت باشجاع میزدند و منور خان پسر معصوم خان زمیندار جهانگیر نگر باشاره او اکثر نواره را ضبط خود در آورده عنقریب با جمیع نواره بمعظم خان میپیوندد باستماع این خبر زین الدین پسر بزرگ خود را با خواجه خسرو که نوکر عمده اش بود و لشکر مناسب بجهانگیر نگر فرستاد تا بضبط و نسق آنحدود و استمالهٔ قلوب رعایا و زمینداران پردازد تا رشید خان اراده خود بفعل نتواند آورد بلکه اگر قابو یابند او را قبل رسانند زین الدین بعد وصول بجهانگیر نگر بتمهید کشتن رشید خان نموده در بار عام طلبیده و باشاره پیش حاضران او را از پای در آوردند سبب متصرف شدن شجاع باکبر نگر راج محل آنکه چون کیطرف آن بلده کوهستان و کیطرف گنگاست و زمین های اطراف او در موسم برسات زیر آب می باشد و شجاع نوازه بسیار داشت بمردم اکبر نگر که از طرف عالمگیر بودند بسبب قلت کشتی او فوقه نمیرسید و راجه هر چند زمیندار ارا نجا با شجاع اتفاق داشت کوهستانیان را شورانیده بیچاره ها را میزدند بدین جهت غله بعسکر عالمگیر نمیرسید و مردم لشکر متفرق جا زمین مرتفعے بود رخت اقامت افگنده منتظر القضاے موسم برشکال بودند و نابرقات غله کار بصعوبت کشیده کثیر مردم از دواب تلف شد شجاع براین حال واقوف یافته قاصد بدست آوردن اکبر نگر گشته تخت سیر بحر خود را با چار صد سوار و بتدریج از فرستاد که آن طرف دریاے گنگ بزمین مرتفعے اقامت ورزیده دست بردے عندالفرصه نموده باشد چون او بدست کروهے اکبر نگر قائم شد و مردم برنواژه آمد و اکبر نگر تاخت و تاراجے کرده بردے گشتند شجاع تهیه اسباب شادی دختر خود با شاهزاده محمد سلطان در ٹانڈه نموده سراج الدین ملازم خود را با نوجے مناسب و میر علاء الدوله دیوان و محمد باقر میر سامان در ٹانڈه بحافظت بنگاه و اهل حرم گذاشته فرمان داد که شادی را بانصرام رسانند تا بعد از دواج شاهزاده بخاطر جمع بلهاد رفاقت او گردد و نزد او برسد و خود چانکه میر بحر او اقامت داشت آمده شاهزاده محمد را بانڈه فرستاد تا کتخدا شود و سیزدهم ماه مبارک رمضان قصد اکبر نگر کرده بآنجا آمد و ذوالفقار خان میر آتش عالمگیر با کثر لشکر در زمین بلندے از دامن کوه که تا همین شهر تو وقد بمیت اقامت داشت و راجه اندرمن بوندیله در منازل و عمارات شجاع مقیم بود ذوالفقار خان چون بیمار بود سوار نتوانست شد و اسلام خان و خدائے خان با سائر عساکر بادشاهے سوار شده بقصد مدافعه براه خیابانے که از دامن کوه تا شهر نواست بجانب مخالفان روانه شدند قبل از رسیدن این گروه راجه اندرمن با همراهان خود بداخله حتی المقدور کوششے در آویزشے با مخالفان نمود لیکن بنابر قلت جمعیت تاب مقاومت نیاورده و اسلام خان و فدائی خان بنابر اغراض باطله نفسانی توفیق جلادت نیافتند و با آن که چندان غلبه و استیلا از مخالفان روے نه نمود و شوکت و کثرت فوج عالمگیر را بود بے کوشش و جانفشانے قدم باز پس گذاشته رخ از عرصه مقابله بر تافتند و دران سرزمین که محل اقامت بود نیز از عدم اتفاق استقلال نیافتند ذوالفقار خان چون حال بدین منوال دید با مجموع عساکر او اخر همان شب کوچ کرده براه دامن کوه بجانب معصومه بازار شتافته سنجانخانان معظم الحق گشت و بعضے از بندگان بادشاهے از پستی فطرت راه بیوفائی پیموده رو گردان شدند و بشجاع پیوستند و اکثر نوکران شاهزاده محمد سلطان از فرقه سپاه و خدمه بآن طرف رفته بعضے کارخانجات و فیلان و اسپان شاهزاده و سپر که در انجا بود و تبصرفش در آمد و شجاع را از وقوع این قضیه نخوت و جرأتی تازه و قوت و شوکتی شایسته بهم رسیده و اکبر نگر پای جسارت فشرد و چون برسات منقضی گشت و آبها فرو نشست معظم خان اسلام خان را و دیمنه مقابل او راجه سجان سنگه بندیله و گروهے دیگر را در میسره جا داد و فتح جنگ خان را با لودے خان و زبردست خان و فریقے دیگر از افاغنه که همگی دو هزار سوار بودند بهراولے مقرر کرد و اخلاص خان خویشگی را با جمعے از دلاوران فوج طرح نموده با عباد

اقبال عالمگیر و جرأت و تدبیر خود بتوزک لائق در عقب مخالف که سه سردار توره داشت و پادشاهزاده محمد سلطان با آن مایه جرأت و دلاوری و تربیت عالمگیر مقدمه الجیش بود روان گردید چون بکنار بهاگیرتی رسید چنداول شجاع کهسردار آن آهنگذیار معموری بود ازان طرف نمودار شد باشارهٔ خان سپه سالار از توپ خانه پادشاهی دست باندختن بان و گنج نال شتر نال کشوده و تیران قتال بسیار فرو ختند و قشونی از افاغنه فوج سراول و برخی از تابینان معظم خان و گروهی دیگر از مبارزان از آب گذشته با دشمنان در آویختند و بیک حمله پای مخالفان از جای رفت و اکثری ازان جاعه گریبان بچنگ اجل داده سر بجیب عدم در کشیدند و اسفندیار زخمهای بسیار خورده در میدان افتاد و نور الحسن از عمده های لشکر شجاع چار زخم برداشته ازعرصه کارزار عنان بر تافت و گرد دهر را بخون که تیر عمده آن لشکر و بارا بجسونت خوشیشی داشت بعالم دیگر شتافت شجاع با استماع این خبر فوجی را بر جسر گذاشته بمقابله معظم خان رفت و بعد انقضای سه پاس مقابله میسر آمد معظم خان خواست که بهیئت مجموعی بر مخالفان حمله کند امرای همراهی خود سرے انداخته و فی الجمله انفاقی ورزیده خود دارے و کوتاهی نمودند معظم خان بشاهد این حال و قلت اعوان بتوپ و بندوق و بان گذرانیده روز را بانجام رسانید و از خود داری همراهان تعجیل در جنگ کوته یراق صلاح ندیده چون سید انست که داؤد خان از مونگیر عبور گنگا نموده عازم ٹانڈه است و بنگاه شجاع در انجا بمجرد استماع خبر قرب او بقصبهٔ ٹانڈه شجاع خود بخود خواهد برگشت و نیز شنیده بود که دلیر خان از حضور کمک او معین شده انتظار ورود او هم میکشید و بمقتضای اصالت رای با چنین رفقای منافق صف آرائی و نبرد آزمائی صلاح ندیده قاصد مخصوص بآباد که از زمان جعفر خان بمرشد آباد شهرت گرفت گردید شجاع بمشاهدهٔ اینحال گمان ضعف و وهن در شکر اقبال و اختلالے در جرأت خانخانان معظم خیال کرده خود هم از طرف دیگر بهاگیرتی عازم مخصوص آباد گشت در گذر نصیر پور پایاب یافته بارادهٔ گذشتن ازان و آویختن با خانخانان مقابل لشکر فرود آمد خان سپه سالار تا دوازده روز بجنگ توپ و تفنگ گذرانیده مجال عبور بذاتها نگذاشت شب دوشنبه بیست و یکم ربیع الثانی که شجاع عازم عزم عبور بود خبر باو رسید که داؤد خان مورچال متعینه دریاے کوسے را بهت و کوشش شکسته از دریاے مذکور عبور نمود و عنقریب به ٹانڈه که بنگاه اوست میرسد شجاع باستماع این خبر مغلوب جنود خوف و هراس گردیده انچه معظم خان اندیشیده بود بظهور رسید و شجاع عزم پیکار برا ده ادبار از انجا و رسیدن باهل حرم و استحفاظ اموال و ناموس بدل نموده کوس معاودت نواخت و او اخر همان شب از کنار آب بهاگیرتی کوچیده قاصد سوتی گردید تا در انجا از گنگ گذشته خود را به ٹانڈه رساند معظم خان که بدیدهٔ پیش بین این منصوبه را دیده بود انتهاز فرصت نموده کمر خدمت بر میان بست و بقصد تعاقب شجاع بعد یکپاس روز سوار شده از دریاے بهاگیرتی که پایاب بود عبور نمود لیکن چون تمام اردو و احمال و اثقال لشکر بایستی از آب بگذرد و سه دریاچهٔ دیگر نیز تا معسکر مخالف درمیان بود آن روز یک و نیم کروه طے شد و شجاع بر کنار نالهٔ که سه طرف دلدل داشت توپخانه چیده خود با فوج سواره در عقب آن ایستاد معظم خان نیز روبرو همین قسم چون شام شد هر دو بجاهای خود منزل نمودند و همین شب فوج دیگر از حضور مع توپخانه و خزانه بکومک معظم خان رسید و شجاع سه پاس شب گذشته کوچ نمود و سلطان محمد را چنداول خود ساخت و معظم خان نیز صبح سوار شده و توپخانه را باحتیاط از گل و لاے گذرانیده تعاقب نمود و از سوے اندکے گذشته هر دو لشکر نزدیک همدگر گردیده تا سه روز خنگ توپ و تفنگ در میان ماند روزے آخر شام گروهی از طرفین بر همدگر حمله برده برخے مجروح و مقتول شدند تا آنکه او اخر شب بیست و هفتم ربیع الثانی شجاع بطرف دوناپور کوچ نمود و معظم خان هم

سوار شده در پے او رفت در اثناے راه شنیدند که شجاع که باستعجال میرود انتظام لشکر پرسیمے نپرفته فتح جنگ خان از فوج سر اول و اسلام خان با فوج برانبار تیز عنانے کرده بیشتر راندند وچندانکه معظم خان کس فرستاد منفع نمود سودے نکرد تا آنکه کنار دریاچه دوگچهی رسیدند آن طرف نالا فوج شجاع ایستاده بود و توپخانه پیش رو چیده فتح جنگ خان و اسلام خان مجال گذشتن نیافته همانجا عنان کشیدند معظم خان هم ناچار در پے اینها با جمیع افواج رسیده بپیش قدمان گفته فرستاد که چون آن تیر جلوے رافع شده الحال صلاح درین است که مورچال وسیبه مخالف را وقتے ننهاده تبلاش جلادت و دلیرے بگذریم وهمت بگرفتن شجاع برگماریم واورا مجال عبور ازدریاے گنگ ندهیم لیکن چندانکه درین باب امرا و سرداران را تحریک وتکلیف این جرات نمود کوتاهے وخودداریے نموده بفرمان آن نومین اخلاص آئین کار نه بستند وشجاع چون داعیه گذشتن از گنگ اهم امور میدانست خندقے گرد لشکر خود در نهایت عمق کنده مورچال را استحکام داد تا بفراغبال لشکر واسبابش از آب گنگا عبور نماید چون خندق و مورچال خاطرخواه درست شد شروع بگذرانیدن لشکر نموده اول سلطان محمد را از آب گذرانیده به ٹانڈه فرستاد و باستحکام وضبط مورچال پرداخته تا عبور لشکر بمدافعه اعدا کوشش داشت چون جمیع لشکر گذشت آخر شب خود هم عبور نمود چون راه تیلیا گڈهے بسبب بودن شجاع درین طرف گنگا مسدود بود دلیر خان که کمک سپه سالار آمده بود دنا چار ازمونگیر عبور نموده بداؤد خان پیوست ومعظم خان فرید خان را با فوجے مناسب وتوپخانه لائق بجانب اکبرنگر برای کشادن راه گڈهے فرستاده کوتوالی باکبرنگر متعین کرد وبعد رسیدن نوازده که داؤد خان مصحوب شیخ حمید پسر خود فرستاده بود اسلام خان را باده هزار سوار حسب الامر پادشاه بنظم ونسق این طرف گنگا گذاشته چون دریاے گنگا دو شعبه بود دو شعبه را گذاشته بر کنار شعبه سوم خیمه کرد وداؤد خان ودلیر خان ازان طرف گنگا جریده پیش خان معظم آمدند وگنگا پیش نموده بعد یکپاس شب بلشکرگاه خود رفتند وبعد قال ومقال لبسیار لوے خان وفداے خان را با ذوالفقار خان بحمیت محافظت اردو گذاشته خود با مخلص خان وجمعے دیگر عساکر اقبال توان از شعبه سوم گنگ عبور نمود واز انطرف داؤد خان ودلیر خان و سائر کولیان همراه شده بالاتفاق روانه مقصد گردیدند غره جمادی الاخرے خبر آمد که فوج مخالف که بر مهانداے مورچال بسته درمقام مزاحمت بود ندبسببی غیرمعلوم برخاسته نزد شجاع رفتند وداؤد خان ودلیر خان وارنجا رفته فرود آمدند وخبر آمد که سید عالم با قریب یکهزار پانصد سوار وپیاده فرستاده زین الدین پسر شجاع مع دو صد توپ آمده بشجاع پیوست پنجم ماه مذکور معظم خان از مهانداے بکشتی عبور نموده بکنارنالهٔ که آنراهم عبور باید کرد رسیده بران پل بست وبک کروه پیشتر رفته آن سرزمین را بنظر احتیاط دیده مراجعت نمود وفوجے را با لایه فرستاده مردم شجاع را از انجا بدر کرد +

ذکر برگشتن سلطان محمد شاه به لشکرگاه معظم خانخانان

چون محمد سلطان ازین حرکت نعوذبالله خجل آورده بود دستپیچه گشته اقامت خود در رفاقت شجاع متضمن انواع خرابیها دید بهانه دیدن روضهٔ خود که دران زمان عارضه بیمارے داشت ٹانڈه آمد واسلام خان را که با فوجے از عساکر قاهره در اکبرنگر حسب الامر پدرش بود نزد داعیه خود آگاهی داده نهانے نوشتهاے مکرر با و فرستاده اشعار نمود که باجمعیت خود در دو کچهی منتظر ورود او باشد وششم جمادی الاخرے او اخر روز بهانه شکار سوار شده بکنار دریا رسید وخود در کشتی نشسته یازده کس از نوکران روشناس وبرخے از خواجه سرایان وضدمه وبک اسپ تسوارے در بهارپشتی دیگر در آورده از گذر ٹانڈه بگذرد و دو کچهی که اسلام خان با افواج در انجا مترصد بود متوجه شد درین اثنا مردم شجاع که

که در ماندهٔ مے بودند آگهی یافته بسوے کشتی راه تعاقب سپرده نزدیک رسیدند مقارن این حال اسلام خان که منتظر قدوم شاهزاده بود خبردار شده خود را باهمراهان بکنار دریا رسانید متعاقبان جمعیت لشکر و قریب باصل رسیدن کشتی شاهزاده مشاهده نموده ناکام برگشتند و شاهزاده قرین سلامت بساحل مقصود رسید خانخانان معظم این خبر شنیده شاهزاده را نزد خود خوانده دو ماه شاهزاده را گذرانده باز عبور گنگا نموده بمعسکر خانخانان سپه سالار متوجه شد معظم خان با جمیع ملازمان شاهے استقبال نموده شاهزاده را آورده بخیمه که برائے او برپا شده بود فرود آوردند ذوالفقار خان را که عارضه بیمارے باستداد کشیده طاقت سواریے جنگ نداشت حسب الحکم از لشکر جدا شده عازم حضور گردید و در قرب بگله گهاٹ بفاصله پنج کروه از مالده پایاب بے مسموع گشته بود که صلاحیت عبور لشکر منصور دارد معظم خان جمعی را فرستاد که بر کنار آن مورچال بسته بضبط خود نگهدارد شجاع بین حال اطلاع یافته بلند اختر پسر خود را همان طرف فرستاده مامور نمود که هر جا پایاب یابند سورچالها بسته مانع عبور اعادے باشند و خود با کمتر فوجے باعتماد نواڑه برابر لشکر داؤد خان پای تجلد فشرد معظم خان کثرت مردم دشمن بطرف حدود مالده شنیده فوج دیگر بسرکردگے دلیر خان در انجا فرستاد و شاهزاده محمد سلطان را حسب الحکم پادشاه همراه فدائے خان با فوجے از سپاه وارث خان راهم که از سابق در خدمت شاهزاده معین بود با چندے از نوکران قدیمے او بحراست و خبردارش مقرر نموده روانه حضور نمود و به ذوالفقار خان که سابق مرخص شده بود نیز نوشت که هر جا نوشته برسد توقف گزیند و در خدمت سلطان محمد بوده لوازم حراست و محافظت بجا آرد شاهزاده غره رجب اواخر سال دوم جلوس روانه حضور شد چون نزدیک بشاه جهان آباد رسید بموجب حکم اله یار خان دارو غه گزاران لشکر پور صبیح بیست و پنجم شعبان رفته سلطان محمد را از راه دریا سلیم گڈه که برائے بودن او مقرر شده بود رسانیده و حراستش بمعتمد خان خواجه سرائے تفویض یافت و شروع سال سوم از جلوس که محلس جشن مهیا و آماده بود خبر رسید که شجاع ششم ماه رمضان از جهانگیر نگر بولایت رنگ ره سپر ناکامے گردیده و مملکت بنگاله تمامتر مسخر و از لوث وجود مخالفان مصفا گشته نهم ماه مذکور خانخانان سپه سالار معظم در جهانگیر نگر نزول نمود تفصیل جنگ شجاع در عالمگیر نامه بشرح و بسط تمامتر مسطور است این مقام بایجاز یکه محل مرام نباشد قناعت نموده می گارد چون گذر پایابی چنانچه ذکر نمودیم شده بود معظم خان چند روز تدبیر گذر آنرا درخواست کنونے سعی و تردد بکار برده کنار زیاده رونگ در اهتمام این جنگ دیده بر سات آمنده محل مقصد نگردد و جنود قاهره را برابر اراده خود آگاه کرد اینده چهارم شعبان سال دوم جلوس پاسے از شب مانده باین عزیمت با مخلص خان و اخلاص خان خویشگے و دیگر سپاه ران فیروزے شعار سوار شده در اثنائے راه دلیر خان رسیده مظفر خان و دیگر سرداران شهامت نشان که بر هگذر واقع بودند با سپاه خود از مورچالها برخاسته رفیق طریق نصرت گردیدند و بهیئت مجموعے اول روز نگذرند کور که دو کروه پائین بگله گهاٹ بود رسیدند و شجاع قبل ازین سپه خود را با فوج شایسته بمحافظت آنجا فرستاده استحکام آن مقام نموده بود و آنها آماده مدافعت بودند بمجرد ورود این جنود دست باندا ختن توپ و تفنگ کشودند معظم خان توقف و درنگ صلاح ندیده مردم را تاکید و تحریص بر عبور نمود شجاعت پیشگان بلا دلالت منش اژدرهام اقدام راه قطعے ننهاده باتفاق کرهت بر عبور بستند نخست دلیر خان و مخلص خان و اخلاص خان خویشگی فیل سوار بآب زدند و بعد سید مظفر خان و دیگر بهادران بآن ناله در آمده از چپ و راست و پیش و پس فوج فوج مانند موج در آب روان شتفتند درینوقت مخالفان مقابل بمجرد کوشش تمام آتش پیکار برافروخته فوج عالمگیر لوازم مقاومت بظهور رسانیده

چندے از سپاه هدف ناوک بلا گشته سر بجیب عدم فرو بردند و برخے مجروح شدند و جمعے مغلوب هر اس گشته برگردیدند
و بسالت کیشان شهامت جو که حفظ ناموس سپاهگرے و آبرو دامن گیرشان بود در روے همت بر نتافتند چون هر دو طرف
گذر آب عمیق بود درمیان دریا چوبهاے قلم براے نشان منصوب بود تا مردم در غرق آب نیفتند در بیوقت ازعبور موج
آب تبلاطم آمده ریگ زمین از ته بدر رفت و بعضے مواضع پایاب هم غرق آب شد و نشانها نیز برجا نماند بدین سبب از سوار و
پیاده قریب هزار کس غریق گرداب فنا گردیدند از انجمله بود فتح خان پسر دلیر خان مشهور و بحر در برآمدن از دریا با اعداد آویختند
و معظم خان نیز از بے اینها رسیده و باتفاق برمورچال رسیدند آنها نیز پاے جلادت فشرده بحسب طاقت کوشیدند درخلال
این حال بلند اختر رسید عالم بکومک رسیده از دور نمایان شد اما قبل ازورود آنها پاے ثبات و استقلال مستحفظان
مورچال لغزیده راه فرار در نور دیده بودند بلند اختر با سپه قلیل او نیک از سر سبکی ثبات نتوانسته شتافت و رسید عالم با دیگر
جنود شجاع بگذشته روزگار پیوست و خان معظم چون دید که کشتی وافر بدست آمد بر کنار دریا چه نشسته جبست و بقیه
جنود را فرود آورده آن روز بهمانجا مقام نمود و شجاع باستماع این خبر وحشت اثر دل از سلطنت و اقامت بنگاله برداشت
چنین سالمه برگرفته از میرداه پور رحل اقامت برداشته بنگاه خود که در تانڈه هست شتافت که از انجا پسیج راه آورے
نموده بهمان گیر نگر رود و معظم خان روز دیگر با جمیع افواج بجانب تانڈه روان گردید بعد بسطے اندک مسافت خبر رسید که
تمامے نواڑه نزدیک بهرپے که از گذرندگور هست جمع شده و شجاع خود نیز بآن راه آمده لهذا سپه سالار با جمیع
از لشکر جدا شده بر جناح استعجال بهمان جانب شتافت و باقے جنود نیز از پے او روان گردید و یک پاس روز مانده خانخانان
معظم بر بے پور رسید و چار صد کشتی از نواڑه شجاع بعضے از آن شحون باموال و اسباب که در انجا منتظر او بود تصرف در آمد
و معظم خان میر غریز دیوان لشکر را با واقعه نویس و جمعے از سپاه و سه صد پیاده بندوقچی براے ضبط آن اموال در انجا
گذاشته خود بر سم الیغار روانه شد و با چار صد سوار قریب نصف النهار بتانڈه رسید شجاع که شب پنجم شعبان چنانچه مذکور شد
از چوسے میرداد پور روانه مانده بود صباح در انجا رسیده لغزم قرار داد ساز راه او بار بیرون تانڈه کنار دریا فرود آمد
و با هتمام تمام دو غراب که اعتماد بر استحکام آن داشت از نفائس اموال مثل اشرفے و طلا و جواهر و مرصع آلات پر کرده
دیگر اشیا و کارخانجات که در انجا داشت بر دو غراب دیگر بار کرده آنها را روانه ساخت و بعد فراغ از سرانجام این امور
از تانڈه پیشتر رفته در درخت زارے فرود آمد و ساعتے چند توقف گزیده درین اثنا قراولے با و خبر رسانید که افواج قاهره
نزدیک رسیده با استماع این خبر در کمال اضطرار سوار شده دو ساعت از روز باقے مانده بکنار دریا رسیده بابلند اختر
و زین العابدین پسران خود و جان بیگ و رسید عالم و رشید قلی بیگ اوزبک و میرزا بیگ و معدودے از سپاه و خدمه و حواشی
سرایان که همگی سه صد نفر بودند در کشتی نشسته با قریب شصت کوس پنجم شعبان سال دوم جلوس عالمگیر بجانب جهانگیر نگر
شتافت و دیگر نوکران عمده او باقتضاے صلاح وقت خود را یکسو کشیده مفارقت گزیدند و اعوان و خود سران
لشکرش دست بغارت کشوده باخذ اموال و نعمت خود جسارت نمودند معظم خان روز دوم بتانڈه رسیده بضبط
و گرد آورے مالے که مانده بود و استرداد انچه او باشان بغارت برده بودند ساعے شد و عورات و پردگیان که در انجا
مانده بودند با حتیاط شایسته حراست کرده جمعے را براے کشیک آنها بر اطراف حرم گاه گماشت و ناظران و خواجه سرایان
را تاکید بلیغ نموده مقرر ساخت که بدستور سابق بکار خود قیام نموده هوشیارے و خبردارے بیشتر از پیشتر بظهور رسانند

داود خان بمجرد دریافتن خبر فرار شجاع برآب مهاند که گذشته بود جسر بر دریا بسته گذشت و آخر همین روز بمعظم خان ملحق شد
چون غرابهای مالامال از نقود و نفائس اموال محاذی برهانپور رسیده بر سر غنی از بندگان پادشاهی که معظم خان را بخانخانان زنده
آمده بود برگشتهای خود نشسته بودند دیگر غراب اول را که جمیع وجوه اموال او در آنها بود بدست آورده کنبار آورده دند مجموع اسرفی
وطلا آلات وجواهر گران بها و دیگر نفائسی که در آنها بود بحیطه ضبط و تصرف اولیای دولت قاهره در آمد و معظم خان محاصر خان
را با جمعی از افواج در اکبر نگر وانانده وغیره نبا برانتظام این جاها گذاشته خود با دیسر خان و داود خان قریشی و داغر خان و
دیگر جنود منصور بعد دوازده روز تا پنج نوزدهم شعبان بتعاقب شجاع شتافت تا در اجمال اقامت دهان گیر نگر میرسد نیامده
نزدیکتر رسیده آوارگی گردد و یازدهم شعبان شجاع بجهان گیر نگر رسید و درین مدت که زین الدین پسر کلان شجاع در جهان گیر نگر
بود حسب الامر پدر نظر باشکسته حالی خود با راجه رنگ راه رسل و رسائل مسلوک داشته راه اتحاد و وفاق بهم رسانیده وکیلبار
برای دفع منور خان زمیندار جهان گیر نگر کومک طلبیده و او فوجی فرستاده منور خان را باتفاق شکست داده بود و مبلغی از
نقد و جنس در جلدوی این اعانت برخنگیان داده راجه را با خود بنیق و بدستان گردانیده بود و چنین قرار یافته که سرگاه
پرسش مضطر و برفتن رنگ ملجا شود دگر باره جمعی بکومک فرستاده اعانتی که باید بعمل آرد و راجه بجا گم چانگم مکر سر جنگ
است تاکید کرده بود که سرگاه شجاع اشعاری نماید بی توقف گردیدی از نزدانه فرستد و شجاع بجرد رسیدن دهانگیر نگر سان
خود را با دشتها نزد راجه رنگ فرستاده درخواست نمود که جمعی از مردم خود انفرستد تا رفیق طریق بوده لازمه اعانت مراعات نمائی
بعمل آرند و نیز فرستاده با معاودت نگرده بود ندکه شجاع از قلت انصار و اسباب روز یکشنبه شنم رمضان باضطراب تمام در آغاز
سنه ثالث عالمگیر رخت ادبار بر صفحه اضطرار نهاده با سر سه پسر خود زین الدین و زین العابدین و بلند اختر و چندی از عمده ها
که تا آن وقت در رفاقت بودند و جمعی از سپاه و خدمه و حدود ۵۰۰ از خواجه سرایان و نسوان از جهان گیر نگر برآمده بچهار کروهی
شهر که جای تهانه هست منزل نمود و در انجا جمعی از اهل و سپاهیان برگشته بشهر آمده بودند و بعضی از رکاب تیبان نبا بر فقدان
ملاح همانجا ماند فردای آن از انجا روانه شده در سر سرای پور که از تهانهای عمده دوازده کروهی شهر است منزل نمود و انجا
جان بیگ که از پروردهای عمده و قدیمی او بود با چندی از روشناسان دگر و جمعی از عمله نواره و ملاحان ترک رفاقت
نموده مفارقت کردند و فردای آن از انجا روانه شده و درین روز درین ره سیری فرستاده های زین الدین و شجاع
بانجاه و یک منزل حلیه رنگی و فرنگی شوخان مردان کار و ادوات حرب دیگر که حاکم چاتگام با برای راجه سامان کرده برسم
کومک فرستاده بود با شجاع ملاقی شده و نوشتهای راجه و حاکم چاتگام رسانیده و روساء رنگیان که آمده بودند
ظاهر نمودند که راجه اگرچه ما را برای امداد فرستاده و قرار داده که خود برآمده و چاتگام را نشیند و منعاقب نواره عظیم بعد
و جمعی را برای خشکی نیز متعین نماید لیکن این مراتب در صورتی مقرر بود که شما در جهان گیر نگر قدم ثبات فشرده استقامت
میکردید چون اضطراب کرده برآمدید ما مور یم که شما را برجنگ بریم شجاع گفت که ما بین غربت از جهان گیر نگر برآمده ایم که بموضع
بهلوه که سرحد ملک پادشاهیست رحل ثبات افگنده تمکن و اقامت نمائیم و قلعه آنرا با دیگر تهانجات استحکام دهیم و بمدادو
اعانت شما هرچه باید کرد از قوه بفعل آوریم بنا برین رنگیان بمرافقت راضی گشته همراه شدند روز دوم بانواره رنگی در رکابی
که تا آن قلعه براه خشکی چهار کروه مسافت بود منزل نمود و در انجا امام قلی خویش حسین بیگ که حارس قلعه بهلوه بود با شاره پدر زن
حسین بیگ آمده با شجاع ملاقی شد شجاع او را استمال ساخته پیش آورد و روز دیگر حسین بیگ نیز آمده شجاع را دید شجاع هر دو را نزد خود

نگاه داشته تکلیف دادن قلعه نمود و میرزا بیگ را با دوازده کس فرستاد که رفته قلعه را متصرف شود و مرزا بیگ نوشته حسین بیگ نزد گاشته‌ای او فرستاد آنها شجاع را بدین حال دیده طرف معظم خان راجع شمرده و بطلب سر پیغام داده آن قلعه نموده غافل ساختند و پس از ساعتی مظفر نام یاد یوان آنجا وهشتاد سوار و چهار صد برق انداز و دو فیل بکنار دریا رسیده بجنگ پیوستند و فیلان را با آب زده بر سر کشتیها آمدند و مرزا بیگ را با ده کس دستگیر نمودند و دو کس گریخته خود را بشجاع رسانیدند و از سنوح این سانحه آگهی دادند شجاع خواست که باستظهار رخنگیان و نواژه آنها قلعه را لعیف بگیرد و رخنگیان را باین امر تکلیف نمود و درین روز سردار دیگر از رخنگیان با سه کشتی از چاتگام رسیده ملحق شد و رخنگیان اصلاح حال شجاع از خیر مقدم خود پیرون دیده جواب دادند که داب و آئین ما نیست که از کشتی برآمده جنگ کنیم بر دو آب آتش کارزار سے توانیم افروخت و حسین بیگ قلعه دار بهلوه را از و بازخواسته او را با امام قلی خویش او پیش خود برند و با شجاع گفتند که اگر بهلوه متصرف مے آمد شما را و انجا متمکن گردانیده یکی از پسران شما را نزد ما بیرغمال مے بردیم و انجا را مقرر میکرد یم الحال مے آوریم اکنون چون نقش تدبیر درست ننشست و بهلوه بدست نیامد صلاح دراین است که بے توقف و درنگ روانه رخنگ شوید شجاع قبول نموده قرار داد که با آنها رخت ناکامے بدان ناحیت کشند چون مردم شجاع ازین عزیمت آگهی یافتند اکثر سپاهیان و خدمه و ملاحان متفرق شده هر یک بطرفے بدر رفت صبح که از انجا روانه میشد سید عالم با ده کس از سادات بارهه و سید قلی اوزبک با دوازده مغول و معدودے دیگر که همگی بچهل کس نمیرسیدند با دشاه بودند ناچار روانه رخنگ گردید و قریب بهمین روز راجه سرے نگر بر خود ترسیده دست از حمایت سلیمان شکوه مهین پسر دارا شکوه باز کشیده بوساطت راجه جیسنگه استعفاے جرائم خود نموده و التماس کرد تا کسے از بندهاے حضور آمده سلیمان شکوه را بهبرد حسب الالتماس راجه جے سنگه بادشاه عفو تقصیر زمیندار سرے نگر نموده کنور رام سنگه ولد جے سنگه را با ورد سلیمان شکوه مامور فرمود نوزدهم ربیع الثانی کنور مرقوم روانه سرے نگر شد پرتهے سنگه زمیندار سرے نگر این خبر شنیده جمعے را فرستاد که سلیمان شکوه را در جائے که بود محبوس نمایند سلیمان شکوه با وجود هزاران اندوه با مردم آن بے حمیت بجنگ پیش آمد و محمد شاکر کوکه او با چندے دیگر از همراهان مقتول و خود اسیر پنجه تقدیر گردید و پنجم جمادے الاولے آن بیچاره همراه سید نے سنگه پسر پرتهے سنگه از کوه فرود آمده بدست کنور رام سنگه و تربیت خان و رعد انداز خان که از سابق متعین آن مهم بودند گرفتار گشت و هفتم ماه مذکور بسمع بادشاه رسیده حسب الامر شاه دیانه اقبال نواخته شد و یازدهم شاهجهان آباد رسیده در سلیم گڈه با شاهزاده محمد سلطان محبوس گردید چهاردهم حسب الحکم بحضور آمده بار کورنش یافت و به تفضلات بادشاهی مستمال و مطمئن خاطر شد بعد چند روز شاهزاده سلطان محمد و سلیمان شکوه را مع قضیخان حسب الحکم بقلعه گوالیار که مقرر آنجا بخش بازپرسش در آنجا مقید بود برده هر چهار شاهزاده را یکجا نگهداشت و معتمد خان خواجه سرا که معتمد علیه بادشاه بود بتغیرے عبد الله خان قلعه دار گوالیار گردیده حسب الحکم بحراست قلعه و قیدیان مذکور بیست و چهارم جمادی الاولے روانه شد

در ذکر اجراے لنگر در ممالک محروسه

چون در عهد بیمارے شاهجهان که هنگام فتوت بود کشت و زرع و ضبط و عمل چنانچه باید صورت نه بست و مزروعات اکثر محال پاے مال نهب و غارت گشت و درین چند سال او سوے اعمال و پیران شاهجهان هم حوادث اختلال و اختلاف شیوع و اشت و هم باران نابرسوے نیت و بدے اعمال حکام هر وقت و مقام مے بارید بعض زمان در اوائل و بعض اوقات در اواخر کے میکرد در بلاد هندوستان آثار قحط و غلا شایع گشته چهره حال فقرا و مساکین و وجوه عیش

سیه نوایان خاک نشین غبار الود کدورت گشت تهی دستان بی برگ ونوا گرفتار فقر وعناگردیده دل سوال ورنج طلب می کشیدند
خصوص در شاه جهان آباد که مجمع طوائف امم ومسکن اصناف خلائق عالم بود باوجود فقرای شهر گدایان قریها وقصبات رسیده
از غایت اضطرار با اهل وعیال بدر وبزه وگدائی اشتغال داشتند از وظائف خیرات سلطانی ووجوه اتفاقات جانبانی
نائره جوع محتاجین تسکین نمی یافت بنا بران حکم جهان مطاع لطبغرای نفاذ نیوست که بغیر از لنگر های مقرر از سرکار خاصه شریفه
لنگر دیگر در شهر ودوازده لنگر در قصبات نواحی شاه جهان آباد وهمچنین در لاهور واکبر آباد ترتیب داده اهتمام این خیر عام بعهده
معتمدان متدین مقرر دارند وجابجا داروغه های موثق تعین شتند وبامرای حضور وصوبه داران نزدیک ودور وفوجداران و
از جمله منصبداران تاهزاری منصب حکم شد که بقدر تفاوت مراتب ومقدور از جانب خود هم لنگر ها مقرر داشته رواتب خیر و
سوائد اتفاق مرتب دارند وقدغن بلیغ شد که درین خصوص اهمال نورزند وچون عساکر بسیار ولشکر بی شمار در شاهجهان آباد فراهم
آمده بود وباعث از دیاد قحط وغلا گشته فرمان شد که نوینیان والا احتشام وشاهزاده های سپهر مقام وامرای عالیجاه نصف
لشکر وسپاه همراه خود در حضور داشته نصف دیگر را بجاگیر واقطاعات خویش فرستند تاهم در حضور صورت ارزانی رونمایند
وهم حال مردم متعین بوسعت ورفاه گراید +

ذکر ورود بوداق بیک سفیر شاه عباس ثانی

در آخر سال سوم جلوس بوداق بیک سفیر شاه عباس ثانی فرمان روای ایران بهشت نشان سلخ ماه شعبان داخل بلده
ملتان گردید تربیت خان صوبه دار آنجا درخور مقدور خویش ضیافت نموده پنجهزار روپیه نقد ونه خوان از نفائس اقمشه تواضع
نمود چون بلاهور رسید خلیل الله خان بهادر صوبه دار لاهور ضیافت فتح پسندیده ومهمانداری سنجیده نمود چون ایرانی بود
انواع تکلفات بکار برده چهار صد قاب طعام وهفتصد خوان از اقسام حلاوی وتعلقات وعطریات کشیده بست هزار
روپیه ویک قبضه خنجر وشمشیر سرخرد وباساز مینا کار وهفت خوان پارچه نفیسه هندوستان تواضع نمود وعرضه بوداق بیگ
متضمن روانه شدن اوازلاهور بابرخی از جانوران شکاری مثل باز وجره وشاهین وجرغ مصحوب مردم او بحضور رسیده
عاملان عریضه رسوصلان طیور بغایت خلاع سرافرازی یافتند بیست وهشتم ماه رمضان بوداق بیگ بسرای بادلی رسیده
منزل کرد وبغایت اولوس خاص مورد نوازش گشت وحکم شد که سوم ماه شوال که ساعت مختار واز جمله ایام جشن جلوس بود
او را که شرف حضور نماید وباسد خان وصفی خان وملتفت خان سیر توزک حکم شد که باستقبال ایلچی رفته بلازمت حضور آرند
نامبرده ها حسب الامر تقدیم رسانیدند وبوداق بیگ در ایوان بار عام که پادشاه درکمال تجمل سریر آرای عظمت بود رسیده
با دابیکه معمول بود شرف اندوز حضور گردید ونامه پادشاه ایران گذرانید وعاطفت خسروانه اورا بعطای خلعت فاخره وجقه
وخنجر مرصع مشمول نوازش گردانید وارچه جشن پایان یافته وخوانچه طلا وپاندان وخوان طلا مرحمت شد ولیس از انقضای مجلس
در خانه رستم خان که منزلی عالی برلب دریاچون وفروش واسباب منزل از سرکار خاصه شریفه بود فرود آورده ومیر غریب بخشی
بهمانداری او متعین گردید روز دیگر باز بوداق بیگ را طلبیده بعطای یک قبضه شمشیر باساز مرصع سرافراز ساخت وهمراهانش
مثل نظر قلی میر آخور اسپان سوغات ومحمد حسین تحویلدار اسامعه متفوقات واحمد بیگ خویش ایلچی مذکور ومیرزین العابدین
فاضل بخلعت خلعت کسوت امتیاز پوشیدند وهنگام شب که بزم چراغان وشموع افروزی بود وباهتمام شاهزادگان
عالیشان وامرای رفیع بنیان درکمال نظر فریبی سامان یافته بود بوداق بیگ وهمراهیان او را احضار فرموده مشرف این تماشا

گردانید هفتم شوال دگر باره سفیر صاف ضمیر ادراک دولت حضور نموده سوغات پادشاه ایران از نظر گذرانید ازان جمله شصت ترکش سراسپ عراقی برق تگ صبا رفتار رویک دانه مروارید غلطان آبدار که بوزن سی و هفت قیراط بود و همچنین نطفه گوهر از صلب ابر نیسان در صدف امکان کمتر قرار یافته و در دانه باین گون و لون بطریق ندرت از بحر صنع بساحل ظهور شتافته جوهریان هندوستان بشصت هزار روپیه قیمت نمودند و مجموع آن ارمغان بچهار لک و بیست و دو هزار روپیه قیمت شد و بوداق بیگ از طرف خود نیز اسپان و شتران بختی و دیگر نفائس ایران پیشکشی شایسته بنظر پادشاه گذرانید و عاطفت پادشاهانه او را بانعام شصت هزار روپیه و خلعتهای ده فیل با حوصله نقره و جل زربفت مباهی ساخت و محمد حسین تحویلدار بانعام پنجهزار روپیه و نظر قلی میر آخور و میرزین العابدین هریک بانعام سه هزار روپیه و احمد بیگ خویش ایلچی بانعام دو هزار روپیه سرفراز ی یافتند و در شروع سال چهارم جلوس تا غایت اختتام سال پنجم بسعی خانخانان معظم کوچ بها مفتوح گشته لگام آشام نیز بتسخیر در آمد اما نبا برعوارض امراض مهلک خانخانان بمصالحه انجامید و آخر از کمک آتباع سلاطین با بریه بیرون رفت لیکن حق آنست که درین مهم خانخانان معظم داد مردی و مردانگی داده گوی سبقت بر جمیع شجاعان امرای عالمگیری ربوده بتفصیل آن حواله بمتن عالمگیر نامه است من شاء فلینظر الیه چون مهم سیوا مرهته از امیر الامرا شایسته خان بهادر خاطر خواه پادشاه انصرام نیافت و از مهاراجه جسونت که کمکی این مهم بود نیز غفلت و مکشود و در حادثه شجون که از کمال غفلت رویداد و ابوالفتح خان پسر امیر الامرا در ان شجون کشته شد پادشاه امیر الامرا را از صوبه داری دکن تغییر نموده بهمین سپاه و سلطان معظم را صوبه دار دکن گردانید و راجه جی سنگه را مع دلیر خان و داؤد خان در شروع سال هفتم از جلوس بمهم سیوا مرهته متعین نمودند جی سنگه درین مهم بجبارت تدبیر خود و امرای کمکی سیوا را ایل و منقاد گردانیده مع پسرش سنبهاجی بحضور فرستاده در اینجا نیز بغرور نادانی سیوا صحبت ناچاق گشته در زندان ادب گرفتار آمد و از غفلت ستحفظان هر دو گریخته بمکن خود رسیدند و بعد اندک اعانت از سلاطین دکن کار سیوا چنان بالا گرفت که عالمگیر مع شاهزادگان خود بدکن رفته تمام عمر در دکن گذرانید اما امتداد این همه مدت درین مهم از تنگ گیری پادشاه دل آزرده گی امرای قدیمی از دو اگر امید وار عنایت نبوده مورد التفات و تحسین می بودند چندان دشوار نبود و آخر از سنوحی حرص و شره پادشاه از دست همان مرهته ها تمام هندوستان ویران و خاندان سلطنت با بریه با ادانی رعایای هندوستان همپیمان گردید و بعد درین سال هفتم زمینه ارتکاب اطاعت پادشاهی قبول نموده مسلمان گردید و هم درین سال شاه جهان پادشاه که در قلعه اکبر آباد محبوس بود بدار آخرت شتافت و نیز در همین سال قلعه چانگام مفتوح شده آن ملک منیمه ملک پادشاهی گردید و با سلام آباد موسوم گشت اینجا از توابع رخنگست و رخنگیان عوام بقوم گهه مشهور و تفصیل آن در عالمگیر نامه مذکور همدانشم خاتمه در کتاب تاریخ خود مے نگارد که عالمگیر پادشاه بعد القضاے ده سال منع بلیغ نمود که احدے متوجه ضبط احوال آن پادشاه و الاجاه نگردد سبب ش همانا غیر ازین نخواهد بود که چون بحوزے بود از شجاعت و فطنت و عناد و دلداد و عصبیت شجاعت و فطنت او بر کار ہاے عمده که سزاوار سلاطین عالیمقدار تواند بود میدانست و عصبیت و عناد و دلالت با مویه لیان سلطنت نزدیده مے نمود و فطنت و دانشمندی همیز اعمال او گشته بوضاطر ش ظاهر میکرد که این کار ہا سزاوار تندکار نیست خاصه انتساب آن عمال بسلاطین عالیقدر نهایت نازیبا بنا برین مانع بود تا ما جراے افعال و احوال او جمعیهم دراد راق کتاب ار تسام و انتظامش نیابد و بر صحائف روزگار بیادگار نماند و الاچنین پادشاه جاه طلب صاحب اقتدار

از ارقام محاربات و معاملات خود که مستوجب بقاے نام و نشان و حیات پایدار دنیاست مانع چرا باشد بهر صورت چون هیچ عملی از اعمال بزرگان صاحب نام از خیر و شر مخفی و مستتر نمے تواند ماند احوال عالمگیر هم از زراویان و تحریر ارباب قلم مثل هاشم علیخان خافی و غیر ذلک محجوب و مستور نماند آخر برز بانها آمد و در صحائف و اوراق ارقام یافت همین قسم عجائب احوال پادشاه زمان ماهر چند قابل نگارش نبود و بضرورت اخبار نویسے اعصار در آخر کتاب نگاشته خامه وقایع نگار گشت بخاطر گذشت که مجملی از غرائب اوضاع و اطوار عدیم النظیر گوارش اورنگ زیب عالمگیر که بنیرنگ فاتحه این سلسله و سرو سر گروه این زمره است درین کتاب هم نگاشته آید سر چند اورنگ زیب را نسبتی با این عالی گهر و نیک نام کن جد و پدر نمی توان داد چه مهره را با مار کل را با خار نمیتوان سنجید چه مناسبت و خرف را با زرکدام مشابهت امّا بمقتضاے کلام کل شے یرجع الی اصله شاه عالم در اعجوبه بودن از عالمگیر پاے کم ندارد و بسر دو اعجوبه روزگار موافق اقتضاے ادوار خود ند اورنگ زیب که شجاع و هوشیار صاحب کرنه و در کارها عیار بود اکثر اوضاع سنجیده هم داشت امّا حرکاتے چند با آن همه کش و فش از و بظهور رسیده که هنوز شاه عالم با دنی مرتبه از مراتب او نمی تواند رسید فرق در صدور حرکات عجیبه هر دو بقدر لیاقت و طاقت همگیر است امّا در بوالعجبی هر یک چنانچه اندکے از بسیار و یکی از هزار در ذیل صفحات آینده پیرایهٔ وضوح و ظهور مے یابد و وقائع حیدرآباد که نعمت خان عالی در نهایت شوخے بکمال آب و تاب نگاشته مجملے ازان هم مے توان ضمیمه بلا خلاصه آنکه درین سراے ناپایدار سر کرا بار داده اند گریزے ندارد ازین که کیا بر بلا علاجے و ناچارے بار سفر بربندد و از حطام فانی دو نیوے هر چه اندوخته همه را انداخته برد چیزے که از و در دنیا و با او در عقبے میماند نام او و اعمال هست اگر نیکی کرده اجرش با او و درین عاریت سرا نام نیکو از و بیادگار خواهد ماند و گذر با لعکس نه لب میماند و نه مغلوب نه مقتدر بسیار زود دنیا مخلد است و نه ضعیف عاجز در اسلاف سه رو نوع مردم بوده اند که ذکر بعض ازانها در ذیل این صفحات مفصل شد گذشتند و رفتند نه از نیکان اثرے پیداست و نه از بدان خبرے هویدا نام هر کدام ازین دو گروه بطور یکه استحقاق آن دارند بر السنه و افواه مذکور و هر یکے بجزاے اعمال خود معاقب است یا منغور باید باز ماندگان و آیندگان بتتبع آثار و اخبار پیشینیان عبرت گیرند و موعظت پذیرند حالیا گذشتگان را اینها متذکر ند در ازمنه آتیه خود هم برزبان دیگران مذکور و با اعمال و افعال خود محشور خواهند بود فقیر برا سے همین بعض حالات اورنگ زیب عالمگیر که گریزے سراسر تزویر شدید الحرص دلیر بود و احوال معاصران او از ملوک و امرا و نوکران و تتبعهٔ آنها از خلاصه کتابے که مؤلف آن محمد هاشم خافیست چیده و ذخیرهٔ ضمیمه گوش ارباب هوش میسازد و نمی خواهد که محامد و مناقب نیکوکاران و قساوت و معائب ارباب خسران اندراس یافته سرمایهٔ عبرت عابرین این کهن سراے سست بنا نگردد محمد هاشم خافی و پدرش در زمرهٔ ملازمان مراد بخش برد در عالمگیر و لعنا کاے از متوسلان اذیال دولت عالمگیر پادشاه گشته واقعاتے که نوشته میشود مشاهده اوست نه استماع که احتمال کذب و افترا در او تواند بود و سر چند احوال معاملاتیکه فیما بین عالمگیر و مراد بخش برادر حقیقی او روے داد و سلوکیکه با پدر و برادر بزرگ خود دارا شکوه نمود در اوراق سابقه مفصلاً منسطر و قسام یافت در این جا بر سر مزید تذکر باجمال نوشته مے آید عالمگیر بعد نیرو زے و ظفر بر برادر خود دارا شکوه پدر خود صاحبقران ثانی شاهجهان را زندانی ساخت و تا هشت سال مقید داشت بیچاره در همان قید از زندان بدن خلاصے یافت و رخت سفر آخرت بربست وقت مردن سر چند دخترش خواهر اورنگ زیب استعفای جرائم برادر نمود قبول نفرمود ناخوش در گذشت و بعد چند روز از ظفر بر دارا شکوه برادر حقیقی خود مراد بخش را که با عانت عالمگیر حسب الطلب او از گجرات رسیده در جنگ مهاراجه جسونت راٹھور بعد عبور از آب نربدا از پاے

او چین و هم در جنگ دارا شکوه جانفشانی ها نموده زخمهای منکر بار ایش چهره شجاعت خود برداشت و عالمگیر پرتزو پرتا انفعال
هنگامه جنگ دارا شکوه باظهار تصمیم اراده حرمین شریفین و مبارک باد بهای سلطنت و کامرانی برادر ابله خود را امید وار پادشاهی
و جانبانی دانسته خوشنود و مطمئن خاطر میباشت و آن ساده لوح فریب برادر مکار غدار خود خورده بی هراس و وسواس حضور او آمد
و رفت می نمود و دولت خواهان او از چنین آمد و رفت بی موقع مانع آمده اشد مزاحمت می نمودند او هرگز گمان بدی باعتبار
آن همه قول و قرار ازان مزور مکار نکرده نمی شنید بعد شکست یافتن دارا شکوه در سفر تعاقب او آن ابله بی نصیب را نیز مقید نمود
در قلعه گوالیار نگهداشت بعد ازان که داعیه برآمدن ازان قید بدستیاری بعض مخلصانش مسموع آن نرشت سیر گشت ازراه
قساوت قلب قاصد قتلش گردیده یکی ازنوکرزاده های او را بدعوی خون پدرش کمر انتقام بخش او را در ایام اقتدار و سترو خ خروج
خود از گجرات بداعیه خنگ دارا شکوه نابرد گانی و سوی او بی که لازد در گفتگو بطور رسیده کشته بود برانگیخت و بحیله شرعی در قصاص
بکشت و دارا شکوه را نیز بعد اسیر آمدنش اول زنده در سلاسل کرده در تمام شاهجهان آباد تشهیر کرد بعد ازان بیچاره را بهانه انجام
و تصوف دیوانه نموده روز دیگر لاشش را بر فیل انداخته مانند روز اول در کوچه و بازارهای شاهجهان آباد و دهلی کهنه تشهیر گردانید

ذکر اسیر آمدن دارا شکوه و مذبوح شدن آن سراسیر اندوه چنانچه قبل ازین هم مذکور شد

دارا شکوه بعد برگشتن روزگار و پیش آمدن ادبار از جنگ ثانی در اجمیر با عالمگیر نمود و بسبب بدعهدی و بی وفائی مهاراجه
جسونت شکست عظیم خورده بازن و دختر صغیر خود و قلیلی از مؤنث گریخته بهزار خرابی و خسران بازبطرف احمد آباد گجرات
شتافت سید احمد صوبه دار آنجا که دست نشان دارا شکوه بود ارادهٔ موافقت و ملازمت ولی نعمت خود نمود دیگر عملهٔ سلطانی
از هم عالمگیر سید احمد را اسیر نموده در امید واری بر روی آن آواره صحاری بسته بمبالغت از دهول بشهر گجرات برخاستند دارا شکوه
ناچار بکنار جیورئیس گولیان که در ان نواح قطاع الطریق مشهور بود رجوع نمود او کمر خدمت گاری بسته بعد تقدیم ضیافت
بقدر طاقت جمعی از کولیان همراه داده بسرحد ولایت کچهه رسانید در نیوقت یکی از خدویان حلال نمک گل محمد نام که دارا شکوه
او را حاکم بندر سورت ساخته بود با قدری زاد و پنجاه سوار و دو صد پیاده دست از جان شسته و از سر گذشته رفیق روز بیکسی
او گردید زمین دار کچهه که در سفر اول با مید بهبود ملازمت دارا شکوه نموده دختر خود را با سپهر شکوه پسرش نامزد کرده بود درین سفر محنت
اثر به بی التفاتی پیش آمده جواب صاف داد دارا شکوه از انجا راه بهکر گرفت چون بکنار سند رسید در ملک جاندیان صحرانشینان
آن دیار قاصد اسر و نارتش شد ند بزور رسمی همراهیان گل محمد از جنگال آنها رهائی یافته بسرحد تعلقه نگسیان رسید میر انگسی که
سرور آن طائفه بود با استقبال و مهمان نوازی پیش آمده با عزاز و اکرام تواضعات متعارفه بعمل آورد و اشاره برفتن ایران نمود
درخواست نامندها رمشایعت او نمایده درین باب مبالغه نمود دارا شکوه باقتضای بیت مشهور **بیت** چو تیره شود مرد را روزگار
همه آن کند کس نیاید بکار ✤ بصلاح بعض خیر اندیشان خفیف العقل با مید اعانت ملک جیون افغان زمیندار مقتدر دامنهر که منصوب
شاهجهان گشته و معرض سیاست بسزای پیل آمده بود و دارا شکوه درحضور پدر استعفای جرایمش نموده او را مرهون و ممنون
احسان و جان بخشی فرموده بود و نیز بنا بر رو و دعرائض او که متضمن رسوخ عقیدت و بندگی و استدعای نزول و ورود در
قلمرو او بدارا شکوه مکرر بمی رسید قاصد آن طرف گردید توقع آن که شاید بپسر او آسیبی برسد و کار آید آن ملعون بدسیر نخبیث و دغا
پیش آمده اسیر نمود ن محسن خود سرمایهٔ تقرب و حضور عالمگیر دانست و از شدت شقاوت اراده سپردن دارا شکوه که جان بخش
او بود بدست دشمن دقاتلش نموده کمر باین قساوت بست و ابلیس آسا بلباس استقبال نموده بیچاره را بخانه خود آورد و بنفاق

کم خدمت بسته فاضل ساخت درین ضمن زوجه داراشکوه از عوارض جسمانی و آلام روحانی بعالم جاودانی شتافت چون زن و شوهر را باهم الفتی در نهایت مرتبه بود کوهمای غم بر دل تاتوان داراشکوه نشسته عقل و هوشش که درین اوقات و قبل ازین هم کمتر داشت در باخت و ملک جیون را صدیق مخلص شمرده کل محمد را که رفیق شفیق روز سیکی و سپاهی عقیدت کیش بود با جمعی از همراهیان معتمد و معقول خواجه سرا کاونیز بهدم جان نثار بود همراه تابوت بیگم بلاهور فرستاده از خود جدا ساخت تا نعش او را در مقبره ملاشاه میر که پیر داراشکوه بود بسنگ سپرده باز آیند و خود با معدودے از خواجه سرایان و خدمتگاران ناکاره تنها در دست دشمن ماند بحجرد اندک فاصله که از گل محمد میسر آمد بوے نفاق افغان بے ایمان اندک اندک بشام هوش پریده داراشکوه رسیدن گرفت امیدها انقطاع پذیرفته بهیم مبهل گردیده و از ورود خود در خانه آن ناشناس حق نشناس پشیمان گشته قاصد رفتن بسمت قندهار شد و کافر نعمت مرقوم را برداعیه خود آگاه ساخت او در ظاهر قبول مسئول شاهزاده نموده همراه برآمد و بمنزل رسانیده بهانه سرانجام بعض ضروریات رخصت چند روز خواسته بجاے خود برگشت و یکی از برادران خود را همراه داده مامور نمود که او را مقید کرده بیارد آن ناپاک بے مروت دو سه کروه راه رفته دست بے باکی دراز نمود و براق همراهان شاهزاده گرفته داراشکوه را مع صبیه او و یگانه محل مقید ساخته مهان محسن بیمار بیچاره آواره را نسزد میزبان مهان کش بدسرشت زشت کاره آورد آن بدبخت سیه نامه مهان مقید را در مکانے محفوظ محبوس داشته حقیقت حال براے جے سنگه و بهادر خان که در تعاقب او مامور بودند نگاشت و باقر خان فوجدار بهکر را نیز براین ماجرا آگاهے داد او هان وقت عرضداشت لبالمگیر نوشته مع خط ملک جیون بصوب قاصدان سریع السیر فرستاد و عرضداشت جے سنگه و بهادر خان مع عرضے ملک جیون نیز رسید عالمگیر شادمانی نامود و حکم نمود احتشام شاه و یاره فرمود بهفر صفدر از باب غرض زبان بلعن و تشنیع و فحش و نفرین ملک جیون بر کشادند و پادشاه دین پرور قدرشناس فرمان و خلعت عنایت مع عطایاے منصب پنج هزارے دو صد سوار و خطاب نجتیار خان بصوب گرزدار و فرمان متضمن آوردن داراشکوه بحضور بنام بهادر خان نوشته روانه نمود چون بهادر خان داراشکوه را آورده خبر لبالمگیر رسید حسب الحکم او طوق و زنجیر در گردن و دست و پا کرده از راه لاهورے در دروازه داخل شاه جهان آباد نموده از رسته چاندنے چوک و پیش هر دو دروازه قلعه گذرانیده واز چوک و بازار سعد الله خان در نظر مردم جلوه داده بشهر کهنه دهلی برده در خواص پوره حضرت آباد مقید ساختند و بهادر خان بملازمت رسیده مورد الطاف و عنایات بے پایان گردید روز دوم که بخت یار خان بدبخت عرف ملک جیون باسید ملازمت داخل شهر شد همین که بر رسته چاندنے چوک نزدیک رسید بعضے از هواخواهان دل سوخته داراشکوه با جمعے از اصناف اهل حرفه و بازاریان و لچه هاے بے باک فراهم آمده بر سر ملک جیون بهیأت مجموعے ریخته الفقد خس و خاشاک نجاست آلود و سنگ و خشت و کلوخ بر سر او و افاغنه همراهیش زدند که باعث هلاک چند نفر گردید و تماشائیان همه جا از در و بام زبان نیفرین و دشنام آن بدانجام بے دین دراز نمودند و غلغله عظیم بر پا گشته صورت بلوا ے عامے روے داد و نزدیک بود که فتنه بزرگے حادث شود که توال آگهی یافته با جمعی از بندگان پادشاهے شتافته افغان مذکور را سالم از ضربجانی قلعه رسانیده و فتنه بید ارشده را خوابانید روز دوم بموجب حکم بعد تحقیقات بظهور رسید که یکے از احدیان و چند نفر چیله داراشکوه هے باقی این فساد و منشاء این جسارت شده اند پادشاه دیندار از علماے زمان استفتا نمود که دربارهٔ مجرمان چنین مفتیان دین چه میفرمایند فتوے دادند که چون شر قلیل براے خیر کثیر جائز است خاصه دربارهٔ کسانیکه مخالف امور رسمی خلیفه بعل آورده باشند قتل چنین کسان مضائقه ندارد دل سوختگان مذکور بفتوے و حجت مقتول شدند بعد چند روز احضار و اجماع علما فرموده رسائل مولفه داراشکوه را که متضمن

مقالات صوفیه و تحقیق و توفیق کلمات محققین همنوا با اقوال ارباب حال بود برآورده بدست آویز آنکه داراشکوه کفر و اسلام را برابر توام خوانده و گفته صفحه کفر و اسلام در رهش پویان ✣ وحده لاشریک له گویان ✣ اثبات نمودند که پاز احاطه شرع بیرون گذاشته و علم الحاد برافراشته است لهذا قتل او مباح بلکه از اعاظم صلاحست چون توطیه و تمهید مذکور قرار یافت و دنیداران بهر خود محضر مرش آراستند داراشکوه بیچاره در سال سزار و شصت و نه هجری اول سال جلوس ثانی عالمگیر در آواخر ذی الحجه مذبوح و سرمایه عبرت جاه طلبان ناپایدار گشت لاش او را بر هودج فیل انداخته دوبار زنده و مرده اش را از رسته بازار شهر گذرانیده و در مقبره همایون پادشاه سنجاک سپر دند و در رویش دلریش شاه سرمد حقیقت کیش نیز بجرم و داد و اخلاص داراشکوه از جمله ملحدان محسوب گشته بفتوای علمای جاه طلب تقرب خواه مقتول و در جوار مسجد جامع شاهجهان آباد مدفون گردید اما عاقبت بحکام دست نشان عالمگیر و منیداران با وجود معافی و ممانعت از اخذ بعض وجوه که مکرر پادشاه تهدیدات دران باب نمود از گرفتن وجوه مذکوره باز نیامده عالمی را رنجانیده از دنیا گذرانیدند و پادشاه دیندار مجاهد دران باب نبا بر اتقا و تبعیت شرع متین بر کسی سیاست نکرده و زر و وبال عالمی بر دوش جرآت خود برداشته بعقبی برد چنانچه هاشم علیخان بن خواجه میر محرر تاریخ که رفیق و شریک سفر و حضر و اغلب اوقات اصالة و نیابة صاحب بعضی خدمات و بر جمیع احوال ناظر بود این معالج را با وجود احتیاط و پاسداریها در مسودات خود مفصل نگاشته فقیر بقدر ضرورت از کتاب او التقاط نموده بعض فقرات او را بنا بر استشهاد بعینه مینگارد از انجمله این عبارت هرچند از طرف پادشاه اکثر ابواب معاف و مرفوع القلم گشت لیکن حکام بدانجام بدستور سابق علانیه وفاشیه تا حال میگیرند بسبب عمده این عبارت آنکه بعد ظهور چنین نافرمانیها مکرر رعایا از تعدی فوجداران و حکام غافل از بازپرس روز جزا حق حق بحضور آمده فریاد و واویلا مینمودند سوای حکم تحقیقات و ابلاغ احکام تهدیدآمیز از راه متابعت شریعت غرا سیاست ظالمان که باعث عبرت دیگران گردد بعمل نمی آمد مگر بعد ثبوت بعضی بکمی منصب و عزل خدمت معنوب گشته بعد چند روز بوسیله رشوت باز بحال میشد و مظلوم را رعدآسا گرزمنیداران بتقلید حکام زیاده از انچه باحاطه بیان توان آورد با مسافرین و مترددین و تجار می نمایند بجائی رسید که باعث قتل جمعی کثیر از مردم قافله و تاراج تمام مال و عرض و ناموس آنها گردیده خصوص که نتیجه از سفر بیت الله برگشته می آیند زن و مرد در کمال عسرت راه می سپارند و گاشتهای حکام نزدیک بندر سورت تا دارالخلافه دو روز و سه روز آن بیچاره ها را گاه بداشته هرگاه چیزی نیابند بزخرد و خواری رخت بدن آنها را کشیده میگیرند محرر اوراق مکرر مشاهده کرده که برسر گذرهای راهداری مردم غریز اکه طرف مدینه بمج و بیت الله برگشته عازم اوطان خود اند مابین راه بندر سورت و بندر بارگشته و زخمیان را عاری از لباس ساخته در غارهای سر راه انداخته اند و بغیر از حق تعالی کسی بفریاد و فریاد آن مسافران مظلوم نرسیده انتهی کلامه شاید کشته شدن انهمه مظلومان و بغارت رفتن جان و مال و ناموس مسافران بحضور او و مفتیان همدستش مشروع بود که برای اصلاح چنین فساد عظیم ظاهر شر قلیلی برای خیر کثیر بعمل نیاورده بعضی از احکام بدانجام را در قصاص مسافران مظلوم قتل و سیاست نفر مود و قتل و اسر اخوان و اولاد و بدر از ضروریات دین بود که بلا تامل دران مضایقه نمود و مفتیان هم در فتوی و موعظت کذلک و برای حفظ ظاهر و داشتن صفت دین پرور مبالغه بجائی رسانیدند که از استماع سر و توبه نمودن کلانوتان و قوالان را که دیرینه ملازم سرکار شاهی بودند اضافه منصب داده بحال و ملازم داشت اما از زهی همت توبه داد و شعرا و نجمین را بر طرف ساخت و سررشته حساب و معرفت وصول و تنخواه جاگیر داران که منحصر بر تقاویم بود و در دفتر دیوانی نوشتند بر بیت مشهور بیت لاولا لب لاولا لاشش مست ✣ لل کط و کط لل مشهور کوتست ✣ گذاشته

از دیدن تقویم و نگهداشتش در وفاتر منع نمود و بنای سفر بروز پنجشنبه و دوشنبه گذاشت و ترک آرایش بلباس زرد و زری و رنگین و جواهر نموده اسرار انیز مانع بود که رنگهای خام و باد له و زرتاری پوشیده بحضور نیایند ارباب نغمه روزی باهم اتفاق نموده خبازه ساخته گل سیاهی بران انداخته بکمال آرایش واز دحام از زیر نشیمن پادشاه گذرانیدند چون پرسیدند عرض شد که نغمه و سرود مرده است کلانوتان او را برای دفن میبرند در جواب گفت که چنان دفن نمایند که خلاف عادت الهی صدای فرو مدفون نشنیده و نشستن در سن که از زمان تیموریه مشهور سلاطین دهلی بود منوط بعیکه بلا مانع گونبا بر هجوم شواغل عظیمه آن واحد هم باشد در غرفه مشرف کنار دریای جمنا نشسته عالمی را که چندین هزار مسلم و سنهود حاضر می آمدند از دیدار خود بهره ور می ساختند و جمعی از سنهود بودند که آنها را در سنی می خواندند باین معنی که بدون دیدن پادشاه چیزی نمی خورند و این معنی از جمله طاعت بهود ه خود میدانستند موقوف نموده عیب عیش عالمی را آزرده خاطر ساخت برای او نقصانی نداشت گو این عقیده دیدار طلبان باطل یکی از جمله دیگر عقائد باطله آنها بوده باشد و قضیات عصمات را بمحض خود رائی چنان مستقل ساخته بود که موجب بر هم زدن وبست صوبه داران و عمال و حکام هر فرجداری و چکلهٔ و سرکارات گردیده کل امرا و عمله و فعله آزرده خاطر گشته اختلال کلی در جمیع ضوابط و انتظام ملک دار راه یافته بود هاشم علی خان خافی در تاریخ خود می نویسد عبد الوهاب نام شخصی را از متوطنان احمد آباد قاضی القضاة نموده در کل محاملات عالی و سافلی همه را تابع او گردانیده بمرتبه تسلط داد که ارکان سلطنت از و اعتبار تمام پیدا کردند و با انواع حیل تدابیر سعی بکار بردند که خفت بدور سانند و مرتشی بودنش و فراهم آوردن او زرها را برشوت ثابت نمایند فائده نداد مختار خان بنی مختار که با پادشاهان هند و ایران سر رشته قرابت و صوبه داری بها پنور داشت و محمد صالح نام مرد که پوربی قاضی بلدهٔ مذکوره و نهایت مرتشی بود نبا بر رضای خاطر و پاس امر پادشاه جهان تسلط و استقلال در خدمت قضا یافت که روزی در دعوی حویلی که بر بطالت مدعی و دعوی او صوبه دار و عاملی مطلع بود بحجت گذاشتن دو شاهد مجهول مطمع با صوبه دار و اکثر کبار طرف شده اثبات دعوی مدعی نمود و مختار خان با قاضی طرف شدن نتوانست اما آزرده خاطر گشته بعد چند روز بتمهیدی همان هر دو گواه را در مقدمه دیگر آورده نزد قاضی حاضر ساخت بعد ازان که قاضی گواهی آنها اثبات مدعی نمود شاهدین مذکورین خود بلا جبر و اکراه اقرار نمودند که ما بدروغ شهادت داده ایم چون این کار باشاره مختار خان شده بود خان مرقوم قاضی را مخاطب ساخته گفت که این هر دو همان گواهند که در بارهٔ دخلی حویلی با آنکه عالی بر بطالت دعوای آن مدعی مطلع بود شما حکم با ثبات آن نمودید قاضی مقصد مختار خان فهمیده برآشفت و بدرشتی گفت که شما را تصور آنکه مرا اثبات نمودید و نمیدانید که در اثبات شرع و حاکمش واجب التعزیر شده اید اگر همین هر دو شاهد مذکور بر سر شما گواهی دهند حکم بتعزیر شما نمایم و باز که شاهدان از شهادت رجوع نمایند گواهان را تشهیر میکنم و هماندم هر دو شاهد مذکور را سر و ریش تراشیده بانواع زشتی بر خر سوار گردانیده در شهر تشهیر نمود و محبوس ساخت یکی از ان هر دو خود را مسموم ساخت و قاضی باظهار استعفای قضا منزوی گشت مختار خان چاره غیر از استرضای او ندانسته بر پاس خاطر پادشاه ندیده قاضی را مستمال ساخته باز سرگرم کار ها ساخت داشت و فائده غیر از ندامت بر نداشت انتهی کلامه با وجود آنکه از عمده سیوا و سنبها بر نیاید و بدون رجوع بهنود که مقتدیان وفاتر و اجهای مقتدر بودند کارش از پیش نمیرفت از شدت عصبیت بامطیعان فرقهٔ مذکوره که فرمان بردار بوده اند باخذ جزیه محصول زیاده و دیگر احکام خشک کاوشها از حد بدر برده نداشتها میکشید چه این قسم احکام را نهایت نفاذ امری باید تا حکم آن کس یکسان بر اعالی و ادانی اجرا یابد نه آنکه عجزه را بر شجاندو از عمده اقویا بر نیاید تا آنکه سلاطین ظل الله اند باید متخلق

باخلاق الهی بوده با هیچ فرقه و قومے بد نباشند و با احدے کینه و عداوت نورزند تا حق سبحانه و تعالی نیز با کمال عواطف اینها کام و آرام بوده سلاطین را به از پدر شفیق دانند و از چنین تربیت فارغ البال نگذرانند. سعدے ازین گریه که از خزانه غیب + گهر تر میرسد و لطیفه خوردارے + و اگر منظور هدایت و تکمیل خلق باشد در شفاق و الطاف زیاده از عناد و نفاق میرسے آید در مآثر بنوی باید دید که سید الانبیا والمرسلین صلی الله علیه وسلم با ستامین و دیگر بیگانگان از دین چه برستی در افت سلوک سے نمود و عقدهاے دلشان را بمقتضاے عطوفت را کرام چگونه سے گشود و اینکه جماد فرمود سهریکے خود را صاحب وحی و مامور بامور یکه آن سرور بوده نداند و خود را با آنها تمام برابر نگرداند **بیت** کار پاکان را قیاس از خود مگیر + گرچه کیک شد در نوشتن شیر + سلطان محمد پسر بزرگ خود را که از جهل جوانی و نادانے اندک انحرافے نموده چند روز بهوس دادماد دے عم خود سلطان شجاع در جنگ هاے بنگاله با و پیوست و آخر ندامت کشیده و برگشت سالها مقید نگهداشت تا براه آخرت شتافت و همین قسم بهادر شاه پسر دوم خود را باتهام سازش و اتفاق با سلطان ابوالحسن تاناشاه پادشاه حیدرآباد مع پسران و زوجه عاقله فاضله محبوبه او نور النساء بیگم و بعض خواهران و مقربان در کمال ذلت و هوان مدتی مقید داشت و خواجه سرایان و غیرهم را در تفتیش و تحقیق تهمتی که بر بهادر شاه بود تعذیب و تعزیر بسیار نموده چون به ثبوت نه پیوست بعرض آنکه باید ندامت کشیده از اینداے آنها بازمے آمد نبا بر خجالتے که عائد حال اوگشت بر آشفته به بهادر شاه پیغام فرستاد که تقصیرات خود اعتراف نموده از ان جرائم استغفار کند تا وسیله رستگاری او در دنیا و عقبی گردد بهادر شاه در جواب گفته فرستاد که اگرچه فی الحقیقه انسان نظر بحقوق و احسان هاے بے پایان رب و اب مرتکب تقصیر است اما در طاعت تقصیر یکه موجب عتاب باشم از خود نمیدانم تا بآن اعتراف و از ان استغفار نمایم بعد اصغاے چنین جواب همه صواب آتش غضب آن تعصب دور از تواب التهاب یافته در شداند قید پسر افزود و سر تراشے و قصر لحیه و اخذ شارب و ناخن و لباس جامهاے لائق و اکل غذاهاے موافق منع فرمود و بیچارگان را مدتها بانواع عقوبت و ایذا امتلاء داشت بسبب اتفاق نبا بر تربیت و پرورش شاه جهان پادشاه و نقص او امراء و منصبداران بهادر لائق کار زیاده از حد شمار و در شجاعت و دلیرے و ندوبت اکثرے نادره روزگار بودند و چون هر چلادت خود بظهور رسانیده و بر صفحه روزگار نامها بیادگار گذاشته اند آنها هم از ناقدردانی و بیهوده رسنجے او همیشه دلتنگ بوده گاهے کام دل بقدر استحقاق نرسیده بلکه بر عکس اکثر مورد طعن و ملامت بگناه و صراحه بودند ازین جهت است که کارهاے او حسب المرام انجام نیافت بلکه در بعض احیان باغماض ملازمان حاضر انتهاے فاشے کشیده و هر چه دیده از دست خود دیده تاریخ نوشته هاشم علیخان خافی بر بعضی از سفاهتهاے او اشعارے بتفصیل وارد شده فلیرجع الیه سلاطین صفویه انار الله برهانهم الجلیه اگرچه شیوه مروت و مهمانداری و فتوت و غریب نوازے را بر طاق بلندے گذاشته اند که دست سلف و خلف بآنها نمیرسد و از نهایت ظهور کالنور علی شاهق الطور از القاب اظهار بے نیاز است و سلوکیکه با ملوک و ملوک زاده هاے اقالیم مختلفه نموده اند کتب تواریخ و سیر ازان مشحون و عنایات و مراعاتیکه بابا بروهایون فرموده اند نیز مشهور و معروف شاه سلیمان صفوے پدر شاه سلطان حسین با آنکه مستی مدام و مشرب علی الدوام و غفلت و بی باکے و نهایت سفاکی شهرت دارد و در اخبار مردے و مروتی که در باره اکبر پسر عالمگیر بعمل آورده و شقاوت و دناءتی که از پدر و خواجه سرا بظهور رسیده و هاشم علیخان خافی بآن اشعارے نموده گوش مستحسنان ازان هنر نیوشش میکشد مهاراجه جسونت راٹهور که همیشه تخم عناد با عالمگیر در دل خود می کاشت و با دشاه هم با او از هنود دیگر زیاده تر عدو بود ما هنگام آمدن دارا شکوه از گجرات باجمیر حسب الاشعار مهاراجه مذکور و جنگ نمودن با عالمگیر بوساطت راجه جسونت سنگ

مهاراجه مذکور را عالمگیر بادشاه ترغیب بترک رفاقت و اعانت دارا شکوه و عفو تقصیرات مهاراج موصوف نمود و منصب هفت هزاری با صوبه داری گجرات بشرط مذکوره عطا فرموده از تکلیف آمدن حضور نیز معاف داشته بود و مهاراجه جسونت سنگه بعد تعیناتی مهمات و محاربات دکن و معزولی از انجا متعین صوبه کابل بود و هم در انجا بر و اتباع او که سرداران راجپوتیه جهالت کیش جلادت پیشه بودند زنها و فرزندان او را که دو پسر بوده اند یکی اجیت سنگه و دوسے دل تهمن سنگه از کابل بی اذن صوبه دار انجا و بدون اخذ دستک برداشته عازم وطن شدند بسمبهر اگ میر بحر مزاحم شد بجهالت خانه جنگی نموده بغلبه عبور نمودند چون داروغه قلعه شاه جهان آباد بسمبهر اهبت ناچار وارد سواوش شده منزل نمودند عالمگیر باستماع این حرکات و کینه های دیرینه برآشفته حکم بتوجه نمود و گرد لشکر انها کوتوال بحر است ماموز شده مردم خود را بحفاظت و پاسبانی گذاشت بعد چندے رو سواے آن لشکر بهانه رخصت وطن خواستند عالمگیر رفتن آنها برای مقهور بودن عیال و اطفال مهاراجه مذکور صلاح دانسته مرخص نمود آنها اطفال را بطور غلامان و رانی ها را بلباس مردانه ساخته و دیگر جلادت کیشان را در خیمه های مهاراج نشانیده و بعضے کنیزان را بصورت رانیان و دو غلام مجهول الاحوال را بکسوت اطفال مهاراج در انجا گذاشته سفارش نمودند که اگر کشف راز شود در حراست این اطفال و رانی های مجهول پاید ارے بعمل آورده چندان مزاحمت و استقامت ورزید که فاصله پنج شش ساعت از زمان نهضت مامع رانی ها شود و چه عجب که استشمام بے سبر تے رانی ها و داعیه بغلاے گرفتن اطفال راجه نموده این داعیه کرده باشند چنانچه در افواه عوام چنین شهرت دارد عملی ای حال بعد بدر رفتن آنها باندک فاصله خبر بپادشاه رسید تا استفسار و کشف اسرار سے چند نیز در گذشت چون متحقق شد افواج برا آوردن اطفال مجهول و اسباب باز مانده و تعاقب رفتگان متعین شد راجپوتان متعین خیمه داد جلادت و مردانگے داده پاید ارے خارج از مقدور نمودند بعد قتل آنها و اطفال پنهان در داخل حرم سرا سے سلطانی گشته اطفال حوالهٔ پرستاران حرم سرا کرده ش شد نه و شرف اسلام جبراً و قهراً یافتند زنهانیز بپرستاران حرم سلطانی در آمدند و مدتی بر مردم خاص متیقن بود که اولاد مهاراجه جسونت همین اطفال اند و راجپوتیه اطفال مجهول را برا ے ایفاے نام مهاراجه اولاد خود قرار داده اند پادشاه مجاهد دین پرور از کمال غیظ و غلظت قلب هم خود هیپو و وطن دیرینه راجهاے راتهور سے آماے مهاراجه جسونت سنگه بر دریش جرات خویش گرفته بارادهٔ تسخیر دیار نهضت نمود و رانا راجه اودے پور اعانت زنها و اطفال مهاراجه مرقوم و جهت خود ساخته علم تمرد برافراشت پادشاه فرمان اداے جزیه و برآوردن فرزندان و زنهاے مهاراجه جسونت از حد خود بر انا نوشته ارسال داشت اول رانا ترسیده بقبول فرمان پیش آمد و کلا فرستاده پادشاه را خوشنود گردانید و خاطر جمعان بیاد برای وصول زر معهود و بندوبست ضلعه اودے پور مامور گشت و پادشاه بدار الخلافه بر گشت بعد چندے باز تمرد و عصیان رانا بعرض رسید و آتش غضب سلطانی شعله ور گردیده عنان توجه کره ثانیه بطرف اجمیر انعطاف یافت و شاهزاده معظم بهادر شاه از دکن و اعظم شاه از بنگاله که صوبه داران آنجا بودند حسب الطلب بالمغار روانه حضور شاهزاده محمد اکبر که حاضر در عین شباب بود بتنبیه و تادیب رانا مامور گشته شاه قلی خان اتالیق او بعطاے اضافه منصب و خطاب تهور خان سرافرازی یافت و باجمعے از امراے نامدار کارزار طلب هراول شاهزاده و سپاه سالار فوج مقرر گشت و در جنگ و تعاقب راجپوتان جلادتها نموده عرصه بران جماعهٔ تنگ ساخت و بها در شاه از دکن باجین رسیده و از انجا حسب الحکم بر تالاب رانا که فاصله هشتاد کروه از اجمیر و معسکر شاهی داشت متوجه گشت و شاهزاده اعظم شاه نیز بتجویز طرفے از ملک رانا مامور گردید رانا و دیگر راجپوتیه با تهور خان و شاهزاده محمد اکبر ساخته ابرا ترغیب سبقے پادشاه نموده سے هزار سوار را تهور شریک لشکرش

شدند محمد اکبر خروج بر پدر از پیدا آموخته این کار را سهل شمرده بها در شاه بوسئ ازین مشوره مفسیده محمد اکبر را باوا ندک
مجتبی داشت و دو کلمه بنصیحت نوشته به پدر خود هم عرضه داشت که از مکر را جپوتان در اغوای شاهزاده که جوان ناتجربه کار
است غافل نباید بود عالمگیر که از طرف اکبر مطمئن خاطر بود در جواب نوشت که هذا بهتان عظیم حق تعالی همیشه شما را بصراط مستقیم
رهبرے و از آلایش سخن شنوے بدخواهان محفوظ دارد چون خبر جلوس محمد اکبر و سکه بنام خود زدن و هفت هزارے
نمودن تهور خان و اضافه منصب دیگر امراے همراهے نبا بر تالیف قلوب آنها انتشار یافته بر عالمگیر متحقق گشت در
لشکر غیراز اسد خان و بهره مند خان و مع متصدیان دفاتر زیاده از هشت صد سوار نبودند مضطر گردیده بها در شاه را التماس
تمام نزد خود بالیغار خواند چون آن بیچاره اهل و عیال را بحفظ الهی سپرده در کمال استعجاب جریده مع ده هزار سوار رسید پادشاه
دین پناه قیاس بعمل خود که با پدر نموده بود کرده ترسید و روے تو نخانه بسوے معسکر او نموده حکم فرستاد که خود را تنها مع
هر دو پسر بحضور رساند بها در شاه حسب الامر بجا آورد عالمگیر اندکے مطمئن خاطر گشته شروع بوعده و وعید رفقاے اکبر نمود
اکثرے را بسوے خود خواند بیاوردے طالع مردم اطاعت نموده اکثرے بر خاسته آمدند و تنزل در احوال و ارکان
اکبر بهم رسیده ناچار راه فرار را دربار پیش گرفت چون احوال او بدینجا رسید بحکام اطراف فرمان در باب اسیر نمودن او نوشته
اکبر را مضطر ساخت او از دست دشمنان همه جا گریزان بوده خود را بهزار خرابے تا به بسنها خلف سیو امر مهته رسانیدند بسنها
اگرچه مدد خرجے برای او مهیا داشت امّا از تنگ ظرفے در سلوک حرکاتیکه لائق شان شاهزادگے نبود سے نمود و اکبر کبیده
خاطر میگذراند عالمگیر چون خبر ورود اکبر نزد بسنها شنیدند و تعدے او نیز همیشه بگوش پادشاه میرسید بدا عیه گرفتن اکبر و تنبیه
بسنهاے ابتر سال بیست و پنجم جلوس مطابق هزار و نود و دو هجرے بنام غزا و جهاد قاصد تسخیر بلاد دکن گردیده و در ان
ولایت رسیده بعد سر انجام مهام بسیار اعتقاد خان پسر اسد خان را با فوج جرار و سامان بیشمار به تنبیه بسنها و گرفتن او و
اکبر روانه نمود اکبر با استماع این خبر بر جان خود ترسیده بسے بسیار در کمال اضطراب جستیان خبر یافته مراحم او نشوند چاره
بهم رسانیده در کمال خوف و یاس با دل پر از یاس با دو صد و چند نفر که همراهش مانده بود نادیران جهاز سوار گشته عازم ایران
گشت و در دریا صدمات تباهے و طوفان کشیده بهزار مشقت بسقط رسید امام مسقط اول اعزاز و اکرامش نموده آخر
مقید ساخت و بعالمگیر عریضه نگاشته از ورود او اخبار کرده اشعار نمود که اگر در جلدوے این حسن خدمت پنج لکهه روپیه
نقد فرمان سند معافی محصول جهازات ما که همیشه به بنا در هندبیرو ندو دو سه مطلب دیگر پذیرائی یافته مرحمت شود و متعهدی
برای آوردن محمد اکبر بر بسته او را بحضور بفرستد جمیع ملتمسات خارجے از فرط دنیاداری با شدت عداوت و دنیاداری
پذیرفت و نیام متصدی بندر سورت حکم محکم رفت که یکے از ملازمان مزاج دان در یانورد مع فرمان عواطف عنوان که نیام
امام مسقط صدور یافته زود ارسال نماید متصدی سورت حسب الامر مرشد معنوی حاجے فاضل را که از ناخدایان معروفی
پادشاهی و معارف بلغت اکثر زبانها نبود باین کار روانه ساخت ناخدا در اول منزل خبر جوانمردے و قوت سلطان الهیان شان
شاه سلیمان صفوے انار الله برهانه دربار همان نوازے و چاره سازیے گرفتار مضطر شاهزاده محمد اکبر شنیده بجاے خود
برگشت تفصیل این اجمال آنکه ماجراے امام خارجے زشت افعال با اکبر از خارج بسمع همایون پادشاه مالک رقاب
مهان نواز رسید که اکبر پسر عالمگیر از خوف پدر بر جان خود ترسیده بعد هزاران مصائب و محن از مکر و هند برآمده
بانواع امیدواریے عازم آستان سلاطین سجده گاه بود جهاز تباهے خورده بمسقط رسید امام خوارج بنا جوانمردی

و بے دینی و دنیا پرستی را قبلهٔ همت خود ساخته بطمع مبلغ پنج لک روپیه و معانی محصول جهازات و حصول دسته مطالب دیگر سخنها که اکبر را حضور پدر پیش معتقد فرستاد و این معنی بعالمگیر نگاشته در صورت پذیرائی معتمدے را از ملازمان او نابا پرسیدن اکبر درخواسته بمجرد استماع این خبر آتش غضب جهان سوز آن پادشاه سلیمان جاه زبانه زدن گرفت و فرمان واجب الاذعان در کمال تهدید بوالی مسقط نوشته ابلاغ داشت که مهمان ما را بالعزت و احترام نزد ما گسیل فرستادی افواج بحر امواج که آماده بکار زار ندبرای خرابی دیار خود و قتل عام صغار و کبار ان جا رسیده دان مستقطع هوش از سر باخته بلا تامل در کمال شتاب و تعجل شاهزاده محمد اکبر را ببارگاه آسمان جاه سلیمان زمان فرستاد اکبر بر بندر عباسی رسیده محمد ابراهیم ملازم معتمد هوشیار خود را برای تفکر رستگاری بدستیاری عنایت و اعانت شاهے بدار السلطنت اصفهان فرستاد شاه مهمان نواز محمد هاشم تبریزی را بهمراهی او مامور ساخت و محمد ابراهیم متعین نموده در سر انجام ضیافتها و فرمان برداری و خدمتگذاری و رضاجوئی مهمان نهایت تاکیدات فرمود و اشعار نمود که بعضے تحائف از ثمار و نبات سند مثل انبه و اناناس و اوراق پان که در سواحل سند بعباسی و قرب جوارش سند بهم میرسد بشاهزاده اکبر متواتر رساند و بهر صورت خوشنود نگهدارد و مصور جادو رقم صورت نگار را که در شبیه کشی سحر طراز و اداء روگزار بود مخفی همراه داده فرمان داد که شبیه اکبر بدون اطلاعش درست کشیده قبل از رود او بحضور فرستد تا لیاقت او را از قیافه او بسیاهده تصویر قبل از ملاقات دریابد حسب الامر این کارپرداز تقدیم رسید محمد هاشم شاهزاده را در راه بنهایت خوشنودی داشته چون بسه کروهے اصفهان رسید دریکی از باغهای پادشاهی فرود آورد و شاه مهمان نواز بر عایت سرفرازے اکبر خود تا باغ مذکور باستقبال آمد شاهزاده تا در باغ باستقبال پادشاه شتافته ملاقات نمود و دسته قطعه جواهر بیکے الماس و یکی زمرد و یکی یاقوت گران بها بطور ارمغان و راه آورد گذرانید شاه نیابر دلجوئے و آبروبخشے او هر سه جواهر گرفته در دستار خود گذاشت و بشوق و شغف بسیار معانقه نموده در پرسش احوال بسی تفقد فرمود و از باغ تا خانه که برای اکبر مقرر شده بود پاپی انداز زربافت مخمل دار کاشان و چهینٹ سندے که قدرش در انجا زیاده تر ازین جاست گسترده بودند اسپ سواریے شاه ایران و شاهزاده محمد اکبر بالاے آن راه مے رفت اسپ پادشاه همواره برابر رسیده گے می رفت و اسپ اکبر تندے نموده مضطربانه پا می گذاشت جلو دار اکبر بادشاه آقای خود بجلدے اسپ دیگر آورد و اکبر بجستی و چابکی تبدیل سواریے بنوعے نمود که شاه و دیگر مقربان تحسین و آفرین نمودند بعد ورود دربارهٔ شاه سلیمان خان اسپ کشیده اکبر را بجائیکه برای او مقرر شده بود مرخص ساخت و با ستراحت شاهزاده و آنمکان هرچه مے بایست مهیا داشت روز دیگر باز شاه مهمان نواز قدم رنجه فرموده اکبر را همراه خود بدولتخانه آورد و بسند علیحده برای او گسترده باغراز و اکرام نشانیده و لازمه مهمانداریے و غریب نوازے را بنهایت مرتبه رسانیده همچی لائق برای مصارف شما معین فرمود چند روز بعد ایام چون اکبر اظهار امداد و اعانت و طلب رخصت نمود شاه گفت تا پدر شما زنده است شما مهمان عزیز ما هستید و تا آن زمان اعانت و رفاقت از ما بعمل نخواهد آمد بعد انتقال او که کار به تقابل برادران افتد در آنوقت بر خدمات خود را منت و مقصر نخواهیم داشت ارباب تمییز و انصاف ازین حکایات و برخے از مقالات دیگر که بعد ازین نقل مے شود احوال عالمگیر و والی مسقط و شاه سلیمان پادشاه ایران و دیگران مشترشت و خساست هریکے ازین اشخاص و فضائل و رذائل خلائق در یافته هرچه را از سجایا شناسند اختیار نمایند و انچه را رذالت شعار ندا جتناب و احتراز ازان واجب دانند زمانیکه زنهاریے مهاراجه جیسونت مع سردو طفل بجلادت راجپوتان غیرت شعار بحیله و جرأت خود بچنگ نشست از دار الخلافه شاهجهان آباد برآمده ملک جودهپور رسیدند و زنا حمایت آنها نموده عصیان و رزید عالمگیر قاصد استیصال آنها گشته عازم اجمیر گشت از راه عنادیکه با مهاراجه جیسونت و راناے اودی پور داشت

حکم اخذ جزیه از ہنود و فرمود و فرامین دیباب کاشته بجمیع صوبجات فرستاد و حضور ہم حکم جزیه گرفتن جاری شد چون در شاه جهان اباد ہنود و نیاده از لکوک و عدد محسوب شدند و ہزاران ہزار از نجانه مذکوره مقدور اداے آن و چه ندشتند لهذا چند لکهه ازان فرقه زیرنشین خاص شاہی که معروف بجهروکه بود ہجوم آورده ضعیف نالی را از حد بدر بردند عالمگیر اصلا ملتفت باستماع ناله و فریاد آنها نشد تا بدپیرائی چرسد تا آنکه روز جمعه که پادشاه به نماز میرفت ہنود از قلعه تا مسجد جامع آلفدر ازدحام نمودند که راه تردد بر مردم مسدود بود دواز چار سوباے وہوے تظلم و استغاثه بلند گردیده درگنبد افلاک پیچید و کار بجائی رسید که باوجود اہتمام شدید که سرو دست مردم مجروح گشته اکثرے را دست و پا از کار رفت تخت روان پادشاه دو قدم راه رفته باذے ایستاد آخر گذشتن و پیش رفتن از جائیکه استاده بود متعذر گشته جنبیدن دشوار بود و ہر دم کثرت ازدحام مے افزود لهذا توقف فرموده آخر فرمان داد که فیلان کوه شکوه فشانهاے شاہی و افیال سوارے و غیر طلبیده گفت که صف فیلان بسته بر مزدحمین برانند چون حسب الامر عمل آمد و جمعے پامال افیال و سپاہان رم خورده گشتند باقی ماندگان مایوس و محروم گریخته درخانهاے خود خزیدند و چار ناچار تن باداے جزیه در دادند بسبب عصبیت هاے مذکور و دیگر زود و رنجی هاے عیث بعد ورود دکن کارہائیکه خانجهان بهادر کوکلتاش و معظم خانخانان و سید عبد الله خان معروف بسید میان و ولیه ان افغان و آغر خان و داؤد خان قریشی و دیگر امراے صاحب جرأت دانا دل ملازم او اعتبارت و احتشام در بلاد دکن و بنگاله و آشام و رخنگ غیره جابا انصرام داده و حروب و مهام عظیمه را بانجام رسانیده اند از عالمگیر پادشاه بظهور نرسیده و اکثر جاد کارهاے بسیار بنا بر شکسته خاطرے و نفاق هاے امراے دل پژمرے از پادشاه داشتند و جاے پادشاهے و نام آوران فوج و سپه سالاران عمده راخفت هاے عظیم چنان روے داد که لائق ذکر و تحریر نبود برآی همین بعد یازده سال محرران تاریخ را از تحریر سوانح ایام دولت خود متمتع داشت و کسے احوال او را مفصل نگاشت چنانچه بعض فقرات هاشم علے خان خافی اشعارے بآن دارد و فقیر بنا بر استشهاد فقرات مذکوره را بعینه مے نگارد و هی نده بعد انقضاے ده سال مورخان از تسطیر احوال آن پادشاه عدالت گستر دین پرور معذور گشتند مگر بعض مستدران مخصوص مستعد خان بطریق خفیه برخے از احوال مهمات دکن مجملا بلا تذکار کروبات فقط فتوحات بلاد و قلاع را بزبان قلم داده تا یکه احوال چهل سال باقی دران درج باشد دیده و یافت نشده کاتب حروف تجسس و سعی تمام در فراهم آوردن باقی احوال نموده و انچه را بر اے العین مشاهده کرده مسوده نموده اوراق نگاشته متفرق خود را جمع ساخت امید که انشاء الله تعالے بتوفیق اتمام آن یابد چون بعد ده سال از جلوس همایون حضرت عالمگیر غازے خلد مکان بر احوال حکم رانی عشرة ثانے آن خسرو عدیم المثال بضبط ماه و سال اطلاع نیافته سوانح هر سال بتقید تاریخ گزارش نمیتواند آورد اما از بعض وقایع حضور و صوبجات انچه را قلم حروف براے العین مشاهده کرد و از راویان ثقه بے غرض مسموع نمود و لفاظت سنه نوزده از سیار کے بزبان خامه داده باز آغاز سال بیستم بهر سو انچه که علم حاصل نمود بتقید سال انشاء الله تعالے بتندکار خواهد پرداخت و خانجهان بهادر بعد مهم حیدرآباد که انشاء الله تعالے گزارش مے آید مدتے مغضوب و بے جاگیر ماند تا وفات یافت اما قبل ازان که رایات ظفر آیات پادشاه در ممالک دکن سایه افگن گردند دلبستگی که از خانجهان بهادر در تنبیه مرہٹه بظهور آمده بود بعد تشریف آوردن پادشاه خلد مکان عالمگیر غازے بدکن باوجود بیست و شش سال در استیصال مقهور او کوشیدن و چندین کرور روپیه صرف نمودن و قلعه جات غنیم بسعے و تردد تمام مسخر فرمودن از نفاق امرا و تقاضاے ایام میسر نشد بلکه روز بروز شوخے غنیم و مدد آمدن او بملک قدیم بطریق قوطن زیاده گردیده و صدمات چپ و راست از کناب اطراف

رسید کرد از اندازهٔ تحریر بیرون است و خانجهان جهان بهادر هرگز صدمه سے آبروئے نرسیده سوائے جنگهاے مشهور او که با امراے سلاطین بیجاپور سے وجدر آباد سے نمود و شجاعت و جانفشانی تا که خارج از حد قیاس بظهور آورد و با وجود اتمام سازش با غنیم تاختهاے تهانه بر فوج اشقیاے مذکور آورد و ازانجمله حروب و وخنک او بزبان قلم سے دهد خانجهان بهادر بقصد تادیب مرهٹه شافته از خجسته بنیاد مسافت چهل و پنجاه کروه دور تر تاخته بود سه چهار سردار سنبهائی نابکار باسے هزار سوار باراده غارت خجسته بنیاد بطریق الیغار روبه او رنگ آباد در سیده تا ماهیے پوره دست اندازے نمودند و قرنل تمام در خجسته بنیاد رویداد خانجهان بهادر بمجرد استماع این خبر خود را بالیغار رسانیدند وقت مقابله زیاده از دو هزار سوار با او نبود در میدان هر سو قتال عظیم و محاربه صعب روے داد تا رسیدن باقے فوج کارزار رستمانه نموده قیامتے برپا ساخت هر طرف سے تاخت از کشته پشتها برسے افراشت هر چند مرهٹه لشکر بسیار هلاک شد اما نظر بقلت فوج خانجهان بهادر نموده چنان حمله هاے صعب آورد که منجمله دو هزار سوار زیاده از پنجاه شصت سوار همراه آن شهسوار عرصه جلادت نماند از انجمله بوداغر خان با دو سه برادر و پسر خود آن بهادر شیر دل داد مردے داده می جوشید و می خروشید و گرد تهنگان را دلدهے نموده و شجاعان غیرت افزا فرموده بسوے خود دعوت مے نمود و چندان پایدارے ورزید که فوج متعاقب رسید و هزیمت خوردگان هم برگشته باز خود را باو رسانیدند و آن جنگ الی الآن بجنگ هزسول شهرت دارد در آن روز افقدر در میدان هزسول سه کروهے خجسته بنیاد سر مرهٹه ها از بدن جدا کرد که چندین هزار سر زینت افزاے کلهٔ منار اطراف خجسته بنیاد گردید و چندین ارابه آزینه و چتر سے و آفتاب گیر مع مادیان بشمار روانه قلعه خجسته بنیاد ساخت مجمل جنگ دوم آنکه لفایسله سے کروه از خجسته بنیاد با سرداران مرهٹه جنگ و مقابله داشت خبر رسید که فوج لبسیار گران باراده تاراج خجسته بنیاد نزدیک بلده مذکوره رسیده قریب بیست هزار سوار بسرداری یکی از پسران خود مقابل دشمن گذاشته یکی از راجهاے دکهن را باخود گرفته سے کروه راه را در پنج پهر الیغار نموده پاسے از شب مانده بفاصله دو کروه از فوج مرهٹه رسید چون زیاده از هفتصد سوار با او نرسیده بود راجه را فرمود که اگر صبح دمد و مرهٹه قلت فوج ما را برا العین به بینند دلیر گشته حسبارتها خواهند نمود و مصلحت آنکه نشانها و نقارخانه را نزد خود داشته همین جا باچندے از راجپوتیه که همراه شمار رسیده توقف نمایند و فوج را که از عقب برسد توقف نموده آسایش دهید و من همین وقت در آنها تاخته شبخون میزنم و تا دست رس باشد مخالفان را سے کشم بعد طلوع صبح اگر آنها سر شبخے نموده زور آرند من آنها را بطرف خود کشیده این طرف سے آرم باید که شما دران وقت اعلام مراکشاده نقاره و کرنا بلند آواز ساخته هر طرف که هجوم آن قوم شوم باشد یورش نمایید بعد ازین تمهید خود را بر لشکر مخالف زد تا آنها خبر دار گشته جمع آیند مردم بے شمار بقتل آورد و از چار سو صدائے اگیر و بگیر بلند گردید چون صبح دمید و کیفیت فوج بانشانهاے راجه بر مرهٹه طاهر گردید شاهزاده هزار سوار که در شب تیار گشته خود را بیک کنار محفوظ داشته بود بر خانجهان بهادر یورش آورد آن بهادر دلیر موافق مشوره عنان گردانیده و فوج مذکور را بسوے خود کشیده بمیدان آورد با آنکه تا آنوقت نزد راجه مذکور زیاده از هزار سوار جمع نشده بود اما راجه حسب الامر نهاے خانجهان بهادر نشسته و صدائے نقارخانه و کرنا بلند ساخته بیکبارگے حمله آورد همین که علامت لشکر خان جهان بهادر ظاهر گشت مرهٹه ها دست و پا گم کرده بفریاد آمدند که خانجهان بهادر رسید و بے اختیار رو بفرار نهادند درین وقت سه چار هزار سوار دیگر از افواج عقب مانده خانجهان بهادر مقابل مرهٹه هاے فراری و بین دو یا آنها رسیده صدائے اگیر و بزن بلند گردانیدند مسدود اوراق دران روز باهرسه تشخیص زر جاگیر و الهدران هر گنه رسیده مصور غنیم گردیده امید جان بدر بردن نداشت قابو یافته خود را بفوج ظفر موج بادشاهے

انداخت تا سر طرف نظر کار میکرد از گشته لشها بنظر مے آمد کار بجائے رسید که مرتبه با خود را از بادیان انداخته با لهار عجز و زبونی بنجاتها سے مزاران و رعایا پناه مے بردند و آنها بنگ و چوب سر آنها نرم مے نمودند و غنیمت بسیار که از اطراف غارت نموده آورده بودند بدست نازیان افتاد و بعد فتح تا دو سه روز حسب الامر فاکر و بهاسر افتادگان میدان را بریده چهل پنجاه ارابه از سر بریده آنجا عه دنیزه و آفتاب گیر با اسباب دیگر پر کرده بخجسته بنیاد روانه میساختند بهمین دستور در اکثر محاربات که سر رشته تدبیر از دست نمیداد باقبال عالمگیر فتح و ظفر نصیب او مے گردید انتهی کلامه این قسم امیر کبیر شجاع دلیر و امثال او ملازمان جان نثار کارگزار را بمحض اتهام بعض تنگ ظرفان حضور با بحصر قصات و مشائخ باطن کم و مغزول المنصب نمودن و ضبط جاگیرات فرمودن همان نتائج داد که سالها صارف اوقات نموده کرور ها بر ایگان داد و انتظام دکن اصلا میسر نیامد و سر مایه فساد و غنا در مرتبه با سلمانان بیچاره دیگر گشته آخر تمام هندوستان جولانگاه عساکر مرتبه و باعث هلاک اطفال و نسوان مسلمانان و بے سر و سامانے آنها از دست سکهان و مرهته و دیگر هندوان مقتدر گردید و اجرای مفاسد عائده حال عالمگیر گشته قرون بسیار و اعصار بے شمار و تواب آن بے حد و حرج کثیر الفتوح او رسیده و خواهد رسید اطاعت اوامر و نواهے الهی در اغراض و اهوائے نفسانی خود چنان بود که انموذجے ازان درباره پدر و برادران و پسرانش سمعرض بیان در آمد و بحجیت شرع و قاضی که ازو شهرت دارد در کارها که خلاف رضاے او بود این قسم که محرر تاریخ مذکور مے نگارد صورته خطه ازان که بادشاه عالمستان کرمت تسخیر بیجاپور و حیدرآباد بسته بود در وقت از قاضی شیخ الاسلام در خلوت فتواے جواز این مهم خواست قاضی بر خلاف مرضے و ارادهٔ خلد مکان جواب داده بعد چند روز بدو دیگر هوا خواهان رخصت بیت امکر خواسته و بجا گشته حاصل نموده روانه کعبه مقصود گردید انتهی این عبارت او دلالت میکند که از قاضے نهایت رنجیده او بر جان خود ترسیده بدرد رفتن بهانه حج بیت الله فوز عظیم دید و قاضے عید الله در جنگ حیدرآباد قاضے حضور بود و الطاف مسلمانان از طرفین هر روز دیده تنگ آمد روزے عرض نمود که ابو الحسن و هم اکثر همه مسلمانند و ازین طرف هم اکثرے اهل اسلام جدال و قتال خلاف آئین و منافے شرع متین است اگر قضیتا اصلاح خیر مصالحه فرمایند هر آئینه بجا و موجب ترحم بر عجزه و غربا خواهد بود و خان مورد عتاب گردیده قریب بود قضا متوجه قاضی گردد بسفارشش برخے از مقربان تادیب قاضے از لوح خاطر محو نمود و جزاے محو و مے از شرف حضور و امتناع از باریابی مجرا برائے او انبات فرمود و مدتے معتمد از ادراک کورنش ممنوع بود و فضائح و قبائح چندان از بادشاه مجاهد بظهور رسید که ادنی هوشیارے ازان قسم کارها تجنب و احتراز لازم مے شمرد بر خے ازان در وقایع حیدرآباد که نعمت خان عالی بطور شوخے باکمال متانت و استعداد نگاشته پرایه الضاح مے یابد اکنون لازم افتاد که بعضے از سوانح جنگ حیدرآباد درین صفحات ارقام یابد تا وسیله عبرت ناظران کرام گردد ٭

ذکر مجملے از حیل عالمگیر که در تسخیر حیدرآباد و بیجاپور نمود

چون عالمگیر در شدت حرص و شره بے نظیر بود تسخیر سلطنت بیجاپور از آخر سلاطین عادل شاهیه که مسمے بسکندر عادل شاه بود و انتزاع حیدرآباد از خاتم سلاطین قطب شاهیه سارطان ابو الحسن تانا شاه در خاطر خود مصمم نموده شروع بهانه جوئی فرمود و خواست که حجتی برائے مکاوحت بدست آرد اول نامه متضمن بر طرف نمودن سادات برهمن که بوزارت او نیابر سیدند بعضے جهات ضرور بے امور دفتر ستا و سلطان ابو الحسن در امتثال فرمان مذکور عذرے خواست درین ضمن شنید که ابو الحسن الماسے دارد که در زبان بدان فرزین و قیمت در جواهر خانه هیچ پادشاهے نتوان یافت در طمع افتاده میرزا محمد شریف دیوان خاص را که از خانه زادان

و تربیت کرده او بود طلب آن الماس خصوصت نموده در خلوت فهمانید که مطلب ما از فرستادن تو فقط طلب آن پارچه سنگ نیست بلکه مقصد آنست که در هر دو صورت قبول و انکار از ارسال آن جوهر بدستور فرستادهای دیگر نظر بطمع و ضرر خود نکرده و از بیم امید او خود را بر کنار داشته عمداً درگفتگو بلاکے و درشتی نموده گستاخانه سخن بر خلاف نمائی شاید با تو بد سلوکے و درشتی پیش آید و تقصیر نافرمانی بر او ثابت گشته دست آویز منازعت میسر شود چون میرزا محمد نزدیک بحیدرآباد رسید ابوالحسن یکے از عمدهای سرکار خود را باستقبال او فرستاده باغراز و احترام طلبیده بعد تقدیم مراسم ضیافت چون میرزای مرقوم طلب الماس معلوم نمود فرمود که جمیع الماسهای جواهرخانه او مع کاغذ سیاهه جواهرخانه و متصدی سررشته دار پیش میرزا محمد حاضر آورد تا بقسمهای غلط و شمار دیرات ذمه خود از اخطای الماس غیر از الماسها حاضر حاصل نماید از جمله آن الماسها جوهرے که در وزن شفافی و رنگ به از و نمود مع تخت و بدایاے لائقه دیگر بطور پیشکش حواله اش نموده رخصت انصراف ارزانی داشت هاشم علیخان خافی محرر تاریخ عالمگیری می نگارد صورت خطبه محرر اوراق بعد عود از زبان او شنیده نقل مینمود که در هر مقدمه در مجلس ابوالحسن اگر سے که سے آمد موافق حکم و مرضی پادشاه گستاخانه بی باکانه سوال و جواب نموده و او را ملزم میکرد م اما در یک سخن ملزم گشته نتوانستم که جوابے بگویم و آن اینکه به تقریبے ابوالحسن گفت اگر جمعیت ما هم با دشاهیم اما خود را در حرکه نوکران عالمگیر سید انیم من ازین سخن برآشفته گفتم که در مقابل عالمگیر پادشاه غازے شایسته نرسد که نام پادشاهے بر خود اطلاق نمائید ابوالحسن در جواب گفت میرزا محمد غلط میگوید اگر نام پادشاهے سزاے اطلاق نشود پادشاه شمار انشاه شاهان چه قسم خواهند گفت انتهی کلامه بعد ورود به برهانپور که گویا سرحد دکن است در سال بیست و پنجم از جلوس شهاب الدین خان پسر قلیچ خان را که آخر مخاطب بغازی الدین خان فیروز جنگ شد و دران ایام منظور نظر تربیت عالمگیر گشته اضافه هاے متوالی میبافت برائے تسخیر بعضے قلاع تعلقه سنبهاجی مع اسباب قلعه گیرے و فوج شایسته مرخص نمود و ماموریساخت که قلعه راسیج چون از قلاع متینه نامے منیت و شاهجهان پادشاه هم وقت ارادهٔ تسخیر بلاد و قلاع دکن ابتدا بهمان قلعه نموده به آسانی مسخر ساخته بود خاندکو هم ابتدا بهمان قلعه نامید و نیک نام خان را قلعه دار ملهر و فوجدار سرکار گلانا کرد انیده مخفی تاکید نمود که قلعه سالیر را که از قلاع مستحکمه معروفه است باحتیال شایسته سعی موفور نماید تا بدون جنگ و جدال بدست آید و در سنه بیست و ششم بعد انقضاے برشکال از رجته بنیاد کوچیده متوجه احمد نگر گشت و شاهزاده محمد اعظم را برائے تسخیر قلعه سالیر و دیگر قلاع نواح گلشن آباد تعین نموده شاهزاده معظم را برائے تنبیه مفسدان رام درمه متصل کوکن عادل شاهیه مامور فرمود چون اعظم شاه متوجه تسخیر قلاع گردید نیک نام خان که حسب الامر از سابق با قلعه دار سالیر راه سازش باز کرده از سال رسائل سے نمود زیاده تر سرگرم کار بود کوشش گشته القلعه دار پیغام فرستاد که آخر این قلعه با قبال و اقتدار عالمگیر مفتوح خواهد شد اگر محنت مرا ضائع نگردانے حق خدمت تو ذ حضور اثبات نموده پنجهزارے خواهم گردانید و هم رفاه خود در قبول نصائح نیکنام خان دیده اطاعت کرد و قبل از ورود اعظم شاه بسعے نیکنام خان تسخیر قلعه مذکوره میسر آمده کلید طلا مرسله خانمر قوم بحضور رسید و نیکنام خان مورد عنایت و قلعه دار بحضور رسیده پنجهزارے سه هزار سوار گردید هاشم علیخان خافی می نگارد که از ابتدای سلطنت عالمگیر بعد تحقیق نام و نشان فراخور حال خانه زادان امور و شئے و نو ملازمان بمناصب و اضافه ها سرافرازے می یافتند و آبروے منصب و نوکران پادشاه روزبکه پادشاه داخل احمد نگر دکن گشت بحال بود و از جاگیرات و نقدے کامیاب و زندگانی بخوبے سے نمودند و پادشاه درپیش آوردن افغان و راجپوت احتیاط سے نمود و قوم کثیرے خصوص فرقه چک کمتر بمنصب سرافرازے می یافت بعد ازان که جلب قلوب دکنیان خصوص ملازمان سنبهای مرهته و سلاطین بیجاپور حیدرآباد بنابر عرض استیصال آنها

وتسخیر ممالک دکن پیش نهاد خاطر گشت هر کس بوسیله هر که رجوع بدین آستان سے آورد زیاده از مرتبه و حوصله خود مناصب علیه و عطایاے خلاع و جواهر و اسپ و فیل و خطاب سربلندے می یافت هر چند برای استمالهٔ آنها مناصب علیه نخجسته عاقبت یا نقدے هر چه بود زیاده از سه ماهه یا چار ماهه تنخواه نمیشد و ندادن جاگیر اغماض بسیار بعمل سے آمد باز هم بمرور ایام کار بجائے رسید که تمام ملک بتنخواه نوآمدهاے دکن رفت و وکلاے آنها بالیصال رشوه و کارسازیها محالات سیر حاصل برائے موکلان خود سے گرفتند هر قدر که در مراتب و مناصب عمدهٔ حیدیان بے نام و نشان افزود روز بروز در اعتبار و اقتدار منصبداران و ملازمان قدیم کاسته کار بجائے رسید و عرصه چنان تنگ گردید که بعضے از خانه زادان روشناس از راه قدردانی پرورش می یافتند لیکن جمع کثیرے از منصبداران کم پایه که چنان مربے و زخرج مهم سازے نداشتند بی جاگیر محض شدند و دانهائے باقی معدوم الوجود گردید چنانچه مکرر بطور ارباب طلب بادشاه دستخط نمود که یک انار و صد بیمار و در اوقات تعیین اوراج و غرل بنصب خدمات عمده هاے واجب الرعایه را نظر بر قلت پاس باقی از روی آوارجه جاگیر مردم کم پایه تغییر نموده تنخواه عمده ئے ماند کو بفرموده عالمے را زیر تیغ بیدریغ قلم میکشیدند این عمده نوازے علاوه دیگر خرابیهاے بیچارگان بے بضاعت می گشت انتهی کلامه شهاب الدین خان که بتسخیر قلعه راسیج مامور شده بود نظر بشجاعت او و اسباب قلعه ستانی که همراه او معین شده بود بایستی سرسواے آن قلعه مفتوح میگشت از خرم و هوشیاری قلعه دار سنبها که بحراست آن قلعه مامور بود و فتح قلعه مذکوره دشوار گشت با آن که آن قلعه دوسه توپ آهنی کهنه شکسته داشت اما قلعه دار بکار دانی خود توپهاے چوبے بسیار تراشیده و زرچرم پیچیده تیار نموده تا ضرورت نمی شد و مردم پادشاهی بر پله آن نمی آمدند توپ نمی زد چه آن توپ ها زیاده بر یک بار بکار نمی آمد و نوعے پایدارے و حراست نموده که شهاب الدین خان و فوج پادشاهے بمجال تسخیر آن نیافتند و ایام محاصره بامتداد کشید بعد ازان قاسم خان کار آمد سابق را بسرکردگی پیشه مدبر و کارطلب متهور بود بتسخیر قلعه مذکور مامور شده و از کلیه دلاور شمائے متوالی آن بهادر هم مفتوح نشد بعد ازان خانجهان بهادر کوکلتاش متعین گشت و آنچه لازمه سعی و تلاش بود بتقدیم رسانید سودے نداد نا چار روزے منصوبه درستی دیده عوام سپاه و بازاریان را بطرفے مقرر ساخت که شور و یورش از حد بدر برند تا مردم قلعه از طرف عدیده آنها پرداز نند و طرف مقابلش که قابل کمند انداختن و زینه گذاشتن بود سه چهار صد کس شجاعان معتمد را مقرر و بموا عید اضافه و انعامات مستعد ساخت که چون حارسان قلعه بطرف یورش مشغول شوند بهادران مذکور از دامن همت بر کمر جرأت زده در کمال اخفائی شور و غوغا بالا برآیند آنفاقاً این خبر از جاسوسیس بحارس قلعه بعینه رسید و هم همین قسم تدارک پرداخته عوام قلعه را بطرف یورش و ارباب غوغا و شورش مقرر ساخته شجاعان آبرو طلب را بطرف کمند افگنان پلنگ خصلت گذاشت و آنها نیچه هاے آهنین که در دکن رائج و آن را بزبان هندی بگهه نوهه سے گویند در دست پاکرده و سیوف و دیگر حربه هاے جان ستان گرفته مستعد مدافعه عاجان مفصیل قلعه استادند اما نوشته خاموش بودند که کسے گمان نبودن مردم بدان طرف نمی برد از حمله جوانان قلعه کشاد و نفر پیش آهنگ بر زینه ها برآمده خود را بر دیوار قلعه رسانیدند و بے روان آنها در راه بودند همین که پیش قدمان بر فراز حصار برآمد چار سان قلعه که پنهان نشسته بودند یکبارگی کمین جسته اول دستار بالا برآمدگان در ربودند بعد ازان به نیچه هاے آهنی سر و روے آنها چنان خراشیدند که حشم و لب و رخسار هاے هر دو سه گشته بزشت ترین صورت معیوب گردیدند و بصدمات پے در پے از بالاے آن کوه سرنگون گردانیده پائین افگندند از پے برآمدگان نیز بصدمه افتادگان پیشرو کار پیش قدمان گزیده سخ رو شکسته دست و بازو بزمین رسیدند و بعد دو چند

مزورے که در علم تکسیر و تسخیر جن شهرت داشت مزخرفے چند بنجانجهان بهادر گفته بارے از طلا بوزن صد تولہ درست کنانید و کباب چرم بود بدار ملوا زینه پوشیده مار طلائے در دست گرفته بر کنگهر چوب بالاے دمدمه نشسته فوج را مامور به یورش گردانید و خود آن مار را با انواع مخالفه حرکت داده شروع بخواندن بعضے از اسماے عجیبه نمود و وعده او با خانجهان بهادر آن بود که بدین صوت قلعه مفتوح خواهد شد ناگهان ضربتے از سنگ یا گولہ سر دوآن مرد مزور رسیده از بالاے آن بلندے گردید و دست و پا شکسته بزمین غلطید و کارے ساخته نشد آخر الامر سرداران متعین مثل خانجهان بهادر و قاسم خان وغیره دست افسوس مالان از محاصره دلتنگ از تسخیر مایوس گشته روزی که داعیه برخاستن از بناے آن قلعه نمودند فرمودند که کنگهر وغیره آلات چوبے را که برائے تسخیر قلعه ساخته بودند آتش دهند وقت سوار شدن تغییر لباس نموده کوچ کردند تا مخالفان سردار را نشناسند عارتان قلعه فریاد می زدند که اندک صبر کنید تا آتش کنگهر سرد شود و خاکستر آن بر سر کوچ خود مالیده برگردید و سنبها باستماع این خبر برائے قلعه دار خلعت فاخره حلقه هاے طلائی که آنرا در سینه کهروه میگویند بوزن نیم آثار تیار کرده سراے هردو دستهاے او فرستاد و از قلعه دارے آنچا تغییر نموده حارس یکے از قلاع متینه گردانیده صوبه بیجاپور را نوشته است که زیاده از سه چار ماهه راه طول دارد و عرض کمتر از دو صد کروه واقع نشده حاصل صوبه مذکور در عهد سلطان محمد عادل شاه جد سکندر عادلشاه که از دست او عالمگیر انتزاع نموده دو کرور روپیه که عبارت از هفت کرور روپیه باشد بود و از سستی سکندر عادل شاه که اکثر ممالک از تصرفش بدر رفت ملک بیننه الکهه هون در ید تصرف او مانده بود که عالمگیر پادشاه در سال هزار و نود و شش هجرے سنه لبت و نهم جلوس خود از احمدنگر بارادهٔ تسخیر بیجاپور نهضت نموده و هم آنجا بالجمله اعظم شاه پسر خود نامزد نموده روح الله خان را با چندے از امراے جلادت شعار با بیست هزار سوار روانه نمود عبد الله خان بارهه را که از قدیم الخدمتان محمد معظم بهادر شاه ولی عهد بود با دو هزار سوار و دیگر اسباب قلعه ستانی بهراولی اعظم شاه قرار داده پیشتر روانه نمود و خانجهان بهادر را با افواج و اسباب تسخیر قلاع و بلاد حدود و حیدرآباد راهی ساخت و حیدرآباد را دارالجهاد نام نهاد از سید عبد الله خان بعد جنگهاے راه هنگام محاصره ناک بهانه تعلقه بیجاپور ترددات نمایان تا رسیدن اعظم شاه بظهور رسید چون فیمابین اعظم شاه و بهادر شاه نفاق و شقاق بود اعظم شاه نمی خواست که نام تردد در فتحے بهادر شاه بر زبان مذکور شود و سید عبد الله خان از جانبازان بے انباز میدانست لهذا اول بوساطت مصطفے خان کاشے که معتمد علیه بود دلالت برفاقت خود نموده و فرمود که نام موچال بهادر شاه از میان باید برداشت و چون بدلیرے روح الله خان سید عبد الله خان اختیار رفاقت درین سفر نموده بود اعظم شاه روح الله خان را هم درمیان داده تکلیف امر مذکور کرد سید عبد الله خان صلاح در قبول این امر ندانسته اعظم شاه با افواج بیجاپور اشعار ریختن بر موچال سید عبد الله خان و در ایام گهی نیز نموده و در کمک و اعانت او تغافل و اهمال ے نمود و در روز یورش نیز سبقت بر جمیع افواج پادشاهے از سید عبد الله خان بظهور رسید و از قلعه روے تو پها و تفنگ آتشبازے بطرف سید عبد الله خان زیاده بود و دران یورش قریب دو صد و پنجاه نفر که اکثرے مردان تهور پیشه و روشناسان بهادر شاه و دلاوران بارهه بودند مع دو فیل کشته و زخمے گردیدند و سید عبد الله خان بهادرانه نمایان نموده تزلزل تمام در دل هوشیاران قلعه انداخت و قریب بود که متحصنان امان خواه آیند و رخنها در برج و باره بهم رسد اعظم شاه در ظاهر روح الله خان را با عانت و باطنا بمالغت این جلادت علی الرغم نام بهادر شاه به پیامهاے وعده و وعید آمیز فرستاد و روح الله خان رسیده بپاس خاطر شاهزاده و باقتضاے وقت از طرف خود هم کلمه چند

مطلب نصیحت گفته سید عبد الله خان را باز داشت و خان مرقوم طوعاً و کرهاً ناچار خود را بکشتن کشیده بجای خود رفته فرود آمد چون ابتدای
جرحلادت و جانفشانی سید عبد الله خان بپادشاه رسید سر سید بهادر مذکور تحسین و آفرین بسیار گفته شاه عالم بهادر شاه مبارکباد
گفت روز دیگر که خبر معاودت سید مذکور مع فوج نبکاکه مے دنبا چار مے رسید نهایت آزرده خاطر از سید عبد الله خان و شاه عالم
گشته اخراج منشی بے محل نمود و لعبازان که بر اصل حقیقت آگهی یافت بتقاضاے مصلحت روح الله خان را سید عبد الله خان
را بحضور طلبید و سید عبد الله خان را ناحق بحرتبه مغضوب گردانید که اگر روح الله خان شفیع جرائم ناکرده او نمی گشت کمال خفت و
بے آبروئے باو میرسید ملخص کلام هاشم علی خان خافی است که نگاشته خامه حقیقت نگار گشت زهی قدردانی و سلیقه سلطان
و عظم شاه و دیگر امرا که متعین این هر دو برادر رسد غله و بنجاره از غارت افواج سنبها و سکندر بیجاپوری محفوظ داشته بلشکر
اعظم شاه نمیرسانیدند از اعظم شاه و لشکر او کسی نمیپرسید هاشم علیخان خافی مے نگارد که لشکر اعظم شاه بجائے رسیده بود که حیوانات و دواب
ناقه های غیر معدود بے کشیدند و آدمے زادگان بخوردن آن آمده پوست درختها و تخم اسفل که بآرد استخوان چارپاها بیکجا
مرده ممزوج بود میخوردند و آنهم میسر نمے شد و عالمے از گرسنگی و خوردن همین ماکولات غیر لائقه شربت ممات چشیده و جانی
دختر داراشکوه زوجه اعظم شاه که در اردو و دراز لشکر شاهزاده میماند نگاشته که غلبه فوج دکهنیان در محاصره اردو روے
داده خود سوار شده از محفه و عماری تیر برابر اندازده امرا و نوکران را تحریص بر جانفشانی و پایداری نمود تا ملک
از لشکر اعظم شاه میرسید و دران حین که شهاب الدینخان رسد غله برای اعظم شاه و لشکرش مے برد در راه افواج بیجاپور
که از ضعاف مضاعف فوجش بود ممانعت نموده عرصه چنان تنگ ساخته بود که قریب بود آفتی عظیم بفوج پادشاهے و
اخباس غله رسد شهاب الدینخان و برادرش مع سرداران همراهے فاتحه خیر خوانده دست از جان شسته خود را بران
سیاه بی قیاس زده و کار زار رستمانه نموده مخالفان را شکست داده غله و بنجاره را صحیح و سالم باعظم شاه و لشکرش رسانید
شاهزاده شهاب الدین خان را آفرین گویان در بغل گرفت و ملبوس خاصے که پوشیده بود خلعت داده مورد عنایات
دیگر ساخت و چون این خبر باعالم گیر رسید بے اختیار برزبانش گذشت که چنانچه آبروے چغتائیه بسعے و جانبازے
شهاب الدین خان بحال ماند حق سبحانه آبروے او را و فرزندان او را تا آخر زمان از آفات دوران در حفظ و امان
خود نگهدارد و بر مراتب منصب هزارے با هزار سوار افزوده لقب شجاعی الدین خان بهادر فیروز جنگ مخاطب فرمود و
فرمان الطاف آمیز برای او و دیگر عطایا برای برادر و همراهیانش فرستاده و بعد انقضاے زمانے بسیر چون
محاصره بیجاپور امتداد کشید عالمگیر چهار پرگنه شعبان سال بیست و نهم از جلوس خود بدان طرف رایات عزیمت
برافراشت چون در قرب جوار بیجاپور رسید شاه عالم بهادر شاه و روح الله خان و نائب الدین خان بهادر فیروز جنگ
و دیگر امرا که زرم آزما نبا بر کمک و اعانت محمد اعظم شاه و محاصره و تسخیر بیجاپور فرستاده هر یک بارادهٔ اظهار جلادت
و جانفشانے و کارگزارے و کارداني خود کمر همت محکم بسته خواست که حسن خدمت خود بظهور رساند شاه عالم
بهادر شاه از طرف دست راست مقابل دروازه شاهپور مورچال داشته مے خواست که به پیغام استمالت و جان بخشی
یا بجرأت و جلادت هر قسم اتفاق افتد بوساطت او قلعه مفتوح گردد محمد اعظم شاهزاده باین اسرار پے برده جنبر
سازش بهادر شاه با سکندر پادشاه بیجاپور بعالمگیر رسانیده و دیگر بدخواهان نیز باعظم شاه همداستان شدند

روح الله خان بنابر مواضعت با اعظم شاه نیز گواهی داد و سردار خان که توال هم بشهادت زبان گشاد شاه قلی نام شخصی از ملازمان بهادر شاه که آمد و رفت در قلعه داشت حسب الامر عالمگیر از بیرون قلعه سیر جاسوسان گشته بحضور رسید پادشاه اول بلاهیت استفسار احوال نمود او انکار کرد چون حکم شکنجه صادر شده چوب و کتک خورد بغریاد و اقرار آمده پرده از روی کار برداشت و چندکس دیگر را شریک بدنامی خود ساخت از انجمله سرمن خان بخشی ثانی و محمد صادق و بندر این دیوان بهادر شاه و سید عبد الله خان بارها رنام بردعالم گیر بهادر شاه را طلبیده گله بسیار ازین ناهنجاریها درمیان آورده منفصل ساخت اگرچه بهادر شاه انکار نوکرسے او نمود و سوگندها داد و سید عبد الله خان را بی جهت با وجود جانفشانیهاے او که در جنگ بیجاپور مذکور شد و هم در جنگ حیدرآباد که ذکرش آمد تقدیم رسانیده بود فیلی نمود و دیگر ازا اخراج فرمود اگرچه در ظاهر از لوازم ولی عهدی و مراتب منصب بهادر شاه کم نمود اما بر آثار بے التفاتے روز بروز سے افزود و روح الله خان چون مکرر شفیع جرائم سید عبد الله خان گردید بطریق نظر بندی حواله او فرمود و شروع سال سی ام مطابق هزار و نود و هفت هجری چون عرصه بر محصوران بیجاپور تنگ گردید و ازنا یابی غله و کاه اسپ و آدم بے شمار تلف شدند شرزه خان که عمده سرداران سکندر عادل شاه بود پادشاه خود را نگاهداشته اوائل ذی قعده کلید قلعه بخدمت عالمگیر آورد و سکندر مقید گردید تاریخ تسخیر بیجاپور مصرع سد سکندر گرفت + العرض عالمگیر رسید بشیخ هدایت کیش واقعه نگار کل سرانجام داخل واقعه نمودن این فقره نوشته غنایت شد بدستیار سے فرزند ارجمند بے ریو رنگ غازی الدینخان بهادر فیروز جنگ مفتوح گردید و همین مضمون در فرمان امیر خان صوبه ارکاٹ نیز درج گردید +

ذکر مجملی از وقایع جنگ حیدرآباد و لشکر کشیدن عالمگیر بر سلطان ابوالحسن پادشاه آنمجا بغرض عناد

بعد فتح بیجاپور عالمگیر قاصد تسخیر حیدرآباد دکن گردید اگرچه افواج او از ابتداے ارادهٔ تسخیر بیجاپور برا سے خرابی و قتل و ویرانی حدود حیدرآباد متعین بود باقتضاے صلاح وقت و طبیعت خود تغییر و تبدیل افواج و سرداران سپاه سے نمود چنانچه مجملی ازان بزبان قلم خواهد داد بعد تسخیر بیجاپور ازانطرف خاطر گشته همگی همت به تسخیر حیدرآباد گماشت و حیدرآباد را دارالجهاد نام گذاشته باجمعیت مسلمانان و کفار پادشاه مجاهد دیندار بدانطرف نهضت نمود احوال قبل از نهضت بر سبیل اجمال آنکه در هنگامیکه اعظم شاه را بتسخیر بیجاپور مامور نمود خانجهان بهادر رامج ایرج خان و صفدر خان سپهر فدائی خان برادر زاده خانجهان بهادر و محکم سنگه وغیره برا سے تسخیر بعضے قلاع و معموره ها سے نواح و سرحد حیدرآباد روانه فرمود سلطان ابوالحسن شنیدن خبر تعین شدن خانجهان بهادر محمد ابراهیم خان سپه سالار خود را با چند سردار دیگر بمقابله او فرستاد و چون خانجهان بهادر نزدیک ملکهر رسیده باجان نثار خان و پرویز خان که از سابق در آنجا بوده با افواج حیدرآبادے مستعد و آویزه دانشتند متفق شد محمد ابراهیم خان سپه سالار حیدرآبادے با پرتهے از سرداران دیگر و سے هزار سوار باستقبال شتافته معرکه گیر و دار گرم ساخت و هر روز نقابله و مقاتله روے میداد و چون مدد محمد ابراهیم متواتر میرسید بر جمعیت او همیشه سے افزود تا آنکه قریب پنجاه هزار سوار با او فراهم آمد و اطراف خانجهان بهادر را فروگرفته چنان پور شمالا آورد که احوال فوج خانجهان بهادر قریب بغلو بے رسید و خانجهان بهادر نیز بیاحتیاط گرد لشکر خندق نموده مورچال آراست تا کی ما همیشه جنگهاے سبک و گاهے بشدت هم می رفت بعد یک ماه محمد ابراهیم خان دو روز ظفره داده روز سوم که فوج خانجهان بهادر غافل و سردار مشغول بازی چوپڑ بود باگروهے انبوه نمایان گردید و جاسوس خبر بخانجهان بهادر رسانیدند

گرد افواج دکن اطراف مورچال را فرو گرفت خانجهان بهادر همت خان وسپه دار خان پسران خود را و ایرج خان که او نیز از اقربا بیش بود با اتفاق جگت سنگه هاڑه از طرف راست بدفع اعادی مامور فرمود و دیگر سرداران راجپوتیه و افاغنه را بطرف چپ مامور نمود و خود نیز مهیای سوار گشت تا سوارے او تیار شود و افواج دکن مورچال را شکسته واز خندق گذشته بر افواج عالمگیرے ریخت و مردم مقابل آمده را مجروح و مقتول ساخته زنجیره توپخانه پادشاهے را شکسته رستخیز قیامت برانگیخت شیخ منهاج مقابل سپهدار خان پسر خانجهان بهادر و جگت سنگه هاڑه و سترزه خان تودے و رستم خان برابر همت خان پسر دوم خانجهان بهادر و محمد ابراهیم خان سپهسالار سمت بڑے خان هاڑ بهیر با فوج دریا موج روبروے خانجهان بهادر و ایرج خان رسیده ولوله عجیب و غلغله غریب در افگندند و فوجے دیگر بمقابل راجپوتیه رسیده هنگامه مردانه راجپوتان را بے دست و پا ساخت و شیخ نظام پسر بهیر ریخته هنگامه دار و گیر بکره اشیر رسانید افواج عالمگیرے رو بشکست پایدارے نموده هر طرف گشته و زخمے گردیدند همت خان پسر خانجهان بهادر و صفدر خان برادر زاده خانجهان بهادر پسر فدائی خان و حسبونت بوندیله زخمهاے کارے برداشتند و عمارے همت خان و دیگر سرداران از شدت تیر باران گنبد هاے آراسته اقلام مے نمود و اما همت خان با وجود زخمے شدن همت بنا خته حملات متواتری نمود و از پے در پے طلبید خانجهان بهادر که خود نگین و ارگ فتح حلقه اقبال بود قشلے بمدد و فضل ایزدے نمود و درین هنگامه بڑی هاٹ خان بهادر با جمعے از یکه تازان دلاور سپاها تاخته بر خان جهان بهادر سردار پرسان یورش آورد و تیرے بر خانجهان بهادر انداخت خانجهان بهادر هم تیر بحلقه کمان درآورده چنان بر برے خان زد که کدیست او از کار رفت اما عرصه کارزار بر فوج عالمگیر چنان تنگ گردید که احدے را امید حیات و نجات نماند درین ضمن از اقبال راجاے لکی که نهایت مست و بطرفے زره رسیمانها و زنجیر آسهنے محکم بسته بودند فیلبان صلاح در اطلاق آن دیده مطلق العنان ساخت و زنجیر سه چهار نے در خرطوم فیل داد آن بلاے سیاه بحسب اتفاق مقابل خان رسید خانمر قوم از فرط شجاعت خود دار کرده بر فیل حمله آورد فیل زنجیرے را که در خرطوم داشت چنان بر سواران زد که اسپها چراغ پا گشت سواران را بر زمین زدند و کار رنجهان باتمام رسید و فیل چندکس دیگر از دلاوران دکن را زیر پا و خرطوم خود آورده مسمار ساخت در قفاے خانجهان بهادر فرصت یافته باقی ماندگان مقابل را از پیش روبرداشته پس دوانیدند دیگران هم از صدمات فیل مضطرب گشته کنار جستند و افواج عالمگیرے قابو یافته حملات متواتر آور د بحسب تمیت شکست بر فوج دکن افتاده فتح و ظفر نصیب خانجهان بهادر گردید خان جهان بهادر بحقیقت فتح خدا داد و غلبه اعدا معروضداشته از پادشاه استمداد نمود عالمگیر محمد معظم بهادر شاه را با فوج شایسته مع اعتقاد خان خلف جمله الملک اسد خان و مرحمت خان پسر نام دار خان و دیگر سرداران رزم آزما بمدد خانجهان بهادر فرستاد لعبد یک جا شدن هر دو فوج لصلاح خانجهان بهادر روز دوم از ورود قبل از طلوع افتاب باتفاق سوار شد چون دو سه کروه از لشکر و مورچال برآمدند افواج دکن باد بدبه تمام نمایان شد و بعد تقارب بر سر شاهزاده معزالدین و خانجهان بهادر که هراول بهادر شاه بودند ریخته در اول یورش چنان جرأت بکار بردند که سه فیل باجار صد نفر سوار و پیاده از پا درآمد و از توپ خانه آتش بار پادشاهے گذشته آشوب غریب در لشکر پادشاهے افگند سید عبدالله خان بارهه و خواجه ابوالمکارم باتفاق راجه مان سنگه بمدد هراول رسیده مبارزت بهادرانه نمودند و تا سه روز آتش پیکار در التهاب بود و از طرفین سوار و پیاده کشته و زخمے گردیدند آخر از مدافعه بهادران عالمگیرے افواج دکن را

مجال پای داری نماند و علف عنان به بنگاه خود نمود سید عبد الله خان و دیگر شجاعان بهادر شاهی داعیه تعاقب تا بنگاه نمود و جازم بودند که امروز انچه شد نیست لیکن خانجهان بهادر این رائے را مقرون بصلاح ندانسته به بنگاه خود مراجعت نمود و یکپاس شب گذشته بعسکر خود رسیده آرمیدند و احوال این فتح بحضور معروض داشته شاهزاده و خان جهان بهادر متوقع تحسین و آفرین بودند و فی الواقع بجا بود بعد عرض سبب معاودت و باز ماندن از تعاقب توقعات عنایت بعقاب مبدل گشته فرمان والا شان متضمن غضب و طیش تمام بنام شاهزاده و خانجهان بهادر صادر گشت و این معنی موجب ملال خاطر هر دو گردید اگرچه ازان روز افواج ابو الحسن بقصد مقابله و مقاتله سوار نشد اما گاه گاهے روزانه از دور نمایان و هنگام شب بطور شب خون شورشے انگیخته خیه بان و نبه دوق زده بجاے خود میرفتند خانجهان بهادر و شاهزاده هم از فرط کلال و ملال قاصد خنگ انها نمیشدند و ترک سوارے نمود تا چار ماه و را نجا نشسته گذرانیدند و این معنی موجب ازدیاد خفگی پادشاه گشته فرمانے بدستخط خاص در کمال اعتراضی و سرزنش نگارش یافته مرسل شد و پادشاه بخان جهان بهادر نوشت مصرع ای باد صبا این همه آورده تست + شاهزاده بعد مطالعه صبح آن روز دیوان نموده خان جهان بهادر را در رامع دیگر امرائے صاحب رائے جمع آورده درین باب گفتگوئیش بمیان آورد چون خانجهان بهادر و بعضے راجهائے دیگر کبیده خاطر بودند رضا بجنگ نمیدادند و سید عبد الله خان و دو سه راجهائے دیگر ترغیب بمقابله و مقاتله مے نمودند بنا بر اختلاف رایها آن روز مشوره ناتمام ماند روز دیگر سید عبد الله خان در خلوت التماس نمود که خان جهان بهادر از سرداران کهنه کار آزموده و هواخواه پادشاه ست اما صلاح دولت آنست که زیاده بر ین خلاف مرضے حضرت پادشاه قبول نیابد و بداعیه گوشمال مخالفان که بنا بر دفع الوقت التماس مصالحه مے نمایند سوار باید شد اگر خانجهان بهادر سر راه نمایند بقدر یکراه اول مقرر فرمایند و الا نبده در سر راه دے شرط جانفشانی بتقدیم خواهد رسانید و در رکاب سپے یکے از شاهزاده ها که سر داریکے سر راه اول مقرر شود جوهر تردد ذات و فدویت ظاهر خواهد کرد بعد ازین گفتگو بهادر شاه سپه سالار لشکر حیدرآبادی پیغام داد که بنا بر اغماض از خنگ شما مورد عتاب پادشاه شده ام لیکن نظر بصلاح عزت و بحال ماندن دولت و آبروے ابو الحسن و شما ها صلاح دران میدانم که اگر شما از قصبه دکدهے سرم و دیگر محال سرکار که تصرف بندهاے پادشاهی درآمده دست بردداشته برگشته روید این معنی را سید التماس عفو تقصیرات و شفاعت ابو الحسن ساخته بحضور عرض کرده آید محمد ابراهیم که خواهان مصالحه بود رائے گشته با سرداران دیگر استشاره نمود شیخ منهاج و رستم را زمانه دار و دیگر جلادت کیشان جهالت پیشه باتفاق جواب دادند که قلعه سرم و ملک سرحد بزنوک سنان و دم شمشیر ماها و بسته ست و دران روز بخلاف ایام ماضے در زدن با نها آنقدر شوخے نمودند که وقت آوردن خوانهاے خاصه یکسان اندرون سراچه حرم سرا رسیده خوان طعام از سر خواص افتاد و چون توپخانه تازه ازجیدرآبا درسیده آوازه شلک ان بجرخ برین رسانید ند بر سر مردم گهی پادشاهی نیز چیره دستی ها نمودند عرق حمیت بهادر شاه بحرکت آمد بتهیه آراستن صفوف پردخت و بدستور سابق شاهزاده معز الدین و خانجهان بهادر را سر اول و سید عبد الله خان را جنه اول و دیگر امرا در جرانغار و سر انغار قرار داده خواجه ابو المکارم وغیره را در قول با خود گرفته بقصد مقاتله سوار گشته پا در عرصه کارزار گذاشت و سرداران ابو الحسن بهیر پا چار گروه از جائیکه بود دست راست فرستاده توپهاے بزرگ را در گودالها افگنده بعضے از انها زیر خاک نهان ساخته و فوج را سه حصه نموده یکے را مقابل هراول و یکے را روبروے بالتمش و یک فوج سنگین را با دو سردار شیر پیکار زا دیده بمقاتله سید عبد الله خان مقرر داشتند و چون در یکجا بلاجوشان و خروشان رو بفوج بهادر شاه آوردند و هنگامه دار و گیر بالا گرفته

وکوشش وکشش زیاد از حد بظهور رسید دران گیر جرآتها نموده عرصه بر افواج پادشاهے تنگ ساختند از شاهزاده معزالدین وهمت خان پسر خانجهان بهادر و اعتقاد خان پسر جمله الملک اسد خان تردداتے نمایان بظهور رسید و سید عبدالله خان بعد جرآتهاے بے پایان فوج مقابل را برداشته بعد دو سه ساعت وتاد و پهر معرکه کارزار گرم بود لیکن بعد زوال فوج دکنیان رو بفرار گذاشت و بهادر شاه مع افواج در تعاقب خصم تا به بنگاه آنها شتافت و غلغله عظیم در لشکر دکن افتاد شیخ منهاج دو سوار زبان دران نزدیک شاهزاده فرستاده پیام داد شاهزاده و سرداران هراول پیغام داد که سلاطین و امراے سلف رحمهم الله ناموس طرفین الحفاظ منظور بود و مقاتله فیمابین سزاوار نیست آن قدر توقف باید نمود که ناموس ازینجا محفوظ بگذرد و مغزالدین بعد ازاذن پدر عنان کشیده مردم را از غارت معسکر باز داشت و دکنیان ناموس را بر اسپها و فیال سوار کرده در رکابی محفوظ رسانیدند و بعد و بجمعی از طرف ناموس اول عصر باز بهیأت مجموعے هجوم آورده معرکه کارزار از اول گرمتر ساختند حق آنست که از سر دو طرف انچه سزاے ناموس طلبان عرصه زیست بظهور رسانیده داد مردے و مردانگے دادند و جمعے کثیر از طرفین مع دو فیل فوج شاهزاده معظم از پا درآمدند و از افواج ابوالحسن شیخ منهاج و رستم راو برهمن زخم برداشتند و چار پنج سردار دیگر بزخمهاے کارے مجروح شدند و جلادت کیشان دکن نبد راین دیوان بهادر شاه را مجروح ساخته و فیل سوارے او پیش انداخته روانه شدند عبدالله خان با آنکه درهان حالت بدهن او صدمه دستبان رسیده بود یکے از ارا جهاراهبراه خود گرفته در تعاقب فوج مذکور که دیوان شاهزاده را سے بر دوشانیده رهبار تا نموده بنبد راین را از دست آنها رهانیده باز آورد و فرمان عزت خان میر بخشی شاهزاده در عمارے فیل سوارے مع یک خادمه که همراهش بود گشته گردید و مردم بے نام و نشان جمعے کثیر از طرفین سر بصحرا عدم دادند افواج دکن تا شام تباتها قدم ورزیده چون سیاهی شب ساتر نظر گشت راه ادبار گرفته بحیدرآباد شتافت اما وقت شام سرداران دکن بهادر شاه پیغام داده بودند که درین جنگها خلق خدا بسیار تلف میشود سرداران هردو فوج بظهور پیوسته زبان برآمده فوج سپاهیگری و جوهر شجاعت خود را بظهور رسانند هر کرا بخت یارے کند ظفر خواهد یافت شاهزاده بنابر ممارست آداب حرب که دکنیان دارند قبول نموده هنگام صبح که خبر در رفتن افواج دکن معلوم گردید شاهزاده شادیانه فتح نواخته در تعاقب آنها بحیدرآباد شتافت چون نزدیک بحیدرآباد رسید مادنا برهمن که مدار علیه سلطنت ابوالحسن و وزیر او بود از طرف خلیل الله خان مسروف بمحمد ابراهیم که سپه سالار افواج دکن بود پادشاه خود را بدگمان ساخت که محمد ابراهیم با بهادر شاه سازش دارد و آن بے نصیب بتر غیب او قصد قید و قتل خلیل الله خان نگشت خلیل الله خان اینمعنے دریافته بخدمت بهادر شاه آمده مورد عنایات گردید چون این خبر بابوالحسن رسید خود را باخته بے آنکه با مراو رفقاے خود مصلحت نماید عیال و ناموس خود و مردم همراهے بردارد بیکناگاه با بعضے از خدمه محال و مناطیق جواهر و همون پاسے از شب گذشته راه قلعه گلکنده که نزدیک شهر حیدرآباد بود گرفته خود را بداخل رسانید مردم شهر از سپاهے و رعایا بحال خود درمانده حاجز و حیران شدند و بهادر شاه مع فوج در رسیده در حیدرآباد رستخیز قیامت و غوغاے یوم النشور میبود اگر دید چندین هزار نیز غافر صفت سوارے و بارداری نیافته دست زن و فرزند گرفته بے آنکه برقعے یا چادرے بر سر ستورات کشند سراسیمه و مضطرب و قبلعه آورده و کار رهانجات سلطان ابوالحسن و مال مردم تجار و غیر تجار دران شهر معمور که عمرها بردسے فتنه آشوب ندیده بود بجا مانده کسے را مجال برداشتن پرکاهے میسر نشد صاحب تاریخ مے نگارد که اموال نامحصوره که در ارتش زیاده از پنج شش کرور خواهد بود بدست غارت

گران افتاد قبل ازان که خبر بلشکر شاهزاده رسد اوباش وبچه‌های شهر بر خانهای مردم ریخته دست تطاول دراز ساختند ارباب ناموس تمام شب از مال وعیال آنقدر که توانستند تعلیه رسانیدند صبح نا شده مردم لشکر بر شهر تاختند چون در هر محله وبازار زر نقد لکوک واقسام اموال واتمشه سرکار پادشاهی وامرا وبجا افتاده وفراشخانه وچینی خانه واصطبل وفیل خانه شاهی هم بجای خود بود وقت غارت یاد از هول قیامت سیداد آنقدر زن وفرزند هنود ومسلم باسیری درآمدند وعرض وناموس شهر فداء غربا و ضعفا بر باد فنا رفت که علام الغیوب سبحانه وتعالی رایارای احاطه آن نیست اما ذیلا اشعر وسیع عباده عن ذلک الافات بعد ازانکه فرستادهای ابوالحسن باظهار عجز ونیاز واستغفار بسیار کرده بحضور بهادرشاه رسیده او باسه رسالت نمود وبهادرشاه در منع غارتگران بمبالغه تمام اهتمام نمود وشحنه قتنه انگیز بر خلق خدا گذاشت اما بر خلق خدا گذشت انچه گذشت وبرگردن عالمگیر وما دانا وبیگناه ابوالحسن وزر وویال آن پایدار مانده درد فاتر اعمالش ثبت افتاد وبهادرشاه بر حال ابوالحسن وخلق آن دیار ترحم نموده بالقبول پیشکش مبلغ یک کرور وبیست لک روپیه سوای وجه مقرری هر سال وبیست محل ومعزول نمودن مادنا وزیر واملکاهیار اراکه سرمایه فساد وخرابی سلکنه حیدرآباد بودند وانضمام قلعه سرم وکهروه دیگر محالات مفتوحه که بتصرف افواج عالمگیری درآمده بود بملک محروسهٔ عالمگیر شفیع جرائم ناکرده ابوالحسن پیش پدر گردید چون ابوالحسن نبا برانقدارمادنا درین عرصه جواب سوال وآمد وشد سفیر ومقید نمودن او وبرادرش تامل داشت بعض سرداران عمده وخدمه صاحب اختیار محل نظر یا بیکه این همه خرابیها بحرکت آن سه کس دبرهمن روی داده بمرد ماه جانی صاحب زن سلطان ابوالحسن که تسلط تام داشت رجوع نموده باتفاق او بے آنکه بابوالحسن خبری شنود زبانی بعض محرم راز بتوکران فندویت کیش که همراه آن هر دو برهمن مے بودند پیغام واذن قتل آنها دادند وآن هر دو برادر مقتول گشته سرآنها صحبوبه ستمگران فهمیده نزد شاهزاده فرستادند چون عمده امر عالمگیر بتقدیم رسیده بود بهادرشاه عرضه داشت متضمن اقرار صلح با ابوالحسن بعد اطاعت او ودر جمیع امور فرستادن سرهای مادنا وبرادرش بحضور عالمگیر فرستاد آن شدید الحرص سراسر تزویر اگرچه در ظاهر پذیرفت وسعادت خان راکه دیوان خان جهان بهادر وازجمله تربیت کردهای خودش بود برای وصول زرهای پیشکش سابق وحال مقرر کرده تاکید بلیغ نگاشت که زود بعرض وصول درآرد تا قبل ازورود خودش این زرها بحیله وتزویر بدست آمده باشد اما مخفی بهادرشاه وخان جهان بهادر را مطعون ومغضوب ساخت وخفگی را از حد برده خان جهان بهادر را طلب حضور نمود وبا وجود آن همه جان فشانیهای او محض توهمے که بحال ابوالحسن وخلق حیدرآباد بعمل آورده ملامتها نگاشت وچون نوجوانان ازامرازادها خصوص اعتقاد خان خلف حملة الملک اسد خان ودو سه امیرزاده ودیگر دراطاعت فرمان وجانفشانی باسابقه مے نمودند وعالمگیر در تربیت وپیش آوردن آنها تاکید مکرر در فرامین عتاب آمیز کرد جان بهادر نگاشت تعریف آنها وتعریض ازخان جهان بهادر باین عبارت نوشت که خانه زاد انے که هنوز بوے شیر از دهن آنها مے آید نسبت بآن پیر سال خورده زیاده شرط فدویت وجانفشانی بجاے آرند خان جهان بهادر ازاین قسم قدردانیها نهایت دلتنگ وکبیده خاطر مے گذرانیدو مے خواست که امیرزادهای مذکور در حروب وکروب الهامی یابند ودر جنگ دشمنان اهمال می نمود ونیز درین ضمن امرا کمک بجام ابوالحسن تجمیع عالمگیر ودل گیرے ازاقا بحضور عالمگیر رسیده دلالت بتسخیر حیدرآباد مے نمودند عالمگیر افواج معتمد را بهمه غنائم آنها بر دافقت واعانت بهادرشاه فرستاد وافواج ابوالحسن تا تنفیح صلح وجنگ سبب کردگی عبدالرزاق لاری وغیره برای مقابله وکاوحه افواج عالمگیرے تعیین نشده بر فوج تازه رسیده عالمگیرے رزچون آنها غافل بودند واز لشکر بهادرشاه تا برابر مسافت نیزمدوے نرسید دو سه سردار افواج عالمگیرے رحمی واسیر فوج حیدرآبادی شدند بهادرشاه

تا انفصال و تحقق صلح و جنگ از کنار حیدرآباد بشهرت گرانی غله کوچ نموده بکهرآمد و استقامت ورزید این همه مدارج جرأت و دلیری که با افواج حیدرآباد جهت تسخیر ملک های تازه درین حرب روی داد و جانفشانیهای سابق کرا از خان جهان بهادر رسید عبدالله خان قبل از فتح بیجاپور بحضور رسید و هر دو امیر مذکور روبهادرشاه بیچاره با وجود جرأت و جانفشانی با بعض اندک ترحم بر ابوالحسن و خلق حیدرآباد و استعفای جرائم ناکرده او مورد عتاب و منصوب و معزول المنصب شدند اما ذاهاذا مکرر و جمیع الامور حسنین من الحرص الشدید چون محاصره بیجاپور بطول انجامید و از بهادرشاه و خان جهان بهادر ترحم غیر مرضی ایظهور رسید بعد فتح خانجهان بهادر عابدخان پدر نمازی الدین خان فیروزجنگ را بشهرت تحصیل رسم پیشکش نزد بهادرشاه فرستاده اول خانجهان بهادر را طلب حضور نمود لیکن بهادرشاه را هم برخافت خود طلبیده چون خان جهان بهادر بحضور رسید میان مردم معظم خان پدر رشک نهاده کام بخشی و خان جهان بهادر در حلوخانه پادشاهی بر سر گذاشتن پالکی سوادی هر فرخانه جنگی و هنگامه عظیم برپا گردید پادشاه خانجهان بهادر را برای اسکات و افهام مردم او و چیلهای حضور را برای مخالفت مردم معظم خان و جهال طرفین بیرون فرستاد خانجهان بهادر که نهایت مدلول و از ناقدردانیهای پادشاه بغایت آزرده خاطر بود از دربار برآمده چون معظم خان را در جنب عمدگی و قدویت و بهادری خود هیچ می شمرد فرمود که بازار معظم خان را غارت نمایند پادشاه ازین حرکت آزرده گشته خانجهان بهادر را بهمراه قلعه سنتی متعلقه جاگیر از دکن باکبر آباد فرستاد و بعد تشفی آن هم چون باز بحضور آمد باز حیله برآورده او را نصب معزول و جاگیرات خانجهان بهادر تغییر نمود و بیچاره بهمین حال از دار رنج و ملال درگذشت احوال پادشاه نخجسته خصال و نهمدار و مقدرواسنی و سلیقه او در امور سلطنت و جهان بانی فی مردم هوشیار ازینجا و این کار نامکار کشتی نمونه خروارے بقلم آمد دریا نبند که تا چه مرتبه و چگونه بود و در محاصره بیجاپور از بهادرشاه و سید عبدالله خان بارها چنانچه ذکرش گذشت عیش عیش بی خوب بعض افتر او بتان آن قسم کاوشها نموده مقید داشت و ایذاها رسانید ✣

ذکر نهضت عالمگیر بتسخیر حیدرآباد و نام نهادن دارالجهاد

بعد فتح بیجاپور فرستادن فتح نامها در اطراف بپیش حضور عالمگیر بشهرت زیارت مزار سید محمد گیسو دراز روانه گردید و او اخر محرم بسعادت خان سند اول وصول رسم پیشکش نوشته فرستاد که بامید دولت عزم جزم در تسخیر حیدرآباد داریم درین زودی رایات جهان کشا بانطرف متوجه خواهد شد رسم پیشکش هر قدر که تواند و بهر صورت هر چه میسر آید قبل از انتشار خبر ارادها بدست آورده سرمایه ظهور نیکو خدمتی های خود در حضور داند و دو سه ماهی قبل ازین که بهادرشاه استدعای مصالحه و استعداد و استعفای تقصیرات ناکرده ابوالحسن باظهار هر گونه اطاعت نموده بود دران زمان اگرچه خاطری و جواهر بسیار بفریب دادن آن بیچاره ارسال یافته بود اما خاص و عام میدانستند که محض ابله فریبی است و غرض بادشاه قناعت به نذرهای پیشکش نمی کند و دران وقت هم نباید سعادت خان همین حکم مخفی رفته بود چون سعادت خان حسب الامر حضور و اخذ جرز رها تقید زیاده نمود و سلطان ابوالحسن را در صورت اطاعت و استرضای عالمگیر امید وارامان از صدمات آن صاحب ایمان گردانید بیچاره اظهار نمود که زر نقد با فضل متعذر است عوض زر از جواهرهای گران بها انچه موجود دارم چیده حواله ے نائم و نه عدد خواهد چنانچه جواهر اعلی مع افراد نقد ابطلاقین قیمت و تخمین جیره بطریق امانت در بار چهاے باریک پیچیده و مهر خود نموده فرستاد و پیغام داد که دو سه روز نگهدارد تا آن زمان انچه نقد میسر آید رسانیده مقیم جواهر را باسر رشته دار جواهر خانه فرستاده خواهد شد بعد یقین قیمت سعادت خان نقد و

جواهر بحضور عالمگیر مع عرضداشت متضمن اظهار فرمان بردای ابوالحسن ارسال نماید و بسلطان ابوالحسن قبض الوصول نوشته دهد و روز دوم
چند بهنگی میوه برای عالمگیر ارسال داشت سعادت خان که تربیت یافته عالمگیر مرید مخلص سراسر تزویر بود جواهر برای ابوالحسن
نفرستاد و امانت داشته بود بهمانه فرستادن چند بهنگی میوه برای پادشاه خود آنچه بهای جواهر هم درسد میوه ها گذاشته از ظرف خود
بحضور ارسال داشت و سه روزی بران نگذشته بود که خبر کوچ عالمگیر از کلبرگه بارادهٔ تسخیر گلکنده بابوالحسن رسیده زبان زد
خاص و عام گردید ابوالحسن از راه دغایت معاندخویش مایوس گشته بسعادت خان پیغام داد که عرض ما از اطاعت و فرستادن
زیور نامووس خود استرضای عالمگیر بامید مراحم و عواطف بود درین گاه بتصمیم ارادهٔ او با استیصال این تکسته بال بیثبوت پیوست و
امید الطاف و عطوفت نماند خوانچه های امانت جواهر واپس باید داد سعادت خان جواب فرستاد که چون برین موجب اوقات
پادشاه داعیه نهضت او باین طرف معلوم و متیقن بود نظر بپاس نمک و خانه زادی آن آستان خوانچه ها را سر بمهر شما درسد میوه ها
گذاشته همراه بهنگی های مرسله شما بحضور فرستادم و اکنون در عوض سر و جان من حاضر و فدای کار عالمگیر است درین باب
گفتگو بطول کشید و بعضی از مردم مامور شدند که رفته جواهر مذکور را بعنف گرفته بیارند و یک دور و زشور شر ماند بعد ازان سعادت خان
پیغام داد که درین باب حق بجانب شماست امامن حسب الامر آقای خود تزویری نموده جواهر شما که گران بها بود گرفته خلاصی
خود و خویشوندی آقا را ارسال آن دانسته راه دیگر نمی پیمود امر الحال که کار بمرافعه شاید شد و برای کار ولی نعمت خود جان نثاری
باید نمود عالمگیر که از مدتها برای استیصال شما چشم بسته خواست از گذشتن من دست آویز محکمی بدست او خواهد آمد والا من نهاده ام
اشتمال انصراف او از دادن عایقه که دارد با قیت و شرط حیات من هم در سرکاری شما کمر خدمت محکم بسته بمقدور خود قاصر نخواهم بود
ابوالحسن را جانفشانی او بر رضای آقا و عذر این تقصیر نظر بعواقب امور خود مقبول افتاده دست از مراجعت برداشت
بلکه او را بالمجلسه دور و مراحم و تحسین گردانیده خلعت و جمدهر مرصع الماس و دیگر استیاز عنایت نمود و همین ایام روزی
افاضل حیدرآباد نزد سلطان ابوالحسن حاضر بودند احوال عالمگیر و استهتار دین پروری او مذکور شد علمای مجلس گفتند که سپاهای
فرستادهٔ پادشاه ایران که عالمگیر از عصبیت ذبح نموده بقفر انسبت نمود با این همه اظهار تبعیت شرع و دعوی اتقا از مناهی
اقدام بچنین اسراف جمع و توفیق سنی باید و غیر از اطاعت نفس سرکش محمول بر امر دیگر نتوان نمود اسپاهار اگر بفقر او مسکین
دار باب استحقاق سیدا و فیضیابی خلق خدا بخشیده بود سعادت خان متصدی جواب از طرف پادشاه خود گشته تاویلی شایسته
نمود اگر چه بنا بر عدم تحقق لیسند خاطر ارباب خرد نمی تواند شد و آن اینکه پادشاه دیندار بسبب بیدماغی از قهرمان ایران ایشان
را مذبوح نساخته غلطی است که بزبانها جاری گشته حقیقت این است که اسپها را چون بوقت معین برای ملاحظه آورد نه پادشاه
در تلاوت کلام الله بود نبایر ملاحظه اسپان از تلاوتی که معتاد بود خواست که قدری کم نموده تلاوتش را بروز دیگر گذارد
دران حالت آیه کریمه که در شان سلیمان نبی علی نبینا و علیه السلام متضمن اشتغال و رزیدن بملاحظه اسپان و مشغول گشتن از نماز
سنتی و بروایتی از نماز واجبی بسبب انهماک در دیدن آنها و بعد بذبح امر بذبح اسپان ندکور فرمودن نازل شده از نظر گذشت
آیه مذکوره تلاوت نموده حسب حال خود دانست و نبایر تبنیه نفس بسنت حضرت سلیمان عمل نموده امر بذبح آن فرمود مردم
دنیا هر چه خواهند بگویند علما این جواب شنیده گفتند که اگر چنین بود اسپان را بدروازهای امرای ایران فرستاده
ذبح نمودن چه معنی داشته خواهد بود سعادت خان جواب داد که این نیز غلطی است که شهرت یافته برالسنه مردم جاریست و اصل این
است که چون شاه جهان آباد تازه احداث یافته بود و هر امیری از ایرانیان در هر محله از محلات آن شهر خانه خود ساخته

بنام او شهرت داشت و سپاه اگر بمحاذیج میتندانداز و حام بسیار میشد و اکثر ضعفای محله های دور دست که آنها را رسیدن در انجا متعذر بود محروم مے ماندند و برشت را اگر میرسیدند بتصدیع و حرج بسیار نسبتی ازان گوشت میرسید آمد بنابرین حکم فرمودند که در هر محله یک دو اسپ برده ذبح نمایند از روے اخبار وقایع نگار حیدرآباد چون خبر این تقریر و توجیه بعالمگیر رسید شادمان گردیده برعایت خان سحسین و آفرین بسیار بخود وا گذاشت که پیش چیزها را بطرف حیدرآباد روانه فرمود سلطان ابوالحسن بیچاره باستماع این اخبار موحشه عرضیه مشتمل بر استیمان و التماس اطاعت و استعفاے جرائم نگاشته و اظهار فرمان برداریها و باز آمدن از انچه ممنوع شود مصحوب ملازمان سخن دان فرستاده ضعیف نالی و عجز و مسکنت آنقدر که باید نمود اما از قساوت قلبی که عالمگیر داشت مطلقاً نه پذیرفته جوابش را حواله بزبان سیف بوستان فرمود و سیئات عظیمه خود را شامل مفید نمودن پدر و پسران فرمان برادر و مقتول ساختن برادران ماجر و کرفتار و در دوش حقیقت کیش شاه سرمد دلریش و دیگر تمرد و براث باقتضاے طبع دنیا پرست نمودن و آنرا کسوت دین پرورے پوشانیده ابله فریبها فرمودن فراموش ساخته و مصداق آیه و افی هذه الایه (اما مردن الناس بالبر و منسون انفسکم) گردیده فرمانے متضمن اثبات تقصیرات ابوالحسن صادر نمود و شرحش آنکه اگرچه افعال قبیحه آن بدعاقبت از احاطه تحریر بیرون است اما از صد یکے و از بسیار اندکے شمرده مے آید اول آنکه اختیار ملک و سلطنت کیف اقتدار کافر فاجر ظالم دادن و سادات و مشائخ و فضلا را منکوب و مغلوب ساختن و در رواج فسق و فجور با فراط علانیه کوشیدن و خود از باده پرستی و بدمستی در انواع کبائر شب و روز مستغرق بودن بلکه کفر از اسلام و ظلام از عدل و فسق از عبادت فرق نه نمودن و در اعانت کافر حربے یعنی سنیهاے جنمی و قیقه نامرعے نداشتن و خود در اسب بیعاری و مخالفت دار حربے که نص کلام الهی در منع آن واقع شده پیش خلق و خالق ملعون گردانیدن و با وجود ارسال فرامین نصیحت آمیز مصحوب مردم آداب دان فراج گرفته حضور پنبه غفلت از گوش نکشیده و درین تازگے یک لک هون بر سنیهاے بدکردار فرستادن و با اینهمه اعمال مغرور و دست باده غفلت برده نظر بر افعال خود نمودن و امید بستگاری در هر دو جهان داشتن مصرعه زهی تصور باطل زهے خیال محال ۱۲ القصه ابوالحسن مایوس محض گردیده بفکر محاربه و تعیین افواج برائے استقبال خصم افتاد و شیخ منهاج و شرزه خان و مصطفے خان معروف بعبدالرزاق لاروے و دیگر سرداران سباز پیشه را مرخص نمود عالمگیر چون بدو منزلے حیدرآباد رسید بعض سرداران حیدرآباد بخود وا گشته دست و پاے جنبانیده دور از لشکر منزل گزیدند چون افواج عالمگیر برابر افواج دکن و اسباب حرب علی هذا القیاس بود سعے آن بیچارگان سودے نمیداد غازی الدین خان فیروز جنگ که بعد فتح بیجاپور برائے تسخیر قلعه ابراهیم گذه مامور بود کلید مطلب مع عرضداشت مژده فتح قلعه مذکور مرسله او رسیده روانه شدن خان مذکور بطریق ایلغار حسب الطلب حضور میرسد و عرض گردید عالمگیر بفاصله یک کروه از قلعه گلکنده رسیده معسکر ساخت و افواج دکن از وحام نموده شورش افزا گشت بعض امرا کاب جنگ آن مامور شدند اجد و خوزدیگر دغور طاقتش نبود و لفبرا نهاده در جائیکه مناسب دانست منزل گزید و بعد رسیدن فیروز جنگ تعین هر چهال بنام هریکے از امرا نموده حکم بکندن نقب و بستن مدد و تقسیم افواج فرمود و همیشه جدال و قتال گردید در همین روز عابد خان بدر خان فیروز جنگ بجز ارسوراخے که در یکی از مساجد حیدرآباد بنام پاک لاسد اقبال غالب نموده بنوک نیزه خود میخواست بخونابه رسیده و سمت راست او از ضرب گوله توپ پریده و بعد دو روز راهی صحراے عدم گردید سلطان ابوالحسن چون بها در شاه را برا حوال خود متوجه و رحیم دید است رجوع با و نموده بوساطت هدمان محرم بنهاے محبت مع تحف و هدایا فرستاده التماس سعی در عفو مانم کرده خود و استدعاے امان مے نمود بهادر شاه هم میخواست که در هر صورت فتح و جنگ علی الرغم اعظم شاه و فیروز جنگ مصالحه با ابوالحسن یا فتح قلعه از دست او انجام یابد بنابرین

باب گفتگو با سلطان ابوالحسن مفتوح داشت اعظم شاه و دیگر غمازان فتنه انگیز این احوال را بناخوش وجهی در حضور عالمگیر باب
و تاب تمام ظاهر ساخته عالمگیر را از بهادر شاه و زوجه او نور النساء بیگم و دیگر رفقای محرم شاهزاده بدگمان ساخته بودند درین فصل دایه
پالکی خانه و دیگر کارخانجات بهادر شاه بعرض شاهزاده رسانیدند که سواریهای حرم از دولت خانه دور واقع شده و مردم قلعه بر آمده
گاه بیگاه بر سر چال میروند بهادر شاه بهیچ وجه بسلطانی نرسد بهادر شاه فرمود که خیمه و سواریهای زنانه را نزدیک دولت خانه آرند
معذا اعظم شاه و فیروز جنگ و دیگر مخلصان اعظم شاه بعالمگیر خبر رسانیدند که بهادر شاه در مقام غدر و پیوستن بسلطان ابوالحسن قطب
قلعه است عالمگیر با وجود دعوای عقل و شعور نفهمید که اگر سازش با ابوالحسن هم باشد محصور شدن چه فائده دارد چرا افواج او را از
خود طلبیده بر سرش نریزد که خود هم اندرون قلعه محصور و مقید گردد آتش خشم و کین او شراره بار گردیده حیات خان دارو محمد امین خانه
بهادر شاه و خواجه ابوالمکارم را که با وجود رفاقت شاهزاده سر دور از جمله مریدان صادق خود دعوی شعر و طلبیده استکشاف احوال نمود
و بانواع تمهید و تهدیدات علحده علحده از هر دو کس پرسیده هر دو همین معروض داشتند که بهادر شاه را ارادهٔ غیر ازین نیست که با
بالتماس او قلعه عفو رجوع آمد اعمال ابوالحسن شنیده گردد یا قلعه گلکنده بسعی و اهتمام او تسخیر در آید و هرگز ارادهٔ فاسد پیرامون خاطرش
نگشته چگونه سخن غیر واقع عرض نموده زبان باتهام مرشد زاده خود کشائم و هر چند بدلائل موجه بیجوی بهادر شاه خاطرنشان
نمودند سودے نداشت بدل آن بدباطن بیرون نرفت و بهادر شاه را چنانچه سابقاً اشاره بآن رفت طلبیده بنفاق مقید نمود
و نور النساء و فرزندان شاهزاده و خواجه سرایان و دیگر همدمان محرم او را انواع خفت و اهانت رانیده و تصدیعات رسانیده
مدتها بجاسوس داشت و جمیع کارخانجات بهادر شاه را ضبط نموده بسرکار خود انضمام داد و از منصب چهل هزاری چهل هزار سوار
هفت هزار سوار سه اسپه و دو اسپه بودنده کرور دام انعام بر طرف ساخته جاگیرات او را بارباب طلب تنخواه داد روز
اول نور النساء زوجه بهادر شاه را فرمود که بدون ضبط اموال او را مقید سازند روز سوم خواجه سرائے زشت فرتوت یاقوت نام
که آخر خطاب محرم خان یافت و در وقت گوئی و بے روئے مشهور بود نامور گردیده که نور النساء را تا حجی که در بدن دارد بکاغذے
کرخیده و فروش قابل زندانیان داشته باشند ببرده بنجفت مقید سازد و کارخانجات او را بازیور یکه در گوش و گردن و بدن او باشد
بضبط سرکار درآرد خواجه سرا با نور النساء بدرشتی متکلم شد نور النساء هم از جا درآمده زبان بدشنام گشت و دو گفت که یا دشناه
پدر سنت و عزت و آبرو و دولت من بخشیده او حالا اگر بگیرد عذرے ندارم اما تراثمیرسد که با من چنین گفتگو نمائی از استماع
این خبر در غضبش افزود همشیره بهادر شاه زبان بشفاعت او کشاد سودے نداده فرمود که از طرف غذا و دیگر یا بحتاج ضرورے
بخفت نگمدارند همچنین روز بروز بهادر شاه هم سختی زیاده میکرد سیرفت بعد مدتے پیغام داد که اقرار تقصیر خود نموده استغفار نماید
تا از سر تقصیرات بے پایان او در گذریم بهادر شاه از قبول و اعتراف تقصیر ابا نموده معروض داشت که اگرچه فی الحقیقة بدرگاه
الٰهی و پدر کرب مجازیست بانواع تقصیرات آلوده ام امّا در ظاهر امر یکه قابل استغفار از من سرزده باشد نسبت بخود گمان نمی کنم
تا زبان باعتراف و استغفار آن گشایم ازین جواب تا صواب آتش غضب آن دو را تواب زیاده تر التهاب یافته بهادر شاه
را از سر تراشیدن و انداختن ناخن و شارب و نان گرم و آب سرد و لباس لائق منع نمودند خواجه سرائی نور النساء را هم مقید ساخته خانه
او را ضبط نمود و برائے تحقیق تقصیری که بهادر شاه و نور النساء را بآن متهم نموده بودند حکم بشکنجه نمودن خواجه سرائے مذکور نموده فرمود
که بسیاست هر چه تمامتر از و استفسار نمایند چنانچه او را بانواع زجر و توبیخ و انواع عقوبات ایذا رسانیدند سودے نکرد سرانجام عقیدت
شاهزاده و سبب جرئت و ارادت نور النساء از زبان او چیزے دیگر پرورده و ظهور نیافت بعد ازان که کار نزدیک بهلاکت او رسید

دست از جرد داشت و میرزا شکر الله عموی نور النساء را که مخالف کرخان و شریک تهمت بود نیز مخفت مقید ساخت و سه چار خواجه سرای دیگر را هم مقید نموده انواع ایذا و اضرار مثل شکنجه و دیگر تعذیبات در تحقیق افترا بر آنها کرده رهائی داد آنچه از مسلوبه نور النساء هیچ بانبات نرسید و دیگر مکاره و آلامی که بهادر شاه و بیجاره و محرمان او کشیدند تا کجا نگاشته آید محمد ابراهیم سپه سالار سلطان ابو الحسن که پیشتر از همه ملازمان او ببدنهادی ماذنا ابو الحسن از وی بدگمان گشته هنگام رسیدن بهادر شاه و خانجهان بهادر بحیدرآباد قاصد قتلش شده بود و او بنا چار بسرعت اقتدار رجوع به بهادر شاه آورده معرفت او ملازمت عالمگیر اختیار نمود و در منصب هفت هزاری هفت هزار سوار گشته عزت و افر و خطاب سهابت خانی یافت و مورچالها بسعی و اهتمام خان فیروز جنگ خانان و دیگر رزم جویان قوی چنگ همیشه کم کم پیش میرفت و در یکی از روزها که غازی الدینخان در فکر پیش بردن مورچال بود شیخ نظام و مصطفی خان و سید عبد الرزاق لاری و غیرهما برآمده مقابل فوج پادشاهی حملات پیش آمدند و دار و گیر عظیم میان آمده کشور سنگ بارود برهم کاری برداشته از اسپ افتاد و جمعی از راجپوتان تا او را از دست دکنیان برآرند مقتول گشتند چنانچه نفرد کنیان نیز مجروح و نابود شدند اما آنقدر هجوم دکنیان نبود که بر چندین هزار فوج پادشاهی جلادتها کار برد تا لاش یکی از آنها را بدست آرند میسر نشد و آنها لاشهای رفقای خود را بالاش چندنفر پادشاهی برداشته برگشتند و سر انجام

اغراض خود با عامت محصوران کوشیده آخر سر شده ندو بجز او سزا رسیدند و چون کارے از پیش نمی رفت اعظم شاه را که بسبب نفاق بهادر شاه عالمگیر برائے سند ولیست او همین واکبر آباد مرخص کرده بود و شاهزاده تا به برهانپور رسیده بود دیار طلبداشت روح الله خان را که از عمده هاے کار طلب میر سلطنت و بر ائے سند ولیست بیجاپور گذاشته بود نیز بحضور طلبید بعد از سه ماه کوخان بهادر فیروز جنگ در پرده سیاه شب قریب بسحر کمین نموده دلاوران معتمد را بستیاری کمند و زینها بالاے فصیل قلعه برآورد حارسان خبردار گشته قلع رشته حیات آنها نمودند وقت بالا برآمدن مردان کارها جے محراب که یکے از مقربان عالمگیر و در انجا حاضر و بر جا نقشهاے قهاے خان فیروز جنگ بنا بر استهاد نا ظر بود بے آنکه بپایان کار تماشا کند بحجره عروج بر بروج گمان ستح قلعه نموده بحضور پادشاه دوان دوان رسید و پادشاه بر سجاده بود کرا ز دور شروع به بجا آوردن آداب مبارکباد نموده زبانی فیروز جنگ و دیگر بهادران مورچال نیز پیغام مبارک باد فتح قلعه معروضداشت پادشاه سر سجده وقار هم بمقتضاے الصلاة علی قدر صاحبها بدون تحقق خبر مشغوف گشته اشاره منجز احتشام شادیانه نوبت فرمود و حکم طلب سوراے و پوشاک خاص داده مستعد تماشا گردیدند تا ے حضور بدست و زبان آداب منیت بجا آورده بعد آنے خبر رسید که قضیه منعکس است و چشم زخم عظیمے بهلاوران ملازم سرکار رسیده خان فیروز جنگ ناکام برگشت و این حرکت موجب استهزا و خجالت پادشاه و حاضرے محراب گشت و حاسوسان خبر آوردند که چون باعث بیداے حارسان قلعه سگے گشته بود ابو الحسن آن سگ را قلاده مرصع طلائی و جُل زربافت عطا فرموده بر نوکران نمک بحرام خود تفویض نمود هر وسط ماه شعبان بارانے شدت باریده بالاے جان لشکریان خصوص اهل مورچال شد و سلات کوچه و دهنه و دیوار خانهاے فیروز جنگ باطل و نابود محض گردیده و بعین شدت طغیان نهرهاے اطراف قلعه گولکنده بادوباران مستحصنان منسوص عبد الرزاق لاری بیرون برآمده دادد هاد ورے داد سلیمان حبشی که از جمله سرامد شجاعان محسوب می شد دست و پاے زده خود را در مغاکی پنهان ساخت و صف شکن خان که نسبت دیگران سعی بسیار در تسخیر قلعه داشت قبل از رسیدن مصطفے خان عبد الرزاق لاری دو زخم کارے خورده بود بر جان خود ترسیده در میان زخمی ها با آب و گل آغشته خود را انداخت همشیره خان بکوچه سلامت خزیده امید رستگاری داشت مگر فتارے در آمد جلال چیله خاص و زرجمله محرمان قدیم الخدمه عالمگیر که مخاطب بر اه خان بود با دوازده منصبدار دیگر اسیر مردم ابو الحسن گردید بعد استماع این خبر حکم شد که حیات خان داروغه فیل خانه با هفتاد و هشتاد فیل کوه پیکر بهادران لشکر را همراه برده از نالها یکه طغیان نموده اند گذرانند و بعد داخل مورچال سازند هر چند حسب الامر اقبال بر سر نالها رسیدند اما از شدت طغیان احدے از بهادران را عبور و وصول تا مورچال میسر نیامد و تا ثلث شب حیات خان مع فوج تعینانے در گرداب حیرت معطل و سرگردان مانده نصف شب بخیمه هاے خود برگشت و بهادران قلعه اسرار القلعه برده نزد ابو الحسن حاضر ساختند سلطان مذکور سه چار روز جمیع آنها را مهمان نوازے فرموده بخیرت خان و سر براه خان را خلعت مع اسپ و دیگران را فقط خلعت داده با عزاز و احترام مرخص ساخت اما سر براه خان را دل تماشاے انبار خانه اجناس غله و بارو تخانه و غیره ما یحتاج اسباب قلعه داری فرستاده گنج هاے سر بفلک کشیده غله و غیره مذکور و عریضه مع پیغام زبانے که مضمون سرود واحد بود باد داد و جلال الغیرت و جلال را لعزت و جلال خالق العباد و سر مبارک پادشاه قسم داده روانه نمود تا در ابلاغ پیغام و گذرانیدن عریضه تصورے نکنند چون اسرا برگشته آمدند غیرت خان را که هزارے دو صد سوار بود پانصدے منصب بے خطاب بحال داشته تعینات هنگامه نمود و در باب سر براه خان فرمود که گرستخین کار غلا مانست بعزل خطاب معاتب ساخته گفت که منصب ذات آن کم ذات که چار صد لیست بحال دارند و عرضه داشت ابو الحسن را از نهایت

غرور پیش خان فیروز جنگ فرستاده گفت که انتخاب نموده انچه قابل عرض باشد معروض دارد جلال چون برای پیغام زبانی عرض کرد ارشاد شد که تلمی از شب رفته پس پرده خلوت خاص خواهگاه آمده عرض نماید بمضمن مضمون عرضداشت و پیغام زبانی جلال سربراه خان آنکه من خود را از جمله بندگان جان نثار آن درگاه میدانم اگر تقصیر این عاجز بیاختیار و بلا اختیار سرزده باشد پیش خود رسیدم از پیشم کریمه سلطانی الحال امیدوار افضالم که عفو فرمایند درصورتیکه قلعه مفتوح شود و مراجعت بدار الخلافه شاهجهان آباد فرمایند البته بیکی از بندهای درگاه آسمان جاه این ملک برهم خورده پامال گشته را خواهند سپرد بمانا آن بنده من باشم هرگه را اینجا مقرر خواهند فرمود زیاده از محصول این سرزمین در وجه منصب خود و بهرامیان خواهد خواست و دیگر زر بهرای اخراجات ضروری از سرکار خواهد گرفت تا از عهده آباد نمودن این مرزبوم که از ورود عساکر مساکن چند و بوم گردیده برآید و هفت هشت سال باید که صورت آباد روی نماید و بنده هرانچه بوکالای درگاه سلاطین سجده گاه میرسانیدم خواهم رسانید علاوه آن لعبد پیرائی ملتمسات هرگاه معاودت فرمایند در هر منزلی که بهنگام عود در جلد این الکه مقرر ضرب خیام سپهر احتشام گردد بلجد و سرگروهی از منازل مذکوره معدود شود دلگدد و پیشکش دیوانیان سرکار نایم و نیز بعد دهریور شت که قدم مبارک بپای حصار رسیده نزلی لایق نثار و پاندازی گذرانم و این همه خدمات برای آن بجای میآرم که زیاده براین خونریزی مسلمانان نشود و سپاه لشکر ظفر پیکر پیشتر از پیشتر محروم از اهل و عیال و بیوت و اموال خود نباشند مهما اگر التماس بنده بقبول امتیاز نیابد بر خواهند گشت مدت دیگر هم بندگان حضور تضییع اوقات نمایند نظر بر رفاه حال سپاه پانصد شش صد هزار من غله که جلال چیله سرکار در انبارخانه ذخائر غلات وغیره دیده رفته بحضور ارسال دارم چون این مضمون زبانی جلال بسمع جاه و جلال رسید در جواب کلمات سراسر صواب ابوالحسن لغوی چند ادا فرمود که بعض ازان اینست اگر ابوالحسن از نرفته ما بیرون نیست دست بسته حاضر شود یا بگذارد که سر و گردن او را بسته بیاورند لعبده انچه تقاضای مروت ما باشد بعمل خواهد آمد و صبح آن شب علی الرغم ابوالحسن نام متصدیان صوبه برار احکام مع گزارشان صادر شد که پنجاه هزار کیسه کریاس لطول دو درعه دعرض یک درعه دوخته بادیگر مصالح قلعه گیری روانه حضور نمایند که از سر نو خندق انپاشته آید از شنیدن این خبر بر زبان عجزه مضطر بی اختیار گذشت که این کلام عقل و دانائی در حق مسلمانان کشتی در سوائیست که کیسه ها آنید و خندق انپاشته گردد چرا تا سر ابوالحسن در ارسال غله شرف پذیرائی نیافت تا هم وسیله بقای حیات ما میگردید و همان جولهای غله کار پیرون خاک و انپاشتن خندق هم مے آمد نوزدهم شعبان بعرض رسید که نقابات کار خود بانجام و نقب را باتمام رسانیده باروت دران پر کرده اند و آتش دادن را چشم براه فرمانند حکم محکم صادر گردید که اول اهالی مورچال بشهرت یورش های وهمی بهادرانه بلند سازند تا محصوران باراده مدافعه بالای فصیل حصار جمع آیند لعبده و نقب آتش زنند اما عبد الرزاق لاری از شدت قدوست و هوشیاری هزار جرای نقب کنی خبر یافته مقابل هر سه نقب از اندرون بستیاری سنگ تراشان چاکدست نقب ها کنده باروت تمام نقب را مع فتیله آن بریده برد از دو نقب دیگر قدری از باروت برداشته باقی را با آب آمیخته ضائع و نابود ساخت چون آوازه یورش بلند گردید و مردم بالای حصار و اهم آمدند عمله نقب که منتظر همین از دحام بودند در یک نقب آتش زدند چون باروت آن طرف از اب ضائع شده قدری اینطرف باقی بود بمجرد آتش در گرفتن حدت باروت همین طرف برگشته مردم مورچال که مسلح مستعد یورش بودند و دیگر تماشائیان و سپاهیان عالمگیری را سوخت و بقدر زور باروت نهمین بالای آن بریده سنگ و خاک و آجار سرو رسے مردم اینطرف را شکسته خرد کنیرے را لعبد دسال همچو ست دران زمان که عبارت از سنه هزار و نود و هفت ست مطابق بود آواره صحرای عدم ساخت ازانجمله جماعتے از

روم نامے بنا کامے در گذشتند بعد فرو نشستن دود و یاروت ستمدان یورش را در قلعه رخنه نظر نیامد تا ارادهٔ عروج و صعود نماینده بلکه بسبب هلاک شدن مردم بسیار اضطراب و اضطرار عجیب لاحق حال انیطرفیان و دود و یاروت پرده بصارت نظارگیان پوشیده توهم دل فرصت را غنیمت شمرده چون بلاے آسمان بر سر رجال الشیطان ریخته آفت جان باقی ماندگان گردیدند بعد عرض حکم تنبیه غلبان صدور یافت دلیران از سمی بسیار که جماعتی این بار هم بکار آمد سر چاهاے قائم ماند مردم بادشاهے هنوز جاگرفته تحقیق تعداد جانبازان درمیان بود که لقب دوم را آتش دادند چنین هزار سنگ فرد و کلان چون حجاره ابابیل از اوج آسمان بر سر مردم بادشاهے از طرف الهی نزول یافته شور و فریاد و فغان و ناله و واویلاے ورثه کشتگان سر بعیوق کشید و مضاعف شمار کشتگان سابق که تعداد آنها بعد و غوغا مطابق ست نمود و تلف گردیدند و باز محصوران از قلعه برآمده خواستند که سر چاهاے اطراف حصار که بسبب بسیاری ششش ماه تیار گشته محل اقامت ملازمان شاهے شده بود انتزاع نموده قابض و متصرف شوند خان فیروز جنگ مع فوج بهتیه آن جماعه بیباک رسیده و خشتی عظیم بر پا نمود و شمار کشتگان این خنگ نیز بعد و حساب آمد هر چند فیروز جنگ چهلشهاے دلیرانه نمود تدارک شوخ چشمیهاے مخالفان بعمل نیامد بعد رسیدن این خبر آتش غضب جهانسوز شاهے مشتعل و برگزیده عالمگیر سوارے خاص طلبیده مع فوج قاهره بارکاب گذاشته بالاسراے اجلادت شعار عرصه کارزار الفیر وجه ذریت داد و تخت روان را در میان کوله رس توقیف فرمود و حکم یورش نمود با آنکه دست یکے از خواص که متصل تخت روان استاده بود از کوله پریده بادشاه هر سه دست از تاکید یورش بر نمیداشت درین ضمن باران بے محل محل عزیمت بادشاه دین پناه گردیده سیل دران بحر و کنار چون حباب دریا موج ساخت و هیچکاره ساخته نشد و از ملازمان بادشاهے کسی را مجال تردد نماند از شدت بارش و صدمه سیلاب پاے دمدمهاے فلک ارتفاع بگل فرو رفت و کار بجاے رسید که سوارے خاص بادشاهے مع مردم همراهے بر گشت و قلعه نشینان خیره ترگشته فرصت را غنیمت شمرده از قلعه برآمدند و بر سر چاهاے ریخته توپهاے ازدهاپیکر را که بسبب بنیاد و خرج سیلهاے بسیار بالاے دمدمه برده بودند بآسانی و بلاخرج پست آورده هر چه توانستند برده و انچه را بردن متعذر بود میخها زده میوب و ناقص ساختند و چندین هزار جوال پر از خاک که از انجمله کیسه پاک بادضو دوخته دست مبارک حضرت قدر قدرت بود و بخرج مبالغ خطیر بمشقت بسیار این کرهٔ ثانیه درخندق انداخته بودند مال یغما شمرده دست بدست بر دند و مصالح انداد افرجه هاے قلعه که از گوله وغیره شاه بود نمودند هر چند فیروز جنگ دست و پا زده کارے از پیش نبرد فیل خاصه بادشاهے که قیمتش چهل هزار روپیه بحساب میشد و همراه سوارے خاص بود از رسیدن ضرب گوله و صدمات باد و باران از پا در آمد و آن روز هم کارے نشده بشام انجامید روز دوم باز بادشاه عالیجاه خود سوار شده حکم بآتش دادن در لقب سوم فرمود چون قتیله آتش دادند و زگرفت هر چند تفحص مے نمودند سبب آن درست فهمیده نمی شد تاجر سے صادق الخبر بر سبب آن پے برده ظاهر نمود که محصوران از اندرون قلعه راهے بهر سانیده باروت آن لقب پاک رفته قتیله آنرا بریده برده اند لهذا بادشاه دین پناه را انفعالی ازاراده یورش روی داده براوقات دیگر موقوف فرمود و به ولتخانه معاودت نمود چون درین تردودات دو زخم تیر بفیروز جنگ رسیده و جمعے دیگر از رؤساء متوسطین مجروح گردیده بودند فیروز جنگ چند روز از سردارے فوج ممنوع گشته اختیار تردد تسخیر قلعه بشاهزاده معظم گذاشته آمد و جود و ندم سلطان ابوالحسن کیسان نپنداشته و او را وجودی نگذاشته دیوانیان کفایت شعار و حکام آباد ان کار و ارباب عدالت و احتساب جابجا منصوب فرمود و حکم داد که حیدرآباد را در دفاتر دارالجهاد مے نوشته باشند. عبدالرحیم خان بیوتات را برای احتساب

شهر مقرر نموده مامور گردانیدند که بعض سوم کفار و بد مذهبان که ابو الحسن رواج داده از شهر بردارد و تجانها را مسمار نموده مساجد بنیاد کنند از عجایب حکایات آنکه صف شکنخان پسر قوام الدین خان خلف دیگر امرای ایرانی در قلعه ستانی جد و جهد تمام داشت روزے از فضلاے ایران یکی از مدعم و مصاحبش بود گفت که جمیع کیزار مومنین و صلحا و سادات صحیح النسب علما درین قلعه محصور ند این همه حرمی و اهتمام تو در تسخیر قلعه و اتلاف و خرابے محصوران و بے نامے عیال و فرزندان آنها از چه باب تواند بود آن بدبخت سیاه رو در جواب گفت که اگر امام حسین علیه السلام خود درین قلعه است در تسخیر این قلعه خواهم کوشید و این کلمه شهرت یافته خیمه بجمیع از زبان او انتشار یافت معهذا الشیوے آن مقوله گفر منتهم بالتفاق با محصورین و دیگر جرایم گردیده مغضوب عالمگیر گشت و از نظر اعتبار افتاده مقید شد و امورات اولف بسرکار بادشاه در آمد و بعد چندے عالمگیر قلم عفو بر جریده زلات او کشیده نظر به بیاکیهاے او بخدمت میر آتشی که بصلابت

دیگران تجویز شده بود و آنها از بین و بدے ابا داشتند کار تو پخانه ابتر بود ما مور نمود و چون همیشه در تالیف قلوب ملازمان و سرداران ابو الحسن عالمگیر بوسائل و مسائط سعے داشت و رفیق روزهاے بد کنه کسے مے باشد اکثر نوکران ابو الحسن بمرور ایام رجوع بعالمگیر نموده بمناصب جلیله و خطابهاے عمده و نقاره و فیل و اسپ و جواهر و جاگیرات اختصاص یافتند و شیخ منهاج نیابر شهرت آنکه او نیز اراده رجوع بلشکر عالمگیر دارد مقید گشته غیر از عبد الرزاق لاری و عبد الله خان ترین افغان باسلطان ابو الحسن از سرداران کسی نماند و مدت محاصره هشت ماه انجامید عبد الرزاق رحمة الله و عبد الله خان ترین درین همه مدت بذل وجان در کار دولت خود میکوشیدند و شرط وفاداری و جان نثاری بتقدیم میرسانیدند مکرر برای عبد الرزاق امان و فرمان عنایت و استمالت مع قول منصب شش هزاری شش هزار سوار با عنایات دیگر رفت آن وفا کیش حقیقت اندیش ملاحظه جان و آبروی خویش نفرموده از قبول آبا نمود و فرمان مرسله عالمگیر را بسر برج علاوه خود و فصیل قلعه برآمده بمردم لشکر عالمگیری نموده از کمال اهانت و استخفاف پاره پاره کرد و باهین اندهانت و زبانی که حامل فرمان و پیغام بر استمالت و سوگند عنایت بود جواب داد که این جنگ بالشبیه بجنگ کربلاے ماند عبد الرزاق امید وار است که تا نفس باز پسین در زمره سبط و دو هزار نام مرکب با نام حسین علیه السلام ثبت نموده آخر تیغ بر روے آن شهید مظلوم کشیده در نیاید بلکه معهذا دو دو تن شهد ابوده سرخ روئی دنیا و آخرت حاصل نماید عالمگیر بعد استماع جواب در ظاهر آزرده شده گفت زهے بدبخت لاے بازاری اما در باطن نظر به ثبات قدم و وفاداری و پاس نمکخوارے تحسین آفرین کرد اگرچه باقتضاے تقدیر ان الهی قلعه گلکنده آخر مفتوح گشت اما محک امتحان دین و ایمان و شجاعت و وفا و حیا و مروت و دیگر فضائل و رذائل مردم طرفین گردیده پایه و مقدار همه خلق آن زمان پسندیده آمد و ترددات بیهوده مهابران عالمگیرے و کمیه دوزے بادشاه دین پناه با وضو و طهارت و صرف مبالغ خطیر در انجام تسخیر قلعه مذکوره و تلف شدن هزاران سوار و پیاده و راکب و مرکوب و یورشهاے مکرر خفته نگشود و مگر به تطمیع و ترغیب نوکران ابو الحسن و انحراف آنها از ایمان و نمک حلالی بدون تحریک سیف و سنان و جان بازے سپاه زران بکر و تزویر آن قلعه بتصرف عالمگیر در آمد

ذکر مفتوح شدن قلعه گلکنده و پایان احوال سلطان ابو الحسن خدایگانده

اوا خر ماه ذے قعده در سنه هزار و نود و هشت هجرے نسبعی روح الله خان و وساطت رستم خان افغان پنی و سلامی رسائل او عبد الله خان ترین نوکر معتبر ابو الحسن که صاحب اختیار دروازه معروف بکلبرگه بود نیز در طمع جاه و اقتدار افتاده با فواج و سرداران لشکر عالمگیر همراز و دمساز گشت و هاے از شب مانده دروازه بروی روح الله خان و مختار خان و رستم خان و صف شکن خان محروم از ایمان و خواجه مکارم که جان نثار خان خطاب یافته بود کشاده و مردم هم از دروازه و هم از طرف فصیل

که جا بجا شکست و ریخت یافته لیاقت درآمدن داشت بنفاق و پرده داری آن افغان نمک حرام بی ایمان داخل حصار شده
و شاهزاده محمد اعظم شاه با فوج خود طرف دروازه آمده منتظر فتح الباب استاد چون سیلاب بی دم با دشاهی داخل قلعه گردید و سر بسر
هر جا براه آمد استاد غلغله مفتوح شدن قلعه و شور بوم افتشوار جرم سرای سلطان ابو الحسن و دیگر اهل ناموس بر خاست
مصطفی خان معروف بعبد الرزاق لاری مطلع گشته چون فرصت مسلح شدن نیافت بمقتضای شجاعت ذاتی و داد ای حق نمایان
ولی نعمت سپر و شمشیر در دست گرفته و بر اسپ چار جامه سوار گشته با دوازده نفر مقابل فوج عالمگیر بر در دولت سرای ابو الحسن دوید
تا آنوقت دروازه مفتوح و هجوم افواج عالمگیری در تمام قلعه شده بود آن شیر دل بلا اندیشه و تامل خود را بایران سپاه بمقیاس زد
دران ازدحام رفقای او نیز متفرق شدند و او تن تنها بمقابل هزارها شمشیر میزد و نعره میکشید که تا جان دارم در رفاقت کوتاهی
خواهم کوشید و سر از نقش قدم پیشتر نگذاشت و با خون خویش بازی مینمود از چار سو نامردان بر او زخم ها میزدند و از فرق سر تا ناخن
پا از کثرت جراحت تخل نکرده رنگین گشته زخمهای کاری بی شمار بر بدن او رسیده بود و جلادتی بظهور رسانید که بعقل و نقل
راست نیاید اگر چه خبر این جرات بگوش رستم و سهراب میرسید هر یک بی اختیار خاشیه نبدگی او بر دوش ارادت گرفته در
رکاب او میدوید و خنگ کنان و شمشیر زنان تا سر دروازه ارک دولتخانه آقای خود رسید دران هین دوازده زخم منکر چهره
آن بهادر دلاور رسیده بود آخر پوست جبین و منی او چشم ها افتاده از دیدن عاجز شد و بر یک چشم هم زخم کاری رسید چون از
بینش عاطل گشت طاقت هم از کثرت جراحت و ریختن خون در بدن نمانده و اسپ هم زخمهای بی شمار برداشته می لرزید
از انجا که استاده خود دارے می نمود آن وقت عنان اسپ باختیار او سپرده و بخود دارے بالای سر اسپ قائم ماند اسپ
او را بخانه اش رسانید و مردمش او را فرود آورده بر بستر افگندند ✦ هاشم علیخان خافی محرر تاریخ که دران وقت در لشکر عالمگیر
حاضر و بین ماجرا ناظر بود مے نگارد که این شمه الیست از شجاعت و بهادرے آن بی بهاکه هر بحر و لاورے و مردانگے باید
مردان کارنامه او را شرق تا غرب عالم بزبان خود گزارے و خدمتگارے او کنیکه نعم گردانیده خود را محبوب قلوب خلق و مورد الطاف خفیه
و جلیه خالق گردانند بالجمله بادشاه ظاهر و باطن سلطان ابو الحسن چون از پایان این سخن آگاهی یافت دنا نهاے خاکسار جزع
و فزع پروگیان حرم و مقربان محرم از اندرون و بیرون بلند گردید بتسلی و استمالهٔ خدمه محل کوشیده و از همه با سلحه طلبیده
و داع خواست و بعد استوداع سر برشته صبر و قرار از دست نداده بدیوان خاص خود برآمده بر مسند تمکین خویش نشست و
چشم بر راه مهمانان ناخوانده دوخته چون وقت طعام خوردنش قریب بود تاکید فرمود تا مینکه روح الله خان و مختار خان
یا دیگر امرای مذکور رسیدند سبقت در سلام علیک نموده دست بر سر نبایر پاس سلطنت نگذاشت و سر برشته وقار با دشاهی
را نگهداشت و خود دارے فرموده در گفتگو کمال فصاحت و گرم جوشے با داب ریاست نمود و با هر کس بخوشے و گرم جوشے
تکلم کردید ربا ✦ باتیر قضا سپر بخود بدید هشیار ✦ با حمائهٔ تقدیر چه صحرا چه حصار ✦ خفتان رضا گزین و خود از تسلیم ✦ باجبل
حوادث چه افتد بیکبار ✦ تا روشن شدن روز معیت داشته چون بکاول خبر طعام شدن آورد از حاضران اذن چیز خوردن
خواست و آنها را هم تکلیف هم سفره شدن نمود بعضے اشقیا مضائقه نمودند مقلبه ایران مضائقه نکرده مرخص فرمودند و مختار خان
با دو سه کس دیگر شریک چیز خوردن گردیدند روح الله خان از روے تعجب پرسید که این چه وقت طعام خوردن است ابو الحسن
فرمود که وقت چیز خوردن من همین ست روح الله خان گفت سید الم اما با این حال چگونه رغبت باطعامے نماید جواب داد که
موافق رویهٔ جمهور چنین ست که میگویند اما اعتماد من بخدائی که او شاه و گدا را آفریده است که در هیچ وقتی از اوقات نظر لطف

از شبه خود بازنے دارد و رزق و قسوم سیر ساند اگرچه پدرے و مادرے نبرگانم برخاوند آبرو گذرانده اند اما آنچه کاه تقاضای مصلحت پروردگار من دراین بود که بلباس درویشے دفقر گذرانیدم باز که نظر تفضل برمن عاجز نمود بے آنکه مرا تصور آن هرگز بخاطر گذشته باشد یا دیگرے را گمان آن خطر کرده باشد ساعت واحد ما ده سلطنت برسے من آماده ساخت والحمد لله که چگونه هوسے و آرزوئے در دل نگذاشت کرورها بدست آورده صرف نمودم و لکوک بخشیدم الحال هم که مراد رمکافات بعض اعمال ناملائمه که در ایام سلطنت از من سرزده بنابر تنبیه و تادیب آن زمام پادشاهے را از دست من بازگرفت شکر میکنم که عنان اختیار امور مرا تا ایام معدودے که از حیات باقی مانده باشد بدست پادشاه دینیدار داده بعد اکل طعام اسپ سوارے طلبیده و شادمان با مسوت ملکانه مالها سے مروارید در گردن با تفاق آمرے عالمگیر سوار شده راهی شدند چون اعظم شاه بر دروازه قلعه خیمه مختصرے زده و فرود آمده اتفاقا بے کسنیه زواده برخورده عین ملاقات مالها مروارید از گلوے خود برآورده شاهزاده را بدیه گذرانید شاهزاده آنها را فرمود عضد عالمگیر بردان و افزا طبع میرارسے کرمناسب نموده باحترام نگهداشت و یومیه لقد معاش ضروری از خوراک پوشاک و غیره مقرر ساخته بعد چند روز بروانه قلعه دولت آباد فرموده در انجا مقید نگهداشت بعد ازان روح الله خان و دیگر متصدیان بضبط و تفحص اموال او و ملازمانش مامور گشته بکارهاے مرجوعه پرداختند و بر حقیقت عبد الرزاق لارے خبر یافته طلبیده شتند او را در حالتی که از خود خبر و غیر مقے از حیات نداشت بر چارپا که افتاده بود دیده داشته نزد روح الله خان آوردند شخص شر خصلت لاهین که نظر برادافتاد بفکر یاد آمد که این همان لارے ناپاک بے ادبست سرا و را بریده نزد پادشاه باید برد و بزر و زار باید آورد یخت روح الله خان گفت سر مرده که اصلا امید حیات او نیست بے حکم پادشاه بریدن از مروت و مردمے دور است واه الی او را نوشته معروضه داشت چون عالمگیر حسارت و رفاقت و نهایت نمک حلالے و شجاعت او را شنیده حکم نمود که دو جراح متهمه بے درنگی برائے علاج او بتر از روز معه حقیقت زخمهاے از و امید بقاے حیات هر روز بعرض رسانند و روح الله خان طلبیده گفت که اگر ابو الحسن یک نوکر نمک حلال دیگر مثل عبد الرزاق میداشت تا خیر قلعه مهتماے ممتاز متعذرات بود حراحان زخمهاے او را دیده و شمرده بعرض رسانیدند که هفتاد و خم نیچه طلب علاج خواهد شمار در آمد و سوا ے این زخمها بسیار دارد که کشنده نتوان آورد و یک چشم او اگرچه از جراحت محفوظ مانده اما شناخت نیرو او هم از صدمات جراحت هاے دیگر رسیده قابل دیدن نماند باز برائے علاج او بیمار دارے او تاکید فرمود و بعد انقضاے سیزده روز بعرض رسید که عبد الرزاق چشم او کرده و بلکنت زبان حرف میزند و به بهبودی دار د امید حیات او بهم رسیده حکم شود که بپیغام ما باو رسانند که تقصیرات ترا بخشیدیم پسران خود عبد القادر نام را با پسران دیگر که لائق ملازمت باشند بحضور بفرستد تا بمنصب سرافرازے یابند و از طرف ما دلنوازی و گوشمالی بعضے از متعلقان او که در تقصیر علاے سنصب و گیر عنایات بجا آرند چون این پیغام عالمگیر بآن بهادر نمک حلال دلیر رسید به لکنت زبان بعد ادائے شکر قدردانی جواب داد که این جان سخت هیچ هرجنبد الی الآن از بدن برنیامده اما بدین حال امید حیات از محالاتست معهذا اولاد نالائق خانه که قادر بر احیاے اموات ست بحسن اظهار کمال قدرت خود اگر حیات دوباره باین ناکاره عطا نماید باین دست و پاهاے باخته تقدیم کدام مراسم نوکرے تواند پرداخت بعد ازین که نوکرے هم نتوانم نمود کسیکه نمک ابو الحسن گوشت و پوست بدن او روئیده باشد نوکرے عالمگیر بادشاهے نتواند نمود و بعد رسیدن این جواب اگر چه اثر ملال و عتاب بر چهره او معلوم شدما ما از راه انصاف آفرین گفته فرمود بعد سماعت احوال بعرض رسانند و از جمله اموال او که بیشتر تاراج رفت و صد رسے بتصرف متعلقان در آمد باقی مانده را بدو بخشیدند از اموال بوالحسن بعد تفرقه انجا ضبط در آمد شصت و هشت لک و پنجاه و یک هزار هون و دو کرور و پنجاه و سه هزار روپیه که تخمینا

شش کرور و هشتاد لک و ده هزار روپیه باشد سوای جواهر و سایر اقسام آلات و ظروف طلا و نقره که بعرض رسید ازین تشخیص و تخمین هاشم علیخان معلوم میشود که رسخ هونهای مذکور در آن وقت چهل روپیه و وزن آنها سه مثقال و اوسط غش نسبت باین زمانه نما خواهد بود الا بانرخ و اوزان هون که درین اوان ست اینقدر مبلغ نمیتواند شد و جمع دامی یک ارب و پانزده کرور و سیزده لک و کسری در دفاتر ثبت گردید ملتفت خان که آخر خطاب امیر خان یافت و نام اصلی او میر عبد الکریم ست از سمنان بود تاریخ تسخیر این حصار فتح قلعه گلکنده مبارکباد گفته گذرانید ۱۲ حکام قلعه گلکنده و خوبی شهر حیدرآباد و لطافت آب و هوای آن سرزمین و حسن تکلین انجا و سیر حاصلی آن مرز و بوم زیاده از انست که درین وجیزه توان نگاشت قلعه خام گلکنده ابتدا بنا کرده آبای راجه دیورای ست سلاطین بهمنیه تصرف اهل اسلام در آوردند در زمان انقراض دولت بهمنیه سلطان قلی نام مخاطب بقطب الملک از امرای سلطان محمود که حاکم گلکنده بود چون کار طوائف الملوکی شیوع یافت و فرمان روائی آنجا گردید قلعه خام احداث کرده آبادی دیورای را پخته ساخت بعد ازین که اولاد او سالها تسلط یافته فرمان روای آنجا و همه ملقب بقطب الملک می شدند در استحکام آن کوشیده و نهایت متانت آرا شدند چون نوبت سلطنت بمحمد قلی قطب الملک رسید بر بهاگ متی نام باتری عاشق شده و تعلق لبسیار بهم رسانید بموجب خواهش او بفاصله دو کروهی قلعه شهری بنام او آباد ساخته نامش بهاگ نگر گذاشت و بسبب آنکه آن زن فاحشه بود دران شهر رواج خرابات خانها و مسکرات بیشتر بود و سلاطین آنجا علانیه و فاشی عیاشی مینمودند بانواع فسق و فجور امالی آن شهر بدنام بودند یکی از سلاطین [illegible] بنام آن زن مطلع شده بحیدر آباد تسمی گردانید چون ابو الحسن زیاده از دیگران بلهو و لعب و عیش و طرب نسبت داشت رواج آلات و اوضاع فسوق زیاده تر شد و مایلگیر که در ظاهر خود را کمسبوت اهل صلاح و سداد می آراست تشنه مهتار کین دنیا للدنیا مای حسب شهر مذکور را بداد الجهاد موسوم ساخته بقتل و غارت اهالی آنجا و خرابی شهر مذکور پرداخت و غرض اصلی تحصیل خزائن نقود و جواهر یکه در سرکار ابو الحسن شهرت و حقیقت هم میداشت و استیصال اکابر علمای شیعه و اتقیا و مومنین که دران شهر بسیار بوده اند نیز منظور و مقصود دش بود و در زمان بهادر شاه شهر مذکور بفرخنده آباد موسوم گردید اما باستمرار آن شهر باسم حیدرآباد چنانچه بود الحال هم بهست وسعی او سودی نه بخشید بعد از فتح قلعه گلکنده عالمگیر بطرف بیجاپور رفت چون خبر صحت یافتن عبد الرزاق لاری بآن سرمایه دل آزاری رسید بصوبه دار حیدرآباد نگاشت که عبد الرزاق را استمال ساخته روانه حضور نماید عبد الرزاق عذر خواسته التماس نمود که امیدوارم مراسم اطفال روانه بیت الله فرمایند تا بعد حصول طواف حرمین بوطن رفته بدعای ازدیاد عمر و دولت پادشاه مشغول باشم بعد عرض این خبر برآشفته فرمود که مفسد ساخته روانه حضور نمایند فیروز جنگ شفاعت نموده نزد خود بدلاسای بسیار طلبیده چند گاه با خود داشت و بدبرسی بی شمار بقبول منصب چار هزاری سه هزار سوار بجرگه ملازمان پادشاهی درآورد و این برآشفتن بموقع محض عناد و لدات ست والا بایستی نظر بخوبی های آن یگانه عصر و وحید دهر مبلغ خطیر باو میداد و چنانچه میخواست بوطن مالوف مرخص مینمود و اگر نمیداشتن و دش کافتن واجب بود قدر دانی مقتضی آن بود که از راه ضعیف پروری خود بخانه اش میفرستاد یا شاهزاده را از اولاد با مثل روح الله خان و غیره عمده از ملازمان را فرستاده بهر صورت دل جوئی و تالیف او نموده زیاده از مناهی که بتکرار ان تمک حرام ابو الحسن مثل محمد ابراهیم و شیخ نظام و اصحاب اینها داده بود بجای او مقرر کرده در عزت و احترام او زیاده از همه میکوشید تا هم حق قدر دانی بتقدیم میرسید و هم دلالت دیگر گوکران و رفقا بوفاداری و نیکوکاری بود نه آنکه نمک حرامان را هفت هزاری نمودن و عبد الرزاق را حکم بقید فرستادن لهل آید و بعد ازان که بیچاره بضرورت نوکری کند چار هزاری سنجیش دهد و همین قسم مقتضای دنیا طلبی و تحصیل کار خود

ملک جیون افغان ملعون را که ممنون احسان جان بخشی دارا شکوه بود مهربانی نمودن و منصب بخشودن اگر تالیف قلوب و تطییع او ضرور بود بالیستی لعبد بدست آوردن دارا شکوه آن ولد الحرام را مقید و ناکام سیداشت بلکه همراه دارا شکوه گردنش میزد تا گران عبرت یافته ازین بیچ غیر مبنیه الواح خاطر خود راست شوند و شوسیدا ندند آنکه مراعاتها نموده دلالت و ترغیب باین کار بنماید و از جزیه جانب اعمش که اکثر ازین بیچ مقوله بوده اند یکی آنکه سعادت خان که حاجب ابوالحسن گردانیده بود و او جانبازیها نموده آن قسم جواب سوال باسلطان ابوالحسن نمود و آنچه جوابها قسمت چهل پنجاه لکه روپیه حسب الامر عین تنویر دست از جان شسته بدست آورده فرستاد همین قدر که در آتش فروزی مرا نداز اندک قصوری نمی و بعض اقوال احوال را معروض نداشته بود و ممکن است که با و اطلاع نشده باشد لعبد فتح مورد عتاب نموده دو صد منصب ذات و صد سوار او کم نمود و از خطاء ساخته هشتاد هزار روپیه که ابوالحسن با او رعایت کرد و او بعرض رسانیده ظاهر نموده بود باز یافت فرموده تا یکسال در پای عتاب در آورد و احوالش چنین بود که هاشم علی خان سے نگارد من همراه سعادت خان بود و من آنچه هاے جواهر ابوالحسن با عضی تقصیرات در تحویل او سپرد خلاصی نگفتند که فرد مستخطی ابوالحسن درین جواهر و جمیع آنها نیست عدد را بحال داشته برسنے از انجمله جواهر که در قیمت اعلی باشد گرفته عوض آن جواهر کم قیمت دران نگهدارند و آن عزیز پاس امانت دارے را راضی باین عمل نشده اصلا دران تصرفے نکرد غرض فقیر از التقاط البعض فقرات از کتاب هاشم علی خان خافی وارتماش درین اوراق فقط نبا بر بقاے تذکار مدارج رضا و تسلیم و ثبات و استقلال مزاج ابوالحسن است در انقلابات و تغییر احوال بمرتبه که در دولتخانه حصول و استکمال آن خالی از دو سوا کے نیست اللهم اغفر لی و ارحمه فی الحقیقة در لباس سلطنت درویشے بود حقیقت کیش و ذکر پراتب نجابت و وفا و اخلاص که بصلے خان عبد الرزاق را الکیزد تعالی داده در خلقت او بحض عنایت و دلیعت نهاده بود قیاس باید کرد که در رحالت پاس محض که سلطنتا میطلبد روستگاری نباشد باین حد در پاس نمک و وفا و اخلاص و صفا کوشیدن و در کمال خواهش شربت تلخ جراحات و اجل نوشیدن از متعذر الست و اظهار عناد و لجاج و کربزه عالمگیر و شدت مکر و تزویر در سوخ و رکینه وری و تعصب و نجیت نفس و هوای تغلب بر ابنای جنس قساوت قلب و فور حرص و شره او باین حق پرستان احوال ابوالحسن و عبد الرزاق را در کسب اخلاق حمیده کرا زینها نمانده کورشد سر مشق خود گردانند و تجنب و احتراز از شیم زذیله که در عالمگیر جمع بود و اجب دانند چه دنیا بهر صورت در گذار است و جزا و پاداش اعمال در دنیا و عقبے باقی و پاید ار ابوالحسن و عبد الرزاق هم نمانند و عالمگیر هم در گذشت کردار هر دو بر صفحه روزگار بیادگار ماند و هر چند بکر و حیل و منع تاریخ نویسے عیوب خود را پوشید و کوشید که بر مردم ظاهر نشود فائده نه بخشید فاشے تر شد و اگر بفرض محال از بعض کسان یا جمیع مردم مخفی مے ماند از عالم السرائر که بر ضمائر عباد واقف و آگاهست چگونه مخفی و محجب تواند ماند الحال بر سبیل اختصار و اجمال احوال عروج و وصول سلطان ابوالحسن بپایه رفیعه سریر آرائی و فرمانروائی گزارید و لقاے بیک آن او را از گنج زوایاے خمول برآورده باوج کامرانی رسانیده و آخر بر تخت سلطنت حیدر آباد متمکن گردانیده مناسب خود تا عالمیان اخبار ما سرمایه عبرت و انتظار باشد که ابوالحسن چنانچه خود بروج الله خان شهار نمود و چگونه در آن واحد از ابتلاے فلاکت برآمده با علاے ریاست مترقی گردید مخفی نماند عبد الله قطب شاه که قریب شصت سال فرمانروائی نموده چون پسر نداشت از جمله سه دختر که حق تعالی باو داده بود یکے را بسید نظام الدین احمد الحسینی که از سادات صحیح النسب مدینه طیبه و فارسے سلسله علیه غوث العلما امیر عنایت الدین منصور شیرازے قدس الله روحه العزیز بود منسوب ساخت احوال انا مقش علام این سلسله چون امیر سرور مذکور که ملقب شده باستاد البشر و هیون الشمس الظهر و صدر الحکما امیر صدر الدین محمد دستگی شیرازے و سید مبارک شاه و میر جلیل الدین و میر جمال الدین محدث و غیرهم برارباب بصائر مستور نیست موطن اصلے

ایشان مدینه طیبه واز انجا بدار العلم شیراز آمده سکنی اختیار نمود و صاحب ضیاع و عقار گردیده با عزاز و احتشام روزگاری دراز
بسر برده اند تا آنکه سید نظام الدین احمد باز ساکن حجاز و سید علیخان برکش هما بجا متولد گردید بعد ازان مع پسر بحیدر آباد دکن انتقال
نموده چنانچه اشارے بآن شد داما و پادشاه گشت و عبد الله قطب شاه سید نظام الدین احمد را با دختر خود را بر تبه رفیعه امارت
رسانیده اختیار اکثر امور ملکی بدو مرجوع داشت بعد چندے سید سلطان که او هم از سادات مشهور عرب و از جمله تلامذه پدر بزرگوار
سید احمد بود وارد گشت و در خدمت پادشاه تقرب بهم رسانیده دختر دوم باو نامزد گردید و روز بروز بعزت و احترام او افزایش
می یافت تا آنکه درمیان سید احمد و سید سلطان مادهٔ رشک و حسد بهم رسید روزے قطب شاه از سید سلطان پرسید که شما را حقیقت
احوال بزرگان سید احمد اطلاعے هست او گفت آرے فاضل و پر فاضل و استاد زاده من هست چون این سخن راست
بصورت اهانت گفت سید احمد شنیده باو بدگردید و بو سید مدرا نداز ان درمیان ایشان روز بروز مواد عناد و فساد ازدیاد
می یافت تا آنکه مجلس شادی وصلت سید سلطان با دختر عبد الله قطب شاه انعقاد یافت و هنگامهٔ عیش و نشاط آرایش در و بام
بازار حیدر آباد روزے چند سرمایهٔ انضارت و شگفتگی خاطر تماشائیان بلاد بود در عین روز شادی که امشب سید سلطان را داماد
خواهند برد دختر کتے دیگر از و بظهور رسیده که سید نظام الدین احمد قسم شدید خورده بعبد الله قطب شاه گفت که
اگر شما دختر خود سید سلطان میدهید مرا مرخص فرمایید و لشکر برآمدن از حیدر آباد و افتادن دختر خود بقطب شاه و دیگر اعیان سلطنت خواستند
که این فساد با صلاح گراید فائده نداد چون تسلط سید احمد از مدتها در اندرون محل بیرون دربار درست نشسته بود و سر و پای
کدخدایان محل بود و دیگر محرمان معاون سید احمد گشته پادشاه را مانع آمدند عبد الله قطب شاه حیران گشته از نحرمان و
همدمان چاره جو گردید و صلاح بدین قرار یافت که سلطان ابو الحسن را که از طرف مادر با پادشاه قرابتی قریبه داشت بدامادی
بجای سید سلطان بگیرند اما سلطان ابو الحسن از شروع ایام شباب و صحبت نشاط آزا دنا مقید خرابی وضع لسری بود و
اوضاع سبک اعتبار نموده از نظر پادشاه بتبوع افتاده بود که بهیچ وجه التفاتے بحال او نداشت لهذا ابو الحسن بلباس درویشان
و حلقه گوشان سیگذرانید و درین ایام در خانقاه سید راجو که بر شدی در اخته تمام رد و آمد داشت اوقات گذاری سیکرد حسب الامر پادشاه سلطان
ابو الحسن را القیص بالغ بهم رسانیده بحمام برده و مخلع ساخته سهرے مرصع بر سرش بستند و بر سریر آئی با ساز مرصع الماس سوار نموده بمحل
و تزینی که برای سید سلطان مهیا شده بود بمجلس دار السلطنه لبنان و شوکت سلاطین حاضر ساخته عقد دختر عبد الله قطب شاه را با او بسته
حوالش نمودند روز بروز در جاه و اقتدارش افزود و سید نظام الدین احمد نظر بعلو شان و انکه شوهر دختر بزرگ پادشاه هست بهیچ امیرے از
امرا و ارکان دولت نخاطر نیاورده سید مرتضے را که از سلسله سلاطین زادگان نازندران و عمده امرائے قطب شاه و صاحب
فوج حیدر آباد بود نیز باهیچ کس برابرے نمیکرد ارکان دولت همه از و کشیده خاطر بودند و بر سرخے از خدمهٔ محل هم متنفر و نخالف
او از ابو الحسن که با همه کس برفق و مدارا سلوک برادرانه و مخلصانه سے نمود همه راضی و خوشنود بود و اند بعد رحلت عبد الله قطب شاه
در تعیین سلطنت اختلاف بهم رسید بیرون حرم سرا سید نظام الدین احمد با سپاه خود مستعد جنگ و اندرون حرم سرا
سلطانے بیرو ماه صاحب کلان زن سید احمد با کنیزان حبشیه و ترکیه خود شمشیر بر هنه در دست گرفته آماده فتنه پردازے
گشت و از هر گوشه و کنار نائره جدال و قتال اشتعال یافت آخر با مانت سید مرتضے و حسن سعی قندا بیر ما دنا و المنا که
هر دو برادر بر همن مدار المهام سید مرتضے بوده اند نوکران عمدهٔ پادشاهے رفیق ابو الحسن گشته سید احمد مغلوب و
سلطان ابو الحسن پادشاه گشت اما اخر میان ابو الحسن و سید مرتضے بسبب غرور و تحکم باو جود سر رشته نوکرے نبا بر

ا ماتی کہ در جلوس ابوالحسن بر تخت سلطنت نمودہ بود بر ہم خورد و ابوالحسن تحمل خود سرے و نافرمان بری سید مرتضی
نتوانست و کار بنباز عہ کشید۔ صورت حدوث فتنہ تازہ نمایان گردید دران وقت ما دنا پنڈت کہ از پیشکاران مستقل و معتمد
علیہ سید مرتضی بود بساعے جمیلہ و منصوبہ و تدابیر خود بدون خنگ و جدال جمانہ داران عمدہ سید مرتضی را بمرتبۂ اطاعت
ابوالحسن در آورد و سید مرتضی را بے پر و بال گردانید در جلدوے این خدمت گزارے ابوالحسن قلمدان وزارت بما دنا
دادہ کارہاے سابق او را بہ برادر او امکنا سفر رنمود و جہت اقتدار ما دنا حقوق مہین نیندگے و نیکو خدمتہاے او بو دفقط

تمام شد جلد اول